CRISTEA SANDU TIMOC

POVEŞTI POPULARE ROMÂNEŞTI

EDITURA MINERVA
Bucureşti, 1988

INTRODUCERE

Cine pătrunde în universul fastuos şi facinant al basmului popular românesc, este surprins şi încîntat să descopere lumile de frumuseţi ale graiului şi imaginaţiei strălucite a poporului român, florile spiritului, ale sensibilităţii şi înţelepciunii multimilenarului neam românesc, unele dintre cele mai originale şi specifice întruchipări artistice ale geniului său creator. Cartea de faţă este — cu toată modestia pe care se cade să o manifest, în calitatea mea de culegător — o **nouă** revelaţie şi atestare a geniului spiritual inepuizabil, al poporului român, înfăţişînd talentul său povestitor şi arta sa narativă în admirabile şi semnificative ipostaze şi creaţii. Prin marea bogăţie şi varietate a temelor şi motivelor poveştilor populare prezente în această carte, provenind dintr-o străveche şi înzestrată zonă etnofolclorică, de la ramul sud-dunărean al neamului românesc, al românilor din Timoc, o distinctă vatră a Romaniei orientale, spiritualitatea populară românească ni se dezvăluie în noi filoane şi cristalizări estetice şi morale.

Înscriindu-se în primul rînd în sfera imaginarului artistic românesc, a concepţiilor şi viziunii artistice specifice neamului românesc, prin substanţa spirituală şi morală, ca şi prin modalitatea de a povesti, basmul românesc din această colecţie poartă şi marca influenţelor străine, a infiltraţiilor motivelor narative balcanice, îndeosebi al folclorului sudslav, aparţinînd sîrbilor şi bulgarilor, alături de care românii din Timoc şi-au dus existenţa.

Volumul *Poveşti populare româneşti* este o carte reprezentativă şi expresivă a tuturor genurilor şi speciilor prozei populare româneşti, prezentîndu-le într-o proporţie echilibrată, corespunzător ponderei pe care o au în realitatea folclorică general românească, în această privinţă florilegiul de faţă rezistînd comparaţiei, prin multitudinea motivelor şi arta de a le îmbina, cu două dintre colecţiile fundamentale ale basmului românesc: culegerea *Legende sau basmele românilor* a lui Petre Ispirescu şi *Antologie de proză populară epică* a lui Ovidiu Bîrlea.

Era parcă de aşteptat, de prevăzut ca o zonă etnofolclorică aşa de prodigioasă cum este aceasta pe care o cercetăm, în care eposul popular, cîntecul epic a avut o nestinsă vitalitate şi a cunoscut o înflorire maximă, în confluenţă cu balada celorlalte popoare balcanice, ca şi epica populară în proză să exceleze. Şi într-adevăr, vigurosului talent epic al rapsodului popular din Timoc îi corespunde o rară artă de a nara a povestitorului popular. Dacă balada fantastică are o însemnată pondere în eposul popular al românilor din sudul Dunării, asupra căreia şi-a pus pecetea, în cadrul prozei populare din această zonă, basmul fantastic, care cunoaşte cele mai variate întruchipări, excelează în primul rînd, imprimîndu-şi efigia specifică.

Este momentul să amintim definiţia revelatoare pe care o formulează G. Călinescu pentru basmul popular:

« Basmul e un gen vast, depăşind cu mult romanul, fiind mitologie, etică, ştiinţă, observaţie morală etc. Caracteristica lui este că eroii nu sînt numai oameni, ci şi anume fiinţe himerice, animale. Şi fabulele vorbesc de animale, dar acestea sînt simple măşti pentru felurite tipuri de indivizi. Fiinţele neomeneşti din basm au psihologia şi sociologia lor misterioasă. Ele comunică

cu omul, dar nu sînt oameni. Cînd dintr-o narațiune lipsesc acești eroi himerici, n-avem de-a face cu un basm »[1].

Basmul fiind — după expresia aceluiași G. Călinescu — « o oglindire în orice caz a vieții în moduri fabuloase » — și din această nouă carte de povești populare românești se poate revela existența, universul spiritual și moral al poporului român, atitudinea și reacția sa în fața vieții și istoriei, năzuințele și aspirațiile sale, reflecțiile și expresiile sale favorite, structurile și modalitățile artei sale narative.

O mai cuprinzătoare definiție, a bogăției de semnificații și ipostaze compoziționale a basmului popular, așa cum se înfățișează în această carte, găsim la Ovidiu Bîrlea:

« Basmul este o narațiune puternic schematizată, dar verosimilă, în care protagonistul uman învinge toate piedicile și este răsplătit la urmă prin cîștigarea tronului împărătesc sau prin îmbogățire. Verosimilitatea caracterizează atît basmul nuvelistic, cît și cel fantastic, decît că are alte coordonate. Apoteoza eroului din final este atît de caracteristică, încît acolo unde lipsește, narațiunea își pierde profilul de basm, devenind o specie mixtă, basm-legendă, chiar dacă peripețiile se desfășoară întocmai după canonul basmului. Lipsa acelui *happy ending* e semnul cel mai vizibil că varianta respectivă reprezintă o abatere, de cele mai multe ori un fenomen singular în ansamblul variantelor tipului... În opoziție cu legenda, basmul este o narațiune optimistă care insuflă ascultătorilor vigoare și încredere în viață. În ciuda traiului lor zbuciumat, avînd a înfrunta atîtea calamități și a îndura spolierile atîtor exploatatori din lăuntrul și din afara granițelor, păturile populare nu și-au pierdut nădejdile într-un viitor mai luminos pe care l-au dorit mereu, trsnsmițînd visul generațiilor următoare. Mobilul care a generat basmul ca specie literară a fost tocmai tendința de a arăta cum trebuie să fie orînduită viața pe pămînt după jaloane drepte, cel bun fiind răsplătit, iar cel rău pedepsit în chip exemplar, morala ce se desprinde din toate basmele ilustrează cea mai generală normă etică: binele învinge întotdeauna răul. Spre ilustrare, basmul tratează conflictele cele mai frecvente în societatea umană din toate timpurile. Cel mai pregnant oglindește această trăsătură basmul fantastic. În ciuda sceneriei sale cu atîtea elemente miraculoase, adesea derutante, basmul fantastic reflectă problemele mari ale societății, cu vechime multimilenară, pe care le-a amalgamat în conturul unei lumi ideale, lipsită de orice metehne. Acțiunea din basme are întindere biografică, dar spre deosebire de epopee și roman, eroul e urmărit numai pînă la nuntă, care de obicei coincide și cu obținerea tronului, reprezentînd deci punctul culminant nu numai al acțiunii din basm, ci și apogeul ce se poate închipui în viața unui om » [2].

Dacă așa cum arăta G. Călinescu, basmul este o creație literară de o mare complexitate și de o mare încărcătură de simboluri și semnificații, totodată povestea populară este, așa cum sublinia Ovidiu Bîrlea, un receptacol și o oglindă a visurilor și năzuințelor poporului, din care se pot reconstitui filozofia, morala și idealul său de frumusețe, existența sa reală și făpturile închipuirii sale originale. Avusese perfectă dreptate primul exeget monografic al basmului românesc, Lazăr Șăineanu, arătînd specificul național pe care îl exprimă mitologia fiecărui popor, așa cum poate fi ea refăcută din poveștile poporului:

« Ființele mitice din poveștile populare, deși pretutindenea fundamentul aceleași, îmbracă însă o formă particulară și variată, după diversele grupuri etnice. Alăturea cu *zmeii* și *balaurii* în vecinică luptă cu elementele bune, apar *fetii-frumoși* și *Ileana Cosînzeana*, apoi *zînele* și diferitele lor manifestațiuni bune sau rele (Ielele, Rusalii, Vîlva, Mama-Pădurei), uriași și pitici (Strîmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră, Statu-Palmă), monștri de diferite categorii (ca Jumătate-de-Om) și întregul acel complex de personificări ale fenomenelor luminoase (Soare, Luceafăr, Zorilă) sau întunecoase

---

[1] G. Călinescu, *Arta literară în folclor. Apud: Frumosul românesc în concepția și viziunea poporului,* 1977, p. 315.

[2] Ovidiu Bîrlea, *Mică enciclopedie a poveștilor românești. Apud: Frumosul românesc în concepția și viziunea poporului,* 1977, p. 255-256.

(Miazănoapte, Murgilă) şi chiar ale unor abstracţiuni (Ursitoarele, Norocul, Moartea), cari constituie fondul mitologiilor poporale »[3]

Provenind dintr-o zonă marginală a graiului românesc, care totuşi constituie puntea de legătură dintre dialectul dacoromân şi cel macedoromân, spiritualitatea populară a românovlavilor din sudul Dunării fiind una dintre cele mai păstrătoare de motive mitice străvechi, a avut în acelaşi timp rolul de a vehicula continuu subiectele şi temele folclorice dintre nord şi sud, între diferite graiuri şi popoare.

Dacă cineva şi-ar exprima dorinţa să cunoască basmul popular românesc şi ar citi mai întîi această carte, şi-ar face o imagine cvasicompletă despre tipurile cele mai productive, mai caracteristice şi mai răspîndite ale poveştilor populare româneşti, care circulă mai frecvent, atît pe plan intern cît şi pe plan internaţional. O simplă trecere în revistă a principalelor tipuri de basme, cu episoadele şi motivele lor caracteristice, din această colecţie ar fi în măsură să convingă de acest lucru. Să purcedem la această sumară analiză tipologică cu basmul fantastic, cu care se deschide colecţia, în cadrul cărei categorii sînt selecţionate unele dintre cele mai tipice şi închegate naraţiuni populare. Astfel, primul tip al *Basmului propriu-zis*, tipul A. Th. 300, cuprinzînd episodul cu omorîrea balaurului stăpînitor al unei fîntîni, fiind unul dintre cele mai frecvente în poveştile româneşti — după cum arată Ovidiu Bîrlea în notele *Antologiei* sale — şi care de obicei se combină cu alte tipuri, precum A. Th. 301, 302, 303, 304, 315, 318, 326, 327 etc. îl întîlnim în basmul *Iovan Iorgovan*, din colecţia noastră (pe aceeaşi temă ca şi balada cu acelaşi titlu), combinat cu tipul A. Th. 301. Episodul luptei voinicului cu zmeii, din cadrul tipului A. Th. 301 apare în primul basm al colecţiei noastre, *Pătru Făt-Frumos*, precum şi în povestea *Fiul vacii*. În combinaţie cu alte motive, episodul omorîrii balaurului din cadrul tipului A. Th. 300 poate fi găsit, de asemenea, în basmele timocene *Muma Pădurii*, *Robinson* şi *Peştişorul roşu*, ultimul cuprinzînd şi episodul cu fraţii gemeni născuţi în mod miraculos, motiv cunoscut în toată ţara, din cadrul tipului A. Th. 303. De alfel, motivul naşterii miraculoase se întreţese cu alte motive şi în cadrul basmelor *Petrişor cel iubit* şi *Împăratul cu doi feciori*. Tipul A. Th. 306, pe motivul fetelor împăratului care rup la joc încălţămintea în fiecare noapte, este întîlnit în basmul *Floarea grădinarului*, fiind cunoscut şi răspîndit în toată ţara, în forma sa clasică, fiind povestit de Petre Ispirescu în *Cele 12 fete de împărat şi palatul cel fermecat*, tip frecvent în toată Europa. Tipul A. Th. 315, pe tema mamei trădătoare, este întîlnit în două din poveştile colecţiei noastre: *Povestea lui Pipăruş Pătru* şi *Cerbul fermecat*. Tipul A. Th. 325 pe motivul copilului cedat diavolului, care îl învaţă « magia autometamorfozărilor în felurite animale şi obiecte » (O. Bîrlea, *Antologie)* este întîlnit în colecţia noastră în basmul *Of!* În *Antologia* lui Ov. Bîrlea, varianta se cheamă *Băiatu la şcoala diavoului*. Basmul, originar din India, este destul de răspîndit la noi şi se întîlneşte frecvent în toată Europa.

Naraţiunea *Poveste de o muiere cu un om*, precum şi *Moartea-naşe*, ambele din colecţia noastră, se încadrează în tipul A. Th. 332, pe motivul naşului (Sfîntul Arhanghel Mihail, Moartea, Dumnezeu) care îşi ajută finul să se îmbogăţească, sau care îi amînă luarea vieţii — fiind unul dintre tipurile cele mai răspîndite la noi şi în Europa, în genere.

Naraţiunea *Geamfichia şi cei nouă fraţi*, încadrîndu-se în tipul A. Th. 365 E, pe motivul *Lenore*, pe aceeaşi temă ca şi cîntecul epic, este unul dintre cele mai productive şi răspîndite tipuri pe plan naţional şi european.

Basmul *Copilul născut cu cartea-n mînă*, din colecţia noastră, este o variantă frumos povestită a basmului din colecţia lui Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, intitulat *Voinicul cel cu cartea în mînă născut*, despre care cercetătorul C. Bărbulescu arată: « Basmul *Voinicul cel cu cartea în mînă* . . . face parte dintr-un grup de basme în care este vorba despre eroismul unui tînăr care a rezistat în trei rînduri la nişte încercări foarte grele şi a salvat o prinţesă din puterea unui farmec (Tip A. Th. 401), contaminat adeseori cu alt basm asemănător despre tînărul soţ care, călcînd o interdicţie, şi-a pierdut soţia pe care a trebuit să o caute înfruntînd multe greutăţi

---

[3] Lazăr Şăineanu, *Basmele române*, 1978, p. 33.

(Tip A. Th. 400). În folclorul internațional aceste basme sînt foarte cunoscute și răspîndite — amestecate între ele, combinate cu alte tipuri din pricina afinității unor motive. În folclorul românesc am întîlnit pînă acum 20 de variante din întregul grup, între care cinci variante sînt foarte asemănătoare cu basmul povestit de Petre Ispirescu (Tip 401 B*), dintre acestea cea mai veche variantă fiind culeasă de F. Obert înainte de 1856 »[4].

Basmul *Broasca-Roasca*, din colecția noastră, reprezintă narațiunea în proză pe același motiv ca și cîntecul epic, cu același titlu, din primul nostru volum de folclor: *Poezii populare de la românii din Valea Timocului*, 1943, balada fiind colecționată de la cel mai talentat rapsod popular timocean, Sima Prunaru. Povestea *Broasca-Roasca* se încadrează în tipul A. Th. 402, pe motivul soției-animal, reprezentînd o variantă a poveștii lui P. Ispirescu, *Broasca țestoasă cea fermecată*. În lucrarea lui Lazăr Șăineanu, *Basmele românilor*, 1895, această poveste se încadrează în Secțiunea I *Povești mitico-fantastice*, la cap. I. *Ciclul păsărilor sau om-animal*, B. *Tipul Melusina*.

Basmul *Fiica florilor*, din această colecție, pe tema substituirii soției împăratului de către o soră vitregă (verișoară) a sa, încadrîndu-se în tipul 402, este așa cum arată Ov. Bîrlea, în notele *Antologiei* sale, unul dintre cele mai răspîndite la noi, fiind atestat în toate provinciile în peste 80 variante.

Povestea *Cele trei roade de aur*, din acest volum, este o variantă povestită foarte simplu și succint, a poveștii lui P. Ispirescu, *Cele trei rodii aurite*, încadrîndu-se în tipul A. Th. 408, fiind atestată îndeosebi în sudul țării, cunoscută și sub titlul *Fata din Dafin*.

Unul dintre tipurile cele mai productive și mai frecvente și anume tipul A. Th. 425, pe motivul căutării « soțului pierdut » sau a « soțului monstruos » este prezent și în colecția noastră în trei variante: *Povestea cu poarca*, *Dovletele* și *Dinu Făt-Frumos*. De asemenea și în colecția lui P. Ispirescu se găsesc trei variante ale acestui basm: *Porcul cel fermecat*, *Dovleacul cel năzdrăvan* și *Făt-Frumos și fata neguțătorului*. În lucrarea lui L. Șăineanu basmul este clasificat la primul tip A. Tipul *bărbat-animal* sau *Amor și Psyche*. Cităm din comentariul lui C. Bărbulescu[5] la acest tip de poveste:

« Basmul *Porcul cel fermecat*, ascultat de povestitor (P. Ispirescu, *n.n.)* în copilărie de la mama sa, și publicat în *Columna lui Traian* în anul 1876, cu cîteva săptămîni mai înainte de a-și publica Ion Creangă *Povestea porcului* în revista *Convorbiri literare*, face parte dintr-un ciclu de basme cu o mare răspîndire la popoarele europene, fiind semnalat și la alte cîteva popoare în Orientul Apropiat, India, în Canada, La Zuni în Noul Mexic sau în Jamaica. Vechimea basmului pare să fie foarte mare, deoarece o variantă literară a lui se găsește inclusă în lucrarea lui Apuleius› *Măgarul de aur*, scrisă în secolul al II-lea al erei noastre. Specialiștii i-au acordat o atenție mai deosebită, din pricina asemănării sale cu legenda lui *Cupidon și Psyche*, făcînd studii întinse asupra a peste o mie de variante culese din folclorul a 62 de popoare din toată lumea. În folclorul românesc sînt cunoscute pînă acum 52 de variante tipărite și 10 variante culese pe bandă de magnetofon în ultimii ani ».

Unul din basmele cele mai închegate, mai dezvoltate și mai frumos narate din colecția noastră, care se încadrează în tipul A. Th. 465 A, pe motivul soțului invidiat și persecutat pentru soția frumoasă, este basmul *Andrei*. Tipul A. Th. 480, cuprinzînd în colecția noastră 3 variante ale basmului despre fata babei și fata moșneagului, apărut în formă clasică, la P. Ispirescu și I. Creangă, este des întîlnit în ciculația vie și cules pînă în zilele noastre din toată țara.

Tipul A. Th. 510 al Cenușeresei, persecutată de mama vitregă, combinat cu tipul A. Th. 511, pe motivul mamei metamorfozate în vacă năzdrăvană și care își ajută fata persecutată, le găsim și în două din poveștile colecției noastre: *Pipilcuța* și *Vaca neagră*. Tipul acesta de basm este unul dintre cele mai cunoscute și răspîndite la noi, ca și la toate popoarele. La P. Ispirescu sînt două povești pe aceeași temă: *Zîna munților* și *Găinăreasa*. În lucrarea sa *Basmele române* L. Șăineanu remarcase de aproape acum un secol popularitatea și marea frecvență a basmului:

---

[4] C. Bărbulescu. *Introducere* la Petre Ispirescu, *Opere*, I, 1979, p. LXI—LXII.
[5] *Ibidem*, p. LXI—LXII.

« Cenușereasa e unul din basmele cele mai populare și în toate colecțiunile se află reprezentat acel exemplar de copilă blîndă, supusă, prigonită și înjosită, dar căreia îi este rezervat un splendid viitor. La diferitele popoare acest ideal al inocenței și frumuseței poartă un nume derivat de la vorba « cenușă », după fața-i mînjită și mai ales după ocupațiunea-i înjositoare (ea spală vasele și curăță vatra), la care e condamnată de mama-i vitregă sau și (în basmele străine) și de surori invidioase. La italieni Cenușereasa se numește *Cenerentola*, la francezi *Cendrillon*, la spanioli *Cenicienta* și *Ventafochs* (« Suflă-n foc »); la grecii moderni Σαμαραγουςσουλοῦ (« Balegă-samar »). La popoarele slave Cenușereasa e asemenea reprezentată printr-un derivat din *pepeli* « cenușă » (sîrb. *Pepeliuga*, cf. *Pipelcuța)*, ca și la cele germanice: *Aschenbrödel, Aschenputtel, Cinderella* etc. Trăsătura caracteristică a acestui tip e pantoful sau condurul, care revelează adevărata mîndrețe a eroinei, mult timp ascunsă sub un exterior respingător »[6].

În aceeași lucrare, L. Șăineanu descrie tipul sîrbesc al *Cenușeresei*, care într-adevăr seamănă cu cele două variante din colecția noastră, după cum va putea oricine face comparația, problema împrumutului sau a influenței de la un popor la altul rămînînd deschisă, de rezolvat poate într-o cercetare monografică viitoare:

« Varianta sîrbească cu același nume conține o introducere — vaca năzdrăvană — care se raportă la tipul precedent, și pe care o întîlnim și în unele versiuni romanice de mai la vale. Mama vitregă dînd fetei să toarcă o întreagă traistă de lînă, vaca o ia în gură și mestecînd-o, firul ieșea tors din ureche. Apoi mama vitregă poruncește s-o taie, vaca sfătuiește pe fată (ca și într-o poveste rusească de mai sus) să nu mănînce din carnea-i, ci să strîngă oasele și să le înmormînteze sub o piatră. Într-o duminică, mama vitregă, înainte de a merge cu fata ei la biserică, vărsă în toată casa o strachină mare de mei și o amenință cu moartea, de nu-l va culege pînă la întoarcere. Ducîndu-se la mormîntul vacei, Cenușereasa găsi o ladă deschisă plină cu hainele cele mai scumpe și deasupra-i *două porumbițe albe*, cari o povățuiră să se îmbrace cu una din ele și să meargă la biserică, iar ele vor culege meiul. Așa se arăta ea în trei rînduri și cea din urmă oară pierdu *pantoful drept*. Pornind din casă în casă să-l cerce, feciorul de împărat ajunse și la casa mamei vitrege și, nebrodindu-se în picioarele fetei sale, o întrebă dacă se mai află cineva în casă și ea tăgădui. Atunci cocoșul, zburînd pe albia pe care mama vitregă o ascunsese pe Cenușereasă, strigă: « Kikiriki ! Fata sub albie e vîrîtă aici ! » Pantoful i se potrivi în piciorul drept și feciorul de împărat o luă de soție »[7].

Tipul A. Th. 510 B, pe motivul tatălui incestuos, care după moartea soției dorește să ia de nevastă pe fiica sa și care fugind în lume de teama păcatului se căsătorește, după multe peripeții, cu un împărat, are două variante în colecția noastră: *Pielea de măgar* și *Gîscărița*, fiind unul dintre cele mai răspîndite basme populare românești.

O variantă a basmului lui Ion Creangă, *Harap Alb*, poate fi socotită povestea din colecția noastră *Cerbul de la baltă*, care cuprinde combinările celor două tipuri: tipul A. Th. 531, pe motivul spînului (al omului roșu) și tipul tovarășilor năzdrăvani (tip A. Th. 513). Ov. Bîrlea în volumul *Poveștile lui Creangă* (1967) arată că tipul A. Th. 531 (spînul) este atestat în întreaga Europă, dar și în India și în America, iar tipul A. Th. 513 (al tovarășilor supranaturali) este răspîndit în Europa, precum și sporadic în Africa (cf. catalogului Aarne-Thompson, ed. 1964).

Tipul de basm A. Th. 545 B, pe motivul căpătuirii unui tînăr sărac de către un animal, prieten (vulpe, pisică etc.) este reprezentat în colecția noastră de două variante frumos povestite: *Vulpea lui Rogojel* și *Mîrtanul năzdrăvan*. Fiind cunoscut și atestat în folclorul european, în Asia și Africa, tipul acesta de basm este frecvent întîlnit și în literatura noastră populară, fiind cunoscute 20 variante, după cum afirmă C. Bărbulescu în studiul amintit.

O variantă a poveștii lui P. Ispirescu, *Pasărea măiastră*, care se încadrează în tipul A. Th 550B am inclus și noi în colecția noastră și anume: *Pasărea Zambilă*. În folclorul românesc basmul este atestat în vreo 40 de variante.

---

[6] L. Șăinianu, *Basmele române*, 1978, p. 475.

[7] *Ibidem*, p. 476.

În lucrarea *Basmele române*, L. Şăineanu rezumă lapidar şi extrem de limpede tipul basmului acesta:

« Un împărat cu trei feciori are nevoie de o pasăre măiastră spre a împodobi o clădire măreaţă (mănăstire, biserică, turn). Feciorul cel mai mic izbuteşte s-o ia, ajutat fiind de un animal recunoscător. În cale, întîlnindu-se cu fraţii săi, dînşii îi răpesc pasărea şi caută din invidie să prăpădească pe voinic, aruncîndu-l într-o prăpastie. Dar el scapă, fraţii perfizi sunt pedepsiţi şi pasărea care rămăsese mută din momentul răpirei, începe iarăşi a cînta » [8].

Tipurile de basme A. Th. 566 şi A. Th. 567, care de obicei se combină în poveştile populare româneşti, primul pe motivul fructelor producătoare de stare animalieră (şi « doctor bun », vindecător), iar al doilea, avînd episodul găinii miraculoase sînt prezente şi în această colecţie a noastră. Primul tip 566, are, în acest volum, 2 variante: *Ghiunea Ghiuzel sau Ghina cea frumoasă* şi *Doctor bun*, iar al doilea tip 567 are, de asemenea, două variante: *Cei trei fraţi împăraţi* şi *Doi fraţi*. Ambele sînt cunoscute şi răspîndite la noi, în Europa şi în Asia, dar al doilea este mult mai frecvent şi productiv.

Basmul *Dreptatea şi Strîmbătatea*, din colecţia noastră, încadrîndu-se în tipul A. Th. 613, tip foarte răspîndit şi popular în folclorul românesc şi universal, se impune printre cele mai frumoase basme povestite în limba română, prin limpezimea şi voiciunea stilului, prin dramatismul situaţiilor şi prin valoarea morală exemplară pe care o degajă. La P. Ispirescu basmul se cheamă *Dreptate şi Nedreptate*.

Tipul A. Th. 670, atestat în folclorul românesc în numeroase variante, precum şi pe plan internaţional, este reprezentat în această colecţie de basmul *Omul care ştie graiul animalelor*, care se circumscrie în linii mari episoadelor şi motivelor tipului.

Mai dorim să consemnăm din cadrul capitolului *Basmului fantastic*, din colecţia noastră, două variante ale tipului 707 C*: *Doi feţi logofeţi* şi *Trei fete mari în cînepă*, tip atît de specific folclorului românesc, cunoscut îndeosebi din varianta lui P. Ispirescu, *Înşir-te mărgăritari*, prelucrat şi de V. Alecsandri în versuri, şi care diferă atît de mult de tipul internaţional *Copiii cu părul de aur*. Sînt cunoscute pînă azi peste 70 variante româneşti ale tipului 707 C*. Basmele din colecţia noastră, fără să fie în vreun fel tributare lui Petre Ispirescu, să fie reflexe ale basmului *Înşir-te mărgăritari*, se apropie foarte mult de naraţiunea povestitorului muntean, provenind din acelaşi fond popular comun, general românesc.

Capitolul *Basmelor nuvelistice*, din colecţia noastră, fără să aibă aceaşi pondere însemnată ca *Basmele fantastice*, cuprinde totuşi o seamă de tipuri dintre cele mai specifice şi caracteristice pentru basmul popular general românesc, dintre care dorim să comentăm doar cîteva mai populare şi frecvente.

Astfel, basmul *Fata înţeleaptă* din acest volmun se încadrează în tipul A. Th. 875, unul dintre cele mai răspîndite în toate provinciile, atestat în peste 60 variante, centrat pe motivul conflictului dintre bogat şi sărac şi a o serie de întrebări, la care fata săracului dă răspunsurile potrivite. Cercetătorii tipului au conchis că basmul este o creaţie europeană, care are însă la bază unele motive şi elemente orientale.

Tipul A. Th. 910, pe motivul sfaturilor primite drept simbrie, este atestat în colecţia noastră prin varianta *Ivanciu cel sărac*. Acelaşi tip A. Th. 910, în combinaţie cu tipul A. Th. 613, pe motivul *dreptăţii şi nedreptăţii*, e prezent în colecţia noastră prin basmul *Binele şi răul*, coerent şi frumos povestit.

Tipul A. Th. 930, pe motivul destinului de care nu te poţi feri, orice ai face, apare în colecţia noastră atît în naraţiunea populară *Ursitorile*, cît şi în cîntecul epic *Stăncuţa sau Ursitorile*, balada fiind culeasă de la rapsodul popular timocean Sima Prunaru. O comparare a celor două piese, una în proză, cealaltă în versuri, ridică interesante probleme privind procesul de creaţie în folclor, creativitatea populară în genere.

Basmul lui Petre Ispirescu *Hoţu împărat*, făcînd parte din tipul A. Th. 950, are un frumos corespondent, în colecţia noastră, în basmul *Împăratul hoţ*, care deşi se circumscrie motivului

---

[8] L. Şăineanu, *op. cit.*, p. 358.

întîlnit atît în folclorul românesc, cît şi în folclorul universal, nu este creat pe baza izvorului scris, ci poartă, profund imprimată, pecetea autenticităţii populare. În studiul despre basmele lui P. Ispirescu, C. Bărbulescu arată privitor la acest basm amintit mai sus:

« *Hoţu împărat* (Tip A. Th. 950) este unul din puţinele basme pe care le găsim consemnate literar în antichitate. Este vorba despre comoara lui Rampsinitus, întemeietorul dinastiei a XX-a egipteană, în jurul anului 1200 î.e.n. Basmul este foarte răspîndit în întreaga lume datorită în mare parte includerii lui în istoriile lui Herodot în sec. al V-lea î.e.n. Herodot însuşi l-a auzit însă din sursă orală cum mărturiseşte: « să dea crezămînt surselor egiptenilor cel care le socoteşte vrednice de crezare. Cît despre mine, în toată povestirea mea, nu fac decît să scriu cum am auzit spusele unuia şi ale altuia ». În folclorul românesc am consemnat pînă acum 14 variante »[9].

Un alt basm despre dracul (zmeul) cel prost, reprezentînd o combinare a mai multor tipuri A. Th. 1072+1071+1094+1149, frumos povestit din colecţia noastră, este *Stan leneşu.*

Un alt basm, de o mare frumuseţe poetică, care se încadrează în tipul 2014, din acest volum, este *Gingăraşul.*

Al treilea capitol al colecţiei noastre, *Basme despre animale*, fără să exceleze prin bogăţia temelor şi forma artistică, cuprinde totuşi cîteva poveşti demne de menţionat, ca *Ariciul şi vulpea, Capra şi lupul, Cum a păcălit vulpea lupul,* care prin universul lor fabulos şi viziunea artistică simpatetică, ne amintesc caracterizarea acestei specii făcute de Ovidiu Bîrlea:

« Basmul despre animale se vădeşte mai arhaic decît basmul propriu-zis, întrucît are la bază o viziune mai primitivă despre lume. Ea presupune credinţa că animalele au nu numai un suflet, similar celui uman, dar chiar şi un limbaj propriu prin care ele se înţeleg şi pe care îl poate descifra şi omul, mai ales cel dotat cu însuşiri speciale. La început, omul s-a apropiat cu sfială de unele animale, le atribuia puteri miraculoase. Un fel de mister încununat de un nimb plutea în jurul celor cu manifestări mai ciudate. De aci pînă la venerarea lor nu era decît un pas »[10].

Mult mai bine reprezentat, în colecţia noastră, este cel de al IV-lea capitol, *Snoave*, în care sînt reţinute texte închegate şi frumos povestite, din tipurile cele mai originale şi specifice din repertoriul românesc, precum şi unele piese caracteristice pentru slavi şi popoarele balcanice, în genere. Astfel, în cadrul acestui capitol apar 5 snoave din cunoscutul ciclu al lui *Păcală: Păcală şi taica popa, Păcală şi popa, Păcală şi hoţii, Păcală cu purcelu, Cum a vîndut Păcală vaca,* la care trebuie să adăugăm snoava *Păcală*, din capitolul *Anexe*, înregistrată şi transcrisă fonetic de R. Marcovici. Astăzi se cunosc peste 100 variante ale ciclului *Păcală*, răspîndite în toate provinciile ţării, mai frecvente fiind întîlnite în Transilvania. Tot Ovidiu Bîrlea trasează conturul acestui ciclu în cadrul universului snoavei populare româneşti:

« Există totuşi snoave în care în centrul atenţiei stă personajul pozitiv, dar acesta este de obicei figura care întruchipează isteţimea populară menită să dejoace planurile împilatorilor de toate categoriile, pedepsind fără cruţare chiar exponenţii claselor dominante din trecut. Aceştia sînt personificarea aspiraţiei necurmate a straturilor populare spre dreptate şi echitate socială, întruchipate de Păcală (Pepelea) la noi, Giufà în folclorul italian, Till Eulenspigel în cel german, Cioha în *O mie şi una de nopţi* etc. În repertoriul nostru, figura lui Păcală (Pepelea) se vădeşte mai complexă, rezultată din suprapuneri şi contaminări. El apare în unele snoave ca întruchipare a prostiei funciare care, după păreri unanime, fac parte din stratul cel mai arhaic, prezent şi la popoarele primitive, unde eroul civilizator este în acelaşi timp şi personajul bufon, manifestîndu-se în formele tipice ale neghiobiei, care în fapt se dovedeşte aparentă după atare viziune arhaică. La noi, Păcală uneori simulează prostia prin faptul că isprăvile săvîrşite presupun o isteţime subterană, trădată de împrejurarea că exploatează sensul propriu al unor exprimări figurate sau chiar cuvinte, numai cu intenţia de a provoca rîsetele cele mai nestăvilite »[11].

---

[9] C. Bărbulescu, *op. cit.*, p. LXVI.

[10] Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc*, I, 1981, p. 211.

[11] *Ibidem*, p. 235.

După Păcală, cele mai frecvente personaje ale snoavelor şi din această colecţie sînt popii, ţiganii etc. după cum se satirizează şi unele defecte morale şi deficienţe fizice ale oamenilor. Sînt prezente în cîteva snoave din colecţia noastră şi unele personaje care întruchipează pe Păcală la popoarele balcanice: *Bai Giora* şi *Bai Ganea* la bulgari şi *Nastratin Hogea* la turci.

Ultimul capitol al volumului *Poveşti populare româneşti* cuprinde *Legendele* ce circulă la românovlahii din sudul Dunării şi care au în centrul lor figuri populare ale istoriei, mitologiei şi spaţiului popoarelor balcanice: *Alexandru Macedon, Solomon împăratul, Împăratul Traian trece-n ţară, Prinţesa de la Gamza, Împăratul Constantin cel Mare, Craleviciu Marcu şi Mircea cel Mare,* şi *Poveste despre Baba Novac din vremea turcului.*

Desigur că cea mai puternică şi sensibilă rezonanţă în sufletul şi tradiţiile poporului român a produs personalitatea cuceritorului Daciei, cea mai vie şi nestinsă amintire în memoria locuitorilor Romaniei orientale se păstrează în jurul figurii istorice a împăratului Traian, după cum arată şi folcloristul Ovidiu Bîrlea:

« Cea mai veche amintire despre o figură istorică este cea despre împăratul *Traian* (Marcus Ulpius Traianus). E drept că în unele colecţii, începînd cu *Tradiţiile* lui Marian şi unele răspunsuri la chestionarul lui Densuşianu, sînt pomeniţi şi dacii, dar nu mai încape îndoială că e la mijloc o intruziune livrescă, din manualele şcolare. Doar împăratul Traian face excepţie, dar sub forma *Troian*, împrumutată de la slavi după părerea unanimă (deşi Schuchardt atestă forma *Troiano* în latina vulgară), după ce aceştia au luat-o de la populaţia romanizată din bazinul dunărean. Legendele despre Traian constituie un capitol aparte al folcloristicii pentru considerente de pondere unică. Exceptînd pe Alexandru cel Mare, Traian este singurul monarh a cărui amintire a trecut dincolo de graniţele statului pe care l-a cîrmuit, dar spre deosebire de cel dintîi, a cărui amintire a fost copios alimentată de faimosul roman popular, cea a lui Traian a dăinuit numai pe cale orală şi mai cu seamă pe o perioadă excesiv de lungă, de aproape două milenii. Această împrejurare a dat naştere altui fenomen folcloric neobişnuit de rar: amintirea s-a canalizat în două direcţii total opuse, evoluînd pînă la limitele absolute, spre cufundarea în nimic, prin transformarea numelui într-un substantiv comun, iar pe de altă parte spre divinizare, prin ridicare în panteonul zeilor păgîni »[12].

S-a putut observa cum în spaţiul spiritual al basmului popular românesc din sudul Dunării, în categoria snoavei s-au infiltrat personaje specifice folclorului bulgar, ca Bai Ganea şi Bai Giora, iar în categoria legendei au pătruns personaje specifice eposului popular sîrbesc, precum Marcu Cralevici şi Baba Novac (ultimul prezent deopotrivă şi în cîntecul epic românesc nord-dunărean).

Dacă pînă acum cercetătorii şi-au putut forma o imagine revelatoare despre marea bogăţie şi vitalitate a eposului popular românesc care circulă la românovlahii din Timoc, în fapt despre geniul poetic epic al poporului român, din această colecţie specialiştii vor avea revelaţia aceleaşi înzestrări spirituale excepţionale şi pe tărîmul epicii populare în proză, multe teme şi motive străvechi, mitice circulînd într-un gen sau altul, într-o formă compoziţională sau alta. Cum mai arătam, între balada fantastică şi basmul fantastic s-a petrecut o osmoză genetică continuă, multe motive mitice străvechi traco-getice şi greco-romane refugiindu-se în aceste specii conservatoare, dar de o mare vitalitate pînă în zilele noastre. Ca o dovadă a influenţei reciproce între aceste genuri viguroase ale creaţiei populare româneşti, eposul popular şi epica în proză, este şi existenţa, chiar în cadrul acestei cărţi a multor basme cu o frazare cadenţată, a pătrunderii în miezul poveştilor a numeroase versuri populare, care fac mult mai expresive şi gradate momentele acţiunii, precum şi replicile personajelor. La fel se poate explica ajungerea pînă la noi în cîntecul epic a unor subiecte mitice antice, numai printr-o confluenţă neîntreruptă cu tradiţia orală a basmului, care, se ştie, conservă de-a lungul mileniilor reminiscenţe şi relicve ale mentalităţii populare arhaice, ale unor concepţii animiste şi totemice, ale unor civilizaţii şi creaţii spirituale de mult dispărute, ale gîndirii şi artei celor mai vechi locuitori ai acestor meleaguri.

---

[12] Ovidiu Bîrlea, *Folclorul romînesc*, I, 1981, p. 130—131.

Un basm nuvelistic, *Poveste de băiatul milos* (tip A. Th. 981) care poartă nealterată marca autenticității populare, orale, povestit de Prunaru Dobrilă, fiul celebrului lăutar Sima Prunaru, din comuna Zlocutea, județul Craina, Jugoslavia, narează despre un străvechi obicei, din preistorie, din timpuri imemoriale (și care în narațiune este plasat în vremea împărăției turcești), acela al omorîrii bătrînilor, care nu-și mai pot face rost de hrană, nu-și mai pot purta de grijă. Venind ordinul de la împărăție să-și omoare bătrînii, toți îl împlinesc, numai un băiat milos își ascunde tatăl:

« Colo într-un sat, su poala la un munte, erea un băiat cuminte și milos, avea un tată bătrîn, care crescusă copilul tot din cerșie, pînă la-ncălțătură și îmbrăcătură. Băiatu era mult sărac și rămas de sătenii lui. Veni poziv din sat, roc de-o săptămînă să-și omoare bătrînul, și să ivească în sat cînd îngroapă. Porni el mare plîns și milos cum erea nu îndrăjnea să omoare pe tatăl lui. Într-o zi, plîngînd, vorbi cu tată-su și zisă: Tată, taicuțul meu, ai auzit, cum ie rîndul l-ai bătrîni? Da tată-su-i zisă: — Taică, mai bine tu pe mine, decît gelatu pe tine, căci eu sînt bătrîn da de tine îmi pare rău că ești tînăr. Băiatu vorbește plîngînd și-i zice: — Tată, aide cu mine să te pitul, că trag nădejde că s-a schimba ăsta zacon ».

În basm se povestește, în continuare, cum venind vremuri grele, de foamete, dispărînd chiar sămînța grînelor, împăratul cere să aducă fiecare bucate împărăției, sub pedeapsa cu moartea, și cum numai acest om, care și-a cruțat tatăl, sfătuit de acesta, a putut împlini porunca. Ceea ce îl determină pe împărat să nu mai omoare pe bătrîni, care s-au dovedit oameni înțelepți. Povestirea e condusă cu multă dibăcie și meșteșug artistic, cu momente dramatice, tensionate, iar înțelesul și morala, fără să fie explicite, se degajă cu pregnanță.

De la același povestitor, Prunaru Dobrilă, provine narațiunea *Poveste de un moș cu o buturoagă* (tip A. Th. 503), pe motivul celor trei obiecte miraculoase pe care le primește omul sărac de la un personaj mitologic (în alte variante fiind Dumnezeu), text redat în același stil arhaic tradițional și într-un limbaj regional:

« Moșul s-a năcăjit să trăiască așa greu, ama fără lemne n-a putut, așa că moșu într-o zi, iel loa de acasă o traistă pe umere și un topor și pleca după buturoage de-ale mici, ceva să să spargă cu toporul. Mergînd moșu prin pădure, ciocănind prin buturogi, ajunsă la o buturoagă mare și cam putredă. Moșu, cum o văzu, să-nchină, s'făcu o cruce cu mîna a dreaptă, să ruga lu Dumnezeu așa: « Doamne, cu puteria ta, ajută-mă să sparg cu toporul buturoaga asta, să-mi umplu și eu traista ! » După ruga moșului ridică toporul sus și dete o dată în buturoagă, sparsă o așchie bună ! Mult i-a fost drag la moș că din buturoaga aia mare umple moșu traista. Moșu iar ridică toporu și-l înfige în buturoagă; sparsă un nod bun, pînă moșu să bage nodu de buturoagă în traistă, iacă iasă din buturoagă altu moș luminos ca soar'li și luminosu de moș zice la alălant moș așa: « Bine moșule, ce rău ți-am făcut ție, de spargi cu toporu casa mea ». Moșul sărac porni să povestească la alant moș cum e rîndu, cum a rămas fără babă, fără copii, nepoți, așa: « că mult ieu sînt și sărac, n-are care să vadă de mine, bani n-am să cumpăr lemne și nu pot să duc, mă doare picioareli și șelili, mă năcăjesc cu o traistă, ce pot, să adun ». Da moșu al luminos se roagă de săracul de moș să nu-i spargă casa că-i dă ce cere săracul de moș. Săracul de moș spune: « dă-mi ce vreai tu, luminosule ! » Moșul cel luminos îi dăruie mai întîi moșului sărac un măgar năzdrăvan care face bani, apoi o găină miraculoasă care ouă galbeni și la urmă o măciucă magică, de fag, ce-i da mîncare. Și povestea sfîrșește prin pedepsirea celor care rîvniseră la sărăcia moșului, dorind să-i ia măciuca: „De-aci încolo moșu-i judeca « nu după graiul lor, ci după faptele lor », că « păsărica vicleană dă singură-n laț ».

Într-unul dintre basmele narate cu rară artă din această colecție, *Mustăciosul* (tip A. Th. 650), apare o figură mitologică străveche, un monstru uriaș straniu, produs al unei imaginații populare bogate și originale, pe care trebuie să-l înfrunte eroul uman al poveștii:

« După ce se săturară, odiniră cîta și o luară la taină. — Vreți voi să măritați fata asta după mine? — Vrem, amă se ține de ea o hală. Vine la amiaz întotdeauna la ea. — Astăzi vine? — Vine. — Ce ală e aia? — Mustăciosul ! — Unde șede? — Care știe? Mai stai cîta să-l vezi. — Măi băiete, dincotro vine el? — Vine de la scăpătat. — Și cum vine? — Vine cu o mustață pe pămînt

de mătură drumurile şi ogaşele, iar dealurile le doboară şi face cîmpii; iar cu alălaltă mustaţă şterge stelele pe cer, le tulbură, le mestecă, le rupe. Într-o parte de mustaţă are 365 de cuiburi de arăţi, prefecători, bufniţe, berze, golumbi, toate moadele de păsări. Şi cînd vine, vine ciripind, frînge pădurile, făcînd larmă mare, rupe ciocile, astupă ogaşele, opreşte apele. Stă băiatul şi să gîndeşte: aşa ceva n-a mai auzit. — Baş o să stau să-l văd la amiaz. — Să stai numai pitulat, colo-n tufă, acolo fă-ţi crovu şi stai pitit, că urlă ca un cutremur. Să pierde lumina de pe pămînt. Cînd porneşte din slăvile cerului e mare, dar cu cît s-apropie să face mic ca un voinic. Să dă jos, şede cu ea cît vrea şi iar pleacă-n sus ».

În basmul *Muma Pădurii*, basm întîlnit în numeroase variante în folclorul românesc, pe lîngă figura Mumii Pădurii, mai apare o fiinţă mitologică monstruoasă, care prin înfăţişarea-i ne aminteşte de Sfinxul mitologiei antice, pe puterea căreia îşi ţese faima Muma Pădurii, care amăgeşte voinicii şi le răpeşte viaţa. Plecînd în căutarea fratelui mai mare omorît de Muma Pădurii, fratele cel mic, mai isteţ şi mai viteaz, o ameninţă cu moartea:

« — Nu mă omorî, voinice, că nu eu l-am făcut pe frate-tu stană de piatră, ci ala sălbatică din pod. Dacă mă scapi, eu îţi spun cum s-o omori pe namila din pod. — Bine, mătuşă, spune şi eu mă ţin de vorbă şi ridică baba de pe jeregai. — Ala cea mare n-are putere decît cînd pune ghiarele ei pe pămînt. În mîinile ei poartă două bîte fermecate. Cum dă-n om, şi-l preface stei de piatră, da cu alta dă-n om şi-l inviază pe loc. Vezi fratele tău stă aci de vreo doi ani şi dacă ai avea bîtul fermecat, l-ai putea-nvia. Voinicul, ţinînd calul de frîu, intră în bordeiul babei cu sabia-n mînă. Cum intră, o ală mare cu ghiare ca de zmeu se lăsă-n jos gemînd aşa de tare că se cutremura pădurea de fugeau speriate toate lighioanele. Da voinicul, cînd văzu că şi-a scos afară picioarele, trase o dată cu sabia de-i reteză picioarele dintr-o lovitură. O ală mare căzu jos pe pămînt, ama nu mai putu să facă nici un pas şi cînd înstinsă ghiarele de la mîini să-l prindă pe voinic, el trase încă o dată şi-i tăie mînele. Mai trasă încă o dată de-i căzu capul, la pămînt, dîndu-se de-a berbeleacul ca un dovlete scoţînd foc şi otravă pe gură. Din mîinile alei căzură două bîte. Voinicul luă bîtele şi le privi cu băgare de seamă. Dete cu una-n cîine şi cîinele se prefăcu într-o stană de piatră. Îi dete din nou în cap cu celălalt bît şi copoiul începu să se gudure lingîndu-i de bucurie mîinile ».

Din aceeaşi familie a monştrilor mitologici, moşteniţi în basmul popular din mitologia antică, păgînă, poate chiar dintr-un substrat mai vechi, al miturilor primitive, apare Cerbul de baltă în povestea cu acelaşi titlu, pe care trebuie să-l înfrunte eroul, ajutat de o bătrînă, care-i dă o piele vrăjită:

« Cerbul era o fiară mare cu coarnele ajungînd prin vîrfurile copacilor şi cu o gură mare cît o şură. Se cutremura pămîntul cînd trecea spre baltă să bea apă, să se scalde. După ce se scălda, se-ntorcea cu faţa spre voinicul din groapă. Pătru trasă cu gida şi-l lovi la partea stîngă, chiar la casa sufletului. Cum îl lovi, fugi spre un deal mare cu pielea fermecată într-o mînă. Cerbul sorbi apa din baltă şi o azvîrli după Pătru ca să-l doboare. Dar el se prinsă de tulpinele copacilor şi apa să-ntoarsă cu pietre mari şi copaci la vale, fără să-l smintească din loc. Cerbul însă cu gida înfiptă în cap nu-l lăsă. Cînd fu gata-gata să-l ajungă, îi aruncă în faţă pielea cea fermecată, cerbul se-mpiedică de un ciutac, căzu şi muri. El îi tăie capul şi-l duse împăratului. Se miră împăratul de curajul slugii ginerelui său, iar omul cel roşu se bucură că de-acum înainte cerbul de baltă n-are să-i mai omoare oastea lui Verde-mpărat şi el va putea face nunta cu frumoasa crăiasă a acestuia ».

Spre deosebire de fiinţele fantastice descinzînd în universul basmului popular românesc din mitologia păgînă sau poate chiar dintr-un fond antropologic mult mai vechi, care inspiră omului sentimente de groază, terifiante, figurile mitologiei creştine, Dumnezeu, Arhanghelul Mihail, Sfîntul Nicola sau chiar Moartea, care apar în tipul A. Th. 332, al naşilor supranaturali, sînt mult mai familiare omului în poveştile româneşti, mai accesibile şi mai binevoitoare, eroul apropiindu-şi-i sau respingîndu-i cu nonşalanţă. Astfel, în basmul *Moartea-naşe*, omul sărac pornit în căutarea unui naş care să-i boteze copilul, se întîlneşte mai întîi cu Dumnezeu:

« Iată că într-o zi, pe la chindia mare, se-ntîlni cu un om. Era îmbrăcat în aine cam neobişnuite şi cu barbă albă, ce-i ajungea la genunchi. Se dete-n vorbă cu moşu. Moşu începu să-l ispitească: — Ce vînturi te-a pus pe astfel de drumuri fără căpătîi, pe unde picior de om încă n-a îndrăznit să calce? Omul nostru se uită cu băgare de seamă şi nu văzu alte urme decît pe ale moşului. Lăsă capul în jos, apoi zise: — Moşule, sînt om sărac, vin de la marginile lumii şi caut un om drept care să-mi fie naş, ca să-mi boteze copilul, de curînd născut într-un bordei sărac. — Cu voia ta eu aş putea să-ţi fiu naş, zise moşul. Fruntea săracului se lumină de bucurie, apoi zise: — Dacă-i aşa, atunci este drept să te-ntreb pe cine am ales ca naş? — Da, răspunse moşul, eu sînt Dumnezeu ! — Cum, dumneata eşti Dumnezeu? O, ce nenorocire, zise săracul. — De ce nenorocire, omule? Nu te bucuri că Dumnezeu ţi-a ieşit în cale să te ajute? — Nu mă bucur ! Dacă eşti Dumnezeu, atunci nu-mi eşti naş, fiindcă dumneata nu eşti om drept ! Dacă eşti Dumnezeu, pentru ce ai lăsat în lumea asta atîtea rele şi pacoste? Pentru ce pe unii i-ai făcut bogaţi, da pe alţii săraci lipiţi pămîntului? Aaa . . . nu, nu, dumneata nu eşti un om drept. Şi unui cine i-ar fi milă de trupul meu, gol şi plin de răni, da ţie nu ţi-e milă, cum nici la cei avuţi nu le este milă de cei săraci ».

A doua zi omul sărac se-ntîlni cu Sfîntul Nicola, care se oferi să-i fie naş, dar pe care îl refuză iar. A treia zi se întîlni cu Moartea:

« Omul acesta era deosebit faţă de alţi oameni. Era un vlăjgan mare şi urît, faţa păroasă, ochii negri schinteitori, care te sfredeleau cu privirea crudă ca de fiară sălbatică. Vorba lui era scurtă şi lovea ca o săgeată. Pe şoldul stîng atîrna o sabie mare îngrozitoare, pe care se prelingeau picături mari de sînge încă cald. Îl cuprinseră fiorii privindu-l încă o dată din creştet pînă-n călcîie. Nu mai cuteza să spuie nici o vorbă. Stătea puţin ca să-i vină curaj. Ba să-l întrebe cine este? Îşi luă inima-n dinţi şi-i zise: — Bine, naşule, drept ar fi să ştiu şi eu pe cine am ales să-mi fie naş? De aceea te-aş ruga spune-mi cine eşti dumneata? — Chipul meu şi sabia ar putea să te facă să ghiceşti: Sînt moartea ! — Dumneata moartea? zise tremurînd de frică săracul. — Da, chiar eu, întări ea. — Atunci să ştii că este bine ! Mă învoiesc să-mi fii naşe, pentru că eşti un om drept. Dumneata nu sprijini nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Mergi la fiecare şi fără îndurare curmi firul vieţii şi celor bogaţi şi fericiţi şi celor săraci şi oropsiţi. Apoi mă bucur că am făcut o alegere bună, am avut mare noroc. Un lucru n-o să-ţi placă, fiindcă sînt sărac şi n-am nimic în afară de petecele de pe mine şi acest toiag. — Tot una este pentru mine, avut, ori neavut, tînăr ori bătrîn, sabia mea nu alege, cînd vine sorocul. Lasă tu sărăcia la o parte, că te voi ajuta să ajungi om bogat, zisă moartea. După o cale lungă şi întoarsă, săracul ajunge cu naşul său la bordeiul unde muierea lui îl aştepta cu fiul său nebotezat. Boteză naşul pruncul şi se făcu o mică veselie, la care ceilalţi oameni din sat nu veniră, din mîndrie, în casa săracului.«

Acţiunea basmului continuă prin îmbogăţirea omului sărac cu ajutorul naşei, pe care finul o păcăleşte, amînîndu-şi moartea în mai multe rînduri, la fel ca şi în povestea lui *Ivan Turbincă* şi în alte versiuni din tradiţia orală.

Supravieţuirea mitului antic elin al lui Oedip, pe tema fatalităţii, a destinului, în tradiţia orală (din care l-a preluat şi prelucrat în teatrul său Sofocle) a popoarelor balcanice, în dubla ipostază, a cîntecului epic şi a naraţiunii în proză, aşa cum se întîlnesc şi în colecţia noastră, este după noi un adevărat miracol al creativităţii populare în genere şi în special al spiritualităţii populare româneşti. Dacă naraţiunea în proză *Ursitorile* — basm nuvelistic (tip A. Th. 930) — s-a schimbat de-a lungul vremii, cu fiecare nouă povestire, ajungînd pînă la noi o copie palidă a mitului grec antic, cîntecul epic *Stăncuţa sau Ursitorile* — colecţionat de noi de la cel mai talentat rapsod timocean, Sima Prunaru — interpretat cu multă grijă faţă de tradiţia orală şi memoria colectivităţii, păstrează în liniile lui mari conturul mitului literar din opera marelui tragic grec, fără să vedem în el un reflex al creaţiei culte antice, ci doar izvorînd din aceeaşi sursă inepuizabilă a culturii populare, din care-şi au sorgintea şi piesele lui Sofocle.

Pentru comparaţie cităm, în paralel, un fragment din poveste mai întîi şi apoi un fragment din baladă, în care este surprins momentul ursitului, care arată atît confluenţa, cît şi diferenţa

dintre cele două creații populare, precum și modalitatea diferită de a păstra și transmite mitul lui Oedip:

« Muierea și omul ei, cum rostiră masa pentru ursitori, adormiră duși, de puteai toca lemne pe ei. Negustorului îi pierise somnul și se tot văita, ce piază rea l-o fi-ndemnat să bată la ăst bordei sărăcăcios și murdar. Gîndindu-se ce-o să se facă de rușine la ziuă, auzi ușa bordeiului scîrțîind. Deodată căscă ochii mari și zări trei zîne intrînd pe ușe-n sobă. Cele trei zîne, cu pletele de aur răsfirate peste umăr, cu aripi și cămăși subțiri ca pînza de păianjen, se așezară pe lîngă masa pusă și se-ntrebară una pe alta, ce să facă cu copilul? Ce soartă să aibă? Să aibă noroc sau să fie nefericit și fără noroc pe lume? Care mai de care-și da cu părerea, iar negustorul sta cu urechile ciulite ca iepurele și asculta. Cea mai mare zînă grăi către surorile cele mai mici: — Surioare bălăioare, cu cosițele din soare, haide să-l ursăm, acum să nu-l luăm. Dar cînd o creștea, cînd s-o însura, chiar la cununie, calu-i poticnească, capul să-i răpească, să se pomenească. Cea mijlocie auzind așa, o apucă mila de bietul copilaș, rugîndu-le astfel pe surori: — Hai, fă surioare, ce păcat, ce jale, la vreme de tinereață, să-i curmăm frumoasa viață! Mai bine să moară pruncu — acum, să n-ajungă pe-așa drum. Dar zîna cea mică, cea mai frumușică, sta și chibzuia, apoi le grăia: — Voi suratelor, surioarelor, fermecatelor! Stați, nu vă grăbiți, copil să-l ursiți. Că este sărac, cu o cergă-n pat, hai noi să-l ursăm și să-l procopsăm. Pe negustor să-l moștenească, avuția-i izidească și frumos să îmi trăiască, negustorul prăpădească. Surorile așa se ogodiră, așa și-l ursară. Puseră mîna pe trocul cu apă și pe busuioc și-i stropiră fața pruncului. Toate se-nchinară, așa mi-l ursară și-afar' îmi plecară. »

S-a putut observa ritmarea frazei poveștii, desigur sub influența baladei populare, care circulă în același mediu folcloric, cum se va putea compara cu fragmentul poetic pe care îl cităm:

« Cînd copilul mi-l năștea, / Și trei zile se-mplinea, / Stăncuța pe strat ședea. / Lină verde de-o lalea, / Iacă sara să-nsera, / De pe strat mi se scula, / Trei turte de pîne făcea / Și masa mi-o întindea: / Cîrpă albă peste masă, / Trei steble de busuioc, / Iubește copii cu foc, / Și un troc cu apă rece / Așa lucru-și isprăvește. / Iar pe strat mi s-așeza, / Lîngă copil s-așeza, / Lîngă copil să culca / Mîna sub cap îi punea, / Țîțișoara-n gură-i da, / Da pe ea somnu-o fura. / Cu copil la piept uidea, / Dar omu-su ce-mi făcea? / El în gînduri că-mi intra, / Toată noaptea nu-mi dormea . . . / Lină verde trei granate, / Doamne, la mijloc de noapte, / Baș cu sudori'li de moarte, / Ursători'li îmi veniră / La soba mare intrară, / Ocol mesii că deteră; / Dar ursoaica a mai mare / Busuiocu-n mînă-l lua / Și-n trochiță mi-l muia, / Cu apă rece stropea, / Da Stăncuța îmi dormea. / Iar ursoaica a mai mare / La capul copilului să trăgea / Și ceva bolborosea. / A mijlocașe la buric, / De-a mai mică la picioare. / Dar ursoaica cea mai mare / Deștiu-n sticlă mi-l băga, / Pe copil mi-l miruia / Și din gură-așa-mi vorbea: / Voi, surorile mele, / Iubite cu dor și jele, / Ai copilul să-l ursăm, / Ș-acuși cu noi să-l luăm. / Mijlocașa-așa-mi vorbea: / Ai copilul să-l ursăm, / Copilașu să trăiască / Vacul să și-l văcuaiscă, / Cinșpe ai cînd s-o-mplinea, Tum-te-atunci s-o cununa. / Atunci copilul să-l luăm, / Toată nunta s-o stricăm, / Inima să le-o rupem! Dară ursoaica a mai mică, / Bat-o Maica Precista / Și Sfînta Duminica / Și ziulica de mîne / Cu toate zilele bune, / Că nu-mi vorbea nici un bine: /-Surorilor ursitorilor, / Zînilor, visătorilor, / Las' copilul să trăiască, / Vacul să și-l văcuiască; / De la optșpe ai de zile, / Să se-ntimple o minune: mumă-sa s-o-nsura, / Baș cu ea s-o cununa, / Să se ducă pomina / Piste toată lumea! /. Numa-atîta că-l ursară / Și cocoșii îmi cîntară, / Da ursoaicele-mi plecară ».

În fiecare creație populară este înfățișată împlinirea ursitei, așa cum o rostește zîna cea mai mică. S-a putut deja observa, din premizele ursitului, îndepărtarea de forma clasică a mitului, pînă la degradare și demitizare, în basmul popular, și urmărirea îndeaproape a tiparului mitului antic în balada populară și în acest caz cu diferențele specifice firești.

Același fenomen al coexistenței aceluiași motiv atît în cîntecul epic, cît și în narațiunea în proză l-am putea urmări în cazul subiectului *Broască-Roasca*, din care se vede pe de o parte poetizarea poveștii sub influența baladei, cît și supraviețuirea fabulosului, al elementului miraculos, fantastic, specifice epicii în proză, în eposul popular.

Prezența masivă a versului popular în cuprinsul prozei epice din acest volum, nu numai în formulele inițiale, mediane și finale ale narațiunilor, ci și în alte secțiuni ale lor, este desigur nu numai un rezultat al osmozei dintre genuri, mai ales în cazul cadențării, ritmării și rimării cuvintelor, ci o dovadă sigură a vechimii povestitului și a poveștilor pe care le-am ales spre a fi publicate acum.

Și totuși există numeroase basme în această colecție, în care asistăm la desfășurarea unui epic pur, dintre care se detașează povestea *Andrei*, o compoziție desăvîrșită din acest punct de vedere, în care acțiunea curge neîmpiedecată de nici o intruziune lirică sau poetică, după cum se poate observa din tonul precipitat al începutului narațiunii:

« Andrei, băiat sărac, s-a băgat la împărat argat cu pușca pentru mîncare de vînat. Să vîneze în pădure ce poftește împăratul: iepuri, golumbi, iribițe, mistreți. Merge Andrei într-o zi și găsește o pasăre pe creangă, o guguștiucă. Întinde Andrei pușca s-o împuște, ea se roagă: — Stai, Andrei, nu mă împușca că dacă nu m-oi împușca are să fie ferice de tine cît oi fi tu viu pe lume. Andrei a pus arma la picior și pasărea a scăpat. Da gîrlița îi spune: să mă iei acasă la tine. A luat-o acasă. Cînd s-a dus cu ea acasă, a pus-o la fereastră că așa a cerut ea: — Pune-mă la fereastră. Cînd vezi că cucăi, să dai cît poți cu pumnu-n masă, o să te găsească mare noroc. A pus-o acolo, și cînd ea a cucăit, a dat cu pumnul în masă și ea s-a speriat și s-a prefăcut în femeie frumoasă, ca ea alta nu s-a mai văzut pe pămînt. — Andrei, eu nu sînt pasăre, eu sînt fată de împărat. Cum putuși să mă capeți, să dai de mine? Să m-asculți, și să vezi ce bine o să fie de tine! Auzi, noi aici n-o să putem trăi la împăratul, să te duci să faci o colibă cît de proastă. Aici sînt multe slugi. Acolo vii la coliba ta, te spăl, te cîrpesc, te arănesc, așa ca la casa noastră. El a ascultat, s-a dus deasupra de sat, a făcut o colibă, a luat-o pe Măria și-a dus-o la coliba lui! Da el tot l-a ascultat pe împărat și i-a adus vînat. Însă el doar dormea la nevasta lui în pădure la colibă! »

Poveștile cele mai autentice din această colecție excelează nu numai prin arta narativă pură, ci și prin modalitatea unică de a mînui dialogul, care înviorează ritmul acțiunii, îi dă un accent mai dramatic, contribuie la tensionarea și dezlegarea conflictelor dintre personaje, la armonizarea relațiilor lor. În același basm, *Andrei*, întîlnim un adevărat model al dialogului, ca o dovadă în plus a oralității nealterate a poveștii.

« — Deloc să-l iei pe Andrei să-l duci acolo la Cum Naum. Arățul s-a dus și el pe nisipină în pustietate la Cum Naum — era între niște grăbari într-o pustie și acolo se opresc. — Aici nu e nimic! — Bagă-te-n grăbar și strigă: — Cum Naume, ieși afar' la mine. Arățul s-a întors și el a uidit singur. Strigă el: — Cum Naume, ieși încoa'la mine, așa cum te-a învățat arățu. Da Cum Naum nu se vede. — Iată-mă, aicea sînt. — Păi nu te văd. — Nu cutez să mă arăt. Mă vede împăratul. Dar dacă vrei îți dau să mănînci. S-a pomenit cu un astal încărcat de bunătăți. — Mănîncă, Andrei. — Cume Naume, ieși la mine la masă. — Nu cutez, eu doar lucru, dar nu mănînc. Împăratul mă vede. — Las' că nu te vede! Șezi de mănîncă. — O să mă omoare! — Nu te spun eu. — Cine te mai vede? — De ani de zile îl slujesc și nu-mi dă mîncare. De-ar fi bun și să mă roage ca tine ce l-aș mai păzi. — Bine, șezi cu mine că nu te spune nima. — Ce cați aici? — Am venit după tine. — Hai, ce-aș mai pleca! Numai să-mi dai mîncare. Vezi pe mine nima nu mă vede și fac orice. Apoi a mîncat. — Bodeaproste că mă săturai și eu o dată. Vrei să fii tu stăpînul meu? — Vreau. Plec cu tine. Lasă-ți calul și te duc eu zburînd sus în vînt, numai să-mi dai să mănînc. »

Întreprinzînd această analiză a valorilor etice și estetice ale universului basmului românesc, am reușit, sper, să relevăm cîteva dintre multiplele fețe ale mitologiei naționale, să circumscriem specificul imaginarului artistic românesc, să oferim o idee despre ipostazele artei narative românești, să sugerăm dimensiunile impresionante și izvoarele inepuizabile ale geniului epic al poporului român.

Această « mare carte » a prozei populare românești ar merita, desigur parcurgerea celei de a treia etape a cercetării și anume o minuțioasă analiză a valorilor lingvistice și stilistice pe

care le revelează tezaurul spiritual al românovlahilor timoceni. Este prea bine cunoscut faptul că urme ale unei unitare vetre lingvistice, rămășițe ale acelei Romanii orientale în sudul Dunării pot fi întîlnite la tot pasul în toponimia întregului spațiu balcanic. Chiar și din limitata analiză estetică întreprinsă s-a relevat, cred, unitatea indestructibilă a limbii române în nordul și sudul Dunării, marea bogăție și puritate a graiului românovlahilor, cu toate că se află la marginea spațiului românesc, rara forță expresivă a cuvîntului în narațiunile populare care provin de la cei mai talentați creatori și povestitori populari. Fiindcă o analiză adîncită a valorilor lingvistice și stilistice pe care le cuprinde volumul *Povești populare românești* ar presupune o cercetare aparte, pentru a oferi totuși o imagine plastică, nuanțată, autentică și sintetică asupra graiului românovlahilor suddunăreni, ne mărginim a realiza un florilegiu expresiv a două specii folclorice prezente în această carte, datorate profesorului Ratomir Marcovici, provenind din Homole, în transcriere fonetică (pe care noi le vom cita în transcriere literară). Iată cîteva ghicitori care excelează ca produse ale unei fantezii originale și prin magia cuvîntului poetic:

« Am o mioriță cu mațele pestrițe. *(Pepenele verde)*. / Ce nu stă-n cui? *(Oul)*. / Am o coșarcă plină de cai — toți îs cu coadele dinafară. *(Strachina cu lingurile)*. / Am o găină cu mintea-n coadă *(Cîntarul)*. / De la munte pîn' la punte tot zale mărunte. *(Furnicile)*. / Ce e mai iute pe pămînt? *(Gîndul)*. / Nu te culci pînă nu-l țuci. *(Ulciorul)*. / Am o sită plină de alune și am o nucă-n mijloc. *(Luna cu stelele)*. / Am doi bumbiți, cît gode le dau, atît se duc, hotar nu mai au. *(Ochii)*. Joacă un iepurel sub un curpinel. *(Fusul cu caierul la furcă)*. Am zece fetițe, toate zece-mbrăcate-caciuliță. *(Degetele la mînă)*. Reproducem cîteva proverbe și zicători pentru spiritul de observație, experiența de viață și înțelepciunea pe care le concentrează și pentru forța lor plastică și nuanța expresiei lingvistice:

« Nu e bun cu rău, dar și mai rău fără rău; La pomul al lăudat nu te duci cu traista; Conacul e de oameni făcut; Tot natul cu zănatul; Pe drumul al din ocol mai iute ajungi; Dacă te-ai prins în joc, ori joacă, ori nu te nici prinde; Din foc mai uidește ceva, a din apă nu uidește nimic; Iepurul să-ntoarce la cîrtog; Pasărea să-ntoarce la cuib; Omul cînd se-neacă și de pai se prinde; Mutul știe toate limbile; Tot va fi, dar noi n-o să mai fim; Omul e ca oul; Omul e ca frunza din lemn; Fierul se bate pînă e cald; Mai întîi sări, apoi zi hop; După-nvăț și dezvăț; Nu e foc fără de fum; Să te păzești de omul al tăcut ca de cărbunele al potolit; Ce-a fost am văzut, ce va fi o să vedem; Nu e cum vrem noi numai cum e scris; Ban la ban merge; A trăit traiul și-a mîncat mălaiul; Dracu nici nu ară, nici nu grapă, numai împreună d-ai nebuni; Oaia care nu-și duce lîna, lupii o mănîncă; Care nu se face nu moare; Și sămînța bătrînă răsare; Nu te încălzești la focul al de putregai; Limba de la mumă nu se zauită; Omul se plînge de trei ori: după țîță, cînd vrunu îi fură fata și cînd e bătrîn după tinerețe; Cum e părintele, așa e și copilul; Îi dai un deget și-ți ia mîna-ntreagă; Cum ți-așterni, așa te culci; Acuma haiducii nu-s în pădure numa în cancelarii; Tot natul trage cărbuni pe turta lui; Șarpele nu-și arată picioarele; Una spune, alta gîndește; Al urît nici la moară nu prinde rînd; Al frumos cum se duce toarnă-n coș; Minte de zvîntă pămîntul (sparge, rupe pămîntul, stă soarele-n loc); Cît scaperi cu amnarul; A tunat în mintea copilărească; Ș-a pierdut moșul baba; Să suie-n pod să sară-n cioareci; Nu-l prinzi nici de cap nici de coadă; Ploaie ca cu găleata; Cască din gură ca puiul de cuc; La cîmpul al roșu cînd va oua cocoșul; I-a pus mîna-n cap ».

Altădată, din eposul și lirica populară, din cîntece bătrînești și doine, iar acum din epica populară în proză, basme, legende și snoave, am căutat să relevăm contribuția creatoare inestimabilă a umanității românovlahilor timoceni la patrimoniul spiritual național și în genere la cel universal. Dăinuind de milenii în vatra strămoșilor lor, românii și-au gravat și transfigurat, spre neuitare, crîmpeie din viața și istoria lor zbuciumată într-o spiritualiate mirifică, singulară, cîntecul, povestea și graiul fiindu-le cele mai nobile și perene blazoane și însemne ale trecerii urmașilor lui Orfeu și ai Meșterului Manole pe pămînt, întru cinstirea și eternitatea neamului românesc, a întregii umanități.

CRISTEA SANDU TIMOC

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul *Povești populare românești* reprezintă un florilegiu al prozei populare pe care am colecționat-o de mai bine de o jumătate de secol de la românii din sudul Dunării, din Timoc (vatra mea de obîrșie), care vine să completeze imaginea pe care am dorit să o ofer asupra spiritualității lor prin culegerile anterioare pe care le-am consacrat poeziei populare: *Poezii populare de la românii din valea Timocului*, cu o introducere de N. Cartojan, 1943 și *Cîntece bătrînești și doine*, cuvînt înainte de Tudor Arghezi, E.P.L., 1967.

Doresc să amintesc că opera de cercetare și culegere a graiului și folclorului românovlahilor din valea Timocului cunoaște o istorie centenară și ea a fost ilustrată și animată de o pleiadă de învățați români și străini și care au tipărit o seamă de lucrări valoroase, din care amintim: Emil Picot, *Chants populaires des Roumains de Serbie*, Paris, 1889; Gustav Weigand, *Die rumänischen Dialekte der Kleinen Walachei, Serbien und Bulgarien*, Leipzig, 1900; G. Giuglea și G. Vîlsan, *De la românii din Serbia*, culegere de literatură populară, București, 1913; C. Cvijić, *Les Roumains de Serbie*, 1918; Emanoil Bucuța, *Românii dintre Vidin și Timoc*, București, 1923; Silviu Dragomir, *Vlahii din Serbia în sec. XII–XV*, Cluj, 1923; Emil Petrovici, *Românii dintre Timoc și Morava*, Sibiu, 1941; Ion Pătruț, *Folclor de la românii din Sîrbia*, București, 1942. Avînd exemplul acestor mari înaintași și a atîtor cercetători valoroși, istorici, lingviști și folcloriști, ne-am străduit să colecționăm folclorul, autentic popular, poetic și în proză, îndeosebi eposul și epica românovlahilor din stînga și dreapta văii Timocului (ei își spun români, iar sîrbii și bulgarii le zic vlahi), circulînd într-un frumos grai popular, amintindu-ne particularitățile lingvistice ale Olteniei și Banatului, ținuturile românești norddunărene cu care s-au aflat permanent într-un strîns contact.

Dacă eposul popular românesc, provenind din sudul Dunării, așa cum s-a putut constata îndeosebi din culegerile lui Giuglea și Vîlsan (din 1913) și ale mele (din 1943 și 1967), este de o mare bogăție și varietate tematică și de o mare frumusețe artistică, fiind prezente și o seamă de tipuri și motive folclorice balcanice, care se explică prin conviețuirea cu popoarele sudslave, epica populară din volumul de față, *Povești populare românești*, exprimînd, ca și eposul popular, în plenitudinea sa, universul imaginar românesc, cunoaște și unele infiltrații tipologice și de artă narativă specifice creației populare meridionale.

Predomină în cadrul colecției noastre antologice de povești tipurile principale care circulă în spațiul est-european, și îndeosebi în spațiul românesc, ponderea cea mai însemnată avînd-o basmul fantastic, ca o dovadă în plus a vitalității artei narative la acești grăitori de limbă românească, deși este bine reprezentat și basmul nuvelistic, iar snoava și legenda cunosc întruchipări artistice, în circulația vie, dintre cele mai interesante și demne de consemnat.

Am început culegerea narațiunilor populare prezente în această carte în tinerețea mea, prin 1933, odată cu poezia populară, în primul rînd din mediul familial, al satului natal, cu timpul lărgind orizontul cercetării la întregul spațiu al satelor românești din valea Timocului (din stînga și dreapta rîului, din Serbia și din Bulgaria), continuînd activitatea, în mai multe etape, pînă

prin 1980. Dacă unele povești, auzite în copilărie de la membrii de familie sau de la bătrînii satului, le-am consemnat mult mai tîrziu, repovestindu-le cît mai apropiat de autenticitatea folclorică și graiul popular, majoritatea narațiunilor populare le-am înregistrat direct pe teren, la dictarea povestitorilor, neintervenind în nici un fel. Totuși unele texte mi-au fost trimise în țară scrise de mînă, cu litere chirilice, de povestitorii înșiși, pe care m-am străduit să le transpun cît mai fidel față de modalitatea artistică și lingvistică a originalului. Pot spune că deși mi-a venit mult mai greu să alcătuiesc colecția de proză populară în comparație cu culegerile poeziilor populare, am avut bucuria descoperirii unor povestitori talentați, cu nimic mai prejos decît a cîntăreților populari și a lăutarilor de la care am cules creația poetică. Adeseori am colecționat basmul popular de la aceeași informatori de la care am înregistrat balada populară.

Avînd ca model cercetările și culegerile de narațiuni populare românești realizate de cercetătorii de la Institutul de cercetări etnologice și dialectologice, din care Ovidiu Bîrlea a publicat o importantă lucrare: *Antologie de proză populară epică*, 3 vol., 1966, dar și colecțiile valoroase ale unor folcloriști ca Gh. Vrabie, *Basmul cu Soarele și fata de împărat*, 1974 și Ion Nijloveanu *Basme populare românești*, 1982, în același timp bucurîndu-mă și de sprijinul autorizatului cercetător al basmului popular românesc (autor al catalogului acestuia, aflat în manuscris), C. Bărbulescu, am adoptat următoarea clasificare a textelor din volumul *Povești populare românești:* I. *Basme fantastice* — 64 texte; II. *Basme nuvelistice (și alte basme)* — 28 texte; III. *Basme despre animale* — 6 texte; IV. *Snoave* — 34 texte; V. *Legende* — 9 texte.

Se poate afirma că prin tipologia sa, prin structura sa tematică și motivică, prin substanța ideatică și sensibilă, prin substratul mitologic și universul personajelor, prin arta narativă, prin valorile etice și estetice, dar mai ales prin expresivitatea stilistică și lingvistică, basmul popular din această colecție se atașează universului spiritual românesc și în genere celui romanic, aparținînd acelei Romanii orientale despre care vorbesc lingviștii, deși unele texte interferente pot fi socotite ca rod al contextului istoric, cultural și lingvistic balcanic. Căci românovlahii din Timoc, deși aparțin prin obîrșie comunității romanice orientale, avînd un contact strîns și neîntrerupt cu trunchiul neamului românesc din nordul Dunării, conviețuiesc de secole alături de sîrbi și bulgari, constituind o punte de legătură și prietenie dintre poporul nostru și popoarele sud-slave.

Credem că prin editarea acestei colecții de povești populare românești tradiționale se va îmbogăți patrimoniul nostru cultural cu o operă care atestă marea bogăție spirituală a poporului nostru, timbrul specific, original al universului imaginarului românesc, în contextul sud-est-european, frumusețea morală și strălucirea creativității omului simplu, simțul înnăscut al frumosului, umanismul și înțelepciunea populară.

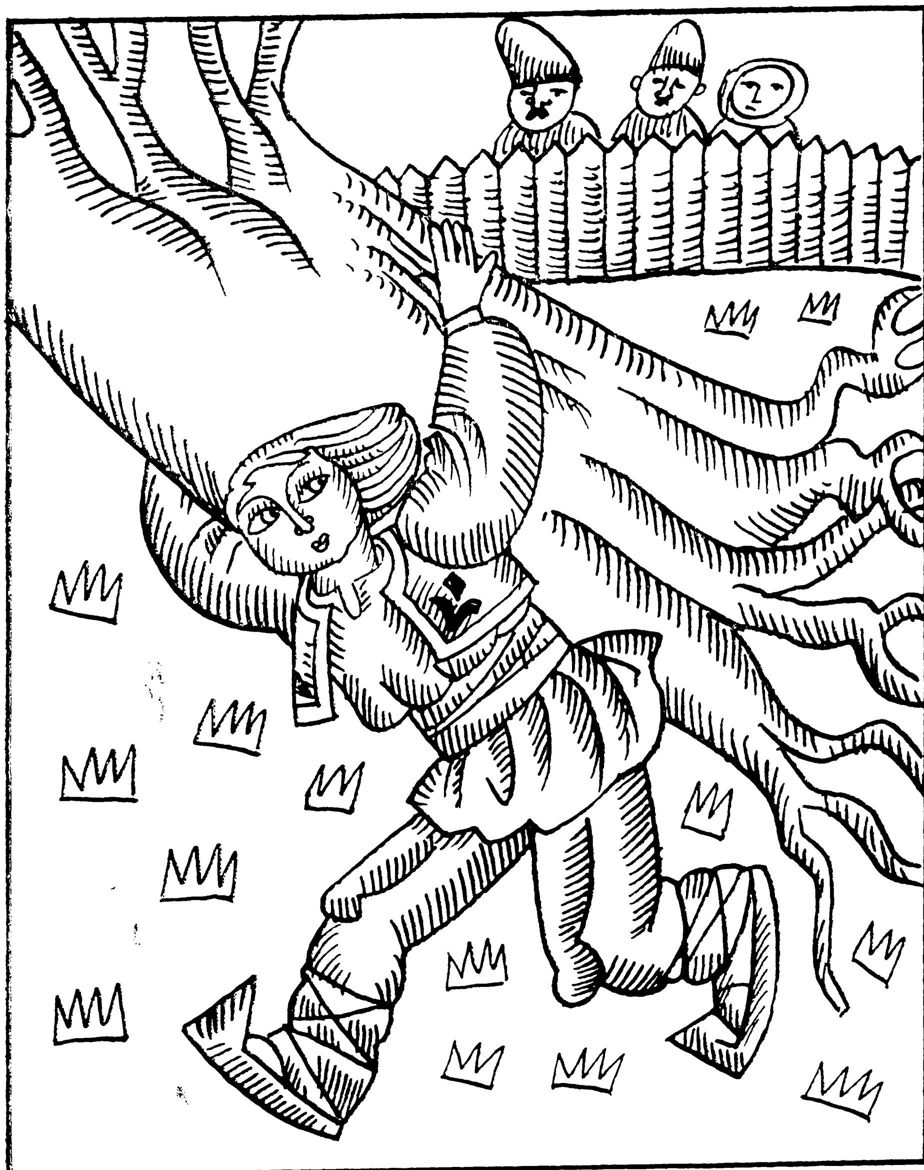
Deși am fost preocupați noi înșine de selectarea în cadrul acestei colecții în primul rînd a narațiunilor populare autentice, de redarea basmului popular în graiul originar al povestitorului — am transcris fonetic, fără semne diacritice, unele texte după înregistrări pe bandă de magnetofon — în secțiunea *Anexă* facem loc unor texte dialectale (narațiuni, proverbe, ghicitori etc.) culese și transcrise fonetic, cu semne diacritice, de profesorul Ratomir Marcovici, cu scopul de a surprinde evoluția graiului popular din ultimele decenii.

Volumul *Povești populare românești* se va încheia cu un indice al informatorilor.

Dorim să mulțumim pe această cale, în primul rînd folcloristului C. Bărbulescu, pentru sprijinul acordat la clasificarea narațiunilor populare, precum și lectorului de carte Ioan Șerb pentru ajutorul dat la definitivarea și editarea acestei colecții de folclor românesc.

C. S. T.

POVEŞTI POPULARE ROMÂNEŞTI

I

BASME FANTASTICE

PĂTRU FĂT-FRUMOS

Au fost odată trei frați. Cel mai mic și mai viteaz se numea Pătru. S-au însurat ei pe rînd și cîteșitrei au avut fiecare cîte un copil. Într-o zi le zic la femei să vie cu demîncare că ei se duc departe, departe la plug. Se mirară ele și-i întrebară:

— Unde să vă aducem mîncare că nu cunoaștem locul de arat?

— Uite ce e: o să tragem o brazdă lungă pînă la capul pămîntului, voi să veniți cu oalele-n cap cît mai fuga cu mîncare.

S-au sculat femeile cu noaptea-n cap, au fiert ce au fiert și au plecat. Pleacă cu prînzul cea mare. Cînd colo, vede două brazde, una veche și alta proaspătă că aburea pămîntul. Ea o luă pe brazda nouă, care fusese trasă de zmeu.

Brazda a dus-o pînă la ușa ce s-a deschis în pămînt. S-a deschis ușa, iar ea a trecut sub pămînt în lumea zmeilor. Celelalte două cumnate așteaptă, așteaptă, dar ea nu se mai întoarce!

— Vai, surată, ce-o fi? se întrebau ele una pe alta.

Îi veni rîndul la cea mijlocie. Luă oalele și cotărița cu mîncare și se duse cu mîncare la oameni. Cînd colo i se fac și ei două brazde. Una veche și alta nouă. O apucă și ea pe cea nouă, pînă ajunsă și ea în lumea cealaltă, în lumea zmeilor.

Sara așteaptă, așteaptă, să-i vie cumnata dar nici ea nu se mai întoarce.

— Doamne sfinte, ce-o fi cu leica mea de nu mai vine! Căzu pe gînduri și a treia zi se duse ea cu merinde la bărbați. Cum ieși pe poartă, în față i se fac două brazde. Nu știa pe care s-o apuce. Hai s-o apuce pe cea nouă că e făcută de bărbatul ei de Pătru Făt-Frumos. Și se duse pe brazda nouă pînă ce ajunse la ușa ce despărțea lumea albă de lumea neagră. Un zmeu mic o trase de mînă pe lumea cealaltă și o duse la palatul său. Copiii rămaseră flămînzi și plîng de foame pe vatră.

Da bărbații ară de zor ogorul dar și ei nemîncați și nebeuți de trei zile. Se miră ei ce-o fi cu muierile de nu mai vin cu mîncare. Lasă plugul pe brazdă și dau fuga acasă. Cînd acasă, văd în loc de o brazdă, două brazde.

— Măi fraților, să știți că muierile noastre au fost furate de zmei.

— Hai după ei să-i omorîm, zise cel mic, Pătru Făt-Frumos.

— Hai! Ascuțiră săbiile, luară baltagul cu dînșii și o funie lungă și duși au fost. Dau de poarta aceea zidită în pămînt, pe care o deschideau și intrau în lumea lor, cu fetele și femeile frumoase. Deschid ei poarta și se înțeleg să se lase spre fundul pămîntului pe rînd. Începe cel mare și le cere să-l tragă-n sus dacă vor simți că se mișcă funia.

Îl legară pe cel mare și dă-i cu el în fundul pămîntului. Pe la mijloc se sperie, zbici de frînghie și cei doi frați îl traseră sus la lumina soarelui.

Îi veni rîndul mezinului. Se duse și el jos dar mișcă funia să-l scoată afară că se speriase.

Așa îi veni sorocul să-și încerce norocul și cel mai june, Pătru Făt-Frumos.

El le zise:

— Mie să-mi dați drumul tot mai jos! Și-i dădură zor de ajunse pînă jos. Cînd acolo sub pămînt, se deschidea o altă lume, cu grădini luminate și palate frumoase de aur și argint. Se plimbă el printre trandafiri și-l zări cumnată-sa cea mare.

— Lele, frateo, fugi că te mănîncă zmeul și-ți rămîne copilul sărac.

— Leică, lasă tu frica și spune-mi pe unde vine zmeul tău de la vînătoare.

— Pe la podul de aramă, frateo!

— Ai să vezi ce poate fratea al tău!

Se duce el la podul de aramă și se pitulă după un picior.

Vine zmeul călare pe un armăsar, care varsă foc și pară. Ajunge la pod. Se oprește, sforăie și nu mai face un pas.

Zmeul îl îndemna să pășească fără frică înainte:

— Hai, leu, paraleu,
De ce-ți este podul greu?
Ce-ți văd frîul tare ros,
N-o fi Pătru Făt-Frumos?
Că cioara i-a dus osciorul
Iar vîntul, perișorul!

Pătru cum îl vede îi sare înainte.

— Cum vrei să ne luptăm?

În săbii să ne tăiem,
Mai bine ne săgetăm.
Eu aleg luptă dreaptă,
Pe ea Pătru o așteaptă!

— Vreau și eu luptă dreaptă îi grăi zmeul.

Îl apucă zmeul și cînd îl ridică-n sus și-l dete-n jos, îl vîrî în pămînt pînă-n genunchi.

Ieși Pătru din pămînt, se opinti și-l înfipse pe zmeu pînă-n gît în pămînt. Apoi scoase paloșul și-i tăie capul.

De aci se duse la leică-sa mezină la palatul de argint al zmeului. Ea cum îl văzu se sperie.

— Lele, frateo, cum ai ajuns aici? Dacă te prinde zmeul te omoară și rămîn copiii săraci! Fugi, Petre, nu mai sta.

— Nu mă tem de zmeul tău, spune-mi doar pe unde vine zmeul de la vînătoare?

— Vine pe la podul cu zale de argint, arcuite în vînt.

El se duse și se ascunse sub pod. Cum se apropie zmeul aruncă din depărtare buzduganul pînă la pod. Ieși Pătru Făt-Frumos și i-l aruncă îndărăt.

— Hei, ce drăcie! Cine se-ncumete să se ascundă sub podul de argint din țara zmeilor?

Calul de frică nu urnește din loc.

— Hai, leu, paraleu,
De ce-ți este podul greu?
Ce-ți văd frîul tare ros,
N-o fi Pătru Făt-Frumos?
Că cioara i-a dus osciorul
Iar vîntul perișorul.

Eu sînt și vreau să ne luptăm! Să vedem, care pe care!

În săbii să ne tăiem,
Mai bine ne săgetăm!
Eu aleg lupta dreaptă,
Pe ea Pătru o așteaptă!

— Luptă dreaptă vreu, pe viață și pe moarte, zise zmeul turbat de mînie.

Se repezi zmeul și-l înfipse în pămînt pe Pătru pînă la brîu. Sări Pătru, îl prinse pe zmeu și-l înfipsă pînă la nodul lui Adam pe zmeu. Trase paloșul și-i tăie capul.

Și pleacă el de aici pe calul zmeului pînă la palatele de aur unde știa că este iubita lui, cu care s-a cununat.

Cum îl văzu muierea îl întrebă:

— Petre, cu cine ai lăsat copiii? Fugi, Petre, că rămîn copiii și fără de tine.

— Nu te speria! Spune-mi repede pe unde vine zmeul de la vînătoare?

— Vine pe la podul cu zalele de aur și picioarele de taur.

Se repezi la pod și se ascunse. Din depărtare vine zmeul. Calul sforăie și se oprește speriat.

Zmeul cade pe gînduri și își îndeamnă calul:

— Hai, leu, paraleu,
De ce-ți este podul greu?
Ce-ți văd frîul tare ros,
N-o fi Pătru Făt-Frumos?
Că cioara i-a dus osciorul
Iar vîntul perișorul!

Se repezi Pătru de sub pod la zmeu zicîndu-i:

— Eu sînt Pătru Făt-Frumos,
Care-n lume n-a mai fost.
Vrei în săbii, ne tăiem,
Mai bine ne săgetăm!
Eu aleg lupta dreaptă,
Pe ea Pătru o așteaptă!

— Aleg lupta dreaptă! Și porniră lupta, din zori și pînă-n sară, galbeni ca turta de ceară. Dar nici unul nu se putea birui.

Trece-n zbor pe deasupra capului lor un vultur, iar zmeul setos îl roagă:

— Vulture, stăpîn pe zări,
Peste zări și peste mări;
O să-ți dau un stîrv de om,

Şi năramze dintr-un pom!
Stropeşte-mă cu apă rece,
Pînă puterea nu-mi trece!
Pe Pătru cu apă caldă,
Capul la pămînt să-i cadă!

Pătru Făt-Frumos cînd văzu vulturul, se rugă şi mai frumos:

— Eu îţi dau trei stîrvuri mari,
N-o să poţi să le mai cari!
Dă-mi un strop cu apă rece,
Cînd cu aripa vei trece,
C-am să-ţi urc pe vîrf de stei,
Numai capete de zmei!

S-a lăsat vulturul din zbor şi l-a stropit cu o picătură de apă rece de i-au venit puterile la loc. A tras paloşul şi i-a tăiat capul zmeului. Apoi s-a dus la muierea lui şi i-a spus:

— Am tăiat toţi zmeii, cheamă cumnatele şi să ne întoarcem în lumea albă la copii şi la fraţi.

— Petre, Petre, mare curaj ai avut, binecuvîntat să fii pentru bunătatea şi vitejia ta. Să ieşim din împărăţia zmeilor, însă pînă atunci să te-nvăţ şi eu ceava.

Ia de pe poliţa zmeului biciul ăla cu fire de aur şi păr de balaur. Este biciul fermecat. Învîrteşte-te de trei ori şi pocneşte o dată, că palatele de aur ale zmeului se prefac într-o nucă de aur.

Aşa a şi făcut. A luat biciul fermecat şi nuca de aur şi au plecat la leică-sa mijlocie. Acolo s-a învîrtit de trei ori, a dat cu biciul fermecat şi palatul de argint s-au făcut mici, mici, cît o nucă de argint.

De aci s-au dus la leica cea mare. A tras şi aici cu biciuşca şi a luat palatele de aramă ale zmeilor, prefăcute într-o nucă mică de aramă. Pusă nucile în pozănari şi se duseră la poarta pămîntului, pe unde intră şi ies zmeii.

Roagă vulturul să se ducă în lumea albă să-i caute fraţii să le lungească funiile, să-l scoată la lume şi la ţară.

Veniră fraţii, slobozīră funiile de scoaseră muierile. Mai rămăsese Pătru Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost.

Acum ce se gîndi Petrişor. Ia să pun eu la încercare credinţa fraţilor mei! Şi în loc să se lege de funie legă un pietroi şi în vîrf îi puse fesul. Traseră fraţii traseră, şi cînd ajunsă la mijloc, dintre lumea albă şi lumea zmeilor, îi dădu drumul bolovanului şi se făcu praf.

Se întristă cînd văzu că fraţii săi îl urăsc şi începu să plîngă. Numai la asta nu s-ar fi aşteptat.

Îl jeli muierea şi copiii mulţi ani şi ridicară mîna de el. Cu cît timpul trecea ei sărăceau, iar cei doi fraţi haini se îmbogăţeau.

Copiii erau chinuiţi, după porci prin ciulini şi mărăcini că n-aveau şi ei pe nimeni să-i ocrotească, să-i apere. Mama copiilor ajunse şi ea în zdrenţe argată la cumnaţi.

Dar Pătru Făt-Frumos nu se lăsa şi se tot ruga să scape din pustietatea de sub pămînt.

Îi crescuse barba pînă-n glezne şi îi albise părul. Credea că în lumea zmeilor o să-i putrezească oasele. Dar într-o zi, văzu un moşneag în pustiu

călare pe o iapă năzdrăvană cu douăsprezece ărpii. Stătea la marginea drumului, se gîndea la copii, la muiere și plîngea.

— Ce plîngi, băiete?

— Plîng că frații m-au părăsit și m-au lăsat să mor în pustietatea asta.

— Nu te teme, eu te-am văzut că ești drept și bun și de aia am venit să-ți dau iapa asta năzdrăvană cu douăsprece arpii. Încalecă și du-te sănătos. El i-a sărutat mîna moșneagului, i-a mulțămit, a sărit pe iapă și a zburat. Trei zile și trei nopți a zburat pînă a ieșit sus prin poarta deschisă a pămîntului.

S-a dus drept la bordeiul lui să-și vadă copiii și muierea. Cînd i-a văzut slugi la frații săi, chinuiți, flămînzi și goi, a luat nuca de aramă, a scos biciul fermecat s-a învîrtit de trei ori și a tras o dată și s-a făcut un palat mare de aramă.

A chemat-o pe cumnata cea mai mare și i-a zis:

— Aici să stăpînești tu cu copiii fratelui meu cel mare.

— Dar de ce nu și cu el?

— Cu el nu, el o să se prefacă în porc, așa cum se și cade după direptate.

Cînd se uita ea, vine spre ei un porc colțos și negru grohăind: goh! goh! goh! și rîma prin gunoaie după demîncare.

Ia nuca cea mică de argint, se învîrte de trei ori și trage cu biciul fermecat. Cum trase, odată din nucă răsări ca din pămînt un palat mare și frumos de argint. O cheamă pe cumnata cea mezină zicîndu-i:

— Cumnată, ăsta e palatul tău și al copiilor, căci frate-meu e blestemat să se prefacă în porc. Așa i-a fost lui ursita, precum i-a fost și sufletul.

— Vai, cumnate, ce bun ești, dar iartă-l pe frate-tu să fie și el cu noi stăpîn în palatul de argint.

— Nu eu l-am blestemat, ci un moș cu barba albă! Asta i-a fost judecata după ce m-au părăsit în acea pustietate, în împărăția zmeilor. Uite-l cum rîmă în gunoi.

Apoi a chemat muierea lui și copiii, s-a învîrtit de trei ori într-un picior, a tras cu biciul și din nucă a răsărit un palat mîndru de aur, că la soare te puteai uita, dar la el ba!

Au tunat în palatul lor și l-au stăpînit în voie bună și înțelegere, îndestulați cu de toate.

De la mare, pîn' la mare,
Toată lumea privea-n zare.

IOVAN IORGOVAN

A fost odată ca niciodată...

A fost odată un om sărac lipit pămîntului. Într-o argea trăia, înghesuit cu doi copii frumoși nevoie mare și cuminți. La nașterea lor muma le sădi în semn de aducere aminte cîte un măr. Copiii rămaseră săraci de mumă, căci într-o zi mumă-sa fu prinsă de o furtună groaznică în pădure după surcele și cînd să se-ntoarcă acasă un puhoi de apă de munte o izbi de stînci și o purtă pînă departe spre mare de se arăniră peștii cu trupul ei.

Sărmanul om cu mare greutate își crescu copiii aducîndu-le mîncare: poame din pădure și carne de fiare sălbatice. Cu doru-n piept de soția lui pierdută, se-mbolnăvi.

Cei doi frați își îngrijeau merii, îi săpau pe lîngă rădăcină, le culegeau omizile de pe frunze, îi udau cînd era secetă și în timp ce creșteau copiii, creșteau și merii. Fiecare se lăuda spunînd:

— Mărul meu este mai frumos decît al tău!

— Ba al meu este mai mare și mai drept!

Tatăl copiilor care între timp își pierduse mințile, se stinse într-o zi. Copiii rămaseră singuri fără nici un ajutor! Își adunară merele din meri le așezară în foale din bordei și plecară în pădure după poame sălbatice pe caii lor albi ca zăpada, însoțiți de niște cîini iuți ca bătaia vîntului.

Copiii se-nvățară aci nu numai să culeagă poame, dar începură să vîneze iepuri, vulpi și mai tîrziu lupi și urși. Pe lîngă bordeiul lor creșteau pui de lupi pe care îi arăneau cu carne de cerbi și căprioare. Cînii lor se-mprieteniră cu lupii și așa mergeau la vînătoare de urși, cerbi, boi sălbatici, vulturi, cocoși și găini de munte.

Cei doi frați crescuseră gogeamite măgădani mari și le veni așa pe nesimțite vremea de-nsurat. Cercetară mari întinderi de pămînt și ape și nu găsiră vietate omenească.

Atunci frații se-nțeleseră să pornească amîndoi în lume să-și cate neveste. Cel mare să meargă spre soare-răsare, iar cel mic spre soare-apune. Ei se mai înțeleseră că cine se va întoarce mai întîi să privească frunzele de la mărul fratelui plecat în lume. Dacă frunzele vor fi verzi, înseamnă că fratele său este în viață, dar dacă frunzele mărului se vor usca, înseamnă că fratele îi este mort.

Cei doi frați aveau merii, caii, săbiile și cîinii la fel. După ce-și făcură jurămîntul de credință cu fața spre sfîntu soare, caii năzdrăvani se avîntară pe întinderile fără margini ale pămîntului și merseră, merseră fără să dea de izvor sau picior de om.

Ama după cîteva stămîni fratele cel mic merse spre apus, dete de o fîntînă cu apa rece și curată ca lacrima. Își adăpă calul ostenit de drum și beu și el. Da-n sus de fîntînă auzi un glas omenesc. Deschisă mai bine urechile și auzi un suspin. Se sui pe cal și văzu o fată mare despletită cu fața la pămînt plîngînd. S-apropie de fată și-o întrebă:

— Fată mare și frumoasă, ce cați în sălbăticie și ce ți s-a-ntîmplat de verși lacrimi de sînge?

— Sînt fată de-mpărat.
Di la Țăligrad.

Băiatul cel sărac scoase un țăruș, priponi calul și după ce căută-n toate părțile din împrejurimi și căile pe care ar putea veni balaurul să-nghită fata de-mpărat, se așeză lîngă fată și o rugă să-i cate-n cap pînă el se odihnește puțin, că e dubărît și ostănit de drum.

Băiatul durmia pe poala fetii, iar fata plîngea. Lăcrămile fetii erau așa de fierbinți că unde picau pe obrajii voinicului, fața i se opărea, ama el nimic nu simțea de ostănit ce eria.

Da-n răsărit de soare, se vede-o ală mare, vine șerpuind limba-ascuțind, copite ardicînd, oichii schinteind, flăcări aruncînd. Fata zo, îmi plînge cu lăcrămi de sînge, voinicul simți, flăcărili ca-n vis, sări-n picioare, dezlegă roibul, s-aruncă pe el își luă vînt și cînd îl văzu ala de balaur vine și spune voinicului:

— Voinice călare, vrei să te-nghit cu cal, ori să-l arunc după mal? Cîți voinici au fost pe lume și mi s-au împotrivit, iată oasăle lor jos în Valea Plîngerii.

Voinicul aruncă o privire în jos și cînd văzu acolo mormane întregi de capete și oase, se-ngrozi și se gîndi la frati-său. Ce-i dete lui în gînd: să scoată arcul. Voinicul cînd slobozi o săgeată, trei capete-i zbură de la trup și cînd își luă zborul peste namilă dintr-o lovitură cu sabia, încă trei mai taie. Ala se zbătea în ghearele morții, pe nări și pe gură vărsa foc și venin, și grăbea spre fată s-o-nghită. Fata tremura de groază, zbiera, codrii clătina, iarba să usca, păsările-ngheța de mila fetii. Voinicul însă cînd sări o dată de pe un stei de piatră îl izbi pe balaur atît de tare că-i aruncă la pămînt încă două capete, care se zvîrcoleau sărind din copac, în copac, din vîrf, în vîrf, de brad pînă picau la pămînt blestemînd.

Ala după ce pierdu opt capete tot mai vru să prindă-n ghiarele sale pe frumoasa fată, ama voinicul sleit de snagă avu grijă de scoase din timp arcul său fermecat și cînd trase o săgeată i se-nfipse drept în cap, că năpraznica arătare cutremurîndu-se de frică-n fața morții, se-ntoarse cu coada ciormănită de voinicul cel sărac și să ascunse în valurile Dunării.

Voinicu-l urmări pînă ce balaurul de-acum fără opt capete se lăsă la fundul apei înroșind cu sîngele veninos care cura țuțuroaie pînă ce ieși din apă și tună în peștera di la Golumbăț. Cînd intră balaurul în peșteră iar îl blestemă.

Voinicul să-ntoarnă, tăie limbile de la ale opt capete, le băgă-n traistă și mearse la fată. Fata îi da înainte cu plînsul, credea bag seama că de lacrămi balaurul se va îndura. Cînd aruncă privirea, văzu grămezi de carne făcute loman pe cîmpul din fața fîntînii. Fata de-mpărat sări-n brațele voinicului, mulțumindu-i fericită că i-a dăruit viață. Merse la o baltă de sînge umplu palma mîinii drepte cu sînge, apoi îi făcu sămn pe spate. Fiica-mpăratului îl rugă pi voinic să treacă pi la-mpărat, pentru a-l cisti cu un lucru mare, pentru vitejia lui. Voinicul făgădui frumoasei fete că-n trei zile va trece și pe la palatul împăratului și schimbă inelele cu fata.

Ajunsă la palatele sclipitoare ale tatălui său și-i povesti. Bătrînul împărat se minună de isprava voinicului care a răpus șerpele și trimeasă vorbă-n toată-mpărăția să vie voinicul ca să-i dea pe fie-sa de soție și să-l facă împărat.

Auzind de treaba asta și un țigan căldărar merse de-și umplu disagii cu cele opt capete și le aduse la-mpărat. Împăratul se bucură nespus de mult și nu știu cum să-i mulțămească pentru vitejia lui față de singura lui fiică. De aia împăratul hotărî să-și căsătorească fiica cu țiganul tuciuriu !

În zadar plîngea și să văicărea biata fată spunînd împăratului, că adevăratul voinic care-a scăpat-o de la moarte este un dănac înalt și sărac, cu calul alb, că împăratul nu-i da crezare și începu nunta.

Țiganul odată ajuns împărat își rupsă tălpile la joc și multe pozne făcu de se minunau nuntașii. Da fiica-mpăratului sta tristă, plîngea, să văicărea și la țigan nici că să uita. Împăratul o certa și-i da sfaturi să se poarte frumos cu bărbatul ei. Fata degeaba-i arăta împăratului inelul primit de la voinic că el ținea ca un catîr că numai țiganul este viteazul care-a scăpat-o și pe fie-sa și-ntreaga împărăție de namila spurcată de balaur care mînca în fiecare zi cîte-un cap de om.

Baș cînd nunta eria-n toi, intră-n curtea-mpăratului, voinicul cel viteaz pe un cal alb ce mergea în buestru și scotea flăcări pe nări. Voinicul sări jos, merse drept la-mpărat, apoi îi spuse că el este cel care a scăpat fata de la moarte.

Împăratul mînios i-a arătat cele opt capete de balaur și pe țiganul cel viteaz, după care dete ordin să-l spînzure pe voinicul mincinos în grădina de alături. Se pregăti spînzurătoarea, s-adună oștirea și călăul fu gata, ama voinicul rîdea de toate pregătirile astea.

Nuntașii să opriră din joc să-l vadă pe voinicul necunoscut cu lațul de gît. Împăratul porunci să-l prindă pe voinicul cel sărac și să-l ridice pe un scaun sub spînzurătoare. Voinicul rîse și de treaba asta și se sui să fie spînzurat.

În timpul ăsta auzi și fata-mpăratului că-n grădină o să fie spînzurat un voinic. Se repezi și ea acolo ca o nălucă și cînd ajunsă mare-i fu mirarea văzîndu-l baș pe voinicul cel sărac subt spînzurătoare zîmbind nepăsător, în timp ce călăul se pregătea. Fata văzînd toate astea dete un țipăt de groază și pintre lacrămi abia-i putu spune împăratului:

— Tată, ăsta este voinicul cel viteaz care a omorît balaurul. Uite pe spatele lui sămn făcut de mîna mea cu sîngele alei.

— Nu să poate fiica mea, dovada cea mai bună n-o are nici el și nici tu. Capetele balaurului aduse de țigan sînt dovada.

— Mărite împărate, unde s-a pomenit pe lume capete de șarpe fără limbi, întrebă ficiorul.

Împăratul cătă capetele și le găsi fără limbi!

Apoi mireasa-i arătă-mpăratului inelul pe care l-a schimbat cu voinicul la fîntînă unde s-a dat lupta cu namila de șarpe. Băiatul aruncă scaunul de sub spînzurătoare și veni la mireasă de schimbă inelul. Împăratul văzînd că țiganul l-a-nșelat, porunci să fie prins și spînzurat în locul voinicului. Ama țiganul fugise și abia-l putură soldații găsi pitulat prin niște grădini. Țiganul după ce fu spînzurat, fu legat de patru cai și spintecat în bucăți, iar carnea lui fu aruncată s-o mănînce păsările ceriului.

Mare nuntă-mpărătească s-a făcut după întîmplarea asta. Voinicul cel sărac căpătă țoale mîndre-mpărătești și sabie de aur, iar mireasa lui eria atît de bucuroasă și fericită, că tot timpul să uita și zîmbea la iubitul ei soț. Ginerile și mireasa îmbrăcați în țoale de nuntă păreau că sînt frumoși ca niște luceferi.

Veselia ținu ca pe vremuri cîte-o lună și-o săptămînă de cînd să punea luna și uidia cît secera.

MUMA PĂDURII

Trăia-n voie bună și-n pace o pereche-mpărătească. Într-o zi, plecară tinerii călări departe prin cuprinsul împărăției și deteră piste o grădină de pomi și de flori așezați în rînduri. Erau rînduri cu flori albastre, alte rînduri numai cu flori albe și roșii, iar altile cu flori galbine. Un rînd înflorea, da alălant se-nchidea. Pe urmă pomii tot așa, cînd unii-nfloreau, ailanți dau în pîrg de-și puteau tinerii culege mere, smochine, năramze, lămîi, struguri și cîte și mai cîte altele. De aci voinicul vru să intre într-o pădure-ntunecoasă cu niște copaci groși și-nalți, de nu putea trece o rază de soare la pămînt, plină de tot felul de ale sălbatice.

În pădurea asta n-a intrat pînă azi cap de om. Cine intră aici nu să mai întoarce, doar oasăli-i rămîn risipite de alele sălbatice și sub rădinele pădurii îi spuse-mpărăteasa tînărului împărat, oprindu-l să mai calce pin ale-mprejurimi !

Tînărul împărat nu putea răbda să nu vadă ce s-ascunde în tainele acestei păduri. Ispitit de frumusețea pădurii adînci, într-o zi, fără știrea împărătesii, intră aci cu calul și cîinele său.

Cum făcu un pas în pădure, copacii începură să se clatine, de să loveau vîrf de vîrf și ramură de ramură. Alele sălbatice spăimîntate fugeau care-ncotro. iar în fața voinicului ieși o babă răzimîndu-se de un bît.

— Bine-ai venit, muică, că de cînd trudesc și tot gătesc și de-o mie de ani nime nu-mi mai vine să-l ospătez.

— Da cine ești, mătușă?

— Eu sînt Muma Pădurii, ce dau ajutor la tot natu.

După un drum îndelungat, tînărul împărat înflămînzi și ceru o frînghie să lege calul și cîinele. După ce-i legă, întră-n bordeiul babei și-ncepu să mănînce.

Tocmai cînd mîncau și beau, scoborî din pod o ală mare și turbată, n-apucă nici s-o vadă că să pomeni lovit cu ceva-n cap de se prefăcu într-un stei de piatră. Namila de ală merse dete-n cal și-n cîne și-i prefăcu și pe ei în stei de piatră.

Cînd sara-mpărăteasa văzu că soțul ei nu mai vine, înțelese că a intrat în pădurea fermecată și a pierit. A dat veste-n toată-mpărăția, doar se va afla vrun voinic care să-l poată găsi și învia, ama nima nu s-afla.

La un rînd de vreme, fratele voinicului cel mic să-ntoarce la argea și mare-i fu mirarea văzînd frunzele din mărul fratelui său uscate ! Nici nu mai scoborî de pe cal și plecă să-i caute-n lume mormîntul. Merse la miazăzi, nu-l găsi, o apucă la apus, iar nu-l găsi, porni spre soare-răsare, cătînd de-a lungul și de-a latul împărăției și-ntr-un oraș se-ntîlni cu o femeie tînără plîngînd, îmbrăcată-n negru călare pi-un cal roșu ca focu.

— De ce plîngi, nevastă, ori tata-i pierdut ori soțul te-a lăsat?

— Nici tată n-am pierdut, nici soțul nu m-a lăsat, numai că soțiorul meu a intrat într-o pădure fermecată și zînele l-au omorît. Din vorbă-n vorbă, fratele desluși că femeia aceasta este soția fratelui său.

Înnoptară la palatul împărătesc și mult se bucură cînd află că fratele său se-nsurase cu fata-mpăratului, ama păcat că murise. Toată noaptea nu dormi de grije. Făcu tot felul de planuri.

Abia cîntară o dată cocoșii și să sculă, își țăsălă calul, îl arăni, își luă cînele și să-ndreptă spre pădurea cea fermecată. Cumnată-sa îi spusă că, pădurea aia mănîncă cap de om dacă intri-n ea; cine-a tunat acolo, nu s-a mai întors.

Voinicul, cum s-apropie de pădure, scoasă sabia, privi pe subt desișul pădurii și nu văzu nimic. Intră în pădure cu cînele înainte. N-apucă să facă cîțiva pași că văzu un foc cu o bălbătaie mare ce lumina toată pădurea ca ziua. Cu băgare de seamă s-apropie și văzu un bordei iar lîngă bordei o babă cu dinții de lînă, bătrînă și cocoșată abia ținîndu-se de un bît.

— E, muică, bine c-ai venit că de o mie de ani gătesc și nime nu-mi vine la masă, să bem și să mîncăm împreună.

— Maică, n-am venit de flămînd aici în pădure, eu îl cat pe frate-meu, voinicul cel care a ajuns din copil sărac împărat.

— Pe aici, muică, de cînd eu Muma Pădurii stăpînesc pădurile de o mie de ani de cînd aici îmi fac veacul, n-am văzut picior de om.

Cînd baba s-aplecă să puie niște tăciuni pe foc, el aruncă pe fereastră o privire și-l văzu pe frate-su prefăcut într-un stei de piatră, cu cal și cîine cu tot. Atunci împinsă baba cu ochii pe jeregai de să aprinsă. Baba începu să se văicărească spunînd:

— Nu mă omorî, voinice, că nu eu l-am făcut pe frate-tu stană de piatră, ci ala sălbatică din pod. Dacă mă scapi, eu îți spun cum s-o omori pe namila din pod.

— Bine, mătușă, spune și eu mă țin de vorbă și ridică pe babă de pe jeregai.

— Ala cea mare n-are putere decît cînd pune ghiarele ei pe pămînt. În mîinile ei poartă două bîte fermecate. Cum dă-n om și-l preface stei de piatră da cu alta dă-n om și-l înviază la loc. Vezi fratele tău stă aici de vreo doi ani și dacă ai avea bîtul fermecat l-ai putea-nvia.

Voinicul, ținînd calul de frîu, intră în bordeiul babei cu sabia-n mînă. Cum intră, o ală mare cu ghiare ca de zmeu se lăsă-n jos gemînd așa de tare că se cutremura pădurea de fugeau speriate toate lighioanele. Da voinicul, cînd văzu că și-a scos afară picioarele, trase o dată cu sabia de-i reteză picioarele dintr-o lovitură. O ală mare căzu jos pe pămînt, ama nu mai putu să facă nici un pas și cînd întinsă ghiarele de la mîini să-l prindă pe voinic, el trase încă o dată și-i tăie mînile. Mai trasă încă o dată de-i căzu capul la pămînt dîndu-se de-a berbeleacul ca un dovlete scoțînd foc și otravă pe gură. Din mînile alei căzură două bîte. Voinicul luă bîtele și le privi cu băgare de seamă. Dete cu una-n cîine și cîinele se prefăcu într-o stană de piatră. Îi dete din nou în cap cu celălalt bît și copoiul începu să se gudure lingîndu-i de bucurie mîinile.

Văzînd el care este bîtul vieții, dădu cu el în capul fratelui prefăcut în stană de piatră și frate-su deschisă ochii; rămasă mirat cum de calul său și cîinele sînt prefăcuți în piatră.

Fratele său mai dete o dată-n capul calului și cîinelui, și calul de foame începu să pască, iar cîinele începu să alerge după niște pui de căprioare ce treceau pe lîngă bordei.

— Frate dragă, lung vis am mai visat și rămîn mirat cînd văd prefăcut în piatră calul și cîinele, iar tu te afli lîngă mine.

— Dacă nu eria Muma Pădurii, să te ospăteze, nu visai doi ani aici și erai împreună cu împărăteasa ta.

Fratele cel mic acum înviat, văzînd-o pe Muma Pădurii o băgă-n colibă, o închisă, adună surcele și lemne uscate și-i dete foc. Focul ardea și baba gemea blăstămînd și cînd fu focul mai în toi s-auzi o mugitură ca de o vacă sălbatică, o pocnitură așa de tare, că eria să le plesniască urechile. Crăpă fierea babei răutăcioase și focul fu aruncat prin pădurea care s-aprinse de-a curmezișul, de eria să-i prindă și pe cei doi voinici. Pădurea arsă și toate lighioanele sălbatice trecură în grădina împăratului cu pomi și cu flori.

Voinicii să-mprieteniră cu alele sălbatice și curățară-mpărăția de vrăjitoare. Plecară cu lighioanele sălbatice din pădure-n pădure și arseră pe foc toate mumele pădurilor.

Supușii împăratului trăiau acum fără frică de ale și de vrăjitoare.

La o vreme împăratul cel bătrîn muri și atunci fiul cel mic ajunsă-mpărat. El văcui sub soare-n pace și-n sănătate-n țara sa cu muierea lui, iar pe fratele

lui cel mai mare îl făcu gheneral. Ama fratele cel mare nu să mulțumi cu cinuri mari și plecă iar în lume să ajute pe ai săraci. Ajunsă iar acasă și văzu mărul fratelui cu frunzele verzi, pe urmă colindă lumea-n lung și-n lat.

Și-ncălecai pe-o șea,
Și vă spusăi povestea așa.

FIUL VACII

A fost un împărat care avea trei feciori mari și frumoși. Al treilea fecior fiind mai cuminte și mai isteț la minte era cel mai mult iubit. Moare într-o zi mama lor și toți o plîng, însă el nu se putea despărți de lîngă ea. Mamă-sa, deși moartă, sufletul nu-i ieșise afară din casă și vedea pe fiecare cît se omoară după moartea ei. I se arătă în vis și-i zise să se gîndească la ea oricînd s-ar afla în supărare și greutate că ea va veni la el prefăcută-n vacă și-l va ajuta. Împăratul după moartea împărătesii era tot mai trist. Pe fața lui era numai supărare și adîncă întristare.

— De ce stai, tată, trist? îl întrebară copiii.

— Ați avut și voi o soră și a bătut într-o zi un vînt turbat, a învăluit-o într-un nor și dusă a fost de acel vînt în loc necunoscut.

— Noi o s-o găsim! Se lăudară feciorii cei mari.

Toți trei își aleseră cai, își luară de-ale gurii pentru cale lungă și plecară-n lume s-o caute pe sora lor furată de mult de vînt. Merg împreună pînă ce ajung la o groapă mare, ce ducea undeva în altă lume. Fratele cel mai mare zice că el este cel mai viteaz și curajos și se scoboară pe frînghie în lumea neagră s-o caute pe sora sa. Coboară el pe frînghia de cerpen și pe la mijloc se sperie și mișcă frînghia să-l scoată afară. Fac o nouă frînghie din cerpen și mai lungă. Încearcă de data asta și fratele mijlociu. Se spăimîntă însă de adîncime și întunecime și face semn să-l scoată la lumină. Noaptea îi veni la cel mic în vis, mamă-sa și zise să facă frînghia de zece ori mai lungă și să coboare că acolo va da de sora lui. Așa făcu și coborî pînă la fundul prăpastiei, pășind în lumea cea neagră. Merse el înainte să-și caute sora încins cu sabie și fără cal. Cînd colo, dă nas în nas cu un zmeu negru și urît ca ciuma. Cum îi zări ascunzișul sări pe zmeu și-l tăie în bucăți. În față simte niște uși grele de fier. El sparge ușa și intră. S-aprinde o lumină și vede o fată frumoasă ca o zînă și strălucitoare ca o stea. Mai vede o ușă. O sparge și pe aceea. Dă iar de o fată frumoasă ca o zînă. Mai dă de o ușă, o sparge și pe aceea și ce credeți, chiar acolo sta sora lui legată de zid ca să nu fugă.

— Tu ești Fiul Vacii?

— Da, eu sînt, răspunse el.

— Am știut că ai să vii să mă scapi!

— De unde?

— Mama a venit în vis și mi-a spus că tu ești un frate isteț și curajos. Ce bine e că m-ai găsit! Acum să vedem cum ieșim cu toții din gura zmeilor!

Pe drum mai scăpară o zînă din ghearele unui zmeu care-i sugea sîngele. Acum erau patru fete și un băiat. Ajunseră la locul de urcare în lumea cea albă pe frînghie. El le făcu semn fraților săi și pe rînd urcară fetele la lumina soarelui.

Mai trebuia să se suie și el. Se gîndi el, că frații lui ar putea să-l pismuiască pentru curaj și frumusețe și l-ar putea omorî ca să nu se facă de rîs față de împărat că ei n-au izbutit nimic.

Ca să le încerce credința de frate, leagă un pietroi de frînghie și face semn să-l tragă în sus. Îl trag pînă la jumătate, apoi îi dau drumul și bolovanul se face bucăți. Iată ce încredere poți să ai și-n frați, își zise el în gînd și porni înainte. Mergînd prin a lume neagră vreme lungă să-i ajungă dete față-n față de un moș.

— Moșule, spune-mi ce să fac să ies la lumea albă, că m-am uscat de viu în lumea cea întunecată.

— Băiete, băiete, cine te-a-ndemnat să calci în lumea asta capul ți-a mîncat. Încearcă să urci nouăzeci și nouă de scări care duc spre poarta cerului. În drum dacă vei da mai întîi peste un berbec negru ești pierdut. Pe-aici îți rămîn oasele. Dar dacă vei da peste un berbec alb, ești scăpat și poți ajunge în lumea albă de unde ai pornit așa cutezător cum eu n-am mai pomenit. Băiatul urcă din scară-n scară, pînă ce ostenește și adoarme. A trecut pe lîngă el berbecul cel alb, dar nu l-a văzut. Deodată s-a pomenit cu berbecul negru că-l împunge. Se scoală și suie înainte pînă ce dă de o țară pustie numai cu nisipuri, mărăcini, vînturi turbate și scorpii. I se făcea pielea de gîscă pe unde călca, însă trăgea nădejde că Vaca Neagră, mumă-sa, îl va scoate odată și odată la lumină. Acolo oamenii de foame se mîncau unii pe alții, țipau, chirăiau și se băteau. În vis veni mumă-sa și-i zise să caute un copac mare putred că acolo este pasărea măiastră. Să-i scape puii de la șarpe și ea o să-l treacă în lumea albă. Ajunse el la acel copac putred și vede un balaur care este gata să-i înghită puii. El trage sabia și-l taie pe balaur. Puii se bucură și-l sfătuiesc să se pitule undeva că muma lor e lacomă și mare și din el nu-i ajunge o înghițitură. Se înspăimîntă cînd auzi și se pitulă printre tufe de spini. Pasărea măiastră coborî din nori ca o vijelie. Cînd văzu balaurul mort, întrebă cine l-a omorît. Puii tac nu vreau să spună, ca să nu-l mănînce pe băiat. Pasărea măiastră nu se lasă, îl caută, și dă de băiat.

— Mi-am dat eu seama că numai un voinic putea să omoare balaurul. De ani de zile îmi mănîncă puii și o să ajung bătrînă fără lăstar pe lume.

— Eu am omorît balaurul fiindcă știu că ai să mă ajuți să mă scoți din pustie în lumea albă.

— Să-mi dai nouă vaci fripte, nouă buți de vin, nouă cuptoare de pîine și nouă cară de lemne pentru foc.

— Vai de mine, Pasăre măiastră, de unde să găsesc eu aici în pustia asta atîtea bucate? Și începu să se plîngă și să se vaite. Veni noaptea, și cum adormi, mumă-sa merse la acel moșneag de sub poarta cerului și ceru ajutor pentru fiul ei. Cînd se sculă, toate erau gătite, numai să zboare. Mîncă bine, bău bine pasărea, încărcă pe ea cuptoarele de pîine, buțile cu vin, vacile tăiate și carăle cu lemne ca să facă foc în zborul lor pînă acolo sus. Și-au luat zborul. El prăjea fleici de carne și i le băga-n gură și pîne după pîne, îi azvîrlea pe gîtlej, ca într-o peșteră adîncă. Zburară zile, săptămîni și luni de zile pînă ce mîncară tot. Pînă și cel din urmă butuc de lemn fu înghițit.

— Băiete, mi-e foame! Nu mai avem mult, ori îmi mai dai ceva ori picăm în adînc și murim amîndoi. El luă sabia și tăie două bucățele de carne din talpa piciorului și i le vîrî pe gură. Cum înghiți bucățile întări zborul și ieși pe lumea albă.

— Băiete, acuma să-mi spui de unde ai avut carnea cea de pe urmă, că tare a fost dulce.

— A fost din tălpile picioarelor mele!

— Dacă știam că este așa de dulce carnea de om, te înghițeam și nu te mai scoteam pe lumea albă. Acum că am sosit osteniți să mă ospătezi iar cu nouă cuptoare de pîine, nouă buți de vin, nouă vaci, bine fripte la frigare ca să mă pot întoarce în lumea mea. El ajunse la împărat, îi povesti cum l-au înșelat cei doi frați și au vrut să-l omoare ca să se însoare cu zînele cele frumoase. Împăratul ospătă bine Pasărea măiastră cu bunătățile cele mai alese de pe fața pămîntului, o încărcă cu de toate pentru drum lung și pasărea se întoarse în țara pustie.

Apoi îi luă pe cei doi fii netrebnici, îi sui pe cîte un măgar și-i mînă în împărăție cu tobele să afle lumea de ce fel de fapte sînt buni. După care i-a pedepsit, legîndu-le cîte un pietroi de gît și înecîndu-i în văzul mulțimii. Pe Fiul Vacii îl căsători împăratul cu zîna cea mai frumoasă și toți nuntașii o făcură lată, bînd și petrecînd pînă ce le ieși părul prin căciulă și cămașa prin cioareci.

ROBINSON

A fost un împărat care n-avea copii. La urmă i-a dat Dumnezeu o fată. La a treia zi cînd se pun ursitorile, mamă-sa a visat că o s-o fure cineva cînd va împlini 20 de ani și pe urmă ea s-a întristat. Da regele a încurajat-o că o va păzi și n-o s-o poată nimeni s-o fure. I-a făcut palat separat cu învățători, cu profesori și învăță fata că nu mai era proastă.

Părinții îi spuneau că nu mai e lume decît ei sînt, însă din cărți citea ea că mai este lume, că mai sînt oameni. Într-o zi, vine mă-sa la ea și-i zice:

— Voi ce ziceți că nu mai e lume pe pămînt?

— Păi uite în geografie, în istorie ce scrie?

Pe urmă se duce la împărat și-i zice ce s-a întîmplat. Da împăratul zice:

— Lasă că nu e nimica; să ducem fata acasă ca s-o păzim și n-o s-o fure nima. Și-a potolit-o. Fata s-a făcut mare și a învățat și a văzut că sînt și alți oameni pe pămînt. Și aveau două fete care o păzeau, fete de onoare. Palatul era lîngă mare, da ea zise:

— Aaaa, uite barca, uite barca! Și s-a pus o punte pînă la zid. Și le zice fetelor: ai să vedem barca. Și ea înainte: tico, tico, și ajunsă în barcă și puntea s-a ridicat. Fetele rămaseră în grădină și vasu să dusă cu fata. Spuseră împăratului, iar el răspunsă:

— De bre, așa o fi fost să fie! Da a dat ordin în toată țara, că cine va găsi fata, îi va da 30 de arginți.

Care va pleca s-o cate? S-a adunat lume, tineret, armată, Lumea tace, nima nu zice nimic. De trei ori strigă asta, dar a treia oară un ostaș sărac zice:

— Eu plec, împărate! Da a zis cu o gură mai moale. Da vecinii au zis că el a zis.

— Tu ai zis, mă, că pleci?

— Eu!

Și i-a dat 30 de arginți.

— Să mă lași șasă zile răgaz să mă gîndesc cu ce să plec în căutarea ei. Da el a luat banii, a luat vro cinci-șasă ajlaci și a plecat cu ei din crîșmă-n crîșmă și în ale șasă zile nu le-a ajuns banii. Pe urmă s-a dus la împărat și i-a zis:

— Îmi dai pentru trei ani mîncare, beutură, muzică, și doișpe marinari.

I-a dat și au plecat pe mare. Ei s-au pus pe beutură și pe chefuri și-au mers cît au mers pînă s-au săturat de beutură și de toate. Într-o zi i s-a părut că vede un punct negru pe mare și a îndreptat vaporu într-acolo. Da el mersăsă numai trei luni. Da punctu tot să mărea. Era un ostrov. S-a dat jos cu tot ce a avut. Să duc în pădure, dau peste o căsuță. Acolo, un moș. Au lăsat acolo cazanu în care găteau. Îl întreabă pe moș de ce nație e? Da căpitanul era deștept, îl întrebă în toate limbile și nu le-a răspuns. Au pus cazanul și-au plecat la vînat să mănînce ceva proaspăt. Cînd cazanul fierbea, moșul se trage lîngă cazan și-l soarbe. Cînd vin ei n-au ce mînca! Da ei nu-l cred și-l ceartă pe bucătar. A doua zi, iar după vînat și ei au plecat. Alt bucătar a rămas. Moșul cînd a văzut că e gata mîncarea, a luat cazanul de urechi l-a ridicat la gură și l-a sorbit. Da Robinson era militar, i-a zis să rămînă el. Cînd se trage moșu să soarbă i-a dat una-n cap și l-a omorît. El l-a bîrcăit pe moș în pozănare și a dat de o cheie de aur. Da în odaie nu era nici un loc pentru cheie. A cătat și a găsit în dușumea și a sărit de acolo în copac. Pe scări în jos, o cameră cu perdele și canapele. Nu e nima în ea, altă ușă vede, intră, vede oglinzi și o fată. Ea cînd l-a văzut s-a speriat și i-a zis:

— Ce cați aici, că e un zmeu care la trei luni vine la mine și te omoară.

— Noi sîntem plecați în cătarea ta.

Iese el afară, vin cu toții, văd cazanul plin și pe moș mort. Pe urmă o duc pe fată la vapor, să plece cu toate bogățiile și au plecat cu vaporul! După trei zile fata și-a adus aminte că a uitat inelul pe geam cu monogramul lui tată-său. El se întoarce cu vaporu, iar coboară, găsăște inelu pe geam. Se-ntoarce la vapor, da căpitanul de vapor a luat vaporul și-a plecat. El a început să se plîngă ce-o să se facă el singur aici în insulă.

Pe mare căpitanul a pus-o pe fată să jure că el a găsit-o. Da Robinson stă singur și plînge și se plimbă prin pădure. Avea o pușcă și împușca păsări, da n-avea pîne. În ostrov, dă de-o baltă, cu sălcii mari, cu ierburi și cuiburi, cu scări pînă la cuib, de parcă era acolo un sat. Intră în baltă și pe scară în cuib, cînd acolo două babe sălbatice. Stă el cît stă și aude oameni. Vede sălbatici cu lănci pe umeri, cu nuci cu lapte de cocos; veneau cu demîncare acasă. Fiecare s-a dus la cuibul lui. A venit și aci unul. Le-a dat la babe da i-a dat și lui; nu i-au făcut nimica. A durmit toți.

A doua zi, iar s-a dus la vînat și-i mergea lui bine cu laptele ăla. Ziua la amniază să făcea că doarme, iar babele îl încercau să vadă dacă e tare carnea să-l mănînce. A scos sabia și le-a tăiat și a fugit. S-a suit într-un copac stolos și cînd au venit sălbaticii nu l-au găsit! Toți l-au cătat. Au trecut pe subt el da nu l-au găsit. S-au dus pînă la margine și iar nu l-au văzut. S-au întors înapoi și el s-a dat jos de acolo. A venit la marginea mării, a tăiat cămașa, a legat-o de-o prăjină, a pus prăjina la marginea mării și a făcut sămne, că dacă va trece vrun vapor să-l vadă. Și a trecut un vapor și l-a văzut, a tras la margine s-a dat el jos și l-a luat și pe el. Da vaporu era din altă țară. Acolo el nu știa limba din aia țară. Da s-a cunoscut că e un străin. L-a văzut un moș.

— Tu ești strin?

— Ai cu mine acasă!

L-a povestit ce i s-a întîmplat. I-a dat cheile, ama i-a spus să nu umble într-o odaie. Moşu a plecat şi el a rămas cu cheile.

Băiatul, cum a plecat moşul, drept la odaia unde a zis moşu s-a dus. Cum a deschis-o, a început să bată tunuri, puşti, mitraliere. A închis uşa, dar degeaba. A auzit moşu.

— Nu ţi-am spus să nu umbli acolo?

— N-am umblat!

— Ei, n-ai umblat!

— Uite nu mai poţi sta aici, n-am milă de tine. Da îţi dau un băţ, un portofel, o floare galbină, şi o sabie. Şi i-a mai spus:

— Pe băţ încaleci şi unde te gîndeşti acolo ajungi. Cu sabia, la ce te gîndeşti, ea singură taie capete de oameni răi, da floarea de oi mînca-o te prefaci în orice vietate ce te gîndeşti. Iar portofelul, cînd te gîndeşti la bani, îţi vin banii ca pe apă.

I-a dat şi-a plecat; da el n-a crezut în ce spune moşu. Da ia să facă o încercare! S-a încălecat pe băţul ăla şi s-a pomenit în oraşul la care s-a gîndit. Pe urmă să pune şi face grămezi de bani, să îmbracă bine, merge la otel, trăieşte bine. Mănîncă bine, bea bine. Pusă el afară o firmă cît o conservă şi trece într-o zi împăratul şi se miră că el are bani şi nu ştie ce face cu ei! Îl cunoaşte pe împărat şi să împrietenesc.

După cîtva timp veni şi fata cu vaporu! Se scoală într-o dimineaţă şi vede oraşul tot împodobit. Otelierul îi spune tot ce s-a întîmplat:

— A sosit fata împăratului, vine azi în port. A venit armată, muzică şi era mare veselie. Da căpitanul cu ea la braţ şi muzica le cîntă. El se uită şi nu zice nimic. Ajunge să se facă şi nunta, să se cunune. Cheamă el împăratul, cheamă şi pe cei de la otel. Vine şi el.

Cum e obiceiul mireselor să se servească ea întîi; serveşte pe toţi invitaţii, da cînd a ajuns la el, a luat paharul a băut şi inelul l-a pus în pahar. Ridică ochii la el, da ea a leşinat şi a căzut jos, pe urmă a înviat.

Pe urmă ea a povestit cum s-a jurat ca să n-o arunce-n mare căpitanul şi cum l-a lăsat pe el în pădure. Împăratul, supărat zice:

— Să-l închidem, or să-l omorîm?

Da Robinson zice să-l lase liber, să nu-i facă nimic. Şi-a făcut nuntă frumoasă. Da în timpul nunţii ea s-a îndrăgostit de un alt împărat care era chemat la nuntă!

Împăratul acela îi scria lui ta-su că va face război, împăratul vede răvaşul, plînge şi merge la Robinson să-i arate. Da Robinson nu era sigur încă, dacă taie sabia. Merge la graniţă cu sabia şi se gîndeşte pînă-i taie pe duşmanii toţi. Vin acasă şi împăratul vecin îi scrie la fată că soţul ei are o sabie fermecată şi să i-o ia că altfel nu mai tună-n casa ei.

Da ea nu ştia care e sabia. Robinson durmea cu ea subt cap. Cercetează ea şi să duce să i-o ia! Da cată prin sclad o alta şi i-o schimbă şi-i scrie împăratului străin că i-a schimbat sabia şi din nou începe războiul.

— Da împăratul şi Robinson pleacă fără grijă că o să-l bată pe împăratul vecin. Cînd Robinson strigă:

— Taie sabie, taie, sabia nimic! Şi i-a luat robi pe împărat, împărăteasă şi la puşcărie cu ei. Da Robinson a scăpat cu fuga. Acum fata s-a dus cu acel împărat, iar Robinson mai rămăsese numai cu floarea galbenă. Ce să facă el se duce pe picioare la împăratul duşman, înghite floarea. Da împăratul avea un lac frumos în faţa palatului; s-a uitat cum în lac răsărea soarele. Cum a

înghițit floarea s-a prefăcut în rățoi. A venit împăratul și împărătița în balcon și să uită la rățoi și să miră.

— Ce rățoi frumos ! Ce rățoi frumos !

Da nu se depărtau de sabie. Se dezbracă și fuge după rățoi; strigă cît îl ținea gura:

— Prinde-l viu, prinde-l viu !

Dă rățoiul fugea pînă la mijlocul lacului.

— Ia sama să nu fie vro ispită !

— Ce ispită, fămeie, nu vezi că e rățoi?

Rățoiul la mijlocul lacului s-a dat de-a scufundișelea a pus mîna pe sabie și iar s-a prefăcut în om. Și fugi prin palat după ea. L-a omorît pe împărat, de ea fuge. Și el a zis:

— Nu fugi, că pe tine nu te omor !

Da ea nu credea și fugea de să omora cu firea de spaimă. A prins-o.

— Spune unde e închisă mumă-ta și tată-tu?

Atunci ea i-a dat portofelul și banii și el a iertat-o. Da mumă-sa și tată-su au cerut s-o omoare, pentru trădare și au omorît-o, iar el s-a însurat cu altă împărătiță.

PEȘTIȘORUL ROȘU

A fost un pescar sărac lipit pămîntului și toate îi mergea de-a-ndoaselea. El avea un bordei cutrupit cu paie, fără leauri, fără vite în bătătură. A venit ziua de Paști ! Toată lumea s-a premenit frumos, a roșit ouă, s-a îmbăiat cu «rodul pămîntului» să nu-și piardă neamul, a mîncat și s-a veselit frumos, numai el a stat trist că nu-i dăduse Dumnezeu nici o bucurie. Hai să se ducă de Paști să arunce năvodul, poate cade vreo mreană să-și facă ciorbă de mîncare, că-i chirăiau copiii de foame. Se duce, se-nchină, aruncă năvodul și cînd colo, năvodul gol. Da în fundul năvodului un peștișor roșu plînge.

— Omule, ai milă de mine, că poate vei fi odată la grea cumpănă și eu am să te scap de la nevoi. Am să te-nvăț să dai cu năvodul unde tulbur eu apa, că acolo se adună mii de pești și ai să te faci bogat.

— Ei, peștișorul taichii, sărac sînt eu și așa, n-am să mă îmbogățesc numai cu solzii tăi de aur ! Și l-a aruncat în apă. Peștișorul roșu a tulburat apa, omul a aruncat năvodul și a umplut luntrea cu crapi și somni, de nu mai știa ce noroc a dat peste capul lui.

Săriră copiii și muierea cu coșurile de deșertară luntrea și se umplură de bănet. A fost bucurie mare și mulțumire, față de Cel de sus, în ziua întîia de Paști. A doua zi de Paști iar umplu luntrea cu pește și a treia la fel.

Începu să prindă omul cheag. Mai întîi își cumpără o iapă, pe urmă se puse să-și ridice casă și pe lîngă casă leauri mari pentru vite și grîne. Ceilalți pescari se mirau. Ei nu se alegeau din bălăit mai cu nimica, iar ăsta se procopsise în scurtă vreme. Îi ieși vorbă-n sat că umblă cu măghii, că altfel nu se poate, Cînd se înțoli muierea și nurorile și se duseră la horă-n sat, muierile alelante. le ispiteau în ciudă zicîndu-le:

— Fă, voi știți ceva de prindeți pește. Bărbatul tău umblă cu necuratul de prinde atîta pește, faceți măghii, că altfel nu se poate.

— Nu facem, fa daică, măghii, de unde să știm noi să umblăm cu diavolul! Cu ucigă-l toaca, neam de neam din neamul nostru nu s-a dat de partea necuratului și am ajuns noi să facem o așa rușine! Muierii însă îi intră în cap că bărbatu-su face ceva și ea trage rușinea lui după ea. Vine bărbatul de la bălăit, ea o să-l ia deoparte pe cornul casei și cu inima-n dinți o să-i zică:

— Măi bărbate, pune mîna pe piept și te jură că tu nu umbli cu măghii? Spune cum de se poate acuma să umpli năvodul cu pește și înainte cînd trăgeai, prindeai cîțiva juveți, pe care-i mîncam cu măruntaie cu tot? jură-te, măi bărbate, jură-te!

— Măre, să-ți vezi tu de treabă cu măghiile, că de nu pun joarda pe tine.

— Nu se poate, măi bărbate, lumea vorbește pe la colțuri că ești în slujbă cu necuratul, să nu pățim ceva?!

— Auzi, muiere, dacă nu-ți pui frîu la gură și lacăt la inimă, te iau toți dracii din baltă, să știi!

Femeia, n-are ce face, tace și rabdă.

Altă dată iar se duce la horă, muierile dau buluc peste ea și-i zic în față:

— Fă, nu te mai fă, că bărbatu-tău umblă cu vrăji! Dar cînd s-o sătura dracul de el, o să rămîi fără avere și fără bărbat. Ai să te saturi tu! Vine femeia acasă supărată cu nurorile și fetele și toate se pun pe laviță și plîng parcă l-ar fi bocit pe un mort. Sosește și bărbatul cu copiii, le vede, tac, dar și ei căzuți pe gînduri. Muierea iar îi zice:

— Nu te mai duci de azi înainte la pește că te îneacă dracul. Știi bine că cine-și vinde sufletul dracului pînă la urmă se duce după el. Dracul își bagă coada în toate și atunci cînd crezi că doarme în poala mă-sii. Nu crede, mă, în măghii, că-ți prăpădești casa și copiii!

— Fă muiere, nu fac vrăji, dar dacă mă las de pescuit o să ajung iar un nemernic, de o să-și lase găinații ciorile pe capul nostru. O să te văd eu atunci cînd o să dai la Timoc cu ciobul ca să iese peștele la mal descîntînd:

Ieși, rău,
Din pîrău;
Că-i mai rău,
Făr'de rău!

— Măi bărbate, lasă-te de măghii că mult este pînă la rai, dar de iad, un pîrleaz te desparte.

Ce era să facă bietul om? Dacă l-a tocat atîta la cap, el n-a avut încotro și i-a spus taina cu peștișorul roșu.

A doua zi, a pus vîrșiile, a aruncat năvoadele și n-a picat nici un juvete. De acum fugeau peștii de el cum fuge dracul de tămîie.

— Să prinzi peștișorul roșu și să-l bagi în oală, auzi?

Așa i-a poruncit muierea. El nu se poate pune în colți cu ea și se duce să prindă peștele. Îi părea rău, dar n-avea ce face. Cu muierea și cu dracul nu te poți pune. Peștișorul roșu îl vede, iese la oglinda apei și-i grăiește:

— Știu că muierea ta ți-a poruncit să mă omori! Dacă crezi că așa se cade să-mi mulțumești, fă-o! Dar mai întîi și-ntîi am și eu o rugăminte, zise peștișorul roșu. Să mă prinzi și să mă tai în patru bucăți. Căpățîna s-o dai s-o mănînce femeia ta. Bucata ce vine o dai la iapă și o alta la cățea, iar coada, s-o îngropi în grădina cu flori pe strat.

El a făcut întocmai cum l-a rugat peștișorul roșu. La nouă luni, ce să vezi? Muierea i-a născut doi gemeni frumoși ca doi luceferi de pe cer. Iapa i-a

născut doi mînji frumoşi şi căţeaua doi căţei dolofani şi jucăuşi. Din coadă au răsărit două trestii înalte. Tot ce s-a făcut, născut şi crescut erau la fel de asemănătoare, cum seamănă două picături de apă.

Creşteau copiii şi mumă-sa nu-i putea deosebi unul de altul, pînă ce ajunseră dănaci, tocmai buni de însurat. Crescură mînjii, crescură căţeii şi crescu trestia. Fiecare şi-a ales un cal şi cîte un cîine de vînătoare. Într-o zi, unul dintre fraţi îi spune celuilalt:

— Frăţioare, simt că se mişcă pămîntul sub picioarele mele. Simt un dor de ducă ! Trebuie să plec în lume, fără ştirea părinţilor. Tu să ai grijă, să mergi pe stratul din grădină şi să vezi dacă s-a pălit un fir de trestie să ştii că mă aflu la strîmtoare mare. Dacă s-au pălit amîndouă firele, să ştii că nu mai am scăpare. Iar dacă te-i uita pe batistă şi vei vedea trei picături de sînge să ştii că eu am murit.

— Ba, că nu e cu putinţă să mă despart de tine, a zis celălalt, dar el n-a ascultat, a dat pinteni calului şi dus a fost. A plîns mamă-sa şi tată-su că l-au pierdut şi l-au uitat. Ajunge el într-un oraş mare şi frumos numai din marmură albă. Acolo, trage la un han să conăcească. Leagă calul şi-i dă zob, îşi ia cînele şi cere hangiului să-l ospăteze cu ceva bunătăţi. Lîngă el la o masă stau doi moşnegi cu bărbile atîrnînd pînă în pămînt, cu lulelele lungi cît o schioapă şi măciucile mari cît pumnul. Se tăinuie ei ca să n-audă băiatul şi povestesc despre fiica împăratului că este lunatică. Îi fură luna sufletul noaptea şi se urcă pe burlanul palatului sus pe creasta castelului, merge, ridică mîinile spre lună şi o cheamă s-o ducă sus, acolo la ea. Lumea de jos o priveşte, se minunează, stă împietrită de frică să nu cadă, ea parcă are aripi de pasăre, dansează pe vîrful palatului, un glas din cer se coboară şi îi cîntă şi nimeni nu ştie ce taine se ascund în toate întîmplările astea, şoptesc bătrînii.

El trage cu urechea, dă pinteni calului şi se duce drept la palatul poleit cu aur al împăratului. Sosi mijlocul nopţii, se adună mulţimea să vadă minunea cu suflarea oprită de frică şi o văzu şi el pe fiica cea frumoasă dansînd pe coama palatului.

Într-o altă seară îşi leagă copoiul şi se furişă în curtea palatului. Se sui într-un balcon şi se pitulă acolo. Era la mijloc de noapte, cu fiori de moarte. Pe burlanele palatului se sui prinţesa într-o cămaşă albă ca spuma de mare. Luna era mare şi se vedea un cap de om în mijlocul lunii. Cînd trecu de streşini mergea cu ochii-nchişi şi mîinile îndreptate spre lună. Dansa şi parcă săruta un Făt-Frumos coborît dintr-o stea. Se auzeau trîmbiţe şi un glas cîntînd cu dans frumos te făcea să uiţi că eşti pămîntean. Ea îmbrăţişă iubitul şi se lăsă pe burlan să intre în palat. El îi trase două palme, ea se sperie cînd se deşteptă şi fugi ruşinată la patul ei.

Oştenii simţiră băiatul, îl legară fedeleş şi-l aruncară în temniţă să-l spînzure într-o sărbătoare mare, ca să se sperie mulţimea să nu mai sară peste gardul împăratului. Îl bat, îl schingiuiesc şi el nu spune nimic. Se plînge fata că cineva a bătut-o. Împăratul e foc şi pară. Dar cine este bătăuşul? Dă poruncă să se aducă toţi tinerii din împărăţie şi să treacă prin faţa prinţesei, doar, doar l-o recunoaşte pe careva.

Se adună întregul tineret, cîtă frunză şi iarbă şi pe nici unul nu l-a recunoscut. Unde să fie nebunul se gîndiră mai marii împărăţiei, vraci şi filozofi şi aflară că mai este unul singur, un spion prins în iscoadă noaptea în grădina împăratului. Cum l-au dus pe ăsta, fata l-a recunoscut. Atunci împăratul l-a

pus la cazne și mai mari. El le-a suferit pe toate, cum le sufere cînele și măgarul. Din sara aceea, fata nu se mai suie pe casă. Doarme liniștită și nu mai vedea luceferi în lună care o cheamă să se mărite cu ei. Se făcură pregătirile de scoatere la spînzurătoare a flăcăului. Trecuseră cîteva zile de atunci. Cînd colo, la palat mare bucurie că fiica împăratului nu mai este lunatică. Scoaseră băiatul în tîrg să-l spînzure în văzul norodului, că cică e spion ticălos și păcătos. E tot numai zdrențe și pielea de pe el vînătă de bătăi. Sunară trîmbițele, călăul vru să-i puie ștreangul la gît, cînd s-aude din depărtare strigînd împăratul să oprească, să oprească spînzurătoarea. Cînd ajunse împăratul, drept la flăcău se duse. Îl dezlegă de lanțuri zicîndu-i:

— Măi băiete, or ce-o fi dar tu mi-ai scăpat fata din mîinile diavolului, nu mai are sufletul robit de lună. Să mergi la palat să te înțolesc precum e un fiu de împărat și să ți-o dau de soție. Să facem nuntă să se ducă pomina peste mări și peste țări.

— Nu se poate, prea înălțate împărate, că eu am alte gînduri, alte treburi, am poruncă să fac ceva și trebuie să colind lumea. Fratele care-i rămăsese acasă, vede frunzele pălite la o trestie și își dă seama că ceva rău s-a petrecut cu el. A căzut pe gînduri și s-a pregătit să plece să-l caute. Dimineața, vede că trestia s-a înviorat. Și-a dat el socoteala că din încurcături mari a scăpat frate-su teafăr și a rămas pe loc: de aceea a reînviat trestia. Împăratul îl umplu de bani, băiatul își luă calul și pe aici ți-e calea neică.

Merse el cît merse și ajunse într-un oraș mare, cu case înalte, poduri mari și lume frumoasă. Dar toate casele erau cernite și lumea tristă.

Leagă calul și intră într-o cafenea. Niscai oameni stau la o masă și se vaită că s-a aflat o ală mare de balaur, care le bea toată apa din fîntînă și pe deasupra o vrea de soție pe cea mai frumoasă fată din împărăție, pe fiica împăratului.

Într-o văgăună numai capete și oase de voinici care s-au încumetat să se lupte cu balaurul. Nu era om și oștire pe lume care să-l înfrunte pe acest diavol ce dărîma copacii, prăvălea bolovanii și pîrjolea totul pe unde trecea. Tremura lumea de groaza lui și în chiar acea zi lîngă fîntînă fiica împăratului, frumoasă ca o zînă și tînără, aștepta să vie balaurul, să-și facă seama cu ea.

Flăcăul îngenunchie în fața ei rugînd-o să n-aibă frică și să-i ție capul în poală să se odihnească fiind ostănit de drum. Fata îl lăsă să-și așeze capul pe șoldurile ei albe și să-i cate în cap. Flăcăul adormi dus, în timp ce se auzi balaurul dărîmînd pădurile și scoțînd flăcări din cele douăsprezece guri, cu limbile lungi ca niște sulițe.

Fata înmărmuri de frică. Îl mișcă pe băiat:

— Scoală-te că vine fiara și ne mănîncă. Scoală! El nici vorbă să audă. Fata începu să plîngă și lacrimile ei erau atît de fierbinți încît îi arseră fața flăcăului și acesta sări drept în sus, parcă ar fi fost opărit. Puse mîna pe gidă și sabie, se azvîrli pe cal și zbură în văzduh după zmeu. S-au luptat, de la prînz pînă la chindie și numai șapte capete i-a tăiat. Se umpluse văile și pîraiele de sînge. Îi ceru balaurul fetii un ulcior cu apă, dar ea îi dădu apă voinicului necunoscut. Cînd se lăsă sara îi slăbiră puterile, îi mai tăie două capete, apoi încă două și mai rămase cu unul. Vărsa pară și otravă, dar voinicul se ferea, răsucea sabia și-i reteză cel de pe urmă cap. Prințesa răsuflă de bucurie și-i dădu ulciorul cu apă voinicului. El scoate limbile cu otravă, le pune în disagi, își ia rămas bun de la fată și pleacă, fiindcă așa e scris lui să colinde lumea și

s-o apere de necuratul. Prințesa se întristă că nu merge la împărat să-l dăruiască pentru vitejia lui, dar lui de asta nici că-i păsa. La fîntînă mai întîi sosi un general trimis de împărat să vadă ce a mai rămas din fiica sa. El tăie capetele, luă fata călare și-i arătă împăratului, de ce este în stare. Împăratul de bucurie zor nevoie să mărite fata după el! Ei i-a scăpat viața și norodului i-a dat apă. Peste tot era o mare veselie. Numai fata nu vrea să se mărite! Zice că nu este el viteazul. Generalul arătă capetele și împăratul își face socoteala că biata fată și-a pierdut mințile de teamă și de groază.

Împăratul nu ia în seamă văicăreala prințesei și dă înainte cu pregătirile de nuntă. Auzi, colindînd prin împărăție și voinicul că un ofițer împărătesc să cunună la mănăstirea de aur cu fiica împăratului, că el a fost singurul care a făcut zob namila de balauri.

Se supără voinicul și își zise în gînd: ia să-i învăț eu minte pe oamenii vicleni și ticăloși! Întoarse calul și se opri drept în fața altarului unde sta prințesa plîngînd lîngă mire; amîndoi cu coroanele pe cap. Deodată bătu pintenii, se aplecă în fața măriei sale împăratul și grăi:

— Prea înălțate împărate, aflu că sînteți un împărat înțelept, ceru-vă să-l întrebați pe acest mire viclean și ticălos, care se dă drept viteaz fără pereche, cu ce drept ia soție pe o fiică de împărat așa de frumoasă? Atunci ginerele răspunse:

— Eu am omorît balaurul!

— Cu ce dovedești?

— Cu cele douăsprezece capete!

— Să le arate limbile, măria-ta!

— Unde sînt limbile, băiete? îl întrebă împăratul.

— Limbi n-a avut, că așa sînt balaurii! răspunse mirele.

— Iată limbile, prea înțelept împărat! Dezleagă desagii și le izidi pe jos. Atunci împăratul se mînie foc și strigă la popi, protopopi și mitropoliți:

— Stați, fraților, stați. Opriți nunta! Pînă acum acest dregător a spînzurat tîlharii cei mici, iar pe cei mari i-a făcut scăpați, acum a venit vremea să fie spînzurați tîlharii cei mari și să scape cei mici. A poruncit să ridice spînzurătoarea și în văzul lumii, necredinciosul general a fost spînzurat, de s-a dus vestea despre cinstea împăratului.

— Ce să facem, măi băiete, acum cu tine? Eu zic să fac o mănăstire de pomină cu vîrful în nori și acolo să vă cununați. Așa a și făcut și pe amîndoi i-a cununat, de ajunse voinicul ginerele împăratului. Flăcăul prinse gustul dragostei și toată ziulica se juca cu prințesa prin păduri și poienile cu flori încît uitase de tați și de frați. Într-o zi, rămîne în palat și-i cricește muierea:

— Măi, în soba asta să nu intri niciodată dacă vrei să fie bine.

— N-am să intru, îți jur! zise el, dar de la o vreme îl muncesc gîndurile ce-o fi în odăile acelea? Își băgă dracul coada în oala lui și-l îndeamnă să deschidă odăile să vadă ce minunății zac ascunse acolo?! Deschise ușa și de-aci intră într-o grădină, la grădină o poartă de aur și o babă îl poftește:

— Intră, maică, intră, că aici e raiul pe pămînt. Trece un pod peste un rîu și acolo o pădure și mese întinse cu ulcioare cu vin și bunătăți pentru d-ale gurii. Cîntau lăutarii și fetele se omorau jucînd și iubindu-se cu băieții. Dracul nu-l lăsă numai așa, ține capul în poala mă-sii și-l îndeamnă să se așeze pe chef. Vin niște zîne și-l poftesc undeva în Pădurea Fermecată și cum îi dau să bea vin fermecat se împietrește și rămîne stană cu cîne cu tot.

Îl așteaptă soția, îl așteaptă împăratul, însă ia-l de unde nu-i! Cotrobăiră și-n gaură de șarpe, dar nimic! Se lăsă peste toți o tristețe ca de moarte.

Fratele său vede trestia cum se pălește și i se-ndoaie, scoate batista și pe ea trei picături de sînge. Înseamnă că e mort. Și-a zis în gînd, a sărit pe cal și-a pornit-o în lume ca fulgerul. Cînele nu se lasă nici el și tot după el pînă ce dă de palatul împăratului. Cînd îl vede fata se bucură, crezînd că este soțul ei și-l mustră.

— De ce n-ai ascultat și te-ai dus în pădurea fermecată că acelea nu sînt zîne, ci e zmeoaica vrăjitoarea care te stropește cu apă fermecată, te adoarme cu vin și te împietrește pe veci. Dar bine că n-ai ajuns la ea. Se culcă el cu ea dar stă bosumflat. Se întoarce și ea cu spatele la el și adorm supărați. El se preface că doarme. Se scoală și își ia cînele, deschide ușa la odaia cu pricina, merge tot înainte și o babă numai osul și pielea cu un dinte-n gură îl tot poftește să treacă puntea în Pădurea Fermecată.

— Babo, zise el, dau drumul cînelui și te face praf, spune unde l-ai împietrit pe fratele meu?

— Ba, păcatele mele, nu știu nimic!

— Bine, atunci să te sfîșie-n bucăți, că umbli cu măghii.

Se repezi cînele și-i rupse o bucată de carne din pulpă.

— Ba, maică, lasă-mă că spun și laptele ce l-am supt de la muma! Uite acolo e Pădurea Fermecată și pe poienile cu flori, pe lîngă fîntîni și izvoare numai Feți-Frumoși și fiice de împărați, împietriți de mii de ani, de cînd a fost potopul.

— Să-l înviezi pe fratele meu dacă vrei să scapi cu zile! Îl trecu puntea, luă apă fermecată într-un ciob, îl stropi de cîteva ori, apoi îngenunchie și spuse niște vrăji și descîntece, aruncă apa printre picioare pe statuie și piatra se prefăcu în carne și porni pe picioare. Se văzură frații față-n față și cînii lor credincioși la fel. Se sărutară și poruncire vrăjitoarei să învieze toate pietrele adormite, că altfel o spînzură de limbă.

Cînii amîndoi sar pe ea și de voie, de nevoie, toți tinerii care visaseră atîtea mii de ani în Pădurea Fermecată, căpătară glas și se puseră pe jocuri și cîntece, iar pe zmeoaică o sfîșiară cînii în bucăți de o mîncară ciorile și vulturii.

Se deschiseră atunci porțile spre palat, căzură zidurile mari de piatră dintre cele două lumi și veniră aci toți împărații să vadă minunea și zînele rămase pe pămînt. Veni și soția voinicului nostru. Dar mare a fost încurcătura! Ea vede doi soți la fel de frumoși. Plînse de bucurie că l-a regăsit iar el îi povesti pățania cu vrăjitoarea și suferințele îndurate de Peștișorul Roșu.

Sosi atunci și fiica împăratului care iubea luna, stelele și luceafărul care îi furase sufletul. Atunci el îi povesti soției sale de ce l-a așteptat pe fratele său. Știa că are să vină în Pădurea Fermecată, se pregătiră de nuntă mare între fratele său gemen și prințesa pe care o vindecase de boala lunii, cu două palme.

Iar cînd văzură moșnenii atîtea fete frumoase neiubite în Pădurea Fermecată, se puseră pe joc și veselie, că vorba bătrînească, o viață are omul și:

Cît e moșul de bătrîn,
Tot ar mînca măr din sîn!

Iar apoi:

Făcură o nuntă împărătească,
Mii de ani să pomenească,
La buni frați ca dumneavoastră!

A fost odată un împărat și o împărățiță care n-aveau copii; erau triști și tot palatul era trist că n-aveau copii. Într-o zi trece pe acolo un moș cu un urcior în mînă cu apă și strigă:

— Apă vie pentru copii! Apă vie pentru copii! Aude și împăratul și servitorii lui, spuseră reginei și a trimes după el să-l aducă pe moș. Da moșul era galbin și slab ca un sfînt. I-a dat regina vin și mîncare; i-a umplut traista cu bunătăți și i-a dat și el să bea apă din urcior și aimîndoi au beut apă din urciorul fermecat și a plecat moșul. După nouă luni regina moare și moare, tot palatul e trist că moare regina!

Dădură veste în țară că moare regina, apoi a luat ea o plapumă în cap și apoi a născut! Pe urmă a născut o fetiță și i-a pus numili Luminița. Pe urmă la geamul ei a crescut un măr cu două mere. Creștea fata, creștea și măru fără alte crengi și în vîrf eria un măr de aur. Creștea așa de repede că se ridicase sus de tot și numai mărul din vîrf strălucea.

Fata se făcu frumoasă și tatăl ei se numea Ciutură-împărat. Cînd îi veni vremea de măritat, împăratul a zis că ăluia îi va da fata care să va sui în vîrf să ia mărul. Da cine să suia cădea și murea, pînă nu mai veni nima la fată și lumea să spămîntă și nima nu mai îndrăznea.

Da găinăreasa împăratului avea un fiu numit Petrișor. Într-o sară visează că vine moșul al cu apa vie și-i zice:

— Tu Petrișor, ai să iei merele de aur, să te sui că tu ai să le iai.

— Fugi, muică, nu încerca că toți s-au prăpădit și nu l-a lăsat. El s-a dus la fierar și-a făcut două fiare de legat și a plecat la rege că el vrea să ia merele. S-a pregătit în săcui cu mîncare, a adurmit și a uitat să se scoale. Da moșu în somn i-a zis:

— Scoală, Petrișor, sări, ce mai stai!

El s-a sculat, s-a dus la rege și i-a spus. S-a dus și la pom să se suie și s-a suit pînă nu s-a mai văzut așa de înalt crescusă.

S-a dus Petrișor și mumă-sa a rămas plîngînd. Da pomul tot să îngroșa și în vîrf cu trei crengi groase. El a apucat-o pe cea din mijloc. A mers el trei zile și trei nopți pe craca aia și acolo dă de o căsuță mică. Bate la ușă:

— Cine e?

— Om bun.

— Dacă ești bun intră că de nu, dau drumu la cățelușă cu dinți de oțel, te face prau și te aruncă jos din ceri. Da el a spus că a plecat după merele de aur. I-a dat pîne, azimă, brînză și i-a arătat drumul la sora Sînta Vinerea. I-a dat să mănînce și pe urmă nici ei n-a știut încotro. Și încă după trei zile a ajuns la Sînta Duminica, ea a zis:

— Dacă ești om bun intră, de nu dau drumul la cățelușă cu dinți de oțel.

L-a culcat pe un pat de flori pe ramura aceea și a visat că s-a deschis cerul și moșul i-a dat două mere de aur în mînă. Cînd s-a trezit a văzut merele de aur lîngă el. Le-a luat, a mulțămit la Sînta Duminica, care eria toată albită și a luat merele să le ducă acasă. Da Sînta Duminică i-a zis să nu bîrcăie la ele pînă acasă și a plecat el pe jos. Mergînd el în jos, zice o cioară:

— Petrișor, Petrișor, tu mergi, da ți-au ruginit merele-n sîn. Da el tace și n-o bagă-n seamă. Da a doua oară a bîrcăit la mere n-a ascultat-o pe Sînta Duminica. S-a făcut ceață, n-a mai văzut nimic, încotro s-o ia. El eria acum

la locul în care se desfăceau crengile și el în loc s-o ia în jos a greșit direcția și cînd colo, se termină drumul și dădu acolo de un palat mare. Bate la ușă și iese de acolo un zmeu. Ce să zică el acum?

— Ce cați, băiete?

— Să mă bag argat.

— Bine, vino la mine argat. Uite ce ai la mine de făcut? Eu am trei cai, le dai fîn să mănînce, îi țăsăli, și la douășpe noaptea le dai o tavă de jăratec de foc. Băiatul a primit că n-avea ce să facă!

Îi plăcea zmeului de el că avea grijă de cai. Și într-o zi zmeul îi spune că are de gînd să meargă la o nuntă în pustietăți peste mări.

— Petrișor, eu plec la nuntă, tu să nu scoți caii din grajd că dacă eu aflu, de acolo prau s-alege de tine. Da cînd a ajuns el la cai, caii au început să vorbească:

— Ei, săracu băiat, dacă ar ști el ce să facă, ar scăpa și el de zmeu, am scăpa și noi.

— Păi ce să facă? zisă un cal mai tînăr.

— Să ia 90 de mături și să mături de 90 de ori măidanu să nu rămîie fir de pai și atuncea să ne ia să ne scoată afară și pe noi.

Atunci el a făcut așa: a găsit 90 de mături, a măturat de 90 de ori și paiele le-a adunat, că paiele strigau la zmeu. A scos apoi un cal, pe al doilea și cînd să-l scoată pe al treilea, calul a călcat pe un pai și l-a îngropat la o piatră în pămînt. Atunci calul a auzit cum chirăie, da calul i-a zis:

— Fuga, aruncă-te și au scos ărpiile și au zburat cu Petrișor. Zboară ei și în zbor văd îndărăt o cioară.

— A, nu e cioară, e zmeul! Și au scos alt rînd de ărpii și mai iut' au zburat. Ia uită-te ce să vede?

— Să vede o roată de foc după noi.

— Atunci a scos a treia arpie și au trecut otarul. Atunci zmeul a căzut și a murit, făcîndu-se cărbune și caii au scăpat cu Petrișor. El drept la mă-sa-n bătătură. Caii au zis:

— Ia-ne, Petrișor, căpestrele și dă-ne drumul, da cînd oi avea nevoie să scuturi din frîul galbin, vînăt și negru. Și a plecat Petrișor acasă, a ascuns merele pe masă și casa s-a luminat de mere. Nu se duce la împărat. Da aude că s-a făcut război. A venit vestea că trebuie să se ducă la graniță.

— Lasă, mă, să se ducă cei mai tari!

El s-a suit pe o mîrțoagă și s-a împotmolit în imală. Cînd trec ostașii, vitejii pe lîngă el, rîd că s-a împotmolit. După aia el a ieșit de acolo, a zdrăncănit din căpăstrul galbin și a venit galbina.

— Petrișor intră în ureichea mea a stîngă și ieși pe dreapta și a ieșit în țoale de argint, a ardicat ărpiile și pe front. Și Lingură-împărat s-a pus pe fugă și-l bătu el pe Lingură-împărat de-l făcu loman. Da împăratul îi spune reginei: că un înger a trimis Dumnezău de l-a bătut pe Lingură-împărat.

El să duce acasă, dă drumul calului. Da unu Furtună-împărat, declară și el război; zdrăncăne el căpăstrul negru, să bagă pin urechea stîngă și iese pin dreapta, zboară la frontieră și-l face zob și pe ăsta. Era în aur îmbrăcat, da cînd să întoarce mîrțoaga lui, iar în noroi. Soldații, ofițărimea rîd de el.

— Ce faci, mă, cu mîrțoaga, ai fost și tu la război, hai?

— Am fost, mă, am fost. Și atunci împăratul iar a zis că un înger de aur l-a ajutat.

Acuma vine și Roșu-împărat și-i declară război. El zdrăncăne căpăstrul vînăt și merge la rege, da nu-i da calul, fură calul, ajunge la mlaștină, iar se

pun cu rîs și batjocură. La urmă zdrăncăni de frîu, intră în urechiea stîngă și ieși prin dreapta, numai în haine de aur, cu pietre nestemate pe el, cu sabie de aur, ce strălucea. Cînd ajunsă la Roșu-împărat, îl birui și pe ăsta, da cineva îl atinsă cu sabia și sîngeră. Mergînd pe drum ajunse pe rege îi trase batista și se legă la deşti.

Regele îl văzu și crezu că el este îngerul; ajunsă iar la mlaștină îi luă căpăstru, intră în mlaștină cu mîrțoaga lui.

Se face acum nuntă la un împărat; îl cheamă pe rege, regină și o iau și pe fată. Da Petrișor cheamă calul cu căpăstrul galbin, zboară în horă și se prinde lîngă Luminița. Da el soarele ca de frumos ! Pe urmă el pleacă, da Luminița zice:

— Mumă, tînjesc după îngerul ăla.

Vine altă nuntă în altă țară, merge regele cu regina și cu Luminița și el ia frîul negru, la fel coboară-n horă, joacă cu ea și dispare.

— Mumă, eu mă îmbolnăvesc cu gîndul la el; are oichii negri ca ai lui Petrișor.

— Bine, maică, tu să iei o sticlă de apă de crin și cînd joci cu el să-i torni pe păr că el n-o vedea.

A treia oară iar nuntă, a chemat pe vînătul, iar trece prin ureichea stîngă și dreaptă, iar în țoale de aur. Apoi iar lîngă Luminița joacă și ea cu sticluța îi toarnă pe păr, da pe părul lui a crescut o floare de crin. Lumea vede, dar el nu vede la șale nimic. Iar a dat drumul la cal și s-a dus acasă. Da fata cade bolnavă. Într-o zi, găsește batista regelui cu sînge pe ea, o spală, o pune pe gard. Cînd văd ele, cred că găinăreasa a furat-o. Pe fereastă văd sîrmele de aur ele luceau ca o lampă aprinsă. Atunci s-a dus la rege și a zis că găinăreasa i-a furat batista. El se duce.

— Nu, eu am dat batista îngerului în război !

Da cum au văzut două mere de aur pe masă, a zis fata:

— Să vină Petrișor să vedem ce este?

Cînd vine Petrișor el cu crinul crescut în păr ! Atunci văd ei că el e îngerul care a biruit armatele.

— Eu sînt !

Arată caii să-i vadă și ei. A luat el căpestrele, a zdrăncănit au venit toți trei caii și s-a băgat în ureichile ălui vînăt, a ieșit în țoale de aur cu pietre nestemate.

— Vrednic ești, Petrișor, să iai fata mea, zice împăratul. Da găinăreasa sta în fruntea mesii, cînd colo, ea eria soție de împărat, că pe omul ei l-a omărît, da ea a fugit cu copilul la Ciutură-împărat, unde s-a băgat slugă ca să scape și n-a spus nimic.

A fost nuntă mare și bună.

ÎMPĂRATUL CU DOI FECIORI

A fost odată un împărat și împărăteasa lui, care nu aveau copii. Ce să facă ei, ce să dreagă ca să aibă copii? Au umblat ei pe la toți doftorii, dar degeaba. Au dat sfoară în țară să vină și ghicitori. Un ghicitor le-a spus că ei au un măr în grădină care rodește numai un măr. Dacă ei vor mînca din măr, împără-

teasa va naşte un băiat. Au trimis ei atunci bucătăreasa să culeagă mărul, care tocmai se copsese. Curăţă ea mărul de coajă şi îl duce împăratului şi împărătesei: Mănîncă ei din măr miezul şi bucătăreasa mănîncă şi ea cojile. La un an şi bucătăreasa şi împărăteasa nasc cîte un băiat, care creşteau frumoşi ca doi braji şi creşteau împreună, fiindcă se născuseră în aceeaşi zi şi în acelaşi ceas şi minut. Băiatul împăratului fu botezat Simon iar al bucătăresei Gheordache. I-a dat împăratul pe amîndoi la şcoală. Cînd au terminat ei şcoala, au fost de 20 de ani. Umblînd ei aşa prin ţară, au auzit că într-un judeţ din împărăţia lor se află o comună, unde o dăscăliţă are o şcoală unde învaţă două fete pe care le ţine închise şi ziua şi noaptea şi sînt frumoase ca soarele.

Auzind ei treaba asta, vin la tatăl lor şi-i cer bani mulţi să plece pin ţară să vadă lumea. S-au dus ei în satul cu pricina şi au tras la o babă lîngă şcoala dăscăliţii. Spun ei babei de ce au venit şi că vrea să vadă cele două fete ale dăscăliţei.

Baba le spune că e greu, fiindcă sînt închise, dar ca să poată intra trebuie să sape o galerie de la casa babei pe sub drum pînă la şcoală. Să cumpere haine de femeie şi să meargă să-şi tundă părul fiindcă fetele sînt tunse.

A tocmit baba oameni de au săpat galeria pînă la şcoală, a mai cumpărat patru cai din cei frumoşi şi iuţi şi apoi a vorbit cu dăscăliţa că i-a venit două nepoate din alt sat şi ar vrea să le dea să înveţe cu fetele ei la şcoală.

Dăscăliţa a primit să le aducă la ea să doarmă şi să înveţe, dar întîi să le controleze dacă sînt fete şi nu băieţi. Ea a pus într-un lighean cenuşă cernută şi le-a cerut ca peste noapte se-şi facă lipsa mică în ligheanul cu cenuşă şi dimineaţa să controleze dacă-s fete sau ficiori. Se spune că dacă or fost băieţi ar fi risipit cenuşa. Feciorul babei Gheordachi mai isteţ decît Simon, cînd auzi, luă cu el o ţeavă de stuf de la babă şi acolo o tăie în două şi jumătate o dete fratelui său şi şi-au făcut lipsa mică prin ţavă ca să nu se cunoască în cenuşă că sînt băieţi.

Dimineaţa baba s-a dus la dăscăliţă şi a întrebat cum sînt. Dînsa a spus că sînt fete şi nu băieţi. Trăind ei acolo împreună cu fetele, două luni, s-au destăinuit că ei sînt feciori de împăraţi şi ar vrea să le ia. S-au înţeles să fugă peste noapte, fiindcă fetelor le-a plăcut băieţii. Cînd doarme dăscăliţa au plecat toţi patru prin galerie pînă la casa babei, au luat caii şi-au plecat peste munţi. Cînd să treacă ultimul munte în vîrful lui, un pui de pasere a început să cînte: « mult sînteţi buni şi frumoşi, dar cînd vă veţi duce acasă, împăratul are să vadă nevasta lui Simon aşa de frumoasă, are să-i facă cafă cu otravă să-l otrăvească şi să-i ia nevasta. Dacă vei spune asta te vei face stană de piatră » Gheordache, fratele lui Simon, care cunoştea limba păsărilor, opri calul şi ascultă şi se întristă.

Cînd au ajuns la al doilea munte, şi cînd să-l treacă în vîrful lui, puiul de pasăre a început iar să cînte: « sînteţi frumoşi şi buni, dar cînd veţi ajunge acasă împăratul are să-i pună otrava în ciorbă dacă nu poate cu cafea să-l otrăvească şi să-i ia nevasta ». Auzind aceasta Gheordache, a oprit calul şi a ascultat mai bine, fiindcă Dumnezeu îl dăruise să cunoască limba pasărilor. Simon atunci l-a întrebat: De ce a oprit calul şi ce a ascultat. Dînsul i-a spus:

— Nişte pui de păsări cîntau frumos despre noi.

Au ajuns la al treilea munte, pentru că aveau de trecut trei munţi, puiul a început iar să cînte:

« Sînteţi buni şi frumoşi, dar cînd veţi ajunge acasă, împăratul are să vadă nevasta lui Simon aşa de frumoasă şi are să dea drumul la un şarpe să-l

muşte cînd va dormi în cameră cu nevasta şi să i-o ia, dar dacă nu reuşeşte cu cafea sau cu ciorbă ».

Gheordache a frînat calul a oprit şi a ascultat ce spune puiul. După ce au trecut munţii au mers ce au mai mers toţi patru călări pe cai şi au ajuns acasă.

Împăratul, de bucurie, a întins o masă şi a pus cafea pe masă să mănînce. Gheordache a lovit cu genunchiul în masă şi a vărsat cafeaua pe masă, s-a sculat apoi şi a sărutat mîna împăratului şi a zis:

— Iartă-mă, tată, că am greşit de bucurie că am sosit acasă cu nevestele noastre. Împăratul l-a iertat. Atunci s-a adus pîine şi ciorbă, iar Gheordache a început să vorbească tare să rîdă de bucurie şi ca din întîmplare a dat cu cotul în masă de a răsturnat toată ciorba din toate străchini. S-a sculat de la masă şi a sărutat iar mîna împăratului şi a zis:

— Să mă ierţi, tată, că de bucurie mare că am luat fetele cele mai frumoase şi nu ştiu ce fac. Împăratul îl iertă.

Sara cînd se culcară, Simon şi Gheordache aveau camerele una lîngă alta. Gheordache luă o sabie şi se furişă în camera fratelui său sub pat şi cînd veni şarpele pe o gaură din zid îi tăie capul şi trase şarpele afară din gaură. Simon, cînd s-a trezit a aprins lumina şi l-a văzut pe fratele său cu sabia scoasă şi i-a strigat că vrea să-l omoare ca să-i ia nevasta că e mai frumoasă ca a lui.

Gheordache i-a arătat că i-a fost trimis şarpele să-l muşte să moară şi împăratul să-i ia nevasta. Simon nu l-a crezut. Atunci Gheordache i-a spus:

— Eu am să-ţi spun cum este treaba, dar atunci am să mă fac stană de piatră albă. Simon i-a zis:

— Spune-mi ca să te cred. Atunci el i-a spus:

— Cînd am trecut peste întîiul munte, ne-a cîntat un pui care spunea: « sînteţi buni şi frumoşi, dar cînd veţi ajunge acasă împăratul o să vadă nevasta lui Simon aşa de frumoasă, are să-i facă cafea cu otravă, să-l otrăvească să-i ia nevasta. Dacă vei spune aceasta şi la alţii, te vei face stană de piatră albă. » Dar eu am vărsat cafeaua cu genunchiul de pe masă şi te-am scăpat de la moarte. Cînd am ajuns la cel de-al doilea munte, iar a cîntat: « sînteţi buni şi frumoşi, dar cînd veţi ajunge acasă împăratul o să vadă nevasta lui Simon aşa de frumoasă, are să-i facă ciorbă otrăvitoare, să-l omoare şi să-i ia nevasta ». Atunci eu am dat cu cotul, am răsturnat ciorba şi te-am scăpat de la moarte.

Cînd am ajuns la al treilea munte, puiul iar a cîntat: « sînteţi buni şi frumoşi, dar cînd veţi ajunge acasă împăratul o să vadă nevasta lui Simon aşa de frumoasă, are să dea drumul la şarpe să-l muşte, să moară şi să-i ia nevasta ».

Atunci eu m-am ascuns aci şi cînd a venit şarpele, l-am omorît şi te-am scăpat de la moarte. Pasărea a mai cîntat că dacă voi spune mă voi face stană de piatră.

Şi în acel moment s-a făcut stană de piatră. Dimineaţa, cînd împăratul s-a sculat s-a dus să vadă ce s-a întîmplat, l-a găsit pe Simon cu nevasta sănătoşi! I-a povestit împăratului că Gheordache a vrut să-l omoare şi să-i ia nevasta, dar el s-a făcut stană de piatră. Împăratul a luat atunci stana de piatră şi a pus-o la poartă că de pe ea să încalece pe cal.

După un an, nevasta lui Simon a născut un băiat, tocmai în ziua de Paşti. Dimineaţa, cînd tocmai împăratul era la biserică, nevasta lui Simon a luat copilul, s-a dus la poartă să-l dea de stana de piatră să-l omoare pentru sufletul lui Gheordache. În timpul cînd era să-l dea cu capul de piatră, Gheordache s-a sculat viu, a prins copilul şi-a întrebat-o ce vrea să facă?

— Pre sufletul tău vreau să-l dau jertfă. El a cerut hainele noi să se îmbrace să meargă la biserică. După ce s-a îmbrăcat s-a dus la biserică şi a intrat

în biserică cîntînd psalt, de la ușă, căci era dăruit de la Dumnezeu și cu glas din ceruri.

Împăratul s-a mirat și a spus la cîntăreți că dacă era Gheordache n-ar fi întîrziat așa de mult cu slujba. Gheordache avea în mînă și un stat de busuioc. Cînd a trecut pe lîngă împărat i-a sărutat mîna și i-a dat busuiocul spunîndu-i:

— Cinstit nepot ai din partea lui Simon și a mea și trece mai departe în strană lîngă cîntăreți. Aci a cîntat așa de frumos că slujba s-a terminat și împăratul rămăsese pe loc de frumusețe și de mirare că e Gheordache sau e sufletul lui.

După ce s-a oprit slujba, împăratul a plecat acasă și la poartă n-a mai văzut stana de piatră și atunci a înțeles că el a înviat și a venit la biserică.

A venit și Gheordache, și-a luat nevasta care se cernise și au petrecut și poate mai petrec și azi, dacă n-or fi murit.

FLOAREA GRĂDINARULUI

A fost odată un împărat care avea douăsprezece fete. Și măcar că erau de neam mare și vestit, dar oriunde, fetele multe sînt sărăcie la casa omului. Împăratul le ținea pe toate închise la un castel și în fiecare dimineață le scotea cu rîndul să le plimbe prin grădină ca să nu le fure vreun vrăjitor ori zmeu aciuat prin tufe. În fiecare dimineață, împăratul le aducea douăsprezece perechi de papuci de aur și douăsprezece rochii albe de mireasă.

Fetele le luau, le îmbrăcau și pînă seara le rupeau, că făceau mare pagubă la casa împăratului. Orice ar fi făcut împăratul cu ele, nu le putea stăpîni să-l asculte și pace.

Un băiat sărac, ce mergea din stăpîn în stăpîn, fuge de la boier într-o zi pentru că nu-i plătea simbria și se opri drept în fața florăriei împăratului.

— Ce te uiți, măi gură-cască și nu vii să lucri, îi zise mai marele grădinarilor.

— Ba cum să nu viu, stăpîne, chiar asta este și pofta inimii mele! Îl ogodi ajutor de grădinar de flori, zicîndu-i:

— Uite, băiete, ce ai să faci în fiecare zi. Să sapi douăsprezece răzoare, să plivești douăsprezece straturi de flori și să le uzi și în fiecare dimineață să duci la fiicele împăratului douăsprezece buchete de flori.

De aci înainte, cum se vărsau zorile, el culegea florile cele mai frumoase și le ducea la geamul frumoaselor prințese. Fetele voioase, primeau florile, îl priveau, îi zîmbeau și-i mulțămeau, iar el pleca tot rușinat, cu capul în jos.

Într-o noapte îi vine în vis o zînă și-i spune: « du-te în colțul florăriei, ai să găsești o nuia de putregai care strălucește noaptea, s-o ștergi bine și s-o pui în pămînt. Din ea au să răsară trei flori galbene. Ele înfloresc în fiecare noapte într-o clipă și tot într-o clipă se închid. Dacă ai să prinzi clipa aia și ai să săruți pe una din ele, atunci nu se mai închide și rămîne să se pălească. Tu s-o înghiți dacă vrei să te faci nevăzut și să vezi tot ce e pe lume, dar lumea pe tine să nu te vadă ».

Pîndește o noapte, pîndește două, pîndește nouă și nu poate să prindă clipa ca să sărute floarea cînd se deschide. Dar o dată-i izbutește și după ce o sărută, înghite floarea galbenă, se face nevăzut și zboară te miri pe unde.

Dimineața le duce cîte o chită cu flori și busuioc, să le fie cu noroc, și după ce le dă, iese afară, făcîndu-se nevăzut. Apoi iar intră în odaia lor să vadă

ce îndeletniciri au. Îşi dă el seama că nu-l simt deşi sta pe lampa ce atîrna pe un cinghil de aur în mijlocul odăii. Cea mai mare le porunceşte o dată celor mici:

— Îmbrăcaţi-vă, dea să scoborîm să nu întîrziem.

S-au îmbrăcat cu rochii albe de mireasă, s-au legat una de alta să nu se piardă şi pe o scară adîncă au scoborît în fundul pămîntului. Au intrat prin peşteri şi tunele pînă ce au ieşit la un luminiş, era aci o altă lume, se vede treaba, şi-a zis băiatul, care se ţinea scai după ele.

Acolo se opresc la o fîntînă, beau apă, chiotesc şi joacă pînă ce le prinde seara la joc. Coboară încet soarele spre asfinţit şi atunci abia bagă el de seamă că pădurea are frunzele de argint. N-are răbdare, se-ntinde şi rupe o creangă. Pădurea simte, se-nfurie şi se mişcă să prindă hoţul care a rănit-o dar nu vede nimic! El se urcă în vîrful pădurii şi scapă. Prinţesele stau îngrozite la fîntînă, văzînd că pădurea are picioare şi merge. Apoi se pune o furtună şi dă un potop de apă, că abia scăpară bietele fete cu viaţă.

— Fa, aici nu este lucru curat. Cineva ne-a simţit, zise una dintre ele!

— O fi, că pînă acuma aşa ceva nu ni s-a întîmplat, răspunseră alte surori.

Se potoleşte furtuna, se culcă pădurea şi tac păsările. Ieşi o lună mare şi frumoasă de se vedeau oamenii lucrînd pe ea la ogoare. Ajung la marginea unui lac mare şi frumos strălucitor ca oglinda. Acolo la mal le aşteaptă două corăbii de aur cu patru marinari la fiecare. Se sui şi el în corabie şi poposiră la un castel minunat la poalele unui munte de argint strălucitor ca soarele. Mai mulţi flăcăi le veniră în ajutor să coboare din corăbii şi cum puseră piciorul pe pămînt se încinseră nişte dansuri drăceşti de-şi prăpădiră şi papucii şi rochiile. Îşi face băiatul socoteala că băieţii ăştia nu sînt oameni, ci mai îndată sînt diavoli sau zmei prefăcuţi în piele de om. După ce ostăniră şi rămaseră desculţe, în nişte rîze de rochii de li se vedeau pulpele şi şoldurile, se-ntoarseră precum veniseră. Apoi se culcară şi adormiră buştean. El se duse în grajd şi adormi de asemeni. Dimineaţa, cînd le aduce florile, strecoară în chita prinţesei celei mai mici ramura de argint ruptă din acea pădure fermecată. Prinţesa primeşte chita, zîmbeşte şi nu zice nimic.

În seara următoare iar pîndeşte pînă ce înfloreşte floarea cea galbenă şi iar rupe o floare, o sărută şi o mănîncă. Apoi iar se face nevăzut. Stă în odaia lor şi aşteaptă să coboare în altă lume cu ele. De data asta corăbierii le duc la nişte izvoare cu apă fermecată care dădeau tinereţe fără bătrîneţe omului. Beură ele apă, apoi nişte flăcăi le purtă cu cîntecele pînă ce le momi într-o pădure cu frunzele de aur. El iar n-are de lucru, rupe o crenguţă şi o păstrează. Se cutremură iar pădurea, ţipă, porneşte să caute duşmanul şi dacă nu-l găseşte se pune cu potopul şi furtuna. Prinţesele abia scapă cu viaţă pe sub steiurile de piatră.

— Trebuie să fie ceva cu noi, nu este lucru curat, zise o fată.

— Trebuie, dar de horă şi de petrecere nu ne lăsăm, măcar de rămînem în pielea goală, zise cea mai mare. Şi iar se puseră pe chiote şi joc, de făcură ferfeniţă papucii, rochiile albe de mireasă. Apoi se întorc acasă. A doua zi, băietul pitulă frumos în chita micuţei prinţese, ramura de aur ruptă din pădurea cu pricina.

În noaptea a treia, sărută floarea a treia galbenă şi o înghite şi pe aceea, după care se face nevăzut. Fetele iarăşi se iau de mînă, coboară scări, trec prin tunele şi peşteri, se urcă pe corăbii şi ajung într-o poiană cu flori albe şi roşii, lîngă o pădure cu frunze strălucitoare ca diamantele şi în loc de lămpi, luminau mii de licurici pînă ce coboară aproape de ei luna.

Zmeii veniră la fete. Le cîntară cîntece frumoase de se înduioşa pădurea şi izvoarele şi le poftiră să se mărite cu ei. Ele n-au vrut şi iar s-au pus pe joc şi petrecere de şi-au făcut rochiile zdrenţe şi papucii bucăţi de iapă moartă.

Pe el nu-l răbdă inima şi din nou rupe o creangă cu frunza de diamante ascunzînd-o în sîn. Să fi văzut acum cutremur în pădure, vaete şi ţipete. Copacii dădeau cu crengile se aplecau în jos să omoare pe cel ce-i rupe din trupul ei, însă băiatul zboară deasupra şi nimeni n-are ce-i face ! Vine cutremur, furtună şi iar potop de ploaie ca şi mai înainte. Se întoarseră acasă frînte de oboseală, iar dimineaţa grădinarul, ascunse în chita cu flori, ramura cu frunze de diamante. Cum i-a dat-o prinţesa s-a roşit ca racul.

— De ce vă roşiţi, stăpînă ? Parcă v-aţi încălzit prea mult la dansul cu zmeii.

— Dar de unde ştii ?

— Ei, ştiu eu de undeva !

— Dumneata ştii să cînţi şi să dansezi frumos ?

— Ştiu !

— Bine, atunci să cînt eu la ghitară şi tu să joci. Ea cîntă şi el dansă mai frumos decît zmeii. Dete împăratul peste ei dansînd şi se răsti:

— Hei, de aceea am sărăcit că voi cu dansul şi cîntecul vostru nu mai conteniţi de o să mă duceţi la sapă de lemn cu atîţia papuci şi rochii rupte. De data asta am să vă fac pentru cea din urmă oară pantofi de nuntă şi rochii de nuntă. Fiecare să vă măritaţi cu cine vă e pofta însă una să rămîneţi cu mine să am şi eu stîlp la bătrîneţe.

Se lăsă iar noaptea şi ele s-adunară pe mormîntul lui mamă-sa ca să dea la noroc, cine să moştenească împărăţia şi să ia scaunul de aur după moartea împăratului. Toate ar fi dorit să ajungă împărătese. Grădinarul iar se făcu nevăzut, se vîrî printre ele şi făcu în aşa fel ca norocul să-i pice micei prinţese. Aşa se şi întîmplă. Ea rămase pe pămînt cu tînărul grădinar, iar surorile coborîră jos în lumea zmeilor şi făcură acolo nunta jucînd pînă ce rămaseră în pielea goală. De acolo niciodată nu s-au mai întors pentru că poarta le-a închis-o grădinarul şi ele s-au măritat cu zmeii. Iar feciorul, s-a căsătorit cu fiica cea mai mică şi mai frumuşică a împăratului, pînă ce din grădinar şi florar, ajunse împărat. La nunta lui tot poporul a fost chitit cu flori din grădinele împărăteşti şi s-a făcut o nuntă mare, cum alta n-a mai fost sub soare.

FETELE DIN MOARĂ

Era un morar şi avea trei fete şi era bogat. Într-o zi, a plecat muma cu ele la bîlci. Trec prin pădure şi ajung la un loc, se-ntîlnesc cu un domn bine îmbrăcat şi domnul a vorbit cu ele ca şi cînd le-ar cunoaşte, l-ar cunoaşte şi pe morar. Ele au plecat la bîlci, iar domnul în altă parte. Cînd s-au întors de la bîlci, s-au întîlnit cu domnul şi le-a zis:

— Să-i spuneţi domnului morar, că o să-i fac o vizită, da el cu inele de aur; da muierile zic:

— Sînteţi cunoscuţi ?

— Nu zise morarul.

Şi să dusă.

— Uite de ce am venit, să vă cer pe fiica a mai mare în căsătorie, da să mi-o daţi cu mine să vadă şi ea averea mea. Fata a plecat cu el cu trăsura.

Merge în pădure fata, merge, cînd colo, s-abate pe un drum întunecat și ajung la o casă mare.

— Aci ți-e palatele?

— Da aci! Da ea a văzut că lucrul nu este curat! El făcu pe seriosu și zice:

— Na cheile colea, că plec, după două-trei zile vin. Da să nu intri în camera asta, zise el și plecă.

— Bine, zise ea și rămasă aci.

Fata curioasă să duce drept la odaia aia, să vadă ce este?

Cînd colo, aci numai capate de fete înfipte în țăpi. A început ea să plîngă da nu poate fugi că e încuiată.

— Ce ai umblat acolo? Și o aduce acolo și-i taie capul! Pe urmă iar să duce la morar, să maschează și-i cere fata mijlocie. Zice:

— Bună ziua, am venit să cer fata mijlocie, că ailaltă e ferice de ea! Pe urmă să venim cîteși patru să facem nuntă. Și-a dat-o morarul.

O duce el cu trăsura în fundul pădurii; se-ntristează ea și i-a dat și ei cheili să nu umble în odaia aia. Și ea curioasă vede capul lui soru-sa a mare! A pornit să plîngă. Cînd vine el iar zice:

— Ai fost acolo? Te tăiem, se duce și o taie și pe ea. Iar să preface pînă o ia și pe-a mică; au dat-o și pe-a mică, da ea era mai deșteaptă și să face veselă.

— Ia cheili și să nu intri în camera asta.

A intrat și ea și a văzut capetele la surorile ei. Cum să scape ea de aci? Desface și alte camere și găsește numai lăzi cu aur, giuvaieruri și altele. Zice ea, scap eu de-aici! A golit o ladă cu pietrele nestemate și le-a pus în ladă și deasupra a pus giuvaierurile. A luat cheia și a pus-o la fel ca să nu priceapă el.

Cînd el vine, ea veselă, îl pupă că a venit el.

— Știi ce, m-am gîndit s-o aducem și pe mama și tata să vadă și ei palatul tău. Am văzut că ai scumpete mare, să luăm o ladă și s-o ducem s-o vadă.

A pus ei lada în trăsură și s-a dus la ta-su veselă. Ajunși, au dat lada jos și i-a zis să meargă și el acolo; a desfăcut ea lada și s-a uitat, da lui muică-sa îi face sămn să cheme miliția și casa morarului să umple de armată! Cînd a intrat miliția, fata deschide lada și să văd capetele fetelor. Și-l duce pe el miliția, pe urmă o duce pe ea să vadă casa lui. Da el avea o haită de criminali. S-au dus acolo și în cale au ieșit tovarășii lui cu armile. Au omorît ei din milițieni și au ajuns criminalii și au legat-o de un pom, fugărindu-i pe alți milițieni. Cînd colo, trece un om cu un butoi în car.

— Moșule, dezleagă-mă, că hoții m-au legat. Bagă-mă-n butoi. Da s-au întors ei la fată, da n-o găsesc. Ajung ei pe moș.

— Moșule, n-ai văzut pe fată?

— N-am văzut.

Și-au ajuns acasă și fata a scăpat în butoi.

ÎMPĂRATUL FĂRĂ COPII

A fost odată ca niciodată, că dacă nu era, nu se povestea. A fost un împărat care nu avea copii. Și dacă nu avea copii, se plîngea la toți sfetnicii săi și-i întreba, ce să facă ca să aibă copii. Sfetnicii îl sfătuiau să dea sfoară prin țară să caute vraci care să facă ca împărăteasa să nască copii. A mai umblat încoace

și încolo, pe toate drumurile prin toate părțile lumii și nu putea afla nimic care să poată face ceva ca împărăteasa să aibă copii.

Într-o bună zi, trece un om pe acolo prin comuna unde era împăratul, căci auzise și el de povestea împăratului fără copii, și începu să strige:

— Leacuri de copii, leacuri de copii!

Cînd auziră oamenii de acolo, sfetnicii și tot satul ziseră:

— Ce vorbă este asta, dacă ăsta are leacuri de copii, numai împăratul ar vrea să facă un copil. Au dat fuga și i-au spus împăratului. Cînd auzi împăratul, zise: Să-l aduceți la mine să vedem, ce leacuri de copii are omul ăsta.

Se duce omul la împărat și cu plecăciune zice:

— Să trăiești, înălțate împărate.

— Bună ziua, mă omule. Ce este? Aud că dumneata ai leacuri de copii.

— Da, împărate! Am leacuri de copii.

— Ce, și anume!

— Uite, mărul ăsta, cine-l va mînca va face un fecior de mare ispravă.

— Bine! Mă omule! Ia împăratul mărul, și-l dă împărătesei să-l mănînce. Ea zîce:

— Da, multe mere am mai mîncat eu și n-am făcut copii, dar din mărul ăsta! Da! să-l mănînc și pe ăsta, n-o să fie rău.

Ia mărul, iese afară cu el în curte, îl curăță frumos și se apucă să-l mănînce. După ce mănîncă ea mărul, o gloabă de iapă care umbla pe-acolo prin curte, vine și mănîncă și ea cojile.

Împărăteasa nu i-a dat nici o seamă că iapa a mîncat sau n-a mîncat cojile. La un timp, după trei, patru luni de zile, împărăteasa se simte că o să fie rost de copil și zice:

— Mă împărate! o să fie rost de copil, după cum mă simt eu. Mare bucurie pe împărat, fiindcă avea să aibă și el un fecior acum la bătrînețe, ca să-i moștenească tronul. Trecu cinci luni, trecură șase, trecură opt, la a noua lună se aude în toată curtea că moare și moare împărăteasa.

— Măi, da ce are să moară? zic unii!

Nu mai trece mult și se aude că împărăteasa a născut un fecior.

— Băăă!

Bucurie mare în toată împărăția că împărăteasa a născut un fecior. În timpul ăsta, cînd împărăteasa a născut un fecior și gloaba de iapă născu și ea un mînz cu un corn.

Băăă! Fată și iapa un mînz cu un corn. De minune, un mînz cu un corn nu s-a mai văzut.

La palatul împărătesc, veselie mare că împăratul are un copil care să-i moștenească împărăția. Supușii împăratului se întrebau ce va fi cu copilul, fiindcă copilul creștea și creștea și cîrlanul. Copilul crescu frumos cu părul de aur, un fecior voinic de toată frumusețea. Cîrlanul crescu și el și se făcu mare și năzdrăvan, că nu mai putea nimeni să-i dea de mîncare și nici să pună mîna pe el.

Împăratul porunci slujitorilor săi:

— Închideți cîrlanul, acolo într-un grajd undeva și lăsați-l în plata lui Dumnezeu. Vedem noi ce o fi și cu el. Cînd avu copilul opt ani se ducea și punea mîna pe cîrlan, îi dădea de mîncare. Cîrlanul nu-i făce nimic copilului. Cînd copilul avu nouă ani, se trezi împăratul că nu-i nici copil, nici cîrlan. Supușii împăratului se întrebau:

— Băăă! unde e copilul, unde e copilul, nu-i nici calul. Calul, calul, dar nu e copilul. Dă-i sfoară-n țară după copil. Bietul împărat era cu jale mare,

n-a avut ce să mai facă. L-a pierdut din urmă pe copil, s-a dus, s-a dus, copilul l-au luat zmeii şi l-au băgat slugă la ei acolo şi pe cal l-au băgat la grajd. Copilul rănea la cal şi vedea şi de alţi cai, aducea apă, toca lemne, făcea tot ce trebuia prin curtea zmeului. Calul era năzdrăvan. Copilul se ducea lîngă cal, acolo şi se plîngea.

— Măi calule, măi, om mai scăpa noi de aci, ori ba, ori zmeul ăsta ne-or mînca şi oasele nouă la amîndoi.

Într-o bună zi calul îi zise:

— Noi o să scăpăm de aci dacă o vrea Dumnezeu şi uite cum: Ne trebuiesc multe lucruri.

— Ce ne trebuie? zise copilul.

— Mie nu mi-ar trebui aşa multe, dar ţie îţi trebuie multe. Tu te fă bărbier şi să bărbiereşti prin curte. Mai are zmeul şi alte slugi şi odată şi odată are să te cheme să-l bărbiereşti şi pe el. Cînd l-oi bărbieri să faci în aşa fel să-l atingi cu briciul şi iute să dai cu batista ta, să iei sîngele zmeului. Să mai iei şi cîteva fire de păr tot din barba lui. După aia să vii la mine şi să-mi spui.

După aia, copilul s-a declarat bărbier. A bărbierit încoace şi-ncolo, pe unul mai bine, pe unul mai rău, pînă s-a învăţat.

Cînd auzi zmeul că e un bun bărbier, l-a chemat la el să-l bărbierească. S-a dus copilul şi l-a bărbierit. S-a făcut o dată, de două ori, de trei ori ca să nu bănuiască zmeul nimic. În sfîrşit, odată pe cînd îl bărbierea pentru a nu ştiu cîta oară, l-a atins cu briciul. Repede a scos batista, l-a şters, i-a luat şi cîteva fire de păr din barbă şi-a băgat batista în buzunar.

Zmeul nici n-a băgat de seamă lucrul ăla. El bucuros s-a dus şi i-a spus calului.

— Uite măi, calule! am şi din sîngele zmeului şi din barba zmeului.

— Bine! zise calul, lasă că tot ne mai trebuie ceva. Tu la care fîntînă te duci şi aduci apă? Ce fîntîni sînt? Una este sleită cu aramă, alta de jur împrejur cu argint şi una cu aur . . . Tu să te duci să bagi deştiul într-a cu aramă şi te legi la deşte: unul într-a cu argint şi unul într-a cu aur, dar să te legi la deşte. Cînd te-o întreba cineva, să spui că te-ai tăiat. Să bagi seama să nu te vadă cineva că s-a sfîrşit cu noi.

Copilului atît i-a trebuit, s-a dus şi a băgat deştiul unul într-a cu aramă, unul într-a cu argint şi altul într-a cu aur. La aia cu aur a dat şi pe cap şi şi-a făcut şi capul tot de aur. Cînd s-a dus la cal!

— Măi! zice — băgai mîna, am deştele şi cu argint şi cu aramă şi cu aur, da dădui şi pe cap!

— Ce făcuşi, mă?

— Păi ce să fac, îmi făcui şi capul de aur.

— Caută o beşică şi pune-o în cap.

El a căutat o beşică şi a pus-o în cap. De aci înainte l-a numit chelu.

— Ei! zice — tot mai trebuie să avem ceva.

— Ce mai trebuie să avem?

— De acolo unde se culcă zmeul, zice — de unde doarme el, de sub patul lui, de acolo să faci tot ce-i putea să iei o pietricică cît de mică şi s-o bagi în poznari. Cînd le-oi avea pe astea toate, să vii la mine şi să-i dăm drumul.

El a făcut cum a putut şi a luat şi pietricica aia.

— Calule, luai şi pietricica.

— Ei bine, găteşte-te şi la noapte, cînd om socoti noi că toate slugile dorm şi o dormi şi zmeul, tu vii la mine şi nu mai pui mîna să mă iei de frîu,

îmi tragi căpăstrul din cap, sui pe mine din grajd şi s-o luăm, că are zmeul o iapă bălană, care, cît fug eu de tare, da aia mă întrece încă o dată. Dacă ne prinde cu aia, e cam rău de noi pînă trecem de hotarul zmeului. Cînd om trece de hotarul zmeului, nu mai are putere asupra noastră. Zice băiatul:

— Om trăi, om muri, noi tot fugim.

Sara cînd au socotit ei că s-au culcat toate slugile şi s-a culcat şi zmeul şi au adormit, s-a dus în grajd şi a tras căpăstrul de pe capul calului, a încălecat şi-au luat-o la fugă şi dă-i bătaie! Iapa năzdrăvană, care o avea zmeul a început să necheze. Zmeul a sărit din somn şi a fugit la grajd. Zise:

— Ce-i, bălană?

— Ce să fie? Săi pe mine şi întinde-o repede!

— Păi ce e?

— A fugit băiatul, chelul cu cal cu tot şi avem timp să-l prindem, poţi să şi mănînci, poţi să şi bei că tot trecem de el pînă la hotarul tău. Se duce zmeul înapoi, ce să mai mănînce, ce să mai bea, lui nu-i era de copil, îi era necaz de cal — că era năzdrăvan. A pus mîna pe iapă şi a întins-o după el. Mînă, fugi, dă-i bătaie şi copilul cu calul năzdrăvan şi zmeul cu iapa năzdrăvană.

La un timp copilul zice:

Măi calule, mă arde în spate!

— Ei, zice — să ştii că e zmeul după noi. Cînd te-o arde rău de tot, tu să arunci piatra aia jos.

— Măi! zice — mă arde rău.

— Aruncă piatra.

Cînd a aruncat piatra, s-a făcut un zid de piatră. Cînd a ajuns zmeul la el, s-a pus cu paru pe el, cu pumnu, a ros, a trecut prin el şi după copil. Bietul copil a zis:

— Iar mă arde în spate!

— Te arde rău!?

— Mă arde rău!

— Aruncă firele de barbă!

Cînd a aruncat firele de barbă s-a făcut o pădure deasă, de nici pasărea nu putea să treacă prin ea. Cînd a ajuns zmeul la ea, s-a pus şi roade, şi roade şi roade la ea, taie şi cu paloşul pînă cînd o trecu.

— Ei! zice — mai avem decît sîngele. Cu ăla scăpăm noi că nici mult nu mai e pînă trecem de hotarul zmeului. Iar zice copilul:

— Măi! mă arde în spate de nu mai pot!

— Aruncă sîngele, că nici mult nu mai e pînă la hotarul zmeului. A aruncat batista şi s-a făcut un pîrîu de sînge. Cînd a ajuns iapa acolo s-a oprit. Zice zmeul:

— Dă-i bătaie, bălano, că trece de hotar şi nu mai avem putere asupra lui.

— Mai dă-i şi tu — zice — că uite, ăsta acum e sîngele tău.

Cînd a auzit zmeul că e sîngele lui, de ciudă a crăpat.

Cînd auzi copilul:

— Măi zice, auzii o bubuitură?

— Măi zice, zmeul crăpă. Şi acum sîntem liberi. De aci înainte i-a dat drumul şi mînă şi mînă pînă au dat de livezi mîndre, pline de flori şi miresme — calul zice:

— E! mă copile eu rămîn aci. Tu să ştii că aci în comuna vecină este o împărăţie mare.

Tu te duci, ia de la mine căpăstrul ăsta, te bagi slugă la împărat. El are trei fete. Tu să nu pui ochii, nici pe-a mare, nici pe-a mijlocie și numai pe a mică. Cînd vei avea nevoie de mine să scuturi căpăstrul, că eu sînt lîngă tine.

— Binee!

Luă copilul căpăstrul și plecă. Se duse în sat acolo, cine are nevoie de o slugă?

— Cine să aibă decît împăratul, ziseră oamenii.

Se duse el, se înfățișă împăratului și-l rugă să-i fie slugă.

Împăratul îi zise:

— Măi băiete, aș avea nevoie de slugă și n-aș avea nevoie, da, zice: te bag la grădina de flori că am un grădinar bătrîn și ar fi timpul să-l schimbăm și să rămîi tu.

— Bine, împărate. Unde e nevoie, acolo intru și eu.

Se duce la grădinar să-l pună la lucru.

— Bine! mă copile, zice grădinarul, rămîi aci cu mine, te învăț aci un an, doi și pe urmă eu plec și tu ai să rămîi în locul meu să îngrijești de grădina împăratului.

Eee! stătu el un an de zile, se arăta un băiat destoinic, priceput și mergea de minune că era o mîndrețe. Se duce bătrînul grădinar la împărat și-i spune:

— Mărite împărate, sînt bătrîn, nu mai pot, ar fi bine să mă lăsați să plec că băiatul care mi l-ați dat la grădină este foarte priceput, lucrează bine și grădina este o frumusețe cum n-a mai fost niciodată. Dacă vreți să o vedeți!

— Bine! Nu e nevoie să merg să o văd. Să meargă fetele.

S-au dus fetele, s-au uitat și niciodată n-au văzut grădina mai frumoasă ca acum, plină cu fel de fel de flori ce nu le mai văzuseră. Spuseră tatălui lor de minunățiile de flori din grădină și cerură ca băiatul să fie mai departe grădinar.

Fu chemat la împărat și-i zise:

— Bine tu rămîi de azi înainte grădinar.

— Bine, împărate!

Stătu el cît stătu, un an, doi, în care timp în fiecare duminecă împăratul se ducea la biserică. La un timp, cînd îi veni lui odată bine.

— Măi, zice, copilul da tot stînd eu pe aci calul meu și-o aduce aminte de mine ori ba? Scutură căpăstrul, într-o duminică pe cînd era împăratul la biserică, veni calul, lepădă beșica din cap, rămase cu părul lui de aur, sare pe cal și face grădina toată praf. În timpul ăsta, împăratul lăsa cîte o fată în fiecare zi acasă. Fata mică rămasese acasă. Cum face el, cum nu face că fata cea mică îl vede.

— Măi! cine să fie ăsta și ce e cu el?

Nu zise nimica, se uită bine la el, cum face grădina praf, apoi cum îi dă drumul calului. Cînd vine împăratul de la biserică, trece prin grădină și cînd se uită, o vede făcută praf.

— Măăă! da ce e aici?

— Împărate, a venit o herghelie de cai și degeaba m-am ținut la ei că mi-au făcut-o praf. Și mi-au rupt și straiele de pe mine! Erau să mă și omoare.

— Măi se poate?

Fata cea mică era pe acolo pe-aproape și zice:

— Da, tată și eu văzui, veni toată herghelia, și ce făcuuu! prăpădul lui Dumnezeu, era să-l omoare, săracul!

— Iiii! potopul împărate, da dregem noi altă dată, punem iar alte flori, să facem o grădină tot mai frumoasă de cum a fost. Ei, acum fetei celei mici

îi intră la inimă, grădinarul. Gîndi ea că aici nu e curat. Că nu e un om de rînd, dar nu spuse nimănui și nici la surorile ei și-și zise:

— Mă ăsta de face lucrul ăsta nu-i om prost.

Cînd făcu el grădina și mai frumoasă, în fiecare dimineață, ducea la cele trei fete, trei buchete de flori.

El se uită la fetele împăratului și zise:

— Mă! asta mare s-a trecut, asta mijlocie e numai bună de măritat și asta mică e ca gingia.

Face el trei buchete de flori, una trecută, una gata să treacă și una numai îmbobocită: Le duce și le dă fetelor; pe a trecută, o dă la a mare, pe a care e gata să treacă o dă la a mijlocie și a mai frumoasă o dă celei mai mici. Cînd văd treaba asta fetele mai mari, că dă ăleia mai mici florile mai mîndre le iau și dau fuga la tatăl lor și-i spune:

— Uite ce mi-a adus grădinarul ăsta.

— Ce v-a adus?

— Uite ce floare mi-a adus mie, spune a mare, cea mijlocie spune:

— Uite! ce flori mi-a adus mie.

A mică spune și ea:

— Tată, uite ce flori mi-a adus mie.

— Ei, cu omul ăsta nu e lucru bun, zice împăratul.

— Ia chemați-l încoace la mine. Trimite după el și-l aduc în fața împăratului.

— Mă omule, ce flori ai adus în dimineața asta la fetele mele. Uite, asta e trecută, asta e gata să treacă și asta abia începe.

— Împărate să-mi fie cu iertare. Eu am adus florile așa cum sînt fetele. A mare e cam trecută, a mijlocie e gata să treacă și asta mică e gata îmbobocită și eu așa le-am adus florile.

Cînd aude împăratul zice:

— Eiii! și asta e o idee bună a omului ăsta. Înseamnă că eu am întîrziat cu fetele mele și ele s-au ajuns că n-au să se mai mărite! Eu am să dau sfoară în țară că-mi mărit fetele. N-a mai trecut mult și împăratul așa a făcut, a dat sfoară în țară că își mărită fetele. Dar cum? Să se strîngă toți feciorii, care vreau să se însoare și fetele să-și aleagă pe cine vrea. Au venit mulți feciori și s-au sfătuit cum să facă. Să dea fetelor cîte un măr în mînă și zice:

— Fetele le punem sus, și care fată i-o place de băiat să dea cu mărul în el.

Fetele și-au luat cîte un măr, s-au urcat în foișor și prin fața lor treceau în rînd, feciorii. A mare își alese unul, mai mare, mai frumos, așa cum i-a plăcut, a mijlocie și-alese și ea altul. A mică cum sta cu mărul în mînă, trecură toți feciorii și nu alese nici unul.

— Mă tată, tu nu aleseși nici unul?

— Tată, nu trecu al meu.

— Păi unde e al tău?

— Păi, dacă mie nu-mi place nici unul.

— Ehei! mă cu asta avem bucluc. Să mai treacă o dată.

— Tată, nu trecură toți!

— Cum nu trecură toți?

— Să treacă și din curte.

Ei, atunci împăratul zice:

— Toată curtea să treacă prin naintea fetii.

Numai că ea mai era sus.

Trecea toată curtea, văcar, porcar, treacă și grădinarul. El n-avea căciula decît beșica aia în cap. Trece și el pe acolo ghebejit. Fata pac ! cu mărul în cap la grădinar.

— Au ! capu, au capu.

— Ce-ai făcut mă, întrebă împăratul, tu ai greșit.

— Tată, n-am greșit. De ăsta-mi place.

— Nu se poate, zice împăratul. Îi dă alt măr și zice:

— Să mai treacă o dată toată lumea. Mai trece o dată și iar îl pocnește cu mărul în cap.

— Nu se poate, să mai treacă o dată. A treia oară iar trece grădinarul și iar îl pocnește cu mărul în cap.

— Al tău să fie, zice împăratul, și ieși cu el afară din împărăția mea. Să te duci unde oi vedea cu ochii. La mine n-ai ce mai căuta. Mă făcuși aci de rușine cu cea mai cebăluită slugă, cu chelu, n-are nici un fir de păr pe cap. Își ia bărbatul și pleacă. Îi știa ea rostul lui. Unde să ducă, unde să ducă, dă într-o margine a împărăției. În marginea împărăției intră și ea acolo într-un bordei. Cum intră, ce amar găsește în bordei, mai nimic. Dă cu deștiu pe pereți și-i face de aur, se umple bordeiul cu tot ce trebuie numai și numai de aur. Pe afară rămîne tot un bordei prăpădit. Făcură surorile ei nuntă împărătească, fără ca pe ei să-i bage în seamă, fără ca să poată da pe acolo, că nu i-ar fi primit nimeni.

— Stai pe pace, zise el către nevasta lui, vedem noi ce facem. Nu trecu mult după asta și un împărat vecin plecă cu război împotriva tatălui său, că de ce n-a dat fetele după feciorii lui. Împăratul își strînse oastea, veniră și cei doi gineri cu oastea lor. Atunci zise băiatul către nevasta lui:

— Mă, lasă-mă să mă duc și eu.

Ea zice:

— Mă, tu nu te duci !

El zice:

— Mă, lasă-mă să mă duc și eu, că dacă nu sînt eu acolo să știi că-l biruie. Încălecă și el pe un măgar și se ia după ei. Merge ce merge călare pe măgar, pînă ajunge la o mlaștină și se nămolește cu măgar cu tot. Trece oastea pe lîngă el. Îl arată împăratului zicînd:

— Împărate ! uite ginerele !

— Lasă, nu mai spuneți de el, lăsați-l aci. Trec ei înainte, se duc vitejii. După ce trec, el scutură frîul, și măgarul se preface în calul lui năzdrăvan, lapădă el beșica din cap; încalecă pe calul lui, și zboară ca vîntul pînă acolo. Acolo era în toiul luptei. Intră și el în luptă aproape de împărat cînd gata unul era să-i taie capul, el iute pune mîna și-l taie pe el la dești. Împăratul, cînd vede cine l-a scăpat și e tăiat la dești, scoate iute batista și-l leagă. Împăratul crede că-i un înger care i-a sărit într-ajutor. I-a biruit pe dușmani și au plecat înapoi. Băiatul a dat pe altă parte, a venit și iar s-a înămolit tot acolo cu măgarul.

— Mă, ăsta tot aci este, zise împăratul, cît dinspre partea lui, dacă Dumnezeu nu ne trimetea îngerul pe toți ne omora și mie îmi lua gîtul.

Iasă și el din nămolul ăla și se duce la bordeiul lui.

Ei, nu mai trece mult și împărătesei i se face dor și ei de fie-sa. S-ar duce pe la ea și nu s-ar duce, și frică-i era de împărat și rușine îi era și rău îi părea. Pînă la urmă se duce. Cînd ajunge la bordei, o cheamă afară s-o vadă. Fata zice:

— Mamă, vină înăuntru.
— Nu intru în bordeiul tău, zice mama.
— Mamă, numai pînă la ușă vină.
— Nu intru, vină să te văd, să vorbesc cu tine.
— Vină, mamă încoace, pînă la ușă.
Face ea doi pași și intră la ușă. Cînd să intre înăuntru, numai aur peste tot.
— Mă, da ce e aci la tine?
— Tu nu vezi ce e, mamă?
— Păi cine a făcut astea?
— Păi chelu ăla.
— De unde are el putere să facă tot în aur?
— Iaca! de unde! El are și capul de aur și dești de aur, de argint și de aramă.
— Nu se poate.
— Ba e adevărat, mamă.
Cînd aude împărăteasa, intră la grijă.
— Mă, cum se poate că eu n-am lucruri de astea în împărăția mea și nici n-am văzut la nimeni. Se întoarce împărăteasa acasă și vrea să-i spună împăratului, frică îi era, să nu-i spunăăăă, sta cu gîndul acolo. La o petrecere mare, cînd împăratul se veselea cu cei doi gineri ai lui, împărăteasa îi zice:
— Mă omule, dar n-ar fi bine, dacă ar fi și fata noastră a mică aci?
— Unde să vină aia ca să ne facă de rușine, zice împăratul.
— Ea să vină, el nu!
— Mă omule! ar fi bine să vină și el!
— Nici cum n-are ce căta el aci, nu merită să stea la masă cu noi.
— Și ea e fata noastră și el e ginerele nostru și pe urmă nici nu știi bine cine e el?
— Bine! Să vină numai fata! Se duce împărăteasa și trimete după fată să vină la petrecere. Fata îi trimite vorbă prin slujitori și zice:
— Eu nu pot să viu fără bărbatu-meu, că și el este cineva și e mai viteaz și decît tata și decît cumnații mei care țin pe surorile mele.
— Păi cum?
— Iaca așa, spuneți-i lui tata așa cum vă spun eu. Războiul nu l-au terminat ei și n-au fost ei învingători și a fost bărbatu-meu. Mă îngerul care a venit și a omorît toată oastea aia, și i s-a tăiat un deget cînd l-a apărat pe tata de nu i-a tăiat gîtul, bărbatul meu a fost.
— Cum a fost el cînd noi l-am lăsat împotmolit cu măgaru-n baltă la un pod și cînd ne-am întors, l-am găsit tot acolo. Ăla a fost un înger trimes de la Dumnezeu. Merg slujitorii și spun împăratului toată tărășenia. Cînd aude împăratul toate astea le zice:
— Mergeți și spuneți-i să vină încoace și dacă el se face așa cum a venit în război, îl țin. Se duc slujitorii înapoi și-i spun:
— Uite, mă: cum e vorba, împăratul spune, că dacă te faci așa cum ai fost în război și dacă îi arăți batista care ți-a dat-o el cînd te-ai legat la dește, înseamnă că ai fost tu.
Băiatul le zice:
— Duceți-vă de îndată înapoi că eu vă ajung.
A ieșit el afară, a scuturat de căpăstru și a venit calul și-a lepădat haina de pe el, și-a lăsat pletele de aur pe spate, a luat sabia, a încălecat pe cal, a

zburat drept la împărat cu nevastă cu tot. Cînd l-a văzut împăratul, i se făcu frică și zice:

— Mă, cine e ăsta? Ăsta e tot ăla care l-am văzut, îngerul.

El a coborît de pe cal cu nevasta și zise:

— Să trăiești, înălțate împărate. Eu sînt ginerele dumitale ăl mic și fata a mică.

— Mă, fata da! dar tu cine ești? că te-am văzut cînd am fost în război cu împăratul vecin.

— Eu sînt, împărate, ginerele d-tale.

— Păi cu ce dovedești?

— Batista asta o cunoști, împărate?

— Păi asta ar cam fi batista care ți-am dat-o eu.

— Asta este, împărate, și eu sînt ăla care te-am scăpat de la moarte.

— Și acum ce e de făcut? zice împăratul.

— Păi uite ce e de făcut! Să ne măsurăm puterile. Dacă ginerii ăștia ai dumitale va avea puterea pe care o am eu, va face ce fac eu să fie ei moștenitorii tronului, dacă nu să plece de unde au venit și rămîn eu împărat în locul d-tale. S-a uitat și el la gineri și ginerii la el și împăratul zice:

— Păi cum să vă măsurați puterile?

— Uite, eu încalec pe calul meu, și ei să-și dea drumul după mine și să se ție după mine. Dacă m-o întrece rămîn ei, nu m-o întrece, să nu mai aibă nici o pretenție la tron.

— Bine! a zis împăratul!

A ieșit afară, a încălecat pe cal, au încălecat și ei pe caii lor. Al lui era năzdrăvan. Cînd au pornit, al lui vînt! Ai lor, dă-i pe aci, dă-i pe dincolo, ce să-l mai ajungă. La un timp s-au întors înapoi și au zis:

— Cu omul ăsta nu ne putem măsura, se duse de nu-l mai văzurăm. N-au apucat să isprăvească vorba bine, că a și fost înapoi.

— Ce făcurăți mă cumnați, de ce nu vă ținurăți după mine?

— Păi nici nu te mai văzurăm!

— Și atunci ce e de făcut?

— Păi noi nu mai avem pretenție la tron și rămîi tu moștenitorul tronului.

Și așa a fost. S-a făcut apoi o nuntă mare la care au fost chemați și părinții lui, după care se află că el este fiu de împărat. A fost mare bucurie cînd părinții lui își găsiră fiul și calul năzdrăvan. S-a făcut împărat a două împărății, a trăit în pace și cu cumnații lui și poate că mai trăiesc și azi, dacă n-or fi murit!

Și încălicai o șea și vă spusei povestea așa, și mai încălecai o mătrăgună și vă spusei o mare și gogonată minciună.

POVESTEA LUI PIPĂRUȘ PĂTRU

Trăia odată un bărbat și o femeie și aveau un băiat. După un timp a murit tatăl. După moartea tatălui, femeia s-a măritat și a luat un alt tată la băiat. După ce s-a măritat, omul ăla a vrut să omoare pe băiat ca să scape de el și a zis către femeia lui:

— Femeie, eu nu pot să sufăr copilul tău pe lîngă casă și eu am să-l omor.

Femeia fu și ea de părere ca să omoare copilul. Vorbele astea le spuneau noaptea în șoaptă pe cînd dormea copilul. Pe cînd ei vorbeau, el încă nu adormise, după cum crezuseră și auzise tot ce vorbise tatăl său vitreg. După ce adormi a visat că dacă maică-sa îi va da un fir de păr din conciu ei cu ce să-și poată face o pușcă cu care să meargă la vînătoare și numai așa va fi bine de el. Dimineața, cînd s-a sculat, a rugat-o pe mama lui zicînd:

— Măicuță! te rog să fii bună și să-mi dai un fir de păr din conciul matale.

Atunci măicuța sa i l-a dat. El l-a pus la umăr la mîna stîngă și s-a rugat așa:

— Doamne Dumnezeule! fă-mi și mie o pușcă din firuțu ăsta de păr de la măicuța mea. Atunci Dumnezeu i-a făcut pușcă. Dacă i-a făcut pușcă a doua zi a și plecat la vînătoare. În drumul lui i-a ieșit un iepure în cale. Și dacă i-a ieșit iepurele el a spus:

— Stai că te-mpușc! că el nu știa mai mult decît atît.

Atunci iepurele i-a zis:

— Nu mă împușca, Pipăruș, te rog frumos, că am să-ți dau un pui de-al meu, și care-ți va fi de mare folos.

— Bine! a zis băiatul, să mi-l aduci la mine acasă. Dacă nu, cu viață nu mai scapi. A doua zi de dimineață, iepurele i-a adus puiul acasă. El a luat puiul și acesta s-a luat după el ca un cățeluș.

În zilele următoare a plecat iar la vînătoare, lăsînd puiul de iepure acasă. Dacă a plecat la vînătoare, s-a întîlnit cu o vulpe. Cînd văzu vulpea îi zise:

— Stai, vulpe, nu mușca, dacă muști eu te împușc și ai să rămîi fără viață. Vulpea speriată îi răspunse:

— Nu mă împușca, voinice, că am să-ți dau un pui de-al meu, că așa pui frumoși am eu, roșii și vărgați, cum n-ai mai văzut sub soare. A doua zi, dis-de-dimineață, vulpea i-a adus puiul, așa cum se învoise. Pînă atunci el nu avea nici un cîine afară decît puiul de iepure și puiul de vulpe care se luau după el cînd pleca la vînătoare.

A doua zi, a plecat din nou la vînătoare, lăsînd acasă cei doi pui care creșteau văzînd cu ochii. Era bucuros că acum avea un pui de iepure și un pui de vulpe cu care se juca, așa cum se joacă copiii.

Plecînd la vînătoare, în cale se întîlni cu un lup și-i spuse:

— Stăi, lupule, că eu am să te împușc.

Atunci lupul îi zise:

— Te rog nu mă împușca, că am să-ți aduc un pui de-al meu, care o să-ți fie de mare folos și o să crească și el pe lîngă puiul de iepure și de vulpe.

Auzise lupul că el avea un iepure și o vulpe.

— Bineee, a zis băiatul, să mi-l aduci la mine-acasă, mîine la crăpatul zorilor.

Și a doua zi lupul îi aduse puiul.

I-a lăsat pe toți trei acasă și a plecat iar la vînătoare și cînd a plecat, s-a întîlnit cu cumătrul urs în cale și îi spune și lui:

— Stai, cumetre urs, dacă nu stai am să te împușc și ai să vezi ce blană frumoasă am să fac maicuții mele din blana ta!

Ursul s-a oprit și i-a zis:

— Te rog, voinice, nu mă împușca, că am să-ți dau un pui de-al meu și o să-ți fie la timpurile grele de mare ajutor. Fără de el cîinii ceilalți ai tăi n-au să poată face mare ispravă.

Zis şi făcut, a primit puiul de urs şi a mers mai departe.

Tatăl său vitreg nu vedea cu ochi buni lighioanele astea care se gudurau pe lîngă băiat şi-l păzeau, aşa că le puse gînd rău să le omoare. Aşteptă timpul să plece băiatul la vînătoare, ca să le închidă în coteţ şi să le puie o piatră mare la uşă, să le facă de petrecanie.

În acelaşi timp voia să-l omoare şi pe băiat, dar nu ştia cum? Îşi aduse aminte că într-o pădure trăiau nişte căpcăuni cu două coarne în cap şi la picioare cu copite de cai. Merse la ei şi se înţelese cum să omoare pe băiat.

Căpcăunii se învoiră, după ce aflară că vînează băiatul cu cîinii lui.

Tatăl cel vitreg le spuse pe unde şi că are un iepure, o vulpe, un lup şi un urs care-l apără. Atunci căpcăunii îi spuseră să-i închidă în coteţ şi să le pună o piatră grea la uşă. Ca de obicei băiatul plecă iar la vînătoare în pădure lăsîndu-şi chiar atunci cîinii acasă. Mergînd el prin pădure se întîlni cu căpcăunii. Ei îl văzură şi-i ziseră:

— Stai că te mîncăm!

Atunci băiatul le răspunse:

— Lăsaţi-mă numai un pic să mă urc în copacul ăsta şi să-mi cînt un cîntecel să mă audă vîntul, ca să-l audă măicuţa mea că este cel din urmă cîntec al meu pe care îl mai cînt. Ei se învoiră şi-l lăsară de se urcă în copac şi începu să strige către cîinii săi.

Botezase pe iepure şi pe vulpe, uşureii vîntului; iar pe lup şi urs, greii pămîntului.

Puse mîna la gură şi strigă pe aripa vîntului:

Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu, na-na,
Uşureii vîntului
Şi greii pămîntului!.
Săriţi de mă scăpaţi
Căpcăunii să-i mîncaţi!

— Dă-te jos acum să te mîncăm, ziseră căpcăunii.

El se desculţă de opinci, le aruncă căpcăunilor, iar aceştia le roaseră într-o clipită. Tatăl viterg închisese cîinii în coteţ şi le pusese o piatră grea la uşă.

Iepurele care auzi chemarea stăpînului zise:

— I-auziţi, că ne strigă stăpînul că e la mare primejdie. Vulpea care era lîngă iepure îi lipi o labă peste ureche şi zise:

— Taci, urechilă şi lasă-mă să dorm că n-ai auzit bine!

După ce căpcăunii, mîncară opincile îi poruncirăsă se dea jos să-l mănînce. Atunci băiatul se dezbrăcă de haine şi le aruncă căpcăunilor, care într-o clipită le făcură fărîmiţă şi le înghiţiră.

El în timpul ăsta strigă din nou!

— Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu, na-na!
Uşureii vîntului,
Şi greii pămîntului.
Veniţi de mă scăpaţi
Căpcăunii să-i mîncaţi.

Atunci auzi şi vulpea şi zise:

— Ne strigă stăpînul fraţilor, dar lupul care era lîngă vulpe îi trînti o labă, spunînd că îi strică somnul şi că n-a auzit bine. După ce căpcăunii mîncară şi hainele, ziseră băiatului:

— Dă-te jos să te mîncăm, că nu mai avem răbdare.

Băiatul, nemaiavînd ce să le dea, își tăie o bucată de pulpă de la piciorul drept și le-o aruncă căpcăunilor zicînd:

— Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu !
Ușureii vîntului
Și greii pămîntului.
Veniți de mă scăpați
Căpcăunii să-i mîncați !

Atunci auzi și lupul zicîndu-le:

— Auziți că ne strigă stăpînul, hai la el, dar ursul care era lîngă lup, îi trînti o labă de-l ameți că nu-l lasă să doarmă. Căpcăunii acum poruncіră băiatului:

— Acum dă-te jos să te mîncăm că așa ne fu învoiala.

Băiatul își tăie și pulpa de la piciorul stîng și le-o aruncă căpcăunilor și strigă din nou:

— Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu !
Ușureii vîntului
Și greii pămîntului.
Veniți de mă scăpați
Căpcăunii să-i mîncați !

Atunci auzi ursul, sări din bîrlog și zise:

— Într-adevăr ne strigă stăpînul. Fuga după mine.

Iepurele nu se lăsă și se repezi în ușă cu capul, dar își jupui pielea din cap și ușa nici nu se mișcă . . . Se aruncă și vulpea și păți și ea la fel. Cînd se repezi lupul, ușa abia se clătină. Acum veni și rîndul ursului și cînd se repezi aruncă și ușă și piatră de nu se mai văzură de-a rostogolul. Apoi o luară la goană spre pădure la stăpînul lor. Cînd ajunseră, căpcăunii se suiau în copac să-l mănînce. Cînd văzură căpcăunii cîinii lui Pipăruș Petru, se prefăcură într-o rădăcină. Pipăruș Pătru zise cîinilor:

— Roadeți rădăcinile astea că sînt căpcăunii care au vrut să mă mănînce. Cîinii roaseră toate rădăcinile, el se dete jos din copac și împreună plecară acasă și-l mîncară și pe tatăl său cel vitreg și răutăcios.

Și de aci înainte Pipăruș Pătru trăi pe țară-n pace, că n-are nima ce-i face.

CERBUL FERMECAT

Avut-a odinioară un bărbat și c-o muiere mulți feciori și fete. Bărbatu era leneș și nu sîrbea la țarină ca toată lumea, în schimb, se ducea la vînătoare, cum se duce mîța la gaura șocîților și nicicînd nu se plictisește. Omul ăsta de rău ce era, nici carne pe el nu avea. În casă toți îi tremurau de frică. Aduse într-o zi un iepure și-i porunci la muiere să-l frigă. Muierea îl fripse în tipsie așa cum se cuvine. Dar feciorii erau mulți. Venea unul, venea altul și cereau:

— Mumă, dă-mi și mie carne că mi-e foame ! Și așa, lua unul, lua altul și iepurele se găta. Cînd a văzut că nu mai este carne, ce să facă de frică să n-o omoare bărbatul cel rău și veninos ca un șarpe? Să-și taie sînul și să-l puie-n oală la fiert.

Veni bărbatul flămînd și fără vînat de la pădure:

— Gata, muiere, mîncarea?

— Gata!

— Vino să mîncăm!

— Mănîncă tu că eu sînt cisnovită și nu mă simt bine.

El scoase din oală, puse-n blid și mîncă. Deodată i se păru că mănîncă carne dulce și-o întrebă pe muiere:

— Da ce carne-i asta?

— Di iepure, îi răspunse femeia!

Dar feciorii mai mici n-au de lucru și-i spun că muma lor de frică și-a tăiat sînii ca să aibă el ce mînca.

Atunci el zise:

— Așa-i dulce carnea di om?

— Eu nu știu, i-a răspuns muierea. După asta, ce-i mai trăsni prin minte: să se-nvețe la carne de om.

— Muiere, noi avem prea mulți copii. Hai să punem un ficior, să-l arănim, să-l junghiem și să-l mîncăm. Așa ziseră, așa făcură. O luară pe fată și o închiseră într-o cocină și cătară s-o îngrașe. Feciorul mai mic rămînea tot flămînd, se tot ducea pe lîngă fereastră la soru-sa de-i cerea mîncare:

— Dă-mi, soro, mîncare că-ți spun de ce ești închisă-n cocină.

— Da, îți dau, spune di ce?

— Pe tine te arănesc ca să te înjunghie de Crăciun. Fata cînd auzi se înfioră și se gîndi ce să facă?

— Frățiorule scump, tu ascultă de mine! Mergi, caută o piatră de ascuțit brice, și un brici, apoi vino mîine dimineață cu ele la mine să-mi deschizi și amîndoi să fugim de aici. Frate-său, o ascultă și așa făcu.

Dis-de-dimineață, pînă nu se sculă tată-su și mumă-sa, cei doi copii fugiră. Părinții, cînd în vărsatul zorilor, văd că nu e fata și nu-i feciorul. Speriat, tatăl, plecă prin vecini întrebînd:

— N-ați văzut ficiorii noștri?

— N-am văzut, au răspuns vecinii.

Merse el mai departe într-un cătun, alergînd după ei cu muierea și cineva le spuse că s-au dus încolo pe drumul de cară, copiii. Atunci alergară după ei într-acolo. Copiii fugeau, da și ei fugeau după copii, pînă se apropiară de urmele lor.

Fata văzînd că o să-i prindă, îl rugă pe frate-su:

— Tu frate, aruncă cheptaru. Și se făcură niște rugi mari încluceați. Cînd ajunseră părinții se încurcară și se zgîriară în rugi pînă ce își rupseră cămășile și pielea și-o făcură mii de înțepături, cu răni sîngerate, însă de copii nu se lăsau și totuna după ei, după ei, gata-gata să-i prindă.

Cînd se văzură copiii iar la spatele lor cu părinții turbați de mînie, să-i piardă și să-i omoare, aruncară cutea și se făcură în urma lor mici plăci care smîcîiau.

Atunci copiii o luară pe un drum și mai lung și se îndepărtară mult de primejdie. Dar tată-său și mumă-sa după ei, ca ogarul după iepure, cît pe aci iar să-i prindă din urmă. Cînd văzură ei că sînt pe urmele lor, aruncară briciul și se făcură în urma lor niște cuțite cu tăișurile-n sus ascuțite de-și tăiară părinții picioarele și căzură leșinați peste cîmpia pe care crescuseră cuțitele ca iarba. Copiii fugiră, fugiră, pînă ce ajunseră într-o pădure și se opriră osteniți lîngă un izvor.

— Eu o să beau apă din izvorul ăsta, zise sora.

— Ba eu am să beau apă din urma cerbului.

— Ba să nu bei, că cine bea apă din urma cerbului se preface în cerb și ce mă fac eu fără de tine în pustietatea asta.

— Ba am să beau și ce-o fi, o fi!

Și cum bău, se dădu peste cap și se prefăcu într-un cerb mare cu coarnele cît prăjinile, noduroase și stoloase. Fata cînd văzu cerbul începu să plîngă și să suspine în zadar.

Întristată și amărîtă în pădure cu alele sălbatice o porni încotro zări o lumină către un mic cătun de oameni.

Cînd acolo se opri la o cesmea, înnoptînd aci de frică. Ce să facă să n-o mînce lupii și urșii care mișunau primprejur, să se suie în plopul de lîngă fîntînă. Tocmai atunci trecea pe acolo feciorul împăratului să-și adape calul. Cum ajunse calul la cesmea se sperie, iar împăratul nu pricepea pentru ce? Cînd se zăuită în vîrful plopului, zări o fată frumoasă ca o zînă din povești. Atunci îi porunci:

— Fată, dă-te jos! În schimb fata nu se mișca de loc și nici nu-i răspundea nimic. Văzînd el atîta nesupunere se duse la palatele sale, puse doi oameni cu baltiile ca să taie plopul și pe fată s-o doboare jos. Oamenii tăiară, tăiară, pînă se-nnoptă, căci plopul fiind gros nu pridideau cu tăiatul. Așa plecară ei acasă la împăratul și-i spuseră că mai este de tăiat încă un neac și cade plopul mîine dimineață. Noaptea, se duse cerbul la plop și linse, linse pînă ce se făcu plopul și mai gros, iar tăietura se vindecă ca și cînd nicicînd n-ar fi fost înfiptă securea în trunchiul său. Cînd ajunseră tăietorii și văzură plopul și mai mare iar fata rîzînd de ei în vîrf, se speriară și o luară la fugă să-și piardă urma să nu-i pedepsească împăratul.

Potera însă îi prinsă și iar în dimineața următoare merseră să taie plopul. Tăiară ei, tăiară și seara mai rămase încă un neac și plopul se prăvălea. Rămase ca mîine să mai taie puțin și să-i fie pe plac împăratului. Noaptea veni cerbul din nou, linse tăietura și plopul se vindecă, crescînd și mai mare. Cînd văzură dimineața tăietorii se supărară și-i spuseră împăratului că nu e chip de tăiat plopul, că ce se taie ziua, noaptea se vindecă la loc, cum se vindecă carnea omului, ba și mai gros se face. Asta e o minune și nicidecum altceva, ziseră speriați tăietorii.

Merse de încercă și împăratul, dar fără nici un folos. Ce să facă de aci încolo? Nu mai știa ce. Îi dete-n gînd că babele pe toate le-ncurcă și le descurcă, să se ducă la o vrăjitoare gîrbovită să-l ajute ea dacă voinicii cu puterea lor nu sînt în stare. Baba se învoi să scoboare zîna de fată din plop pentru un mic bacșiș. Luă de acasă podnița pentru copt pîine și făcu focul la tulpina plopului. După ce se încintă vatra, frămîntă pîinea și o puse pe vatră să se coacă, gata să puie peste ea podnița. Baba cum era de felul ei vicleană, în loc să puie podnița cum se cuvine, o așeză pe dos încît nu acoperea turta de pîine. Fata privea de sus din plop și se mira de prostia babii, zicîndu-i:

— Pune, fa muică, țăstul cu gărdinarul în jos.

— Cum fa, o întrebă baba.

— Pune dealtminteri, nu cu apucătorul pe pită.

— Zău maică nu pricep! Și se prefăcu baba că nu știe să așeze țăstul pe pîne.

Fata văzînd-o că este proastă, ca aceea care pune laptele-n oală dar întinge pe dinafară, nu mai avea răbdare s-o învețe, coborî încet jos din vîrful plopului și așeză ea podnița peste azimă.

— Așa, muică, se coace pînea, dar se vede că prostia din născare, lecuire n-are. Baba rîse de bucurie, iar împăratul cu oștirea sa ieși din pădure, prinse fata și-i dădu o bacica de bucurie.

— Tu ai să fii soția mea, să mergi cu mine să facem nuntă împărătească. O luă călare pe calul său alb înaripat și zbură ca gîndul la palatele de marmură unde-l așeptau nuntașii. Și se făcu o nuntă mare cum numai fețele împără-ești au știut s-o facă.

Cînd veni noaptea cerbul fermecat s-o vadă pe soru-sa în plop, sora ia-o de unde nu-i. O apucă el după urme și ajunse la poarta împăratului. Se repezi cu coarnele în poarta cea mare și o rupse. Dimineața, cînd se sculă împăratul, găsi poarta frîntă și nu știa de cine. Chemă maistori și o dreseră la loc. Sara închise poarta și se culcară. Cerbul veni din nou și frînse poarta. Dimineața, împăratul iar găsi poarta ruptă. Supărat, porunci să se ungă poarta cu smoală și să se lipească de poartă răufăcătorii care fărîmă noaptea poarta. Cînd veni cerbul și lovi cu coarnele în poarta împăratului, i se lipiră de smoală și rămase cu capul lipit de poartă pînă la revărsatul zorilor. Împăratul, cum se sculă, găsi cerbul cu coarnele lipite de poartă. Îl prinse și-l înjunghie fără să știe împărăteasa. Cînd văzu ea cerbul mort, plînse amarnic și pe zi ce trecea, tînjea și se ofilea ca o floare. Bucătarii fripseră cerbul, iar oasele le aruncară în grădină. Toți mîncară din carnea cerbului numai împărăteasa nu. Din oasele aruncate crescu un măr mare și frumos cu merele de aur. Cînd se ducea împărăteasa să culeagă mere, mărul își apleca vîrful în jos, iar cînd se ducea împăratul își înălța crengile și vîrful și mai sus. Împăratul se supără, chemă lemnarii, îl tăie și-l arse, iar cenușa o aruncă în grădină și din ea răsări un trandafir stolos cu mulți boboci de toate culorile.

Cînd se ducea împărăteasa în grădină florile se lăsau în jos, iar cînd se ducea împăratul florile se lungeau în sus, iar spinii se întindeau de-l înghimpau.

Împăratul iar se-nvenină de mînie, porunci să se taie trandafirul, iar cenușa să fie aruncată în grădină.

Din cenușă crescu un calapăr frumos, mare și stolos. Cînd se ducea la el împărăteasa lăsa florile în jos și din ele curgeau picături de lacrimi. Fata știa că sînt picăturile de la fratele ei și plîngea și ea sărutînd florile de calapăr. Cînd venea împăratul să-i miroasă florile, calapărul creștea înalt ca un copac și împăratul n-avea ce-i face. Mirat de asemenea întîmplări, într-o zi, o întrebă pe soția sa:

— Mereu la tine se lasă-n jos mărul de aur, trandafirul și calapărul, iar la mine toate se-nalță. Pe tine toate te iubesc, pe mine toate mă urăsc și nu pricep pentru ce? Atunci împărăteasa-i răspunse:

— Măria ta, astea nu sînt nici flori, nici meri; sînt sufletul fratelui meu prefăcut în cerbul fermecat, pe care tu l-ai înjunghiat făcînd un mare păcat, de Dumnezeu neiertat.

OF!

A trăit odată un moș care avea nouă copii. Moșul, sărac cum era, s-a trudit și pe toți i-a dat la învățătură, numai cu unul din ei n-a avut ce face. Era tare de cap și nu era bun nici pentru o ceapă degerată.

Şi-a pus în gînd de supărare să scape cumva de el. Să-l ia pe prost de mînă şi să-l ducă-n lume ca să-i piardă urma.

Ca să nu-l facă de rîs cînd s-a ridica băieţandru şi i-a veni de însurat. A luat traista cu de-ale gurii şi-au plecat în lume.

A mers mult moşneagul cu feciorul, pînă ce de osteneală au poposit la o fîntînă să bea apă şi să se odihnească.

S-a aşezat unchiaşul pe jgheab şi s-a pus pe oftat de supărare. În timpul ăsta, iată un om necunoscut se iveşte în faţa lui, întrebîndu-l:

— La ce m-ai chemat, moşule?

— Nu te-am chemat, omule!

— De ce ai oftat?

— Aşa oftez eu, de inimă rea şi necaz că uite am plecat cu tontu ăsta să-i caut căpătuială!

— Bine bine, dar eu am venit fiind chemat pe nume. Pe mine mă cheamă Of! Unde te duci cu băieţanul ăsta?

— Mă duc în lume să i se piardă urma, că e prost şi-i tare de cap şi nu poate învăţa ca ceilalţi opt feciori ce-i mai am.

— Moşule, dă-mi mie copilul ucenic, pe un an de zile şi dacă nici la mine nu învaţă, atunci poţi să dai cu el peste gard, că niciodată nu va fi în stare să prindă de căpăţînă mai mult decît la mine.

— Bine omule, fie voia ta, numai să nu mă înşeli!

— La anul vii pe jgheab, dai de trei ori cu băţu în fîntînă şi zici de trei ori Of! Of! Of! Eu am să te aud şi îndată ies din fîntînă şi-ţi aduc copilul teafăr precum mi l-ai dat!

Da moşul a zis: bodeaproste că scăpai de dracu şi s-a dus acasă.

Omul i-a luat copilul, l-a legat la ochi şi s-a scufundat cu el în fîntînă pînă în fundul pămîntului. De acolo a pornit cu el pe fundul unei ape mari pînă ce a dat de casa dracilor. Cum a sosit, nu l-a lăsat pe băiat nici să răsufle şi l-a pus la învăţătură.

Tartorul cel mare îl luă la ispiteală.

— Ce ştii, tu măi băiete, pînă acuma.

— Păi ştiu şi eu cutare şi cutare trebuşoară.

— Lasă, măi flăcău, nu-l învăţa tu pe dracu să tragă cu puşca! Că scot eu om din tine de-o să-ţi meargă fulgii dacă nu mă asculţi.

Băiatul se întristă, văzînd dinţii şi ghearele înfiorătoare. Apoi îl duse în ţarina diavolilor să-i sădească vie într-o zi şi a doua zi s-o şi culeagă singur. Îi puse-n mînă tîrnăcop, sapă, greblă, cazma şi viţa.

Băiatul ieşi afară din casa dracilor, se rezimă de un gard şi începu să plîngă. Fiica tartorelui iadului îl văzu pe sub sprînceană şi cum îi plăcu de mutra lui, se duse la el întrebîndu-l:

— Ce-i cu tine, măi băiete, de ce plîngi?

— Uite, tată-tu l-a păcălit pe tata şi m-a adus aici la talpa iadului ca să-i sădesc vie într-o zi şi în alta să i-o coc şi culeg. Ori eu nu pot să fac nimic! Nici nu mă pricep şi nici nu pot! Sus pe pămînt eram vestit în prostie, aici cum o să mă descurc eu cu aşa naţii de tartori înţelepţi?

— Lasă nu te speria că fac eu în locul tău tot. Numai tu să-mi spui cine te ajută. Astăzi mergem şi punem via şi mîine mergem s-o culegem. Zis şi făcut.

A doua zi ia tîrna pe mînă şi se duse de culege via şi-i puse împăratului diavolilor struguri timpurii pe masă.

Se miră diavolul și o-nghiți-n sec.

— Acum să te prefaci în iepure și să te sui în al nouălea vîrf de munte, ehe, sus de tot și să joci în două labe și cît ai bate din palme să fii după mine, altfel te arunc și te fierb în cazanul cu smoală.

— Am să mă duc, stăpîne ! zise el și iar se porni pe plîns.

Fata iar veni la el, chemă duhurile din fundul mărilor care-l prefăcură iepure și pe toate le isprăvi precum i se poruncise. Mai tîrziu l-a pus să se prefacă în cîne și să mănînce lupii din pădurile dracilor. Iar a plîns și iar l-a ajutat fiica împăratului.

Mai la urmă i-a poruncit să se prefacă armăsar și să-i aducă inelul de la capul pămîntului, unde o înecase tartorele iadului pe mă-sa pentru că-l înșelase. Fata iadului iar i-a venit în ajutor, au călătorit împreună și au adus inelul tartorelui. De toate aceste isprăvi s-a mirat dracul, dar n-a avut ce face.

Odată rămîne el singur acasă și dă într-o sobă de două femei spînzurate. Una spînzurată de limbă și alta de picioare.

O întrebă el pe cea spînzurată de picioare:

— De ce v-a spînzurat?

— Fiindcă am sărit multe garduri și am alergat mult, iar pe ea fiindcă a vorbit mult și multe.

— Și ce-i sînteți voi lui?

— Muierile lui sîntem amîndouă. Și pe tine are să te spînzure. Uite în sobele de dincolo, toate sînt pline de scăfîrlii de oameni ! Din ghearele lui nici diavolii din baltă nu scapă, damite tu un pămîntean prost.

— Și ce-ar trebui să fac eu ca să scap?

— Să-i spui că n-ai învățat nimic și n-ai priceput de la el nimic !

— Așa am să fac ! Le-a slobozit din spînzurători pe drăcoaice și s-a făcut că nu știe nimic.

Vine împăratul tartorilor și vrea acum să-l puie la încercare dacă a prins ceva într-un an de învățătură. Și-ncepe așa:

— E-he, băiatule, acum iar să te mai văd cum îmi pui vie și cum o culegi ?

— Nu știu nici s-o pun, nici s-o culeg.

Dracul cum auzi îl luă la bătaie.

— Fă-te iepure !

— Nu mai pot ! Și iar îl luă la bătaie.

— Prefă-te în cîine !

— Nu știu, stăpîne, nu știu ! Din nou îl bătu zdravăn.

— Dacă nu te prefaci în cal, te omor cu bătaia.

— Omoară-mă, dar nu pot ! Îl zvîntă în bătăi și fiindcă se împlinise anul, îl apucă de gît și-l dusă la tată-su, pe jghiabul fîntînii auzind Of ! de trei ori.

Se ținu de vorbă, dîndu-i îndărăt copilul, așa cum l-a luat.

— Moșule, ține-ți odrasla că e neam prost și pune oala-n cap în loc s-o puie la foc. Dă-i cu el în bîrlogul lupilor să scapi de el că e păcat să facă umbră pămîntului.

Plecară ei spre casă mîhniți, iar tată-su dojenindu-l și înjurîndu-l.

Deodată îi zise el lui tată-su:

— Tată, uite, vezi, se apropie de noi doi vînători. Eu am să mă prefac într-un copoi ștrengar, alb cu pete negre, ei o să ceară să vinzi copoiul, însă tu să le ceri pe mine 500 lei. Zgarda să nu le-o dai nici în ruptul capului. S-apropiară vînătorii și s-au mirat de copoi.

— Vinzi, moșule, copoiul? au întrebat ei.

— Îl vînd, taică!

— Cît ceri pe el?

— 500 lei!

Vînătorii i-au dat pe loc banii și i-au cerut și zgarda.

— Zgarda n-o dau!

— Lasă că-l legăm noi și cu o sfoară!

Moșul a apucat-o înainte, iar vînătorii de zor s-au afundat în pădure după vînat. I-au dat drumul la copoi să prindă iepuri. Iese un iepure, fuge iepurele după ta-su, el aleargă, prinde iepurele și i-l dă lui tată-su, apoi se preface iar în băiat așa cum fusese pînă aici.

În drumul lor trebuiau să treacă pe lîngă cetatea de aur a împăratului. Era un oraș mare, bogat și frumos. Atunci el iarăși îi zise lui tătîne-su:

— Tată, eu am să mă prefac în armăsar; cînd vom trece prin fața palatului, tu să te sui pe mine, împăratul are să mă vadă și i se va lăsa inima la mine. Să-i ceri 1000 de lei. Nici în ruptul capului să nu-i dai căpăstrul. Ajunseră la marginea orașului. Tată-său îl ținea de frîu, iar împăratul făcea zîmbrii, uitîndu-se la armăsar. Iese afară împăratul și-l întreabă:

— Moșule, de vînzare ți-e armăsarul ăsta frumos?

— Nu este, dar pentru un cumpărător de neam ca dumneata este de vînzare.

— Și cît ceri pe el?

— O mie de lei!

— Numai atît?

— Da, numai atît, însă fără căpăstru!

— Ba dă-mi și căpăstrele! zise împăratul!

Un negustor se amestecă prin gloată și zise:

— Negustorule, eu îți dau două mii de lei, dacă mi-l vinzi mie. Dacă împăratul s-a zgîrcit pentru nimic, se tocmi cu geambașul.

— Îți vînd calul pe două mii de lei, dar fără căpăstru.

— Moșule, îți dau încă pe atît, numai să-mi dai și căpestrele. Îți dau 4000 de lei, sînt bani ăștia, nu jucărie.!

Moșneagul se lăcomi la bani și vîndu și căpestrele. Cui i-ar fi dat în gînd că geambașul era chiar tartorele iadului, care ieșise pe pămînt să vadă ce face flăcăul cel prost.

Băiatul a simțit numaidecît că dracul este negustorul și la o nebăgare de seamă, se zbicește și căpestrele sar peste gard în curtea împăratului. Să moară dracul de ciudă. Se văita de burtă și de ficați, plînge și oftează, doar i-o da împăratul, căpestrele! Însă nu i le dă de zgîrcit ce era.

În fața palatului din căpestre crescu o floare albă frumoasă, cum nu se mai văzuse pe lume. O văzu împăratul și împărăteasa, o mirosiră și se bucurară.

Geambașul vrea să cumpere floarea cu tot dinadinsul.

— Mărite împărate, îmi vinzi mie floarea asta?

— N-o vînd!

— Dau pe ea zece mii de lei, măria-ta!

Împăratul lacom și el după bani, ca și tatăl băiatului, vinde floarea cea frumoasă diavolului, îi ia banii și vrea să plece.

Cînd să se despartă de geambaş, din floare se rupe o frunză şi se lipeşte pe cizma împăratului. Dracul, care ştia ce este cu frunza se repede s-o ia. Împăratul trage piciorul şi din frunză iese o dublă de seminte de mei. Dracul iar cu gura să adune meiul.

El se ascunse într-un bob de mei. Se gîndea: dacă mă înghite diavolul sînt pierdut. Şi tocmai atunci, vede cocoşul seminţele sprînjite şi dintr-o lovitură înghite un bob. El pe loc iese din bobul de mei şi se preface în vulpe.

Cocoşul vede vulpea şi fuge. Vulpea aleargă, prinde cocoşul şi-l mănîncă. Din bobul rămas în cocoş scoate opincile fermecate, se încalţă cu ele şi pleacă în lume de-l procopseşte pe tată-su şi pe toţi fraţii, cu învăţătura furată de la dracu.

POVESTE DE O MUIERE CU UN OM

Eria un om cu o muiere: avea paişpe copii şi toţi a trăit, a crescut mari şi i-a-nsurat pe toţi. Omul cu muierea mai avea şi paişpe nurori şi paişpe nepoţi, aşa că toată nora avea cîte un copil. Toţi a trăit bine zdraveni. Da după puţină vreme porniră să se îmbolnăvească copiii, care cum să îmbolnăveşte din nepoţi, moare, aşa muriră toţ paişpe, după ce muriră nepoţii porni moartea în nurori, aşa că porniră să sărăcească din pomeni pe cum ie obiciaiu. Muriră nurorli toate paişpe. Tot îngropă omul cu muierea, aşa porni boala în copiii omului şi ei muriră toţ treişpe, aşa că rămasă numai omul cu muierea şi un singur copil. Aci pe loc se înbolnăveşte muierea la om şi în puţine zile muria şi ea. Omul ce să facă? Vîndu casa cu măidanul, o îngropă, făcu pomana pe obiciaiu nostru.

Omul lo copilul ce rămasă viu şi plecă la odină, drumuind. Omu, el visează un vis aşa: « să ia copilu să să ducă la mormîntu lu Dumnezău, să botează din nou copilu, să-i pună alte nume ». Mergînd omul cu copilul pe drum în pădure să-ntîlneşte cu un moş în cale. Moşu întreabă pe om, îi zice: « bună calea, băiete », şi întreabă: « und' te duci băiete cu copilu? » Omul spune la moş aşa: « mă duc la mormîntul lu Dumnezău să-i schimb numele copilului că aşa am visat ».

Moşu spune omului aşa: « tu băiete, nu poţi să te duci pînă la mormîntu lu Dumnezău că e rău departe, piste ape mari şi tu n-ai bani să plăteşti, sărac, dar dă-mi mie copilu să-l botez eu ». Băiatul spune la moş: « cum să-l dau copilu să-l botez, că ieu nu te cunosc, poate m-oi fi vun duşman şi nu-ţi dau copilu să-l botez ».

Băiatu luă copilu şi plecă iar la drum la mormîntu lu Dumnezău. Mergînd omu cu copilu la drum pîn păduri pustiniacuri, iară să-ntîlneşte cu un altu moş în cale şi iară moşu îi dă bună ziua la băiat. Băiatu mulţămea moşului şi întrebă moşu pe omul: « unde te duci cu copilul »? Omul spusă că: « am avut paişpe copii şi paişpe nurori şi paişpe nepoţi, toţi a murit, aşa am rămas numai eu şi copilu ăsta la o odină drumuind, da eu visam aşa, să mă duc la mormîntu Domnului să schimb numele copilului, barem să trăiască! ». Moşu spusă omului aşa: « băiete, nu poţ să te duci la mormîntul Domnului că e mult departe piste mări şi tu n-ai bani să plăteşti că eşti sărac, da te rog dă-mi să botez eu copilu! ».

Mai mergînd pe drum, încă un moş mai întîlni în cale, iar aşa spusă, ca şi al dintîi moş. A fost Dumnezeu, ama băiatu nu l-a cunoscut, da al de

doi moş a fost Svete Aranghel; băiatul văzu că amîndoi moşii tot o vorbă spun şi băiatu odobri, să boteze moşu copilu. « Bine, moşule, aicea în pădure n-avem unde să botezi copilu? ». Moşu spusă la băiat: « aide tu cu copilu cu mine că eu ştiu colia un sat şi mergem să botezi copilu la biserică ». Şi tunară în biserică cu copilu, îl botezară pe nume Trăilă, să trăiască. Acuma ieşiră din biserică, băiatul strigă numele, unde eu mă duc cu copilu, că eu aicea pe nima nu cunosc. Moşu spune la fin: « mergem să cat o casă să şezi cu chirie ». Mersără pin sat şi găsiră o casă la un bogătaş şi naşul vorbi cu bogătaşul aşa: « dai la finul casa la chirie, să şadă în ea ». Bogatul dete casa la fin fără nici o chirie, pă face bani. După ce s-a mai cunoscut cu lumea finul, porni să lucreze pe bani, la unul şi la altul, după vreme mai delungată, iacă vine naşu pi la fin să vadă ce face finul? Finul ie om sărac n-are nici scaun să-l roage pe naşu să şadă; porni finul vorba cu naşul, aşa finul să văita la naşul: « naşule, mult sînt ieu sărac dar cum să fac, să mă îmbogăţesc că vezi cum sînt naşule! » Spusă finului aşa: « lesne fă-te un doctor să lecui lumea ». Finul spune lu naşu aşa: « ieu n-am învăţat de doctor! » Ama naşu zice: « porneşte de te duce pîn sate şi intreabă de lume bolnavă ca să lecui, tu că eşti doctor, să ştii cînd oi tuna la omul al bolnav în sobă, ieu sînt acolo, ama pe mine nima nu mă vede, decît pe tine te vede toţi ». « Finule, fă aşa tunînd în sobă l-al bolnav, dacă mă vezi pe mine la picioarele bolnavului, cere de la omul bolnav bani cît vreai tu, că să scoală. Dacă mă vezi, finule, la capu omului bolnav, nu ceria nimic bani, finule, am venit să-l iau ».

Finul făcu aşa cum i-a zis naşul. Umblă ca un doctor multă vreme, multă blagă ridica, să îmbogăţi finul şi însură băiatul, pe Trăilă.

După cîtăva vreme iacă vine moşul pe la fin să vadă ce face finul? Finul s-a îmbogăţit, nu mai e sărac! Vorbind finul cu naşul, întreabă finul pe naşu: « naşule, te rog spune-mi mie din ce o să-mi fie mie moartea mea! »

« Finule, să cat în cartea mea! »

Moşu scoasă o carte, porni foaie după foaie, şi găsi că finul, moartea lui este din ureiche; o să-l doară ureichea! Şi întrebă cît mai ieste pănă atuncia? Naşu spusă că mai ieste trii ani. Da în carte scrie trii zîle. Naşul plecă, de pe urmă, la o zi noaptea să pomeneşte cu o durere finul în ureiche. Văitîndu-să finul şi plîngîndu-l finul, să pomeni cu naşul la capu lui.

Finul văzu că naşu şede la capu finului, finul să-ntoarsă cu picioarele unde i-a fost capul, da naşul iar să trasă la cap. Văzînd finu că naşu a venit să-l ia pe finu, văzînd că ie naşul sprimit să-l ia pe finu, finul porni să-l roage pe naşu aşa: « mult te rog, naşule, lasă-mă barem trii zîle; mult îmi pare rău de averea ce am făcut, s-o văd, da şi am veresie la lume c-am lecuit lumea la veresie, să mă duc să adun veresia! ».

Auzind naşul ruga finului, să mili şi-l lăsă trii zîle pe finu-su, îi lo durerea din ureiche, rămasă zdravăn finul trii zîle. Ce făcu el? În loc să-şi adune banii, veresia, din sate, iel să dusă la piaţ cu mulţ bani şi cumpără ce-a fost mai bun cal în piaţ şi mai gras şi mai frumos; după aia, mai să dusă şi mai cumpără o sabie mare, frumoasă şi pe urmă mearsă de-şi cumpără un rînd de ţoale turceşti. Mai lo şi un fes, aşa de să îmbrăcă în ţoale turceşti, cu fesul roşu în cap şi a plecat călare pe calul albu fugind iel de-acasă, să nu-l mai găsească naşu.

Finu mergînd iel pe drum, pîn păduri, pustiniacuri, să tîlneşte cu naşi-su. În drum naşi-su zice: « oco! finule, unde te ducei? » Da finu-su încură calul cît poate, să face că nu-l cunoaşte pe naşi-su şi trece repede pingă naşu măs-

chirit în țoale turcești. Nu cere să știe că ie nașu! Văzînd nașu pe fin așa călare pe cal, nașul știe unde să duce finul. Nașul piere de-acia și să duce mult înaintea lui finu-su și șede nașu de odină.

Stă odinind nașul, văzu întru alt loc niște oameni la săpat la un om bogat. Nașu să dusă la bogatu și să rugă de bogătașul să-i dea trii lucrători să-i facă o groapă! Bogătașul îi dete trii lucrători, plecă nașul cu trii lucrători pînă colea în marginea drumului unde vine călătorul pe drum. Nașu spusă la lucrători așa: « faceți aicea groapa, doi metri de lungă, da una de lată, da de adîncă iar de o metră. După ce făcură lucrătorii groapa, nașu mînă lucrătorii iar l-al bogat. Da nașu să pitulă colea după un tîrșog stolos. Adăstă să ajungă finu-su călare dindărăt; cînd ajunsă călătoriul aproape de groapă să spăimîntă calu și nu merge neam înainte, sforăie pe nări. Atuncea călătoriul să cubări di pe cal jos. « Ce e groapa asta în marginea drumului de să spăimîntă calu? », da, iar să gîndește: « baș astă groapă de mine-i gătită » și să dubăra de pe cal jos și sări în groapă, să culcă să moară, da măsură groapa; « baș de mine vine groapa », zise. Șezînd în groapă, văzu călătoriul la capu lui pe nași-su și-i lo sufletu la călător! Da călătoriul rămasă în groapă!

Atuncea, nașu strigă l-al bogat să sloboadă pe ai trii lucrători să vină să le plătească lucrătorii. Ei veniră și nașu le spusă: « Iote, veni călătoriul pe drum și să spăimîntă calu de groapa-asta, căzu călătoriul jos în groapă și muri, voi trageți pămînt pe el, îngropați-l, luați-i calul, sabia, vindeți-le și împărțiți banii frățește.

GEAMFICHIA ȘI CEI NOUĂ FRAȚI

A fost odată ca niciodată, cînd morții veneau din groapă să-și vadă frații și surorile și umblau pe lume de se speriau și cocoșii la miezul nopții, cînd sufletele lor fugeau în groapă, atît erau de mulți și cocoșii vesteau miezul nopții. Erau mulți pentru că la fiecare casă trăiau mulți frați și surori.

Așa că într-un sat de munte trăiau nouă frați care aveau o singură soră, ce se numea Geamfichia. Ei țineau la sora lor ca la ochii din cap pentru că una singură era la părinți. A crescut ea între frații ei și-i iubea întocmai cum și ei o iubeau ca soră. Nici unul nu se gîndea că-i va veni și timpul de măritat. Într-o zi se pomeniră cu un străin s-o ceară de nevastă. Frații nu se învoiră să-și dea sora din mijlocul lor. Cel mai mic dintre frați, care se numea Dinci Costrici, se gîndi că Geamfichia nu va rămîne multă vreme cu ei și tot va trebui să se mărite, dar nu zise nimic. Cînd veneau alți pețitori, tot la fel frații nu se înțelegeau ca să-și mărite sora.

Azi așa, mîine așa, fata creștea și se făcea tot mai mare și mai frumoasă. Fratele cel mic se tot gîndea cum să facă ca să-și mărite sora.

Într-o zi, el zise către surioara sa:

— Soră dragă, eu am să te mărit departe în Grada Limonia, fără să mai întreb pe frații mei.

Cînd frații lui erau plecați, unii la agri, alții la vinuri la lucru, puse pe Geamfichia pe cal și plecară amîndoi în Grada Limonia unde o lăsă pe soru-sa la o casă mare, unde trăia un flăcău chipeș și voinic nevoie mare, dar care se omora după Geamfichia fiindcă și ea era chipeșă și frumoasă.

Frații cînd se întoarseră acasă, aflară de fapta lui Dinci Costrici. Merseră și spuseră mamei lor care stătea bolnavă în pat, că Geamfichia a plecat cu Dinci Costrici s-o mărite departe. Mama se supără așa de tare că zise:

— Să dea Dumnezeu să intre vîrla în casa mea și să uscă tot. Dumnezeu auzi blestemul mamei și trimise vîrla. Muriră cei nouă frați, iar mumă-sa rămase singură în cășile vechili. Dinci Costrici, cînd muri, ceru voie de la Dumnezeu ca după trei ani să-l lase să viască și să se întoarcă pe pămînt să vadă pe soru-sa. După ce trecură cei trei ani, Dinci Costrici fese năsălie și-o prefăcu în cal.

El învie, se sui pe cal și se duse peste nouă munți la soru-sa în Grada Limonia. Cînd se apropie din picioare prau se-a-aridica și din nor rouă cădea și Geamfichia Pitimia la horuri danțul trăgea.

Cînd vede rouă peste lume, începură lumea să fugă la adăpost iar ea zise:

— Stați, nu fugiți, că s-au apropiat zilele cînd frati-meu trebuie să vină să mă vadă. Nu isprăvi bine vorba, cînd și fratele ei sosi și ea-i spuse:

— Bine că veniși frate după trei ani la cășile mele să le vezi.

Fratele atunci îi răspunse:

— Soră dragă, să mă ierți că nu pot veni la cășile tale, că eu tare mult mă ingurisesc că mama suflet trage. Soru-sa plînse că nu poate veni la cășile ei, dar el îi spuse:

— Geamfichia, vii colea pe calul meu și cît mai curînd să plecăm ca să apucăm pe mama cu suflet. Ea încălecă pe cal și chimisira!

Cînd sosiră la un munte, se auzi cum cînta o pasăre care zicea:

— Doamne, ce nu am mai văzut, văzui mortul ghiu la poartă.

Dinci Costrici, care știa limba păsărilor, se făcu că nici nu aude, dar soru-sa îl întreabă:

— Frate, ce spune puiul de pasăre?

— Ia ce spune; ce nu am văzut-văzui mortu-ghiu la poartă — și zise mai departe. Puiul ca puiul, cîntă cîntecele lui, noi să ne grăbim să vedem pe mama cu suflet. Mai merseră ce mai merseră și trecură și de alt munte și fratele începu să miroase a mort. Atunci fata-l întrebă:

— Frate! De ce mirosești a pămînt?

Dinci Costrici îi răspunse:

— Soră dragă, eu cînd te-am dat pe tine, fără știrea fraților, a intrat o ceartă între noi și ne-am apucat să ne facem nouă case și tot eu am făcut lut și de aceea miroseşte corpul meu a pămînt. Tot mergînd ei au ajuns la agrile lor și cînd fata le văzu pîrloază, întrebă:

— Frate dragă, de ce toate agrile noastre so pîrlează?

Atunci Dinci Costrici îi răspunse:

— Cînd te-am dat fără voia fraților mei a intrat cearta între noi și pînă am făcut cele nouă case, pămîntul a rămas nelucrat.

Cînd ajunseră la vinurile, fata iar întrebă:

— Frate dragă, de ce vinurile noastre so pîrlează și ale vecinilor so sorbite și el răspunse:

— Soră dragă, eu cînd te-am dat pe tine fără să întreb frații a intrat cearta între noi și case făceam. Am lăsat atunci agrili și vinurile la o parte.

După ce ajunseră în graduri, fratele îi zise:

— Soră, să te desfaci de pe cal și să te duci la vechile porți de la casa noastră să te lase în casă că eu rămîn aici. Ieri cînd mă jucam cu fîrtații mi-am pierdut dăvitu și vreau să-l aflu.

Fata plecă, iar ficiorul intră-n mormînt și calul se prefăcu în năsălie. Fata se duse la poarta de la vechili-case și strigă:

— Mamă, mamă, deschide, deschide!

— Dar mama zise:

— Vîrla! du-te de la casa mea că-mi murişi nouă ficiori, nouă nurori și nouă nepoți și începu să plîngă.

— Mamă, mamă, nu e vîrla, ci sînt eu Geamfichia.

— Pitimia din nouă frați mai mică?

— Da...

Mama, auzind glasul fiicei sale, se duse și deschise și cum se îmbrățișară pentru totdeauna, muriră îmbrățișate, împlinindu-se blestemul mamei.

POVESTEA ȚIGANULUI

A fost odată un țigan care avea atîția copii cîte găuri sînt pe un ciur și cu unul mai mult, dar nici o fată n-a fost între ei.

Și-a zis așa țiganul la nevastă-sa:

— Dragă nevastă, nouă nu ne mai trebuie copii. Primul copil care o să-l avem acum o să-l dăm la pădure să fie copilul pădurii.

Și cum a născut nevastă-sa, a născut o fetiță, așa de frumoasă a fost că cică, cînd venea răsăritul dimineața stătea soarele un ceas pe loc și să mira, ce frumoasă e fata țiganului.

Și într-o noapte, s-a pomenit țiganul că cineva îi bate la ușă.

— Cine-i, intră!

Zice dinafară:

— Nu vrem să intrăm, numai îți mai amintești, că atunci cînd va fi nevas-tă-ta grea ai zis că ultimul copil o să-l dai să fie al pădurii.

— O Doamne, Dumnezeule, nu știu ce e la pădurea mea! Cum o să dau eu fetița mea, da cum o să-ți dau pe singura mea fetiță, dacă vrei poți lua 5—6 copii? Da a zis cineva de la ușă:

— Nu ne trebuie alți copii, ne trebuie fetița aia! Dacă nu ne dai fetița asta, am să iau viața de la toți copiii tăi și viața ta.

— Doamne Dumnezeule, nu știu cine este, da eu am să duc fata la pădure acolo unde am spus.

A luat fata și a dus-o la marginea pădurii, a lăsat-o acolo și a plecat.

A venit Sf. Maică a pădurii și s-a dus în cer cu ea. Și fata cînd a fost de zece zile, a fost așa de mare cît alta de zece ani. Cînd a fost de 14 ani, ea știa să spele, să îngrijească, să gătească și i-a spus Sf. Maică la fată că poate merge în 99 de odăi, da la a suta să nu intre, că dacă intră în a suta, atunci îi dă drumul jos pe pămînt de unde a venit. Ea a făcut ce i-a zis Sf. Maică. Și într-un timp a zis ea:

Oare ce o să fie în a suta cameră, ce o avea Sf. Maică acolo ca să nu intru în ea?

Și s-a hotărît să intre în a suta cameră. A mers și a deschis ușa. Cînd a intrat înăuntru a văzut că Sf. Dumnezeu stă la o masă și scrie, a dat înapoi și a închis ușa și a plecat. A venit Sf. Maică acasă și-i spuse:

— Vezi, maică fetiță, ai intrat în odaia a suta, acum te dezbrac și te duci pe pămînt.

Și ea cînd s-a coborît pe pămînt goală, a fost o șireadă de fîn și s-o ascuns în șireadă de fîn și ea a stat acolo și în timpul ăsta a venit un fiu de împărat la vînătoare și că el a avut plan să se însoare cu o fată a altui împărat în săptămîna viitoare și voia să vîneze ceva animale pentru nuntă, să aibă carne proaspătă. Și copoiul lui a dat de un miros în fîn și a lătrat. A început să sape ca s-o scoată pe fată afară.

Și ea a strigat:

— Dacă e om cu suflet pe aici, să ia copoiul, să nu mă mănînce, că și eu sînt o fată cu suflet. Și atunci a răspuns fiul de împărat:

— Cine e acolo? Că dacă o fi femeie tînără și să nu fie de vîrsta mea, o iau ca sora mea, dacă e în vîrstă o iau ca mamă, dacă e și mai în vîrstă o iau ca bunică, iar dacă-i o fată de vîrsta mea, o iau de nevastă, că și eu sînt un fiu de împărat. Și oricine să fie să iasă afară din fîn.

— Aș ieși, numai mi-e rușine să ies că sînt în pielea goală. Dă-mi ceva haine ca să mă acopăr că atunci am să ies.

Împăratul i-a împins paltul în fîn la ea.

Și a luat paltul pe ea și a ieșit afară din fîn și a văzut-o fiul de împărat, n-a mai putut-o privi, parcă răsărea soarele din obrazul ei. Și a luat-o și s-a dus acasă cu ea. Și-a pus-o într-o cameră singură, s-a dus la croitorii lor au făcut haine frumoase, apoi s-a dus la tatăl său la împărat și i-a spus:

— Tată! eu am găsit ceva ce nu-ți poți tu închipui. Eu nu am să mă însor cu fata logodită, ci cu fata găsită de mine.

— Să văd și eu ce ai găsit? Arată-mi și mie!

Au mers și au dus-o în cameră la tată-su. Cînd a intrat în cameră la împărat era întuneric și fata așa de frumoasă era că s-a luminat camera. Cînd a văzut-o tată-su s-a bucurat și a zis să facă nunta cu asta și s-au cununat amîndoi.

După 2—3 săptămîni moare împărăteasa și împăratul: Au rămas ei doi tineri și crăiasa gravidă și el în fiecare săptămînă se ducea la vînătoare.

În vecinătatea lui stătea o moașă. El a fost la vînătoare, da moașa a observat că împărăteasa trebuie să nască. Și s-a dus la ea.

— Fată! tu n-ai avut copii, da tu ai să te urci la pod și de acolo îți va cade copilul și eu ți-l voi arăta.

S-a urcat sus și-a născut doi copii. Cum i-a prins pe copii, ea s-a dus și i-a îngropat în gunoiul de la grajd și o cățea avînd trei căței mici, i-a luat i-a pus în coș și i-a dus în casă. Pe ea a dat-o jos. Cînd s-a coborît a arătat împărătesei că are trei căței. Ea a plîns, da n-avea ce să facă. Moașa îi spune împăratului că nevasta lui are trei căței. Atunci împărăteasa spune cum s-a urcat la pod, cum a născut și împăratul a întrebat-o:

— Spune, ce nație, ce femeie ești, că tu nu știi cum trebuie să naști?

— Eu nu pot să-ți spun, de unde sînt că Sf. Maica pădurii mi-a spus că rămîn oarbă și șchioapă. Și totuși a povestit ea cum a ajuns pe pămînt și din ce cauză.

Și cînd ea a povestit că ea a intrat în camera a o sută, a rămas oarbă, mută, surdă și fără mîini și fără picioare.

Atunci a luat-o moașa, a pus-o într-un cearceaf și a dus-o la o baltă fără fund și-a aruncat-o acolo. Și s-a însurat împăratul cu fata moașii, căci avea ea o fată și voia s-o mărite cu împăratul.

După un an au crescut doi brazi din cei doi copii, în locul unde au fost îngropați, că ajungeau cu vîrful la cer.

Mama lor, din fundul apei, Sf. Maica a dus-o tot la ea în cer. Şi după un timp a dat fiecare din cer ei cîte un lucru; luni i-a dat o cloşcă cu pui de aur, marți i-a dat o furcă cu fus de aur, joi i-a dat puterea înapoi ce a avut-o, vineri i-a dat picioarele, mîinile și ochii-napoi și vedea, sîmbătă i-a dat părul de aur și Sf. Duminică a intrat în camera ei. Şi Sf. Maria a dus-o la loc în fundul apei și i-a dat acolo un scaun de aur ca să stea pe el. Şi a fost învoită ca să meargă la ușa bărbatului ei ca să-i cînte și să-i spună unde-i sînt copiii ei îngropați. În cele trei nopți ea trebui să cînte la bărbatul ei la ușă. Și ea în a treia zi s-a dus în fața porții cu toate darurile și a început pe scaun să toarcă. Şi nevasta împăratului, fata moaşei a văzut-o pe geam ce femeie frumoasă toarce în fața porții și are o cloşcă cu pui de aur. Şi ea spune:

— Du-te, mamă, cumpără-mi mie furca aia de tors. Iasă afară moaşa cînd a văzut-o a recunoscut-o cine-i și s-a dus înapoi și i-a spus cine-i femeia aceea.

— Du-te și cumpără-mi mie furca aia de aur.

S-a dus moaşa și a întrebat cît cere pe furca de tors. A spus către moaşă:

— Uite, nu-mi trebuie nici un ban, numai deseară să mă lase să cînt un cîntec la ginerele d-tale împăratul. I-a dat furca de aur și i-a spus că o lasă să cînte la ușă.

Decuseară a început cîntecul, însă moaşa bătrînă a pus în vinul lui morfină ca să doarmă și el să nu înțeleagă ce cînta ea. A cîntat ea despre copiii ei și despre îngroparea lor și că n-a avut ea trei căței, ci doi copii, care sînt cei doi brazi crescuți pînă-n cer. N-a auzit bărbatul nici un cîntec în noaptea aia. A doua noapte ia moaşa cloşca cu puii de aur și iar a cîntat și a doua noapte, iar a băgat la ginere în vin morfină și a adormit. Şi nici atunci n-a auzit nimic. Da împăratul ăsta a avut un bătrîn care îngrijea gîştele la păşune și a auzit cînd a zis către bărbatul ei că mai am o noapte de cîntat și dacă nu mă vei auzi, copiii tăi vor rămîne tot așa lemn și eu am să rămîn în fundul apei. Şi bătrînul a auzit și mîine zi cînd a venit de la vînătoare împăratul, a venit la grajd și i-a spus cele auzite, cum două nopți a cîntat femeia aceea și el a băut morfina, da cei doi brazi sînt copiii dumitale! Deseară iar o să cînte și iar o să-ți dea vin cu morfină, da dumneata să nu bei. Atunci a spus împăratul:

— Eu mă duc în casă, îmi iau o haină plină cu cenușă și cînd s-a pune mîncarea la masă, mă scutur și dumneata să te faci supărat să răstorni tot și vinul și apoi o să aducă alt vin tot cu morfină și iar să te faci supărat pe mine și să te duci să te culci în camera ta și peste puțin o să sosească nevastă-ta și iar o să cînte:

Frumosul lumii
Mîna de fier!

A fost un împărat și împăratul s-a însurat fiind de 24 ani și n-a avut copii pînă la 48 ani și tot socotea cum se face că pînă acuma nu a avut copii cine să-l moştenească? Adică n-a avut copiii la 48 ani, că pînă aci nu găsea medic s-o facă pe soția lui să nască.

Da în vis el a văzut că va avea un copil ce se va numi Frumosul Lumii, care va avea luna în ceafă și răsăritul în frunte. La miezul nopții s-a trezit din somn și cu mare bucurie i-a povestit la nevastă-sa visul. După un timp nevasta lui a rămas gravidă și la timp s-a născut un copil de 9 kg. greutate. Într-adevăr

că a avut luna în ceafă și răsăritul în frunte, a fost chiar Frumosul Lumii așa de frumos era. Cînd a avut o zi, era mare cît alții de doi ani. Scria și citea la timp de zece zile fără ca să umble la școală. Și la un timp tatăl lui umbla cu suita la vînătoare. Și tatăl lui la vînătoare întinde masa la prinț, a stat sub un copac, sub care stătuse și unchiul lui pe vremuri și copoiul lui de vînătoare s-a apropiat de împărat. A dat porția lui de mîncare și cîinele s-a dus după copac, și de-acolo s-a întins o mînă de fier și a luat porția de mîncare de la cîine. S-a întors cîinele la împărat și a cerut din nou mîncare că-i e foame și zice împăratul către oamenii lui mai bătrîni:

— Ce s-a întîmplat cu cîinele ăsta ca a doua oară să mai vină să ceară încă o porție de mîncare. Și spun sfetnicii:

— Împărate, să nu vă fie de mirare că azi a alergat cîinele foarte mult. Atunci i-a mai dat. Și iar așa s-a făcut cum a spus, și a venit nevasta. A început cîntecul. Cum i-a luat moașa copiii, cum i-a îngropat în gunoi, că ei sînt cei doi brazi și dacă nu o va scăpa din greutatea asta să fie el bătut de Dumnezeu, să ajungi și tu ca noi în fundul lacului, iar copiii tăi vor rămîne toți de lemn, așa cum sînt prefăcuți acum în brad.

El atunci a auzit și a deschis ușa și în momentul acela copiii au ieșit vii din gunoi. El cînd a văzut pe copiii lui și nevasta lui s-a mirat nespus. O povestit și copiii și nevastă-sa și pe copii și le-a cerut cum s-o pedepsească pe soacră.

Pe cea tînără nu ne supărăm, n-a fost pe același loc, numai pe cea bătrînă s-o legi la coada unui armăsar, să urce călare și să pornească unde va cădea un drob de pecină, acolo se va face un izlaz cu pășune și unde o să cadă un strop de sînge se va face un pîrîu, unde va cădea un drob de os se va face un deal mare. Și el a legat-o de coada calului și s-a întîmplat așa cum a spus ea, iar ei au trăit mai departe fericiți.

COPILUL NĂSCUT CU CARTEA-N MÎNĂ

A fost odată o pereche de oameni care n-aveau copii. Se rugau la culcare și la deșteptare să le dea Dumnezeu un copil, că sînt bătrîni și n-au un stîlp la bătrînețe. Azi s-au rugat, mîine s-au rugat, pînă ce Dumnezeu le-a dat un copil. Cînd să se nască feciorul, s-a născut cu cartea-n mînă.

Părinții căutau să-i ia cartea din mînă, să i-o puie sub căpătîi, dar în zadar, el nici mort nu lăsa cartea din mînă, nici ziua și nici noaptea. Se puseră a treia zi ursitorile. Mumă-sa cu grija în spinare n-a închis ochii toată noaptea, să audă ursitorile cînd coboară din cer, ce noroc dau copilului !

Veniră ele pe vatra focului și-l ursară ca la opt ani să-l fure un duh necurat și părinții să rămîie cu inima friptă. Copilul, cum începu să vorbească, începu să citească și cine era bolnav, îi citea din carte și îndată se înzdrăvenea, de i se duse vestea în lume că este un mare vraci. Cînd mai erau trei zile pînă să împlinească opt ani, mumă-sa dă de veste la toată suflarea din sat, să vie tot natu să se roage pentru scăparea copilului de la necuratul. S-au adunat cu mic cu mare în mînăstire, sătenii și se rugau să le scape vrăjitorul care știe tot ce e pe lume !

Copilul sta în biserică și citea, iar lumea asculta. Deodată, se umplu ca din senin mînăstirea de șobolani, care începură să sară, să muște oamenii și

muierile. Copilul sta în mijloc și citea neluînd în seamă șobolanii. Măi ce să fie cu asta ! Se gîndeau oamenii, fără să se urnească din loc. Veni a doua seară. Copilul rămase tot în mijlocul sătenilor, citind. Deodată se umplu mînăstirea de lilieci ! Liliecii săreau pe lume și o mușcau, doar-doar, va fugi speriată din mînăstire. Dar oamenii răbdau orice și de copilul cu cartea-n mînă nu se depărtau. A treia sară se împlinea opt ani. Acum e acum, își zicea tot natu în gînd și fiecare se aștepta la cine știe ce alte îndurări și întîmplări. Cum se înseră, se cutremură pămîntul. Din cer începură să cadă trăsnete și fulgere care doborau și ardeau copacii. Lumea s-a speriat, dar de copilul minune nu s-au depărtat. A venit atunci, pe neașteptate, un popă, care era duhul necurat, a luat copilul în subsioară și s-a făcut cu el nevăzut. După ce a zburat cu copilul, s-a luminat cerul și s-au aprins făcliile în mănăstire. Dar cînd se uită lumea, copilul se făcuse nevăzut și nimeni nu știa cum ! Îl căutară în zadar peste tot, dar copilul nicăieri ! Măi, ce minune o fi și asta, se miră lumea întristată. Părinții rămaseră la ușa mănăstirii plîngînd și oftînd zile în șir doar doar, va mai veni copilul îndărăt. Dar copilul nu mai venea.

Duhul cel rău cum a zburat cu copilul, a încercat să-i ia cartea cea fermecată din mînă, dar copilul nu s-a lăsat.

Luptîndu-se ei printre nori, îi scăpă necuratului copilul și căzu pe o claie de paie, într-o arie. Văzînd că nu s-a vătămat, a luat cartea și a plecat la întîmplare în lume, încotro a văzut cu ochii. Merse el zile și nopți prin pustiuri și din ce mergea da numai de oase albe spălate de ape și arse de soare. Din ce mergea, oasele se îndesau iar casele din oase erau dărîmate. Vede într-o noapte numai o casă nedărîmată cu o lumină la o fereastră și cu un gard din capete de oameni. Ajunse la poartă, își luă inima-n dinți și bătu. Deschise ușa un moșneag cu barba pînă la călcîie, care mai rămăsese pe lume de la potopul cel mare.

— Ce cauți aici, măi băiete, între oasele astea?

— Iată, m-a adus moșule și pe mine soarta pe-aici.

Moșul l-a poftit în casă, iar copilul i-a povestit cum a fost furat de necuratul. Apoi moșneagul i-a povestit zile și nopți, altele.

— Aici a fost un oraș mare și mîndru ca soarele. Împăratul avea o vrăjitoare care îi făcea toate voile, fiindcă era frumoasă. Totdeauna i-a făcut pe plac și numai odată nu i-a făcut și ea l-a blestemat să dea potopul și cutremurul peste el și os peste os să nu rămîie, așa cum vezi că este. N-a scăpat vietate pe pămînt ! Numai fata împăratului cea cu părul de aur a scăpat că era prea frumoasă și i-a fost milă vrăjitoarei de ea.

— Unde e fata? A întrebat copilul.

— Este aici în casa mea.

— Lasă-mă s-o văd !

— E păcat de tine s-o vezi și să mori.

— Măcar s-o văd odată și pot să mor !

— E păcat de frumusețea și tinerețea ta; pleacă de aici de vrei să mai trăiești, i-a zis cu rugăminte fata.

— Nu plec, măcar să mor pe loc, a zis copilul.

— Te mai rog odată, pleacă-n lume dacă vrei să te las cu zile.

— Nu plec și de moarte nu mă tem.

Fata însă n-a avut ce-i face, că el toată noaptea a citit din cartea cea fermecată. În zori, ce să vezi? Se adunară oasele, înviaseră oamenii, de dinainte și de după potop și orașele se ridicaseră la loc ! S-a adunat pe lîngă casa moș-

neagului dis-de-dimineață o mulțime strigînd și lăudînd fapta copilului cu cartea în mînă.

— El să fie împăratul, el să fie împăratul! Că el ne-a dat lumină și viață. După doi ani i s-a făcut dor copilului de mumă și de tată. Îl rodea dorul și nu putea sta locului. Atunci fata cea frumoasă, fiica împăratului, văzîndu-l mohorît și atît de dorit de părinți i-a zis:

— Du-te în sat la părinții tăi, dar să vii îndărăt. Să-i aduci și pe ei aici! Iar dacă nu vor să vină, să te uiți prin inelul ăsta și să le faci palate înalte și luminate cum n-au mai fost alte. Să-i lași stăpîni peste ele și tu să vii să nu m-apuce dorul de tine. Cum i-a zis prințesa aste vorbe, el dus a fost. A mers cît a mers, un an, doi, pînă ce a dat de urmele satului. Cînd l-au văzut părinții îmbrăcat împărat, s-au speriat.

Le-a povestit pățaniile și i-a rugat să vie cu el să fie fericiți și toată viața, pai să nu ridice de jos. Tot îi roagă el pe părinți să plece împreună la împărăteasa să-și petreacă bătrînețele acolo, dar părinții în ruptul capului nu vreau și nu vreau. Ce era să facă acum? Să rămîie cu părinții, îi părea rău de împărăteasă! Să plece la împărăteasă, i se rupea inima după mama și tata! Dar într-o zi, se hotărî să plece așa precum s-a înțeles cu împărăteasa. A luat inelul cel fermecat, s-a uitat odată spre soare prin cercul lui și deodată s-au făcut palate împărătești numai din aur și argint. Apoi a zis către bătrînii săi părinți:

— Astea sînt palatele voastre, să le stăpîniți și să se mire lumea și țara ce a fost în stare să vă facă fiul vostru.

— Ba, taică, zise tată-său să rămîi cu noi, să ne bulguim și noi de tine. Destul am plîns și am oftat de cînd te-a furat necuratul și te-ai pierdut în lumea albă. Dar în zadar, părinții nu-l puteau îndupleca să rămîie. Își pregăti calul cel alb să-și ia zborul și să plece unde-l chema dorul.

Pe cînd se pregătea el să plece, un boier îl văzu și se miră de palatele ridicate pentru ai săi părinți. Îl rugă în genunchi să intre în palatele sale să-i vadă bogățiile și mai la urmă să se ospăteze împărătește.

Băiatul n-avu încotro, se duse în casa boierului. Aci fu poftit la o masă numai cu bunătăți și purcei fripți. Ca să-i fure inelul îi puse în vin afion și-l adormi, de puteai tăia lemnele pe el. I-a scos inelul din dești și pe brațe l-au dus slugile la părinții săi. Cînd s-a pomenit a doua zi, era în bordeiul tatălui, căci palatele se pierduseră. Boierul s-a bucurat că numai el are palate, iar inelul fermecat l-a pus bine. Rămase băiatul supărat în pragul bordeiului gîndindu-se la prințesa lui. Ea s-a uitat prin alt inel și l-a văzut cum stă mîhnit, iar inelul fermecat în chesaua boierului. Stînd supărat numai cu cîțiva galbeni în pungă, se pomenește cu doi arapi negri buzați, care i-au adus alt inel de la împărăteasă.

Suflă odată în inel, se uită prin el și iar răsar ca din senin palate mîndre împărătești numai din aur și argint. Iese lumea la răscruci, se miră și vine iar boierul, să se mire și el. Îl văd argații, sar pe el, îi iau inelul fermecat, îl burdușesc bine, frîngîndu-i oasele. Își luă după aceea rămas bun și dus a fost. Pe drum poposește lîngă un izvor să se odihnească, trage la o umbră, priponește calul și adoarme. Arapii se duseseră de mult să-i spuie împărătiței că-i vine împăratul.

În acest timp, boierul pitiș, pitiș, pînă ce-i fură a doua oară inelul din deşti. Cînd se pomeni din somn, inelul fermecat nicăieri! Măi, cine să-mi fure inelul fermecat? Se gîndea el și nu știa că tot boierul cel viclean era cel care-i purta sîmbetele. Împărăteasa iar privește prin alt inel fermecat și-l vede supărat. Trimise din nou doi arapi, care-l prind pe boier, îi dau o bătaie bună și-i iau inelul.

Băiatul încalecă și zboară spre țara unde era soția lui împărătească. Mergînd el așa zile, săptămîni și luni de zile, iată că se-ntîlnește cu doi lăutari, care-i grăiră:

— Împărate luminate, facă-ți domnu multă parte, de mertic, de sănătate ! De trei ani de cînd drumuiți s-a abătut un împărat rău vecin, peste împărăția voastră și peste trei zile vrea să facă nuntă să vă ia împărătița cu sila, să-i fie mireasă. Ne-a robit pe toți cu armata lui și sîntem la grea încercare.

Cînd auzi una ca asta se supără și mai rău, dădu pinteni calului și ajunse cu lăutari cu tot. Porniră lăutarii să cînte ca la nuntă. Împărăteasa lui mergea spre mînăstire plîngînd, lîngă împăratul cel străin și îngîmfat. El cum îi vede coboară de pe cal, scoate sabia și-i taie capul împăratului străin. Mulțimea se bucură și de data asta făcu el nuntă mare ca-n povești de se duse vestea peste mări și țări.

Și trăiesc și azi în pace,
Că n-au împărații ce-i face !

BROASCA — ROASCA

A fost odată, ca niciodată, pe cînd mergeau cîinii cu colaci în coadă, curgea laptele gîrlă, iar lupii durmeau cu mieii la tîrlă.

Cică a fost un om sărac, ce-și închidea poarta cu paru și gardu cu malu. Avea omul trei ficiori, frumoşi ca trei bujori, dar de săraci ce erau nici o fată din sat nu-i lua în seamă, aşa că le trecu vremea băieților, iar tatăl nu le purta nici o grijă.

Într-o zi, cel mare, pe nume Dinu Făt-Frumos şi-a luat inima-n dinți şi i-a zis:

— Tată, poate tu m-ai blăstămat, ori ursoaica m-a ursat de-am rămas eu neînsurat?

S-a întristat bătrînul auzind înfruntarea și i-a răspuns:

— Măi Dumitre Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost. Taica nu v-a blăstămat, nici ursoaica n-a ursat, cînd oi zice pelinită să pui mîna pe poliță trei suliți, taică, să luați cu ele în cer să dați. Unde sulița-o fugi Mireasă-acolo veți găsi !

Se urcară cei trei frați pe un munte, întinseră arcurile, slobozîră săgețile-n văzduh și porniră-n căutare. Fratele mijlociu și cel mic găsiră sulițele într-un sat apropiat, făcură nuntă și se căpătuiră, însă Dumitru Făt-Frumos, nu-și găsea nicăieri sulița. Își luă rămas bun di la tată, di la frați, di la cumnate și plecă la drum, în lume să-și cate sulița ! Mergea pe roșu-mboiestrînd, tot de suliță-ntrebînd. Însă pe cine-ntreba, nici vorbă să-i dea de urma suliții. Merse el mai departe spre soare răsare și se-ntîlni cu un moșneag cu barbă albă, de mătura pămîntul.

— Bună calea moșule !

— Mulțam tale, nepotule ! ce mergi pe roșu plîngînd, din ochi negri lăcrimînd?

— De trei ani și jumătate, povîrnii pe astă parte cat sulița picată, n-o s-o aflu niciodată !

Moșu îi răspunse că i-a văzut acum un an sulița într-o dimineață în coadele mărilor, în răsăritul soarelui; la cea salcă cocoțată ce stă cu burta pe apă, sta sulița pe o piatră!

Se întristă el auzind că sulița i-a căzut pe o piatră și că asta e usrita lui, trebuind să facă nuntă cu o piatră.

— Oi sărac de maică-mea, piatra este scrisa mea! zise el.

După ani și ani, ajunsă la sala culcată cu burta pe apă. Cînd colo pe salcă, o broască verde ca iarba, cu solzii de aur strălucitori, îi sări drept pe opincă și-i zise: oac, oac, oac! cu tine-o să mă-mpac!

El de supărare puse piciorul pe ea, gata s-o strivească. Ea începu să chiraie și toate broaștele mării săriră pe el. Dacă văzu că n-are noroc pe lume, sări pe cal și fugi unde-o da Dumnezeu, numai să scape de ea. Ajunse la o fîntînă, adăpă calul și se culcă la umbră să se hodinească de atîta drumuială. După ce se trezi mare-i fu mirarea și supărarea, văzînd broasca urîtă și bobosată lîngă el. Începu iar să se vaite și să plîngă:

— Oi sărac de maică-mea, broasca este soața mea; cum să merg în sat cu tine, să fiu eu de rîs pe lume!

Că tu ești o boboșată, de picioare-ncrăcănată, iară eu sînt Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost.

Mergea calul-mboiestrînd, iară broasca țopăind și după ei, pînă ce le sări în obor. Cînd îl văzu tată-său că vine din coadele mărilor împreună cu o boboșată, urîtă și-ncrăcănată luă securea și-l dudăi de acasă pe Dumitru Făt-Frumos. Se lăsă noaptea și Dumitru veni pe furiș în grajd de se culcă în ieslea calului. Broasca îl văzu supărat și-ndurerat, dar nu se lăsa de el. Se apropie, corconi odată s-o audă din fundul pămîntului mumă-sa Salomia și aceasta îndată se făcu la picioarele ei. Atunci Boasca-Roasca începu să se jeluiască la stăpîna pămîntului, zicîndu-i:

— Pîn'se varsă zorili, tu să-mi faci conacili, cu argint le poleiești, ele-n soare să lucească, Făt-Frumos să mă poftească!

Adună muma ei, toată suflarea apelor și zidi conace, palate, ce nu s-au mai pomenit pe lume. Apoi luă cheia fermecată, și-i deschise cojile rămînînd o crăiasă frumoasă, sub soare mai aleasă. Cînd se vărsară zorile, Dumitru Făt-Frumos, se pomeni într-un palat strălucitor ca soarele și cu o zînă frumoasă și zîmbitoare lîngă el.

— Cine ești tu zîna zînelor, frumoasa frumoaselor; că eu am fost sortit deunăzi, să am o broască urîtă să-mi fie ursită?

— Eu sînt Broasca-Roasca, aceea rîioasă, boboșată și-ncrăcănată de care fugeai de rușine! De acum n-ai să mai fugi, că trebuie să ne pregătim de nuntă. Se pregătiră și făcură o nuntă pe sub soare mai frumoasă și mai aleasă de ajunse vestea și la urechile împăratului.

Pe cînd le era lumea mai dragă, se pomeniră cu lăncieri și împăratul, să-l tragă la socoteală și la ispiteală:

— Măi Dumitre Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost! Să-mi faci palate frumoasă; ale mele mai aleasă! Și-n față de palate, stele de pe cer picate! Cu șir de pruni înfluriți ca argintu poleiți. Să orbească soarele. Să-l lase picioarele!

Dumitru cum auzi porunca începu să plîngă și să suspine, așteptînd ca a doua zi, să i se taie capul de către călăii împăratului. Cine poate isprăvi pe lume asemenea minuni, se gîndea el. L-a prins Broasca-Roasca suspinînd și l-a întrebat ce are pe suflet, ori nu-i mai place de ea și vrea să-și ia lumea-n cap?

— Taci Dumitre Făt-Frumos care-n lume n-a mai fost, cît trăiește muma mea, de nimic nu te grijea!

Îl așteptă pe Făt Frumos pînă ce adurmi iar în cumpăna nopții, luă inelul adus de la talpa apelor, privi odată pin el, văzu tot ce se zbate pe sub pămînt și-i făcu sămn lui mumă-sa Salomia să-i vină în ajutor că se află la mare strîmtoare. Veni mumă-sa pe pămînt și-i isprăvi tot ce-i poruncise împăratul. Împăratul cînd zări palatele poleite, cu pruni înfloriți, rămase înmărmurit. De răutate tot nu se lăsă și-i porunci să-i aducă țoalele lui taică-su cu care s-a cununat și din lume a plecat! He, he, dar taică-su de cînd putrezise! Ce era să mai facă acum! Își da sama că i se cere să facă lucruri peste putințele omenești numai să-l omoare și să-i ia pe cea pe care i-o dăruise soarta. Începu să ofteze și să se întristeze. Îl văzu Broasca-Roasca și din nou îl întrebă ce alte necazuri îl pasc să-l scape de ele.

Cînd auzi ea, îi rîse:

— Haa, haa, ha! ce mai cere și-mpăratul; i-nfig eu în cojoc acul!

Cum se apropie de cumpăna nopții, iar se uită pin inelul fermecat să vadă pe mumă-sa Salomia. Acolo toate lighioanele pămîntului mișună și cată de lucru să facă minuni. Mumă-sa cum o văzu, sări sus pe fața pămîntului să afle porunca. În vărsatul de zori, Dumitru Făt-Frumos, se ducea în traistă cu țoalele de la nunta tatălui împăratului, să i le dea împăratului Barbă-Roșie. Cînd îl văzu împăratul că și pe asta a isprăvit-o cum se cuvine, turbă de mînie, dar n-avu încotro și ascunzîndu-și mînia zise:

— Măi Dumitre Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost, îți dau toată-mpărăția, în schimb, tu să-mi dai soția!

— Împărate luminate, să ai noroc de sănătate și mai puține păcate. Eu nu schimb broschița mea, pe toată-mpărăția ta. Că nu-ți șade cu ea bine. E buboasă, e rîioasă și la ochi e fioroasă. Dar dacă ți s-a lăsat inima la ea, am să mă învoiesc, numai dacă te-nsori cu ea și la nuntă porți hainele cu care s-a dus pe lumea ailaltă, răposatul tată-împărat.

Se învoiră și se porniră ca la orice nuntă mare, forfotelile, rînduielile și chemările de nuntași, cu trîmbițe și tobe.

Dar cum se îmbrăcă împăratul în țoalele purtate de tată-său pe cealaltă lume, se aprinse palatul și arse împăratul de viu.

Așa rămase în palatele strălucitoare Dumitru Făt-Frumos și Broasca-Roasca și ajunse împărat, piste lume-adevărat; trăia cu broschița-n pace, că n-au dușmanii ce-i face!

FIICA FLORILOR

A trăit odată o fată săracă, fără mumă și fără tată. Fata era frumoasă cu părul de aur și fața mîndră ca soarele. Pe unde pășea, pe-acolo creștea iarba și înfloreau bujorii și trandafirii. O chema lumea pe locurile sterpe numai ca să crească în urma ei florile. Și tot ce rămînea în urma ei era numai miros și flori cît vezi cu ochii.

Se mira lumea și se bucura de puterea pe care o are fata asta frumoasă să crească pe urmele ei floricele și ocheșele și să moară dănacii după ele.

A trecut cică odată pe acolo împăratul şi a văzut-o cu ulcioarele la fîntînă; cum a zărit-o, i-a căzut fata la inimă, că nu mai avea stare la culcare şi nici poftă de mîncare.

Încălecă armăsarul alb şi drept la fîntîna aceea se opri, aşteptînd să vie la apă fata cea frumoasă, Fata florilor, cum o poreclea el. Cum ajunse fata cu ulcioarele, el nici una, nici alta, îi zicea de-a dreptul:

— Fetițo, ştii că-mi ești dragă şi vreau să-mi fii mireasă !

— Vai de mine şi de mine, cum se poate una ca asta? Eu sînt o fată săracă și sînt singură pe lume numai cu mine şi cu Dumnezeu !

— Chiar de aia îmi place de tine și vreau să ne cununăm; să se mire lumea și țara de frumusețea şi bunătatea ta.

Îi făcu împăratul rochii frumoase din fir de aur şi mătasă, papuci din lînărie poleiţi cu argint şi o împodobi cu pietre scumpe.

Sosi împăratul cu nuntaşii să-şi ia mireasa şi pe unde mergea ea creşteau bujori şi trandafiri. Calea era lungă şi se văzură deodată în neguri, de-ţi dădeai cu deştele-n oichi. Deodată, s-aprinsă pe cer un luceafăr şi le lumină calea pînă la palatele de cleştar ale împăratului.

După ce s-a isprăvit nunta, a trimes-o împăratul într-o zi să se plimbe cu mătuşă-sa şi verişoară-sa. Vizitiul le-a dus undeva într-o pădure frumoasă cu cerbi şi căprioare, cu licurici şi păsări cîntătoare.

Au intrat mai adînc în pădure, pînă ce s-au ademenit după fragi şi cuiburi de păsărei, apoi bunica lor a zis:

— Dă-i şi lui verișoara ta să încerce rochia ta de mireasă. Să vedem cum o să-i stea !

— Se poate vară-mea, să nu-ţi dau ţie rochia mea de mireasă? Poftim ! Şi i-a dat rochia.

Atunci bunica şi verişoara a pus mîna pe ea, i-a scos ochii, au legat-o şi aruncat-o într-o groapă plină cu urzici. Ţipa biata împărăteasă, dar ce folos, cine să-i vie în ajutor? A rămas acolo în glodul broaştelor multă vreme, chiräind și olicăind.

Cînd se întoarse vizitiul, împăratul văzu că pe unde trecea trăsura cu verişoara ei ce sămănau ca două floricele, iarba se pălea și trandafirii se ofileau.

— Măi, ce să fie asta, își zise împăratul. Nu este lucru curat !

În vremea asta în groapă se zbătea de moarte împărăteasa adevărată.

Pe la un timp trece într-acolo o babă cu o tîrnă pe mînă să culeagă bureți și ciuperci. Aude-n vîlcea în jos chirăit.

— Cine ești, fa, acolo? Dacă ești fată, fată să-mi fii toată viața, iar de-i fi fecior, să-mi fii fecior toată viața.

Fata şi de-ar spune ceva nu poate de leșin și de groaza ce o apucase. Stă şi numai suspină.

Baba coboară pe frînghie de mătasă jos la împărăteasă şi cînd aci vede o fată frumoasă între bujori şi trandafiri, plină de noroi și cu sînge pe față și-ncolo, toată-n pielea goală !

Scoate baba fata din prăpastie și umple tîrna cu trandafiri. Însă împărăteasa nu mai vede nimic ! O ia baba de mînă şi o duce la o pasăre măiastră zicîndu-i să zboare şi să-i aducă în cioc apă fermecată din fîntînile cerului, că este o împărăteasă mîndră orbită de o bunică și o verișoară. Că dacă se va duce îi va înverzi ciongarul și iar va căpăta frunze ca altădată.

Își luă vînt pasărea măiastră și se duse la poalele cerului unde erau fîntînile cu apa fermecată. Aduse apa, picură în fiecare vedere şi deodată iar se

făcu ziua pentru împărăteasă ! Dar cînd se văzu în pielea goală, iar începu să plîngă.

Atunci baba îi zise:

— Lasă, maică, nu te mai olicăi și dolicăi, vezi cum plîng păsările și se apleacă florile de mila ta? Am să te duc eu la izvoarele neîncepute și am să te fac frumoasă.

Ajunse acolo, o spălă și din florile de trandafiri și bujori îi făcu cît ai bate din palme, o rochie mîndră să-ți dai sufletul pentru ea.

Apoi se duseră la casa din pădure a mătușii. Cum intră fata, în casă crescură numai iarbă și flori.

După aceea a trimis-o pe babă să vîndă flori împăratului și să strige:

— Trandafiri pe ochi, trandafiri pe ochi !

Împăratul i-a cumpărat florile și s-a dus la un rîu să se spele pe ochi cu trandafirii ca să-i meargă bine și cum s-a spălat pe față i-a căzut și lui și împărătesii ochii în apă.

Mătușa a luat ochii, i-a legat în basma și s-a dus la fata cea frumoasă din pădure. A-nceput împăratul să se vaite și mare tristețe s-a abătut peste toată împărăția.

Fata Florilcr l-ar lăsa orb pe împărat, dar n-o rabdă inima și să duce cu baba la fîntîna cu apă moartă și fîntîna cu apă vie. Iau un troc cu apă moartă și altul cu apă vie. O învață pe babă să bată la poarta împăratului și să se prefacă în vrăjitoare. Mătușa ia apa moartă și apa vie și drept la împăratul se oprește.

— Ce vrei dumneata? zise împăratul cel orb, mîhnit pînă la măduva oaselor.

— Am auzit că te vaiți de lipsă de vdere, eu am leacuri și vreau să-ți pun ochii la loc.

Îl spălă cu apa moartă, îi puse ochii la loc în scăfîrlia capului, apoi îi spălă cu apa vie și-i veni vederea.

O rugă să-i dea vederea și împărătesei. Și cînd să o spele cu apa vie căzu trocul jos și se sparse, așa că rămase împărăteasa mai departe, plîngînd și chiraind.

— Ce-mi ceri, doftoroaie, pentru marea bunătate, a întrebat-o împăratul.

— Nu-ți cer nimic, decît calul cel bubos din grajd ce trage să moară de slab. Și mă rămășesc cu măria-ta că într-o săptămînă ți-l aduc gras ca un pepene.

Împăratul îi dădu mîrțoaga cu care făcuse vitejii în războaie și nu-i veni să creadă în spusele mătușii. Luă baba calul de dîrlogi și încet, încet, ajunse la casa ei pitulată în pădure ! Cum l-a băgat în obor, a ieșit Fata Florilor și a-nceput să cînte de răsunau văile. Creștea iarba și răsăreau florile pe unde pășea această făptură omenească.

Calul cum auza glasul ei, mînca pînă se umfla ca foalele și într-o stămînă de zile se făcu frumos, gras și tînăr. Apoi se duce la împărat și-i zice să vie să-și ia armăsarul că-i doboară gardurile.

— Cum se poate, mătușe, glumești ! Mai däunăzi îl țineam în proptele și acum te vaiți că mă dă de belele? !

— Așa este, măria-ta, cal ca al dumitale nu se află pe fața pămîntului. Pun capul la rămășag că nu-l poți prinde de dîrlogi.

— Hai să vedem.

Încălecară pe niște cai vineți și se opriră în pădure la casa singuratică. Calul fugea prin obor și nici un oștean nu se încumeta să se apropie, pe toți îi lovea cu copitele sau îi mînca cu dinții.

Atunci mătușa a strigat să vie Fata Florilor să-l prindă. A coborît fata cea frumoasă și i-a dat calul. El îndată a recunoscut-o că este soția lui. I-a căzut în genunchi și i-a cerut iertare luînd-o din nou la palat.

— Nu face nimic, dar soției tale ticăloase trebuie să-i dăm vederea și măcar o povață.

— Eu zic s-o ucidem!

— Eu zic nu, a zis Fata Florilor.

Au încălecat toți pe cai și s-au oprit la palatele poleite cu aur, strălucitoare ca soarele.

— E, verișoară, vino să-ți pun ochii la loc și să vezi din nou lumina lui Dumnezeu! Tu mi-ai luat și ochii și bărbatul. Eu îți dau în schimb și ochi și bărbat, căci așa se cuvine să fim oameni pe pămînt și nu fiare! I-a spălat ochii cu apă moartă, apoi cu apă vie și i-a venit vederea.

— Acum vezi, verișoară bună?

— Văd și te rog iartă-mă! Sînt o păcătoasă!

— Iertată să fii de la mine și de la Dumnezeu, dar nu știu dacă te va ierta împăratul, care este așa de bun!

Uite se ofiliră florile, se uscară copacii, grînele și secară izvoarele, de cînd tu ajunseși prin fărădelegi împărăteasă,

Și acum o povață: nu fă rău altuia, că ție ți-l faci! Să înveți ca lucrurile rele să le scrii pe valul apei ce curge la vale și să le uiți fără să te gîndești la răzbunare, iar facerile de bine să le scrii pe piatră să învețe lumea să facă bine.

Atunci în casa împăratului iar răsări soarele și în cuprinsul împărăției sale din nou crescură florile, înverziră copacii, se porniră izvoarele să curgă și păsările să cînte.

Ferice de împăratul care își alege o asemenea nevastă!

CELE TREI ROADE DE AUR

A fost un băiat orfan, necăjit și pe deasupra lepros. Într-o zi, a luat ulciorul și s-a dus la apă. Aude un glas din adîncul fîntînii nedeslușit. Așează urechea pe fîntînă și ascultă iar. Cineva de jos din fund strigă:

— Pînă ce nu te vei duce în țara fermecată să iei cele trei roade de aur, n-ai să te vindeci de lepră. Cum auzi, parcă cineva-l înălță-n sus de bucurie. Încinsă sabia, luă sacul de merinde și calul și se duse-n lume. Ca să ajungă în țara fermecată, a trecut peste trei prăpăstii, peste trei văi cu zîne, care omoară călătorii și-i prefac în stană de piatră. El a trecut peste trei ape mari la miezul nopții cînd apele dormeau și a ajuns la grădina cu poamele de aur. Aci zînele păzeau pomii, care ziua înfloreau și noaptea se coceau. A pîndit pe cînd era cumpăna nopții, cînd toate apele și sufletele de pe lume tac, a furat trei mere de aur, le-a pus în sîn și a plecat. Trece peste toate apele, munții și văile teafăr. Ajunge la o fîntînă să adape calul. N-are răbdare și vrea să vadă cum arată merele de aur.

Cînd scoate mărul, din el sare jos o zînă frumoasă ca soarele de pe cer și strigă:

— Apă, apă, apă că mor. Cum strigă a treia oară căzu jos și muri. El se întristă, o îngroapă și pleacă mai departe.

Ajunse iar la fîntînă. Iar descălecă, adăpă calul și din nou scoase un măr să-l vadă. Din nou, din măr sări jos o zînă frumoasă cu părul lung de aur și începu să strige:

— Apă, apă, apă că mor. El n-apucă să-i dea apă că zîna căzu jos și își dete sufletul. Plînse el după zînă, dar ce era să facă, o îngropă lîngă fîntînă și merse înainte. Ajunse din nou la o fîntînă. Adăpă calul, apoi îl priponi în apropiere. Ar vrea să se uite și la cel de-al treilea măr de aur, dar se teme să nu pățească ca mai înainte. Luă apă-n gură și stropi mărul din sîn. Așa se gîndi el că este bine și așa a și fost. Cum a stropit mărul, din el a răsărit o zînă frumoasă, parcă ar fi fost picată din soare. Zîna rămase cu el și-i spuse să se spele pe față cu apa din acea fîntînă, că este apă din țara fermecată. Cum se spălă căpătă o piele frumoasă albă ca laptele și pieri lepra. Merg ei împreună pînă ce ajung aproape de satul lui. Ea îi dete pungi cu aur ca să-și cumpere trăsuri și cai și să vie cu argații s-o ia de la fîntîna din marginea satului. Băiatul își ia calul, își cumpără palate, cai, trăsuri și argați și se întoarce la zînă. Cînd acolo, zîna murise și-n locul ei îl aștepta o țigancă. Ce se întîmplase? Pe cînd zîna se urcase într-un pom deasupra fîntînii, vine o tînără țigancă cu ulciorul să ia apă. Vede în oglinda apei un chip frumos de fată cu părul de aur, mai frumoasă decît lumina soarelui. Țiganca pînă aci nu mai văzuse oglinda și credea că ea este atît de frumoasă. Lăsă ulciorul la fîntînă și alergă la mamă-sa spunîndu-i ce odraslă frumoasă are, încît se va putea mărita după fiu de împărat. Mamă-sa, o vrăjitoare care făcea măghii își dete cu părerea ce este și fugi cu sufletul la gură la fîntînă. Cînd pe o creangă de copac se odihnea o zînă cu părul de aur.

— Ce stai cocoțată ca o găină în vîrf de copac, fetițo? zise țiganca.

— Aștept pe mirele meu să vie să mă ia! îi răspunse zîna. Țiganca auzind că este vorba de o procopseală, doborî zîna, o omorî și o aruncă prin buruieni. În locul zînii se cocoță pe creangă fata țigăncii. Cînd veni mirele cu tobe și lăutari să-și ia mireasa și s-o ducă la palatele cumpărate, nu este zîna. Sus pe creanga copacului era o țigancă urîtă.

— Tu ești miresa mea zîna? îi zise băiatul mirat.

— Da, eu sînt! Uite ce păr frumos de aur am, atîrnă pe spinare. Și se uită în oglinda apei din jghiabul fîntînii. Cînd se văzu neagră și cănită pe fața de pacerneală neagră își pierdu firea și căzu grămadă peste pietre de își dădu sufletul.

De din vale auzi glasul zînei, care înviase pentru că un arici îi adusese iarba fiarelor și i-o pusese peste rană.

Băiatul, cum o văzu, o sărută de bucurie, se duse cu fata la-mpărat să-i cunune și făcu o nuntă mare și mîndră, cum se făcea odinioară în povești.

MERELE DE AUR

A fost odată un om care avea trei feciori, frumoși și toți voinici. Singura lor avere era un măr care rodea poame de aur. În fiecare noapte cît au fost copiii mititei, mărul era păzit de tată. După ce crescură mari copiii, le veni

rîndul lor, mai ales că tatăl îmbătrînise și cineva îi fura în ultima vreme merele de aur.

Pomul acesta era fermecat. Nici împărații nu aveau noroc de așa ceva. El dimineața înflorea, la prînz lega, la chindie se cocea și noaptea se culegea.

Își adună tatăl feciorii într-o zi și le zise:

— Ei, taică, vedeți bine că eu am îmbătrînit, mai văd ca prin ciur, așa că o blestemată de fiară în fiecare noapte îmi fură merele de aur și eu nu sînt în stare, nici s-o văd nici s-o prind. A venit rîndul vostru să vă-ncercați puterile și cine va pune mîna pe gadina aia, al lui va fi pomul cu merele de aur.

— O prindem, o prindem! răspunseră într-un glas toți feciorii și îndată ce veni seara începură pînda.

Mai întîi fu la rînd feciorul cel mai mare. El își luă săcuiul cu nuci, brînză și pîne, își ascuți cuțitul, pregăti un ciumag și se așeză sub măr la pîndă. Da noaptea era pe atunci mai mare decît acuma.

Stătu el cît stătu și pe la mijlocul nopții îl apucară niște fiori, pe urmă un somn îl doborî la pămînt și adormi. Cînd se deșteptă din somn, ia merele de unde nu-s.

Plecă el trist la tată-su și-i povesti din fir în păr întîmplarea, plîngînd de necaz că fiara sălbatică le-a furat merele de aur.

Veni în sara următoare rîndul celui mijlocaș. Pregăti și el merinde ca și nene-su mai mare, luă ciumagul și cuțitul și o porni la treabă.

El fiind mai isteț decît primul, tot timpul da ocol pomului de aur ca să nu-l doboare somnul. Ocoli el cît ocoli, dar pe la mijlocul nopții, cînd pe pămînt coboară și se plimbă toate duhurile necurate, adormi sleit de oboseală sub pomul de aur! Cînd se crăpă de ziuă ia merele de unde nu-s!

Și lui îi furase gadina cea sălbatică merele de aur.

În zadar plînse el de ciudă că l-a furat somnul, că tată-su îi zise cu mîhnire mare în suflet:

— Ei, taică, cît am mai fost eu cu ochi buni și braț sănătos, fiara sălbatică n-a cutezat să se apropie de pomul cu merele de aur. Dar acum de cînd vă păziți voi averea pe toate le fură, fiindcă voi nu sînteți buni de nimica.

— Tată, să-ncerc și eu! zise cel mai mic și dacă nu voi putea nici eu dovedi, înseamnă că așa ne-a fost nouă soarta, să nu mai vedem merele de aur!

Feciorul cel mic își luă merinde și ciumagul, iar în loc de cuțit ceru de la tatăl său sabia. Ascuți el bine sabia și scoase din pămînt un mărăcine de înălțimea lui pe care-l înfipse bine în pămînt. Se așeză cu barba deasupra mărăcinelui și cum cucăia puțin da cu barba-n mărăcini și sărea în sus, pînă ajunsă la mijloc de noapte, cu fiorii de moarte!

Atunci somnul îl apăsa la pămînt ca o piatră de moară, însă mărăcinele îl făcea să tresară de fiecare dată, ținînd strînsă sabia-n mînă.

Deodată auzi un vuiet, un foșnet și la lumina lunii văzu apropiindu-se un balaur cu nouă capete. Cum venea el scotea limbile roșii vărsînd pară de foc la dreapta și la stînga, apoi se apropie de pomul cu merele de aur și încercă să fure merele.

Feciorul cel mic trase cu sabia și-i tăie pe nesimțite trei capete. Bălaurul nici nu simți căderea capetelor crezînd că și acest fecior doarme ca și ceilalți doi. Ridică cele șase capete să culeagă merele de aur iar feciorul cel mic, se repezi și trase cu sabia doborînd încă trei capete.

Balaurul se-nfurie și cînd cu capetele, cînd cu coada, căuta a-l lovi pe voinic. Dar voinicul se dădu după tulpina mărului de aur și cînd îl izbi încă

o dată cu sete îi taie și celelalte trei capete; gadina rămînînd moartă pe loc. El adună cele nouă capete și aleargă în revărsat de ziuă să-i vestească întîmplarea lui tată-su.

Cînd îl văzu tatăl său alergînd îi grăi:

— Ei, taicule, ce făcuși?

— Am omorît balaurul cu nouă capete, uite-le și i le arăta.

— Și merele de aur sînt în pom?

— Sînt, tată, nici un măr n-a putut fiara să fure, că sabia mea i-a dovedit puterea.

Merse tatăl să vadă isprava și cînd văzu pomul încărcat cu merele de aur, zîmbi de bucurie, iar fiara fu încărcată în cară și dusă la pădure unde fu aruncată în foc să-i piară urma și neamul și să se sature de sînge.

Apoi bătrînul, simțind că i se apropie sfîrșitul își adună feciorii zîcîndu-le:

— Iacă simt că muma voastră mă cheamă să mă odihnesc lîngă dînsa. N-am nici o avere să vă las în afară de pomul cu merele de aur. Ți-l las ție, moștenire, deși ești cel mai mic, fiincă cu mintea și brațul tău ai dovedit că poți apăra cu cinste averea strămoșilor noștri. S-o stăpînești sănătos!

Apoi bătrînul închise ochii și-și dete duhul, iar feciorul cel mai înțelept și viteaz stăpînește și azi pomul cu merele de aur.

UN OCHI RÎDE, ALTUL PLÎNGE

A fost odată un împărat care avea trei copii voinici și frumoși. Împăratul se purta aspru cu ei și nicicînd n-au cutezat să intre în odaia lui. Copiii au luat seama la ochii tatălui și tare s-au mirat văzînd că unul rîde și altul plînge. Mult timp s-au sfătuit ei cum să afle taina asta, dar n-au izbutit.

Atunci cel mai mare își luă inima-n dinți și intră în odaia cea mare a împăratului. Feciorul cum păși pragul îi zise tatălui:

— Sărut mîinile, tată-mpărate!

— Ce cați în odaia mea? De cînd ești n-ai îndrăznit să intri și acum cum de ai îndrăznit?

— Tată, iartă-mă, am venit să te-ntreb, de ce la dumneata un ochi rîde și altul plînge, îi răspunse băiatul cel mai mare.

Atunci împăratul, supărat, luă un cuțit de pe masă și aruncă după el fără a-l nemeri. Băiatul, de speriat, nici nu le-a spus celorlalți ce a zis împăratul și le-a zis doar atîta:

— Duceți-vă și voi să vedeți și să auziți.

S-a hotărît cel mijlocaș să încerce și el să afle taina ce le rodea inimile și-i ținea ca pe ghimpi. A deschis ușa de aur și a zis:

— Sărut mîinile, slăvite tată-mpărate!

— Da ce cați de dimineața la mine, că de cînd ești n-ai cutezat a-mi păși pragul iar acuma te văd plin de-ndrăzneală. Ia spune ce este?

— Tată, am venit să te rugăm să ne spui și nouă, de ce la dumneata un ochi rîde, iar altul plînge?

— Afurisitule! și luînd un cuțit îl aruncă în copil că fu cît pe-aci să i se-nfigă-n inimă dacă nu se da la o parte. A fugit și el speriat fără să poves-

tească fraților pățania, zicîndu-i celui mic să meargă și el să-și vadă visul cu ochii.

Cînd a intrat altă dată cel mic, s-a închinat aplecîndu-se pînă la pămînt în fața împăratului, zicîndu-i:

— Sărut mîinile marelui împărat și tată.

— Ce cați, băiete, la mine fără voia mea, că de cînd te-ai născut, nu ți-au călcat picioarele pe la mine și acum te-ncumetași să-mi calci porîncile! Luă un cuțit și ca și la ceilalți îl aruncă cu mînie să-l străpungă pe fecior. Cuțitul s-a înfipt într-o blană pe care o avea ușa. Copilul, supărat, a luat cuțitul și l-a aruncat înapoi înfigîndu-se în masa împăratului.

Împăratul a rămas mirat de curajul feciorului și mulțămit că are un fecior îndrăzneț, îi zise:

— Bravo, băiete, se vede că ai sînge de împărat în tine, ești tînăr, frumos și viteaz, pot să-mi pun nădejdea în tine!

Acum îți voi povesti și pentru ce un ochi rîde și altul plînge! Și-ncepu a-i spune: Vezi tu pomul acela din mijlocul grădinii palatului?

— Văd!

— Acest pom noaptea înflorește, noaptea se coc poamele de aur. La mijlocul nopții înflorește, iar la cocoși se coc merele de aur și tot atunci cineva vine și-mi fură roadele și de aceea plîng că nu găsesc omul care să prindă hoțul.

Un ochi rîde pentru că pomul face flori și roade, iar celălalt plînge fiindcă pier pînă la ziuă poamele. În zadar am păzit nopți de-a rîndul să prind zînele care mă fură în fiecare noapte că m-am lăsat păgubaș. Nu le-am putut nici vedea, nici prinde.

Acuma este rîndul vostru să vă-ncercați norocul și cine va prinde hoțul, va moșteni tronul împărăției.

Zis și făcut, feciorii se rînduiră să păzească pomul, începînd cu cel mai mare. Se îmbrăcară acesta în țoale de zale și arme grele și păzi toată noaptea, văzu pomul cum înflorește, dar după mijlocul nopții adormi, iar zînele coborîră nestingherite, umplură coșulețele cu fructele de aur și se-nălțară spre ceri.

A doua seară îi veni rîndul celui mijlocaș. Văzu și el cum înflorește pomul, dar ca prin minune adormi dus și nici nu văzu cine-i furase merele.

A treia seară veni rîndul celui mai mic. El își luă sabia, se așeză sub pom și de jur împrejur pusă mărăcini. La mijlocul nopții văzu cum înflorește pomul, cum leagă și apoi cum se coc poamele. Cînd dădură poamele în pîrg, el adormi din picioare, dar cînd căzu jos se înțepă de mărăcini și se ridică. Atunci, deodată auzi un fîlfîit de aripi și din cer se coborî îmbrăcată în rochie de aur strălucitoare ca soarele o zînă, cu un coș pe mînă, care-i zise:

— Ioane, Ioane, mai bine să te fi bătut Dumnezeu să fi murit cînd te-a născut, cînd ajunseși tu să mă prinzi și să-ți fiu soție.

Tatăl tău, toată viața m-a urmărit sub acest pom să mă prindă, dar n-a putut și de aceea un ochi îi plînge, iar altul îi rîde. Iată, mănîncă din aceste mere ca să nu mai mori niciodată și să trăiești cu mine cît o veșnicie. Băiatul mîncă un măr și-i veniră puteri nevăzute de parcă era gata să zboare spre soare și stele.

După ce se crăpă de ziuă, merse cu zîna cea măiastră la palatul tatălui său, ducîndu-i un coș cu mere de aur. I-a dat un măr bătrînului să mănînce și îndată ce a mîncat i-a surîs și ochiul ce plîngea, apoi a început a întineri

bătrînul. Mult s-a bucurat împăratul că fiul cel mic este isteţ şi a pus mîna pe zîna cea frumoasă ca să-i fie mireasă.

Şi se pregătiră de nuntă. Nunta fu mare şi vestită încît s-adunară aci toţi împăraţii de pe pămînt. Toţi erau mulţămiţi, numai mireasa zîna cerului nu era în toate voile. Nu-i plăcea felul cum se fac nunţile aici pe pămînt. De aceea îi şi zise ginerelui:

Soţioare, tu ştii că eu nu sînt din lumea asta. Eu sînt învăţată să trăiesc nu cu pămînteni, ci cu alte fiinţe. De aceea, eu acum îmi iau zborul spre stele. Tu să nu mă caţi în alt loc decît în spatele soarelui unde dogoarea nu este mare şi se poate trăi. După ce mă voi da de trei ori peste cap şi voi prinde ărpii, tu să rupi o pană din arpia mea, iar cînd vei dori să zbori cătră mine, s-o arunci spre pămînt şi vei prinde ărpii şi putere de a zbura.

POVESTEA CU POARCA

Nişte oameni aveau o poarcă şi ei găsiră un bordei cu paie; poarca face zece purcei, unul era mai frumos. Purceii s-au făcut de vînzare, de tăiat. A venit vremea şi la al zecelea purcel şi el a vorbit:

— Tată, pe mine nu mă tăia!

Şi nu l-a tăiat, da el creşte şi să face frumos, de drag să te uiţi la el şi într-o zi i-a spus:

— Tată să te duci împeţit la fetiţa împăratului şi să-i ceri fata de soţie.

— Cum o să-i cer eu fata?

— Zici aşa, tată, că nu te taie şi s-a dus! Ajuns acolo s-a ploconit şi a zis:

— Am venit împeţit pentru băiatul meu porcul.

— Bine, da cum ai îndrăznit?

— I-am spus că ai să-mi tai capul, da ce să fac?

Atunci împăratul a zis că e ceva la mijloc şi a zis:

— Să vii cu băiatul la mine, cu porcul. Şi a venit cu porcul, a intrat porcul, da porcul era frumos de minune!

— Iote, împărate luminate, ăsta este porcul meu.

— Cum mă, tu vorbeşti? Mai întîi să faci pod di la tine pînă acasă la mine, pînă la palatul meu, pod de aur, atunci îţi dau fata. El s-a dus acasă la el. Casa lui a făcut-o palat, da podul l-a făcut noaptea. Şi i-a dat fata. Fata nu vrea, da împăratul o sili să facă acolo nuntă.

După nuntă, împăratul a plecat acasă. Da porcul ziua era porc, da noaptea, da pielea jos de rămînea un Făt-Frumos. Şi se duc ei la palat şi povesteşte ea că noaptea porcul se face frumos, ca Făt-Frumos.

Mumă-sa a învăţat-o:

— El cînd duarme, tu să faci focul în cuptor şi să-i arunci pielea-n foc, s-o arzi.

Ea a crezut că aşa e bine, a ars cuptorul, a aruncat-o, da putoarea a umplut casa de miros. Cînd s-a trezit din somn a zis:

— Ah nenorocito, ce-ai făcut? Să ştii că ai să umbli după mine pînă oi rupe nouă părechi de opinci de fier, atît ai să năcăjeşti. El a plecat acasă, care s-a prefăcut în bordei, fără podul de aur şi îşi pierde urma! Ea a rămas

acolo și a așteptat că doar o veni. A făcut ea opinci de fier și mergînd în lungiș și-n curmeziș, pînă a rupt nouă părechi de opinci și a ajuns la Sînta Vineri și a întrebat-o unde este omul ei?

— E-n mijlocul pădurii, într-o grămadă de buturoagi și s-a dus și l-a găsit în buturoagi, că acolo își făcusă casă. Mergînd ea pe drum, născuse copilul și cu el în brață s-a dus. Cînd a văzut el, a zis:

— Vezi, ți-am spus eu să asculți?

Și-au plecat acasă și au găsit iar palatele făcute la loc și podul și iar au rămas să trăiască fericiți.

DOVLETELE

Trăia un moș și-o babă și n-aveau copii, dar tare mult ar fi dorit să aibe și ei un copil, ca să se bucure la bătrînețe. Și au hotărît să plece, să cate ceva și ce vor găsi să fie nărocul lor, să-l aducă acasă.

Baba a găsit o sămînță de dovlete; s-au întors zicînd:

— Moșule, aide acasă, ia-ți toiagul că am găsit sămînța de dovlete și oi s-o punem în pămînt. Și unde să-l pună, să-l pună în colțul cășii. L-au udat și a crescut un vrej mare și a făcut un singur dovlete mare. Moșu îl vede și-i dă cu piciorul, întrebînd-o pe babă să-l rupă, să-l coacă.

Într-o zi, cînd i-a dat moșul cu piciorul, i-a răspuns cu grai omenesc:

— Nu-mi da, moșule, cu piciorul, ia-mă-n casă ca să-ți fiu fecior.

Azi așa, mîne așa, pînă moșu îi spune babii.

— Babo, ia vezi ce e cu dovletele ăsta că-mi vorbește în grai omenesc.

S-a dus baba, l-a văzut că vorbește, l-a luat și l-a dus în casă. I-a pus în colțul cășii așternut de astrucat dovletele. Într-o noapte, se trezește moșul și vede un dovlete de toată frumusețea. A trezit-o și pe babă și l-au văzut, dar n-au zis nimica! A doua zi de dimineață dovletele îi zice babei:

— Mumă, eu vreau să mă-nsor cu fata țarului nostru.

Babii i-a fost rușine, cum o să-i spuie ea că vrea să-nsoare un dovlete cu fata țarului? Dar dovleacul nu a lăsat-o-n pace, n-avea pace pînă nu i-o căta mireasă!

S-a dus la împărat și i-a spus:

— Am venit în pețit, să-mi dai fata după dovletele meu; i-a povestit cum s-a născut dovletele. Țarul, știind că asta nu să poate, a zis:

— Bine, babo, uite, dau fata, dacă într-o zi și o noapte să-mi construiască o șușea, pe de o parte și alta numai cu pomi de aur și argint de toate felurile, cu poame, unii să-nflurească, alții să îmbobocească, unii să aibă poamele coapte, alții să aibă poamele legate.

Baba, cînd a auzit, să-i vie rău, a plecat și s-a dus la dovlete, dar dovletele a întrebat-o:

— Ei, mumă, ce ți-a zis țarul?

— Lasă, muică, n-ar trebui să mai știi, și i-a spus ce i-a cerut țarul. Atunci dovletele a zis:

— Culcă-te, mumă, că noaptea multe să pot întîmpla, noaptea înțeleaptă mai este. Cînd baba s-a trezit dimineața, a rămas mută de uimire, văzînd că tot ce ceruse țarul erau îndeplinite.

Dovletele a rugat-o din nou să se ducă la țar și să-i ceară fata. Țarul i-a cerut să-i facă un castel din cleștar și să fie mai strălucitor decît al împăratului cutare. S-a-ntors ea la dovleac și i-a spus că nu-i dă fata dacă nu-i face palatul de cleștar. Dovletele a răspuns la fel și dimineața a văzut palatul de cleștar cînd s-a trezit.

Iar a trimis-o la țar, iar a refuzat-o țarul și-i spune că nu-i dă fiica decît dacă-i face o caleașcă din aur și pietre scumpe cu roate de aur, trasă de cai neîntîlniți pe lume, cu potcoave de aur, cu hamuri de diamante.

A venit acasă baba și-i spusă ce i-a mai cerut țarul și a treia zi s-a dus cu caleașca de aur la fiica țarului și s-a făcut nuntă, dar el era tot dovleac, da fiica țarului tot supărată și plîngea. Da împărăteasa îi spunea:

— Lasă, mamă, nu plîngea că poate n-o fi dovlete, dacă a putut să facă atîtea minuni. Și or făcut-o mireasă, au urcat-o în caleașcă, iar dovletele: tăfălog, tăfălog pe lîngă caleașca de aur, pînă au ajuns la castel. Și-a luat mireasa rămas bun de la rude, iar sara pe întuneric în odaia de nuntă a intrat un Făt-Frumos cu părul de aur! Da ea a zis că e măritată cu dovletele. Atunci el i-a povestit că el este dovletele și că este blestemat de o vrăjitoare și va trebui să-și ducă povara. Încrezîndu-se crăița, el a adus cojile de dovlete și așa să-ntîmpla în fiecare noapte. Ziua, dovlete, noaptea, Făt-Frumos!

După o stămînă vine muma ei s-o vadă; a-ntrebat-o cum o duce? Ea mulțămită, a răspuns că el nu este un dovlete, este un Făt-Frumos. Ziua e dovlete, da noaptea, Făt-Frumos. Mumă-sa a sfătuit-o să se scoale de noapte, să încălzească țăstul și să bage covețile de la dovlete în țăst și să le ardă. Și a doua zi cînd omul ei durmea și a copt covețile. Cînd a mirosit el cojile, s-a trezit și i-a grăit:

— Vai, ce-ai făcut, te-ai pierdut pe tine și pe mine; eu eram blăstămat să stau nouă zile de la cununie dovlete, după aceea rămîneam pe vecie Făt-Frumos. I-a pus la burtă un cerc și a încins-o, că Dumnezău a blăstămat-o să nu poată naște pînă nu o pune el mîna pe cerc.

Da prințesa era grea și n-a putut naște și a plecat să-l cate și s-a întîlnit cu o babă în pădure.

— Unde ai plecat, maică?

— Să-l cat pe bărbatul meu, a zis ea.

Baba era Sînta Vinerea și i-a zis:

— Maică, eu nu știu, dar am să-ți dau un dar și am să te trimit la Sînta Sîmbăta. I-a dat darul o cloță cu șase pui de aur și i-a arătat drumul. A mers cît a mers, au trecut patru-cinci ani, da ea fără să nască copilul și a ajuns la o babă care torcea din furcă, tort din lînă de aur, cu fus și furcă de aur. I-a dat bineţe și i-a spus că vine de la Sînta Vinerea, care o roagă să-i spună dacă nu știe ceva despre omul ei. Baba i-a spus că nu știe, da i-a dat și ea un dar, că poate Sînta Duminica îl va găsi și i-a dat în dar furca cu fusul, ca s-o recunoască omul ei. A trimis-o la Sînta Duminica, care lucra la o rîșniță și măcina ceva boabe de aur. A întrebat-o și ea i-a spus că el este în vale într-un sat, căsătorit acolo cu o prințesă și a învățat-o să se ducă la fîntînă, la care prințesa ia în fiecare zi apă, sara. Da ea pune lucrurile ca să se vadă și să nu i le vîndă după spusele Sîntei Duminici. Doar să ceară noaptea să doarmă lîngă bărbatul prințesei. Și s-a dus la fîntînă și a făcut așa, s-a dus apoi la omul ei și a adurmit și nu a trecut cu mîna peste ea. A doua noapte la fel, n-a putut să nască, pentrucă în fiecare sară muierea lui îl adurmea. În a treia sară n-a mai venit la fîntînă prințesa, ci o slujnică, de a cerut morișca, ultimul dar ce-l mai avea, ea i l-a dat,

dar prințului să nu-i mai dea mîncare acasă și a adurmit fiecare, așa că el n-a mai adurmit și a început să-l strige pe nume și să-l mîngîie, iar el s-a trezit și a trecut mîna peste muierea lui adevărată și cordonul a plesnit și copilul s-a născut. Atunci prințul și-a dat sama cine este. Dimineața s-a dus la a doua lui muiere și i-a spus cum s-a chinuit nouă ai de zîle, pentru a naște, iar prințesa a doua fiind bună la inimă, a înțăles și nu s-a supărat și l-a lăsat să plece cu daruri multe în țara lui.

DINU FĂT-FRUMOS

A fost odată un moș și o babă, încovoiați de ani, fără copii. Stăteau mîhniți și așteptau Dumnezeu să le ia sufletul.

Într-o dimineață s-au vorbit să plece în lume. Unul la apus, altul spre răsărit și prima vietate ce le va ieși în cale, aceea să le fie copil.

Moșul o-apucă pe deal, iar baba spre vale. Moșul nu a găsit nimic, iar baba a găsit un pui micuț de șarpe. L-a pus pe o frunză de căftalan și a strigat moșul de pe deal și s-a dus cu puiul acasă să-l crească, ca să le fie copil și ajutor la bătrînețe.

Mai întîi l-a pus în lingura cu lapte. După ce a crescut l-a pus în strachină, din strachină-n oală și din oală în ciubăr.

A crescut puiul de șarpe mare și din ciubăr l-a pus în stran, iar din stran într-un ardov mare cît o odaie.

Chiar atunci șarpele ajunsese de douăzeci de ani, tocmai bun de însurat. Șarpele scoase capul pe vana ardovului și-i zise lui mumă-sa:

— Mamă, mi-a venit vremea de însurat, mă apucă fiorii și simt cum tot mă perpelesc! Ia-ți toiagul și du-te împețit la fiica-mpăratului.

— Vai de mine, muică, cum o să cutez eu să cer pe fiica împăratului să se mărite după fiul meu, care nu e om ca toți oamenii, ci e ală mare spurcată, e un șarpe mare cît bivolul.

— Mumă, nu e nimic, tu numai du-te și-i spune împăratului că eu sînt un șarpe.

Își luă baba toiagul și desaga și hai pe cale pe drumul ăl mare la palatele împăratului împețit. Tremura inima-n ea de frică și de rușine. La urma urmei, ce-o fi o fi, își zise ea și se duse. O luasă înainte cu curaj.

Cînd ajunse la ușa-mpăratului, îi povesti din fir în păr cum l-a găsit pe șarpe și cum l-a crescut. Iar acuma n-are ce se face, o vrea mireasă tocmai pe fiica-mpăratului, zor nevoie! Împăratul, cum auzi, nu se supără cu nimic, dar îi ceru:

— Să te duci, babo, la fiu-tu și să-i spui că o dau pe fata mea să-i fie mireasă, dar să-mi facă de la mine pîn' la el drum de aur să merg cu căruța de argint pe el.

Să-ntoarsă baba mulțămită și-i spusă șarpelui ce-i poftește sufletul împăratului dacă vrea să-i dea fata.

Dar ce-mpăratul poruncea, șarpele-ntr-o noapte furșea. Iar o mînă pe babă la împărăție să-i dea fata și să vadă drumurile poleite cu aur. Împăratul însă nu vrea să-i dea fata și-i cere să-i mai facă o minune și mai mare și anume

un palat mai mîndru și mai înalt ca al lui. Pe dinăuntru poleit, dinafară zugrăvit. Iar se-ntoarse baba la șarpe și-i spuse cum sta tărășenia.

Noaptea șarpele ieși din butoi, chemă toți șerpii pămîntului și ridică palatul mai lucitor decît soarele și decît luna.

Cînd o isprăvi și pe asta, împăratul n-avu ce să mai facă și-i dete fata. În zadar plînse fata, că hotărîrea împăratului era luată. Merseră și ei ca toată lumea de se cununară la mănăstire, iar omenirea se minuna de ce vedea. O mireasă frumoasă ca o zînă, se mărită cu o ală, cu cîrtojul în ardov.

Cînd se lăsă noaptea, ieși șarpele afară, de trei ori se suci, se-ncolăci, se dete peste cap, se învîrti și rămase luminos și frumos ca un adevărat Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost, nici călare, nici pe jos! Mireasa îl privea ca pe un soare; nu-i venea să creadă ochilor despre cele ce-i vedea, parcă soarele răsărea.

Cum cîntau cocoșii, ginerele cel frumos intra în cămașa de șarpe și iar se prefăcea în ală mare care se-ncolăcea peste ardov și ziua se băga înuntru de parcă ar fi intrat în fundul pămîntului.

Iară seara cînd venea, iar din ardov afar' ieșea, cămașa o lepăda, de trei ori se-ncolăcea, de trei ori se învîrtea și mai mîndru rămînea, ca soarele strălucea, iar fata se bucura.

Și-așa se-ntîmpla în fiecare seară, pînă ce într-o zi dis-de-dimineață se sculă fiica-mpăratului cu noaptea-n cap, făcu focu-n vatră și o năpădiră gîndurile, să ia cămașa bărbatului și s-o ardă-n foc, că așa e muierea nemernică, n-are de lucru, poftește și la urdă de curcă și la lapte de cuc.

Făt-Frumos cînd se văzu rămas fără cămașe, supărat îi zise:

— Cața afurisită, ești o drăcoaică împodobită, numai coarnele-ți lipsesc! De ce m-ai nenorocit pe ăst pămînt blestemat?

— N-am știut ce fac, iartă-mă! l-a rugat nevastă-sa.

El însă îi dă un pumn vîrtos peste nas și peste cămașa lui arsă picară trei picături de sînge.

— Sîngele ăsta spurcat să nu se ia, pînă ce eu nu mă voi întoarce după nouă ani de zile la tine. Nouă ani și jumătate copilul să nu-l naști! Să te chinui, burta să-ți crească, și blestemul să se împlinească!

Plecă Făt-Frumos la capul pămîntului, la scursorile apelor, la-mpărăteasa zînelor. Nouă ani și jumătate rămase în țara zînelor și a florilor.

Dar nevasta lui de dor și de greu nu se mai putea ține, își blestema zilele și suferea. Trecea anu, burta îi creștea, cercul mi-l punea și nu isprăvea. Punea unul, punea două cercuri, punea frate pîn' la nouă. La nouă ani și jumătate, de greu nici că se mai putea! Biata de ea întreba pe soare, soarele de-o-auzea, raze îndrepta, pămînt lumina și ei îi vorbea.

Și de-aci-mi pleca, pe căi mi-apuca, la vînt se ducea, și ea mi-l ruga, din gură-i zicea: vînte cel mai mare, vînte frățioare, pe unde-ai umblat n-ai fi oare-aflat, pe al meu bărbat, care m-a lăsat?

Sărmana nevastă cum auzea, începea de plîngea cu lacrimi de sînge doar l-o-ndura pe Dumnezeu să n-o mai pătimească.

Dumnezeu de sus o vedea, de ea se-ndura, coborî pe o scară de aur din cer și-i dete: o cloță de aur cu cinci puișori toți de aur, o vîrtelniță de aur și cu o motcă din fire de aur. Și-l rugă pe vînt s-o ia pe-o aripă și o luă vîntul să colinde pămîntul în lungiș și-n curmeziș să-l cate pe Făt-Frumos.

Peste nouă zile și jumătate vîntul se opri la o poartă minunată de palat, în jur numai cu flori și trandafiri. Și aci o lăsă vîntul și se-ntoarse și el la casa lui, spunîndu-i că în palat stă bărbatul ei.

Se aşeză la poartă şi începu să învîrtă la vîrtelniţă adunînd motca din fire de aur, iar cloşca cu puii pigulea pe lîngă ea.

Împărăteasa zînelor dis-de-dimineaţă dete o raită pe la poartă în plimbare. Cînd văzu cloşca cu pui, i se lăsă la pui şi de dragul lor nu mai putea. Atunci zîna o întrebă:

— Cît să-ţi dau pe cloşca cu puii de aur, frumoaso?

— Nimica, ia-o dacă-ţi place, numai să mi-l arăţi şi mie să-l văd pe împăratul! Făt-Frumos ieşea afară, pe nevastă-sa o vedea, dar n-o cunoştea! A doua zi, ieşi iar la poartă cu vîrtelniţa adunînd firele de aur. Împărăteasa zînelor o vede, se miră şi-i zice:

— Frumoasă vîrtelniţă! Cîţi bani îmi ceri, atîţia îţi dau.

— Nu-ţi cer nimica! Ia-o, numai să mi-l dai pe împărat să stau de vorbă cu el o noapte.

Zîna luă vîrtelniţa şi aşa se învoiră îndată. Noaptea veni împăratul şi se culcă cu dosu la ea, iar ea de greu nu mai putea, durerile facerii o apucară şi din gură aşa-i zicea:

— Dine, Dine, Costandine,
Întinde mîna-ncet la mine;
Să nască fiul din mine,
Fiul făcut cu tine!

Bărbatu-su însă tăcea şi nimic nu-i răspundea.
Atunci ea din nou îl ruga:

Ai, mă Dine Costandine,
Fie-ţi milă şi de mine,
Întinde mîna peste mine,
Să nască puiul din mine,
Fiul cel făcut cu tine!

Abia atunci-nţelegea, mîna peste ea-ntindea, cercurile îmi plesnea, iar copilul se năştea.

Şi era aşa frumos cum în lume n-a mai fost. Domnul de sus îi vedea şi el mi se bucura! Dacă vîntul îmi venea, aripa o întindea, ei copilul şi-l lua, pe arpie s-aşeza şi prin nori că îmi zbura, la coadele mărilor şi la cîmpul florilor. Pe zîne le părăsea şi copilul şi-l creştea, blestemul s-adeverea.

ANDREI

Andrei, băiat sărac, s-a băgat la împărat argat cu puşca pentru mîncare de vînat. Să vîneze în pădure ce pofteşte împăratul: iepuri, golumbi, iribiţe, mistreţi. Merge Andrei într-o zi şi găseşte o pasăre pe creangă, o guguştiucă. Întinde Andrei puşca s-o împuşte, ea se roagă:

— Stai, Andrei, nu mă împuşca că dacă nu m-oi împuşca are să fie ferice de tine cît oi fi tu viu pe lume. Andrei a pus arma la picior şi pasărea a scăpat. Da gîrliţa îi spune să mă iei acasă la tine! A luat-o acasă. Cînd s-a dus cu ea acasă, a pus-o la fereastră că aşa a cerut ea:

— Pune-mă la fereastră. Cînd vezi că cucăi, să dai cît poţi cu pumnu-n masă, o să te găsească mare noroc.

A pus-o acolo, și cînd ea a cucăit, a dat cu pumnul în masă și ea s-a speriat și s-a prefăcut în femeie frumoasă, ca ea alta nu s-a mai văzut pe pămînt.

— Andrei, eu nu sînt pasăre, eu sînt fată de împărat. Cum putuși să mă capeți să dai de mine? Să m-asculți, și să vezi ce bine o să fie de tine! Auzi, noi aici n-o să putem trăi la împăratul; să te duci să faci o colibă cît de proastă. Aici sînt multe slugi. Acolo vii la coliba ta, te spăl, te cîrpesc, te aranesc, așa ca la casa noastră. El a ascultat, s-a dus deasupra de sat, a făcut o colibă, a luat-o pe Măria, și-a dus-o la coliba lui! Da el tot l-a ascultat pe împărat și i-a adus vînat. Însă el doar dormea la nevasta lui în pădure la colibă!

— Măi Andrei, omul meu, fiincă primești plată de la împărat, du-te-n piață ia-mi doi metri de cădăfea, arnici 5—6 motche, ca să cos și eu ziua să nu mă plictisesc.

— Bine, Mărio, cădăfeaua a fi scumpă și arniciu la fel!

— Mai ia niște bani pe o lună înainte de la împărat și du-te la tîrguit!

Se duce Andrei la împărat mai cere bani pe o lună înainte și se duce la piață și-i cumpără cădăfea, arniciul și i-a dat în mînă la colibă.

Ea a început să coasă, a cusut după voia ei. Andrei nu s-a amestecat. Dar împăratul nu știa nimic. Ea a cusut cîteva luni de zile, dar fără să știe ce face Maria. Maria umpluse somotul de cusături pe cădăfea. Cînd a fîrșit de n-a mai avut ce să mai coasă, i-a spus:

— Andrei, mîine e plata, ia chilimul ăsta și du-te-n piață. Să baţi doi pari în pămînt și să-l pui cu fața unde tună lumea-n tîrg. El așa a făcut. Lumea s-a oprit și nu s-a mai băgat în piață și s-a împins om pe om, muiere pe muiere, să vadă ce e acolo. Da i-a spus Maria lui Andrei: dacă te-ntreabă cît costă, tu să zici, tu, să-mi dai cît vrei, eu nu cer nimic! Așa a și făcut. Atîta lume s-a oprit că nima n-a mai intrat în piață. Nima nu-l întreabă ce costă. Da Andrei se uită. Lumea se uită, mirată de frumusețea chilimului. Vine aghiotantul împăratului prin piață. El ca mai mare vrea să vadă de ce e lumea grămadă. Se bagă și-l vede pe Andrei sluga lui.

— Ce, măi Andrei, tu ești cu chilimul? Cine l-a cusut?

— Maria mea de la colibă!

Cînd se uită mai bine să vadă ce e cusut de e toată lumea cu gurile căscate? Și ce credeți că era? Era palatul împăratului, iar pe scări, împăratul cu împărăteasa, dar la spatele lor el, aghiotantul. Mai în vale vede curtea, în lături, grădina cu mere, pere, gutui, turme de oi, herghelii de cai, vaci grase, gîște, curci, caii împăratului. Pe de lături scrie armata împăratului: infanteria, cavaleria, artileria, muzica militară. Mai încolo livezi, pîraie, păduri, țarini, bucate, lucrători pe semănături și mai departe un munte cu orașe, cu poduri, mări, oceane, peștii de mare, cerul cu stelele, luna cu soarele. Toate orașele și pădurile cusute pe chilimul ăla. O să-l întrebe iar pe Andrei:

— Ce costă, Andrei?

— Mi-a spus muierea care-l vrea el să-l prețuiască și cît îmi dă atît iau. Aghiotantul stă uluit și-l privește ce n-a mai văzut zice:

— Andrei, eu din capu meu îți dau 2000 de taleri de aur. Andrei a luat banii și s-a dus la colibă și i-a dat Măriei.

— Mărio, îl luă aghiotantul pe 2000 de taleri.

Aghiotantul se duce cu chilimul la împărat și la împărăteasă. Cum vede împăratul frumusețea asta, stătu și se gîndi:

— Ce mînă, ce minte putea să le facă pe astea?

— Maria, muierea lui Andrei!

— Dă-mi-l mie eu îți dau 4000 de taleri pe el. Și i-a dat banii. Dar aghiotantul face socoteală că se duce și comandă altul de 2000 taleri și-i rămîne și cu cîștig. Și face ea alt chilim, și comandă chilimul. Cînd acolo a troncănit la ușă: tronc, tronc, tronc și a pășit peste prag cu piciorul, unul înăuntru și altul afară. Dar cum ea era așa de frumoasă, nu a mai știut să tragă picioarele, nici să vorbească, a rămas înțepenit, stană de piatră. Însă ea l-a cunoscut cine era:

— Hai, intră ! Dar el e împietrit, nu se mișcă !

Ea l-a mîngîiat că doar o intra. A băgat ea de seamă că el și-a pierdut mințile și abia atunci a băgat piciorul din lăuntru și l-a tras afară și nu i-a mai spus de ce-a venit că uitase la ce-a venit ! Se-ntoarse îndărăt. Cînd s-a dus la împărat și iar l-a slujit, a uitat de toate. Însă de atunci nu mai mănîncă, nu-i mai e foame. Se năpîrlește omul, slăbește.

— Ce, măi aghiotantule, ai slăbit rău !

— Hei, măria-ta, este ceva.

Au trecut două stămîni și nu mănîncă nimic. Stă bolnav. Îl întreabă împăratul ce are.

— Împărate, să spun. Chilimul ce l-am vîndut l-a cusut Maria și am fost la ea să cumpăr altul și cînd am văzut-o cît e de frumoasă, n-am mai știut pe ce lume sînt și pe toate le-am uitat, nici chilim n-am poruncit. Cînd oi vede-o ai să mori ! Cînd te gîndești că e muierea la o slugă prăpădită, muiere pe care n-o au împărații ! Cînd ai vedea, ai să cazi și ai să mori ! Și tot așa el a slăbit și e gata să moară.

— Împărate, și dumneata dacă ai s-o vezi, ai să mori.

— Ia să mă duc s-o văd, că doar n-o fi așa cum zici !

Și s-a dus s-o vadă și împăratul. Da împăratul mai cu autoritate, dar și el cum a pășit și cu un picior afară și altul înăuntru. El stă înlemnit, nu știe nici înainte, nici înapoi, stă cu ochii beliți.

— Vino, să bei o cafea !

Dar el a tras piciorul afară și s-a întors îndărăt. Vine și aghiotantul după el, dar nu-l întîlnește. S-a întors și s-a culcat în pat.

— Ce e, împărate, întreabă aghiotantul.

— Ce e, ce nu e, ai dreptate. Așa frumusețe nu e pe pămînt.

Au mai trecut zile și-l cheamă pe aghiotant.

— Măi aghiotantule, tu cum oi ști să-l omori pe Andrei, s-o iau eu de muiere. Eu împărat să n-o iau cînd mi se poate? În zece zile să-l omori pe Andrei, asta-ți cer.

Aghiotantul ce să facă? Altfel îl spînzură pe el? N-are încotro. Au trecut 6—7 zile, opt, vine a de zece și el să gîndește cum și de ce să-l omoare pe Andrei. Dar de silă n-a mai putut și a ieșit pe drum. A intrat în cafenea și pune capul între palmi și se gîndește ce să facă? Da, un bețiv cu țoale rupte pe el, beat, dă cu pumnu în masă. Se uită la aghiotant cum șede trist și zice:

— Bine mă, tu ofițîr, aghiotant, di ce nu ești vesel ca mine? Na de bea. Plată ai, tînăr ești, om mare ești, ce stai trist?

— Fugi măi, încolo, că tu nu știi ce griji am eu.

— Ce griji ai tu cînd ești bogat. Dă-mi mie un pahar de vin că-ți spun eu ce ai și te vindec de tristețe. Zău dă-mi !

— Fugi de-aci.

— Dă-mi vinul și ai să vezi. Aduce vinul negustorul, bea.

— Hei, mi-ai dat un pahar de vin, l-am băut, ia să-mi spui dirept ce grije ai, ce-ai pățit? El s-a gîndit și i-a spus tot cum e treaba. Bețivu îi spuse:

— Ce-ți poruncește el, cînd și el poate să-l omoare că nima nu-l trage la socoteală. Du-te de-i spune să-l cheme pe Andrei împăratul. Atunci împăratul să-i spună lui Andrei:

— Du-te, Andrei, peste nouă mări și nouă țări, că este un mîrtan într-un lemn înalt, un mîrtan care vede tot ce e pe pămînt. Și nima nu-l vede. Pe toți i-a mîncat, i-a omorît și pe Andrei o să-l mănînce.

Se duce aghiotantul și-i spune că nu-l omoară.

— Omoară-l dumneata și dă-i ordin să-ți aducă mîrtanul care a mîncat luna de a făcut munți de oase și cîmpii de capete de oameni. Împăratul îl cheamă pe Andrei:

— Andrei, du-te și omoară-mi mîrtanul peste nouă mări și nouă țări, că dacă nu, te duc la spînzurătoare.

Andrei s-a întors trist seara acasă la colibă. Îl rugă să cine dar nu mai cină.

— Ce e cu tine?

— Hei, Mărie, împăratul îmi cere să-i aduc mîțul de peste nouă mări și nouă țări.

— Culcă-te și fără fioare, că sara e capul plin de gînduri, iar dimineața e mai limpede. S-a culcat și se scoală dimineața. Zice ea:

— Du-te la fierari la țigani să faci trei bîte: de fier, de aramă și de oțel, să vii cu ele la mine.

Andrei s-a sculat, a făcut bîtele trei și a încălecat calul și ia bîtele și pleacă.

— Vezi, ai un bît de fier, oțel și altul de aramă. Să ispitești din lume pe unde e drumul spre mîrtan; să nu zmintești drumul. A încălecat și să dusă! Da i-a mai dat și un peșchi să-l aibă la nevoie: de o să-și piardă capul să se spele și să se șteargă și să gîndească la ea.

— Mîrtanul are să sară cum te-o vedea. Tu te aperi cu bîtul de fier. Dacă se frînge al de fier, să-l iei pe-al de oțel și dacă și el s-o frînge să-l iei pe-al de aramă că el nu se frînge, el se-ndovigă. Cu bîtu ăsta, ăl de aramă, ai să-l dobori și ai să-l duci la împărat să-l vadă.

Încalecă calul, ia bîtele și se duce. Pe drum, pe cîmpii, dealuri, munți și ajunge la o răscruce. Un drum la dreapta, altul la stînga, da altul drept înainte. Între drumuri o piatră băgată-n pămînt și-n piatră scrie în trii locuri, trii scrisori așa: « drumașule, pînă aici, ai drumuit bine, da de aici încolo, dacă apuci la dreapta, ai să pierzi capul, dacă apuci la stînga ai să pierzi calul, dacă o ții dirept înainte ai să te însori. Hei, acuma ce să facă? Ce-ar face oricine s-ar afla în locul lui Andrei? De, unde s-o apuce? Stă el și se gîndește: s-o ia la direapta, pierde capul și fără cap nu se poate. Dacă o ia la stînga, pierde calul și fără cal ce naiba mai face? S-o ia drept, n-a plecat să se însoare! Dar ce să facă? S-a gîndit că e mai bine drept, că doar nu-l pune nima cu sila să se însoare. Așa rămîne cu capul și calul și tot e mai bine. Și-a luat-o drept înainte, ce o fi, o fi! S-a dus drum îndelungat pînă a ajuns la o casă, casă bună, pusă peste drum, jumătate într-o parte, jumătate în alta și drumul trece prin ușa cășii. Da casa are o ușă; deasupra de ușă scrie: « Casă, întoarce-te cu șelile la mine ». Omul cum citește, casa se întoarce de-a-ndoaselea și mai are un geam de sticlă mare. Cînd privește-n geam vede o muiere cu dinți lungi ascuțiți de zmeoaică lungi, da păretele de sticlă, nasul de un pas, ochii cît roata carului, mîinile cît prăjinile, picioarele ca bîrnele. El a belit ochii la ea:

— Hei, nepărticitule, de cînd te aștept că n-am mîncat nimic de trei zile: dă-te jos de pe cal. Se dă jos, dar acolo mai erau capete de cai și de oameni. S-a speriat. A legat calul și ea l-a luat înuntru, l-a băgat într-o sobă.

— Dezbracă-te! Și s-a dezbrăcat. Tună în albie și scaldă-te să te am de cină. Se scaldă el, a tunat în albie și s-a spălat bine. Atunci și-a adus aminte de peșchir și s-a șters cu peșchirul.

— Măi băiete, de unde ai tu peșchirul? Peșchirul e de la mine, băiete! De unde-l ai? De la Măria fiica mea?!

Eu cunosc peșchirul. Bine că nu te mîncai, muică! Stăi, șterge-te. Și vine îmbrăcat în țoale mîndre de aur, dar prefăcută în muiere mîndră și vine cu toate mîndre de el.

— Na, muică, de îmbracă-te! Se îmbrăcă și se iau la vorbă. El a povestit tot cum a fost. Ce cați aici? El s-a plîns de porunca împăratului.

— Muică, nu te teme, eu te îndirept la mîrtan. Și să treci peste mare. Îți dau de aici o oală cu lapte, să iei calul cu tine. La mare să lași calul în pădure și să dobori în marginea Dunării cu oala-n mînă de lapte. Să strigi de trei ori:

— Cușa, crechetușa! De trei ori.

Și are să iese din mare muma mea. Ea este o broască mică. Să-i spui de unde vii și unde mergi. Ea are să se umfle cît plastru de fîn și are să te treacă marea. Să iei oala de lapte pînă să vie ea să aibă ce mînca! Cînd ieși dincolo la mal se face mică; să dai cu ea în oală. Acolo ea o să mănînce și iar la întoarcere o să se umfle și o să te aducă pe unde-ai plecat.

El s-a dus cu oala și a făcut cum i-a spus. A lăsat calul, a luat bîtele și cum l-a văzut pe mîrtan, l-a bătut cu bîtul de fier, s-a frînt apoi cu cel de oțel și i s-a rupt apoi cu cel de aramă și l-a dărîmat. L-a luat și îndărăt pe broască peste mare la împăratul cu mîrtanul viu! A venit cu mîțu și i l-a dat împăratului. Împăratului nu i-a fost de mîț ci de Măria. Ce să facă? Îl cheamă pe aghiotant.

— Ce fac, a tunat dorul în mine și nu mai pot după ea. Omoară-l că altfel te omor eu pe tine. Se duce el în cafenea și acolo iar bețivu se leagănă și cade peste mese.

— Ce, iar stai trist?

— Iar a dat ceva peste mine. Iar mi-a poruncit să-l omor pe Andrei.

— Dă-mi un vin și-ți spun că împăratul trebuie să-l omoare, că e servitorul lui, nu al aghiotantului.

Se duce iar și-i spune de ce nu poate să-l omoare.

Împăratul iar îl cheamă pe aghiotant:

— Cum oi putea pînă mîine să-l omori pe Andrei.

— Mai bine omoară-l dumneata, că e omul dumitale!

Îl cheamă împăratul pe Andrei:

— Andrei, pînă acuma, îți poruncesc să te duci pe lumea ailantă, la tatăl meu, să-i spui să dezbrace țoalele ce i le-am dat eu pe toamnă de pomană. Și să te întorci cu ele la mine. Dacă nu te duci, nu mai scapi viu. Andrei se întristează și se duce la Măria.

— Ce e, Andrei, cu tine? Și-i spune despre tatăl împăratului din cealaltă lume.

— Nu te supăra, că sara e plină de gînduri, iar dimineața e plină de nădejde! A tors ea toată noaptea și a făcut un ghem.

Măria i-a mai spus: să te duci la împărat și să-i spui:

— Împărate, n-o să mă crezi că am fost pe lumea cealaltă. Dă-mi un om de încredere ca să vadă că am fost. Împăratul pe cine să-l dea, îl dă pe aghiotant. Și-au plecat ei amîndoi cu ghemul în mînă l-au aruncat pe cîmpie și ghemul a mers de-a tăfăloaga pînă la groapă, într-un ogaș mare. S-a furișat ghemul pe un drum mare, mîndru. Aud ceva dudaind și pocnind. Se pomenesc cu o căruță plină de piatră trasă de împărați, care au judecat strîmb pe pămînt. Și-i bat cu biciurile dracii de scapără scîntei din pielea lor. Cînd acolo, la car îl vede și pe tatăl împăratului la jug, în fața lui el zice în glumă:

— Hei, fraților ! Ce stați ! Uite ăsta mi-e un cunoscut am ceva treabă cu el !

— Hei, fratele meu, spune mai repede ce ai de spus că-n urmă e tartorele al mare și ne-o bate că nu facem și noi planul și nu putem să trăim.

— Mă rog, de voi, frați, oțîră, baș dacă vă grăbiți, vă dau pe ăsta pe aghiotant pînă vă întoarceți. Și-l dă și-l înjugă și dă-i cu bicele pe aghiotant de-l zmintesc.

— Împărate, dezbracă-te repede și dă-mi țoalele că le cere fiu-tău și i le dă. Vin dracii și-l dejugă pe aghiotant și-l înjugă pe împărat și se duc cu carul, iar ei se-ntorc cu țoalele îndărăt după ața ghemului.

— Na, împărate, ce mi-ai poruncit ți-am furșit.

— Hei, voi cine știe de unde le-ați luat?

— Întreabă-l pe aghiotant ce-a pățit de la draci.

Aghiotantul i-a arătat coastele frînte. Însă împăratului nu-i e de țoale îi e de moartea lui Andrei !

Împăratul slăbește, nu mai mănîncă și iar îl cheamă pe aghiotant.

— Să-l omori pe Andrei că nu se poate altfel.

Iar se duce în cafenea aghiotantul și stă trist, citov. Iar vine bețivul și-i spune:

Iar te-ai întristat. Dă-mi un pahar cu vin și-ți spun ce-a poruncit?

— Du-te și spune să-i dea ordin lui Andrei să plece-n lume să-ntrebe, să ispitească, să-l găsesască, pe du-te-ncolo nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce? Du-te-n colo, nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce?! Cum Naum?

Andrei vine acasă trist. Măria îl cunoaște pe față.

— Ce e Andrei?

— Mi-a dat grijă mare iar.

— Ce?

— Să mă duc să-i aduc: « du-te-n colo, nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce !? Cum Naum? »

— Hei, Andrei, abia acuma am ajuns la strîmtoare mare. Că eu nici n-am auzit de asta că ai mei au fost zmei. Nu știu dacă oi putea să scap capul tău.

— Culcă-te, că e mai cuminte dimineața decît seara. S-a culcat și mîine zi s-a sculat.

A luat calul și a plecat, da i-a zis Măria:

— Du-te dar cu cine te-i întîlni întreabă:

— Du-te-ncolo, nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce? /

Cum Naum ! Întreabă și ispitește că de-aici încolo vine lucrul greu. A mers pînă s-a pomenit prin pustietăți, a rătăcit. Dă de o potecă-ntr-o pădure. Vede că a mers ceva pe ea, dar se vede că e umblată, ajunge la o poieniță, acolo un lemn rotat, dar sub lemn o mogîldeață neagră, culcată la pămînt,

muicăăă e suflet de om! Cînd acolo o babă culcată cu fața-n jos. Strigă la ea se-ntoarse, da nu are decît un ochi în cap. Se uită unul la altul:

— Ce e, copile, cu tine de mă găsiși aicea pe mine?

— Hei și mie-mi pare bine că te văd, poate-ai văzut, ai auzit: « du-te-n-colo, nu știu unde? Adu pe-aia nu știu ce? Cum Naum? »

— Hei, maică, eu sînt aici stăpînă, peste toate lighioanele și n-am auzit de aste nume. Dar dacă vrei să-ntrebi o să adun toate juavinele să le-ntreb. El s-a mai liniștit. I-a-ntrebat dacă știu: « Du-te-ncolo »!

— Uitați-vă, sînteți toate? Cînd colo vine și arătul.

— De ce cînd am strigat n-ai venit cu ceilanți? — N-am putut că am dat de un om și m-am luat la taină cu el. S-a jeluit că n-are bere și mîncare, da slujește la împăratul cu toată snaga lui.

— Cum n-are?

— Nu-i dă împăratul? Ce slujbă are?

— Îl strigă împăratul așa: « Cum Naum, fuga să faci mîncare de rîș-niță de morișcă. El se mai întinde astalele și pune bunătățile, nu-i satură. Și după ce mănîncă zice:

— Astrînge-te mîncare, adunați-vă mese. Dar nu se vede nimic și-l cheamă Cum Naum. De-ar găsi alt stăpîn ar pleca. Andrei aude. N-are casă, n-are țoale, doar pe împărat îl slujește.

— Deloc să-l iei pe Andrei să-l duci acolo la Cum Naum. Arățul s-a dus și el pe nispină în pustietate la Cum Naum — era între niște grăbari într-o pustie și acolo se opresc:

— Aici nu e nimic!

— Bagă-te-n grăbar și strigă:

— Cume Naume, ieși afar' la mine. Arățul s-a întors și el a uidit singur. Strigă el:

— Cume Naume, ieși încoa la mine, așa cum te-a învățat arățu. Da Cum Naum nu se vede.

— Iată-mă, aicea sînt.

— Păi nu te văd.

— Nu cutez să mă arăt. Mă vede împăratul. Dar dacă vrei îți dau să mănînci. S-a pomenit cu un astal încărcat de bunătăți.

— Mănîncă, Andrei.

— Cume Naume, ieși la mine la masă.

— Nu cutez, eu doar lucru, dar nu mănînc. Împăratul mă vede.

— Las' că nu te vede! Șezi de mănîncă.

— O să mă omoare!

— Nu te spun eu. Cine te mai vede?

— De ani de zile îl slujesc și nu-mi dă mîncare. De-ar fi bun și să mă roage ca tine ce l-aș mai păzi.

— Bine, șezi cu mine că nu te spune nima.

— Ce cați aici?

— Am venit după tine.

— Hei, ce-aș mai pleca! Numai să-mi dai mîncare. Vezi pe mine nima nu mă vede și fac orice. Apoi a mîncat.

— Bodeaproste că mă săturai și eu odată. Vrei să fii tu stăpînul meu?

— Vreau.

— Plec cu tine. Lasă-ți calul și te duc eu zburînd sus în vînt, numai să-mi dai să mănînc.

A lăsat calul și l-a luat Cum Naum în spinare; a suflat peste el și nici el nu se mai vede.

— Vezi, noi zburăm peste țări și peste mări, unde rătăcesc în lege alte neamuri. Fac demîncare și ne ospătăm.

Așa au zburat pînă la un loc. Atunci trec peste o mare și-i spune Cum Naum lui Andrei:

— La mijloc de mare, Andrei, ne dăm jos, acolo-n mare să vede oraş cu cafenele, lăutarii cîntă și faci ce vrei tu pe pămînt. Are să vie englejii cu vapoarele, ei au să vadă cafenelele și lumea mîndră și au să zică:

— Ce e asta? Că am trecut pe aici și nu era nimic? Dar tu ai să fii gazdă. Englejii au să te întrebe:

— Și noi am trecut pe aici dar nu era nimic, era apă.

— Al cui e orașul? întrebă marinarii.

— A răspuns Andrei. Dar cum Naum era tot cu el. Eu îl am pe Cum Naum care face orașe pe apă. Tu să mă vinzi englejilor dacă mă cer. Au să-ți dea bani cu vapoarele, dar tu să nu mă vinzi pe bani, numai să ceri trei lucruri de la ei: o seceriță mică, o britvă și o piștalcă. Pe alea ei n-o să vrea să le dea. Dacă dau, mă vinzi, dacă nu-ți dau, nu.

— Bine, dar tu mă lași pe mine, Cum Naum?

— Nu te las, că tu m-ai săturat pe mine. Eu o să-i las, o să zbor iar după tine, dar tu să strigi în tot ceasul: Cum Naum!

Vin englejii cu vapoare să vadă orașul, negustorii, cafenelele! Andrei stă pe schelă, privește:

— Care e gazdă aici?

— Noi tot am trecut pe aici și n-am văzut asemenea oraş frumos.

— Nu vrei să-l vinzi, avem vapoarele pline de bani.

— L-aș vinde dar nu pe bani.

— Dar pe ce?

— Îmi dați trei lucruri: o săcuriță mică, o britvă și o piștalcă.

— Pe alea nu le dau.

— Nu-mi dați, nu vi-l dau!

— Unde este el?

— Cheamă-l!

— Cume Naume, oamenii ăștia flămînzi vreau să se ospăteze cu astalele pe apă. Tîrrrr! și pun astalele pe apă pline cu bunătăți. După ospăț au văzut ce poate.

— Cume Naume, striga Andrei de pe apă. Cum Naum a suflat peste oraş și orașul a dispărut.

— Cume Naume, fă orașul la loc, cu palate luminate.

Iar a făcut orașul la loc. I-au dat cele trei lucruri și au plecat întîi englejii.

— Cume Naume, plecăm cu vapoarele?

— Hai, că aici e vai de voi.

Andrei a luat cele trei lucruri și a plecat și el. Și ca pe apă merse înainte, dar uneori dorm. Cum au adormit, Cum Naum fuge la Andrei.

— Andrei, uite-mă aici.

— Cume Naume, nu te întrebai ce e cu cele trei lucruri?

— Cînd întorci securița cu gura-n sus iese armată cîtă frunză și iarbă, cînd deschizi britva iese armată cu pistoale cît vezi cu ochii, dar piștalca e muzica armatei. — Și dacă cineva face ajutare cu securița îi bate pe toți. Ni-

meni nu i se poate împotrivi. Merg cu tine, dar nu la împăratul tău. Au coborît pe o cîmpie unde avea împăratul moșie. S-au dat jos și l-a întrebat:

— Andrei, ce palate vrei aici? De aur, argint? Și-a făcut palate strălucitoare ca soarele. S-a dus vestea-n lung și-n lat că a venit pe moșia lui și a ridicat palat mai mîndru ca al lui. A venit și a văzut că e al lui Andrei.

— Andrei, să vii să-mi slujești mie.

N-a vrut să se ducă. A venit împăratul cu voiscă să-l bată să-i ia palatele. Dar Cum Naum întoarce securița și iese armată, deschide britva altă armată, cîntă din piștalcă, vine muzica militară și-l calcă pe împărat.

— Andrei, nu mă omorî, vreau să fiu și eu slugă la tine cum ai fost tu la mine, că de aveam minte sănătoasă, duceam o viață mai frumoasă! Dar așa cu lăcomie, Doamne, Doamne, nu se știe!

PICATĂ DIN CER

A fost un împărat vestit peste lume, care se însurase și era trist și posomorît fiindcă împărăteasa lui nu avea copii. Și sta el de se topea din picioare de grije și necaz, fără nădejdi și bucurii.

Dar pe cînd nu se mai aștepta la nimic decît la moarte, iată că împărăteasa cea frumoasă-i rămîne greoane și aștepta să nască un prunc de viță împărătească.

Veni timpul să nască; dar nu putea sărmana, chinuindu-se în zadar. Trecu o zi, trecură două, trecură nouă și nu-l putea face pe prunc și gata. Trimisă împăratul după descîntătoare și vrăjitoare, dar cu neputință. Pînă cînd copilul țipă în pîntecele mamei să-i dea drumul.

Mamă-sa-i făcu vrerea să vie pe lume grabnic și cînd îi va veni vremea de căsătorit să se însoare cu o fată care să nu fie:

Nici din mamă, nici din tată,
Numai zînă din cer picată.

Cînd zise aceste cuvinte, născu un copil frumos cu părul de aur și ochii strălucitori ca doi luceferi. Întreaga împărăție se veseli trei zile, trei săptămîni, trei luni și trei ani de marea fericire ce dase peste capul împăratului.

Cele trei ursitoare veniră și ele ca după obicei și bine îl încondeiară, pe fiul împăratului.

Cît creșteau alți copii într-un an, el creștea într-o zi, așa că în curînd îi veni vremea de însurat.

Trimisă slugi și oștire în cele patru cornuri de lume să-i găsească fată frumoasă precum i-a făcut vrerea maică-sa la naștere, dar toți se-ntoarseră cu fețele triste și capetele plecate.

Dacă văzu el ce văzu, luă sabia și traista cu merinde și o porni la întîmplare în lume. Merse, merse, luni și ani, prin sate și orașe, prin țări și peste mări, însă fata pe plac nicidecum nu găsea.

Ce să facă? Hai să treacă printr-o pustie mare fără apă, bîntuită de vînturi, nisipuri și prin care mișunau șerpi și balauri.

După multe chinuri, sleit de puteri, ajunsă la o margine de împărăție, oprindu-se la o fîntînă să-și potolească setea.

Cum bău apă, îi veniră puterile la loc. Își aruncă din întîmplare privirea pe ramura unui arbore din apropierea cumpenii fîntînii. Cînd colo sus, sta

o fată în haine de sărbătoare, frumoasă, frumoasă, că întreg copacul și apa fîntînii străluceau de măreția ei. Un soare scînteietor parcă poposise să se odihnească o clipă pe ramură. Era o zînă! Ea îl privi și îi zîmbi, apoi îl întrebă:

— Pe cine cauți, voinice, prin această sălbatică pustie.

— Pe tine te caut, pe zîna zînelor, fata ce nu este nici di-o mumă, nici di-un tată, numai din cer picată.

— Eu sînt aceea și aici te-aștept de cînd mi-a venit vremea de măritat nemișcată. Bine că soarta ți-a îndreptat calea pe aceste meleaguri pustii că altfel eram blestemată să mă prefac în șarpe de nisip, ca să mă tîrăsc nefericit toată viața.

Își îmbrățișă el aleasa inimii și se înțeleseră că trebuie să se pregătească de nuntă. Dar zîna așa fusese blestemată că numai din acest loc pustiu trebuie să fie luată cu nuntașii mirelui.

Plecă el în grabă la împărat, vestindu-i marea bucurie și pornind cu nuntașii și mare alai spre acele ținuturi seci pîrjolite de arșița soarelui și fără apă. Un an merse la dus, și altul la întors, iar dintre nuntași abia jumătate mai rămaseră în viață.

Zîna picată din cer rămase ca o făclie strălucind în acel copac singuratic lăsat de Dumnezeu să străjuiască pustiul în bătaia vînturilor sălbatice.

Ca să-i puie piedici în calea căsătoriei, tartorele iadului trimise pe lume o vrăjitoare, o țigancă, bătrînă, numai cu un dinte-n gură. Vrăjitoarea o ademeni să coboare de pe ramură ca să-i dea babii apă că e sărmană, chinuită de căldura de jăratec a pustiului și să-i fie milă să-i scoată o găleată cu apă. Se înduioșă zîna picată din cer și coborî pentru întîia oară pe pămînt, călcînd porunca zînei cerului că numai după ce va veni mirele cu nuntașii să puie piciorul pe pămîntul trecător și înșelător. Dar ea de milă uită o clipă povețele, coborî pe nisipul care ardea ca focul și se aplecă să scoată apă babei. Baba atunci o împinsă în fîntînă și o înecă. Cerul se-ntunecă și tocmai atunci sosiră nuntașii cu mirele cel frumos, cu veșminte numai de aur și argint.

Baba așeză pe ramură în haine albe de mireasă pe fiică-sa, o țigancă oacheșe și frumoasă, dar nu ca zîna cea picată din cer.

Mirele nu luă seama că-l aștepta o altă mireasă și porni de aci spre zările împărăției sale, cu alai și veselie, dar într-un vas luă apă pentru drum din fîntînă și cînd colo, în găleată prinse o mreană cu solzi de aur și argint, încît la soare te puteai uita, dar la ea ba. O duse cu grije și o crescu într-un eleșteu anume făcut de tată-su.

Împăratul și împărăteasa mureau de dragul acestei mrene de aur și chemă toți împărații și stîlpii pămîntului să vie să vadă minunea dumnezeiască.

Se mirau fețele împărătești și nu le venea ochilor să creadă cele ce vedea.

Țiganca la toate aste întîmplări era numai ochi și urechi. Își da ea seama că zîna picată din cer n-a murit și că-i poartă cine știe ce pocinoage. De aceea, nici una, nici alta, cu gura toată ziulica pe bietul prinț să taie mreana de aur și s-o frigă pe cărbuni că altfel îi ard ficații de poftă de mreană. Ce să facă bietul prinț de atîta cicăleală? Nu avu altă scăpare decît s-o taie și s-o frigă pe cărbuni. Așa și făcu. Chemă o babă prinsă mreana din eleșteu, o tăie și o mîncă țiganca friptă. Dar babii i se dădură porunci un solz să nu scape pe pîrîu cînd va spăla-o că unde-i va sta picioarele acolo-i va sta capul. Dar oricît de băgătoare de seamă au fost slujnicile, un solzișor a picat la fund și nebăgat în seamă s-a dus purtat de ape pînă ce valurile l-au aruncat la un țărm în acea mare împărăție.

Cînd colo, într-un revărsat de zori din solzul de aur crescu un măr stolos cu mere de aur și alături un palat strălucitor de cleștar. Cum auzi de una ca asta împăratul, cu prințul și țiganca, pune-te neică pe drumuri istovitoare să vadă altă minune! Erau cu adevărat lucruri frumoase ca-n povești. La soare se mai putea omul uita, dar la măr și la palat, nicidecum.

Țiganca însă trăia ca dracu pe drăcilă. Nu mai avea astîmpăr. Avea ea presimțiri rele și căuta din vreme să ia măsuri, Dar vorba aceea, de ce-i era frică nu scăpa. Și se puse pe capul prințului și al împăratului să taie mărul, iar merele de aur să le dea la porci că sînt vrăjite și după cum i s-a arătat ei în vis mărul este piază rea pentru împărăție. Ce erau să facă sărmanii, că de gura babelor și a muierii nici dracu nu te scapă. Găsiră omul potrivit să taie mărul. Tocmai atunci, pe o rază de lumină Maica Precista, nemaiputîndu-i răbda mojiciile, trimise o cerșetoare jos pe pămînt îmbrăcată în zdrențe, abia ținîndu-se într-un toiag și se rugă de pădurar să-i dea o ramură să-și facă umbră sub arșita de foc a soarelui.

Lemnarul care ciopîrțea la pomul de aur și-l făcea grămezi să-i dea foc, nefiind văzut de nimeni, de milă îi dădu o rămurea din pomul de aur.

Baba puse rămureaua în sîn și lîngă un izvor cu apă rece cu surcele și crengi își făcu o colibă să n-o mănînce fiarele sălbatice din pădure.

Ramura de aur din măr o așeză cu luare-aminte la cap, temîndu-se să nu i-o fure niscaiva răufăcători.

Cînd colo, dimineața lîngă cerșetoare sta o fată frumoasă ca o zînă din povești. Bătrîna o binecuvîntă și plecară ele la clacă să despoaie porumbul împăratului de foi și chică. Zîna picată din cer ca să nu-i fie văzută fața așeză pe față un voal alb, așa că nimeni nu-și da seama că este picată din cer.

La clacă veneau numai fete, una și una, care mai de care mai frumoasă, cu glas frumos și pricepute la spus basme și povești.

În fiecare seară, povestea o fată. Și la o lună le venea o dată rîndu. Cine nu știa să povestească, împăratul chema un călău îmbrăcat în roșu mînjit cu sînge și-i lua dintr-o lovitură capul.

Toate fetele se-ntreceau care mai de care să rostească povești mai frumoase făcîndu-i pe plac împăratului și prințului.

Mai la urmă i-a venit rîndul zînei picate din cer.

Deși i s-a dat porunca să arunce voalul de pe ochi ea a refuzat ordinul împăratului. Atunci împăratul supărat a cerut să i se taie capul pentru nesupunere. Zîna însă l-a liniștit zicîndu-i să aibă răbdare s-o lase și pe ea ca să spuie o poveste, cum le-a lăsat și pe celelalte fete și după aceea-i poate lua capul.

Zîna și-a început povestea așa:

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti. A fost un crai împărătesc vestit frumos ca soarele și cum i-a venit vremea de căsătorit a scos calul din grajd și a pornit în lume, în lungiș și-n curmeziș să-și caute aleasa inimii. Dar cu cît mergea, cu atîta se ostenea în zadar. O zînă din cer ascunsă sub poala unui nor vedea toatea acestea și pe cînd prințul era gata să piară singur în pustiu coborî pe ramura unui arbore, iar prințul îi văzu chipul măreț în fîntînă. Apoi a zărit-o în copac și după cum le era scris de ursită, se înțeleseră să vie cu mare alai s-o ia pe cea zînă:

Nici de-o mamă, nici de-un tată,
Numai din cer picată.

Zîna fu însă înșelată de o zgripțuroaică de țigancă, mare vrăjitoare, care o înecă pe zînă, iar nunta se făcu din nebăgare de seamă cu fata țigăncii.

De aci încolo povesti pe rînd și cu tîlc întîmplările petrecute, fără nici o zminteală, spre marea mirare a prințului și a împăratului.

După ce s-a terminat firul povestirii, și-a aruncat vălul de pe față, iar ei au rămas încremeniți de frumusețea ei. Era cu adevărat picată din cer de frumoasă ce era și atunci a grăit:

— Eu sînt zîna picată din cer! Acum puteți să-mi tăiați capul!

— Cum o să-ți tăiem capul, fata tatii, a zis împăratul, tu ești lumina ochilor și viața noastră. Capul să-l tăiem celei ce ne-a înșelat prin meșteșugite șiretlicuri, iar fiul meu de-abia acum să se pregătească de nuntă.

Pe zăvrăcioacă o legară de patru armăsari și o rupseră în bucăți, iar nunta craiului și zînei picată din cer se porni de cînd se punea luna și uidea ca secera: și ținu trei zile, trei luni, trei ani și trei sute treizeci de ani.

FATA BABII

A fost odată un moș și moșului i-a murit baba și-a rămas cu o fată. Ce să facă moșul, cocoșul, să-și ia altă muiere! Și ia o muiere mai tînără. Femeia asta avea și ea la rîndul ei o fată! Așa se pomeni moșul pe vatră la bătrînețe cu două fete! Fata moșului era vrednică, cuminte și blîndă ca o mielușică, iar fiica muierii sale rea, leneșă și proastă. Într-o sară, pune ea mîinile-n șolduri și-i zice moșului:

— Moșule, dacă vrei să mîncăm împreună dintr-o lingură să-ți iei fata și s-o duci în pădure că mănîncă mult. Ce să facă bietul om, începu să cadă pe gînduri. Ba s-o ducă, ba să n-o ducă, ba să rămîie cu fata, ca să-i dea cu piciorul la muierea cea rea. Se frămînta zadarnic sărmanul că de muierea tînără nu se putea dezlipi, cum nu se dezlipește scaiul de oaie. Își luă fata de mînă și-i zise:

— Taică, ne-a bătut Dumnezeu, hai să mergem în pădure să culegem bureți, că nu mai avem de-ale gurii cu seceta asta. Merseră ei cît merseră împreună și într-adins moșul se depărtă și-o lăsă în voia soartei. Țipă ea în zadar prin pădure, dar nimeni nu o auzea, numai frunzele se cutremurau de plînsul ei și de mila ei. Ajunse la o răscruce de drumuri. Încotro s-o ia? Asta era greu de știut! Hai s-o ia drept înainte. Merse cît merse și dădu de o fîntînă împotmolită de nisip și nămol. — Fată mare, fată mare, zise fîntîna, vino de mă curăță că la nevoi îți voi da apă să bei. Fata sumete mînecile și curăță la repezeală fîntîna.

De aci plecă iar drept înainte către miazăzi. Cînd colo, pe urma ei, abia se tîrăște o cățelușă, bolnavă și plină de bube. — Fată mare, fată mare, fii blîndă și miloasă, curăță-mă și pe mine de bube, că abia îmi mai trag sufletul și poate vreodată la nevoie, îți voi fi de vreun ajutor. S-a oprit, a curățat cățelușa de bube, a spălat-o frumos și a mers tot înainte. Ajunse la un cuptor de pîne, care gîfîia de cenușă și gunoaie.

— Fată mare, fată mare, zise cuptorul de pîne, curăță-mă de cenușă că ți-oi da pîne caldă. Fata a sumes mînecile și a curățat cuptorul de gunoaie și cenușă. Merge ea înainte să afle un corn de țară cu suflet de om, dar nicăieri,

nimic, doar nemărginita pustietate și singurătate. Se oprește sub un păr de ostănită și aude părul plîngînd.

— Fată mare, fată mare, fie-ți milă de mine. Mai am cîteva ramuri cu frunze și mă mănîncă omizile, scapă-mă de la moarte și curăță-mă de omizi, că-ți voi da vreodată pere. Fata se urcă în păr și îl curăță frumos de omizi, se plînse și ea părului că n-are pe nimeni și o dor picioarele, apoi plecă înainte, în voia soartei. Într-o noapte vede ea undeva în pădure o scînteie luminînd. Cînd acolo dă de o căsuță în pădure. Bate la ușă bucuroasă că a dat de picior de om.

— Cine bate, întrebă un glas de femeie.

— Eu, fata cea cuminte și pierdută!

— Intră, maică, eu sînt Sfînta Duminica, stăi și conăcește la maica, poate vei fi ostănită și flămîndă.

— Sînt, Sfîntă Duminica, de ani de zile bat căi necunoscute în pădure, dorm în copaci de frica fiarelor și mă hrănesc cu ierburi. Sînt blestemată de Dumnezeu să n-am și eu noroc pe lumea asta.

— Lasă, maică, nu te văita de noroc! Ai să vezi tu că cineva de sus, are grijă de oamenii buni la suflet. Se spălă fata, cină și se culcă, adormind buștean, după atîta cale. Dimineața se sculă, iar Sfînta Duminica îi zise:

— Fata mamii, eu mă duc la mănăstire, să mă rog, tu rămîi să dai mîncare la orătăniile mele.

— Sfîntă Duminica, mergeți fără zăbavă, că am eu toată grija casei. Deschise la curtea cu păsări, le aruncă boabe, iar la șerpi le dădu lapte. Cînd se întoarse de la mănăstire Sfînta Duminică, găsește casa curată, măturată, zugrăvită, păsările și jigăniile sătule.

— Maică Sfîntă, scoate-mă la lume și la țară din pustia asta și am să-ți fiu roabă toată viața!

— Te scot, maică, însă mai întîi să-mi cauți în cap, că de mult nu mi-a atins mînă de fecioară, vița de păr. Se așezară pe pragul casei și fata începu să-i caute în cap. Maica îi spuse:

— Să ai grijă, maică, eu am să adorm în poala ta, tu să mă lași să dorm și să visez. Peste noi va trece o apă mare neagră! Să te ții bine de prag să nu ne ia apa și să nu te sperii. Mai la urmă va trece o apă albă. Atunci să mă scoli, că altfel amîndouă trecem pe valuri în altă lume. Fata așa făcu precum i s-a spus. Trecu peste ele o apă neagră cum este păcura, ea se îngrozi de asemenea apă dar se ținu bine și torentul n-o mișcă din loc. După accea, se abătu o apă frumoasă albă, cu valuri line și pești de aur, frumoasă ca cerul înstelat. O deșteptă din somn pe Sfînta Duminică și aceasta se sculă ca după o călătorie lungă de zeci de ani. Cum se sculă, luă fata-n brațe și o aruncă în rîul acesta alb. Fata țipă că se-neacă.

— Nu te teme, fata mamii, prinde acuma ce vrei tu din valuri: peștișori de aur, fluturi sau cutii pline cu lucruri. Fata prinse o cutie și ieși la mal. Cînd se uită în oglindă, era albă ca zăpada, iar părul ei strălucea ca aurul. Era acum așa de frumoasă, încît soarele se oprea în loc și o privea rîvnind la chipul ei nemaiîntîlnit. Își luă cutia și plecă spre un ochi de pădure cu Sfînta Duminică. Aci i se arătă calea și o porni iar singură.

Merse ea vreme lungă să-i ajungă, pînă căzu ostenită de foame și de sete. Părul o văzu chinuindu-se și-i zise:

— Fată mare, vino și astîmpără-ți foamea. Își astîmpără foamea și cu puteri noi porni mai departe.

Pe drum o apucă iar foamea și o părăsiră puterile. Cuptorul o văzu chinuindu-se și o strigă:

— Fată mare, fată mare, nu mă mai cunoști? Vino de mănîncă pîne, că tu m-ai curățat de cenușă! Fata se sătură de pîne și se duse înainte.

Ducîndu-se înainte îi iese-n cale o cățelușă cu o salbă de pietre scumpe și mărgele. Îi întinde salba și dădu să treacă un rîu. Cînd dincolo de rîu, niște lupi urlă, se rînjesc la fetiță și vreau s-o mănînce. Cățelușa latră de zor, sperie lupii și fata trece rîul.

Multă vreme a fugit de-aci încolo cu cățelușa după ea, pînă ce o podidiră apele de oboseală și căzu ostenită. După ce se odihni, aude un glas din pădure:

— Fata mamii, fata manii, vino să bei apă că tu m-ai curățat de nomol. A băut apă, s-a răcorit și a mai mers o zi, pînă ce au cîntat cocoșii și a ieșit dintre sălbăticiunile pădurii. S-a văzut lumina printre tulpini de copaci și a alergat bucuroasă la tată-su. Cînd a deschis cutia, acolo, numai aur și argint; numai pietre prețioase, de luminau noaptea ca ziua. S-a mirat muma vitregă și fără zăbavă îi zise fiicei sale să pornească și ea pe urmele ei să se procopsească, precum s-a procopsit fiica moșului. I-a arătat poteca și s-a dus. Păsările, copacii, florile, toți simțeau că ea are suflet rău, de aceea tremurau de frica ei. O văzu o fîntînă sleită și-i ceru s-o curețe, iar ea o înfruntă și întinse pasul grăbită după podoabe. O rugă o cățelușă s-o curețe de bube, ea luă un bît și o alungă. Plînse un cuptor de pîine că este înfundat de funingine și de cenușă și-i ceru să-l curețe, iar ea se făcu surdă. O mai rugă și părul plin de omizi să-l curețe că se usucă, îl afurisi și nu se abătu de lacomă ce era.

Ajunse în cele din urmă la o casă. Bătu în ușă și-i deschise Sfînta Duminică. Se odihni aci și se sătură de bunătăți că drumul i-a fost greu și lung. A plecat Sfînta Duminică la mănăstire și a rugat-o să aibă grijă de păsări și de oare, să le dea apă și mîncare. Ea încălzi mlatul așa de mult că arse gîtul păsărilor, șerpilor și năpîrcilor. Cînd sosi acasă, se plînseră păsările și toate jigăniile din oborul ei că le-a ars gîtlejurile. Maica se supără și tăcu. O puse pe fată să-i caute-n cap dacă vrea să se întoarcă la lume și la țară. Îi căută-n cap și nu-i găsi nimic.

— Să ai grijă, zise Sfînta Duminica, că are să treacă peste noi o apă mare albă. Tu să te ții de mine și să nu mă scoli din somn; numai cînd va trece o apă neagră să mă scoli.

Trecu un șuvoi de apă albă ca spuma de mare, fata se sperie, dar n-o deșteptă pe Sfînta Duminica.

Cînd trecu apa neagră, o deșteptă. Fata ieși din apă, neagră cum este catranul, iar Maica albă cum a lăsat-o Dumnezeu. De pe rîul negru culeasă o ladă mare de lacomă ce era. Sfînta Duminică îi arătă poteca și plecă acasă.

Pe drum înapoi o apucă foamea și seta. Părul nu-i dădu pere și o bătu cu ramurile, cuptorul nu-i dădu pîne și spuza-i umplu ochii. Cățelușa o lătră, nu-i dădu salba de aur și lupii o mușcară. Fîntîna nu-i dădu apă; toate se revarsă din jgheab și-i seacă izvorul.

Ajunse acasă neagră, ruptă și flămîndă ca vai de ea cu lada cea mare pe spinare gîfîind de bucurie, că-i duce lui maică-sa pietre prețioase și bogăție mare.

Cînd o întîmpină mumă-sa, dădu un chiot de bucurie. Se vedea cea mai bogată și fericită muiere din lume. Ca nu cumva să ia ceva din averea lor,

fata pe furiș deschisă lada. Din ladă săriră șerpii și năpîrcile, le supse sîngele și le mîncă de vii.

Fata moșului cea cuminte, rămase cu bogățiile primite, se mărită după un Făt-Frumos, făcu o nuntă mare, încît și azi nuntașii chefuiesc, cîntă și joacă-n horă de-și rup călcîiele, de aceea rămaseră toți desculți.

MOȘUL ȘI BABA

A fost odată un moș cu o babă și cu o fată. La un timp îi moare baba moșului și rămîne moșul numai cu fata. Moșul însă cît de moș, dar nu putea fără de muiere și se-nsură cu o babă. Baba avea și ea o fată. Și de colo, pînă colo, ajunseră moșul cu baba și cu două fete pe vatră.

Stau ei cît stau și într-o zi îi zice baba moșului:

— Moșule, să-ți dai fata-n argăție dacă vrei să mănînci dintr-o lingură cu mine. Moșul, ce să facă? Să se despartă de fată îi e greu. Pînă la urmă îi zise fetii să plece în lume să-și cate de lucru la vreun stăpîn. Își luă fata săcuiul, furca și fusul și o luă-nainte plîngînd. Merge ea, cît merge și cînd colo ajunge la niscaiva porci, mulți imoși, fugind și coicăind pe cîmpie după lături calde. Porcarul o vede pe fată și-i zice:

— Du-te, fată, de-ntoarce porcii că-ți voi da un purcel cînd te vei întoarce pe-aici. Ea alergă, întoarse porcii și se grăbi pe drum mai departe. Merse cît merse și întîlni un văcar cu o cireadă de vaci. Pe unele le apucă strechea și fugeau de parcă ar fi scăpat de la cuțit. Văcarul văzu fata și-o rugă:

— Aleargă, fată, aleargă, de-ntoarce vacile, că-ți voi da o junincă cînd te vei întoarce. Ea le-ntoarse și prelungește calea înainte să-și cate un stăpîn.

Cînd colo, aci dete de o turmă de oi. Niște oi se răsfirară pe cîrd și fugiră de parcă-ar fi căpiate.

— Fată, du-te de-ntoarce oile, zise păcurarul, că-ți voi da o mielușică atunci cînd te vei întoarce. Ei nu-i fu lene, alergă de-ntoarse și oile, pe urmă plecă-nainte. Merse iar cît merse și dete de o herghelie de cai, iuți, nărăvași și neîmblînziți. Ciobanii cum o zăriră o rugară:

— Du-te de-ntoarce caii că-ți vom da cînd te vei întoarce un cîrlan, bun de-ncălecat. Fata-ntoarse caii și hai înainte. Merse ea, merse, cale lungă să-i ajungă pînă ce se opri ostenită sub un măr într-o grădină. Mărul o văzu și o rugă:

— Vezi, fata mea, lumea la umbra mea stă și se răcorește, iar toamna merele mi le culege și la nimeni nu-i dă-n gînd ca am și eu frunze și mă usc, dacă omizile mă mănîncă. Fie-ți mile de mine și culege omizile de pe ramurile mele și cînd te vei întoarce pe aici am să-ți dau mere să mănînci.

Fata se urcă-n măr, îl piguli de omizi și plecă-nainte. Era vară călduroasă, cu mare zăpușeală. Se aplecă să bea apă dintr-o fîntînă. Fîntîna însă n-o lăsă zicîndu-i:

— Vezi, fata mea, toți se apleacă și beau apă din fîntînă, dar unul nu mă curăță de imală că mă-nec de tot! Hai, tu, inimă bună și arănește-mă de imală că-ți voi da apă rece cînd te vei întoarce pe aici. Arăni fîntîna de imală, bău apă rece și prelungi drumul mai departe. Îndată dete peste un cuptor cu pîne cu vatra părăsită plin de cenușă. Vru să caute o pită, dar cuptorul îi grăi:

— Fată dragă, toți cer să le coc pîne, dar nimeni nu mă curăță, nimeni nu-mi șterge vatra. Curăță-mă tu, dacă vrei să-ți dau pîne cînd te vei întoarce. Îl curăță și pe ăsta și pleacă mai departe. Ajunsă într-o pădure mare și frumoasă cu izvoare și poiene cu flori. Acolo, un moș creștea niște ale în niște lăzi. Se tocmi aici să arănească alele moșului să le dea apă și mîncare, nici prea caldă, nici prea rece.

Odată se întîlni în pădure cu o bătrînă fermecătoare care-i spuse să ia seama că în lăzile noi crește șerpi și năpîrci, iar în lăzile bătrîne crește vietăți de pe lîngă casa omului și cînd îi va ieși sorocul să ceară de la moș o ladă bătrînă să nu ia una nouă. Fata arănea alele pădurii și luă seama cum șerpii și năpîrcile intrau în lăzile noi, iar celelalte în lăzile vechi. Trecură anii și veni vremea să ia simbria și să plece. Într-o zi moșul îi zise:

— Fata mea, cuminte ai fost, bine m-ai slujit, alege-ți o ladă dintre cele care-ți vor plăcea mai mult și să-ți fie de alal!

— Eu îmi aleg lada asta bătrînă, răspunse fata. Cum și-a luat lada, i-a pupat mîna stăpînului și s-a dus îndărăt. Avea cale lungă și grea de mers. Soarele ardea țărîna sub picioare de-i frigea tălpile, iar tîlharii țineau calea călătorilor pe la colnice. Călătorii zăceau lihniți de foame și de sete pe cărare, gata să-și dea duhul, dar fata mergea-nainte cu gîndul la Dumnezeu.

Ajunse la cuptorul de pîine pe care-l curățise, și acesta o chemă:

— Fetiță, fetișoară,
Cu cosița gălbioară;
Cu ochi plini de lăcrămioară,
Ia-ți și tu o azmioară!

Fata dădu spuza la o parte, își luă o azimă și plecă mai departe, înfulecînd din azima cea caldă.

Ajunse la fîntîna cu apă curată, pe care o arănise de imală. Fîntîna o zări și grăi:

— Fetițo ce porți mult dor,
Adapă-te la izvor;
Ca să ai tu sănătate,
Mult mertic și bunătate.

Fata bău din izvorul fîntînii, sărută fîntîna că n-a uitat-o, și i-a dat zor înainte. Merse, cît merse și o zări mărul, încărcat de mere mari, roșii-aurii, pe care-l curățase de omizi. Mărul cum o văzu din departe-i făcu cu o rămurea semn să se abată să culeagă un sîn de mere. Drumeața nu stătu mult pe gînduri, umplu sînul cu mere, mulțămi de bunătate și hai înainte.

Trecuseră ani de zile de cînd pornise la o așa cale lungă, să-i ajungă, cale mare, fără de zare. La o vreme ostenise de tot și căzuse leșinată, cu picioarele zgîriate și tălpile pline de răni și bășici. Cum făcea doi pași cădea. În zadar se opintea să meargă că o lăsaseră picioarele. Era pierdută-n pustietăți, tocmai bună s-o mănînce păsările cerului și alele. Dar tocmai cînd își pierduse nădejdea, o ajunse o herghelie de cai, răsăriți ca din pămînt. Muma hergheliei îi zise:

— Fată bună, fără de mumă,
Alege-ți un călușel,
Să zbori ca vîntul cu el.

Aleasă un cal mîndru și voinic, se urcă în seaua de aur și-i dădu pinteni. Merse ea, merse, cînd atingînd cu copitele pămîntul, cînd amestecîndu-se cu norii și iar scoborî pe pămînt să se hrănească.

Cum ajunse la o turmă de oi, păcurarii îi deteră o oaie. Ea luă oaia și merse-nainte. Nu mai avea mult și se apropia de bordeiul ei. Se-ntîlni cu un gelep, care mîna la tîrg o cireadă de vite care-i grăi:

— Hai fetițo, fetișoară,
Ia în dar o văcușoară;
Ca să-ți fete o vițișoară,
Să-ți umpli obor de oară!

Fata luă o vacă, mulțămi la stăvari și o porni tot înainte.

Mai avea puțin și ajungea acasă. În cale se-ntîlni cu niște porcari care păzeau o mirie cu porci. Porcarii îi dădură și ei drept mulțămire o purcelușă, ea o luă, le mulțămi și se grăbi să ajungă după cîntatul cocoșilor. Cocoșii cum o văzură săriră pe garduri și dădură de veste să se știe cine vine, bătînd bucuroși din aripi și cîntînd:

— Cucuriguu, maguu!
Vine fata moșului,
La argeaua dosului,
Înțolată, îmblăgată,
De aur e încărcată;
Cu blaga legată-n spate,
Și cu vitele de-o parte!

Cînd auzi una ca asta mumă-sa, măștioaia-sa, o secă la ficați vestea cocoșilor. Luă o pălcată și după ei prin maidan să-i zvînte-n bătăi:

— Uși, uși, uși!
Pînă-n ziua să te uști;
Că zo-mi ești mincinos,
Afurisitule cocoș!

Și nu încetă să blesteme cocoșii de pe mahala să-i ia holera și să-i fure noaptea vulpile. Fata moșului cum ajunse, puse lada jos, o deschise și ce credeți că era înnuntru? Numai aur și argint, podoabe nenumărate. Dacă văzu măștioană-sa o avere așa de mare, rămase mută și năucă și zor nevoie s-o mîie și pe fata ei să se procopsească. Fata ei cum auzi de unde a căpătat atîtea avere, nici nu-și mai luă rămas bun. Își luă un toiag, disagii cu mîncare și o zori-nainte.

Ajunse la miria cu porci, porcarii o rugară să le-ntoarcă porcii, ca să-i dea un porc cînd s-o întoarce. Ea i-a drăcuit cu porci cu tot văzîndu-și de drum, și gîndind la avere. Ajunse la cireada de vaci. Văcarii o rugară să le-ntoarcă vacile că-i dau o vacă cînd s-o-ntoarce. Ea se mînie, îi drăcui și afurisi și din cale nu se opri. Merse ce merse și ajunse la o turmă de oi. Păcurarii o rugară să le-ntoarcă oile că-i vor da o mioriță cînd se va-napoia. Îi drăcui și pe ăștia și merse-nainte. Cînd colo dete de herghelia de cai. Stăvarii o rugară să le-ntoarcă caii, că-i vor da un cîrlan cînd s-o-ntoarce. Ea-i luă în rîs, afurisindu-i cu cîrlan cu tot și-i dete grăbindu-se-nainte. Se opri sub un măr

plin de omizi. Mărul o rugă să-l curețe de omizi, că se usucă, iar cînd se va înapoia-i va da mere să mănînce. Fata a drăcuit mărul și și-a văzut de drum. Mărul dacă a văzut-o atît de rea și de îndărătnică a blestemat-o și el:

— Drum bătut ca bumbacul,
Unde-oi ajunge să-ți frîngi capul;
Drum bătut ca fuiorul,
Unde-oi ajunge să-ți rupi piciorul.

Ajunse la o fîntînă-necată de imală. O rugă fîntîna s-o curețe de imală dacă vrea să-i dea să bea apă cînd se va-ntoarce. Ea o-nfruntă și pe fîntînă și merse setoasă și flămîndă-nainte, lacomă după avere. Mai la urma urmelor se opri la cuptorul de pîine, moartă de foame. Cuptorul o rugă să-l curețe de cenușă, că-i va da pîine caldă și bună, cînd se va-ntoarce. Ea însă izidi cenușa de pe vatra cuptorului, iar pîinea de sub spuză se prefăcu în scrum, că nu putu găsi nici o coajă de pîine. Iar plecă și de aci drăcuind și blestemînd prin glionțane și spini pînă ce ajunse la o pădure mare, unde stăpînea un moșneag mulțimea de ale în lăzi închise ca să nu fugă. Se tocmi la moș pe o ladă să-i slujească un an de zile. După ce i s-a isprăvit sorocul moșul i-a zis să-și aleagă o lacră din cele ce le avea. Ea, s-a sucit, s-n-vîrtit, pînă ce s-a hotărît. A pus ochii pe lada cea mai mare și mai nouă. Moșul i-a dat-o, a legat-o-n spinare și a plecat la mumă-sa fericită de atîta bogăție. Drumul e lung și greu. Ajunse la cuptorul de pîne, ceru o pită, dar cuptorul îi azvîrli cu cenușă-n ochi de o orbi. Ajunsă setoasă la fîntîna cu imală, vru să bea apă, dar fîntîna o umplu de imală. Se opri sub mărul stolos cu merele mîndre, coapte-n pîrg, vru să ia mere, dar mărul o luă la bătaie lovind-o cu ramurile, darmite să-i mai dea și mere rumene să mănînce!

Ajunse la herghelia de cai, ceru un cal că nu mai poate merge, caii o loviră cu copitele de-i frînseră oasele și-i rupseră țoalele. Ajunse la turma de oi și se rugă de ele să-i dea o țîră de lapte că moare de foame. Berbecii însă n-o lăsară și o burdușiră cu coarnele, de o dădură de-a dura prin țărînă, gata-gata să-i spargă lada cea frumoasă. Ajunsă la cireada de vaci, vacile o cunoscură și parcă le apucase strechea, fugeau, se broșcăiau și cu coarnele o împungeau de-și rupse picioarele. Tîrîș-grăpiș, ajunse miria cu porcii. Porcii cum o zăriră o-ncolțiră și cu dinții gata s-o rupă-n bucăți. Abia scăpă și de äia și a doajuns acasă toată ruptă, sîngerată, cu oasele frînte, mai mult moartă decît vie.

Cocoșul cum o văzu, sări pe o leasă și cîntă:

Cucuriguu, maguu!
Vine dracuu,
Toată ruptă,
Și bătută!

Baba cum îl auzi, grăi:

— Fugi, cocoș,
cocoloș,
că te taie moș!

Cocoșul însă bătea din aripi și vestea din bordei în bordei întîmplarea cu fata cea rea! Cum tună fata-n casă, mumă-sa alergă după fată și deschise lada. Cum o deschise, țîșniră în toate părțile șerpi, năpîrci, iar pe ele le mîncă și le morfecară, păn'-se săturară. Și așa pe cei răi îi săturară de avere, iar alele de atunci se liberară și nu mai trăiră-n ladă!

A fost vrodată vrun moș cui i-a murit baba și a rămas văduvoi cu o fată. El a luat altă babă care a avut iar o fată.

Baba nouă a mînat pe moș să-și dea fata ca slugă. Fata merge pe drum și ajunge la niscai porci.

— Du-te, fată, întoarce porcii, cînd te vei înapoia o să-ți dau un porc.

Ea întoarce porcii și pleacă mai departe pe drum. Ajunge la vaci, iar o mînă să-ntoarcă vacile, că, cînd se va întoarce o să-i dea o vacă. Ea le întoarce, prolungează drumul. Ajunge la oi, iar o mînă să-ntoarcă oile, că, cînd să va întoarce o să-i dea o oaie. Ea le întoarce și pleacă. Ajunge la cai, o mînă să-i întoarcă că, cînd se va întoarce o să-i dea un cal. Ajunge la mărul cu meră:

— Cură-ță-mă, fată, de omidă că, cînd te vei întoarce o să-ți dau meră să mănînci; ea îl curăță de omidă. Ajunge la fîntîna cu apă:

— Răneaște-mă, fată, de imală că, cînd te vei întoarce o să-ți dau apă rece să bei.

Ea o răneaște și prolungeaște mai departe. Ajunge la cuptoru cu pîni:

— Curăță-mă, fată, de cenușă că, cînd te vei întoarce o să-ți dau o pîne să mănînci.

Ea îl curăță de cenușă și pleacă; ajunge la vrun moș cu care să tocmeaște să-i fățuiască niscai lăzi cu ale cărora să nu le dea apă nici prea caldă, nici prea rece. Vro babă învață fata:

— Fata mea, tu să iai sama în care ladă să bagă alile alea.

Ea ia sama și vede că șerpii intră în lăzile cele noi și spune babii. Baba i-a spus cînd va pleca să ia o ladă veche că aia i-a fost plata. Cînd ea i-a ieșit sorocul să pleace acasă, stăpînu i-a zis:

— Ia-ți, alege-ți o ladă și pleacă. Ea ia o ladă veche și pleacă. Ajunge la cuptoru cu pîni și-i dă o pîne; ajunge la fîntîna cu apă, bea apă; ajunge la mărul cu meră, îi dă mere; ajunge la erghelia cu cai, îi dă un cal, ajunge la turma cu oi, îi dă o oaie; ajunge la gelepul cu vaci, ia o vacă; ajunge la miria cu porci, îi dă un porc.

Cînd doajunge acasă, cocoșul a cîntat: « cucurigu, vine fata moșului, ințolată, îmblăgată, cu blaga în spate și cu vite după ea. »

Mumă-sa mășteoaică strîgă:

— Cocoș, lovi-te-ar colera, că nu știi nimic.

Cînd intră fata-n casă și deschide lada care e plină de blagă de aur. Cînd vede mășticoaica așa aveare și atîta blagă, mînă pe fică-sa și ea să slujească să aducă bogăție.

Fata mășticoaicii pleacă, ajunge la porci, iar așa o mînă să întoarcă porcii, că, cînd să va întoarce o să-i dea un porc. Ea n-a vrut. Ajunge la vaci, o mînă să-ntoarcă vacili, că, cînd să va întoarce o să-i dea o vacă. Ea n-a vrut. Ajunge la oi, iar o mînă să le întoarcă că, cînd se va înapoia o să-i dea o oaie; ea nu vrea. Ajunge la cai, acolo o mînă să-i întoarcă că, cînd să va napoia o să-i dea un cal. Ea nu vrea. Merge mai departe, ajunge la mărul cu mere, care o mînă să-l curețe de omidă că, cînd să va întoarce o să-i dea meară să mănînce, ea n-a vrut.

Ajunge la fîntîna cu apă rece, o mînă să o rănească de imală că, cînd să va întoarce o să-i dea apă rece să bea. Ea nu vrea. Ajunge la cuptorul cu pîni care o mînă să-l curețe de cenușă că, cînd să va întoarce o să-i dea pîne să

mănînce. Ea nu vrea. Mai la urmă a ajuns la stăpînul la care a servit soră-sa vitregă și acolo să tocmeaște să slujească un an de zile pe o ladă pe care va vrea s-o ia cînd va pleca, din cele pe care le păzeaște.

Cînd a plecat, a luat o ladă nouă, gîndind că în aia e mai mare blagă. Ajunge la cuptoru cu pîni, care o umple de cenușă, ajunge la fîntînă, care o umple de imală, ajunge la mărul cu mere, o bate cu crengile, dar nu-i dă meară să mănînce. Cînd ajunge la cai, ei o bat cu copitele de toată o rup. Ajunge la oi, o împung berbecii cu coarnele. Ajunge rău, ne bine la vaci; vacile dau cu coarnele în ea. Cînd ajunge la porci, porcii toată o încolțăsc cu dinții și or vrut să o mănînce de tot. Abia a scăpat de acolo și abia doajuns acasă toată ruptă și omorîtă și sîngeroasă. Cocoșu iar cîntă:

— Cucuriguuu, vine fata babii, toată ruptă și bătută, dar cu lada plină de ale.

Baba zice:

— Ici, cocoș, ce știi tu!

Cînd fata tună înlăuntru, baba aleargă și deschide lada din care țîșnesc în toate părțile plin de șerpi, lupi, urși, mistreți și alte ale. De atuncea au rămas alili libere, dar pînă atuncea au fost închisă.

TREI FRAȚI ÎMPĂRAȚI

A fost odată un om sărac care avea trei copii și atît de sărac era că nu se temea de tîlhari că-i vor smulge averile. De aceea el se purta ca omul:

cel ce n-are nici haină,
nici la inimă vreo taină!

Într-o zi, simți că-i vine sfîrșitul, își adună copiii pe lîngă vatră și-ncepu a le da povețe, doar-doar, îi va învăța cum să scape de sărăcie. Și începu bietul tată a le grăi de la inimă ca să le meargă drept la minte:

— Heeei, copiii mei, sărăcia cînd s-a-ncuibat pe vatră, e ca o stană de piatră! Și eu aș vrea sărăcia, lucia, să nu se ție de voi, precum o viață s-a ținut de mine, ca scaiul de oaie! Nu vreau să vă aud întrebînd-o mîine, poimîine:

— Sărăcie, ce-ai cu mine?

— M-am avut cu tat-tău bine,
Și nu mă-ndur nici de tine!

De aceea, plin de amărăciune, acum, la despărțirea cea mare, îi blestămă pe fiii săi, să n-aibă parte de noroc și sănătate, dacă vor mai aprinde focul pe vatra bordeiului, ci să-și ia fiecare traista-n băț și s-o urnească în lumea albă să-și caute norocul și binele fiecare, după priceperea lui.

Tatăl își dădu sufletul împăcat în mîinile lui Dumnezeu, iar ei pustiiră casa, lăsînd-o numai cu un cotoi pe vatră și astfel plecară-n lumea albă.

Trecură peste munți și văi, rîuri și pustiuri, căutînd demîncare și pometuri, ca să nu piară de foame, căci era o mare foamete. Cînd se opriră într-un munte se vorbiră să facă focul și-l mînară pe fratele cel mic după lemne și surcele prin pădure. Fratele cel mare și mijlocașul se înțeleseră că nemaiputînd răbda de foame, cum s-o ațîța focul să puie mîna pe cel mic, să-l taie și să-l frigă-n frigare la foc și apoi să-l mănînce.

Cel mic, nici nu visa ce soartă-l paște ! Însă adunînd surcele prin pădure, văzu în zare o casă mare, cu ferești în soare. Și se gîndi el că la o casă așa mare și frumoasă, trebuie să fie și ceva mîncare, căci tare flămînzi erau. Se-ntoarsendărăt la frații lui și le spuse noutatea cu casa cea albă-n zare. Frații cei mari cum auziră că pot găsi de-ale gurii, lăsară cuțitele-n teacă și nu-l mai tăiară, grăbindu-se la casa cea părăsită din pădure, poate vor da peste ceva de mîncare. Cînd ajunseră la poartă, bat în zadar ! Casa era pustie. Nimeni nu răspundea ! Intrară înăuntru, aci țipenie de om ! O masă lungă la mijlocul cășii goală. Ce să se facă ei osteniți și flămînzi ? Să se așeze la masă de oste-neală. Dar cum se așezară pe săndălii și cu coatele pe masă, deodată, masa se umplu cu bunătăți. Numai purcei fripți, prăjituri, cafele și supe.

Cei mari, cum văzură atîta belșug se cruciră și se mirară că ce să fie asta ?: Dar de mîncat se temeau. Cel mic însă îi îmbie:

— Fraților, ce stați, hai să mîncăm, că de-o fi să murim n-o fi mare pagubă. Din pustiul ăsta nici dracul nu ne scapă ! Și se așezară pe mîncare și pe bere pînă ce se săturară bine gata să le crape burțile. Cînd vrură să plece, în mijlocul casei veni un moș cu barba albă pînă-n pămînt zicîndu-le:

— Uite, copii, mîncarăți și băurăți, dar bani nu plătirăți ! Așa o să stați aici un an de zile. La sfîrșitul anului bani n-o să vă cer, că știu că nu-i aveți, dar o să vă pun să răspundeți la trei întrebări. Dacă veți răspunde; bine va fi, dacă nu veți răspunde, o să vă tai, o să vă omor și o să vă mănînc fripți.

Cînd auziră copiii ce-i așteaptă li se făcu părul măciucă-n cap și-ncepură să tremure de frică. Cel mai mic și mai isteț la minte se gîndi, zicîndu-le:

— Frații mei, ia să stăm noi să mîncăm și să bem, că mare e anul și pînă la anul, ori moare măgarul, ori piere samarul, dar una tot se-ntîmplă. Frații se-nvoiră și căzură pe gînduri ce-ntrebări ar putea să fie alea și ei să nu le nimerească. Așa stau, se gîndeau, mîncau, beau și se plimbau. Dar zilele tre-ceau și anul se-mplinea. Într-o zi veni moșul zicîndu-le:

— Copii, un an ați șezut la mine. Un an v-am arănit, și v-am omenit ! Acum a sosit vremea să-mi brodiți vorbele mîine și bine să vă gîndiți ! Dacă o să-mi răspundeți bine încă un an am să vă mai țin să vă arănesc ca pe copiii mei.

Fratele cel mic cînd văzu că mai este o zi pînă se-mplinește sorocul, zise:

— Măi fraților, hai să fugim, că moșu ăsta ne prăpădește. Frații cei mari se temură și nu fugiră. Rămaseră noaptea-n casă să-și vadă norocul la ziuă. Cel mic, temîndu-se peste noapte să nu-l mănînce moșul, plecă pe furiș și se culcă sub un stejar mare stolos. Noaptea zburară și se lăsară pe copac trei păsări măiestre. Fiecare începu să se laude cu isprăvile făcute. Una din ele zise:

— Eu am puiat boală într-o fiică de-mpărat și acum îmi am cuibul în trupul ei. Șed degeaba și mănînc din ea, iar de lecuit toți vracii din lumea nu fac nici o ispravă. O altă pasăre măiastră nerăbdătoare o întrebă:

— Bine, soro, dar tu nu spui unde-i leacul ascuns?

— Leacul, leacul este de negăsit și de nebănuit, chiar subt spînzură-toarea împăratului. Acolo este o pată de sînge de om. Din sîngele ăla crește o floare galbenă. Floricica-nflorește la mijlocul nopții. Dacă ar ști zăvrăcioaicile, doftoroaicele s-o păzească noaptea și s-o culeagă înainte de a se face ziuă cînd se-nchide floarea, ar scălda-o și vindeca fata !. Dar așa, sapa și lopata ! Copilul era numai ochi și urechi, toate auzea și pricepea. O altă pasăre măiastră începu să se laude astfel:

— Eu am adunat toate izvoarele din cutare împărăție și le-am încuiat bine, bine, să moară de sete și foame oamenii. Împăratul a căzut la pat de

necaz. A chemat meșteri și ingineri să sfredelească măruntaiele pămîntului ca să izvorască apă. Dar în zadar s-au străduit că la toți le-a tăiat capetele și a zidit o culă mare din capete de ingineri să rămîie de pomenire, dacă va pieri omenirea din lipsă de apă. Acuma nimeni nu mai cutează să caute izvoarele de apă ascunse. Stau toți și pier cu zilele de sete, oameni, vite, păsări, iarbă, păduri, tot se usucă și numai vîntul șuieră a pustiu. Una dintre păsări, dornică de a afla care este cheia slobozirii izvoarelor, o-ntrebă:

— Spune, soro, cum se poate găsi cheia de slobozirea izvoarelor, dacă te lauzi că știi atîtea?

— Subt vatra împăratului stă ascunsă de mine cheia cu care se deschid izvoarele. Dar cum împăratul nici nu visează că sub vatră este leagănul izvoarelor, o să-i dea popa cu cădelnița la cap, că n-are-ncotro.

Cea de-a treia pasăre măiastră auzindu-le lăudîndu-se, porni și ea să-și arate scofala:

— Voi ați făcut, ce ați făcut, însă eu v-am întrecut. Am prins de un an trei inși, trei copii. I-am arănit degeaba de un an și mîine ori scapă, ori pier. Am să-i întreb trei întrebări, trei vorbulițe, dacă le-o zgodi bine va fi, de nu, am să-i mănînc de vii.

— Ce ai de gînd să-i întrebi? zise una.

— Ascultați ce o să-i întreb:

Din ce ați mîncat un an de zile? Dacă vor răspunde din scăfîrlia lui tata, e bine. Pe urmă:

— Din ce ați beut vin și apă un an de zile? De vor răspunde din potcoava de cal, iar e bine. Și mai la urma urmelor o să-i întreb:

— Cu ce ați mîncat bucatele și mîncărurile un an de zile pe de-a bodaproste? De vor răspunde cu deștili lui tata, au scăpat. Iar dacă n-o brodi-o sărmanii, avem să-i mîncăm și să ne veselim. Păsările măiestre, mai zburară prin copaci, își pigulіră aripile și se pieptănară, pe urmă-și luară zborul și se duseră. Copilul sta jos pitulat, cu inima cît un purice de frică să nu-l simtă măiestrele și să-l omoare. Acum răsuflă ușurat și se-ntoarse la frații săi. Cînd ajunse la ei, ăștia mai mult morți decît vii. Se gîndeau la ziua de mîine cînd nu vor putea răspunde și-i va mînca moșul. Cum ajunse cel mai mic le grăi:

— Stați, măi, ce vă perpeliți așa, ascultați la mine, eu am să răspund și pentru voi. Am aflat taina! Dacă n-ascultați de mine sîntem pierduți. Ați auzit?

— Am auzit! îi răspunse frații ca niște glasuri mai mult stinse. Cum s-a crăpat de ziuă, moșul a intrat pe ușă gata să-i întrebe, așa precum le-a fost înțelegerea.

— Măi copii, v-am arănit pînă acuma, v-am dat de toate ielea, toate bunătățile, dar voi din ce ați mîncat, cînd ați mîncat?! Copiii încremeniră și tăcură ca niște muți.

— Din scăfîrlia capului tatălui nostru, răspunse îndată cel mai mic și cel mai isteț!

— Taci, măi băiete, nu te grăbi, unde ai văzut tu scăfîrlia lui tată-tu, mort și-ngropat cine știe unde . . .

— Ba din ea am mîncat să știi. Ziceți și voi măi fraților ca mine.

— Așa, e moșule, din scăfîrlie am mîncat.

— Bineee, să nu vă pară rău! Însă cum și frații întăriră că așa e, moșul înnegri într-o parte, de sus pînă jos. După asta moșul iarăși îi întrebă:

— Eu v-am dat de ați beut din pahare mîndre, iar voi să-mi răspundeți, cu adevărat din ele ați beut?

— Am beut din potcoava de cal, îi răspunse cel mic cu hotărîre.

— Unde ați văzut voi potcoavă de cal? Luați aminte, că de nu chibzuiți bine, de vii o să fiți mîncați.

— Ba așa este, răspunseră și ceilalți doi nătăntoci.

Cum grăiră frații, moșneagul, de necaz, înnegri și pe cealaltă parte de sus pînă jos și uidi cu totul negru ca smoala.

— Heeei, copii, mai rămase unaaa ! V-am dat de ați mîncat cu furculiță și cu linguri, voi spuneți-mi cu ce ați mîncat? Fratele cel isteț, în grabă-i răspunse:

— Am mîncat cu deștili lui tata.

— Măi, ce proști ! Unde ați văzut voi deștili lui tatăl vostru mort de atîț ani și putrezit? Voi amîndoi nu dați crezare la nărodu ăsta, nu-l vedeți că este smintit?

— Ba este adevărat, cu deștili lui tata am mîncat, mai întăriră și ceilalți doi frați, tremurînd de frică.

Moșul cum auzi și pe-al treilea răspuns, începu de se umflă, se umflă, mult, mult și deodată plesni atît de tare că răsunară munții și se mișcă pămîntul din furca lui. Din moș se făcu praf, pulbere și țărînă neagră, iar casa lui se risipi în cele patru vînturi. Copiii se pomeniră azvîrliți tocmai în munte, risipiți prin copaci cu cîte un stei de piatră în mînă. Cînd se desmeticiră ca după un vis urît, se văzură între munți pustii și steiuri de piatră, pe care mișunau șerpi și balauri.

Se-nchinară lui Dumnezeu c-au scăpat cu viață și au coborît de pe vîrful muntelui în vale.

Colindînd ei și umblînd prin munte după pometuri, fratele cel mic, iar se pierdu de cei mari.

Rătăci fără rost zile și nopți fără să-și găsească frații. Într-o zi se slobozi într-o joacă mai în jos, auzind o larmă mare, cu bătăi și înjurături. Ce-o mai fi aici? Se întrebă bietul copil și coborî să vadă. Cînd în japcă, vede trei cocoși roșii mari și dolofani, cu crestele aplecate, cu pintenii-nodate. Cum îi zări rămase-ncremenit. Așa ceva nici în vis n-ar fi putut să vadă. Cocoșii erau mari cît oamenii, săreau unul pe altul cu cioacurile cît țeglicele, cu picioarele cît crecanele, cu penele aurite, cu capete zdrobite. Copilul își luă inima-n dinți puse mîna pe o moacă și sări să despartă cocoșii.

— Stați, măi fraților, ce vă certați, ce vă mîncați, seama v-o luați și vă împăcați? Unul dintre ei plin de sînge cu penele zdrențuite îi răspunse:

— Noi sîntem trei frați, în japcă blestemați, să trăim, să ne batem și să murim. De trei ani ne batem, de trei ani ne certăm și nici cînd pace n-avem, pe trei lucruri fermecate, de tata la moarte lăsate.

— Ce lucruri nene, v-au rămas, de vă ciocniți și sîngerați parcă ați fi niște turbați, făr' de minte scăpătați ! Atunci un alt cocoș, țanțoș cu pinteni de aur la picioare-i zise:

— Băiete, logofete, trei lucruri ne-au rămas, pe vrajbă am pornit, rău ne-am războit !

— Spuneți odată ce lucruri vă-nvrăjbiră, ce lucruri capul vi-l ciocăniră?

— Asta-i una sabie, cu a doua o chesa și niște foale învechite, de la tata-s moștenite.

— Nu văd ce scumpete zace în dănănăile ăştia, vechi şi împuţite, de nu fac două parale?!

— Ba fac! zise un alt cocoş. Cînd vei lua sabia-n mînă toate oştirile din lume ţi se adună-n faţă gata să pornească la luptă, şi ce gîndeşti, aia faci cu oştirile. Calci în picioare orice împărăţie, orice avuţie o iei cu sila şi nici un împărat nu cutează să zică împotrivă o vorbă. Ba te mai şi laudă că trecînd prin foc şi sabie omenirea, ai eliberat-o de la tiranii, ce nu sînt şi nici n-au fost.

Iar chesaua fată bani. Cum o scuturi şi te gîndeşti să se umple de poli de aur, ea îndată face bani, aşa că, niciodată nu stă goală, cum nu stă omul fără griji.

— Da foalele, ce e cu foalele, nene? întrebă nedumerit copilul.

— He! cu foalele nu este un lucru prea mare. Cum vei vedea că eşti la strîmtoare, te sui călare pe foale şi zbori ca vîntul şi ca gîndul la capul pămîntului, în slava cerului, ori la talpa iadului. Unde gîndeşti, acolo ajungi. Dacă văzură cocoşii ce văzură, îl rugară pe copil să le-mpartă el, ca un om cinstit lucrurile pe direptate. Copilul luă lucrurile şi chibzui că bine i-ar prinde ele la nevoie.

— Hai să scoborîm mai în jos în Valea Plîngerii, lîngă acel rîu minunat, bun de adăpat dar şi de scăldat.

— Hai! Şi cum ieşiră din japcă coborî copilul cu cocoşii în Valea Plîngerii. Ei rămaseră pe ţărmul rîului iar el se aşeză pe foale în mijlocul rîului. După asta le grăi:

— Voi să vă grăbiţi, iute să-naintaţi lucrurile să le luaţi. Cine ajunge întîi sabia o ia, cine ajunge al doilea, cheseaua de bani, iar al mai din urmă foale ciuruite, foalele învechite.

El le făcu semn să pornească cocoşii, făloşii, o pornîră, dar cum se repeziră şi s-apropiară, el ridică sabia şi gîndi pe rînd ca fiecare să se prefacă într-un stei de piatră şi să rămîie pe vecie la fundul apei. Aşa gîndi, aşa se şi făcu. Ăşti trei cocoşi se vedeau a fi cocoşi, dar ei erau trei zmei care se certau pe lucrurile ce le lăsase tatăl lor.

Cum rămase singur, pusă mîna pe sabie, băgă cheseaua-n sîn, se aşeză pe foale şi se gîndi unde sînt fraţii lui pierduţi. Dar cum porni într-acolo, în Valea Plîngerii, năvăliră zmeii, balaurii, năpîrcile, păsări cu cioc de oţel, gata-gata să-l piardă şi să-l înghită de viu. El cum se văzu la strîmtoare, se aşeză pe foale, ridică sabia şi cum dete o dată şi gîndi toate fiarele astea să se prefacă-n steiuri de piatră negre, toate încremeniră pe vecie, aşa cum copilul cel isteţ gîndise. Acum plecă să-i caute pe fraţii pierduţi. Cum se gîndi şi ajunse la frăţiorii lui flămînzi şi rupţi ca vai de ei. Mai întîi le spuse tot, cum e rîndul, mai pe urmă le zise să se suie pe foale, să se ţină bine că o să zboare în slava cerului.

Dar cum zburară peste Valea Plîngerii, alţi zmei, alţi balauri cu fălcile-n cer şi altele-n pămînt, îi fugărea scoţînd foc şi pară, gata să-i înghită. Copilul cel mic cum ridica sabia le tăia capetele, din zori şi pînă-n înserare, pînă ce pe Valea Plîngerii curgea acum un rîu de sînge de zmei şi de balauri, iar dealurile şi cîmpiile erau pline numai de carne de ale spurcate. Nu se mai auziră vaiete şi urlete şi toate alele sălbatice îşi găsiră pieirea în Valea Plîngerii. Valea Plîngerii răsuflă liniştită şi de aci încolo pe luncile cu florile, sosiră ciobăniţele să-şi pască oiţele. Se bucurară cei trei fraţi, dar deodată tresăriră amintindu-şi cel mic, de cele auzite de la păsările măiestre despre prinţesa cea de pe patul de moarte. Se suiră călări toţi trei pe foale şi cît se gîndi al mic, atît ţinu

călătoria ! Deodată mai iute ca vîntul zburară și se pomeniră la palatul de cleștar strălucitor ca soarele, unde trăgea fiica-mpăratului să moară.

Cum pusă piciorul pe pămînt, bătu la poarta palatului.

— Cine ești, tu măi puștiule ! îl întrebă răstit un ostaș înarmat din tălpi pînă-n dinți.

— Eu sînt un doctor și viu s-o lecuiesc pe fiica-mpăratului.

— Du-te, măi băiete, pe pustie, că te-aude-mpăratul și-ți pune și ție capul uite colo-n cula aia-naltă zidită numai din capete de doftori și doftoroaie.

— Eu te rog să mă lași pe mine să intru la-mpăratu, că știu eu ce spun.

— Bineee ! să nu-ți pară rău dacă ți-oi pierde capul.

Veni ofițărimea și-l duseră la-mpăratul:

— Împărate-luminate, facă-ți domnul multă parte, de noroc, de sănătate, eu mă prind așa cum mă vezi mic pipernicit să-ți scol fata de pe boală și să nu-ți cer nici o para chioară. Împăratul și curtenii săi, socotiră că ăst copil glumește sau e-ntr-o ureche. Însă copilul nu se lăsa și-i dă-nainte că dacă n-o va putea vindeca, să poftească împăratul să-i ia și lui capul și să-l aline pe vîrful cetății zidită numai din capete de oameni doftoriți. Împăratul se-nvoi și-i dete trei zile, să facă dovada științei sale. Cum veni seara merse de culese floarea ce înflorea o dată pe noapte din sînge sub spînzurătoarea împăratului, o pusă-n sîn și merse s-o scalde pe prințesă cu ea. Cum o scăldă o dată fata căpătă roșeață-n obraji și chip de om înviat din morți. A doua seară de sub altă spînzurătoare pîndi pînă-nflori floarea, o culese și iar o scăldă pe prințesă. Prințesa căpătă viață și glas să grăiască. A treia noapte mai culese o floare și încă o dată o mai scăldă și fata se-nzdrăveni de-a binelea, de parcă n-ar fi fost bolnavă niciodată.

Împăratul se bucură foarte de isprava istețului copil și-i zise:

— Măi băiete, băiețele, pentru faptele mari ale tale, îți dau fiica de mireasă, să-ți fie soție-aleasă, iar în marele palat, să fii chiar împărat !

— Împărate și-nălțate, prea ești bun și-mi dai de toate ! Eu sînt fiul cel mai mic, nu mă pricep la nimic ! Mai am doi frățiori mai mari și s-or mînia și m-or blăstăma, c-am luat-o-nainte și nu ne-am însurat pe rînd, precum ne-am făcut pe rînd. S-ar cuveni să-ți măriți fiica după fratele meu mai mare și nu după mine cel mai mic ! Străjele merseră în oraș pe la dughene de-l chemară pe fratele său mai mare să fie mire. Și se făcu o nuntă mare și frumoasă ca-n povești, precum numai la crai și-mpărați se poate face. Fratele cel mic și mijlociu n-au timp de pierdut. Se puseră pe foale și zburară ca gîndul în țara însetată unde erau încuiate izvoarele. Cum gîndiră se pomeniră în acea împărăție arsă de dogoarea soarelui, vitele și oamenii lingeau roua ce le-o mai da Dumnezeu dimineața. Întrebară lumea din cetate dacă de mulți ani nu mai au apă și spre mirarea lor, aflară că de peste un veac izvoarele au secat, iar viața se stinge cu fiecare zi ce trece. Palate și orașe mari rămîn pustii.

A doua zi, copilul cel isteț nu mai putea răbda nici el de sete și drept la poarta împăratului se opri și ceru să-i vorbească. Împăratul îl primi, iar băiețașul îi grăi:

— Slăvite-mpărate, mare-luminate. Văd că împărăția ta este topită de arșița soarelui. Pier vite, pier oameni, piere viața ! Eu mă leg, ca un inginer de izvoare ce sînt, să vă slobod izvoarele și iar să aveți apă și viața ca odinioară.

— Măi băiete, vezi tu cetatea aceea-naltă, e făcută numai din capete de ingineri de paie ca de-ai de tine. Mai bine vezi-ți de cale să n-am păcate și cu un fecior necopt ca tine.

— Împărate-luminate, eu nu mă tem de moarte! Eu am venit hotărît să scap lumea de la sete, să-i dau apă cu izvoare și să crească florile iară. Și se-nvoi împăratul să-l lase să descuie izvoarele încuiate. Porni băiatul prin palat, privește-n deal, privește-n vale, dă-i și prin oborul împăratului, se face că-ncearcă, caută și nu găsește căpătîiul.

Împăratul după el, gîndește că ăsta e mic, dar e inginer isteț. Nici prin gînd nu-i trecea că el este un bondoc de om, ce nimic nu știa! Mai la urmă se opri lîngă duvar la vatra focului așa cum auzise de la zînele măiestre. Ridică pliocii de piatră și săpă în vatra focului adînc. Oamenii săpară și porniră să curgă izvoarele.

— Vezi, mărite împărate, aici sînt legate, înnodate și-ncuiate izvoarele din împărăția ta. De-acum înainte vor porni izvoarele să curgă în toată țara. Ca prin farmec, toate fîntînile, toate lacurile, rîurile cu izvoarele, se umplură cu apă și începură să curgă la vale spre marea bucurie a împăratului. Atunci împăratul, plin de drag și de bucurie îi zise:

— Ascultă, măi băiete, fiindcă este treaba așa, că descuiași izvoarele, se umplură mările, înverziră cîmpurile, înfloriră florile și viața-mi luminași da și-mpărăția-mi luași! Și de-acum pînă-n vecie s-o stăpînești tu cu fiica mea, care o să-ți fie mireasă și-mpărătească!

— Ba, mărite împărate, că am un frate, m-o bătea și m-o certa, că el e mai mare și nu se-nsoară, iar eu mă leg la cap cînd nu mă doare. Noi trebuie să ne-nsurăm pe rînd precum ne-am născut. Să-l chemați pe el și lui să-i faceți nuntă.

Cum îl găsiră gură-cască prin oraș, îl chemară la palat și-i spuseră că e ginere și va fi-mpărat. Mijlocariu căscă ochii, credea că visează, dar nunta și veselia-ncepu și ținu luni și ani, iar el tot nu-nțelegea prin ce minune i-a pus tocmai lui Dumnezeu mîna-n cap.

Fratele cel mic n-are răbdare să petreacă și să veselească. Își încinse sabia, ascunse chesaua fermecată-n sîn se urcă pe foale și zbură peste cîmpii și-împărății pînă ce se scoborî tumite la capul pămîntului la niște palate mîndre împărătești de marmoră și de cleștar.

N-are de lucru și trage la o crîșmă să ia ceva de-ale gurii. Cînd la crîșmă fiica-mpăratului juca cărți cu un curtean înzorzonat, îmbrăcat numai în țoale de aur și de argint. Măi și se miră copilul de prințesă că se joacă la cărți prin birturi. Ce-ar fi să intre-n vorbă cu ea și să se joace cu ea. Tocmai ofițerul de la curte golise portofelul și plecase supărat. Ia s-o-ntreb eu nu joacă cu mine?

— Văd că vă place jocul de cărți și mie-mi place dar dacă n-am cu cine juca, stau și rabd.

— Ai bani?

— Am.

— Hai să jucăm, zise prințesa. Și se puseră pe joc frate să-i facă de petrecanie paralelor. Pînă dimineața fiica-mpăratului pierdu toți banii. Dar ea lua seama că punga băiatului fată bani, îndată ce nu mai avea. Cum să facă ea să-i fure chesaua cea fermecată care fată bani! Pune la cale cu crîșmariu să-i dea vin să bea să-l îmbete pînă și-o pierde de tot mințile. Și crîșmarul se puse pe el cu vin vechi de nouă ani și băiatul de bucurie că i-a luat toți banii crăiței, hai cu ea la băutură:

Bea cu oala
Să fugă boala,

Și cu ploschița
Să-și ude gurița!

Și așa beu cu sete pînă-și îneacă pipota, de căzu lat la pămînt. Fiica-mpăratului atît așteptă. Cum îl văzu, băgă mîna-n sînul băiatului și-i fură chesaua cu bani. Vru să plece, dar necuratul n-are de lucru de-și vîrî coada și o-ndemnă să-i ia sabia cu care înfrunți oștirile lumii și foalele cu care zbori ca vîntul și ca gîndul. Ca să nu simtă că l-a-nșelat i-a pus la loc altă chesa, altă sabie și foale, asemănătoare ca picăturile de apă. Băiețașul dormi un somn bun și se sculă amînat, cînd prințesa hehe, de mult se dusese la palat.

Cum se sculă vru să-ncerce sabia. O ridică-n sus și gîndi să se adune oștire cîtă frunză și iarbă, dar oștire ioc. Îi furase sabia și alta la fel îi pusese la loc. Cînd văzu una ca asta, simți cum îl lasă picioarele. Hai să-ncerc și chesaua dacă mai fată bani! Da de unde, în zadar o scutura că parale nu mai fata! Tiii! zise el în gîndul său, și pe asta mi-a luat-o! Să crape de ciudă, nu alta! Ce-i mai rămînea de făcut? Să se urce pe foale și să zboare la palat să se plîngă. Dar cum se sui pe ele, foalele nu mai au nici o putere să zboare ca odinioară. De-acum se văzu pierdut și se gîndi la vorbele lui taică-su, că mintea de-ar crește pe toate cărările, ar paște-o măgarii. Plîngea de necaz și-și da cu pumnii-n cap fără rost.

De-acum sărac și gol pușcă își luă lumea-n cap și plecă la voia-ntîmplării unde o da sorocul și norocul. Umbla din sat în sat, din cătun în cătun, cerșind de mîncare. Țoalele, i se rupseseră de se făcuseră ferfeniță pe el. Îi era rușine să mai treacă-n halul ăsta prin lume. Dar e mai bine să meargă-n munte și să-și caute de-ale gurii ca jiganiile sălbatice prin păduri.

Urcînd și scoborînd pe potecile neumblate ale munților, deodată găsi un măr cu mere neobișnuit de mari și frumoase. Hiii! își zise el, bine că cel puțin am ce mînca, să nu mor de foame! Dar cum mușcă dintr-un măr, să vezi drăcia dracului, îi crescură coarne ca la țap. Cînd văzu una ca asta încremeni de frică. Colac peste pupăză, asta-mi mai lipsea își zise-n gînd băiatul. Ce să facă acum să scape de coarne? Se suci, se-nvîrti, dar coarnele-i atîrnă-n cap, ca la un țap. N-are ce să facă, trebuie să rabde și să le poarte dacă așa l-a pedepsit Dumnezeu că n-a avut minte să-și păstreze lucrurile ca ochii din cap. Acum să sufere! Ridică mîna de coarne și merse prin pădure speriind ca o arătare cerbii și căprioarele ce se adunau la izvoare să-și stîmpere setea. Mergînd după izvoare cu apă curată de munte, în cale dete de un păr, încărcat de pere. De sete luă o pară, o mîncă și-i căzură coarnele jos, parcă le-ar fi luat cineva cu mîna. Heeei, dar fiindcă la minte era isteț, luă seama că din mere ies coarne, din pere pică coarnele, ca și cînd n-au fost. Stai, frate-meu, dacă-i așa că-i vin eu de hac prințesei, s-o usture la ficați, dacă a cutezat să-mi fure lucrușoarele mele! Se-ntoarse la măr, umplu săcuiul de mere, iar sînul de pere. De aci plecă drept la curtea-mpăratului. Se plimba prin fața palatului și striga ca negustorii, doar, doar, o veni și fiica-mpăratului să cumpere și să-i vie de hac. Și cum mergea și se-nvîrtea striga:

Hai la mere,
Hai la pere,
Hai la mîndre floricele!

Fiica-mpăratului, n-are iar treabă. Ridică capul peste gard să vadă ce vinde băiatul. El cum o zărește o recunoaște și mai tare strigă să-i iese sufletul din boșogi. Prințesa cînd văzu merele mari și frumoase nu-i păru rău de bani, patru galbeni numără și umplu șorțul. Îi dete lui ta-su și mă-si și toți se mirară

de așa mere frumoase mari și aurii. Fiecare în palat ședea-n ogeacul lui cu slugile lui. Prințesa cum mușcă din măr îi crescură coarnele ca la țap. Degeaba țipa, în zadar se zvîrcolea, că de coarne nu scăpa. De rușine se ascunse sub pat; sta acolo pitulată zi și noapte să n-o vadă împăratul și sfătuitorii acestuia. Mare rușine căzuse pe capul ei. Împărăteasa veni în odaia lui fie-sa s-o vadă, dar n-o găsi. Luă și ea dintr-un măr și-ntr-o doară mușcă din el. Cum mușcă îi crescură coarnele. De rușine fuge și ea sub pat să n-o vadă împăratul. Cînd pe sub pat se găsi cu fiică-sa și ea ca naiba-ncornorată. Stăteau aci ca slutele și ca mutele. Le caută slugile, da nu le găsesc. Zarvă mare! A fost furată împărăteasa și fiica de niscaiva zmei își dau cu părerile doftoroaiele și vrăjitoarele. Porni împăratul să le cate. Cînd în odaia lor vede mărul pe masă și mușcă de sete și inima rea din măr. Cum mușcă, îndat-i crescură coarnele ca la țap. Începu să tragă de ele să le rupă dar în zadar. De rușine să nu-l vadă generalii și mareșalii în halul ăsta, tîști și el sub pat! Cînd acolo, soția și fiica, amîndouă cu coarne. Începură toți să se vaite și să-l blesteme pe acel copil afurisit care i-a păcălit.

Dacă văzu împăratul că n-are ce se face, că la deal e greu, iar la vale-i rău, își dojeni muierea și fata să iese de sub pat, că doar n-o fi cu bănat să stea tot pitulați cu coarnele-n cap:

— Hai, bre, ieșiți, zise-mpăratul, că n-avem ce ne face! De-acum ne-am făcut de pomină și Dumnezeu de niscaiva păcate ne-a pus mîna-n cap. Ieșiră și femeile ascunzîndu-și de rușine fața.

Ce era să mai facă sărmanul împărat? Dete veste prin lume că se caută doftoroi și vrăjitori care să le taie coarnele. Se iviră o mulțime. Căci la mămăliga mare, vin multe haimanale. Dar cum le tăiau și mai mari creșteau. La cîtăva vreme, destul de amînat veni și copilul cel isteț, dar de data asta nu mai era îmbrăcat în haine ponosite și zdrențuroase. Se îmbrăcase frumos, parcă era pui de vraci. Își puse-n poznare doftoriile și veni la-mpăratu să-i doboare coarnele.

Mai întîi, și-ntîi, împăratul îl pofti în palat îl cinsti și-l omeni ca pe un doftor priceput, cum se părea. După aceea, băiețașul zise:

— Mărite-mpărate și prea luminate, toți avem păcate! Eu nu voi putea să vă dobor coarnele dacă mai întîi n-o să vă spovedesc. Dacă nu o să ascundeți nimic și o să vă mărturisiți păcatele, atunci eu o să pot lucra și coarnele or cădea. Altfel nu facem nimic!

Trecu într-o altă odaie și-n taină se puse să-l ispitească pe împărat ce păcate a făcut. Împăratul, ca orice împărat este fără de păcat! N-o să-și recunoască el că are și păcate. Și așa se vedea pe față că este un mincinos. Veni rîndul la împărăteasă. Și asta la fel de mincinoasă, că oprea apele-n loc și soarele, cu prefăcătoriile și minciunile. O scoase afară să intre fata cea cu pricina. Se uită la ea și-o-ntrebă, parcă ar fi fost călugăre nu copil.

— Spune-mi frumușel; ai vreun păcățel, pe cel sufletel?

— Vai de mine, Doamne, sînt curată băiete, ca roua dimineața, ca steaua-n cer, ca strugurile din vie, ca Maica Stămărie. El o văzu și pe asta că e dintre alea ce dacă spune adevărul se-mbolnăvește. O scoase afară zicîndu-i că e mincinoasă și prințesa știindu-se cu musca pe căciulă ieși.

Pe urmă iar le grăi la toți trei:

— Fac cea din urmă-ncercare, cinstite fețe-mpărătești, de nu-mi spuneți adevărul gol-goluț, în loc de coarne pe cap o să-mi purtați coarne ca necuratul din baltă și să luați aminte bine că:

Minciuna a umblat,
cît a umblat
și-acum i s-a-nfundat!

Și ca să le arate că toți sînt mincinoși, le dete la fiecare cîte o linguriță din zamă de mere și cum beură coarnele le crescură mari ca la cerb. Cînd se văzură ei în halul ăsta, de voie de nevoie, intrară pe rînd în odaia lăturalnică să se spovedească în fața băiețașului.

Împăratul din fir în păr spuse cum l-a omorît pe frati-su ca să-i ia locul, cum a spînzurat oameni sau pe alții i-a-nchis și lăsat să moară de foame între ziduri. Pe urmă a spus cu cine s-a ținut și tot ce god a mai păcătuit. După asta l-a poftit afară și-a venit împărăteasa.

Împărăteasa mărturisi că din pricina ei a murit cutare general, cutare om învățat și mai la urmă spuse și cu cine din palat s-a ținut fără să afle-mpăratul. Văzînd că și ea a spus dirept o pofti afară să intre la spovedit și frumoasa prințesă.

Crăița-i zise că ea este fără de păcat ca florile cîmpului, ca Maica Precista. Mai la urmă-i mărturisi că are totuși pe suflet un mare păcat. Și-i povesti din fir-în păr cum l-a-mbătat pe un copil sărac, i-a luat chesaua care făta bani, i-a luat o sabie și niște foale. Atunci băiatul a mai întrebat-o:

— Ascultă, fată, mai ții tu lucrurile alea?

— Le țin, cum să nu!

— Știi tu la ce sînt bune?

— Știu că doar chesaua puiază parale din senin dar de alelante n-am habar.

— Uite ce-ți zic eu. Dacă vrei să-ți fie bine și să ai noroc în viață să nu-l înșeli nici pe-ăl sărac, nici pe-al bogat și cînd vreodată copilul ăla, îți va cere lucrurile să i le dai, că sînt ale lui. Așa să faci!

— Așa voi face! Ieșiră-apoi afară-ntr-o odaie mare luminoasă, numai cu pietre scumpe-mpodobită.

Luă sticluța cu zamă de pere și la fiecare-i dădu o linguriță. Cum înghițiră coarnele picară. Cînd văzură minunea, săriră-n sus de bucurie, iar împăratul începu să joace strigînd:

Hopa, hopa,
joacă popa,
niniu
și cu dascălu!

După ce se desmetici, zise către băiețaș:

— Măi băiete, logofete, de-acum să-mi fii ginere, dau fata mea să-ți fie mireasă și-apoi împărăteasă! Că o armată de doftori mari nu ne-au doborît coarnele, iar tu cu zamă dintr-o sticluță, făcuși minuni! Ești băiat isteț, om de mare preț!

— Slăvite-mpărate și iar luminate, ca să le faci bine, fă și pentru mine, la nuntă să-mi vie, din dalbă-mpărăție, cei doi frați, ce-mi sînt împărați, la margine de pămînt, unde n-ați fost nicicînd. Împăratul trimise oștire și corăbii în cele două-mpărății să vie și frații lui să se veselească la cea nuntă-mpărătească ce n-o mai fi pe lume altă. Pînă să se pregătească de nuntă, el fuge din palat și cumpără niște țoale ponosite și zdrențuite, ca s-o-ncerce pe mireasă dacă e om, ori e porc de cîne.

Trecu pe la poarta palatului, desculț și zdrențuros, cerînd străjerului s-o cheme pe fata-mpăratului că are să-i spuie ceva. Abia au chemat-o la ăst

coate-goale pe crăiță. Dar pînă la urmă tot au adus-o. Cînd a văzut-o a și-ntrebat-o:

— Măria-ta, mă mai cunoști?

— Ba, te cunosc.

— De unde mă cunoști?

— Din sara aceea cînd am jucat cărți împreună.

— Frumos din partea unei împărătese să mă-mbete și să-nșele un copil sărac, ca să-i fure lucrurile? Spune, așa e?

— Așa e! Te-am îmbătat și te-am înșelat, dar să mă ierți.

— Te iert, dacă-mi întorci lucrurile mele.

— Ți le-ntorc. Și fata se ținu de cuvînt. Îl luă în palat și-i dete sabia, chesaua și foalele. El îi mulțămi. Luă sabia-n mînă și se gîndi să se umple curțile și tîrgurile de oștire ca să petreacă de nunta lui și se umplură. Pe urmă trecu prin fața ostașilor și scutură chesaua, ca să adune oștirea parale să se procopsească și ostașul că destul e de amărît săracul. După aia se sui pe foale, îi arătă prințesei inelul primit de la ea de logodnă și-i zise:

— Iată eu sînt ăla pe care m-ai înșelat și tot eu sînt ăla care ți-am pus coarne-n cap, ca să te-nvăț minte să nu mai înșeli. Dacă mă mai vrei să-ți fiu soț, spune-mi ca să zbor să-mi aduc frații la nuntă.

Ea îl privi cu uimire și-i grăi:

— Vai iubitul meu mire, cum să nu te vreau, vorba mea e sfîntă și este legămînt înaintea lui Dumnezeu pentru mine! Du-te și să vii repede că ard de nerăbdare să te văd pe veci lîngă mine, stăpînul acestei mari împărății.

Băiatul se sui iar pe foale și cum se gîndi zbură ca gîndul și ca vîntul la frații lui împărați și tot ca gîndul se-ntoarse la nuntă cu ei tot călări pe foalele fermecate înainte de a se-ntoarce oștirile și corăbiile trimise de tată-su. Și de aci înainte unde se porni o nuntă frumoasă ca-n povești, la care sosiră și jucară și frații lui ajunși și ei împărați prin istețimea lui, precum și tot norodul și toți craii și-mpărații lumii. De cum se punea luna nouă, jucau nuntașii și se veseleau, pînă rămînea alinată pe cer ca o andrea. Și dă-i nainte cu:

Hopa, țupa!
cît ține nunta!
chiote și trai!
patruzeci de ai!

Și poate că tinerii-mpărați, se vor veseli și nuntașii chiui, și astăzi!

PIPILCUȚA

A fost odată
ca niciodată...
că de n-ar fi!
nu s-ar povesti.

A fost undeva departe un om lucrător care toată viața a fost argat muncind pe la unu, pe la altul, fără să agonisească vreo avere. În măidanu lui avea două-trei găini și un cocoș frumos, țanțoș și voinic de-ți era mai mare dragul să te uiți la el, cutcurezînd.

Omul trăia ca pe vremuri în sărăcie, dar se-nțelegea bine cu muierea și, în scurt timp, avură o fetiță frumoasă cu părul strălucitor ca soarele. Fetița

creştea, iar lumea se mira de frumuseţea ei. Pe fată au botezat-o Pipilcuţa. Pipilcuţa nu numai că era frumoasă, dar era şi vrednică. Toată ziua lucra şi mai puţin se juca. De mică învăţa să gătească, să ţese şi să toarcă, lumea o lăuda iar dănacii cum scoaseră capul, puseră ochii pe ea, gata s-o ceară.

Unele dintre văruicele ei se mîndreau că sînt prietene cu ea, iar altele o urau pentru cinstea şi cuminţenia ei.

Cum era obiceiul pe atunci, fetele se adunau seara la clăci; cînd la una, cînd la alta pînă torceau lîna şi cîlţii. Fetelor le plăcea să fie împreună, fiindcă la clacă povesteau, cîntau, se jucau şi veneau după ele să le mai strîngă dănacii. Pipilcuţa nu se îngrijea de băieţi, avea ea grija casei şi a furcii.

S-a întîmplat să fie clacă la o văruică. Fetele cele rele o pismuiau pentru vrednicia şi cuminţenia ei şi se vorbiră în taină, să-i poarte sîmbetele. Făcură legămînt ca pînă la miezul nopţii să furşească toate caierele de lînă, iar cine va rămîne pe urmă, aceleia să-i moară muma şi să i se prefacă vacă neagră. Pipilcuţa ştiindu-se vrednică torcea, neluînd în seamă nebuniile celorlalte.

Fetele se întreceau care mai de care să-şi termine caierele de lînă şi de miţe mai îndată. Dar nici Pipilcuţa nu se lăsa, mai ales cînd ştia că este pus preţ pe capul mumei. Da zor şi nu pridídea cu lucrul fără a lua în seamă că celelalte fete aruncă lîna din caiere după uşe, pe subt pat şi o pitulă unde pot.

Pe cînd trăgea de zor cu gura din caier iar fusul i se învîrtea ca un titirez, deodată văruicele ei aruncară fusele, furcile goale, iar Pipilcuţa rămase încremenită văzîndu-se cea de pe urmă. Îşi luă fusul şi furca şi plecă plîngînd acasă. Cînd ajunsă în pragul casei strigă:

— Mumă, deschide!

— Muu!... muu!... Muu!... îi răspunse un glas din casă. Era un glas ca de vacă. Fata se spămîntă şi nu-i veni să creadă, cînd auzi cum bate cu coarnele-n uşă. După ce se deschise uşa, ieşi din casă o namilă de vacă neagră care mugea înfuriată, dărîmînd şi spărgînd tot ce-i ieşea în cale, pînă se duse la iesle în grajdul vitelor.

Tată-su nu se temea de vacă, ci dimpotrivă o ţesela cu grije, îi aşternea paie în coşere, îi da apă şi o arănea cu multă băgare de seamă. Dar Pipilcuţa rămase tristă şi abătută; plîngea ştiind că a rămas fără mumă pentru că şi-a furşit cea din urmă lucrul. Nu-şi putea ierta acest mare păcat care o chinuia făcînd-o să verse multe lacrimi.

Tatăl ei nu ştia cine a făcut să vie moartea s-o ia pe soţioara lui şi s-o prefacă în vacă neagră. Pipilcuţa ştia dar nu cuteza să-i spuie nimic.

Cu timpul, Pipilcuţa se împreieteni cu vaca! Începu să stea de vorbă cu ea să se înţeleagă şi află că nu este vinovată de moartea mumei.

Ar fi trăit ea şi aşa cu mumă-sa prefăcută în vacă neagră, cu coarne mari ascuţite, dacă tată-su într-o zi, nu se însura cu o altă muiere. Şi nici asta n-ar fi fost prea mare lucru dacă muma ei vitregă nu-i făcea două surori pe care ea a trebuit să le legene, să le dea lapte de capră, să le spele, să le cîrpească şi cîte altele, pînă crescură mari împreună.

Odată vaca neagră a vrut să le ia pe surorile Pipilcuţii-n coarne să le omoare, dar tată-su le-o scăpat. De atunci muierea îi da zor lui tată-su să taie vaca, să facă din ea pastramă şi din piele foale. Tatăl Pipilcuţii tot amîna şi nu vrea s-o taie. Muierea dacă văzu se prefăcu într-o zi că pleacă cu fetele. Necăjit bietul om îi făgădui că are s-o taie.

Auzind Pipilcuţa toate pregătirile de moarte, merse la mumă-sa şi-i spuse, tot ce avea de spus. Vaca cea neagră auzind îi zise: fata mea, tu nu

trebuie să mănînci din carnea mea ! Să adui toate oasele, să le îngropi la tîrla din deal sub rădăcina de buturugi găunoase iar coarnele să le lași puțin ieșite afară din pămînt. Cînd cineva te va certa, te va bate, ori te va chinui, tu să vii la mine, să dai cu nuiaua de trei ori în coarnele mele și eu am să-ți vin în ajutor. Ai înțeles !

— Înțeles, mumă și iar plînse.

După ce tăiară vaca, Pipilcuța adună cu grijă oasele și coarnele, le îngropă sub buturuga cea mare.

Da muma vitregă o punea la munci grele, n-o lăsa să se hodinească și lucra pînă la miezul nopții. O bătea și la horă niciodată n-o lăsa. Muncea sărmana ca o roabă și tot n-o mulțumea.

Într-o duminică, cu năravul dracului în ea, își luă fetele și plecă la horă să se veselească. Înainte de a pleca, vărsă în vatra focului în cenușă o baniță de făsui și-i spusă să-l aleagă, să aducă apă și să facă de mîncare pînă se întoarce cu fetele de la horă. Pipilcuța n-adăstă mult și-alergă la mumă-sa. Dete de trei ori cu nuiaua în coarne și mumă-sa-i trimeasă o mulțime de fete mari, băieți și neveste și pe-a fuga adună tot făsuiul din cenușe, îi făcu de cină și-i adusă apă.

Apoi se întoarsă din nou la mumă-sa, îi dădu iar în coarne cu bîtu și lumea care o ajutase intră din nou în scorbură. Mumă-sa îi scoasă apoi niște țoale frumoase de mătase și după ce o premeni, Pipilcuța căpătă ărpii și zbură pînă aproape de horă. Pe cap purta basma de borangic strălucitoare, cămașă albă cu flori alese și dantelă, cu pistelci negre cusute cu trandafiri de aur, papuci albi, iar la gît cu mărgele și salbe. Ochii dănacilor erau îndreptați numai la Pipilcuța. Vinise în ziua aia la horă feciorul împăratului. Se prinsă în horă lîngă feciorul împăratului. După horă, zbură la trunchiul găunos, lăsă țoalele scumpe întorcîndu-se acasă ruptă și zdrențuroasă așa cum se purta.

Cînd sosiră acasă, surorile vitrege începură s-o batjocorească aruncînd cu cenușă spre dînsa. Îi povestiră că au văzut pe fiul împăratului jucînd cu o zînă, privea la ele și rîdea.

— Tu ai de lucru și bineînțeles că n-ai cînd să mergi la horă, îi zise muma vitregă. Pipilcuța la toate astea asculta cu nepăsare.

În duminica următoare, muma vitregă plecă iar la horă cu fetele, înainte avu grija să-i dea lui Pipilcuța nouă caiere de lînă pline cu bondreci să le treacă prin dărac, să le toarcă pînă ce se-ntoarce, să mai facă pe deasupra mîncare, să aducă apă, să arănească toate oarăli din curte și abia după aia, să măture prin casă.

Pipilcuța îndată alergă la mumă-sa, dădu de trei ori în corn cu nuiaua și numaidecît mumăsa îi trimisă în ajutor fete mari, muieri, neveste care muriseră de curînd, și pe-a fuga îi toarseră caierele de lînă, îi aduseră apă în găleți, dădură la orătănii și veniră de să băgară iarăși în scorbura de unde ieșiseră. După aceea, mumă-sa îi scoase din nou alte țoale și mai mîndre de mătasă. Papuci frumoși cu fir de aur, fustă ca o grădină de flori, iar cămașa strălucitoare ca cerul înstelat.

Fiul împăratului veni iar prinzîndu-se în horă lîngă Pipilcuța. Toți ochii erau ațintiți asupra lor. Părul ei sclipea ca firele de aur, strălucea ca soarele, iar zîmbetul ei de o bunătate fără pereche. Pipilcuța juca frumos și nu vorbea ci numai rîdea.

Cum tăcură lăutarii, Pipilcuța își luă zborul lăsîndu-i mumei vestmintele. Plecă acasă făcîndu-se că dichisește prin tindă.

Muma vitregă rămase mirată de vrednicia Pipilcuței, își luă fetele la bătaie că ele nu torc un caier de lînă într-o stămînă în timp ce Pipilcuța toarce nouă caiere într-o sară.

A venit o mare sărbătoare și se făcu iar horă-n sat. Veniră fete din multe sate, din alte țări, care mai de care mai frumoase, fiindcă știau că vin fii de împărați să-și caute mirese.

Surorile i se gătiră frumos în rochii noi, în papuci de lac, iar muma vitregă îi dădu poruncă Pipilcuții să adune un sac de porumb și altul de linte, răsturnați de inat în cenușă, să toarcă zece caiere, să vînture porumbul, să spele lintea și s-o usuce, să aducă apă, să adape vitele să dea la găini, să facă de mîncare și rînduială pin casă. Dușmanele plecară la horă, soarele se lăsase spre asfințit; mai are cît o roată de car pînă apune; atunci Pipilcuța aleargă la mumă-sa plîngînd:

— Mumă, au plecat la horă și mi-au dat de lucru ca să nu furșesc o lună de zile.

— Nu te teme, fata mea, îi zise mumă-sa, îndată, toate vor fi gata.

Din scorbură ieșiră fete, băieți, muieri nenumărate, care alergară ca gîndul la treabă. Unele începură să gătească, altele să adune boabele de porumb și linte, unele vînturară și spălară, altele adăpară vitele și toarseră, apoi plecară la iuțeală de se băgară în scorbură la mumă-sa.

Pipilcuța dădu din nou cu nuielușa în cornul mumii și vaca neagră îi dădu alte primenele și mai frumoase cu papuci din fir de aur, fustă din fire de aur și de argint, cămașă de mătasă împodobită cu flori. De aci își luă zborul și ajunse înaintea surorilor vitrege în sat la horă.

Fii de împărați jucară tot timpul lîngă ea. O priveau și se minunau de frumusețea ei. După ce se termină cu hora, vru să zboare la scorbura mumei să-i ducă hainele îndărăt ca să i le puie-n lacră, dar tocmai cînd să se ridice, fiu unui împărat vru s-o prindă și abia-i putu scoate din picior un păpuc. Pipilcuța rămase cu un singur păpuc și zbură la scorbură. Mumă-sa n-o certă cînd îi așeză pe coarne țoalele ale scumpe.

— Am pierdut un păpuc, mumă, zise.

— Lasă, fata mea, ăla ți-aduce năroc.

Da fiul împăratului a și pornit din bordei, în bordei, din casă în casă, prin împărăție să încerce papucul ca să-i fie soție acea fată pe al cărei picior se va potrivi păpucul.

Să opri o trăsură de aur trasă de patru telegari toți cu ărpii mari. Telegarii sforăiau și făceau praf pămîntul de sub picioare; din nări le ieșea foc, iar din ochi scîntei.

Pipilcuța mătura pin casă, cînd muma vitregă o luă cu de-a sila, o urcă în pod, îndesînd-o ca pe un căpătîi cu pene într-un uloi plin cu cenușă. Biata fată nu schinci. Tăcu și rămase-n pod neștiind nimic din cele ce se petrec afară.

Nebuna crezu că împăratul a venit să-i ceară în căsătorie pe una din fete.

— Fiți bineveniți în casa noastră, mărite împărate. Fetili mele vă așteaptă, sînt frumoase ca soarele, vrenice și curate nevoie mare. Împăratul le privi și văzîndu-le despletite, mucoase și somnoroase, urîte ca muma pădurii, scoate dintr-o straiță de argint un papuc alb cu fire de aur și zise:

— Am venit să încerc păpucul ăsta. Asară la horă am jucat cu o fată frumoasă; fata a zburat iar eu abia i-am luat papucul.

— E păpucul fetei mele, ălei mari, zău ce samănă cu păpucul ei nevoie mare, slăvite împărate! Ia să-ncercați să vedeți!

— Să-ncercăm, răspunse-mpăratul.

Fata cea mare s-apropie, își șterse cu podul palmii nasul și-ntinse piciorul stîng, gros și noduros ca un butuc. Piciorul botocănos nu intră în papuc nici cu vîrful, da-mi-te cu tocul.

— Hai încercați, măria-ta, că ieri i-a intrat, acum o mai fi crescut fetița!

— Nu vezi, femeie, că nici vorbă, nu-i intră nici labele, vrei să stric o frumusețe de păpuc?

În timpul ăsta fata cea mică să primenisă în rochie albă de mireasă, cu mărgele și grimnă la mînă, însă tot mucoasă și urîtă rămase.

— La mică se potrivește fiindcă papucii ăștia i-a purtat mai mult ea decît soru-sa!

— Lasă-ne-n pace, femeie, că știm noi ce vrem, nu ne înveți dumneata! Iată că și piciorul ășteia e prea mare!

— Ba mai încercați, bunule împărate, că păpucul a fost de la fata mea, zău, mai încercați o dată!

Curtenii bufniră-n rîs, fetele se rușinară și se ascunseră după ușă, iar năroada îi da cu cleanța înainte că păpucul a căzut de la fata ei numai că împăratul e rău și nu vrea să facă direptate.

— Ai încă vreo fată?

— Nu mai am nici o fată, măria-ta!

— Atunci să mergem dar, curteni! Și cînd împăratul să se suie în trăsură și caii erau gata să plece pe poartă, zbură un cocoș cu pene roșii, galbene și verzi, cu o creastă roșie ca sîngele și cu o coadă mai mare decît o secere, bătu de trei ori din arpii cîntînd:

Cucuriguuu, magu,
Pipilcuța este-n pod,
Ascunsă după obod;
În butoiu cu cenușă,
Plînge Pipilcuța, plînge!

Cocoșul sări jos, se dădu de trei ori peste cap și după aia își luă zborul și intră sus în deal în scorbura copacului. Fusese muma Pipilcuții, care se îngrijea ca un înger păzitor, de soarta ei.

Împăratul auzind glasul cocoșului se miră cum de știe să vorbească o pasăre așa de frumos. Baba începu să tremure de frică, o apucaseră frigurile morții. Își smulgea de ciudă cu dinții unghiile de la mîini și sîngele cura.

— De ce-ți dîrdîie dinții-n gură, muiere, hai ne arată ce ai ascuns în pod?

— Iartă-mă că de frică nu v-am arătat-o! Pipilcuța este o fată urîtă, murdară, plină de bube, păduchioasă și leneșă. De aia a și fugit în pod ca să n-o vedeți și pedepsiți pentru necurățenia în care-și face veacul, pentru rochiile ei ce curg zdrențe din ele, pentru ca să nu-i vedeți picioarele botocănoase, mari și urîte în care nu ar intra cizmă bărbătească da-mi-te un păpuc.

Acuma, muma Pipilcuții îi trimisese pe sus cu o întreagă oaste, ălalt păpuc din fire de aur, o rochie albă cu razele soarelui, țesută de păienjenii pămîntului și-mpodobită cu stele de aur; care eria atît de frumoasă, încît prin acoperișul casei străbăteau razele de lumină, ca și cînd din podul casei ar fi răsărit soarele! Pe cap suratele pămîntului care muriseră nemăritate, îi așezară o coroană din diamante și rubine ce vărsau raze încît se lumina podul casei.

Împăratul îi ceru muierii să se urce-n pod s-o scoboare jos. Răutăcioasa se preface că se urcă în pod dar se întoarce zicîndu-i:

— Nu vrea, mărite împărate, se ferește ticăloasa ! V-am spus eu? Doar vă vreau binele, măria-ta !

— Bine, dacă nu vrei, mă urc eu !

Cînd începu împăratul să se suie, scara se lumină, iar cînd ajunse la gura podului de strălucire nu putea privi în sus. După ce se frecă bine la ochi, lîngă coșul casei văzu o fată subțirică parcă ar fi fost trasă pintr-un inel, cu părul căzut pe spate în valuri de aur, cu ochii blînzi albaștri ca cerul, cu o rochie albă mai subțire decît o pînză de păianjen, împodobită cu funigei de aur care-ți luau ochii, încît la soare te puteai uita dar la Pipilcuța ba. Fata rămase nemișcată ! În timp ce împăratul sta încremenit locului și tulburat. Îmbătat de înfățișarea ei minunată uită pentru ce s-a urcat în pod și deodată hotărît, se-ndreptă spre Pipilcuța, mai frumoasă decît o zînă din povești. Cînd vru s-o îmbrățișeze de bucurie, că a găsit o soție pe plac, abia atunci văzu că ține în mînă un papuc alb pe care ar trebui să-l încerce. Cum însă îi plăcuse atît de mult de Pipilcuța se gîndi că s-ar putea ca papucul să nu se potrivească și atunci ar însemna să părăsească o fată așa de frumoasă ce nu văzuse de-a lungul și de-a latul împărăției sale. Pipilcuța îi văzu păpucul pe care el îl vîrî în buzunar și-i zise cu un glas ca de înger:

— Pentru ce nu-l încercați? Datoria măriei voastre este să încercați păpucul și la fetele bogate și la cele sărace și la cele urîte ca mine și la cele frumoase ca ale mumii mele vitrege ! Dați-mi-l să-l încerc, așa cum l-ați dat la toate fetele din împărăție !

— Mă tem că nu se va potrivi, iar eu mă mulțumesc să te iau soție pe tine așa cum ești !

— Nu te teme, măria-ta, încearcă-l și abia atunci ai dreptul să mă cer să-ți fiu soție.

Împăratul tremura de teamă, scoase păpucul și cu sufletul la gură îl încercă. Păpucul nu numai că se potrivea de minune dar și se semăna cu celălalt. Atunci împăratul fu atît de fericit, încît zvîcni bucuria în el așa de tare că își luă mireasa de mijloc și o sărută.

Începu să sară în sus de fericire, să joace cu Pipilcuța, nebăgînd de seamă că se află în pod încît își umplu capul de cucuie, din loviturile în căpriorii și bîrnele podului. Podul de jocul lor mai, mai era să cadă-n capul răutăcioasei și al curtenilor săi. Unii fugiseră pe-afară de teamă să nu li se dărîme podu-n cap.

Atunci, împăratul își luă mireasa de mînă și începu să scoboare. El scobora, iar Pipilcuța pe urmă. Cînd Pipilcuța fu în gura podului, casa se lumină ca de un soare, iar muma vitregă fu apucată de friguri și, speriindu-se, se împiedică de căldarea cu lături fierbinți pentru porci, căzu în căldare de se opări.

Împăratul își luă mireasa, o sui în trăsura de aur și se pregăti de plecare.

Muma vitregă văzîndu-se plină de răni și opărită, dîndu-și seama că e cu sufletul gata să-i iasă, dădu foc casei de ciudă că i s-au dat peste cap socotelile.

Pipilcuța ajunse la palatul de cleștar, de la marginea mării albastre, unde împăratul făcu o nuntă mare și frumoasă, care ținu trei luni și trei săptămîni, numai în cîntece, chef și voie bună.

Și iată cum se răsplăti fata lucrătoare și înțăleaptă și cum se prăpădi în flăcări lăcomia și nedreptatea.

A fost odată un om și c-o muiere care trăiau fericiți iubind-o nespus pe fiica lor cu părul de aur.

La un rînd de vreme, se abătu ciuma prin satul lor și-i luă viața mamei frumoasei fecioare. Dar cum mama o iubea mult pe fiica ei, rugă pe stăpînul cerului să nu-i ducă sufletul laolaltă cu cei morți ci să-i îngăduie a se întrupa într-o vițică ce se născu la moartea acesteia. Stăpînul cerului și al pămîntului chibzui că e dreaptă cererea sărmanei și-i îndeplini dorința.

Vițica era neagră, dar frumoasă și zburdalnică ca un copil. Fetița cu părul de aur o păștea pe plaiuri cu flori mirositoare și izvoare, jucîndu-se împreună, ca doi copii.

Fetița luă capul vițelușei între mîini îmbrățișînd-o și sărutîndu-i ochii și gura îi povestea cum a venit ciuma și i-a răpit ce a avut ea mai scump pe lume, mama.

La rîndul ei vițelușa plîngea și lacrimile i se prelingeau de-i ardeau obrajii. Fetița creștea și se făcea tot mai mare și frumoasă iar vițelușa ajunse vacă.

Tatăl fetii rămas fără muiere, se însură cu o femeie văduvă, care avea o fată de seama frumoasei cu părul de aur.

Mama vitregă însă o ura pe sărmana orfană văzînd-o cît e de frumoasă și de cuminte, față de fiica ei care pe lîngă că era urîtă ca muma pădurii, mai era neascultătoare și leneșă.

Ce se gîndi vipera-ntr-o zi? S-o puie la munci istovitoare și s-o omoare.

Și-i dădu să toarcă întîi zece caiere de lînă într-o noapte. Tată-su, muma vitregă și sora vitregă mîncară și se culcară, iar frumoasa cu părul de aur ajunsă de-acum o zdrențuroasă, merse la vaca neagră îi luă capul în brață și-ncepu să plîngă.

Mare-i fu mirarea, cînd vaca îi vorbi cu grai omenesc zicîndu-i:

— Nu plînge scumpa mea, că eu sînt mama ta, îți văd suferința și de aceea m-am prefăcut în vacă neagră ca să te ajut! Adu-mi tu lîna că eu ți-o torc! Frumoasa cu părul de aur auzind că vaca neagră este mama ei și mai rău o podidiră lacrimile.

Apoi, îi aduse caierele de lînă și la ziuă i le și arătă toarse scorpiei de mamă vitregă. Femeia asta cînd le văzu, parcă turba de ciudă. Într-o altă seară îi dădu să toarcă un caiere de lînă, de zece chile de lînă. Și de data asta vaca neagră îi toarse lîna și la ziuă mama cea vitregă rămasă împietrită văzînd că fata este atît de îndemînatică și nu i se împotrivește poruncilor.

Își puse în gînd să-i dea să toarcă un car de miță într-o altă noapte. Și frumoasa cu părul de aur îi aduse ghemele de lînă mirîndu-se foarte de minunea asta zgripțuroaică de mamă vitregă.

Stai, își zise răutăcioasa! voi afla eu cine o ajută pe zdrențuroasa asta de fată!

Și într-o altă zi, îi porunci să toarcă un car de fuior de cînepă, pîndind-o toată noaptea cum lucrează.

La mijlocul nopții fata luă fuioarele de cînepă și le duse la muma ei, vaca neagră care le toarse cu coarnele la iuțeală.

Vicleana de mumă vitregă văzînd-o că toarce în grajd cu vaca neagră, merse la bărbat zicîndu-i:

— Omule, dacă ții la mine, am să te rog să-mi faci voia mea și să tai vaca neagră?

— Da de ce, măi muiere, că lapte berechet dă, frumoasă este, grasă este și nici un rău nu face!

— Rău nu face, da are de gînd să facă, mă prostule! Tu nu te uiți ce privire are cînd se uită la fata mea și la mine? Așa că ori tai vaca, or eu plec din casa ta. Din două una. Azi vreau să mi se aleagă, ori e laie ori bălaie, că n-o mai pot suferi-n ochi.

Auzind frumoasa cu părul de aur că-i va tăia-o pe mamă-sa, merse plîngînd și-i povesti vestea cea tristă. Vaca neagră, auzind, îi grăi:

— Maică, dacă mă va tăia, tu să furi părul din coada mea și să-l ascunzi în salteaua ta, iar coarnele să mi le-ngropi în grajd sub iesle. Oasăle să le aduni și să le-ngropi pe lunca cu flori, aproape de izvorul unde ne jucam împreună ca doi copii, iar din carne să nu mănînci!

I se făcu pe plac răutăcioasei femei și tăiară vaca neagră. Fata nu uită să ducă la bună îndeplinire dorința mamei sale, vaca neagră. Ascunsă coada în saltea, coarnele le-ngropă sub iesle oasele pe măsură ce se aruncară, le adună și îngropă unde-i plăcuse la vaca neagră să pască. Apoi iar începe cu noi chinuri și osînde muma vitregă. Și dădu alte caiere de lînă să i le toarcă.

Frumoasa zdrențuroasă lua caierele de lînă, mergea la iesle și cum plîngea, mama ei, vaca neagră, venea, o mîngîia și luîndu-i caierele i le torcea și astfel scăpa de cearta acrei mame vitrege.

Odată, s-a întîmplat ca mama cea vitregă să dea peste coada de vacă ascunsă în saltea și răstit o întrebă pe zdrențuroasa:

— De ce ai ascuns coada vacii în saltea, prăpădito?

— Mi-e dor de mama mea și de aceea am ascuns-o, răspunsă fata.

— Las' că o să-ți arăt eu! Și iar începea cu chinurile fără de sfîrșit. Cînd cu torsul lînei, ori mițelor și cu cîlții. După ce le termină pe toate astea, începea cu altele. Îi da orez amestecat cu volbură și neghină să-l curețe apoi mei cu neghină și cenușă să-l aleagă și cîte altele! Ea sta lîngă grămada de orez sau de mei și plîngea gîndindu-se la vaca neagră.

Atunci vaca neagră venea, o mîngîia și-i spunea:

— Taci, fata mamii, că pînă la ziuă toate poruncile vor fi împlinite și vei scăpa de pedeapsă! Merse ea la împăratul furnicilor, adună toate furnicile pămîntului și la iuțeală orezul cît și meiul se afla curățat.

Cînd vedea mumă-sa vitregă atîta îndemînare, o apucau boalele și furia, că n-avea cum s-o mai chinuiască! Și cădea la pat de zăcea de amărăciune că nu se poate răzbuna așa cum îi dă puterea și dorința, căci, vorba aceea, mai îndată poți tămădui pe un nebun, decît pe un îndărătnic de înverșunare.

Și orice încerca ea împotriva blîndei și înțeleptei fetițe nu putea duce la bună îndeplinire.

S-a întîmplat odată, ca o fată împărătească, un prinț Făt-Frumos, să dea o serbare, la care putea veni și bogat și sărac. S-a dus la joc mama cea vitregă cu fiică-sa îmbrăcată în rochii frumoase și strălucitoare, nădăjduind că frumosul prinț va pune ochii pe fiica ei.

Ce să facă acum frumoasa zdrențuroasă? S-a înțolit cu o rochie mai veche și scăpătată și a alergat și ea la joc cum fac toate fetele în astfel de-ntîmplări.

Frumosul prinț, îndată ce o văzu îi plăcu și o chemă la joc. După aceea temîndu-se de mama ei vitregă că o va certa, spunîndu-i vorbe grele de ocară,

fugi acasă. Prințul o urmări, iar ea în grabă își pierdu papucul din piciorul drept.

În seara a doua nemaiavînd papucul rămase acasă plîngînd.

Mama vitregă cu fiica ei merseră din nou la joc și mai frumos îmbrăcate, însă prințul nici nu le băga-n seamă.

Dădu el veste în toiul jocului că pe acea fată o va alege să-i fie mireasă, care și-a pierdut papucul pe care-l arătă mulțimii. Atunci fetele se-mbulziră fiecare a-și încerca norocul cu pantoful, dar spre dezamăgirea lor la nici una nu se potrivi.

Se scremu și fiica mamei vitrege, dar fiindu-i piciorul mai mare rămase fără noroc, tristă.

Prințul necunoscut, trimeasă vorbă în toate părțile împărăției că va porni din sat în sat, în căutarea celei rînduite de soartă. Auzind vicleana de mumă vitregă, una ca asta, merse la niscaiva vrăjitori și-i tăie din piciorul cel drept fiicei sale, carnea pînă la os, doar se va potrivi pantofiorul pierdut.

Mare-i fu și ei dezamăgirea atunci cînd ajunse prințul la casa lor și încercă pantoful. Pentru nimic în lume nu intra. În zadar o apucară sudorile pe răutăcioasa mamă vitregă încercînd, că totul fu cu neputință. De necaz își dau cu pumnii-n cap. Atunci prințul întrebă că dacă mai are în casă și alte fete, la care se-nțelege că ele răspunseră că sînt singure, nemaifiind și altele. Apoi, frumosul prinț își văzu de cale, iar ele rămaseră tînguindu-se.

Într-o zi, se nemeri frumoasa zdrențuroasă cu gălețile la apă și chiar pe aci trecea suita împărătească. Prințul merse la fată să-ncerce pantofiorul, iar aceasta lăsă gălețile fugind speriată. După ce fu prinsă i se vorbi care este rostul pantofului și ea nu avu încotro încît prințul încercă pantofiorul, care se potrivi de minune pe piciorul zdrențuroasei.

Prințul se bucură că aleasa inimei sale este atît de gingașă și frumoasă cu părul de aur, încît de îndată merse la părinții acesteia spre a o cere de mireasă. La care muma cea vitregă îi răspunse:

— Mărite-mpărate, n-avem fată de măritat, iacă asta e fată de măritat, nu prăpădita aia zdrențuroasă.

— O fi și dînsa de măritat, însă eu o aleg pe aceasta, fiind mai zdrențuroasă, dar pe pofta inimii mele și nu pe brezaia dumitale.

Făt-Frumos o luă atunci de mireasă pe frumoasa cu părul de aur și făcu o nuntă împărătească de se dusă vestea peste nouă țări și nouă mări; iar mama cea vitregă rămasă plîngîndu-se și zvîrcolindu-se de ciudă, ca o găină jumulită de vie.

Și așa răutăcioasa se prăpădi și se topi, ca ceara de para focului, iar frumoasa cu părul de aur, cu răbdarea trecu marea, ajungînd împărăteasă.

PIELEA DE MĂGAR

A fost un crai și o crăiță care aveau o fetiță cuminte și frumoasă.

Într-o zi, se îmbolnăvi regina și-și dădu sufletul. Înainte de a muri, lasă cu limbă de moarte o dorință către soțul ei. Să se însoare după moartea ei, cu acea fată frumoasă la care i se va potrivi condurul ei din piciorul drept.

Împăratul rămase trist și fetița asemenea. Trecu o vreme și mai marii țării se pun pe capul împăratului să se însoare și gata. Da craiul n-are încotro. Iau ei condurul crăiței și pornesc să-i cate potrivire prin țări și mări, dar nu găsiră.

Craiul, care numai la căsătorie nu se gîndea, se bucura. Cătară pe rînd fetele de boieri, de plugari și mai la urmă roabele și ninic. Se lasă o tristețe peste dregători și o bucurie peste împărat.

Într-o zi, fetița lui se joacă prin palat, dă de condur și-l vîră în picior. Condurul se potrivește de minune.

Cînd văzură dregătorii minunea, se bucurară și ziseră că sînt scăpați. Să se însoare împăratul cu fiică-sa că așa i-a fost scris.

Împăratul nu vrea și nu vrea, iar fiica lui cînd a văzut, a căzut bolnavă de nu s-a mai pomenit din plîns.

A văzut-o îngrijitoarea ei cum se topește ca turta de ceară și a învățat-o să poruncească trei rochii. Una de argint, alta de aur și alta numai din pietre nestemate.

Zis și făcut ! Și s-a apropiat vremea de nuntă.

Cînd toate au fost gata sluga a îmbrăcat-o în piele de măgar, i-a pus rochiile frumoase într-o traistă și a dus-o pînă a trecut granița în altă împărăție de i s-a pierdut urma.

A mers ea singură plîngînd și suspinînd prin păduri și printre sălbăticiuni pînă ce a văzut într-o noapte un palat mare și frumos. A bătut la poartă și i-a răspuns o muiere:

— Ce cauți noaptea, fetițo, la porțile împăratului?

— Caut de lucru, măicuță, să mă arănesc. Sînt fată săracă ! Ia-mă și pe mine argată !

A luat-o bucătăreasa împăratului de milă și într-o sară de sărbătoare și-a cerut voie să iasă și ea în oraș pentru scurt timp. A lăsat rochia din piele de măgar, s-a îmbrăcat în rochia de argint și s-a dus la joc acolo unde venea și împăratul.

Împăratul, cum a văzut-o i-a plăcut de ea și a jucat cu ea de bucurie. Apoi cînd i-a plăcut mai mult împăratului, ea s-a furișat prin mulțime și a fugit îmbrăcîndu-se iar în piele de măgar.

Altă dată iar s-a cerut de la bucătăreasă să se ducă în oraș. Lăsă pielea de măgar și se îmbrăcă în rochia de aur. Cînd o văzu împăratul, numai cu ea juca, numai cu ea glumea și numai la ea privea.

Cum o scăpă din priviri puțin împăratul, ea fugi făcîndu-se nevăzută. Se îmbrăcă din nou în rochia de măgar și nimeni nu bănuia că ea ar putea fi atît de frumoasă !

A treia oară, împăratul își puse în gînd să dea o serbare mare să vie tot poporul doar, doar, va veni și ea.

S-a îmbrăcat de data asta în rochia de pietre nestemate, că era atît de frumoasă, încît la soare te puteai uita, dar la ea ba.

Cînd a văzut-o împăratul, a chemat-o la masa lui și i-a pus în dești un inel de logodnă, luîndu-i inelul ei în schimb. Acum craiul și-a pus în gînd să nu-i mai dea drumul, ci s-o ducă drept la palat ca să facă nuntă cu ea.

Fata însă nici ea nu se lăsă ușor. Găsește timpul potrivit și-i scapă ca printre dește împăratului. Se duce la odaia ei, se îmbracă în piele de măgar ca nimeni să nu știe cine este. Cînd s-a văzut împăratul singur și fără inel, a căzut bolnav la pat. A trimis dregătorii de la domnie să încerce inelul, poate vor da peste

fata cea frumoasă. Şi au luat-o din sat în sat, din oraş în oraş şi n-au găsit cui i se potriveşte inelul!

Au plecat prin alte ţări şi împărăţii, dar fără de rost că n-au găsit nici acolo fata. Mai la urmă cineva n-are de lucru şi zice să se încerce inelul la roabe şi la argatele palatului. Aşa au şi făcut, însă n-au găsit nimic. Mai la urmă, pe cînd împăratul trăgea să moară, bucătăreasa împăratului zise că are şi ea o fată urîtă îmbrăcată în piele de măgar.

Cum o văd mai marii împărăţiei, încearcă inelul şi ca prin minune i se potrivi! O dusără în faţa împăratului, dar împăratul cînd o văzu în piele de măgar rîse că nu este ea şi iar căzu bolnav la palat.

Mama împăratului luă fata cu binişoru, o pusă să se spele şi să se îmbrace în rochia cu pietre preţioase, apoi o dusă la palatul împăratului.

Împăratul cînd o văzu, sări în picioare ca vindecat de privirea frumoasei fete.

— Ea este, zise el, o îmbrăţişă de bucurie şi se făcu o nuntă mare, care ţinu o lună şi o săptămînă, de cînd se punea luna şi se uidea ca secera.

GÎSCĂRIŢA

A fost odată ca niciodată, un împărat vestit, care trăia fericit cu împărăteasa şi fiica lui frumoasă ca o zînă picată din cer. Prinţesa semăna cu mamă-sa, cum seamănă două picături de apă.

La o vreme se-mbolnăvi rău împărăteasa şi simţind că-i va ieşi sufletul, chemă la iertăciune pe-mpărat şi pe fiică, grăindu-le:

— Eu simt că sfîrşitul îmi este aproape. Tu, împărate, rămîi văduv. Aş avea după moartea mea, dacă te mai însori încă o dată să cauţi o femeie care să-mi semene mie. Dacă nu vei găsi, nici să nu te-nsori. Şi cum vorbi, sufletu-i ieşi, iar împăratul şi fiica rămaseră trişti şi îndureraţi cu întreg norodul din marea lor împărăţie.

Nu trecu mult şi-mpăratului îi veni de-nsurătoare. Trimise în întreaga împărăţie să-i caute mireasă, să-i semene la fosta împărăteasă. Plecară soliile prin cetăţi, oraşe şi-n sate, colindară împărăţia în lung şi-n curmeziş, însă fără nici un folos. Mireasă aşa cum dorea împăratul nu se găsea.

Pe împărat, ca un om stat şi bine mîncat îl apucară frigurile după nevastă şi zor-nevoie să trimită sute şi mii de solii cu potretul împărătesii ca să-i găsească una asemenea, colindînd pe alte împărăţii şi alte moşii.

Se îmbrăcară soliile împărăteşti numai în aur şi argint şi colindară lumea, însă mireasă la fel de frumoasă, asemenea împărătesii nu găsiră. Se întristă împăratul şi se îmbolnăvi, căci negăsind mireasă asemenea fostei împărătese, o să rămîie văduv toată viaţa şi fără muiere. Şi cum sta el în jeltul împărătesc căzut pe gînduri, îşi zise în sine: vai de boierul ce se roagă mojicului, mai bine-mi căutam eu mireasă şi mi-o găseam. Plecă şi el în lume de căută în zadar; căci el căuta una şi da peste alta. Istovit şi amărît se culcă în pat să moară de ciudă nu alta. Cînd mai luă o dată-n mînă potretul împărătesii băgă de seamă că numai fie-sa-i seamănă. Sări-n sus de bucurie şi o chemă îndată spunîndu-i ce a poftit pe patul de moarte mumă-sa:

— Iacă, n-am găsit în lume împărătească asemenea ei în afară de tine. O fi ăsta vreun semn dumnezeiesc, te iau de muiere.

— Doamne, înălțate-mpărate, deie-ți Domnul multă parte, de mertic, de sănătate; unde s-a văzut și s-a pomenit, să ia tatăl pe fiică și fiica pe tată. Că va fi păcat, îl lucru blăstămat și mai bine moartă, decît măritată ! Începu biata prințesă să plîngă și să tînjească, cum tînjesc florile bătute de brumă toamna. Într-o zi, o vrăjitoare o văzu cum se ofilește, îi ceru trei parale să-i ghicească norocul. Îi ghici, dar prințesa n-o crezu. Și o rugă să-i dea o povață ca să scape din ghearele-mpăratului. Atunci vrăjitoarea-i zise:

— Du-te la-mpăratul și cere-i dacă vrea să-i fii mireasă să-ți facă rochie și papuci din pele de purec — inele, mărgele și brățară din aur și vei vedea că n-are să poată și ai să scapi.

Îi mulțumi prințesa și plecă cerîndu-i împăratului să-i ducă la îndeplinire dorința.

Împăratul porunci curtenilor și generalilor, ostașilor, croitorilor și cizmarilor, să plece-n lume, prin oboare, prin bîrloage, prin bordeie și argele să adune pureci, să argăsească și să croiască pentru prințesă rochie și papuci pentru nuntă cum n-au mai fost pe pămînt și pe subt pămînt. Se făcu o vîlvă mare și-ntreg poporul plecă la clacă să-i caute pureci, pînă ce-i îndeplini dorința prințesei.

Cînd văzu prințesa rochia și papucii, rămase uimită și se miră cum de este cu putință așa ceva ! Dar începu să ofteze și să se tînguiască rugînd-o pe vrăjitoare s-o scape de năpastă.

— Să-i spui împăratului să-ți facă rochie din pînză de aur și ai să vezi că ai să scapi.

Se-ntoarse la-mpăratul și-i spuse dorința crezînd că nu o să i-o poată duce la îndeplinire.

Împăratul adună pe loc mărimile, le porunci și-ntr-o zi rochia și papucii erau gata. Cînd văzu prințesa că și ăștia sînt gata și mai rău se-ntristă și mai rău se puse pe plîns și pe jelit, de parcă avea mortul pe masă, gata de dus la groapă.

Vrăjitoarei i se făcu milă de ea și cu ghicitul, cu cerșitul își făcu cale iar pînă la poarta-mpăratului, sfătuind-o de astă dată să-i ceară să-i aducă rochie din rază de soare și papuci din raze de lună. Așa ceva e cu neputință să-i facă și se vedea scăpată ! Dar împăratul dete vestea-n țară, că jumătate din împărăție îi va da aceluia care-i va aduce rochie pentru nunta prințesei făcută din raze de soare și papuci din raze de lună. Plecară voinicii, pe cai înaripați, înălțîndu-se-n văzduhuri, alții mînați de aripa vîntului cel mare, spre casa zînelor și spre casa zmeilor din cer, căutînd să le fure asemenea rochiță și asemenea papuci. După multă așteptare i se aduse împăratului tocmai ce ceruse. De data asta prințesa nu mai avea ce să mai poruncească să-i facă și se vedea pierdută. Vrăjitoarea iar își făcu drum și-n taină mare-i șopti prințesei să-și lege într-o pînză toate rochiile și papucii de nuntă și noaptea să fugă, că lucrurile ce i le-a făcut împăratul, au să-i aducă noroc. Prințesa nici gînd să se pregătească de nuntă. Într-o noapte-și luă bocceaua cu lucrurile cele minunate, se îmbrăcă întocmai ca o fată săracă, prinse de un toiag să se apere de răi, se mînji pe față cu funingine și dădu birul cu fugiții. A mers, a mers, pînă ce a trecut în altă împărăție. Acolo s-a sucit, s-a-nvîrtit, tot pe lîngă palatele-mpărătești pînă ce într-o zi un curtean o tocmi gîscăriță, la gîștele împăratului. Toată ziulica se plictisea prințesa cu gîștele pe cîmpie și se chinuia să le scoată din baltă. Ea își ținea lucrurile scumpe pitulate într-o șură de paie și cu gîștele umbla zdren-

țuroasă și murdară ca vai de ea. Într-o mare sărbătoare, împăratul, care era un flăcău chipeș, frumos și voinic, gata de căsătorie, porunci să se facă la curte un mare bal și să fie chemați și împărații din lume cu fiice și rudenii să-și aleagă o soție să-i fie pe plac.

Gîscărița, auzind de bal, ca orice fată o ardeau tălpile să se ducă și ea la joc. Ca să plece noaptea trebuia să-și ceară voie de la bucătăreasă. Își luă inima-n dinți și-i ceru voie:

— Măicuță, fii bună, dă-mi și mie voie să merg la balul împăratului.

— Cum, gîscărițo, ai înnebunit de tot, să te duci la un bal tocmai tu o fată-n zdrențe și murdară ca scroafa din coteț, să ne faci de rușine? ! Ea plecă plîngînd în odaia ei gîndindu-se ce-i mai rămîne să facă.

Celelalte slugi după ea s-o ademenească să meargă la bal cu ei:

— Gîscărițo, mergi cu mine să te joc la noapte, îi zice un fecior apoi altul și altul. La rugile lor ea se făcea că e proastă și le răspundea:

— Nu știu, n-am văzut, nu știu, n-am văzut. Și cine a auzit, n-a crezut ! Dacă o auzeau grăind așa flăcăii de la grajdurile împărătești rîdeau de ea zicînd în batjocură:

— Las-o, bă, că-i nebuna din răstoacă,
tot ea cîntă,
tot ea joacă !

Văzînd ea că bucătăreasa n-o ia-n seamă ba o mai și înfruntă, își ia inima-n dinți și intră la împăratul:

— Înălțate, împărate,
Facă-ți Domnul multă parte,
De noroc, de sănătate !

Am venit să te rog să-mi dai și mie ca la o fată săracă și proastă voie să merg diseară la bal ! Împăratul cînd o auzi și o văzu în halul acela murdară și ciufulită îi trase o palmă și-i porunci să vadă de gîște că n-a tocmit-o să joace-n horă. Fata plecă mîhnită, dar nu-și pierdu nădejdea. Cînd afară, bucătăreasa începu s-o ia la trei păzește pentru cutezanța ei să intre la-mpăratul de capul ei fără voia mai marilor curteni:

— Ai, fă, ce ai înnebunit, să mă faci de pomină față de împărat că n-am grijă de slugi, cînd tu nu trebuie nici prin față să-i treci măritului împărat. Dacă se lăsă noaptea și nimeni n-o mai băgă-n seamă, pe sub ascuns merse la șira de paie, scoase încet din bocceaua ei, rochia și papucii din piele de pureci, își puse cercei cu pietre scumpe strălucitoare, inele și brățări, se spălă și se făcu frumoasă ca o zînă.

Pe cînd era jocul în toi, iar la bal sosiseră fiice și crăiese împărătești, care mai de care mai frumoase, doar-doar, pe ele va pune ochii împăratul, iată că deschise ușa gîscărița și păși încet în mulțimea ce se veselea și chiotea de bucurie.

Numai împăratul sta trist pe un scaun de aur la o masă, nefiindu-i nici una dintre crăiese pe placul inimii. Dar cînd o zări pe gîscăriță în prag, deodată i se însenină fața și fără să vrea alergă la ea dîndu-i mîna să coboare scările. Mulțimea căscă ochii la frumoasa necunoscută mirîndu-se de rochia și papucii minunați, dar și de pietrele prețioase de la cercei, inele și mărgele. Tot timpul împăratul a dansat cu gîscărița și de frumoasă ce era o sorbea din ochi, neputînd să-și mai azvîrle ochii și la alte fete frumoase venite de la mari depărtări pentru a-și găsi aici norocul. Ea știa să se poarte frumos și-i vorbea numai frumos și cu tîlc de-l făcea pe-mpărat s-o prețuiască și mai mult.

La un timp o-ntrebă:

— Frumoaso, de unde ești?

— De la Pălmiș!

— Las'că te caut eu mîine la Pălmiș. Vom veni călări în satul tău și nădăjduiesc că părinții tăi te vor da să fii mireasa împăratului. Ce zici?

— Poate că da, poate că nu! Doar știți înălțimea voastră cum sînt părinții, care vreau să-și mărite fetele pe aproape!

— O să-i aduc și pe ei la palat și tot n-am să te las.

Cam pe la cîntatul cocoșilor cînd balul era-n toi, gîscărița fuge fără ca împăratul sau slugile sale să bage de seamă. La șira de paie își așeză hainele și podoabele și din nou se îmbrăcă în țoale rupte și zdrențuite de nu-ți venea să arunci nici mucii pe ea. Împăratul cînd se văzu singur, rămas cu buzele umflate își puse în gînd, că va răscoli pămîntul, îl va da cu fundu-n sus și cu susu-n fund și tot va găsi-o el pe fata cea frumoasă de la Pălmiș. A doua zi caută pe hartă satul Pălmiș, care lipsește. Trimise atunci oștirea s-o caute pe fată și din iad de-o fi sus pe pămînt s-o scoată și să i-o aducă. Plecară oștirile în lungiș și-n curmeziș, de răscoliră fața lumii în zadar. Cînd soseau acasă, curtenii și oștenii cu vești proaste, toți erau triști că le taie-mpăratul leafa și nici capetele nu îndrăzneau de rușine să le ridice în fața împăratului. Și raportau: că-i laie, că-i bălaie, ba că-i una, ba că-i alta, fără una nu e asta! Numai gîscărița sta de mătura curtea împărătească și-i rîdea inima de isprava ce-o făcea. Împăratul căzu la pat de trist și de necaz. Un sfătuitor mai înțelept îl scoase din încurcătură, povățuindu-l să facă un alt bal și să cheme pe toți împărații și pe toate crăiesele lumii că între ele trebuie să dea de frumoasa fată necunoscută, cu rochia din piele de pureci.

Băieții de la curte iar începură să dea tîrcoale pe lîngă gîscăriță, ca lupul pe lîngă tîrlă, îndemnînd-o și ademenind-o să meargă cu ei la balul împăratului. Dar ei ziceau, ei auzeau. Mai la urmă-n batjocură-i grăiau:

— Baba-i surdă
   că a mîncat urdă!

Gîscărița din nou merge la stăpîna slugilor, la bucătăreasă, rugînd-o frumos s-o lase să meargă la balul împăratului.

— Fugi, fa, nu vezi că taci ca o mută și te porți ca o slută, tu ești de nasu-mpăratului să te duci la un bal ca de-al de ăsta?! Aici vin fețe-mpărătești și împărătese, nu mucoase ca tine? Dar cum văd, caprei îi pică coada de rîie și ea tot în sus o ține. Fugi fa și șterge-ți mucii că nu ești tu pentru bal. Și o împinsă afară ca pe o năroadă aflată-n cerșeală.

După atîta dăscăleală, ea rămase ca mai înainte. Pe-o ureche-i intra, pe alta-i ieșea. Pîndi pînă ce străjerul plecă de la ușa împăratului și buzna în palat la măritul împărat:

— Înălțimea voastră, dați-mi voie și mie la balul de deseară, că am aflat că vin băieți frumoși? Împăratul tocmai își trăgea cizmele. Luă cizma și azvîrli-n gîscăriță de supărat ce era.

— Să te duci unde-a dus mutu iapa și să nu te mai văd în fața ochilor, că pun slugile să te tundă, auzi? Fata lăsă capu-n pămînt și nu scoase o vorbă. Plecă rușinată, dar făcea tot ce-o tăia capul. Se spălă, se scăldă și se îmbrăcă de astă dată și mai frumos în rochia și papucii din pînză de aur. La gît puse alte mărgele, alte brățări și inele, alte podoabe strălucitoare-n părul ei bălai. Și plecă așa tiptil tiptil, fără s-o simtă nimeni la balul împăratului.

Împăratul sta trist, de parcă era lovit de praștie și nu știa cine l-a lovit. Sta posomorît și-și făcea planul, ca țiganul cum să nu-i mai scape din mîini frumoasa necunoscută. Dar în zadar aștepta că fata așteptată, nu mai venea. Pe cînd își pierduse orice nădejde, iacă intră și necunoscuta. Tot palatul se lumină de strălucirea și podoabele ei care luminau ca lumina soarelui. Toți împărații, împărătesele și crăiesele rămaseră cu gurile căscate la ea. Gîscărița era cea mai frumoasă și cea mai aleasă. Împăratul cînd o zări își zise în gînd: asta-i și mai frumoasă decît aia de la Pălmiș. Și se jură că n-o să-i scape. O pofti, la masa lui și toată vremea dansă cu dînsa povestindu-i cîte-n lună și-n stele, iar ea cîteodată-i răspundea:

— Așa e, împărate, zise necunoscuta:
Păsările se momesc cu grăunțe,
Fetițele cu vorbulițe !
Și tot natu cade-n laț,
Cînd cere minte de la-ailanți !

Ascultîndu-i cuvintele-nțelepte, împăratul și mai mult o iubea, de i se scurgeau ochii după ea. Așeză pînde ca să o urmărească ce face. Împăratul se simțea alături de frumoasa fecioară venită din popor, de parcă ar fi în al nouălea cer. Începu s-o coase și s-o descoase, ca să vadă din ce neam este și din ce loc?

— Sînt din neam
Ce trage-n ham !
Și din spiță
făr' de viță !
Din Cizmiși
Unde-l izbiși !

— Ahaa ! va să zică ești din Cizmiș? Acolo am să mi te caut și să mi te cer părinților să-mi fii mireasă, să-mi fii crăiasă, peste lume mai aleasă.

— Înălțate împărate, facă-ți Domnul multă parte, de noroc de sănătate și de muiere bărbată, ca ea-n lume nu-i altă. Mi te văd înfumurat, parcă te-ai fi îmbătat. Mai bine măsoară de multe ori și croiește o dată să nu ni se întîmple ca celui din poveste, cînd un împărat l-a-ntrebat:

— Măi chiorule, vezi tu acu-n vîrful șurii?

— Acu-l văd, măria-ta, dar șura ba !

Împăratul, ca-mpăratul, era dus cu gîndurile-n altă parte și ce-nțelegeau pereții și tobele, înțelegea și el. Și-n mijloc de noapte, cînd se-ntîmplă toate, frumoasa fată din Cizmiș, se strecură prin mulțime și ca o nălucă se făcu nevăzută ! Împăratul cînd văzu, porunci generalilor, ofițerimii, oștirii, să i se caute frumoasa fată în satul Cizmiș și să i se aducă nevătămată la palat. În zadar se osteniră, degeaba se-nvîrtiră, că de fată nu dădură.

De data asta împăratul căzu bolnav la pat și se topea ca un muc de lumînare, de dorul frumoasei fete necunoscute din Cizmiș. Acuma își da cu pumnii în cap că n-a pus mîna pe ea cînd a putut, dar fără folos. Dorul îl usca și la față se pîrlea văzînd cu ochii. Ce erau să facă sfetnicii? Toți dădeau din colț în colț și nu găseau leac. Porniră după ichimi, babe și vrăjitoare și vorba aceea: « mai puțin leac, dar babii un colac ». Așa își irosea el cu mai marii împărăției după leacuri. Împăratului nu-i ieșea din minte.

Altă scăpare de la boală nu era, decît să facă un nou bal, poate va veni din nou frumoasa necunoscută și de data asta jura că nu-i va mai scăpa, cum nu-i scapă șocîtele din gheare motanului.

Şi după obiceiul împăraţilor, dă-i frate cu alt bal, alte cheltuieli, alţi împăraţi, împărătese şi prinţese, venite de pe întreaga faţă a pămîntului.

Băieţii de la grajdurile împărăteşti, herghelii, păcurarii şi porcarii, merseră la gîscăriţă rugînd-o pe rînd şi fiecare să meargă cu ei la bal. Gîscăriţa făcea pe proasta.

Flăcăii văzînd-o într-o ureche, o credeau zurlie de tot şi cu toată frumuseţea ei o lăsau în pace să rămîie acasă cu gîştele ei gîlcevitoare. Pe partea ailaltă, nici ea nu se da bătută. Mai întîi cerea voie să meargă la bal, de la bucătăreasă. Bucătăreasa o lua la goană cu linguroiul cel mare plin de zeamă. Ea nu se lăsa. Făcea ce făcea şi drept la uşă la împăratul.

— Mărite-mpărate, deie-ţi Domnul sănătate şi noroc la îmbătate, lasă-mă şi pe mine la bal.

— Să-ţi pui lacăt la gură şi fiare la picioare şi-n palat să nu mai calci, cu ţoale din găinaţi, tuni în case de-mpăraţi, n-ai puţin obraz pe aici să nu mai calci? Apoi supărat luă un bît şi o lovi cu el în spate. Fata mîhnită, fugi afară supărată.

Împăratul plecă mai devreme s-o aştepte pe frumoasa necunoscută. Sta la intrare, îşi holba ochii şi-şi frîngea gîtul în zadar. Necunoscuta nu venea. De necăjit ce era, parcă-i tuna şi fulgera, iar ghineralii şi mai marii curţii tremurau de frică temîndu-se să nu facă împăratul vreo poznă nefiind în toate apele lui. Toţi împăraţii, împărătesele cu crăiţele jucau şi se veseleau, numai tînărul împărat tînjea şi se-ntuneca de inima rea. Deodată, în prag cine răsare pe neaşteptate? Tocmai gîscăriţa ! Palatul se umplu de strălucire cînd necunoscuta fată păşi pragul. Rochia şi papucii ei din raze de soare luminau ca soarele în miez de vară.

Întreaga suflare o sorbea din priviri de mîndră ce era. Unii o asemănau cu luceafărul, alţii cu stelele, iar împăratul de bucurie îşi pierdu minţile. Îi ieşi înainte, îi sărută mîna şi o pofti la bal. N-au lăsat un joc să le treacă şi să nu-l danseze împreună. Iar la cîntatul cocoşilor a pus străji s-o păzească să nu-i mai scape. Întrebată de e fiică de-mpărat, ea a răspuns că nu e fiică de-mpărat şi nici de viţă boicrească. Este o fată săracă, făr' de mamă, făr' de tată, crescută din piatră !

Împăratul a mai întrebat-o din ce sat este ca să ştie unde s-o caute dacă-i va mai scăpa. Gîscăriţa i-a răspuns că este de la:

Bîtiş,
Bîtiş,
Pîrporiş,
Împărate, Optsăriş !

Împăratul nu-i lua în seamă glumele, căutînd a-i face toate voile iar ca să fie mai sigur de ea schimbară inelele. De acum rîdea şi se veselea împăratul ca şi cînd era sigur că frumoasa fată este a lui. Dar la cîntatul cocoşilor gîscăriţa păcăli pe împărat şi gărzile, ieşind pe o fereastră din palat fără ca să fie văzută. Aşa pieri pentru a treia oară, iar împăratul rămase adînc îndurerat. De data asta căzu bolnav şi era aşa de trist şi abătut că numai ce nu-i ieşea sufletul. Veniră doftori şi doftoroaie de la capătul lumii dar leacul nu-l găseau. Se duse vestea-n împărăţie că trage-mpăratul să moară. Se cătară toate fetele din Bîtiş şi din împărăţie care aveau inele, doar pe cele din palat le uitară şi de urma fetii nu dădură. Gîscăriţa auzi şi ea şi parcă-i pieri pofta să se joace cu soarta împăratului şi să-şi zică în gînd: lasă-l, lasăl-l, pe-mpărat,

să fie și supărat, cînd crede în ăi bogați, nu se uită l-ai săraci! Dar de-acum socotea că destul l-a chinuit și căuta să afle împăratul adevărul. Într-o zi, cînd i se pregăti cafeaua, intră la bucătăreasă gîscărița pe nesimțite și lăsă să-i cadă inelul dat de împărat în cafea. Bucătăreasa luă cafeaua și merse să i-o dea împăratului. Împăratul sta betejit slab și ghebejit gata-gata să dea ortul popii. Se zbătea bietul om ca peștele pe uscat și trăia fără nădejde ca dracu-n apă mică. Cînd sorbi cafeaua, zări la fund inelul lui.

— Cum a răsărit inelul în cafeaua mea? o întrebă împăratul mirat.

— Nu știu, Măria-ta!

— Cum nu știi?

— Iacă nu știu, în bucătărie nimeni n-a intrat?

— Dacă nu afli cine a pus în cafea inelul, slugă necredincioasă, mîine vei merge la spînzurătoare în mijlocul tîrgului. Bucătăreasa văzînd că n-are-ncotro recunoscu că numai gîscărița a intrat puțin în bucătărie. Mai marii palatului o aduseră pe gîscăriță, desculță, ruptă și murdară. Cînd o văzu împăratul o întrebă:

— Tu ai pus inelul în cafeaua mea?

Atunci gîscărița răspunse:

— La o așa întrebare se cuvine și un răspuns bun. Dă-mi răgaz Măria-ta, să mă gîndesc un ceas, ca să-ți dau răspunsul potrivit. Gîscărița plecă la șira de paie, scoase rochia din pînză de raze de soare și papucii din pînză de raze de lună, se spălă frumos, se dichisi și intră în palat. Cînd o văzu împăratul, mai frumoasă ca o floare de primăvară, îi veniră puterile, sări la ea de-o îmbrățișă cu dragoste și sete. După asta se făcu nuntă mare împărătească, iar gîscărița, spre mirarea tuturor ajunse crăiasă și va fi trăind și acuma fericită cu împăratul ei; iar eu încălecai pe-o șea, de vă spusei povestea așa.

CERBUL DE LA BALTĂ

A fost odată doi frați împărați. Unul avea copii, dar celălalt nu avea. Cel fără de copii era trist și îngrijorat gîndindu-se cui îi va rămîne împărăția după moartea sa! Și se gîndi să-i ceară un copil de suflet de la frate-su. Fără zăbavă merse deci și-i ceru:

— Frățioare, dă-mi și mie un copil să-mi moștenească împărăția!

— Bine, frate, văd că n-ai avut rod și ca să nu ni se piardă neamul, din cei trei copii ți-l dau pe cel mare ca să-ți fie de folos ție și împărăției.

Plecă fratele mulțumit așteptînd să-i trimită pe fiul cel mai mare. Așteptă el o zi, o săptămînă, o lună, un an și crăișorul nu venea! De ce nu venea? Iacă intrase pe gînduri bietul împărat și nu-și putea da cu socotelile ce se întîmplase.

Fratele cel cu trei copii, îl luă pe ăl mare, îl îmbrăcă în haine strălucitoare numai din aur și argint, îl armă din dinți pînă-n picioare îl sui pe un cal alb și-i arătă calea spre noua împărăție.

Împăratul încalecă și el pe alt roib și pe drum ocolit ajunse înaintea fiului său la podul de aramă. Cînd acolo se prefăcea că este o ală mare cu dinții rînjiți și sabia ridicată gata să-i ia zilele ăluia care va cuteza să treacă

peste podul cel mare. Copilul cel mare cînd îl văzu se-nfricoșă foarte, începu să tremure, întoarse calul îndărăt și se duse dîrdîind de frică la tată-su, care pe altă cale ajunse și mai îndată la palat.

Îl ascultă pe fiul cel mare povestindu-și pățania și-și dete seama că nu e bun să fie împărat. De aceea îl rosti pe cel mijlocari și-i dete drumul înainte. Pe altă parte și el i-o luă iar înainte și ieșea iar la podul de aramă. Iar se îmbracă în țoale de ale fioroase și iar se spăimîntă și feciorul mijlociu fugind acasă. Împăratul pe altă cale, i-o lua înainte și-l aștepta îngrijorat la palatele de aur. Copilul îi povestea taina cu fiara de la podul de aramă și groaza ce l-a apucat, iar împăratul trist a dat din cap, văzînd că nici acest copil nu prețuiește o ceapă degerată. S-a lăsat păgubaș și de ăsta și căzu bolnav pe patul de moarte, văzînd ce copii fricoși poate să aibă.

Cel mai mic însă nu se lăsă mai prejos și vru și el să-și încerce norocul.

— Tată, dă-mi un cal și paloș și eu omor fiara de la podul de aramă! Numai lasă-mă să-mi încerc și eu norocul.

— Tăicuțule, te las, numai cumpănește bine ce greutăți te așteaptă. Mai întîi să nu uiți că e vai de capul încoronat, că treburile împărăției de capul lui se lovesc, iar tu ești un nemintos, care crezi că tot ce zboară se mănîncă!

— Tată, eu mă duc cu credința-n Dumnezeu și am să birui!

Atunci împăratul mi-l rosti frumos ca de plecare pentru cale lungă să-i ajungă. Pe de altă parte el îi ieși înainte la podul de aramă, fără ca să simtă ceva feciorul său. Din nou se-mbrăcă într-o piele de fiară sălbatică ce urla ca turbată la sosirea micuțului crăișor. Crăișorul își luă vînt și cu roibul sări peste fiară gata-gata să-i ia capul de la trup. Atunci împăratul aruncă blana și strigă la feciorul său să se-ntoarcă:

— Heiii Petreeee! întoarce-te o țîră-ndărăt, că tata vrea să-ți dea cîteva povețe să-ți prindă bine la drumul greu și lung. Copilul întoarsă capu și se opri din cale mirîndu-se că în loc de o fiară sălbatică vede pe tată-su!

Împăratul îl îmbrățișă de bucurie și-l sfătui cît o fi și or trăi să se ferească de omul roșu, să n-aibă-ncredere-n el și să nu descalece calul. Pe deasupra-i mai dădu și pielea cu care i-a spăimîntat la podul de aramă:

— Na-ți-o și cînd ți-o fi vreodată mai greu să nu uiți să te arunci pe ea și așa o să scapi de năpastă. De-acum mergi cu Dumnezău și să auzim de bine.

— Îți mulțămesc, tată, și-ți voi dovedi că sînt viță de împărat viteaz și neînfricat! Și plecă de-aici înainte singur pe locuri prăpăstioase cu ale, sălbăticiuni și oameni răi, iar el singur! Merse el, merse și chiar la calea jumătate, îl apucă o sete pe inimă, că nu mai putu răbda și scoborî de pe cal să bea apă dintr-un bunar! Mai întîi legă el calul de stinghia bunarului și coborî în jos pe o scară, de beu apă. După ce beu apa se-ntoarse-n sus. Cînd privi văzu în capul scării pe omul roșu rîzînd ca un smintit că l-a păcălit. I-a luat scara și l-a lăsat să moară-n fundul fîntînii, la-ntuneric!

Începu el să ofteze ce-o să se facă? De ce nu l-a ascultat pe tată-su? Dar în zadar, omul roșu îl avea la mînă! Puteau să-i putrezească oasele jos la răcoare, dar dacă-i devenea slugă putea vedea și lumina zilei! De aceea, omul roșu îi grăi:

— Băiete, eu îți vreau binele. Nu sînt un mincinos ca alți oameni. Îți pun scara să ieși la lume, dacă-mi dai calul cu armile tale și țoalele tale. Iar

de-acum înainte tu ești sluga mea, iar eu sînt Pătru, fiul cel mic de împărat. Dacă te învoiești, grăiește !

— Mă-nvoiesc ! Omul roșu îi pusă scara, îi luă mai întîi armele, hainele scumpe și se sui pe calul împărătesc. De aci înainte Pătru mergea pe picioare desculț, iar omul roșu călare ca un mare crăișor de la răsărit. După ani de călătorie pe jos, iată-i ajunși la cetatea mare împărătească strălucind de măreție ca soarele cerului. Stătură locului și se minunau de cele ce vedeau. Împăratul le deschisă porțile de aur și-l sărută pe omul roșu crezîndu-l că este nepotul său din viță împărătească. Pe slugă însă nici n-o băgă-n seamă.

Ca să nu-l omoare omul roșu, Pătru îl asculta ca o slugă credincioasă, fără să cuteze a-i trece nici pe dinainte, necum să-i întoarcă vorba. Treceau anii și el îl asculta cum ascultă cînele pe stăpîn.

Pe la un timp s-auzi că la o baltă mare s-a abătut un cerb cu coarnele numai pietre scumpe și că face multe rele. Omoară-n cale tot ce este vietate: oameni, boi, bivoli, cai, oi, catîri și cîte altele !

A trimis împăratul ostași și călăreți, cu arcuri, suliți și țoghii să omoare cerbul de la baltă, dar toți cum s-au dus acolo s-au prăpădit. Omul roșu, ca să scape de slugă, îl rugă pe împărat să-l trimeată pe Pătru să omoare cerbul de la baltă.

Pătru fiind silit n-are ce se face și se duce. Plecă el oftînd și lăcrămînd, gîndindu-se că nu mai are aici nici o scăpare. Pe drum o muiere bătrînă îl vede lăcrămînd și-i iese înainte întrebîndu-l:

— De ce plîngi măi băiete? Plecă el să-i spună tot necazul. Atunci muierea auzind cum stă taina îi grăi:

— Petre, e drept, cerbul multă floare omenească a băgat în pămînt. Tu să mă asculți dacă vrei să scapi. Să sari gardul la mine-n ogradă, să rupi o floare de pe stratul de viorele și dacă vei scăpa de cîinele meu, scăpat vei fi și de cerbul de la baltă.

Sări el gardul în ogradă, rupsă o floare și cînd să sară gardul îndărăt, un cîine mare negru se repezi să-l rupă-n bucăți. Aruncă pielea ce i-a dat-o ta-su, cîinele se-mpiedică-n pielea fermecată, iar el scapă teafăr. Începu de aici încolo să capete curaj și nădejde că are să omoare cerbul.

Muierea-i dete pielea cea fermecată și-l mai învăță să sape o groapă adîncă lîngă baltă. În groapă să facă un om. Pe om să puie pielea cea vrăjită. Să ia gida, în vîrf să-i puie un ac. Cerbu va veni să se scalde și să-l ochească atunci cînd se va întoarce cu capul către groapă drept la capul pieptului, unde zace casa sufletului.

Cerbul era fiară mare cu coarnele ajungînd prin vîrfurile copacilor și cu o gură mare cît o șură. Se cutremura pămîntul cînd trecea spre baltă să bea apă, să se scalde. După ce se scălda se-ntorcea cu fața spre voinicul din groapă. Pătru trasă cu gida și-l lovi la partea stîngă, chiar la casa sufletului. Cum îl lovi fugi spre un deal mare cu pielea fermecată într-o mînă. Cerbul sorbi apa din baltă și o azvîrli după Pătru ca să-l doboare. Dar el se prinsă de tulpinile copacilor și apa să-ntoarsă cu pietre mari și copaci la vale, fără să-l smintească din loc. Cerbul însă cu gida înfiptă în cap nu-l lasă. Cînd fu gata-gata să-l ajungă îi aruncă în față pielea cea fermecată, cerbul se-mpiedică de un ciutac, căzu și muri. El îi tăie capul și-l duse împăratului. Se miră împăratul de curajul slugii ginerelui său, iar omul cel roșu se bucură că de-acum înainte cerbul de la baltă n-are să-i mai omoare ostea lui Verde-mpărat și el va putea face nunta cu frumoasa crăiasă a acestuia.

Dar pînă la Verde-mpărat, era cale lungă să-ți ajungă. Cine s-a dus acolo, viu nu s-a mai întors. Pe cine să-l trimită atunci împețit? Doar n-o să-și puie viața la cercare omul roșu! Să-l trimită pe argatul său.

Plecă el posomorît dar cu credința-n Dumnezeu. Mergînd el zile și nopți ajunse la o țarină mare unde arau plugurile brazde mari și adînci, iar un om le înghițea și tot se văita că moare de foame. Pătru sta-n loc și se crucea de cele ce vedea.

— Te miri de mine? Miră-te mai bine de ăla care a omorît cerbul de la baltă!

— Cerbul di la baltă eu l-am omorît!

— Atunci să știi că eu sînt Flămînjosul! Ia-mă cu tine că-ți voi fi de folos. Și-l luă cu el. Merseră ei ce merseră, cînd colo, deteră de un om voinic cît un mal. Nouă pîraie-i curau în gură și el sta și se văita că nu mai poate de sete.

Pătru cînd zări minunea se-nchină de cele ce văzu, iar omul setos îi zise:

— Ce te miri, bă, de mine. Miră-te mai bine de ăla care a omorît cerbul de la baltă?

— Eu sînt acela care am amorît cerbul de la baltă!

— Și eu sînt ăla ce mă numesc Setosu. Ia-mă cu tine că-ți voi fi de folos, mă voi adăpa pe unde voi da de rîuri și izvoare.

Plecară de-acum trei inși pe cale, pe cărare, făr'de pic de demîncare. Cînd în cale un om îmbrăcat în nouă cojoace, sta de se zgribulea și dîrdîia de frig înconjurat de toate părțile de foc și tot striga cît îl ținea gura că nu mai poate de ger și mai cerea alte cojoace. Pătru rămase locului mirîndu-se:

— Doamne, Doamne, ce să mai fie și asta, se vaită de ger, în mijlocul focului îmbrăcat în nouă cojoace?

— Ce te miri, ce te-nduri! Mai bine te-ai mira de voinicul ăla care a omorît cerbul de le baltă.

— Eu am omorît cerbul de la baltă.

— Atunci eu sînt Frigurosu și merg cu tine, poate-ți voi fi cîndva de folos.

De-aci înainte pleca împreună cu: Flămînjosu, Setosu și Frigurosu, la un noroc!

Nu merseră mult că văzu pe o cîmpie un găligan de om cu niște picioare lungi cît prăjinile, iar mînili cît rișchitoarili. Alerga după un iepure speriat de pe cîrtog și-l bătea cu palma peste fund să fugă mai repede. Se opriră-n loc toți mirîndu-se:

— Doamne, ce o mai fi și asta? Lunganul îl auzi, se opri din fugă și-i grăi:

— Băiete, nu căsca gura, nu te mira de mine, miră-te de ăla care a omorît cerbul de la baltă?

— Eu sînt ăla care am omorît cerbul de la baltă.

— Atunci, să știi că eu sînt Fugilă, ia-mă cu tine că poate-ți voi fi vreodată de vreun folos.

L-a luat și pe ăsta și au pornit-o tot înainte. Cînd la un timp se opresc mirîndu-se de un om care prindea musca, îi da drumul și iarăși o prindea. Omul ăsta îl văzu că se miră ca un copil, grăindu-i:

— Ce te miri, băiete! Mai bine te-ai mira de ăla care a omorît cerbul de la baltă.

— Eu sînt ăla care am omorît cerbul de la baltă, îi răspunsă Pătru.

— Dacă tu ești ăla, eu sînt Muschilă-Ochilă, ia-mă cu tine că-ți voi fi odată de folos.

Şi de aici înainte plecă băiatul cu: Flămînjosu, Setosu, Frigurosu, Fugilă şi Muschilă zis Ochilă, drept la Verdeş-împărat.

— Cum ajunseră li se deschiseră porţile cele mari împărăteşti, iar Verdeş-împărat din tinda de sus le grăi:

— Să ştiţi că eu fata nu voi da-o decît dacă la o masă îmi veţi mînca nouă cuptoare de pîine, nouă berbeci fripţi şi pe deasupra încă un bou mare în frigare. Iar de nu veţi mînca, capetele vi le voi tăia, de s-or duce pomina.

Cînd auzi Pătru, deodată se-ntristă şi-ncepu să plîngă că ştia bine ce-i poruncea împăratul nici în ruptul capului nu are ce să facă? Mîncăciosu însă cum îl vedea oftînd se strica rîzînd ştiind că n-o să-i ajungă bunătăţile nici pentru o măsea.

Împăratul porunci de li se aduseră cele nouă cuptoare de pîine, cei nouă berbeci fripţi şi un bou alinat în frigare. Mîncăciosu cînd se aruncă pe cuptoarele de pîine le făcu praf dintr-o îmbucătură, iar pe berbeci şi pe bou îi înghiţi parcă ar fi mîncat o pipotă de găină. După asta-i veni foame şi începînd să strige că leşină de foame de-nghiţi nişte depozite de muniţii de la străjerii împărăţiei. De nu-l oprea împăratul era gata să-i înghită oştirea toată!

Se miră împăratul că asemenea mîncăcios nu mai văzuse şi nici auzise. Însă tot nu se dădu bătut şi porunci să scoată din pivniţi nouă ardoave de vin vechi şi de nu le vor bea, capul le va tăia. Setosu puse gura la cep şi le beu dintr-o sorbitură pe toate; apoi începu să se vaite că moare de sete. Alergă în vale la un rîu şi-l sorbi dintr-o-nghiţitură. Toţi curtenii rămaseră cu gurile căscate şi cu ochii holbaţi la namilă, temîndu-se să nu le sece toate rîurile şi toate mările. Setosu de necaz că n-are ce să mai bea se puse pe doagele şi cercurile de la ardoave şi pe toate le mîncă parcă ar fi mîncat o coaje de pîine.

Împăratul speriat îl opri:

— Stai, bă, că te pomeni că vrei să bei izvoarele apelor şi mărilor să laşi omenirea să piară de sete? Ogoieşte-te că ridic toate armatele să lupte cu tine şi nu ne lăsăm bătuţi. Dacă văzu el ce văzu se aşeză locului, dar cînd aruncă o gură de apă peste un regiment de ostaţi fu cît pe-aci gata-gata să-i înece.

Împăratul cînd văzu cu cine are de-a face, s-apucă cu mîinile de păr şi-şi smulse barba. Supărat, porunci să-i înşele la noapte şi să-i culce într-o sobă mare de tuci. Noaptea soldaţii de jur împrejur aprinseră nouă cară de lemne ca să-i ardă de vii. Pînă la ziuă mai aduseră încă nouă cară cu lemne groase să facă cenuşă nu friptură.

Cînd noaptea, focurile ardeau de duduia pămîntul, Gerosu sufla că moare de ger. Dimineaţa se scoală împăratul cu noaptea-n cap să-şi vadă isprava. Cînd deschiseră uşa mare-i fu mirarea văzîndu-i pe toţi suflînd în palme şi bătînd pintenii de frig.

Împăratul Verdeş se făcea că nu e supărat, însă nu ştia la ce greutăţi să-i puie, doar-doar le-o tăia capetele. Iacă ce-i mai trăsni prin minte:

— Unul dintre voi să se-ntreacă cu împărăteasa mea la fugă pînă la Muntele ăl Mare. Ea să alerge pe o iapă năzdrăvană, iar cel ce se încumetă, să fugă pe jos. Dintre ei ieşi afară Fugilă.

Împăratul dete semnalul de începere a întrecerii. Împărăteasa zbura-n vînt ca o nălucă, iar Fugilă cu două ulcioare goale-n mînă păşea legănat fără grabă. Mai la urmă lungeşte pasul, ajunge el mai întîi la fîntînă, umple ulcioarele, se-ntoarce la iapă, o bate cu mîna peste fund pe iapă şi-i zice să grăbească; apoi se-ntoarce voios la-mpăratul să-i dea apă de izvor din munte să bea. Împărăteasa se-ntoarse tîrziu, cu iapa frîntă de oboseală.

Împăratul dacă vedea şi minunea asta, mai-mai să nu-i crape fierea-n el de usturimea de la ficaţi. Pînă acum toate poruncile le duseră la îndeplinire şi trebuia să le dea fata să-i fie mireasă omului roşu, ce se da drept om de viţă împărătească ! Însă Verdeş-împărat tot nu vroia s-o dea decît cu de-a sila. Dorea întradins să-i pedepsească pe ăşti nătărăi veniţi împeţit să le rămînă doar oasele-nşirate pe garduri. Şi iar îi mai veni un gînd negru. Noaptea să se culce fiica împăratului sub un măr de aur aproape de Pătru şi dacă în zori va pieri din acel loc, le va atîrna capetele-n pari să sperie ciorile din vie. Măi, ce-o mai fi şi asta se gîndiră ei tremurînd de spaimă ! Peste noapte fiica-mpăratului se prefăcu-n zînă şi pe o aripă de vînt zbură-n cer. Muschilă-şi lungi mîinile pînă sus aproape de bolta cerească, trase zîna pe pămînt şi o culcă lîngă Pătru Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost.

În vărsatul zorilor sosi împăratul zîmbind pe sub mustaţă, că de data asta, nici tartorele de la talpa iadului nu-i mai scapă. Cînd colo, zîna dormea lîngă Pătruţă Făt-Frumos !

Nu-i venea să creadă ochilor împăratului ce vedea ? I se părea că visează, dar nu era din păcate vis. Şi turbat de mînie nu mai putu pune frîu gurii şi dă-i înainte cu sudalme şi vorbe urîte faţă de tînăra prinţesă şi Pătruţă Făt-Frumos.

— Bine, crăiţă, aşa te-am învăţat eu, aşa te-am crescut eu, aşa m-asculţi tu de-mi mîncaşi zilele la bătrîneaţă ! Eu am crezut că împăratul are armăsar, dar văd că a ieşit din el măgar ! Ce ruşine ! Te-ai pus lîngă un terchea-berchea, trei lei perechea !

În zadar prinţesa se văicărea şi-i arăta că ea a zburat în slava cerului, dar că omul cel cu mîinile lungi a prins-o, că el ştia una şi bună, că fata lui e nebună !

După ce toate poruncile fură îndeplinite iar împăratul nu mai ştie ce să mai născocească ca să nu le dea fata, Pătruţă Făt-Frumos, se sculă, făcu plecăciune în faţa marelui Verdeş-împărat, zicîndu-i:

— Iată, înălţate împărate, că tot ce ne-ai poruncit ţi-am îndeplinit. Ce mai vrei să-ţi mai facem că sîntem gata.

— Nu mai vreau nimic, băiete ! Voi pe toate le-aţi izbîndit măcar că n-am crezut. Acum ce să mai fac ? O să rămîn fără de odrasla mea, singur, singurel cu motanul în vatra focului.

— Atunci dă-ne fata s-o ducem precum am primit poruncă de la Roşu-împărat !

— Măi băiete, nici în ruptul capului, nu dau fata după Roşu-împărat, care-i pui de drac, făr' de păr pe cap, cu trei fire-n barbă, nu e om de treabă. El te-a înşelat, calul ţi-a luat, tu l-ai ascultat, c-aşa i-ai jurat ! Eu toate-am ghicit de la început ! Acum du-te să vie unchiul tău împăratul cu omul roşu că eu mă pregătesc de nuntă, ce n-a mai văzut lumea de cînd este lume, iar pe fată, o s-o dau eu după cel ce se cuvine s-o dau !

Se-ntoarsă Pătruţă Făt-Frumos cu ortacii săi şi-i spusă unchiului toate cele întîmplate din fir în păr, numai una n-o spunea, aceea că el este nepotul său, crăişor de viţă împărătească şi nu omul roşu, hain şi rău la suflet, bun numai pentru înşelat.

Se rostiră toţi curtenii după obrocul împărătesc, îmbrăcaţi în staie albe de aur şi argint, numai sluga omului roşu în ţoale ca de argat.

Cînd ajunseră la Verdeş-împărat se lumină curtea de atîta strălucire şi bogăţie. Numai cîntece, joc şi veselie, la palatele de cleştar ale împăratului.

Prințesa se îmbrăcase așa de frumos, că la soare te puteai uita, dar la ea ba. Însă mulțimea de crai și împărați chemați la nuntă nu văzuseră o mireasă mai frumoasă. Era mai mîndră decît o zînă picată din cer. Omul roșu se umfla-n pene ca un curcan și zîmbea pe sub mustața ce n-o avea, de spîn ce era, că prin vicleșuguri ajunse-mpărat ba și la-nsurat. Și în gîndul lui își zicea:

— Leleee, vulpe bătrînă mai sînt! Nimeni nu mă-ntrece pe lume. Toți mă cred cineva! Asta e tactică nu jucărie! Toate îmi merg ca pe roate, se mîngîia el cu asemenea gînduri.

Deodată, sunară trîmbițile de aur și nuntașii porniră la mănăstirea cu nouă turle, cu nouă clopote și cu nouăzeci și nouă de popi, să se încoroneze și să se cunune tînăra crăiasă, pe lume aleasă, cu omul roșu.

Pe cînd gemea biserica de suflare omenească, numai curteni, crai și împărați, Verdeș-împărat se ridică de pe scaunul de aur și grăi:

— Voi nouăzeci și nouă de-mpărați, cu capete-ncoronați și neîncoronați. Numai unul dintre voi este hoț!

— Care, cine, cum? își dădură cu coatele împărații supărați la auzul acestor cuvinte.

— Stați, fraților și nu vă mirați! Toți sînteți împărați! numai unul de aici se dă că e de viță împărat, cînd pe altul l-a-nșelat! Nici nu e viteaz, numai face pe viteazul. O vulpe vicleană împopoțonată în straie-mpărătești, care l-ar vinde și pe tată-su! El se știe acum. Priviți fața lui galbenă ca ceara. Priviți-l cum tremură de frică. Știe că-l așteaptă afară o țapă în care să stea înfipt pînă i-o ciuguli corbii carnea ca să-și mîntuie sufletul cel rău și fără de legile sale. Mai priviți-l pe acest viclean împărat că nu-l mai vedeți!

Nuntașii toți, parcă era un făcut, toți cu ochii pe omul roșu-galben și tremurînd ca piftiile iarna-n furculiță. Cînd se văzu că înșelătorul era omul cel roșu și nu mai încăpea nici o îndoială, împăratul mai întrebă o dată:

— Pătruță Făt-Frumos, tu ești cel înșelat, tu ești nepotul împăratului! Tu să spui cum să piară cel ce te-a osîndit să-l slujești prin viclenie fără milă și fără să simtă ce e păcatul.

— Înălțate împărate, dacă e pe dreptate, să nu-l chinuiți prea mult, patru armăsari sălbatici să-i sfîrtice trupul în patru colțuri ale pămîntului, ca să piară neamul omului roșu și cel viclean.

Oștirea prinse pe omul roșu, îl despuie de țoalele împărătești, îl bătură și-l hulîră, ca pe lupul șchiop care a mîncat turma de oi, apoi l-au legat de patru cai sălbatici și trupul lui rupt s-a dus în patru părți ale lumii, să-i piară urma, să-i piară vița.

Pătruță Făt-Frumos s-a îmbrăcat în straie împărătești, iar unchiul său a plîns de bucurie că Verdeș-împărat prin înțelepciunea sa a aflat adevărul și i-a scăpat nepotul din robia acelui om viclean.

După ce nuntașii au răsuflat ușurați ca după o dreaptă judecată, s-a făcut cununia lui Pătruță Făt-Frumos cu frumoasa prințesă și s-au încoronat amîndoi ca împărați a întregei lumi.

Și s-a pornit o nuntă cu chiote și veselie, de cînd se punea luna și pînă uidea ca secera. S-a chefuit și petrecut numai în cîntece și jocuri, o zi și-o săptămînă, o lună și ani de zile, c-am fost și eu la nunta lor, pe cînd eram copil micșor.

Departe, departe, unde soare răsare, trăia un om cu o muiere care aveau un copil. Muierea eria rea ca o scorpie. Toată ziulica se certa cu bărbatul ei. Bietul om tot ce făcea nu eria bun. Văzînd că nu se poate-nţelege cu muierea îşi luă lumea-n cap şi plecă la-ntîmplare-n lume. Merse ei cît merse, trecu piste mări şi ţări şi mai urmă dete de-o ţară unde trăia o împărăteasă văduvă.

El merse drept la-mpărăteasă şi să plînsă spunîndu-i necazurile lui. Pînă la urmă omul se băgă-n casă la împărăteasă.

De chin şi inimă rea omul îşi lăsă la muierea lui cea cu suflet de năpîrcă şi copilul, care era cuminte şi tare ascultător. Cînd ajunsă copilul mare de merse la şcoală, toţi copiii-l batjocoreau că este fără tată şi sărac.

Toate batjocurile astea nu-l smintiră însă pe copil de la-nvăţătură. El învăţa bine şi dascălii de la şcoală îl lăudau pentru cuminţenie şi vrednicia lui. După namneaz, mergea cu oile, cu porcii, ajuta la munca cîmpului lui mumă-sa şi făcea tot felul de treburi, pe care le făcea un om mare.

Văzînd el că-n satul lui nu este loc de nici o procopseală, că dealurile erau sterpe şi pămîntul numai pietriş de nu dădeau nici un rod, văzînd că a ajuns la vîrsta cînd se va putea singur descurca-ntre străini, ceru di la mumă-sa voie să plece-n lume să-l cate pe tată-su.

Mumă-sa se-mpotrivi, ama în cele din urmă îi dete-nvoirea cerută spunîndu-i să se ferească să meargă însă pe drum cu un om cu ţoale verzi şi mustaţă, că acel om este dracu.

Şi plecă copilu-n lume şi merse, pînă ce-i ieşi dracu-n drum. Dracul era îmbrăcate în ţoale verzi şi cu mustaţă.

— Unde mergi, băiete? îl întrebă dracu.

— Caut de lucru şi nu găsesc, răspunse copilul.

— Iacă că-ţi găsesc eu!

— Nu e nevoie de ajutorul dumitale, mă descurc eu şi singur.

Dracul rămasă-n urmă şi-l ajunsă iar din urmă. El văzînd cum e-mbrăcat îi dete-n gînd că nu e om curat, ci e drac şi iar îi înfruntă pe drac nevoind a călători-mpreună. Da băiatul trebui să meargă luni şi ani, cătîndu-l pe ta-su şi dracul din nou îl ajunsă din urmă şi-i spusă:

— De-acum înainte tot de oameni ca mine vei da, aşa că degeaba te fereşti.

— Eu sînt copil sărac şi dorul de tată mă trimite-n lume să-l cat, te-aş ruga să nu-mi faci rău!

— N-am făcut rău la nima, da-mi-te ţie, un călător atît de necăjit.

Şi băiatu să-mprieteni cu diavolul şi merse împreună cale-ndelungată. Mîncau împreună, beau împreună şi să hodineau împreună.

La o vreme mergînd ei aşa printr-o pustietate fără de apă şi subt o dogoare a soarelui de să putea coace oul în nisip, ajunsără sleiţi de vlagă la o ciutură. Dracu băgă-n ciutură găleata şi scoasă apă de beu şi să sătură; cînd veni vremea băiatului să bea şi el, nu mai rămase apă şi găleata se desfăcu de săngi şi căzu-n fîntînă!

— Dacă vrei să bei apă trebuie să scobori în ciutură, iar eu te voi ajuta.

— Nădăjduiesc că ai milă de un om care de zile-ntregi n-a sorbit un strop de apă.

— Ai încredere-n mine ca-n fratele tău; scoboară numai, zise dracul.

Băiatul scobori din piatră-n piatră pînă ajunsă jos în fundul ciuturii și beu apă cu poftă. Dracu îl privi și-i zise:

— Băiete, eu sînt cu adevărat diavolul și trebuie să-mi fac și eu datoria așa cum am porîncă de la dracii mei cei mari. Tu nu știi, copile, că noi stăpînim lumea și nu este lucru pe lume pe care să nu-l putem face? Dacă vrei să mai poți ieși la lumină, făgăduiește-mi că nu-i vei spune lui tată-tu că ești cu adevărat fiul lui atunci cînd îl vom găsi. Mai jură-mi că-mi vei da inelul de la tatăl tău cînd te vei sui sus din ciutură. Mai ești dator să faci tot ce-ți voi porunci eu, fiindu-mi toată viața argat. Însă poți să afli că-ți dau dezlegarea să-i spui tatălui tău că ești cu adevărat fiul său numai dacă s-ar întîmpla să mori și după aia să-nviezi. Ai auzit?

— Auzit și primesc, că n-am încotro.

Sărmanul băiat de-acum era drac, iar diavolul era fiul ce-și căuta tatăl pierdut. Ieși afară din ciutură, scoase inelul primit de la mumă-sa și i-l dete diavolului, apoi porniră din nou în lume. După scurt timp ajunseră la palatul de marmoră albastră al împăratului ce se afla tumite la marginea-mpărăției și aci aflară că împărat eria baș tatăl băiatului.

Cum ajunseră la-mpărat, el i se-nfățișă arătîndu-i inelul ce-l schimbase la logodnă cu întîia sa soție. Se bucură nespus de mult împăratul de sosirea fiului său și cum nu avea alți fii să grăbi să-i spună că el va fi moștenitorul scaunului împărăției. Cînd auzi asta diavolul să bucură, iar adevăratul fiu să-ntristă abia stăpînindu-să să nu plîngă. Diavolul căpătă ca fiu de-mpărat țoale-mpărătești și-ncepu să dea argaților porunci, care de care mai grele și mai năstrușnice. Cine nu îndeplinea poruncile era condamnat la moarte.

Împăratul îi spusă-ntr-o zi fiului său, adică diavolului, că este timpul să-l însoare și că cea mai potrivită mireasă ar fi fiica unui împărat dintr-o țară mare și bogată, unde nu este iarnă și este tot timpul numai primăvară și vară.

Fiul împăratului chemă pe băiatul devenit diavol și-l trimisă să pețească fata-mpăratului de la miazăzi și să fie cu băgare de seamă că altfel unde-i stau picioarele îi va sta și capul.

Băiatul diavol începu să facă pregătiri de plecare-n pețit. Însă întîi el plecă la vînătoare. Luă arcul de aur al împăratului, vru să vîneze iepuri. Pe urmă a luat luntrea și a plecat pe Timoc să pescuiască. Cînd colo, sub o rădinea prinsă un pește cu solz de aurel! Peștele se zbătea și plîngea, iar din gură cuvînta:

— Voinice, nu mă omora, că sînt fiul împăratului peștilor și de vei lua un solz de aur, mult te va ajuta cînd vei fi la nevoie. Voinicul luă un solz și lăsă peștele de aur în apă.

După aceea, mergînd pe cîmp la vînătoare de păsări, vru să ia din zbor un vultur mare, ama pasărea-l văzu și spuse:

— Nu mă omorî, că-ți dau o pană din aripa mea și de la mare necaz are să te scoată cînd o vei aprinde.

Pasărea năzdrăvană rupse cu ciocul o pană și i-o aruncă. Băiatul o luă, o pusă-n chesa și merse mai departe la vînătoare, dar nu vînă nimic.

Și așa tot mergînd el la vînătoare se-mprieteni cu păsări și animalele pămîntului și începu să le învețe limbile și să vorbească cu ele de tot ce se petrecea în toată lumea.

Merse băiatul ce merse în fruntea armatei și ajunsă pe o cale pe care tăman atuncea trecea o armată de furnigi ce să aflau și ele în război cu alte furnigi ce le călcasă-mpărăția lor. Împăratul furnigilor, veni și să plînsă voinicului și-l rugă să treacă pe altă parte ca să nu-l strivească cu armată cu tot.

— Dacă-mi cruți armata, de la mare nevoie te voi scăpa, spusă în cele din urmă împăratul furnigilor, care s-afla în capul unui lanț lung de furnigi ce mergeau rînduite ca niște soldați. Îi dete-n semn o furnigă care să-i fie la nevoie de ajutor.

Băiatului îi fu milă să strivească armata de furnigi și dădu poruncă să fie ocolite, și puse să se păstreze bine furniga luată în dar.

După cîteva luni de mers, ajunsă la fata-mpăratului căreia-i spusă gîndurile fiului de-mpărat, adică gîndurile dracului. Fata-mpăratului să cam mînie de cererea asta fiindcă nu-i ardea de măritat. Ca să chinuie armata ginerelui, îl supuse la porunci ce nu să puteau niciodată-ndeplini arătîndu-i că dacă nu va izbîndi toate porîncile va plăti îndrăzneala și el și armata lui, cu capul.

Împărăteasa-i dete întîia poruncă: să aleagă grîul de neghină, mărioară și săcară, din nouă ambară într-o singură noapte.

Cînd a auzit voinicul porînca a rămas încremenit cum de e cu putință să izbîndești într-o noapte o muncă de ani și ani de zile.

Nu stătu mult pe gînduri și scoasă chesaua de-i spusă furnigii să alerge la-mpăratul furnigilor că altfel moartea-l așteaptă. Furniga-și luă zborul și ajunsă la-mpăratul furnigilor baș cînd furșiră bătălia de luaseră-n robie cîmpuri întregi de armată de furnigi. Împăratul furnigilor dădu îndată poruncă și furnigile toate-l urmară pe drumul ce ducea la voinicul cel necăjit și oropsit de soartă. Cum drumul eria destul de departe, abia la mijlocul nopții ajunseră furnigile și-ncepură alesul la cele nouă ambare pline cu grîu.

Furnigile munciră cu atîta iuțeală că la revărsatul zorilor armata voinicului sculîndu-se din somn gata pregătită de moarte, rămasă-nmărmurită văzînd în hambare grîul curat și grămezi mari cît dealurile de neghină, mărioară și săcară.

Împărătesii îi fu ciudă cum de are voinicul ăsta atîta putere să izbîndească porîncile ei și născoci treburi tot mai grele. Îl chemă cu întreaga armată, merse la Dunăre pe un pod de marmoră, își scoasă din mînă inelul, apoi îl aruncă în valuri spunîndu-i să-l cate și să i-l aducă la palat și abia atunci se va mărita cu stăpînul său. După ce împărăteasa plecă, stătu și să gîndi cum ar putea găsi inelul de aur ! Scoasă chesaua și aprinsă solzul de aurel din peștele pe care-l aruncă în Dunăre. Toți peștii Dunării s-apropiară de pod și așteptară porunca voinicului. Voinicul care-nvățase toate limbile lighioanelor de pe pămînt le spuse să cate inelul de aur și să-l scoată fiindcă viața lui și a armatei sale este legată de acest inel aruncat de-mpărăteasă.

Peștii Dunării porniră-n căutare. Să băgară pe subt pietre, pe sub scoici, pe subt case de cai sau de oameni și nu găsiră nimic !. Împăratul peștilor să ridică deasupra apei și îi spuse voinicului că nu-l găsește ! Voinicul îl rugă să mai cate o dată. Peștii din nou porniră în lungul și latul Dunării răscolindu-i fundul însă în zadar că nu găsiră nimic !

A treia oară ce-i trecu prin minte voinicului să-i spuie împăratului peștilor să cate inelul sub vrun pește bătrîn aflat pe moarte, pe undeva. Împăratul peștilor porni cu armata de pești de răscoli toată Dunărea și cînd colo, subt

un somn bătrîn de vro mie de ani, găsi inelul de aur pe care-l dete voinicului!

Iar s-a minunat fiica-mpăratului de puterile nevăzute cu care lucrează voinicul și a treia oară l-a pus la încercări ce trec peste firea omenească. L-a trimes în lume să cate și să-i aducă apa morții și apa vieții.

Voinicul-argat scoase atunci din chesa pana de vultur, o aprinse și vulturul veni în ajutor. Vulturul îl trimeasă că cate nouă topuri de pînză la dugaie, să o taie și să facă pînză pentru a se lega armata la ochi cînd va zbura pe ărpiile vulturilor în mijlocul mării. Voinicul pregăti pînza pentru toți și împăratul vulturilor scoborî din ceri cu toți vulturii pe pămînt. Voinicul se legă la ochi, iar la dreapta legă o troacă goală și la stînga altă troacă goală; își legă la ochi bine pe toți soldații și se urcară în spinarea vulturilor. Vulturii zburară zile de-a rîndul peste întinsul mărilor și iată că deodată se lăsară la pămînt. Vulturii și armata rămaseră să se hodinească, iar voinicul și-mpăratul vulturilor au plecat în căutarea izvorului morții și al vieții. Vulturul a luat troaca din mîna stîngă s-a lăsat într-o fîntînă și a umplut-o cu apa morții apoi a astupat-o și i-a dat-o voinicului. Apoi i-a cerut să-i dea și troaca de pe șoldul drept; a luat-o și a zburat departe găsind o altă fîntînă s-a lăsat încet în jos, a umplut-o cu apa vieții, apoi a astupat-o bine, a zburat de i-a dat-o voinicului. Voinicul a legat-o bine la șoldul drept, s-a suit pe spatele vulturului, a închis ochii și a zburat la armata sa. De aci soldații și voinicul s-au legat bine de spatele vulturilor, au închis ochii și-n cîteva zile au ajuns la uscat aproape de palatul frumoasei fiice de-mpărat.

Vulturii s-au lăsat jos și voinicul a mers la palatul împărătesii dîndu-i apa morții și apa vieții. Împărăteasa l-a stropit pe voinic cu apa morții și voinicul a murit. În zadar așteptau soldații să vie că el nu mai ieșea din palat. În dimineața următoare fiica-mpăratului dădu poruncă să se pregătească curtenii de drum că ea merge la fiul împăratului de departe să se căsătorească. Maidanul împăratului gemea de nuntași suiți în trăsuri de aur gata să plece. Cînd vru să plece văzu că voinicul cel viteaz care-i îndeplinise toate poruncile zăcea mort într-un scaun de argint. Merse la el, îl udă cu apa vieții și voinicul se scutură cerîndu-i iertare că de ostăneală a adormit în scaun, apoi plecă și el la armata lui și se pregăti de întors la palatul împăratului tatălui său.

Diavolul care se dăduse drept fiu al împăratului credea că o să se-ntoarcă voinicul la moșii verzi ai lui sfîntu-așteaptă.

La-ntoarcere, nuntașii merseră mai încet, trecută ape mari și adînci, munții înalți și mări întinse. După luni de zile de călătorie, intră fiica de-mpărat pe porțile de aur ale palatului. Mare-i fu bucuria împăratului văzîndu-și nora cea frumoasă ca o zînă din povești intrînd în curtea palatelor sale sclipitoare cu razele soarelui. În întîmpinarea miresii ieși și ginerele, fiul împăratului, care în adevăr era dracul prefăcut în om. Întinse mîna miresii și o pofti să urce scărilepalatului în sala tronului. Ajunsă aci s-așeză pe scaunul împărătesc și spuse împăratului că ea nu vrea să se căsătorească cu fiul său, ci cu sluga sa care a dat dovadă de vitejie și mare pricepere, aducîndu-i la îndeplinire porînci ce nu le pot îndeplini decît oameni cu puteri nevăzute. Împăratul în zadar o rugă să-nțeleagă că nu este frumos și nici bine să se mărite cu o slugă a fiului său.

Atunci, fiul de-mpărat, văzînd că din pricina slugei i se strică nunta, trase sabia și în sala tronului îi tăie capul sărmanului voinic.

Frumoasa mireasă și oștirea întreagă vărsă lacrimi multe pentru soarta crudă a viteazului voinic, pe care l-au dus în marginea unei rîpe lîngă o apă să-l mănînce ciorile. La palat începură pregătirile de nuntă. Mireasa plîngea, da și nuntașii plîngeau de mila ei și a sărmanului voinic. Ama-n fața morții puterea omenească amuțește. Se lăsă seara și-n amurg mireasa-i spuse ginerelui:

— La noi la nuntă, la apusul soarelui este obiceiul ca mireasa însoțită de o văruică, să meargă-n marginea satului să ia apă. Vreau să-mi îndepliniți dorința, spuse tînăra-mpărătească. Ginerile, neavînd încotro trebui să lase-mpărăteasa să ție adetul. Împărăteasa mireasă a luat troaca cu apa vie și apa morții și a plecat cu gălețile și ulcioarele după apă.

Cînd ajunsă la rîpa cea albă unde fusese aruncat voinicul de către diavolul ajuns împărat, coborî încet la el ținîndu-se de ierburi și rădăcini de copaci, îi luă capul, spălă cu apa cea vie locul tăiat, la fel cu apa cea vie și lipi capul de trup, apoi stropi trupul cu apa vieții și voinicul deschise ochii.

— Ce caut în văgăuna asta, măria-ta, oare m-am îmbătat de-am adormit pe-aici ca un om necăjit pe soarta lui?

— N-ai adormit, dragul meu, fiul împăratului ți-a tăiat capul și ai fost mort, dar eu te-am înviat cu apa vieții adusă de tine. Pentru a doua oară te-nviez

— Tii! și eu n-am știut că puteam să-i spun lui tata adevărul cum am sosit cu nuntașii. De acum nu-mi mai este frică de dracul. Legămîntul din ciutură este dezlegat, fiindcă am înviat din morți. Să știi, frumoasă mireasă, că eu sînt adevăratul fiu de-mpărat, iar el nu este decît un diavol, care m-a-nșelat de i-am devenit slugă cînd am scoborît să iau apă din ciutură.

— Pot fi fericită atunci cu un soț viteaz și priceput ca tine.

— Poți, iubita mea mireasă.

Fiul împăratului își îmbrățișă mireasa cu foc, merseră de luară apă și cînd s-apropiară de palat, nuntașii așteptau împreună cu ginerele și-mpăratul.

Mergînd ei cu vasele pline de apă luminau drumurile și potecile de strălucirea hainelor lor împodobite cu aur și diamante, căci împărăteasa avusese grijă să ia și haine pentru soțul ei, dar pe care le pitulase la văruică-sa.

Ginerile și-mpăratul turbară de mînie văzînd-o pe împărăteasă alături de slugă și împăratul porunci să-l ucidă din nou. Ama, cînd s-apropie mireasa aruncă pe ginerile diavol din apa morții și acesta căzu la pămînt fără suflet. Diavolul ieșind din gura lui fugi uiduit de nuntași de s-ascunsă în adîncul nepătruns al nopții. Împăratul și nuntașii priviră cuprinși de groază întîmplarea, în timp ce mireasa s-apropie de-mpărat, cu adevăratul ginere care-i spuse:

— Eu sînt cu adevărat fiul tău, iată inelul din mîna diavolului, l-am luat din mîna mumii mele. Într-o fîntînă el m-a mințit și de-atunci i-am devenit slugă și dacă n-aș fi înviat n-aș fi putut să devin cu adevărat om și în veac aș fi rămas diavol, spuse fiul împăratului.

Împăratul cu lacrimi în ochi de bucurie strînse la pieptul său, pe adevăratul său copil, dete foc la țoalele și trupul din care ieșise dracul și porni o nuntă-mpărătească de ținu:

O lună și-o săptămînă
De cînd să punea luna
Și uidea ca secera,
De-o petrece și-acuma.
Povestirea rumânească
Dea Domnu să pomenească
Oameni buni ca dumneavoastră.

A fost undeva o colibă la poalele muntelui și în colibă trăiau trei frați, tustrei ciobani la oi. Într-o dimineață auziră un țipăt groaznic de se cutremură pădurea. Cei mari nu luară în seamă țipătul, însă cel mic își luă inima-n dinți și se duse să vadă ce poate să fie. Cînd colo, un balaur la umbra brazilor se căznea să înghită un cerb mare și frumos. Cerbul, cum văzu voinicul, se rugă, zicîndu-i:

— Băiete, taie balaurul, că de mă scapi de la moarte, de mare folos îți voi fi în viață.

Balaurul, cum auzi, se rugă și el:

— Ba mai bine taie coarnele cerbului, că eu și mai mare bine îți voi face. Voinicul rămase pe gînduri și de frică, tăie coarnele cerbului și balaurul înghiți cerbul. Mulțumit de isprava băiatului, îi grăi:

— Uite, băiete, vezi poteca aceea care suie pe culmea dealului? Să urci pe acolo și să întrebi călătorii, care este poteca ce duce la împărăția șerpilor. El cum auzi porni pe acea potecă și în cale întîlni un porcar cu o cireadă de grăsuni, zicîndu-i:

— Măi porcarule, te văd om umblat și chinuit, spune-mi drept încotro este drumul care duce în împărăția balaurului?

— Spune-mi mai întîi și-ntîi, ce vînturi te mînă pe tine pe asemenea căi pline de greutăți?

— Am făcut un mare bine fiului său și merg să-mi primesc răsplata.

— Dacă-i așa, ai să mergi drept înainte și ai să dai de un copac fără crengi, gros cît casa. Deschizi ușa copacului și cobori în jos în împărăția balaurilor unde pămîntul este pîrjolit și fierbe de focul ce iese din limbile balaurilor. Acolo ai să dai și de împăratul balaurilor. A trecut multă vreme de călătorie și peripeții, pînă mai la urmă ajunse la un palat de cleștar în care mișunau balaurii. Cum l-a văzut împăratul balaurilor, l-a recunoscut și i-a mulțămit pentru marea bunătate. Ca să-l răsplătească a început să-i dea aur, pietre prețioase și altele, însă el pe toate le refuza și cerea să-i dea lada ascunsă după ușă, așa cum îl învățase porcarul.

— Ce faci tu cu lada de după ușă? zise cel mai mare balaur.

— Dacă nu-mi dai lădița asta, altceva nici nu-mi trebuie.

Cînd au văzut ei să nu iese cu el la căpătîi, i-au dat lădița și ciobanul a plecat spre casă. Bucuros de ispravă se grăbește și ajuns acasă deschide lădița. N-are răbdare și deschide. Cum o deschide, dă înăuntru de un pui de balaur. Se miră Petre păstorul și se-ntristă. Fiind bun la suflet, s-a gîndit să-i dea lapte și să-l aranească, să crească mare, poate-i va fi cîndva de vreun folos.

Într-o seară ieși balaurul din lacra aceea, se rostogoli de trei ori, își lepădă cămășile și în mijlocul odăii răsări o zînă frumoasă ca o floare.

Acasă era sărac și o să-și ia lădița să se ducă-n lume. Să intre argat la vreo moșie. Așa și făcu. Acolo noaptea zîna ieșea din lădiță și cobora la Petre de se jucau de-a prinselea. Boierul auzea tropăială, dar nu-și da seama ce să fie cu argatul lui. Îl socotea că este într-o ureche, așa că-l lăsă-n pace. Într-o zi se îmbolnăvește el. Ce să facă acum? Cine să se ducă la lucru în țarina boierului. Zîna zise că se duce ea la lucru.

Boierul cum a zărit-o așa de frumoasă l-au apucat tremurăturile, așa că i-a pus gînd rău argatului. Să facă pe necuratu-n patru și să scape de el. Cum îl văzu începu cu poruncile:

— Vezi stogurile alea de grîu? la noapte să le treieri fără să le strici. Să faci două părți grîu și o parte făină. Făina s-o dospești și s-o coci în cinci cuptoare de pîine caldă. Dacă n-ai să aduci întocmai la îndeplinire porunca mea, îți tai capul. A început el să plîngă și să se văicărească fără rost, pe cînd zîna a dat de el. Cînd l-a văzut trist și posomorît i-a spus să-și ție firea că are ea grijă de toate. A luat un bici din cui, s-a învîrtit de trei ori și toată șoricimea și guzgănimea de pe pămînt și de sub pămînt, aci a fost. N-au avut ce să lucreze pînă la cumpăna nopții. A chemat niște babe din iad de au frămîntat pîinea și pînă la ziuă toate erau la locul lor, precum poruncise stăpînul cel lacom.

— Iată, boierule, pe toate le-am isprăvit, așa cum a fost porunca. Boierul drept mulțămire, i-a tras o palmă și l-a îmbrîncit jos de pe scară.

În sara următoare l-a pus să scoată o pădure din rădăcină, să puie tulpinile de o parte, frunzele de alta, crengile într-o grămadă, iar rădăcinile într-alta. Apoi să-i semene o vie și pînă-n revărsatul zorilor să se coacă strugurii. Dimineața, argații, să-i aducă stăpînului coșurile pline cu struguri.

Supărat de atîtea greutăți, Petre iese în margine de sat și-l strigă pe tată-su socru. Îi povesti cum stă tărășenia cu boierul și ce trebuie să facă. Balaurul cel mare, îndată ce-l auzi țipă o dată tare de se cutremură tot pămîntul. Atunci s-adunară zmeii și se puseră pe lucru. Așezară de o parte trunchiurile, crengile, rădăcinile, frunzele. Pe locul pădurii alții săpară de vie, sădiră viță de vie, o săpară, altoiră, cîrniră și stropiră. Apoi alt rînd de balauri se așezară pe suflat peste vie să se coacă strugurii pînă în crăpatul de ziuă. Și suflară, suflară, pînă le ieșiră ochii, dar și răzăchia din vie pînă dimineața se coapse. Cînd i-a dus tîrnele cu struguri boierului, în loc să se bucure i-a trîntit trei palme.

— Acum să te duci să-mi aduci coroana lui tata, mort de o sută de ani. Plecă de aci plîngînd și oftînd, pe cînd zîna îl vede în supărare și-l chemă pe tatăl său, să-l scape de la necaz. Mai marele balaurilor cum îl zări supărat îi spuse:

— Na-ți o pușcă și să împuști boierul și slugile lui. El încarcă pușca și se duse țanțoș la boier.

— Mi-ai adus coroana din mormîntul tatălui meu?

— Poftim coroana, boierule! Și țac, trage cocoșul și sloboade plumbii în boier. Boierul cade, țipînd ca din gură de șarpe:

— Puneți mîna pe el, flăcăi!

Slugile sar unele pe el, dar pe toate le împușcă. Se bucură norodul și se făcu o nuntă mare, de se duse vestea peste nouă mări și nouă țări și astăzi încă argații satului își mai rup opincile la nunta zînei.

Și-ncălecai pe-o mătrăgună de vă spusei o mare minciună.

GALBINU NĂZDRĂVAN

A fost odată ca niciodată, că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti; cînd se potcovea puricele în locul calului și sărea cît nouăzeci și nouă de sate. Se povestește că era odată un cioban cu numele de Ion, care ciobănea în munte de

mic copil. El nu știa decît oile și alta nimic. Odată el trece oile printr-un hogaș. Cînd vrea să treacă și el după oi, se vede în fundul hogașului ceva sclipind. Se întreabă el ce să fie acolo? Să cobor, ori nu?

Cînd coboară, vede un balaur mare cu un cerb pe care-l înghițea și se oprise la coarne că nu-l mai putea înghiți.

Ce zice cerbul?

— Ioane! Omoară balaurul și cît vei trăi pe pămînt îți voi face leagăn de mătase între coarnele mele și te voi purta ca pe un împărat.

Balaurul zise și el:

— Ioane! Dă și frînge coarnele cerbului că-ți voi face cît bine vei dori tu!

El se gîndește ce să facă? Să omoare balaurul? Să frîngă coarnele cerbului? Dă și frînge coarnele cerbului. Balaurul înghite cerbul și după ce-l înghite, îi spune lui Ion:

— Acum gătește-te că a venit timpul să te mănînc pe tine.

Ion a început să se vaiete, să se roage că i-a făcut bine și acum vrea să-l mănînce.

Balaurul îi spuse:

— Nu te teme, că nu te mănînc, ci te voi răsplăti cum ți-am spus cu cît bine vei dori tu. Vezi, vii la trei zile după mine, pe brazda pe care o fac eu.

Ion și-a lăsat oile în știrea lui Dumnezeu și a plecat pe brazda pe care o lăsa balaurul pe unde trecea. Merge Ion cît merge și în cale întîlnește o turmă de oi, atît de mare, cît vedea cu ochii, cu un moș care le păzea. Dă bună ziua, cînd ajunge, îl întreabă pe moș:

— Oare! sfîntu mă-si, ale cui să fie oile astea?

Moșu îi spuse:

— Ale cui sînt, ale cui nu sînt, ale tale sînt că ți le-a dăruit balaurul pentru binele ce i l-ai făcut. Ion dă bună ziua și pleacă mai departe pe brazda lăsată de balaur pe unde trecea. În cale tot mergînd el întîlnește și o cireadă de boi cît vede cu ochii de mare, cu un moș care le păzea. Dă bună ziua, cînd ajunge, și-i întreabă:

— Oare! sfîntu mă-si, a cui e cireada de boi?

Moșul îi spuse:

— Ale cui sînt, ale cui nu sînt, ale tale sînt că ți le-a dăruit balaurul pentru binele ce i l-ai făcut.

Îl lasă pe moșu cu cireada de boi și merge mai departe pe brazda lăsată de balaur pe unde trecea. În cale tot mergînd dă peste un cîmp cît vedea cu ochii plin cu uleiuri de albine și un moș care le păzea. Dă bună ziua cînd ajunge și-l întreabă:

— Oare! sfîntu mă-si ale cui sînt uleiurile astea de albine?

Moșu îi spuse:

— Ale cui sînt, ale cui nu sînt, ale tale sînt că ți le-a dăruit balaurul pentru binele ce i l-ai făcut.

Acum Ion s-a luat în vorbă cu pîndariul, și-i spuse ce bine i-a făcut balaurului, cum a vrut să-l înghită și pe el și cum i-a spus că-i face cît bine vrea el și să meargă pe brazda lăsată de el pe unde trecea. Și nu știe pînă unde-l duce balaurul.

Moșul îi spuse:

— Să nu-ți fie teamă de nimic unde mergi, că balaurul te duce la el acasă și acolo părinții lui are să te ducă numai pe sus în palatul lor de aur ca să te răsplătească pentru binele ce i l-ai făcut pentru fiul lor. Să nu pretinzi

nimic decît pe Galbenu din nouăzeci și nouă de grajduri că este un cal năzdrăvan.

Ion își luă bună ziua de la moș și plecă mai departe. Merse el ce merse și ajunse la niște palate care străluceau la soare de-ți luau ochii nu altceva. Cînd ajunge acolo i se întîmplă cum îi spusese moșul. I-au ieșit în cale părinții balaurului, l-au luat pe sus și l-au purtat prin tot palatul de i-au arătat toate minunățiile ce nu erau pe pămînt.

Acolo l-au întrebat! Ce pretinde că l-au scăpat pe balaur, fiul lor de la moarte. El a spus că nu pretinde decît pe Galbenu din nouăzeci și nouă de grajduri.

Uitai să vă spun că părinții balaurului era împăratul și împărăteasa balaurilor, iar Galbenu era calul împăratului.

Cînd auzi împăratul, era mai-mai să leșine de spaimă și începu s-o sucească încoa, s-o sucească încolo, ba că-i dă turme de oi cît vede cu ochii, ba că-i dă cirezi de vite, ba că-i dă herghelii de cai, aur cît vrea. Ion, nu și nu. El cere binele cît vrea. Să-i dea pe Galbenu din nouăzeci și nouă de grajduri.

Văzînd împăratul că nu poate să se scape de el, a trebuit să se țină de vorbă. Se duce, ia pe Galbenu din cele nouăzeci și nouă de grajduri și i-l dă.

Ia el pe Galbenu, îl încalecă și pleacă la drum spre casă. Mergînd el pe drum, la o fîntînă vede o floare cum nu se mai văzuse de frumoasă ce era căzută jos. Oprește calul lîngă ea și-l întreabă:

— Să iau floarea asta, sau nu?

Calul îi spuse:

— Rău de-i lua-o, rău de n-ăi lua-o.

Ion se gîndește în sinea lui! Așa și așa! Se dă jos și o ia. Încălecă iar pe cal și pornește la drum!

Merge el ce merge, de parcă drumul ce merge se lungește și nu alta da l-a apucat noaptea într-o margine de sat.

Ce să gîndește el să găzduiască acu și bate la poartă. Iasă un om, dă bună sara, și-i spune că vrea să găzduiască sara acolo dacă se poate. Intră înăuntru cu calul lui și îi pune masa să mănînce, iar calul îl duce în grajd.

Stînd el la masă, a pus pălăria lîngă el cu floarea înfiptă la pălărie. Cînd gazda vede floarea, îl întreabă:

— De unde ai luat așa floare frumoasă?

El îi spune:

— Am găsit-o venind pe drum.

Omul atunci îi zise:

— Dacă nu-mi dai mie floarea asta, îți va sta capul unde-ți stau picioarele. Omul care-l găzduise era tocmai împăratul balaurilor prefăcut în om, ca în calea lui să-și poată lua calul năzdrăvan înapoi.

Auzind aceasta, iese afară, se duce în grajd la cal și începe să se plîngă de ce este pe capul lui.

Calul îi răspunde:

— Ți-am spus că rău e de o vei lua, rău e de n-o vei lua. Lasă însă că nu-i nimic, nici asta, zise calul. Spune-i că mergem să-i aducem și lui o floare ca asta. Pînă la urmă gazda zise că nu-i mai pretinde să-i aducă o floare ca asta, ci să-i aducă ale nouă iepe cu armăsarul lor, care era și el un năzdrăvan, fiindcă era fratele său.

Se plînse iar calului că omul îi cere acum să-i aducă cele nouă iepe cu armăsarul lor, iar dacă nu unde-i stau picioarele îi va sta capul.

Calul îi spuse:

— Nici asta nu-i nimic. Sui pe mine și să mergem.

Încălecă pe cal și plecară mai departe într-o pustie și acolo săpară o groapă mare cît să încapă calul și el.

Acum calul îi spuse stăpînului:

— Stai în groapă, căci eu am să nechez o dată așa de tare încît o să mă audă armăsarul celor nouă iepe și o să vină cu o falcă în cer și cu una în pămînt de o se cutremure pămîntul, și atunci am să mă ascund și eu în groapă.

Vine armăsarul de se cutremură pămîntul, se uită în dreapta, se uită în stînga, în jos, în sus, nu vede nimic. Își face treaba mică și a plecat. Atunci zice calul către stăpîn:

— Ieși afară din groapă și te uită cum îi este făcută lipsa mică. Omul iese afară, se uită și-i spune:

— Alb!

— Acum sări înapoi în groapă. Că eu iar am să ies și am să mai nechez încă o dată de să răsune tot văzduhul. Iese calul și nechează încă o dată și sare înapoi în groapă. Vine iar armăsarul, se uită iar în dreapta se uită în stînga, în sus, în jos, nu vede nimic. Își face iar lipsa mică și pleacă. Calul spune stăpînului:

— Ieși afară din groapă și te uită cum îi este făcută lipsa mică și-mi spui.

— Roșu, cum e sîngele!

— E bine! spune Galbenu stăpînului. Acum săi din nou în groapă că eu am să ies și voi necheza de se va cutremura pămîntul. Iese Galbenu afară și nechează așa de tare de se cutremură pămîntul. Vine iar armăsarul celor nouă iepe, cu o falcă în cer și cu una în pămînt tremurînd de mînie că-l are pe frate-său de rival la iepele lui. Galbenu nu mai sare în groapă și se iau ei la bătaie de se bat de dimineață pînă sara, pînă ce armăsarul celor nouă iepe pică jos, și se dă bătut și supus.

Atunci Galbenu zice stăpînului:

— Sui pe mine, stăpîne și hai să luăm și iepele. Iau ei iepele și pe armăsar și merg cale întoarsă și duc armăsarul și cele nouă iepe la gazdă. Ajunși acolo și văzînd că Ion Ciobanul nu s-a putut pierde îi spune: — Să mulgi cele nouă iepe și să pui laptele în cazan. Mulge Ion iepele și varsă laptele într-un cazan mare pe care îl dete gazda. În timpul ăsta Ion se duce în grajd și stă de vorbă cu calul, care-i spune că ce are să facă omul. Galbenu îi spune lui Ion să-l lege cu o batistă albă la urechea dreaptă și plecă de acolo. Omul fierbe laptele în timpul ăsta și-l chemă pe Ion și-i spuse:

— Să te scalzi în laptele ăsta, că unde-ți stau picioarele îți va sta și capul.

Ion se dezbrăcă și cînd sare în cazan, vine și Galbenu și cînd suflă o dată în cazan îngheață tot laptele de ieși Ion cu gheață pe cap.

Văzînd omul că Ion nu a avut nimic, a pus cazanul iarăși la foc, să se scalde și el și să sufle calul. Cînd a sărit gazda în cazan, calul a suflat numai foc peste cazan, de au rămas din gazdă numai oasele. A rămas atunci Ion stăpîn peste toată averea împăratului, peste toate grajdurile împărăției și a trăit în pace și liniște, dacă n-o fi trăind și azi.

Într-un sat trăia un băiat sărac lipit pămîntului. De sărac ce era n-avea nici cămașă pe el, încît se îmbrăca într-o rogojină atunci cînd ieșea prin lume. Bani nici nu văzuse-n zilele lui și se hrănea cu uiumul ce i-l da o moară cu o roată și un coș, așezată de părinții lui pe un pîrîu repede de munte. Se hrănea cu mămăliga și juveții pe care-i prindea în iazul morii cu o tîrnă din curpen. De sărac și rușinos ce era la horă îi era sfială să meargă ca să nu-l vadă fetele și să rîdă de el. Și trăia el mai mult singur, în moara cea micuță care-i aducea cînd și cînd cîte o lopețică de mălai.

Odată a venit o vulpe și i-a furat făina ce-o agonisise cu mare chin. Nu știa cine-i fură din avere? Într-o zi se puse la pîndă, cu un par în mînă prinse vulpea mîncîndu-i mălaiul.

— Așa, hoațo, stai că plătești tu cu blana, bucatele mele! Și ridică parul să izbească biata vulpe-n cap și s-o omoare. Dar vulpea se adună cocoloș într-un colț și plîngînd se rugă de flăcăul sărac:

— Rogojele, Rogojele, îi zise ea pe nume, nu mă omorî, că eu am să te fac putred de bogat.

Se miră flăcăul de unde-i știe numele și că este sărac; i să făcu milă și o făcu ieșită.

Vulpea îi mai aducea lui Rogojel cîte o găină, ori cocoș de-și ospăta și ea cum se cade băiatul.

Află ea de gunoiul țarului și zgurmă în el ca o găină pînă ce găsi un taler de aur pe care-l dădu lui Rogojel.

Merse a doua oară, de găsi alt taler și pe urmă și pe al treilea. De acum Rogojel avea trei taleri de aur ca nimeni altul în împrejurimi.

Mai cătă vulpea prin curtea împăratului și găsi o părăluță de aur. O luă și pe aceea dîndu-i-o băiatului lui Rogojel s-o păstreze.

Pe urmă se duse la împărat, rugîndu-l să-i împrumute pentru stăpînul său o baniță că are trei odăi pline cu aur și vrea să le măsoare.

Împăratul, văzînd-o cît de mult stăruie, îi zise:

— Bine, cumătră, ce nu vă cîrpiți voi cum puteți, cum o să vă dau eu bunătate de baniță la un necunoscut?

— Împărate, nu uita un lucru, că omul nu iese cu dosul la oameni, ci cu obrazul! N-o să ne mînjim noi fața pentru o baniță? Și așa împăratul îi dădu banița.

După cîteva zile veni vulpea îndărăt întorcîndu-i banița și dîndu-i un taler drept chirie pentru că măsurase cîteva cară de aur cu bănicioara. Împăratul se miră de dărnicia și bogăția necunoscutului și o-ntrebă pe vulpe:

— Ascultă, cumătră, bag de seamă că ai un stăpîn cumsecade și darnic, pare a fi tare bogat!

— Mărite-mpărate, stăpînul meu e Rogojel, tînăr și frumos, iar de bogat întrece pe toți împărații. Păi cum credeți că și-ar ține el palatele și slugile fără bani? Ehe, împărate, nu știți că ruda omului este punga cu banii? Păi un obraz subțire cum are stăpînul meu, numai cu multă cheltuială se ține!

A doua oară veni iar vulpea, rugîndu-l să-i dea o baniță mai mare, că are o odaie și mai mare de galbeni de măsurat. Împăratul îi dete banița mirîndu-se de bogățiile cumetrei vulpi. Cînd îi aduse banița îi dădu chirie un alt taler ceva mai mare. Împăratul îi mulțămi pentru chirie și căzu pe gînduri,

cine o fi acest bogătaş care-şi măsoară bănetul cu baniţa, cînd el împărat îşi numără banii şi tot nu-i ajung!

A treia oară, ceru o baniţă şi mai mare că mai are o încăpere cu cîteva cară cu taleri de aur şi vrea să o măsoare cît mai degrabă, că are de gînd să se-nsoare şi vrea să ştie ce bogăţii are? Luă baniţa cea mare o ascunsă într-un tufiş şi peste cîteva zile ca şi în celelalte dăţi, se întoarse cu baniţa pe care lipise un bănuţ de aur înadins pe fundul ei şi mai dădu şi un taler mare de aur, drept chirie!

Împăratul luînd baniţa şi zărind lipit un ban de aur zise către vulpe:

— Cumătră, stai nu pleca, uite că vi s-a lipit un ban de aur pe fundul băniţii, ţine-l şi-l dă stăpînului, destul a fost chiria ce aţi plătit.

— Lasă, împărate, unde-i bogăţie mare, un bănuţ samă nu are! răspunse vulpea. Apoi începu să plîngă ea cu hohote, de se-nduioşă însuşi împăratul şi o-ntrebă:

— Ce e, cumătră, ce s-a-ntîmplat de lăcrămezi, doar nu ţi-o plînge copiii de foame?

— Da-l-aş lui Satana,
Plocon de pomană;
De aşa stăpîn,
Parcă e păgîn!

— Da ce s-a-ntîmplat? De te-ai tulburat, o-ntrebă iar împăratul.

— Cică vrea să să-nsoare,
C-o zînă picată din soare!
Eu îi zic cu fiica mata, împărate,
Că sînteţi mult mai aproape!

— Bine, cumătră, ia mai încearcă poate ne facem cuscri şi vei avea o cinste precum ţi-e osteneala!

— Împărate, eu am să mai încerc s-o ia de mireasă pe fiica măriei-tale, dar tare mă tem de năravul stăpînului meu, căci el:

Cîte zboară pe sus încă,
Toate-i par că se mănîncă!

Vulpea îşi aruncă coada pe spinare şi o porni pînă la crîngul de alături de mîncă dintr-o mortăciune uitată, apoi a treia zi se ivi la palatele cele strălucitoare ale împăratului zicîndu-i:

— Împărate luminate, facă-ţi domnul multă parte, de noroc, de sănătate, iacă eu cu greutate îl hotărîi pe stăpîn să-ţi ia fata.

— Ia poftim în palat să te ospătezi oleacă şi să cădem la tocmeală, zise el.

Se ospătă bine vulpea, se-nţelese cu împărăteasa, împăratul şi mireasa să facă nuntă! Ba împărăteasa ştiind ce ginere bogat are, îi zise la plecare:

— Cuscră, cuscră, cască ochii la tocmeală şi nu după ce te înşeală! Fata mea mai mult de jumătate de-mpărăţie zestre n-are. Băgaţi bine de seamă să nu ne-auzim vorbe!

— Lasă, cuscruliţă, lasă, că-ţi vin cu ginerele-n braţă!

În timp ce prinţesa veselă se pregătea de nuntă, vulpea ajunsă la moara lui Rogojel, povestindu-i din fir în păr întîmplările precum au fost cu măsurarea aurului cu bănicioarele şi apoi înşelăciunea cu galbenii găsiţi în gunoaiele-mpăratului şi mai la urmă nunta cu fiica sa.

Rogojel auzind toate aceste lucruri, i se păru că-s viclenii de-ale vulpii şi rîse cu poftă. Dar vulpea îi adeveri încă o dată şi el o crezu. Atunci vulpea îngrijorată îi zise:

— Rogojele, ieși din moară și hai pîn sate să dăm veste că te-nsori cu fata-mpăratului și să-i chemăm să ne fie nuntași!

— Hai, hai, dar cu ce să mă îmbrac, zise Rogojel?

— În rogojina ce o ai! Grăbește-te, nu mai sta! Și plecă să-și adune nuntași, însă lumea-i alungă cu pietre huiduindu-i.

Vulpea nu se îngrijoră de asta și merse prin grădinile oamenilor adunînd ca la un car de troci pe care le cără cu Rogojel sub un pod în apropierea palatului împărătesc.

Apoi mai merse și fură dintr-o cireadă de capre un țap și o porni cu el de zgardă să-l însoare pe stăpîn.

La pod îl învăță pe Rogojel să sară-n rîu cu țap cu tot și pe apă să arunce trocile, iar podul îl stricară.

Vulpea fugi cu coada-ntre picioare dînd veste-mpăratului că nu se mai poate face nunta, că niște tîlhari înarmați l-au dezbrăcat, oastea i-a ucis-o și înecata-o, iar Rogojel abia a scăpat cu calul în josul rîului.

Împăratul cînd auzi, încălecă și cu roibul se repezi la fața locului văzîndu-și ginerele luptîndu-se pe rîu cu valurile și alături calul și capetele oștirii. Văzîndu-i calul, zise către generalii săi:

— Se vede că am ginere de neam după urechile calului!

— Da, așa este-mpărate, nu vedeți ce urechi mari are, dovadă că e cal de rasă.

— Ei frate, cum e calul și stăpînu, da ce ne facem acum?

— Ce să ne facem, zise vulpea, să spargem nunta, nu vezi că e lăsat în pielea goală de tîlhari?

— Cum să spargem nunta, cuscră, vrei să mi se prăpădească fata! Ce vorbă e asta? Păi crăița de va auzi, se omoară pe loc! Păi tot mereu de cînd a auzit de prințul Rogojel îmi zice:

— Tată, dă-mi bărbat că plec, de mă duc și mă-nec!

— Să nu spui vorba asta, cuscră și mai bine să facem nunta. Trimeasă curtenii de-i adusă țoale din fir de aur și sabie împărătească, îi dădură și un cal și toate se liniștiră ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic la acel pod fără de noroc, cum zicea cumătra vulpe!

Merseră de aci la palat și jucă împăratul pînă-i crăpară cizmele de bucurie că și-a măritat fata după un om așa de bogat.

După nuntă Rogojel își luă mireasa, vulpea și cu oastea împărătească plecară la întîmplare pe un drum spunînd împăratului că merg la palatele prințului Rogojel.

Vulpea-i da tîrcoale pe drum lui Rogojel care-i zise-ngrijorat:

— Ei, cumătră, acuma ce ne facem, că n-avem acoperiș nici pentru caii-mpărătești?

— Fii pe pace, lesne ne descurcăm noi și cu asta! zise vulpea și fugi înainte. Cînd colo, văzu-n zare niște palate mari strălucitoare și fugi acolo bătînd la poartă.

Palatele erau ale unui prinț bogat. Cînd ieși prințul vulpea se apropie șoptindu-i în taină:

— Măria-ta, vezi c-am venit să-ți fac un mare bine, împăratul cela vecin vine cu oaste să te omoare și să-ți ia toate bogățiile. Tu bagă-te-n pivnița palatului ascunzîndu-te, că am eu grijă să nu te afle.

— Bine, numai astupă ușa cu niscaiva pari și mărăcini, zise prințul și văzînd cum se apropie oștirea își luă copiii, nevasta și servitorii și se ascunsă

acolo. Vulpea astupă ușa cu paie și coceni și cînd intră Rogojel cu prințesa se bucurară de palatele cele mîndre și strălucitoare.

Pe urmă vulpea luă ostașii cu sape și lopeți și astupară ușa pivniței pentru vecie, încît Rogojel rămase aci stăpîn!

Vulpea drept mulțămire îi dădu la fiecare ostaș cîte un pumn de galbeni din lada găsită plină, ca să vadă la înapoiere împăratul cît de bogat este ginerele său.

Și cu toții trăiau aci fericiți și mulțumiți. Într-o zi, cumătra vrea să-l încerce pe Rogojel, cîtă recunoștință-i poartă. Se prefăcu într-o dimineață moartă la ușa lui.

Prințul Rogojel, văzînd-o moartă și cu miros urît, o luă de coadă aruncînd-o într-un gunoi. Vulpea simțindu-se azvîrlită ca o nemernică, țop în picioare și zise amenințător lui Rogojel:

— Bine, mă nespălatule, eu te făcui om și tu așa-ți ținuși legămîntul cînd voi muri să-mi faci mormînt din marmoră și să mă-ngropi cu două sute de popi și cinci sute de călugări și cînd colo, atîta-ți fu recunoștința ta? Să m-arunci în gunoi să mă mănînce cîinii, ori să mă facă careva burduf? Să vezi că eu m-am prefăcut, că încă n-am murit, să-ți fie pe plac. Nu ți-e rușine la obraz, mă Rogojele! Cu așa recunoștință te porți cu mine?

Ca albina-n cioc cu miere, și-n coadă cu ac și fiere?

— Ia stai, cumătră vulpe, nu te supăra făr' de socoteală, că eu am știut că te prefaci și te-am aruncat făcînd o glumă, doar mă știi șugubăț din fire!

— Așa da, numai să nu fie vreo prefăcătorie. Știi bine că eu nu pot suferi vicleniile și prefăcătoriile oamenilor! Rogojele, am îmbătrînit, dar tu ai să-ți faci păcate cu mine, de nu te vei ține de vorbă. Nu uita că pe unde iese cuvîntul, iese și sufletul!

Vulpea rămasă cu fiica-mpăratului și Rogojel, trăind pînă la adînci bătrînețe și trăgînd nădejde la omenia stăpînului, ca stăpînul la barbă. Apoi cumătra vulpe se-mbolnăvi greu și căzu la pat.

Cînd își dădu vulpea sfîrșitul Rogojel o luă de coadă, aruncînd-o-ntr-un ogaș unde-o năpădiră cînii de-i sfîșiară blana la iuțeală.

Și așa se sfîrși viața cea minunată a vulpei, iar Rogojel, cel sărac și golan, ajunsă stăpîn peste jumătate de-mpărăție!

MÎRTANUL NĂZDRĂVAN

A fost un moș care avea un mîrtan năzdrăvan. Moșul era sărac lipit pămîntului, casa se ținea în propte și era acoperită cu paie și acelea putrezite de vreme.

Moșneagul mai avea un băiat înțelept, vrenic și bun de însurat.

Într-o zi, mîrtanul se dete la moș cu vorbe de înfruntare.

— Se poate, moșule, să ții bunătate de băiat frumos, neînsurat?

— Se poate, taică, cum să nu să poată! Cine naiba vine după un coate goale ca ăsta. N-auzi cum se ceartă mațele de foame în burta lui? La noră îi trebuie mîncare și dichis, nu e o floare la ureche cum crezi mătăluță.

— Lasă, nu te supăra, moșule, că dacă nu vrei, eu mă duc în pețit chiar la împărat.

— Ești nebun, măi băiete, vezi-ți de treabă! Pentru o așa îndrăzneală ne-ar putea pe toți atîrna în vreo spînzurătoare.

— Ba eu nu mă las, orice ar fi și ai să vezi.

Mîrtanul își pieptănă mustățile, își linsă blana, înfulecă un șoricel proaspăt să aibe de cale lungă și o porni spre cetate într-un oraș mare de aur, unde era cea mai frumoasă fată din împărăție, prințesa prințeselor, zîna zînelor!

Pe drum niște zmei se băteau în slăvile cerului pe o zînă furată dintr-o țară de la capătul lumii. Zîna de frică să nu-i rupă rochia din fir subțire de aur o lăsă de pe ărpia de nor în jos, mîrtanul o văzu, o făcu mototol și plecă înainte.

După multe greutăți, fiindcă pin sate și orașe se legau de el fel de fel de mîrtani jigăriți și proști, văzîndu-l pe el dolofan și frumos, ajunse la poarta palatului.

Nu mai stătu pe gînduri și cum puse piciorul în prag bătu cu laba în ușe. Niște ostași cum îl văzură îl azvîrliră de pe scară ghiomotoc joc, ca pe-un ghem.

Mîrtanul se sculă, îi privi pe ostași drept în ochi țintă și începu să-i mustre:

— Ce, neciopliților, credeți că vă bateți joc de mine? Vin de la împăratul Barbă Albastră să-i dau fiicei împăratului vostru această rochie de aur furată de mine de la zînele din cer, și voi așa vă purtați cu un străin? Rușine să vă fie!

Ostașii puseră capul în pămînt și-i dădură drumul la împărat. Cînd păși înăuntru să-i ia ochii oglinzile, aurul și argintul. Toate erau îmbrăcate în aur și în pietre scumpe. Mîrtanul năzdrăvan se oprește în fața împăratului, dă o plecăciune cu laba, apoi încet, cu băgare de samă sare pe o masă lungă, desface rochia zînei și grăiește:

— Mărite împărate, sînt slugă la împăratul Barbă Albastră, m-a trimis să-i dau această rochie frumoasei fiice a măriei voastre. Împăratul își netezește barba, privește și zice:

— De cînd mama m-a făcut, așa rochie n-am văzut! E cea mai frumoasă rochie de pe fața pămîntului.

— Și este cu adevărat, măria-ta, stăpînul meu s-a luptat cu zmeii pe slăvile cerului și a furat-o de la o zînă pentru fiica măriei voastre, că zice el, vrea să o pețesc că s-o ia de nevastă.

— Dacă s-a luptat cu zmeii și i-a învins, apoi și merită s-o ia. Eu m-am luptat cu zmeii și n-am fost bun de o ceapă degerată! Așa ginere mai zic și eu, să-mi trăiască! Să intre ginerele, să-l văd. Trebuie să fie frumos și viteaz, așa cum vreau eu, adevărat stîlp al împărăției.

— Chiar așa este, măria-ta, însă el ne așteaptă în marginea pădurii cu ostașii lui călări, pînă noi mergem acolo cu mireasa să i-o ducem.

A pornit împăratul cu mireasa și carăle pline cu podoabe, cergi, mătăsuri, aur și cîte alte bunătăți și bogății. Bandele cîntau și nuntașii chiuiau și se veseleau.

Mîrtanul cel năzdrăvan mergea în fruntea nunții, legat și el cu daruri la gît. Făcea zgoande și miaune de bucurie.

Cînd ajunge la marginea pădurii, n-are curaj să tune în ea. Aude băiatul plîngînd.

— Ce e, stăpîne, ce s-a întîmplat? Da el se face că știe tot ce s-a întîmplat. Aleargă, văitîndu-se la împărat și-i spune:

— Mărite împărate, este mare nenorocire. Împăratul, stăpînul meu a fost jefuit de tîlhari. E gol și pe toți ostașii săi i-a omorît și i-a aruncat în rîu de i-a înecat. Și iată acum stăpînul meu e în zdrențe și vai de el fără avere.

— Lasă, măi băiete, nu mieuna degeaba, ține-ți firea că avem noi țoale să-l îmbrăcăm!

Împăratul porunci să-l îmbrace pe ginere în haine de purpură și de aur și să meargă nuntașii înainte.

— Măria-ta, zise mîrtanul, ba eu zic bine că a scăpat numai cu atîta, putea să-l omoare și pe stăpîn, ce crezi?

— Așa e, așa e, mișună lumea de tîlhari, în toate țările și nu le putem da de căpătîiul lor.

Mîrtanul îi ceru voie împăratului să meargă înainte să spuie argaților de la palatele stăpînului să aibă grijă, în timp ce stăpînul lui se află în trăsură lîngă frumoasa mireasă.

Mîrtanul cel năzdrăvan o luă de goană înainte și ajunsă în palatele de cleștar ale zmeilor.

— Măi fraților, fugiți care pe unde puteți, că vine împăratul cu oștirea și praf vă face!

— Vai de mine, ce ne facem cu copiii — ai mici?

— Zburați prin nori cu ei, degrabă și pitulați-vă prin nori pînă ce nu vă ajung.

Zmeii cum auziră luară zînele furate în brațe și copiii și duși au fost în slăvile cerului. Iar palatele lor au rămas goale, strălucind în bătaia soarelui.

Cînd s-a apropiat împăratul cu nuntașii și din depărtare au zărit palatele de cleștar poleite cu aur, s-au bucurat cu toții și însuși ginerele nu știa ce este cu aceste minuni.

Atunci mîrtanul s-a înapoiat la ginere și mireasă, s-a închinat în fața împăratului și i-a pupat mîna zicîndu-i:

— Prea înălțate împărate, iată, astea sînt palatele mirelui! Bucurați-vă și vă veseliți, însă nu s-ar face să nu-l aducem și pe tatăl împăratului meu la nunta feciorului său. Tîlharii am auzit că l-au dus și l-au legat într-o colibă, furîndu-i tot ce avea în palate.

— Bine, măi năzdrăvane, ține un cal, urcă-te pe coama lui și du-te drept la cuscru săracu! Îmbrăcați-l și aduceți-l teafăr la nuntă.

Mîrtanul năzdrăvan sări pe coama unui armăsar și s-a făcut nevăzut. Cînd a ajuns la căsuța sărăcăcioasă a moșneagului l-a găsit numărînd boabele de făsui să le bage-n oală.

— Hai, moșule, lasă la naiba făsuiu, că a dat procopseala și bogăția pe capul vostru. Avem nuntă mare la casele zmeilor, se-nsoară băiețașul tău cu fiica împăratului.

— Aoleu, mîrtane năzdrăvane, mă faci să dau în vreo belea cu împăratul.

— Suie-te pe cal, moșule și taci, că mîrtanul năzdrăvan știe ce face. Moșul s-a îmbrăcat în țoale împărătești, a pus și el o sabie la șold și-a pus mîrtanul pe umăr și au plecat!

Apoi s-a pornit o numtă mare, cu beutură și purcei fripți și nunta cu cît se înfierbînta cu atît se prelungea, că nuntașii s-au învățat pe trai bun și petrecere și cuscrii la fel, așa că au ajuns de pomină. Tot beau, mîncau și jucau cu danțu înainte chiuind de bucurie. Și eu unul am apucat de am purtat o horă înainte și toate prințesele își dădeau coate. Iar mîrtanul năzdrăvan a purtat și horele înainte și cu înțelepciunea lui i-a procopsit pe stăpînii săi și i-a purtat de grije împărăției, că stăpînii săi erau niște nătăfleți. Vorba bătrînească: mintea domnește, mintea împărătește!

A fost un om care avea trei băieți și el mai avea un măr crescut ın bălegar care făcea mere de aur. Ziua mărul înflorea și lega, da noaptea să cocea și nu știu cine le fura. Și acuma feciorul cel mare i-a spus lui tată-su că el se duce la noapte să vadă cine le fură merele. S-a dus și a stat pînă la miezul nopții, i-a venit somn și a adormit, da a venit cineva și i-a furat merele.

A doua zi, s-a dus cel mijlociu. Pi la 12 noaptea a venit cineva, i-a furat merele și mărul i-a rămas gol. A treia sară s-a dus și copilul cel mic. El e mai șmecher, a pus pe lîngă el mărăcini și cînd a cucăit, a dat de mărăcini, s-a înțăpat și s-a trezit. Cînd la mijlocul nopții, vine o pasăre de aur și culege merele de aur. El binișor s-o prindă, a apucat-o de-o pană și pasărea a zburat. Dimineața s-a dus la tată-său și i-a povestit.

— Ai să mergi după ea s-o prinzi. Au luat toți cîte trei cai, da în lungimea satului era o tablă cu trei drumuri pe care scria: cine dă pe drumul ăsta moare de foame, cine dă pe ălalalt moare de sete, cine dă pe drumul al treilea îi mănîncă lupul calul.

Cei mari au dat pe drumul pe care se moare de foame, altul pe drumul unde se moare de sete, da el pe drumul pe unde-i mănîncă lupul calul.

Cei doi se întîlniră și veniră îndărăt, cei mai mari, da el cel mic, mersă mai departe pe drum și-i ieși lupu-n cale.

— Băiatule, n-ai cetit tabla? Dă-te jos să-ți mănînc calul, că n-ai ascultat. S-a dat jos și i-a mîncat calul. Da lupul i-a zis:

— Eu știu unde te duci; te duci după pasărea de aur. Te duc eu încă pînă la tine n-a îndrăznit nima să vie, da tu mi-ai adus calul de m-am săturat și eu odată că tare jigărisem.

A încălecat el pe lup și au ajuns la un rege, da pasărea la rege în colivie! I-a spus să ia numai pasărea fără colivie. Cînd colo, vede el colivia de aur. Zice el: ia să ia el și colivia de aur. Da colivia avea sunătoare și-l prinde acolo împăratul.

— Ce faci, mă?

— Păi mi-a mîncat merele de aur.

— Ți-o dau, dar să-mi aduci calul lui Verdeș-împărat.

Vine la lup și să plînge:

— Ce e, mă?

— Luai colivia și mă prinsă și m-a trimis după calul lui Verdeș-împărat. Da lupul îl duce la împăratul cu calul, cînd a ajuns acolo i-a zis să ia numai calul fără căpestre. Da el cînd a văzut căpestre cu nestemate a luat și căpestrele. A sunat din corn și a venit împăratul.

— Ce faci, bre?

— Iau calul ca să-l dau împăratului să-mi dea păsărica care mi-a mîncat merele de aur.

— Ți-l dau, dacă-mi aduci fata lui Roșu-împărat.

Merge el trist la lup.

— Ce, mă, iar te prinsă? Ți-am spus eu să nu iai căpăstrul?

Atunci a plecat el la fata lui Roș-împărat. Acolo lupu i-a zis că nu-l mai lasă și s-a dus lupul, s-a pitulat sub trandafiri și cînd trece fata împăratului cu fetele pîngă ea, el o aruncă pe spate și fuge cu ea și fuge la împăratul Verdeș să-i dea fata, ca să-i dea în schimb calul.

Da lupul vede că ei se iubeau și zice:

— Ia stați voi aici, că mă duc eu singur și-i iau calul împăratului fără să-i iau căpăstrul. Pe urmă a adus tot lupul singur de a furat și păsărica și de acum și lupul și ei doi și păsărica erau în mîna fetii, toți călări pe un singur cal.

Mersără și ajunsără unde mîncasă lupul calul; lupu le zisă:

— Acum dați-vă toți jos de pe cal, le-a zis; sapă-mi aici o groapă mare, că de cîți ani stau aici, nima n-a trecut ca să-i mănînc calul și eu am răbdat de foame și de acuma nima n-are să mai treacă în afară de tine și sapă-mi groapa ca să mor în groapă.

I-a săpat băiatul groapa și i-a dat brînci în groapă ca să moară lupul, i-a dat brînci și a tras pămînt piste ele.

Iar ei au plecat la ta-su cu pasărea.

PASĂREA ZAMBILĂ

Cică odată de demult, de cînd cu lupii ai albi, ar fi trăit un împărat mare, într-o împărăție mare, care-și pusese-n gînd să ridice-n lume cea mai mare și vestită biserică. A adunat de pe fața pămîntului nouă mii de meșteri mari, calfe și zidari, au făcut semnele crucii pe vatra mănăstirii și i-au pus cu mîna lui pietrele din temelii. După aceea au pornit să lucreze meșterii și calfele.

Ce ridicau ziua, noaptea se dărîma. Îi dau înainte cu lucrarea dar în zadar, ce se zidea ziua noaptea se fărîma, căzînd la pămînt. Căzu pe gînduri și împăratul. Ce să fie? Cine-i dărîmă lui noaptea zidurile mănăstirii? Dete sfoară-n țară, se bătură tobele, strigară birovii de pe culmile dealurilor, să audă lumea și țara că niscai dușmani neisprăviți, dărîmă lucrarea împăratului. Ba mai spuse că dă un corn din împărăție ăluia care va prinde pe răufăcători. Zis și făcut! Multă lume căpătă curaj crezînd că o să se procopsească cu vreo palmă de pămînt din împărăție stînd noaptea la pîndă, dar degeaba, toți adormeau și nu vedeau nimic. Dimineața doar găseau zidurile prăvălite la pămînt. Un om sărac își ia și el inima-n dinți, merge la-mpărat, grăindu-i:

— Prea înălțate împărate, lasă-mă să încerc și eu să păzesc și să aflu ce duhuri necurate fac așa de mare pagubă și necaz împărăției tale.

— Bine, omule, încearcă! Ești slobod să încerci, numai că toate se încearcă fără rost. N-au izbutit ei viteji și voinici tineri buni de vînă, dar uite, dumneata un slăbănog zdrențuit.

— Să-ncerc, măria-ta, că buturuga mică răstoarnă carul mare.

— Încearcă, dar eu n-am nici o nădejde.

Omul cel sărac își luă arcul, încinsă sabia lui și la cele patru cornuri de temelii puse mușuroaie de furnici. Apoi el s-așeză între alte mușuroaie de furnici.

La miezul nopții îl apucă un somn ca din senin. Își da seama că nu este de-a bună, că ceva este necurat la mijloc. Se chinui cît se chinui și un miros frumos simți și adormi. Se coborî din cer o zînă și începu să dărîme zidurile. Furnicile se izidiră care încotro, așa că multe se suiră pe omul acesta. Cum simți mușcăturile de furnici se deșteptă din somn și o luă pitiș-pitiș, pînă aproape de zînă.

Zîna era frumoasă, cu părul lung auriu, ca lumina soarelui. El s-apropie de ea și o prinde de codițe.

— Stai că te-am prins ! De la mine nu mai scapi !

— Lasă-mă, omule, că-ți jur că de-aci încolo n-am să mai stric nimic împăratului.

— Nici moartă nu te las ! Asta să știi !

— Te rog, om sărac, ai inimă și dă-mi viața, nu mă omorî, că-ți spun care este taina tainelor, necazul necazurilor. Să-i spui împăratului că atunci cînd o să se slobozească biserica, zidurile au să se surupe pe omenire și toți vor muri cu împărat cu tot. Numai ca să scape cu bine, să caute Pasărea Zambilă s-o puie pe aia să cînte mai întîi în biserică și după aceea să intre lumea la rugăciune. Omul cel sărac se-ncrede-n zînă și-i dă drumul fără să-i facă ceva.

Dimineața îi povestește de-a rîndul împăratului cele întîmplate. Cînd auzi împăratul că i-a fost zîna la mînă și i-a dat drumul a fost din puțin să nu-i ia capul, atît de turbat în mînie era. De aci încolo zidurile se suiau mîndre către cer și nu se mai surpau. Mai era puțin pînă la slobozirea bisericii și nu se da de Pasărea Zambilă. Împăratul avea trei fii mîndri, frumoși și curajoși. Îi spuseră împăratului că ei se duc s-o aducă pe Pasărea Zambilă. Tată-su le dădu bani și-n desagi de-ale gurii, încălecară armăsarii și duși au fost. Au mers ei, au mers pînă ce au ajuns într-o țară mare pustie. S-au așezat șele-n șele, au pus mîinile la ochi și s-au învîrtit de trei ori și în ce loc s-au oprit într-acolo drept au pornit fiecare voinic. Merse fiecare înainte. Acolo în țara asta, toate erau împietrite, moarte, și fără grai. Copacii, florile, oamenii, vitele, șerpii, urșii, leii, tigrii, păsările și izvoarele toate erau oprite de o zînă rea pe loc și făcute stei de piatră. Se mirară ei, dar fiecare se grăbea înainte să dea de Pasărea Zambilă.

Fratele cel mic, mai isteț din fire, merse și mai mult și ajunse la un copac mare. De copac era legată o zînă cu coadele ei lungi, ca de mătase și plîngea. Pe de lături o păzeau trei iepuri urecheați și fricoși. Al patrulea iepure îi da apă și hrană. Fata adăstă pînă ce adormiră iepurii și-i povesti ce este în împărăția asta.

— Tu ești trimis de Dumnezeu, ca să scapi omenirea asta de la rău. O babă răutăcioasă, cu un dinte-n gură și un corn în frunte umblă în țara asta cu măghii. A făcut farmece și a împietrit tot ce-a fost frumos și a avut viață. Să nu te îndepărtezi că te împietrește și pe tine. Dar să aștepți pe-aproape, că de mila mea vine aici Pasărea Zambilă și-i vine rîndul ca să cînte. Atunci va învia pădurea, oamenii, fiarele, cîmpia și roadele pămîntului.

Adăstă el trei zile și aude pe-o aripă de nor un cîntec frumos care s-apropia de pămînt. Era Pasărea Zambilă. Cum începu ea să cînte, el îi zîmbi și zise:

— Cîntă-ți zînă, cîntecul,
Că mi-i drag ca sufletul !

Pasărea Zambilă cîntă peste tot și tot ce era împietrit învie ca prin minune. Oamenii prefăcuți în pietre se sculară și porniră la lucru, fiarele începură să se mănînce între ele de foame, iarba înverzi, florile căpătară boboc și miros. Dar un vultur cu cioc de fier n-o lăsă în pace, se aruncă asupra păsării s-o piardă ca să nu mai cînte. Cum o prinse, iar se împietri toată omenirea. Zîna care era păzită de cei trei iepuri îi spuse să mai aștepte, că peste trei ani iar va veni să cînte o dată, și va învia lumea din morți și iar o va fura vulturul cel negru din cer. Ce era să facă ? Trebuia să aștepte trei ani pînă la Sînzîieni. Iată că vine Pasărea Zambilă, iar, cîntînd cu un glas frumos de înger picat din cer și toți morții ies din pămînt, toate pietrele se prefac în oameni, codrii capătă frunze, păsările prind aripi, cîntă și zboară, izvoarele se dezleagă și curg, iar Pasărea

Zambilă cîntă. Vine vulturul din cer, scoborînd ca o săgeată că uitase de ziua asta, gata s-o prindă iar pe Pasărea Zambilă. Băiatul trage cu arcul drept la casa sufletului și vulturul cade și se face loman.

Ea, Pasărea Zambilă, dezleagă zîna legată cu codițele de copac, omoară iepurii care o păzeau să nu fugă și cu amîndouă se duce să se întîlnească cu frații săi, la locul de unde se despărțiseră.

Călătoresc ei vreme lungă să le-ajungă pînă ce se întîlnesc cu cei doi frați. Ăștia cînd l-au văzut pe cel mic că este mai curajos, că aduce o zînă și Pasărea Zambilă, îi pun gînd rău și într-o noapte îl omoară. Ei spun la Pasărea Zambilă și Zînei că pe amîndouă le vor omorî dacă vor spune împăratului că ei l-au ucis pe fratele cel mic și că ei sînt cei mai viteji din împărăție, care le-au scos din ghearele zmeilor și le-au adus la curtea împărătească. Pasărea Zambilă se întristă, zîna la fel, și amîndouă rămaseră tăcute și triste gîndindu-se ce răutate poate să fie între oameni! Ajunși la împărat se lăudară cu isprava lor și povestiră născocind fel de fel de minciuni. Împăratul se bucură văzînd Pasărea Zambilă, dar se întristă auzind că fiul cel mic a fost aruncat de niscaiva tîlhari într-o fîntînă fără fund și acolo s-a prăpădit. Veni timpul să slobozească biserica cu nouă turle, înaltă pînă la cer și poleită cu aur. Suiră Pasărea Zambilă pe mănăstire să cînte mai întîi, ca să nu se dărîme biserica. Cînd colo, pasărea plînge și tace. Cei doi frați încep cearta, care să se însoare cu zîna cea frumoasă. Amîndoi o voiau și nici unul nu se lăsa în voia celuilalt. Pînă la urmă ajunseră la ceartă și bătaie. Mai înainte de nuntă se bătură și mijlocașul îl omorî pe fratele cel mare.

Fratele cel mic a fost aruncat aproape mort de către frații săi într-o fîntînă adîncă. Apa nefiind adîncă el s-a trezit de răceală și a strigat ajutor. Un cîine ciobănesc a auzit și nu s-a lăsat pînă ce nu i-a dus pe păstori pînă acolo să vadă ce este. Cîinele a luat-o înainte iar ei după cîine. Cînd l-au auzit în fundul fîntînii văitîndu-se, i-au lăsat în jos o frînghie și l-au tras afară la lumină. Atunci băiatul i-a luat cu turma de oi la casa împăratului, ca să povestească și ei cele întîmplate. La palat nu se trăgea nici o nădejde că prințul cel mic o să mai calce pragul casei. Prințul cel mijlociu se puse cu zorul să se însoare cu zîna cea frumoasă. Au fost poftiți împărați, regi și prinți din toate împărățiile așa cum este adetul la nunți. Zîna însă plîngea și nu voia să se facă nici o nuntă. Ea deși știa că prințul cel mic fusese omorît chiar de acest frate mijlocaș, se temea să spuie adevărul și tăcea. Pasărea Zambilă văzuse toate dar se temea și ea de răzbunare. Împăratul în zadar o suia pe mănăstire să cînte, că în loc să cînte, plîngea și poporul cum o vedea plîngînd, plîngea și el, făcîndu-și socoteala că este vreun semn dat de Dumnezeu. Era chiar în ziua nunții cînd trebuiau cei doi tineri prințul cel mijlocaș și zîna să se cunune la o altă mănăstire. Tocmai atunci sosi la nuntă și prințul cel mic îmbrăcat în sarică, opinci și haine ciobănești. El merse drept la împărat și-i povesti cum l-au lovit frații și l-au aruncat în fîntînă să moară. Apoi în loc de nuntă ceru mai întîi să se adune toată lumea din împărăție și să se facă judecata fratelui său ucigaș. Lumea adunată credea că se va face judecata pe sprînceană. În piața cea mare a cetății, împăratul era judecătorul. El aduse zîna și Pasărea Zambilă, apoi în țoale împărătești sosi și prințul cel mic și voinic. Prințul întreabă pe zînă, ca să audă toată lumea, chiar și frate-su și cu împăratul.

— Cine te-a scos din mîinile celor patru iepurași care te robiseră și erau zmei prefăcuți în iepuri?

— Tu singur, singurel cu sabia.

— Cine m-a lovit cu cuțitele și m-a aruncat în puț?

— Fratele tău, care vrea să mă ia de soție, iar cel mare te-a aruncat în puț, de aceea nici nu i-a ajutat Dumnezeu.

— Mărite împărate, întrebați pe Pasărea Zambilă, cine a omorît vulturul cu ciocul de fier și a scăpat-o din robie?

Împăratul a întrebat-o și pasărea a răspuns că el este voinicul cel viteaz care a scăpat-o, dîndu-i libertate și viață.

— Dar cine a mai vrut să mă omoare?

— Fratele cel mijlociu te-a înjunghiat cu cuțitul și cel mare te-a aruncat în puț. Atunci împăratul a întrebat cu glas tare poporul adunat să-i spună, ce pedeapsă i se cuvine unui fiu atît de ticălos pe care nu-l mai socotește vrednic să-i fie fecior și moștenitor. Lumea adunată a cerut să-l omoare și a sărit mînioasă pe el. Atunci împăratul a poruncit să-l ia pe ginerele ticălos să-l lege de patru cai sălbatici și în fața mulțimii să-l spintece-n bucăți. Iar bucățile din trupul lui să fie duse în pădure și aruncate fiarelor. Așa și făcură.

După asta, prințul cel mic rugă Pasărea Zambilă să zboare pe biserica de aur și să cînte. Pasărea Zambilă și începu să cînte cu un glas frumos și duios, de picau frunzele pe jos.

Se sfinți biserica și se cunună zîna cu fiul cel cuminte și viteaz de se bucură întregul popor și bogat și sărac, pentru dreptatea ce s-a izbîndit.

Făcu nuntă împărătească,
La coconi să pomenească;
Și jucară toți prin tindă
Cu picioarele prin grindă;
Și jucară toți pe loc
Cu povestea din Timoc!

PEȘTELE DE AUR

A fost un moș cu o babă, săraci lipiți pămîntului și trăiau la o margine de mare. Moșu mergea cu undița și prindea cîte un juvete. Baba îi frigea pe cărbuni și așa își petreceau din greu bătrînețele.

Odată, aruncă moșu undița și prinde un pește de aur. Peștele cum s-a văzut în undiță a început să se zbată și să vorbească de parcă avea glas de om:

— Moșule, dă-mi drumul, că-ți voi face și eu vrun bine. Moșu i-a dat drumu uitînd să ceară să-i facă și peștele lui vreo bunătate. Cînd ajunge acasă n-are de lucru și-i povestește din fir în păr babii. Baba dă-i pe el: să fie afurisit și mărturisit, că n-are minte și cîte și mai cîte vorbe urîte.

— Du-te, măi omule, măcar atîta fă și tu, du-te și cere-i peștelui de aur să-ți dea o albie. Se duse moșneagul la mal, așteptă, ce așteptă și veni peștele în prundiș, întrebîndu-l:

— E, ce e, moșule? Te văd trist!

— Sînt trist că baba m-a certat fiindcă pentru fapta aia nu ți-am cerut ceva să ne îmbogățim?

— Și ce cere?

— Cere o albie, să avem și noi în ce spăla cămășile de cîlți.

— Bine, du-te acasă că ţi se va împlini dorinţa.

Cînd ajunse acasă, pe dunga tinzii sta o albie de plop nouă-nouţă. Se bucură baba, se bucură şi moşu. Baba însă, ca baba, stă şi chibzuieşte. De ce n-a cerut un lucru mare şi scump.

Se pune pe capul moşneagului iar:

— Fugi îndărăt, moşule şi cere-i să ne facă peştele de aur o casă, că destul ai făcut pentru el.

— Se duce moşneagul la marginea mării şi aşteaptă peştele. Cum îl vede, îi zice:

— Peştişorule taică, să am iertare, baba cum dai nu e mulţumită. Cică să-i faci şi ei o casă să se sature de bogăţie.

— Bine, uncheşule, du-te acasă că ţi se fac voile.

Cînd ajunge moşu aproape, în locul colibei proptite cu pari, vede o casă albă, mare cu ferestile în soare.

Mare minune e şi asta şi tună în casă bucuros.

Baba cînd îl văzu, iar nemulţumită, începe cu vorbe de ocară, că nu se pricepe ca ea să ceară, că e un Păcală, că e un Tîndală.

— Să te duci tontolocule şi să-i ceri de data asta să ne umple maidanul cu oi, vite mari şi păsări să n-aibă nima-n sat ca noi.

Pleacă moşu iar supărat la marginea mării şi aşteaptă să vie peştişorul de aur.

— Iar ai venit, moşule şi tot supărat te văd. Ia spune ce porunci ţi-a mai dat baba?

— Cică să-i faci vite cornute, oare multe şi păsări multe, nima-n sat să n-aibe ca ea.

— Bine, moşule, mergi sănătos că şi asta oi face.

Se duce moşu acasă şi cînd colo, maidanul plin de boi, vaci, oare, oi, gîşte, găini, raţe, curcani, bibilici, golumbi şi cu toate ielea.

Se miră moşu şi căzu pe gînduri ce-o să se facă el cu atîtea vite, cine o să le păzească, cine o să le arănească?

Baba cum îl vede se repede la el cu o falcă-n cer şi alta în pămînt de supărare.

— Mă neisprăvitule, dacă era altu ştia ce să ceară. Trebuie să te-nvăţ eu o muiere proastă cum să te căpătuieşti?

— Fugi, mă prostule şi cere-i şi argaţi; nu unul, ci mulţi că şi averea e mare. Iar se-ntoarce la peştişor şi nu ştie cum să-nceapă vorba de ruşine. Peştişorul îl vede şi-l întreabă:

— Uncheşule, ştiu de ce ai venit!

— De ce?

— Să-mi ceri să-ţi dau argaţi.

— Baş aşa! Da de unde ştii?

— Asta e o taină, moşule! Du-te şi ai să ai şi argaţi să te slujească ca pe stăpîni.

— Mulţumesc, peştişorule, că m-ai scăpat de la atîtea, că altfel cu baba asta n-o scot la căpătîi.

Ajunge acasă şi maidanul plin de slugi. Unii mulg vacile, alţii ţăsală, unii aduc apă, alţii taie lemne, se duc la moară să macine şi cîte şi mai cîte!

Stă moşu încremenit la toate minunile astea şi îşi zicea în gînd că nu e de-a bună cu baba asta, care pînă la urmă are să-i ceară şi steaua de pe cer.

Cum îl văzu, baba pe el, dă-i:

— Să te duci îndărăt și să-i ceri să-mi dea și mie argate așa cum au boieroaicele.

— Babo, prea multe ceri și n-o fi bine !

— Du-te, tontolocule, venire-ai învîrtindu-te și răsucindu-te și fă ce-ți spun.

Cum îl vede peștele stînd pe mal și oftînd îi zice:

— Hai, unchešule, iar nu te lasă baba?

— Nu, peștișorule !

— Vrea argate, hai, vrea să fie boieroaică, nu se mulțumește cu ce are ! Du-te acasă că și pofta asta i-o fac.

Ajuns acasă vede baba cu argate în dreapta și-n stînga, iar ea dă la porunci. Dar nici cu asta nu se mulțumi.

— Să te duci și să te grăbești să-i ceri palate-mpărătești, iar pe mine să mă facă împărătiță și pe tine împărat. Ce bine o să fie atunci ! O să se mire lumea și țara de ce sînt eu în stare să fac !

Merse el plîngînd și așteptînd să iese peștișorul de sub val ca să-i povestească supărarea.

— Ce e, moșule? Iar e ceva nemulțămire !

— Iar, peștișorul taichii ! Auzi ce zice năroada, cică s-o faci pe ea împărăteasă și pe mine împărat.

— Tu cum dorești, moșule?

— Bre, taică, eu am fost crescut cu puțin și am trăit bine în bordeiul meu, cu porcul meu și găina mea. Eu zic, ia-ndărăt tot ce i-ai dat s-o saturi.

— Bine, moșule, dacă așa ți-e dorința, așa am să fac.

Se duce moșul acasă și cînd colo, nimic din case, din palate, din vite, din argați și argate. Baba sta cu mîța pe vatră și blestema pe al ce i-a luat averea și bogăția pe nedrept.

Cînd ajunse moșu la bordei, se puse pe el cu ceartă și bătaie, pînă ce-și dădu sufletul de supărare zgripțuroaica.

Așa scăpă moșneagul de gura babii și baba de atîtea bunătăți.

POVESTE DE UN MOȘ CU O BUTUROAGĂ

A fost un moș bătrîn care rămânsese singur în casă: îi murisă toți copiii, nurori, nepoți și baba la moș, așa că eria moșu singur în casă. Moșul, destul era bătrîn, da și rău sărac; nu avea care să vadă de iel, să-i aducă lemne de iarnă și făină de mămăligă, așa trăiau de rău. N-a avut nima în sat, că moșu ce să facă de cînd iel a rămas singur în casă? Întotdeauna la culcare și sculare s-a rugat la Dumnezău să-l ierte și pe iel că nu poate să trăiască singur !

Moșu s-a năcăjit să trăiască așa greu, ama fără lemne n-a putut, așa că moșu într-o zi, iel loa de acasă o traistă pe umere și un topor și pleca după buturoage de-ale mici, ceva să să spargă cu toporul. Mergînd moșu pin pădure, ciocănind prin buturogi ajunsă la o buturoagă mare și cam putredă. Moșu, cum o văzu, să-nchină, 's făcu o cruce cu mîna a dreaptă, să rugă lu Dumnezeu așa: « Doamne, cu puteria ta, ajută-mă să sparg cu toporu buturoaga asta, să-mi umplu și ieu traista » !

După ruga moşului ridică toporu sus şi dete o dată în buturoagă, sparsă o aşchie bună! Mult i-a fost drag la moş că din buturoaga aia mare umple moşu traista. Moşu iar ridică toporu şi-l înfige în buturoagă; sparsă un nod bun, până moşu să bage nodu de buturoagă în traistă, iacă iasă din buturoagă altu moş luminos ca soarli şi luminosu de moş zice la alălant moş aşa: « Bine, moşule, ce rău ţi-am făcut ţie, de spargi cu toporu casa mea ». Moşul sărac porni să povestească la alant moş cum e rîndu, cum a rămas fără babă, fără copii, nepoţi, aşa: « că mult ieu sînt şi sărac, n-are care să vadă de mine, bani n-am, să cumpăr lemne şi nu pot să duc, mă doare picioareli şi şelili mă năcăjesc cu o traistă, ce pot să aduc » !

Da moşu al luminos se roagă de săracul de moş să nu-i spargă casa că-i dă ce cere săracul de moş. Săracul de moş spune: « dă-mi ce vreai tu, luminosule! « Moşul al luminos ştia că-i trebuie la săracul de moş multe ama mai întîi, ca să nu meargă pe picioare îi da un măgari. « Iote, săracule, să nu mai vii la buturoagă-asta să-mi spargi casa mea; iote măgariu colo, dincolo de crîngu-ăla ieste o poiană cu iarbă verde, acolo măgariul paşte şi are la iel un ştreang tîrîş după iel, du-te de ia-l de ştreang, ia-ţi traista cu ăşchii şi încalecă-te pe iel, da să ştii, săracule, rîndu la măgari ie aşa: noaptea cînd doarme măgariul şi să cacă, să iai sama în toată baliga că ieste cîti un galbin. Tu să-l iai cînd arăneşti coşeria ».

Săracul de moş cu mare drag şi multă voie auzind unde ie măgariul să-nchină la Dumnezeu lui că di-acuma înainte nu mai merge pe picioare.

Plecă săracul de moş colo, dincolo de crîng şi văzu poiana verde de iarbă, da şi măgariul păştea pe poiană cu ştreangu după iel. Mergînd tîrîş moşul de dragu măgariului, iară să-nchină domnului şi pusă mîna pe ştreangu măgariului şi-l trasă la iel cît putu; aproape pusă mîna pe măgar. Porni săracul, năcăjitul de moş, să-l pupe pe măgari, da măgariul porni să-l lingă pe săracul de moş, stăpîn al măgariului. Moşu pusă traista plină de bîte uscate, ăşchii, pe măgari, să dusă acasă sara, însără. Moşu avu o şatră bătrînă cutrupită cu paie şi cu ferigă, închisă măgariul în şatră, dimineaţa în vărsatul zorilor, moşul s-a sculat de noapte, să dusă în şatră să vadă ce face măgariul? Sta în picioare şi mînca nişte iarbă ce i-a pus moşu într-un colţ la şatră. Moşu de dragu măgariului, iel porni să-i arînjească şatra cu o furcă de lemn, da arănind baliga la măgari, într-o baligă moşu găsi trii galbini. Moşu începu închinîndu-să domnului şi îl ruga de sănătate la moşu al luminos pentru ce l-a podărit cu un măgari. Moşu lo galbinii, îi legă într-o cîrpă. Dimineaţa moşu mîncă o felie de mămăligă cu nişte zamă de linte. Lo măgariul de un curmei şi plecă cu iel să-l pască da şi să mai adune vrun lemn uscat de foc. Adună moşu bîte uscate, clece, ceva mai sparsă, şi cu toporu, umplu traista. Moşu pusă traista pe măgari şi plecă acasă cu măgariul, păscut de iarbă, da şi cu lemne. Şi în dimineaţa a de doua, moşu arănind şatra măgariului, în două băligi găsi doi bani, galbini, lo moşu banii, îi pusă iar în cîrpă şi aşa porni moşu să-şi vină la socoteală; avea moşu bani şi cumpăra porumb, grîu, şi plătea la cară cu boi, ducea bucatele la moară, făcea făină, cumpăra lemne şi trăia moşu bine mai decît alţii în sat.

Petrecu moşu aşa bine cu măgariu mulţi ani, făcu moşu o grămadă mare de bălegar torit. Da într-o zi, vine un bogătaş pînă la moş şi-l întreabă vrea să-i vîndă torul? Moşu să gîndi mult şi spusă: « vînd că n-am loc nici moşie unde să toresc cu iel ».

Să ogodiră, buni bani pe tor, loă moşu pe toru măgariului. Porni bogătaşu să care toru cu carul încărcîndu-l de băligari, da a rămas cîti un galbin pin

băligi, așa că bogătașul pricepu că ie dar de la Dumnezeu să se cace măgariul bani. Moșul bătrîn n-a văzut bine arănind bălegili la măgar să ia bani dăruiți de Dumnezeu.

Furși bogătașul torul de acărat, da moșul tot mai bine petrece, da bogătașul nu-i sta inima la loc, ce să facă să păzască pe moș, să vadă de unde ia bani galbini în baliga măgariului. Într-o zi, pi la chindie, pînă moșul pe cîmp cu măgariul, bogătașul să bagă în șatra măgariului și să bagă în paie cam su ferigă, să pitula bine și-și lăsa o găurice cît să vadă ce face moșu. Cînd arănește șatra măgariului, iacă vine moșu cu traista pe măgari ajunsă la ușa șetrii, opri măgariul, coborî traista de pe măgari jos, băgă măgariul în șatră, mi-l legă de un par, închisă ușa și plecă. Mîne în zi vine moșu să arăniască șatra de baligi; lo moșu o furcă de lemn, porni să arăniască băligele măgariului și desfăcînd cu furca lo din toată baliga cîti un galbin. Da bogătașul să uita de supt feriga unde să pitulasă. Văzusă tot cum ie rîndu moșului cu măgariu! Săracu de moș și-i pusă gîndu să-l fure pe măgari.

Într-o sară mult înourată de ploaie și era mare negură, bogătașul păzește pe moș pînă cinează și se culcă moșu, da porni și un vînt cu ploaie mestecată. Moșul durmi greu, veni bogătașul, deschisă ușa șetrii, dezlegă măgariul di la par și ieși cu măgariul afară. Închisă ușa cum a fost și plecă cu măgariul de funie unde. Unde să să ducă bogătașul? Acas' la iel nu poate că ie furat măgariul, da să gîndi să nu fie judecat pentru furat; bogătașul să dusă departe, intră în niște păduri mari, ca să zăboviască acolo, barem vro cinspreze zile și să să întoarcă iar acasă cu măgariul, să zică că l-a cumpărat de la bîlci. Care l-o-ntreba, șezînd bogătașul cu măgariul în pădure piste vro trii-patru zile într-o noapte a venit un lup și a mîncat măgariul! Cînd să pomenește bogătașul din somn, ia sama la măgari, vede că măgariu nu ie unde-l legasă, cînd s-apropie văzu mult sînge, oasă și tăvălitură de măgari. Rămasă numai ștreangu legat de un tîrșog.

Bogătașul să-ntristă, să-ntoarsă acasă și văzu pe săracul de moș plîngînd de mila măgariului. Așa rămasă moșu iar sărac cum eria dintîi. Trăia moșu iar din greu, n-are bani să cumpere, ce n-are nu poate; cum să aducă lemne cu spinaria, să năcăja moșu cîtăva vreme și văzu că nu ie ușor să ardă clecișoare nu ține foc să să încălzască bine.

La moș i-a ieșit din gînd cum a fost dintîi rînd la traiul al bun. Într-o zi, iară lo o traistă ruptă și un topor și plecă să spargă ceva mai gros lemn, or fi vro buturoagă! Și mergînd moșu din știap în știap cu toporu și din buturoagă în buturoagă, iar ajunge, ajunge la buturoaga mare și cam putredă. Moșu bătrîn cum o văzu să-nchină, că din astă buturoagă o să umple traista de spărturi. Pusă moșu mîna pe topor, să închină lu Dumnezeu să-i ajute, să-i dea putere să spargă buturoaga, ridică toporu sus și dete odată în buturoagă, sparsă o așchie bună, mai ridică odată toporul iară sus și repezi iar în buturoagă, sparsă o margine din buturoagă. Cînd să ia ce-a spart vede lîngă buturoagă un moș luminos și vorbind la săracul de moș așa: « ce rău ț-am făcut de-mi spargi tu mie casa mea, că ieu nu vin să-ți sparg ție casa ta ». Săracul de moș mult să spăimînta de moșul al luminos și porni să-i povestiască cum trăiește greu și nimica n-are. Da n-are care să vadă de iel la vreme de bătrîneață, trăiesc mult rău. N-are bani să plătească, să cumpere ce trebuie, de traiul omului, așa că să roagă că a greșit, da nici n-a știut că e casa lui. Moșul al luminos întrebă pe săracul ce cere să-i dea, ama să nu mai vină la casa lui s-o spargă cu toporul.

Moşu săracu să gîndi ce să ceară şi zice: « Doamne, cu voia ta dă-mi ce vreai tu. » Atuncia luminatul de moş spusă aşa: « să-ţi dau o găină albă ca soarli să-ţi facă în toată ziua cîte un ou, da cînd l-oi sparge să-l mănînci, să iai sama, în ou ieste un galbin, în toată ziua.. » « Bine, Doamne, dă-mi ! » a zis. Moşu al luminos îi zisă aşa: « Du-te colo unde potocu a adus lomanuri cu blocuc, acolo ea rîcăie şi cată rîme să mănînce.» Săracu de moş plecă la potoc, aci aproape şi văzu lomanuri cu blocuc adusă de potoc; da şi găina rîcăia în blocuc la moşu.

Cum o văzu, scoasă din sîn o bucătură de mămăligă, făcu moşu bucătureli mici, aruncă la găină cîtea frimituri şi moşu o strigă: « pipi, pipi, pipi !» Găina mînca ce-i da moşu, aruncînd tot aproape de iel bucăturile de mămăligă, găina să minţa după frimituri aproape de moş, da moşu cum o văzu aproape de iel, întinsă repede mîna şi o prinsă pe găină. Moşu porni să o mîngăie cu mîna pe aripili iei. Lo moşu găina, o pusă în traistă deasupra de buturoage şi plecă acasă.

Moşu o lăsă într-o noapte cu iel în sobă, dimineaţa cînd să scoală văzu găina că şede într-un colţ la soba şi i-a făcut un ou ! Moşu i-aruncă firimituri de mămăligă, găina mănîncă, porni moşu în maidan, făcu o cocină mică, o cutrupi cu nişte blocuc de paie şi acolo închidea moşu în toată sara găina. Mult era drag la moş de găină, că găina în toată ziua făcea cîte un ou la moş. Aşa că moşu adună cîteva ouă şi moşu petrecea bine, mînca mămăliga cu ouă coapte. Cînd spărgea ou şi loa sama la mijloc la ou văzu un ban galbin ! Moşul mult îi fu drag cînd văzu bani în ou. Şi iară porni moşu să petreacă bine, iar ca dintîi. Trecu multă vreme, aşa moşu cu găina, porni moşu să cumpere ce-i trebuie că avea bani, ama într-o zi iacă vine o babă cocoşată şi în două ciumege la moş în sobă.

Şede baba pe scaun şi moşu o roagă pe babă să-i ajute să facă ceva demîncare, moşu îi dete babii vro patru-cinci ouă şi spusă babii: « găteşte, da şi fă mămăligă, da ieu o să scobesc afară într-o piatră, să pun la găină apă să bea».

Porni baba să spargă ouăle, şi văzu în tot oul cîte un ban galbin. Îl lo baba şi-l băgă în chesoi la bete şi tăcu baba. Cînd găti baba chemă pe moş de afară să mănînce, pusă baba masa şi mi-l lo şi pe moş la vorbă lungă, povesti şi glume pănă mîncară ouăle din tigaie cu mămăligă caldă. După ce să săturară, baba să dusă acasă încet cu două ciumegele, cum ajunsă acasă baba desfăcu betili de pingă ia, băgă mîna în chesoiu betelor, scoasă galbinii ce loasă din ouă şi le pusăsă în tigaie. Baba dete galbinii la ficioru ei în mînă şi povesti la ficior cum trăieşte săracu de moş cu o găină, care n-a mai auzit să facă în fiecare zi cîte un ou şi aia înuntru în ou, un galbin. Aşa că babii i să lăsă la găină la moş şi-i pusă gîndu la găină să nu mai o aibă moşu. Baba mai eria în stare mult decît moşu, avea baba copii, nurori, nepoţi, stoacă şi multe găini şi cocoşi, care pe toată ziua să bătea cocoşii babii, nu putea să-i despartă, decît pe ai mai răi, îi lega cu cîte o nojiţă de picior cu un cap la nojiţă de pe alălant de cîte un bît de lemn şi le lăsa pe măidan.

Ama într-o zi, baba strigă la moş, comşia lui: « vezi că nu e bine să ţii numai o găină singură în măidanu tău, ie urît şi iei singură. Iote am atîţia cocoşi şi să bat; îţi dau unu să ai şi tu, să şadă cu găina ta ».

Săracu de moş să înşelă aici şi-l luă, mi-l ţinu cîteva zile legat cu un bît după iel pin maidan. Moşu gîndi că s-a învăţat cu găina moşului, desfăcu nojiţa de la piciorul cocoşului şi-l lăsă slobod pe măidan. Cocoşul umbla cu găina amîndoi. Cînd fu soarele pe la chindie, cocoşu lo găina după iel şi plecă la cocina babii. Moşu n-a băgat de sama, sara închide şi iel cocina goală fără

de găină, da și baba nu a băgat de sama, că găina cu cocoșul moșului a venit în cocina babii. Copilu babii a închis ușa cocinii, da cînd fu mîne în zi, baba deșchide ușa cocinii și pleacă să iese găinili babii. Cînd fu vremea prînzului, baba mînca cu copiii, cu nepoțiii, la masă, mai la urmă, baba loa un codru de pîne și-i da la cîne; cînili loa pîinea să dusă în băligari s-o mănînce. Aci fu și găina cu cocoșu moșului; văzu găina cum cînili moșului mănîncă pîne; da multe firimituri să făcu, găina veni să adune firimiturile de pîne, da cînili dușman, mîrăi la găină să fugă ama găina nu fuge, cînili să răpezî la găină împlîntă gura în ia o stoarsă mult așa că găina să spăimîntă de cîne, de-a păstrăvala, de-a păstrăvala și veni pînă aproape de casa moșului, iacă veni și moșu cu traista de lemne și vede un bulban negru lîngă păreții cășii, moșu îi dete cu picioru la bulbanul negru, să întoarsă bulbanu, moșu văzu că ie găina lui moartă și ruptă de cîni, or altceva.

Uidi moșu plîngînd de mila găinii și sărac ca vai de ial, o plînsă moșu pe găină multă vreme, da și moșu rău sărăcisă, n-avea ce să mai mănînce, da nici ce să mai cumpere, furșisă banii toți ce avea, își ruga întotdeauna moartea, or ciuma să-l ia, că nu mai poate să trăiască, așa de sărac și rupturos uidisă, ca un cerșitori.

Dacă văzu moșu că nu ie iertare de la Dumnezeu și nu-l ia, că ie zilele lui lungi și are încă năcazuri să tragă, năcăjitul de moș nu mai știa ce să facă de neavere, iel iară să duce cu traista și cu un topor pe deal și să rugă bunului Dumnezeu, or să-și piardă zîlili, or, niscai ale sărbatice să-l mănînce, numai să nu mai trăiască așa de rău. Ocolind moșu turbat de gînduri, ciocănind pe rîpi după lemne, multă vreme, iacă iel iar să duce la buturoaga mare. Da moșu oftă odată tare, șezu jos, vorbia el singur: « bună srete m-a adus la a mare buturoagă, ama Domnu să-mi ajute s-o sparg să umplu și ieu traista îndată ».

Moșu să sculă de jos în picioare apropie trii dește la mîna dreaptă, sănchină Domnului cu toată voia să-i ajute să spargă buturoaga. Furși închinăciunea, lo toporu în mînă, ridică sus, dete repede în buturoagă, sparsă un părceluș bun. Moșu vede că ie traista goală, nu să lăsa pănă n-o umple, iar moșu ridică toporu sus și dete iară în buturoagă, sparsă o margine bună, lo moșu să gabe spărtăturili în traistă, da pe buturog șede un moș frumos, luminos și porni cam răstit să zbiere pe săracu de moș așa: « Ce te-ai mîniat pe mine, de te pusăși să-mi spargi mie casa că ieu ți-am făcut ție de multe ori bine da nu rău ! ».

Săracului de moș nu-i da-n gînd ce bine i-a făcut, numai porni să plîngă și să văita că i s-a urît trăind și năcăjind: « toți mă fură și mă-nșală, și nu mă bagă nima în samă, n-am pe nima care să vadă de mine, n-am ce să mănînc, n-am ce să îmbrac, iote mă vezi cum sînt. Opincili din plotoage, cămașa din petece și cheba toată părțăloasă așa că de mine toată lumea fuge, nima nu-mi dă nimic ! ».

Da moșu luminos zisă: « Dumnezeu cu tine, dacă lumea din sat nu ie bună, spune-mi mie ce ceri, ama să nu mai îmi spargi casa, că tu te duci acasă la casa ta, că ie întreagă, da a mia o vezi cum ie, ai făcut-o cu toporu, aide cere să-ți dau ce vrei ».

Săracu de moș nu mai știa ce să ceară, decît zisă: « Ce vra voi Doamne luminosu de moș ! » Să gîndi ce s-a întîmplat cu măgariul și cu găina așa că acuma să-i dea la săracu de moș o măciucă, o boată și îi spusă la săracul de moș așa: « Iote colo în vîrfu coasti unde-s fagii frînți de vijelie, să te duci, ieste acolo o măciucă, s-o iai, să te duci acasă, s-o pui pe poliță și ce god îți

trebuie, te duci la ia, pui mîna pe ia și să zici așa: « dă-mi pîne, or bani! » Ce god ț-o trebuia ție, ea-ți dă pe loc, îți pune pe masă ». Cînd auzi moșu, cum spusă moșu al luminos, lo traista, toporul și plecă colo în vîrfu coasti unde fură niște fagi frînți de vijelie, de vînt și să zăuita bine pin crengile fagilor și văzu o măciucă așa de frumoasă și dreaptă, o lo în mînă și plecă acasă cu măciuca și cu traista de lemne. Ajunsă moșu acasă, lîngă vatra focului răsturnă traista de clece, da măciuca o pusă pe poliță sus. Moșu mult să gîndi unde s-a văzut o măciucă să-ți dea ce-ți trebuie, la o rugăciune dreaptă! Mîncă de cină ce avea și iel săracu în casa lui și într-o zi ne mai putînd răbdînd de toate, să reși să-și cerce norocul, să ceară de la măciucă barem o turtă de pîne caldă și moale; să dusă aproape de poliță unde ieria și măciuca, moșu să-nchină, pusă mîna pe măciucă și zisă așa: « măciucă de fag, dă-mi mie ce mi-e drag; dă-mi o turtă de pîne caldă și moale să mănînce moșu! » Cum furși ruga, aude odată o zdupăială în soba lui! Cînd s-a zăuitat, vede o turtă de pîne pe masa lui. Cînd moșu pusă mîna pe turtă, eria caldă, ieșea aburi din ea. Moșu o lo și o dete cu mîna dreaptă de-a bobdaproste la mîna stîngă și șezu să mănînce o pîne caldă și moale cu ceapă pisată într-un blid. Mîncînd moșu la masă mult să miră și zisă iel: « mare ie Dumnezeu, cum mi-a ajutat și mie ». Așa moșu, aducînd lemne cu o traistă ruptă în fiecare zi, iel ce i-a trebuit a cerut de la măciucă de fag. Porni moșu să aibă și bani și ce god i-a trebuit. Petrecu moșu mult bine cu măciuca. Văzură lumea, săteni, că moșu a lăpădat țoalili ale rupte și îmbrăcasă țoale noi; da sătenii, comșiili mult să gîndea: « de unde moșu are bani să cumpere țoale, da și mîncare bună! ».

Într-o zi, comșia de babă a moșului ce să facă? Cheamă baba trii fetiță din măla la ea acasă și le spune la fetiță așa: « păziți cînd vine moșu de la lemne și duce-ți-vă la iel în sobă, cereți trochițăle să-i aduceți apă rece di la fîntînă, dacă vă dă trochițăle, din voi trii fetiță, două care sînteți mai mici, duceți-vă la apă rece, da a mai mare pitulată în balcon, să auz și să vezi ce face moșu, cum își gătește demîncare și să vii să-mi spui mie rîndu moșului ».

Fetițăle așa și făcură, să juca fetele pe drum iacă, iote vine moșu cu traista încroșnată de lemne și oftînd pe drum, tună moșu în prăvălie, tună în casă, să-curară pînă la ușa moșului și cerură de la moș trochițăle să aducă apă. Moșu nu mai putu de drag; da fetițăli cînd moșu le văzu, lo trochițăle de după ușa cășii și le dete la cîte trile cîte-o troacă să să ducă la apă. Fata a mai mare ce făcu? Dete trochița la a mijlocie și le porni la apă pe ale două; da ea să trasă colo în colț la balcon, pusă înaintea ei niște părțale și porni să-l petreacă pe moș cu ochii ce face, da iel să trasă lîngă poliță unde eria măciuca de fag și pusă mîna pe ea și să rugă așa: « măciucă, măciucă de fag, dă-mi mie ce mi-e drag, dă-mi mie o cinie de pește și o mămăligă caldă ». Moșu furși rugarea, aide odată o zdupăială în sobă da cînd să zăuită vede pe masă o mămăligă caldă, cu o cinie de pește. Iacă vine fetele di la apă rece, da fata mare văzînd tot cum ie rîndu la moș își lo trochița di la a mijlocie și să băgară în soba moșului, văzură pe masă o mămăligă caldă și o cinie de pește. Fetițăli deteră trochițăle la moș și plecară iară la baba care le mînase la moș. Tunară în sobă la babă și fata care păzisă pe moș, porni să povestească ce-a văzut păzind pe moș. Spusă babii: « iote ce făcurăm, cerurăm di la moș trochițăle să-i aducem apă rece di la fîntînă. Moșu ne dete trii trochiță și io sînt mai mare, dedii trochița mea la fata mijlocie, da io mă pitulai colo în balcon în colț; pusăi înaintea mea niște părțale rupte și păzii pe moș. Moșu veni aproape de poliță, acolo văzu o măciucă ca de tobă, pusă mîna pe măciucă și porni

să vorbească așa: « măciucă, măciucă de fag, iote mie ce mi-e drag: dă-mi o mămăligă caldă și o cinie de pește ». Cum furși moșu vorba, auzii odată tup, zdupăie, cînd văd pe masă săracul de moș veni la masă, să-nchină șezu pe un scaun, iacă veniră și ale două fete di la apă. Ieu ieșii din colțul balconului și loai trochița mea di la fata mijlocie, tunai în soba moșului, dedirăm trochițăle la moș și noi venirăm iară la tine mamă să spunem ce văzurăm ».

Baba cînd auzi așa vorbe, mult să gîndi ce să facă bătrîna, ia rău nu să-ncrede să o fure. Baba porni să povestească la copiii iei ce are moșu, copiii nu le voia să o fure. Da într-o zi baba șezu în marginea drumului să spună care vro trece pe drum și să nimeri să treacă bogătașul care-i cumpărasă toru de măgar. Porni baba să spună cum ie rîndu la moș, pecum ce are moșu. Ciuda bogătașului! Zisă iel: « treaba mea? » Tună bogătașul în gînduri, bogătașul să reși să fure măciuca ca pe măgar; să dusă să păzască pe moș pînă pleacă după lemne or să duce uneva. Și moșu plecă cu o cîrjie în mînă, închisă ușa, băgă cheia sub niște părțale în balcon. Bogătașul văzu cheia cășii, o lo, deșchisă ușa, tună în sobă, să dusă la poliță, văzu o frumoasă de măciucă. Pusă mîna pe măciucă să o ia, ama nu putu să o ridice de pe poliță. Năcăji, să opinti, nici nu o mișcă din loc neam! Ce să facă bietul de bogătaș el o să ceară de la măciucă ceva? Să gîndi cum i-a spus baba să zică și iel așa: « măciucă, măciucă de fag, dă-mi și mie ce-mi ie drag. Dă-mi un săcui de galbini! » Cum furși vorba sare măciuca de pe poliță dete odată tare în cap la bogătaș și iar șezu măciuca pe poliță! Bogătașul nici nu văzu cînd mi-l lovi măciuca. Aci bogătașul să spăimîntă și ieși din sobă, închisă ușa, pusă cheia la locul iei.

Iacă moșu să întoarsă de unde plecase, da nu pricepu nimic de casă, nici de măciucă, da la bogătașu i să făcu un cucui, în cap, mare că nu răbda nici căciula în cap s-o ție. Și trecu multă vreme, moșu petrecea cu măciuca. Da veni într-o zi birovu di la opștină să ceară di la moș bani pentru niscai fîntîni să să facă-n sat. Moșu spusă: « n-am bani, că ieu sînt bătrîn, nu pot să lucru pe bani la bogătași, da nici n-am ce să vînd de bani! » Așa că birovu să dusă și spusă la chinezu că n-are moșu bani.

Piste vro trii zile, chinezu făcu un rînd, mînă trii păzitori să păzască pe moș ce face iel în sobă. Păzitorii veniră și bine să pitulară, trii înși în trii părți, în măidanu moșului.

Într-o zi, îi trebuia la moș o țîră bani. Moșu ce făcu? Să dusă aproape de măciucă, pusă mîna pe ia și zisă: « măciucă, măciucă de fag, iote mie ce-mi i-e drag: vro zece galbini! » Cum furși vorba auzi moșu tup, svrr! Cînd să uită văzu moșu zece galbini, bani pe masă. Da păzitorii care-l păzeau pe moș, unul din ei văzusă tot, ce făcu moșu în sobă să dusă și spusă la chinezu. Mult să miră chinezu și să ciudi, de unde al sărac de moș să aibă așa măciucă, să-i dea moșului toate ielea, ce cere moșu! Lo chinezu pătrăungii cu iel și plecă la moș acasă și porni să-l ispitească pe moș de unde are măciuca pe poliță, or oi fi fost toboșeri la tinereață? Moșu spusă: « toboșeri, n-am fost da măciuca am găsit-o cînd am fost după lemne ». « Păi nu o pui pe foc că ie uscată? »

Moșu spusă că iel a visat să nu o puie pe foc, da s-o ție pe poliță. Chinezu zice moșului: « moșule, ție nu-ți trebuie astă noduroasă noi o s-o lom! ». « De ce vi să lasă vouă la sărăcia mia? ». « Taci, moșule, să nu fii judecat! »

Chinezu s-apropie de poliță pusă mîna pe măciucă să o ia, ama nu putu s-o ridice de pe poliță, să năcăji, să opinti, nici n-o mișcă din loc.

Atuncea omu care păza pe moș și văzusă tot cum îi cerusă moșu bani să dete și iel cît putu aproape de poliță unde eria măciuca. Pusă mîna s-o ia; iel să năcăjește s-o ridice, da nu putu nici iel. Dacă văzu că eria mult grea porni să vorbiască, să ceară de la măciucă, așa cum a cerut moșu: « măciucă, măciucă de fag, dă-mi și mie ce mi-e drag, dă-mi un săcui cu bani ! » Atuncia deodată sări măciuca mi-l lovi pe om în cap odată tare și iară să pusă pe poliță. Nici n-a văzut nima așa lovitură de tare, toți care acolo a fost să spăimîntară și plecară, rămasă moșu fără nici o frică că i-o ia cineva măciuca.

Așa trăia moșu mult bine cît a avut iel zile de la Dumnezeu.

De-aci încolo moșu-i judeca « nu după graiul lor, ci după faptele lor », că « păsărica vicleană dă sîngură-n laț ! ».

GHIUNEA GHIUZEL SAU GHINA CEA FRUMOASĂ

A fost un băiat argat și era și el la un turc argat. A cerut și el simbria și turcu n-a vrut și l-a aruncat într-o cameră; l-a închis acolo. Odaia era goală cu artii și vechituri pe jos. El, după ce a stat din plîns, a găsit un portofel vechi și rupt. Cînd colo în portofel un ban de aur, pe urmă alt ban, îl ia și pe ăla, să uită și vede alt ban. Cu cît să zăuita în portofel și lua bani, tot mai rămînea cîte un ban de aur. Tot umblînd pe acolo, găsăște o țuvarcă și suflă în țuvarcă, cînd colo iese din țuvarcă un arap și-l întreabă.

— Ce vrei, stăpîne?

— Nimic și să sperie.

Și mai cată pe acolo și găsăște un fes și-l pune în cap. Fără să știe că dacă-l pune în cap se face nevăzut. Pe urmă iar suflă în țuvarcă, iar iese arapu și-l întreabă.

— Ce vrei, stăpîne?

— Să mă scoți de aici că sînt închis!

Și el a fugit cu portofelul, țuvarca și fesul. S-a dus într-un oraș, s-a îmbrăcat bine. Da a auzit și el că cine vrea să-i vadă numai deștiu trebuie să-i dea cîte o pungă de aur. El a făcut o pungă și a pus deștiu. Pe urmă două-trei pungi și a văzut mîna toată. Pe urmă mai multe pungi ca s-o vadă toată. Și cînd colo s-a luat de mirare.

— Mă, de unde are ăsta atîția bani și l-a luat cu « șușu-mușu » și l-a înșelat. Și el a spus tot și a spus că are portofelul. L-a cerut să-l vadă și n-a mai vrut să i-l dea. Noaptea se culca cu ea și țuvarca o băga sub căpătîi și a văzut și i-a luat-o. Cînd se scoală nu e țuvarca ! Da ea suflă în țuvarcă. Se ivește arapu și zice:

— Ce vrei, stăpînă?

— Să-l dai pe ăsta afară.

Ce să facă el acuma fără portofel, fără țuvarcă, a pus fesu-n cap și a stat la ușă nevăzut. A pîndit o zi, două pînă a intrat la ea, i-a luat de subt căpătîi țuvarca, a suflat în ea și a ieșit arapu!

— Ce vrei, stăpîne?

— S-o faci pe asta măgăriță și pe slugile ei tot măgărițe. Și a ieșit cu ele în oraș, căra la lume piatră, apă și altele. Da pe Ghina Giuzela punea

mai mult și mai greu pînă a slăbit de tot. Și atunci iar a suflat din țuvarcă și a zis:

— Să le faci muiere la loc.

Și atunci ea s-a rugat de el s-o ierte, de-acușa era slabă de tot. Atunci el a luat-o în căsătorie și n-a mai chinuit-o.

DOCTOR BUN

Odată un om făcea o plimbare pe marginea unui oraș. Merge la o fîntînă să bea apă. Tocmai atunci vine să bea apă și un taure mare negru, broșcăindu-se și mugind de fioros ce era. Taurul vrea să suie un deal. Și omul nostru vrea să urce dealul, dar nu putea. Se apucă de coada taurului. Taurele se înfurie și fuge, fuge pînă ce dă de o peșteră. Intră cu omul în peșteră printr-o gaură și ajunge la lumea-cealaltă.

Acolo, o negură groaznică, așa cum este în mormînt. Omul nu se lasă și se duce înainte. Iese la un luminiș, cu pomi înfloriți și iarbă verde ca mătasa de moale. Taurele ajunge și el și paște la iarbă verde nebăgat în seamă. Dar nu se aude suflet de om, nici o bătaie de vînt, ori o mișcare de frunză. Parcă toate sînt moarte și dorm. În cale, un copac și mulți meri cu mere roșii și mere galbine. Mîncă mere roșii și simți cum îi cresc coarnele-n cap. Capu-i atîrna ca un bolovan. Pune mîna pe coarne, se chinuie să le frîngă, dar în zadar. Ce să facă? Începe să plîngă și să ofteze. Cum o să poată purta el pe umeri un cap greu ca plumbul.

Îi veni foame, mîncă mere galbene și-i căzură coarnele.

Acum își dădu el seama că mîncînd mere roșii cresc coarnele, iar mîncînd mere galbene, cad coarnele. Își făcu planul, umplu sînul cu mere roșii și galbene și își căută o potecă de ieșit la lume. Ajunse la o pădure mare. Acolo, de frica fiarelor sălbatice se sui într-un copac. Cînd aci un cuib de vultur cu puii golași și un șarpe gata să-i înghită. Trage cu arcul și omoară șarpele! Apoi coboară și-l taie-n bucăți. Un pui de vultur îi zice:

— Vino, voinicule, să te ascund, că tata cînd o veni și te-o vedea te mănîncă de viu! Se aud crengile cum cad și se așează vulturul pe ramuri. Jos vede o grămadă de carne de șarpe.

— Cine a omorît balaurul, întrebă vulturul?

— Nu știm, răspunseră pitiți puișorii.

Vulturul se slobozi prin tufe și găsi voinicul.

— De doisprezece ani puiez în acest ciongar bătrîn și în fiecare an balaurul mi-a mîncat copiii mei. De data asta tu mi-ai scăpat puii de la moarte și eu vreau să te răsplătesc.

— Atunci scoate-mă la lume de aici.

— Asta este cu neputință. Ar trebui să-mi dai să mănînc nouă cuptoare de pîine, nouă bivoli grași, nouă butoaie cu vin vechi și abia atunci te-aș putea scoate la lume.

Plecă el de aci supărat, se așeză pe o piatră și se gîndește cum s-o scoată la capăt! Trece un moșneag cu părul alb ca zăpada, cu barba măturînd pămîntul și-l întreabă:

— Ce stai, omule, singur și te gîndești?

— Mă gîndesc moșule la vultur că e flămînd și nu mă poate scoate din lumea asta la lumea mea cea albă. Îmi cere nouă cuptoare de pîine, nouă bivoli grași și nouă butii cu vin vechi.

— Voinice, mîine ai să le ai pe toate pe locul ăsta să vii cu vulturul. Așa și făcu. Își luă inima-n dinți și se duse cu vulturul să se ospăteze așa cum îi îmbunase moșneagul. Și chiar așa a și fost. S-a săturat vulturul, și a luat cîțiva bivoli grași în gheare, vin și pîine, și a zburat cu voinicul spre lumea albă. Drumul e greu, dar și lung. Mai aveau puțin pînă să treacă de buza gropii și-i veni foame vulturului. În acest timp vulturul isprăvise de mîncat și de băut. Îi ceru de mîncare dar voinicul nu mai avea. Atunci el îi tăie o bucată din pulpa piciorului și vulturul o mîncă. Cînd puseră piciorul pe pămînt, vulturul l-a întrebat:

— Ce carne dulce mi-ai dat să mănînc!

— Era carne de om, din pulpa mea! Vulturul auzindu-l fu cît pe-aci să-l mănînce de tot, să se sature. Dar scăpă ca prin minune, căci ajunseră la o ușă pe care ieșiră din lumea întunecată, în lumea albă și aci vulturul nu mai avu puterea să-l mănînce.

De aci încolo se duse pînă ce ajunse lîngă palatul poleit cu aur al împăratului. Se face că trece pe lîngă poartă și strigă:

— Mere dulci, mere frumoase! Cumpărați mere dulci!

Se îngrămădiră mărimile de la curte să cumpere mere. Mai la urmă cumpără împăratul și fiica împăratului. Cum mîncară merele le crescură niște coarne mari răsucite ca de țap.

Căzu mare pacoste pe capul bieților oameni. Ce să se facă ei cu coarne? Hai să zicem boierii și împăratul, mai ieșeau cumva la căpătîi, dar fiica împăratului, cea frumoasă și cu părul de aur, se tăvălea zadarnic pe podele, plîngea și se văicărea, însă coarnele tot mai mult să întăreau și se îngroșau. Se dete veste în patru părți de țară, că este gata să-și mărite fata după acel om care le va scoate coarnele din cap.

Flăcăul cum aude, se îmbracă în niște haine rupte și ponosite, ia merele galbene în sîn și tocmai la poarta împăratului strigă:

— Doctor bun, doctor bun! pășind țanțoș pe lîngă străjile împăratului.

— Ce doctor mă? îl întrebă chiar împăratul, de la un ochi de geam de la nu știu al cîtelea cat.

— Doctor bun!

— Cine e doctor bun?

— Eu sînt doctor bun.

— Dacă ești doctor bun scoate-i fiicei mele coarnele din cap, că e gata leșinată și o să-și dea sufletul săraca! Dar dacă vei fi vreun vîntură lume cum te arată făptura, îți tai capul. Cum intră în palat, scoase o custură ruginită și începu să taie nodurile din coarne. Dădu fiicei împăratului și celorlalți cîte un măr galben și cum îl mîncară le căzură la toți coarnele. Fiica împăratului plînse de bucurie și-l sărută pe doctorul bun. Împăratul ca să nu se facă de rîs, trebuia să se ție de vorbă. Îl îmbracă pe doctor bun în haine împărătești și făcu o nuntă mărităndu-și după el fata, de se duse pomina.

A ținut nunta o lună și o săptămînă și-au mîncat și beut, și-ai săraci și-ai avuți laolaltă. Și de atunci tot bat tobele și cîntă lăutarii, ca să se mărite fetele și să nu se mai isprăvească jocurile, chiotele și cheful. La nunta asta am jucat și eu și mi-am rupt o pereche de papuci, de iapă moartă, cine nu crede, să aibă aceeași soartă.

A fost o pereche de oameni săraci nevoie mare. Aveau trei băieţi şi o căsuţă mică răzimată-n propte. Se arăneau şi ei cum puteau, cu poame, cu ciuperci şi bureţi.

Bărbatul se ducea la pădure să care lemne şi surcele acasă cu croşna, ca să nu îngheţe în iarnă de ger cu copiii pe vatră.

Într-o zi, cotrobăind după surcele prin pădure, a văzut o pasăre speriată zburînd dintr-o scorbură. S-a suit în copac, a băgat mîna în scorbură şi a găsit un ou. A luat oul şi a plecat cu el acasă. Acolo l-a arătat muierii bucuros de ispravă. Baba-i zise că e ou ce costă o avere, să-l vîndă mîine la piaţă! Pleacă moşul la piaţă să vîndă oul şi să cumpere pe el sare.

— Cît cei pe oul ăsta? îl întrebă omul ţanţoş.

— O pungă de galbeni! răspunse el în glumă.

Omul a scos punga şi i-a dat-o. Omul a luat bucuros punga şi a plecat nevăzut de nimeni. Pe drum, l-a apucat o frică. Să nu-l prindă străjile împărăţiei că a păcălit omul, luînd o pungă de aur pe un ou de pasăre. S-a dus la o dugheană, a cumpărat un sac nou, pîine albă, orez, peşte şi alte bunătăţi. Acasă, nevasta îl vede cu sacul plin şi-i zise:

— Cine măi te-a mai însăxănat aşa cu sacul ăla? Al cui este?

— Al nostru! răspunse el zîmbind.

— Măi omule, nu se poate! Tu ai făcut vreo hoţie de ne bagi de vii la ocnă! El îi povesteşte din fir în păr întîmplarea şi descarcă sacul. Ea, îngenunche şi se roagă pe la icoane. Cînd se scoală-i zice:

— Bărbate, mîine te duci la pasărea aia şi mai de noapte.

— Mă duc, muiere, mă duc, dacă tu zici! Şi se duse.

Cînd la pomul cu pricina, pasărea iar zboară şi el din nou mai găseşte un ou şi pleacă la tîrg cu el să-l vîndă. Aşează oul în palmă şi aşteaptă cumpărătorii. Vine unul şi-l întreabă:

— Cît ceri pe oul ăsta?

— Două pungi cu galbeni! E ou de mare preţ, zise el. Omul îi numără două pungi cu galbeni şi luă oul. A treia oară merse şi mai luă un ou. Îl vîndu şi pe acela cu trei pungi de galbeni. Muierea lui vrea şi mai mult aur şi într-o zi îi zise:

— Omule, dacă poţi, prinde păsărica.

El o pîndi şi o prinse. Era o pasăre neagră, frumoasă. Îi făcu o colivie şi în fiecare zi pasărea îi făcea cîte un ou. El le vindea şi se îmbogăţea. Îşi făcu case mari, palate sclipitoare ca soarele şi mai la urmă porni negustoria cu cămilele, de unde bat cele patru vînturi. Nimeni însă nu visa că sub aripă, păsărica are ceva scris! Cei trei copii ai negustorului, tocmai mergeau la şcoală. Învăţătorul, om cu învăţătură a simţit că e ceva cu pasărea asta. Nici una, nici alta, s-apucă să se ţie cu muierea negustorului. Ştia el ce face! Într-o zi îi cere muierii negustorului, dacă-l iubeşte, să taie păsărica. Ea, ca să-i dovedească cît îl iubeşte, taie pasărea. Atunci dascălul, priveşte sub aripă şi vede ce este scris: cine va mînca căpăţîna, va fi împărat. Cine va mînca pipota va şti tot ce este pe lume şi în soare. Iar cine va mînca inima, acela va fi isteţ. Dascălul cum citi pe furiş, dete pasărea s-o fiarbă şi tăcu cum tace mormîntul.

— Bagă de seamă, îi zise el, să ai grijă că nu mănînce copiii nimic din pasăre. Puseră pasărea în oală la foc, iar el plecă împreună cu copiii la biserică să se roage. Cînd acolo, copiii nestatornici ! N-au răbdare și se furișează prin lume pînă acasă. De flămînzi ce erau, cer cîte o bucățică din pasăre.

—Nu se poate, că ne omoară dascălul ! Ei tot mîrîie pe lîngă mamă, și ea slabă de îngeri, n-are ce face și le dă bucăți mărunte să nu se vadă că este începută pasărea. Celui mare îi dă căpățîna. La al mijlociu îi dă pipota, și celui mic îi dă inima. I-a împăcat pe copii și au plecat la joacă. Vine dascălul ca o vijelie că nu l-au ascultat copiii.

— Unde sînt copiii ? o întrebă el.

— Se joacă !

— Ai fiert păsărica ?

— Da, am fiert-o.

— Unde e capul ?

— L-a mîncat al mare !

— Dar pipota ?

— A mîncat-o al mijlocaș !

— Și inima ?

— A mîncat-o al mic !

— Să știi că m-ai mîncat și pe mine fript ! Nu m-ai ascultat, păcătoaso ! Acum să luăm copiii și să-i închidem în hambar. Cînd o veni soțul tău să-i spui că i-ai pedepsit fiindcă au dat drumul la păsărică. Iar noi doi mîncăm ce a mai rămas. Au închis copiii cu lacăt, au mîncat și au băut bine, iar copiii au rămas plîngînd în hambar. El le-a pus gînd rău să-i omoare noaptea. Cel mijlocaș care mîncase pipota, de acum știa tot. Cînd veni noaptea le zise celorlalți :

— Măi fraților, să știți că ne omoară la noapte învățătorul !

— Și ce să facem ? îl întrebă al mic.

— Scoatem o scîndură și fugim în lume !

Scoaseră o scîndură și se făcură nevăzuți. Toată noaptea au fugit prin pădure cu sufletul la gură. Dimineața ajunseră la o poiană mare, frumoasă cu flori mirositoare. Acolo lume multă adunată, cîtă-i frunza și iarba.

Se furișează și ei prin mulțime și privesc. Acolo, mulțimea se adunase să aleagă un nou împărat. Cum alegeau ? Se împodobea un porumbel cu floricele, apoi i se da drumul. Pe al cui cap se punea acela era ales împărat.

Se cîntară cîntece, se făcură mătănii, împodobiră golumbul și-l slobozîră în lume. Golumbelul zbură peste mulțime, făcu cîteva rotocoale și se așeză taman pe capul celui mare, care mîncase căpățîna păsăricii.

Mărimile adunate se mirară și nu vreau în ruptul capului să fie acel copil ales împărat. Prind golumbelul și-i dau drumul a doua oară. Golumbul, zboară ce zboară și se lasă tot pe capul copilului. Mulțimea nu vrea și cîrtește Cum o să fie împărat un copil. Se gîndesc ce să facă și ca să scape de copil îl bagă într-un sac și-l leagă fedeleș, poate așa o scăpa de el. Îl legară bine și-l ascunseră-n mijlocul mulțimii. Porumbelul cum îl lăsă slobod, zbură cît zbură buimăcit că nu vedea copilul și pînă la urmă se lăsă pe sac. Mulțimea n-are ce face și-l alege pe copilul cel mare împărat. Copilul cel mare și cei doi frați rămîn cu gurile căscate. Ce-o fi cu atîta noroc ? Se mirară ei. Împăratul așa mic cum era, nu știa nimic. Cel mijlocaș îl învăța cum să-și apere împărăția de oamenii ticăloși dinăuntru împărăției și de dușmanii din afară. Cel mai mic, mai năstrușnic decî ceilalți n-are de lucru și pleacă în lume. Găsește în

cale un portofel, din care oricîți bani ai lua, el tot se umplea, dar niciodată nu se golea. Ce să facă acum, cînd era putred de bogat? Trece într-un ostrov la o zînă frumoasă ca s-o iubească. Zîna cum îl vede cît este de prostuț, se joacă cu el, îl înșeală, îi ia portofelul fermecat și-i dă cu piciorul. El se pierde prin ostrov flămînd și rămîne acolo plîngînd. Fratele cel mijlocaș, care știa tot, se gîndi și zise către împărat:

— Măi frățioare, cu frățiorul cel mic nu e bine! L-a înșelat zîna și i-a luat portofelul. O să-l mănînce jigăniile sălbatice! Hai cu oastea după el să-l scăpăm cît mai avem timp. A trecut oastea pe luntri și l-au adus pe fratele lor la palat din ghearele zînei răutăcioase. Abia atunci, tatăl lor se întoarse acasă din negustorie. Cînd aci, nu e păsărica, nu sînt copiii?! Ce s-o fi întîmplat își zicea el în gînd! Muierea îl mințea și nu-i spunea adevărul. Lui toate-i picau cu bănuială, dar nu avea nici o dovadă. Trecu gogea vreme și află, cum se află toate tainele de pe lume, că dascălul și muierea sînt vinovați. El nu se lasă și hai cu ei la judecată la împărat. Cînd la palat, fiu-su îl cunoaște, dar tace. Tac și ceilalți doi. Și zice atunci împăratul cum se judecă la ei. Ca să se vadă dacă omul este vinovat sau este nevinovat, trebuie să arunce un pietroi mare drept în sus și dacă va cade pe capul împricinatului, acela vinovat este, iar de nu curat este ca lacrima și scăpat de pedeapsă. Îi așeză împăratul pe toți trei la rînd, pe ta-su, mamă-sa și pe învățător. La un semn aruncară pietrele în sus. Pe capul lui mumă-sa și al dascălului căzură pietrele și-i omorîră. Pe capul lui tată-su nu căzu nimic.

Atunci cei trei frați se repeziră la tată-su sărutîndu-i mîna de bucurie că a scăpat teafăr. Îi povestiră toată întîmplarea și rămaseră la curtea împărătească, trăind în pace și fericire.

Numai pe cei lași și ticăloși așa-i pedepsi Dumnezeu!

Încălecai pe o surcea,
Vă spusei povestea așa!
Încălecai pe o roată,
Și vă spusei povestea toată!

DOI FRAȚI

A fost o păreche de oameni săraci, aveau trii băieți și n-aveau decît o singură casă. Să arăneau cum puteau, să ducea bărbatul la pădure să adune lemne cu croșna, de făcea mîncare soția.

Într-o zi, el a văzut că a zburat o pasăre dintr-o gaură; s-a dus el, a băgat mîna, a găsit un ou, a luat oul și a plecat acasă. I l-a arătat muierii. El credea că e ou de pasăre. Ea i-a zis:

— Te duci mîne la oraș îl vinzi și ei sare. Ajunsă el la piață cu oul.

— Cît ceri pe oul ăsta?

— O pungă de galbeni, a zis el în glumă. A scos punga și i-a dat-o; negustorul a luat oul și a plecat! Da el de frică s-a ascuns prin lume să nu-l găsască poliția că a luat o pungă de aur.

S-a dus de a cumpărat un sac nou, pîne albă, orez, pește și altele și s-a dus acasă! Nevasta-l vede cu sacul plin și zice:

— Cine mă te-a mai însăxănat și al cui e sacul?

— Al nostru. Păi de unde vii; a îngenuncheat ea și s-a rugat la icoană.
— Bărbate, iar te duci mai de noapte la pasărea aia.
— Mă duc, fă!
Iar s-a dus și a luat sama că e ou de mare preț.
A doua oară un alt negustor îi dă două pungi de galbini, da a treia zi, cere trei pungi de galbini.
Pe urmă femeia-i zice:
— Dacă poți să prinzi pasărea e bine.
Era singură și el a prins-o și a adus-o casă. I-a făcut colivie și ea oua cîte un ou. El îl vindea, făcu case, se făcu mare negustor și porni cu săniile piste Dunăre. Da păsărica subt arpie avea ceva scris ce nu știa nima.
Cei trei copii învățau și la școală, da învățătorul era și dascăl la școală, aude asta di la alți copii, trage cu urechea.
— Ai mă, cum aveți voi o păsărică?
— Da, face ouă și tata ia aur pe ouă!
Merge dascălu în vizită odată, de două ori, și se-mprietenește cu nevasta omului. Cînd omul ei era plecat, el cere dacă-l iubește să-i taie păsărica. Ea pentru a-i dovedi zice da.
Da învățătorul a văzut ce e scris: cine va mînca capul va fi împărat, cine va mînca pipota va ști tot, iar cine va mînca inima va fi isteț.. Dascălul a citit, a tăcut și i-a zis:
— S-o tai și la nima să nu-i dai nimic și copiii să vie la biserică să nu le dai să mănînce din păsărică. Copiii au stat cîta la biserică și au plecat acasă. El nu i-a văzut. Cînd acasă al mare a cerut să mănînce.
— Nu că, din păsărică nu se poate, ei cer și ea îi dă la al mare căpățîna, la al mijlocaș îi dă pipota și la al mic neavînd ce să-i dea, el a furat inima și au plecat la joacă.
Vine învățătorul:
— Ai tăiat păsărica?
— Da.
— Unde e capul?
— L-a mîncat al mare.
— Da pipota?
— A mîncat-o al mijlocaș.
— Da inima?
— A mîncat-o al mic.
— Unde sînt copiii?
— Afară.
— Sînt copii răi, să-i închidem în hambari și să-i ducem acuma să-i închidem. Cînd o veni omul tău, să-i spui că ei au dat drumul la păsărică și de frică au fugit la pădure ca să nu-i bați.
I-a luat pe copii și i-a închis în hambar. El a luat cheia la el cu gîndul ca noaptea să-i omoare!
Cel ce mîncase pipota știa tot și a zis:
— Mă, la noapte ne omoară dascălul.
— Ce să facem? al mic zise.
— Scoatem o scîndură și fugim toată noaptea.
La ziuă ajunseră departe într-o poiană, da acolo multă lume. Da să duc și ei să privească, cînd acolo lumea avea să aleagă pe împărat și cum îl alegeau?

Împodobeau un porumbel, golumb cu flori, și-i dau drumul și pe-al cui cap se va pune ăla era ales împărat!

Stînd ei așa, se dă drumul la golumb și golumbul se pune pe capul ălui mare, care mîncasă căpățîna. Lumea a zis:

— Nu e adevărat! Nu e adevărat! a făcut golumbul greșeală. Atunci au prins golumbul și i-au pus iar coroana de flori și i-au dat drumul.

Golumbul iar face un ocol și iar să pune pe capul ălui mare. Da lumea nu vrea să-l puie pe el împărat și alții mai șireți zic:

— Să-l punem într-un sac și să-l ascundem pe copil să nu-l vadă golumbu.

Deteră ei drumul a treia oară la golumb, el ocoli, ocoli pînă să pusă pe sac. Atuncea lumea a rămas cu gura căscată și a zis:

— Ăsta este ales de Dumnezeu ca împărat.

Da el nu știa nimic și-l învăța al mijlocaș; făceau șușele, poduri, îmbrăcau armata, instruia armata, și de aia li se zicea cei doi frați împărați! Da împărăția mergea bine.

Cel mai mic găsi un portofel din care or cîți bani lua nu se termina. A auzit el că este într-un ostrov pe Dunăre o zînă care-i poate goli portofelul. S-a dus la zînă și i-a zis:

— Mă, de atîta vreme, n-a venit nima la mine. A pus gheara pe el și i-a luat portofelul și i-a dat cu piciorul. El n-are bani nici să iese îndărăt din ostrov

— Mă, știi tu ce este cu fratile? L-a înșelat zîna, mergem să-l luăm la palat. L-au adus la palat iar.

Tatăl lor veni de pe unde era dus și vede:

— Nu e păsărica, nu sînt copiii!

Ea a mințit cum a fost învățată, da s-au găsit vecini care au spus de dascăl că a trecut și el pe la el. Și iacă să-l dea în judecată. Da unde să-l dea în judecată? A crezut și el că ai doi împărați judecă dirept. Trecu timp de atunci și se duce el cu dascălul la judecată. Da el nu-i cunoaște pe copiii lui, da copiii îl recunosc și-i judecă așa:

— Fiecare să ia o piatră mare și s-o arunce în sus și care e drept n-are să cadă piatra pe el. Toți au aruncat piatra și-a căzut pe dascăl și pe mumă-sa, așa a rămas numai tata.

Pe urmă ei au spus tot lui ta-su și au rămas împreună la palat, iar cei vicleni au fost pedepsiți de cel de sus.

DREPTATEA ȘI STRÎMBĂTATEA

Departe spre soare-răsare, la coadele mărilor, unde se împreună cerul cu pămîntul, trăia un împărat bătrîn și gîrbovit de ani. Împăratul își învăța copiii de mici să mînuiască arcul și sulița, să călărească, să lovească cu praștia din zbor vulturii semeți și să se bată cu săbiile făcute din paltini. Copiii creșteau sub privirea grijulie a bătrînului împărat care-i învăța să fie drepți cu lumea și cinstiți. Îi învăță împăratul pe fiecare și cîte o meserie, fiindcă zicea bătrînul, soarta-l poate face pe om împărat, da-l poate face și cerșetor și cine are o meserie, are o brățară de aur.

Împăratul ajunse într-o vreme că-i luă Dumnezeu vederea. Mergea încovoiat în toiag și abia ținîndu-se de fiul cel mic care fiindu-i milă nu-l lăsa să se chinuie ținîndu-se de pereți.

Așa trecea vremea și împăratul îmbătrînea și îmbătrînea mereu de-i crescuse o barbă albă pînă la genunchi, iar trupul i s-a făcut tot o rană de-i cădeau plotoaje de coptură pe jos și viermii mișunau pe carnea lui. Degeaba încercară toți vracii să-l zviduie că toți rămaseră neputincioși în fața boalei care-i măcina zilele în chinuri. Și așa într-un miez de noapte neagră ca și inima lui de atîtea chinuri Sfîntul Arhanghel scobori din cer pe o scară purtînd în mînă o sabie de foc și intră la împărat. Cînd vru să-i ridice viața cu sabia de foc, împăratul se-mbujoră la față și-i spuse:

— Mai așteaptă o clipă, Sfinte Arhanghele, că n-aș vrea să trec în lumea celor drepți înainte de a da povețe celor doi copii ai mei:

— Grăbește-te, bătrîne, spuse Arhanghelul, eu sînt în slujbă și n-am timp să aștept pe fiecare muritor. Pînă în zori trebuie să colind pămîntul în lung și în lat ca să rup firul vieții la mii de moși ca tine, la mii de fete, băieți și copii.

După ce Arhanghelul se așeză la capul împăratului, lăsînd jos sabia, împăratul își chemă fiii și stringîndu-i la piept le spuse:

— Copiii mei, și lacrimile îl podidiră curgîndu-i șiroaie pe cutele adînci ale obrajilor scorojiți de bătrînețe, eu plec din lumea asta. Mă duc departe sus în lumea celor drepți lîngă mama voastră care mă așteaptă. Voi rămîneți singuri. Aveți grijă de împărăție, s-o apărați de dușmani și să vă înțelegeți ca frații. Să nu împărțiți împărăția. S-o stăpîniți cu schimbul, unul un an, celălalt un an, pînă vă vor moșteni copiii voștri. Iubiți-vă neamul, fiți drepți față de cei săraci ca și față de cei bogați. Dreptatea să fie izvorul din care să vă adăpați voi și supușii voștri. După asta, Sfîntul Arhanghel ridică sabia de foc, trase și împăratul amuți pentru vecie. Copilul cel mic plînse amarnic moartea tatălui său, iar cel mare abia așteaptă să-l îngroape pe ta-su că luă în mîinile sale frînele împărăției, alegîndu-și ca sfetnici dintre oamenii mincinoși și nedrepți, hoți și trădători. Fratele cel mare și nedrept zise îndată celui mic:

— Aide de la mine, nu mai vreau să trăim împreună, îți dau toată averea ta, trei sute de țechini și un cal, asta e toată partea ta din tot ce am moștenit de la tata, alta nimic n-ai.

— Fac voia ta, frate, răspunse fratele cel mic și drept. El își luă cei trei sute de țechini, calul și plecă rostind:

— Agrest, laudă lui Dumnezeu. Iată cît mi se cuvine din toată împărăția.

Fratele cel mic porni în lume fără nici un capăt. Merse pe unde-l ducea calul și gîndul. Dormea pe cîmp, se hrănea cu pur din pădure, cu alune și struguri de viță sălbatică. Mergînd el așa în lung și-n curmeziș de împărăție se întîlnește cu frati-su împăratul. Fratele cel mic și drept strigă celui nedrept:

— Să-ți ajute Dumnezeu, frate!

— Rău să-ți dea Dumnezeu, frate, că-ntotdeauna pomenești pe Dumnezeu, cînd e știut că e mai bună nedreptatea decît dreptatea, zise cu mînie fratele, ajuns prin silă împărat.

— Ai să ne rămășim că e mai bună dreptatea decît nedreptatea, adăugă cel mic.

— Primesc rămășagul, răspunse cu îngîmfare, fratele cel mare. Ei făcură rămășag pe o sută de țechini. Drept judecători, căzură la înțelegere să întrebe pe cel dintîi om ce le va ieși în cale și să hotărască ce este mai bună, dreptatea sau nedreptatea.

Acuma, mergînd ei așa vreme îndelungată iată că într-o zi, în asfințit de soare se întîlnesc cu un călugăr călare pe un cal alb și frumos ca un golumb. Fratele cel mic fiind sigur că e mai bună dreptatea și că toată lumea iubește și dorește dreptatea, văzînd călugărul și îmbujorîndu-se la față că a dat peste un om cinstit îl întrebă:

— Sfinte părinte, drumeț ești ca și noi și sfînt precum veșmintele te arată; spune, ce este mai bună, dreptatea ori strîmbătatea?

Călugărul îi privi pe amîndoi și rîzînd ca un diavol răspunse:

— De cînd e lumea, lume și pămîntul, pămînt, strîmbătatea e mai bună!

Fratele cel mic rămase trist locului, cum poate un călugăr să spună că e mai bună nedreptatea decît dreptatea. Scoase cei o sută de țechini și-i dete lui frate-su zicîndu-i:

— Na-i, și de aram să-ți fie!

Dar în momentul ăsta călugărul se-ntoarse pe calul său arăpesc și bufni într-un rîs cu hohot. Cînd bagă bine de seamă fratele cel mic văzu că era dracul Atunci înțelese că sub haina de călugăr, s-ascunsese un diavol. Frații se despărțiră, și cel mic cutreieră lumea plin de mîhnire că a fost înșelat. Toată averea lui mai era un cal și două sute de țechini ce-i mai rămăseseră după rămășag. Banii nu-i cheltuia, mînca ce găsea prin păduri și pe cîmp, prinzînd cînd și cînd cîte o vietate sălbatică. La o răscruce de drumuri, lîngă un izvor, frații se-ntîlniră iară. Fratele cel mic îi dete bineţe celui mare, iar acesta-i răspunse:

— Rău să-ți dea Dumnezeu, că nu vezi că strîmbătatea pune stăpînire pe lume?

— Aide să ne rămășim a doua oară, că tot dreptatea e mai bună.

— Bine, vreau, adaugă cel mare, să ne judece iar primul om care ne va întîlni în cale.

Frații după ce-și adăpară caii porniră pe un drum încovoiat și cu rîpe la dreapta și la stînga. Fratele cel mic mergea cu teamă. Deodată, în fața lor răsări ca din pămînt un arap buzat negru ca o căldare de mămăligă.

Fratele ăl mare îl opri întrebîndu-l:

— Mă frate arape, ce mergi prin împărăția mea cu buzduganul de aur, fie că ești viță de-mpărat, fie că ești viță de sărac, spune-ne adevărul. Ce este mai bună, nedreptatea sau strîmbătatea?!

— Nedreptatea, răspunse arapul, zbughind-o ca o nălucă pe calul care scotea flăcări pe nări. După aia arapul își întoarse calul și i se văzu coada și coarnele de drac. Și de data asta fiul împăratului cel mic fusese păcălit. Îi dădu fratelui cel mare pe cei o sută de țechini și se despărțiră. Fratele cel mare plecă spre palatul său iar cel mic pribeag în lume la voia întîmplării.

După vreo lună frații se-ntîlniră iar, și cel mare îl întrebă pe cel mic:

— Frate dragă, așa că e mai bună nedreptatea?

— Dreptatea e mai bună, măcar de aș ajunge rob și cerșetor, adăugă cel mic.

— Vrei să ne rămășim pe ultimii tăi o sută de țechini că e mai bună nedreptatea?

— Vreau!

— Și să ne judece întîiul călător întîlnit în cale?

— Fie voia ta, frate!

Frații merseră o zi, merseră două, și-n a treia zi se-ntîlniră cu Dumnezeu în cale. Țoalele de pe el sclipeau și-mprejurul capului avea un cerc strălucitor ca soarele de pe cer.

— Călătorule, cine ești tu, întrebă fratele cel mic.

— Eu sînt stăpînul pămîntului, Dumnezeul cerului și al stelelor.

— Dacă ești tu cu adevărat Dumnezeu, fă-ne dreptate nouă, celor doi frați aflați în vrajbă și spune-ne, ce este mai bună, dreptatea sau strîmbătatea?

— Strîmbătatea, fii mei, este mai bună, toată omenirea e nedreaptă!

Fratele cel mare bufni într-un rîs drăcesc, iar cel mic neașteptîndu-se ca pînă și Dumnezeu să fie de partea nedreptății, oftă adînc și-i dădu ultima sută de țechini.

— Aduc laudă lui Dumnezeu, că n-am nici o avere, sînt om sărac și cinstit și n-am decît un cal, pe care mă rămășesc din nou că dreptatea e mai bună.

Fratele cel mare auzind că vrea să puie rămășag și pe cal îi spuse:

— Aide să pornim și cel dintîi drumeț întîlnit să hotărască dacă e mai bună dreptate sau nedreptatea!

Ei plecară în lungul și curmezișul împărăției. În acest timp se întîlniră cu un moșneag orb care abia se mișca bodicăind cu ciumagul poteca pe care abia se mișca.

Fratele cel mic îl privi cu neîncredere zicîndu-i:

— Moșule cu barba pînă-n genunchi, ai colindat lumea și ai văzut și bune și rele, acum cînd Dumnezeu ți-a luat vederea te rugăm fii drept și ne spune: ce este mai bună oamenilor, dreptatea ori nedreptatea?

— Nedreptatea, taică! și moșul plecă încet pe drum.

Fratele cel mic oftă din nou, îl podidiră lacrimile în ochi și dete calul fratelui mare dar aruncîndu-și privirea către moșneag, văzu că acesta ia bastonul și aruncîndu-l « de-a bou » de trei ori, acesta se prefăcu într-un măgar. Moșneagul cînd se urcă pe măgar care și începu să sară în sus de partea dinapoi, aruncîndu-l pe moșneag la pămînt care scoțînd un geamăt lung și năbușit se prefăcu în diavol cu coarne, se urcă pe măgar și merse mai departe. Fratele cel mic, rămase năuc și nu-i venea să creadă ochilor că fusese iarăși păcălit. Oftă din nou și întorcîndu-se spre fratele său zise:

— Aduc laudă lui Dumnezeu că am ajuns de tot sărac, dar tot cred în dreptate, n-am decît ochii și mă rămășesc pe ei că tot dreptatea este mai bună.

— Nu-ți pare rău dacă pentru dreptate rămîi fără ochi, frate?

— Nu!

Atunci fratele cel mare nu avu răbdare să aștepte vreun alt judecător și-și face singur dreptate. Se apropie de fratele său cel mic cu un cuțit și-i scoase ochii zicîndu-i cu mulțămire, să caute pe jos prin țărînă, să-și găsească ochii și să-i pună la loc.

— Acuma iată, să te ajute dreptatea, cînd ai ajuns sărac și fără vedere.

— Frate dragă, eu am pierdut averea și ochii pentru dreptate, numai te rog acum să-mi dai apă într-un ciob să-mi ud gura și să-mi spăl rănile. Apoi du-mă lîngă un izvor și lasă-mă acolo sub o plută să mor la adăpost de vînt sătul de apă și de dreptate. Împăratul frate îl duse sub o plută lîngă un izvor ce se afla în apropiere și-n coaja unui fag îi aduse apă. Pluta era puțin mai în sus de izvor. Orbul se așeză la tulpina plutei; ofta mereu căci nu mai avea nici lacrimi și nici ochi să mai plîngă. Rămase așa în negură așteptînd să fie sfîșiat de fiarele sălbatice sau să moară de foame. Stînd el aci își făcu un culcuș din iarbă la tulpina plutei și ca să nu moară de foame ajunse să pască iarbă ca vitele. Uneori se pierdea de izvor și plută și le căuta zile întregi ascultînd să audă susurul apei de la izvor. Aștepta moartea cu bucurie să-l scape de chinuri, dar ea îl ocolea.

Într-un miez de noapte se trezi deodată la zgomotul unui foşnet de păsări. Auzi pe cineva scăldîndu-se în izvorul de alături şi un glas omenesc spuse:

— Ştiţi voi, zînelor, că fata împăratului din miazănoapte este plină de răni şi trage să moară? Împăratul a chemat toţi vracii, toate babele şi doftoroaicele şi doftorii şi nima n-o mai poate vindeca. Dacă băiatul ăsta care doarme alături ar şti să ia apă de unde noi ne-am scăldat şi să i-o ducă s-o scalde cu ea, într-o zi şi o noapte ar uidi sănătoasă, pe cînd aşa, dacă nu moare rămîne chioară, oarbă, oloagă şi beteagă toată viaţa ei.

Taman cînd zîna cea mai mică sfîrşi vorba fără a se nădăi că băiatul o poate auzi, în depărtare, în adîncuri de păduri nepătrunse de picior omenesc, cocoşul sălbatec scoase un puternic cucuriguuuu, cucuriguuuu. Zînele fuga se-mbrăcară în hainele lor de borangic albe şi-şi luară zborul spre casa zînelor departe ascunse după un nor în ceri. Săracul orb de lîngă plută cum auzi zborul zînelor, s-apropie de izvorul tămăduitor, îşi spălă cu băgare de seamă ochii şi mare-i fu mirarea cînd văzu din nou apă, iarbă, copaci, păduri şi păsări. Numai la soare nu se îndura să privească. La asfinţit văzu şi soarele şi luna cînd răsări pe ceri după ce se înnoptă.

Mare mulţămire aduse el zînelor, pentru care făcu şi un cîntec minunat pe care-l cînta la poalele codrului în miez de noapte.

Greutatea cea mare era acum, că nu avea în ce să ia apă ca s-o ducă la fata împăratului. În zadar încercă el să sape într-o piatră cu o băuţă tare loc pentru a pune apă care vindeca oamenii de orice boală.

Mîhnit, bietul băiat trebui să iasă la lume să caute un vas neînceput. Aşa mergînd el ajunse la o grădină, văzu troci crescute pe un gard. Rupse cu băgare de seamă o troacă mai coaptă şi un teglici mic, le scoase seminţele şi porni înapoi la izvorul cu apă tămăduitoare. Aci aşteptă el pînă ce luna se sui sus pe cer de rămase ca un caier de lînă. Aşezat din nou în culcuşul său aştepta scăldatul zînelor şi după ce cîntă cocoşul de-şi luară zînele zborul spre stele, luă troaca şi ţegliciul, le umplu cu apă tămăduitoare şi porni către împărăţia de miazănoapte. Lung era drumul pînă la acel împărat.

În timpul ăsta fata împăratului trăgea să moară. Văruicile ei ca şi dănacii care veniseră din toată lumea cu fel de fel de leacuri să-i scape viaţa nu-i puteau ajuta la nimic. Acum nici un leac n-a putut s-o vindece, fata împăratului abia îşi trăgea sufletul. Împărăteasa îşi smulgea părul din cap de durere, umbla năucă prin palat şi nu-şi mai găsea loc de durere că-şi pierde fata. Împăratul se gîndea să-şi pună capăt zilelor cu gida, dacă fiica lui va muri pentru că o avea numai pe ea. Acuma în timpul ăsta fratele cel sărac mergea iute spre scaunul împărăţiei. El alerga ziua şi noaptea, drumul era lung şi cal nu avea. Ar fi putut să fure vreun cal, însă se gîndea că ta-su l-a-nvăţat, nici la cea mai mare nevoie să nu fure din lucrul altuia că mare pedeapsă l-ar putea aştepta.

El mergea pe căi lungi şi ocolite tot aşa cum îl sfătuise ta-su că cine merge pe drum ocolit ajunge mai iute decît cel ce vrea să ajungă pe drum mai drept. Marea lui nenorocire a fost că necuratul l-a urmărit de pe urmă. Cînd s-a apropiat de zidurile marelui oraş care se zăreau în depărtare, diavolul îi ieşi înainte prefăcut în porcar şi cînd trecu cu porcii pe lîngă el înadins dete cu o moacă şi-i sparse troaca cu apă de la izvorul zînelor.

— Ce-ţi pare rău, de o troacă măi, de mă priveşti aşa?

— Nu-mi pare rău, omule, că ştiu că n-ai vrut, numai mă mir unde s-a pomenit porcar cu coadă?!

Diavolul atunci băgă de seamă că uitase să-şi bage coada-n cioareci şi plecă cu turma de porci, ruşinat la Scaraoschi să ceară alte ţoale că a fost recunoscut. Tartorele se făcu foc de mînie de-l păli de cîteva ori peste spinare cu o furcă de fier de-i pîrîiră oasele. Îi porunci să se prefacă în cerşetoare ca să-l poată căta dacă nu mai are şi alte vase cu apă de la izvorul zînelor.

În timpul ăsta fratele cel mic schimbă poteca o luă să ocolească cetatea. Diavolul prefăcut în cerşetoare se legă de un băieţandru care venea de undeva de la drum, şi crezînd că e fratele împăratului care ducea apa zînelor se prefăcu că a fost batjocorită ca cerşetoare începu să-l lovească cu ciomăgelul tocmai pe unde zicea baba, căci ciomăgelul era putere fermecată. Cînd baba a gîndit c-a spart toate vasele drumeţului ce le-ar fi avut şi-a văzut de drum lăsîndu-l pe acesta leşinat.

În acest timp fratele cel sărac al împăratului din împărăţia lui Soare Răsare, ascultînd de sfaturile tatălui său, că dacă vrea să ajungă la ţintă e mai bine să folosească drumul ocolit, porni şi merse pe marginea oraşului şi intră în cetate, tum-te pe la celălalt capăt al oraşului. Ajunse acolo taman înainte de cîntatul cocoşilor.

În palat toată lumea plîngea şi se văicărea. Fata împăratului îşi trăgea cea de pe urmă suflare. Cei de lîngă ea stăteau încremeniţi şi neputincioşi în faţa morţii, care venise şi sta gata să-i ia sufletul tinerei şi frumoasei fiice de împărat din împărăţia de miazănoapte. Şi în deznădejdea asta cînd toţi o credeau pierdută şi însăşi moartea era sigură că înainte de cîntatul cocoşilor va zbura cu sufletul frumoasei fete spre cer, fratele cel mic şi sărac intră ca furtună în palat nu ca un flăcău chipeş, tînăr şi frumos, ci ca unul rupt, zdrenţăros cu faţa bătută arsă de soare şi vînt, supt de foame şi istovit de drumuri pe care mersese de trei luni de zile, zise cu îndrăzneala începătorului însă cu un glas aproape stins de drumuială:

— Am venit cu apă tămăduitoare de la marginea lumii ca să dau viaţă fiicei voastre. Lăsaţi-mă o zi şi o noapte să o îngrijesc eu şi s-o spăl cu apa de la izvorul zînelor.

— Bine ai venit, fiule, fă ce ştii să-mi poţi scăpa fiica de la moarte şi dacă vei putea, împărăţia va fi a ta.

— Fac tot ce pot şi cred că e bine şi drept, aşa cum m-a învăţat tatăl meu. Fratele cel mic, puse într-o albie de lemn cîteva picături de apă din tegliciul pitulat sub braţul stîng şi îi făcu baie fiicei împăratului. Fata începu să se simtă mai bine, se înveseli şi mulţămi necunoscutului care-i adusese leacul din apa neîncepută a zînelor. După o zi şi jumătate ea fu vindecată şi ieşi pe porţile palatului de aur ca s-o vadă poporul din împărăţie, care auzind de însănătoşirea ei se strînsese la porţile palatului să se bucure.

După ce fata uidi curată şi sănătoasă de răni, împăratul se bucură aşa de mult că scoase pe toţi robii din închisori şi iertă de datorii pe toţi oamenii săraci ai împărăţiei. El se jură că nu va mai face niciodată războaie şi va cere la toţi împăraţii să trăiască în prietenie şi înţelegere!

Se înveseleau soli de împăraţi veniţi din toate părţile lumii, se înveselea poporul de însănătoşirea fiicei împăratului. Împăratul de bucurie, îmbrăcă pe bietul drumeţ în ţoale de mătase strălucitoare de împărat cum i se cuvenea după dreptate, îl luă ca ginere şi cheamă la nunta fiicei sale pe toţi împăraţii din lume.

La nuntă veni şi fratele său cel mare din împărăţia de la Soare Răsare. Lîngă scaunul împăratului sta acum încă un scaun de aur în care sta fratele

cel mic și sărac, cel cu direptatea. Fratele cel mare, împăratul țării de la Soare Răsare, văzînd pe fratele său cel mic lîngă împărat șezînd pe scaunul de aur, cu ochi în cap pe care el îi scosese, se înfricoșă, îngălbeni și rămase locului ca o stană de piatră.

Drumețul, înainte de a se însura cu fata împăratului vru să încerce pe împărat să vadă cît de drept este și-l întrebă:

— Înalte împărat, ce credeți că e mai bună, dreptatea sau nedreptatea?

— Dreptatea e mai bună, taicule, că ea iese la lumină din întuneric ca și soarele din noapte, ca și iarba și vietățile, primăvara din negura pămîntului.

— Atunci vreau să vă fiu ginere. Eu pentru dreptate am pierdut împărăția tatălui meu, am ajuns sărac și cerșetor și iată că pentru dreptate soarta m-a ajutat să înving nedreptatea.

Împăratul auzind că el a fost și fiu de împărat și a pătimit pentru dreptate și mai mult s-a bucurat și nunta a ținut o lună și-o săptămînă, de cînd se punea luna și uidea cît secera.

La nunta lui el s-a purtat frumos cu fratele lui cel mare, spunîndu-i:

— Frate dragă, ție să-ți dea soarta așa bine, așa noroc, după bunătatea inimii tale!

După nuntă, frate-su împăratul plecă foarte mîhnit că împărăția sa s-ar putea clătina de acum înainte din pricina fratelui cel mic căruia îi scosese ochii și-i luase toată împărăția. Se temea acum de puterea fratelui său care avea în mînă dreptatea. La drept vorbind fratele cel mic ajuns împărat își vedea de treburile împărăției, de dreptate pentru popor și nici nu se gîndea să-i facă fratelui său vreun rău. Era mulțămit că putea să împartă dreptatea între oameni. Tînăra împărăteasă avu după un an de zile un făt frumos ca din povești. Urma din nou veselie și petreceri și peste tot dreptate și mulțămire pentru popor. Fratele cel mare în schimb ajunsese foarte trist și nemulțumit cu soarta sa. Începuse să se căiască de faptele sale însă totuși lăcomia nu-l părăsea. Aflase de izvorul zînelor și se gîndea ce să facă ca să-l poată întrece pe fratele său.

Tocmai atunci auzi că într-o împărăție din miazăzi ar fi pe patul de moarte fiica împăratului. Își puse în gînd că n-ar fi rău dacă și el se duce ca fratele său să fure din apă și apoi s-ar însura cu fiica împăratului. S-o vindece mai întîi, e tocmai ceea ce dorea ca să-l întreacă pe fratele și să-și mărească și marginile împărăției. Zis și făcut!

Nu stătu mult pe gînduri, luă un vas și porni la izvorul zînelor. Aci mai întîi își scoase ochii și se pregăti să aștepte miezul nopții ca să ia și el apă din izvorul cel tainic. El care credea și acum că e mai bună nedreptatea s-ascunsă între niște răchită și aștepta cu luare aminte coborîrea zînelor din cer la scăldat. Voia și el întîi să-și spele ochii ca să vadă, apoi să ia apă într-un ulcior și să se ducă la fata împăratului din miazăzi. După puțin timp s-auzi foșnetul zînelor care veneau voioase la scăldat. Cînd ajunseră la izvor, cea mai mare spuse către celelalte:

— Suratelor, fetelor, voi știți că s-a vindecat fata împăratului de miazănoapte cu apa din izvorul nostru?

— Bag seama vreo fată omenească o fi ascultat vorbele noastre și i-o fi dus din apa tămăduitoare, spuse cea mică.

— S-ar putea și acum cineva să m-asculte. Ar fi bine să căutăm împrejurimile înainte de a ne scălda.

Zînele începură a căta. Nu cătară prea mult că deteră peste fratele cel mare pitulat în desişul răchitelor.

— Ce cauţi aci, blestematule, în împărăţia zînelor, nu ştii că cine vine să ia apă pe furat din izvorul vieţii, plăteşte prin moarte?

Fratele care iubea nedreptatea şi nu era mulţămit cu soarta ce o avea, fu apucat de zîne de mîini şi de picioare care trăgînd fiecare de el în toate părţile, îl spintecară în bucăţi şi-l azvîrliră lîngă un ciongar bătrîn ca să-i mănînce carnea cea acră corbii şi vulturii cerului.

Fratele cel mare îşi făcu singur dreptate în cele din urmă, căci săpase groapa altuia şi căzu el într-însa.

MUSTĂCIOSUL

Au fost trei fete la adunat fîn pe livezi primăvara. Cum adunau ele fîn de pe livezi, le-a văzut ursul din peşteră. S-a repezit la cea mai frumoasă, a luat-o în braţă şi a fugit cu ea în peşteră. S-a culcat cu ea şi-a luat-o de muiere! Muierea a plecat greoaie şi a făcut copilul. Ursul n-a lăsat-o nici să vadă soarele.

I-a dat ea copilului ţîţă şi-i spune:

— Până cînd mă ţii aşa, ia piatra din uşa peşterii; am copii acuşa, nu mai plec eu de la tine. Şi iasă ea afară pe lume, mîngăie copilul. Da într-o zi, cînd i-a venit ei a luat dunga şi a fugit şi s-a dus în lume, l-a lăsat pe urs. Dar copilul a rămas cu tată-su. Nu mai are ţîţă şi-l întreabă ursul pe copil:

— Ce-ai mîncat pînă acum?

— Lapte!

— Bine, o să-ţi aduc lapte de vulpe, lupoaică, ursoaică, de ce-ţi place ţie! S-a-nvăţat copilul pe lapte amestecat de la joavine. Şi aşa a crescut copilul 10—15 ani şi se simte puternic. Şi-a venit el în mintea lui şi-i spune la urs:

— Tată, ce stau eu cu tine? Eu sînt un om, mă duc la lume. Trebuie să mă-nsor să iau fămie!

— Mă taică, copile, vrei să asculţi de mine? Să nu ieşi din peşteră, nu fi prost să ieşi. Văd şi eu că trebuie să te duci în lume. Vino-ncoa cu mine.

Şi şi-au ales un fag mai gros.

— Dacă pleci de la mine, ia fagul ăsta, scoate-l şi pune-l în pămînt, cu coroana, cu crengile-n jos. Hai trage afară pe fag.

Trage, dar n-are putere să-l scoată!

— Poţi să pleci numai rămîi un om prost; dar dacă mai stai un an de zile ai să ajungi om mare, haiduc mare. S-a oprit copilul şi a mai stat încă un an. Era mai puternic. Cînd a venit anul a zis:

— Hei, tată, a trecut anul, mă duc.

— Vino încoace, scoate fagul şi pune-l cu vinele-n sus.

Îl trage dar nu poate să-l întoarcă.

— Mai trebuie să stai încă un an, dacă vrei să asculţi de mine să ieş-i om mare. Al de al treilea an l-a scos pe fag şi l-a pus cu rădăcinile-n sus.

— Hei, acuma poți să te duci.

A plecat băiatul în lume. Se duce pe o cîmpie. Cînd se uită acolo pluguri multe, ară cu boii. Numără el vreo 400 pluguri, ară unul după altul. Le dă bun lucru și se duce la plugari.

— Bun lucru, plugarilor, aveți ceva demîncare?

— Bre, încă n-a venit prînzul; vine acuși mîncarea, de 400 de oamini și 400 de pluguri.

— Mai odin și eu aici pînă vine prînzul.

— Lasă că prînzeşti cu noi!

Pe la prînz, iată carăle vin pline cu fiertură, oale, cazane. Au oprit plugarii boii, s-aşează să mănînce. Zice băiatul:

— Bre, eu n-am socoteală să mănînc cu voi, n-aveți nici voi. Eu nu mă satur singur.

— Fugi de-aci că nu poți s-o mănînci singur pe toată.

— Hai la rămaş, zice. Dacă n-oi mînca să mă omorîți aici, dar dacă oi mînca tot, să știți că vă iau cele 400 de pluguri.

Plugarii au căscat ochii şi l-au lăsat să mănînce. S-a pus pe mîncare și iprăvește.

— Păziți bine, ori îmi luați capul, ori vă iau plugurile! El le mîncă mîncarea toată.

— Mai aveți?

— Nu mai avem.

— Dejugați boii. Au dejugat boii şi au adunat plugurile. A lăsat tînjelile, jugurile și plugurile cu roțile cu totul le-a luat în spinare și a plecat cu ele în oraş şi a întrebat cine este acolo fierar și l-a îndreptat lumea într-acolo. Le-a dat jos.

— Ești maistor bun, știi să lucri? Poţi din plugurile astea toate să-mi faci un buzdugan?

— Pot.

— O să-ți plătesc bine. O să-ți ajungă fierul?

— O să ajungă.

Însă fierarul a făcut socoteala că ăsta este unul într-o ureche și o să-i facă un buzdugan mai mic și o să scape.

— În cutare vreme o să vin să-l iau îi zisă.

S-a apucat fierarul a topit fierul și a făcut un buzdugan; alelante pluguri i-au rămas lui.

În ziua vorbită vine băiatul să-și ia buzduganul și maistorul să-și ia banii.

— L-ai furșit?

— L-am furșit.

— Adu-l încoa.

Ia copilul buzduganul îl învîrtește de două ori și dă cu el în sus; cînd cade jos se și frînge-n două.

— Ziseși că-mi faci buzdugan? Scoate plugurile toate!

Le-a scos și l-a tăiat pe maistor.

Ia băiatul plugurile și buzduganul pe spinare, pleacă şi se duce la alt maistor.

— Poți să-mi faci din plugurile astea un buzdugan?

— Pot.
— Dacă poți, fă-l; cît ceri atît îți plătesc.
Maistorul auzise ce se întîmplase cu celălant.
— Lasă-l că-ți fac buzdugan. El lăsă plugurile și maistorul a topit tot, ba a mai cumpărat 20 de pluguri și a băgat tot în buzdugan.
Vine copilul să ia buzduganul. Dă cu el în sus și cînd cade nu se mai frînge. I-a dat banii și a plecat.
A ieșit pe o cîmpie unde muncește lumea. Merge pe drum, da-n oaldă lîngă drum, sapă un om cu fata lui.
— Bun lucru!
— Mulțămesc dumitale.
— Aveți o țîră de mîncare că tare mi-e foame.
— N-avem, da vine muierea cu prînzul, șezi că e vremea să vină.
— Da ce-ți este fata asta?
— Asta este fata mea!
Se vede și muierea cu prînzul. Oala îmbăierată, mălaiul pe traistă. A pus jos masa, a pus făsuiul în strachină. El cum a pus mîna pe lingură a început să soarbă; da omul, gazda holbează ochii mari.
— Stai o țîră, măi băiete, nu te grăbi: că la noi așa este obiceiul să faci sfînta cruce și să zici: « Doamne păzește-ne de rău », și pe urmă să mănînci.
Făcu băiatul cruce, iar luă lingura și începu să mănînce. Mîncară toți și toți se lăsară deodată.
— Măi băiete, nu-ți fie rușine, ia de mănîncă.
— Am mîncat și m-am săturat.
Se gîndi el: dincolo mănînci cît 400 și nu te saturi, dar aici mă săturai. Ce-o mai fi și asta?
După ce se săturară odinîră cîta și o luară la taină.
— Vreți voi să măritați fata asta după mine?
— Vrem, ama se ține de ea o hală. Vine la amiaz întotdeauna la ea.
— Astăzi vine?
— Vine.
— Ce ală e aia?
— Mustăciosul!
— Unde șede?
— Care știe? Mai stai cîta să-l vezi.
— Măi băiete dincotro vine el?
— Vine de la scăpătat.
— Și cum vine?
— Vine cu o mustață pe pămînt de mătură drumurile și ogașele, iar dealurile le doboară și face cîmpii; iar cu alălaltă mustață șterge stelele pe cer, le tulbură, le mestecă, le rupe. Într-o parte de mustață are 365 de cuiburi de arăți, prefăcători, bufnițe, berze, golumbi, toate moadele de păsări. Și cînd vine, vine ciripind, frînge pădurile, făcînd larmă mare, rupe ciocile, astupă ogașele, oprește apele.
Stă băiatul și să gîndește: așa ceva n-a mai auzit.
— Baș o să stau să-l văd la amiaz.
— Să stai numai pitulat, colo-n tufă, acolo fă-ți crovu și stai pitit, că urlă ca un cutremur. Să pierde lumina de pe pămînt. Cînd pornește din slăvile cerului e mare, dar cu cît s-apropie să face mic ca un voinic. Să dă jos, șede cu ea cît vrea și iar pleacă-n sus.

— O să stau să văd!

Aude la amiază vîjăind cu cele 365 cuiburi prin mustățile lui, urlă cîmpul în mustățile lui, s-apleacă copacii, pînă să face mic și doboară la ea cît omul. Cînd s-a doborît pune capul la fată-n poală că e ostănit. El, adurmit. Acum băiatul vede și pleacă la ei cu buzduganul în mînă să vadă ce face el cu ea. Vine pitiș și-l găsește durmind. Învîrtește buzduganul și dă-n capul lui și-l pomenește.

— Ia fată sama, ce mă gîdilă-n cap? Fata n-ar vrea să spună. Iar închide oichii, iar fata-l cată puțin în cap, da nu-i spune de băiatul cu buzduganul. Baiatul mai dă odată cu buzduganul și zice:

— Ceva m-a ciupit în cap, ce, tu nu vezi? zice Mustăciosul.

Băiatul își face planul să dea din toate puterile, să opintește odată, dă cît poate și să pune pe fugă. El sare supărat.

— Care mă piscă mă de nu mă lasă să mă odinesc?

Fuge băiatul, da și Mustăciosul după el. Ajunge la o arie, unii vîntură grîu. Zice băiatul:

— Ia-mă pe lopată și aruncă-mă peste apa asta. L-a pus și l-a aruncat peste apă. Ajunge Mustăciosul și-l întreabă:

— Unde e băiatul?

— Uite-l dincolo de apă.

Îl vede Mustăciosul peste o arătură, acolo un semănător cu traista de gît, da Mustăciosul aproape. Ajunge la semănător și zice:

— Lasă-mă-n traistă că vine Mustăciosul piste mine și mă omoară! L-a pitulat în grîul din traistă. Omul semănînd cu mîna grîul i-a venit să lapede în gură cîteva boabe și l-a aruncat în gură pe băiat. Cînd să roadă boabele, băiatul s-a ascuns într-o măsa găunoasă. N-are ce-i face! Omul a ros boabele și samănă grîul. Iacă ajunge și Mustăciosul.

— Unde-i ăla care fuge pe-aici?

— Nu știu, n-am văzut pe nima, cată-l!

— S-a uitat da el nicăeri. Da băiatul încă mai stă pitulat în măsaua găunoasă. S-a întors Mustăciosul mirat. A și uitat de el! Omul a luat plugul și s-a dus acasă. A grăpat și a plecat la cină. Sara cînd a ajuns acasă a făcut muierea de cină, a șezut să cineze; dar tocmai cînd să ia lingura ca s-o bage-n gură, băiatu-i sare din gură.

— Hoooo! tu erai? zău că uitasăm de tine.

— Șezi la masă să cinăm.

Se așeazară și începură să cineze.

— De ce ai dumneata o măsea spartă-n gură, întrebă băiatul.

— Păi cică pe cînd eram mai tinăr, cică m-a trimis tata cu 20 cai să cumpăr sare și cu 40 saci goi la mare. Am umplut 40 saci, cîte doi pe un cal și am plecat cu sarea și cu caii. Mergînd pe cîmp, vine un nor și sarea să topește. Eu cat încoa, încolo o colibă, iau sacii și-i bag în colibă. Acolo am stat la scuteală, iar caii afară legați. Cînd mă pomenesc la ziuă dormeam într-o căpățînă de cal. Vin pîndarii iau căpățîna de cal, o pun în praștie și dau cu ea peste cîmpie. Atunci eu am căzut cu măsaua într-un par de vie și s-a făcut găunoasă.

S-au închinat și s-au săturat dintr-un blid cu mîncare și poate trăiesc și azi fericiți, că lumea e mare și prostime multă.

A fost odată o fămeie văduvă, săracă și fămeia avea un copil din flori Într-o zi, el tot o întreba pe mumă-sa cine este tatăl lui? Da ea nu vrea să spună. Atunci el într-o zi s-a făcut bolnav și i-a spus lui mumă-sa:

— Mumă, eu am visat că trebuie să-mi dai țîță pe sub pragul ușii, că atunci mă fac bine. Ea a băgat țîța pe sub prag ca să sugă, da el eria băiat de peste 20 de ai.

— Nu ridic pragul pînă nu-mi spui cine este tatăl meu?

— Muică, em am fost slugă la împărat și tu ești copilul lui. Să te duci în gunoi unde arunci la vite băligaru și să cați acolo că o să găsăști un frîu de la calul lui tată-tu.

Băiatul a ridicat pragu și mum-sa a plecat. S-a dus, a săpat în băligar și a găsit un căpăstru ruginit ca vai de el. A luat căpăstru, l-a scuturat și a sclipit ca aurul, rugina a căzut toată. Și vine calul lui ta-su bătrîn și bubos prăpădit de tot. Calul vorbi:

— Ce ai cu mine, stăpîne?

— N-am nimic! Eu te-am strigat.

— Eu sînt calul lui tată-tu.

Și el i-a dat brînci calului.

— Nu-mi da brînci, da fierbe ovăs cu lapte și ai să vezi ce am să-ți fac!

El a făcut așa cum i-a cerut și 40 de zile i-a dat să mănînce și s-a făcut un cal frumos și i-a spus:

— Stăpîne, eu știu că tu ai un gînd de plecare undeva, da să mă asculți pe mine. Da el avea gîndul să plece să cate fata din dafin; îl rodea dorul s-o cate. Și au plecat la fata din dafin, că avea calu ărpii, că eria năzdrăvan.

— Vezi, acuma ajungem la o livadă cu flori frumoase ce n-ai mai văzut, tu să nu te atingi de ele, că dacă rupi o floare, toate florile să grămădesc pe tine, că florile sînt vii și atacă oamenii voinici și călare și-i omoară. Că mulți voinici au plecat la fata din dafin și au murit.

Au plecat și au ajuns la lunca de flori, catifelate și în mai multe culori, toate întoarse cu fața spre voinic și cal și el s-a oprit și nu s-a dat jos și nici n-a rupt nici o floare. Pe urmă a trecut o prăpastie și a mers și a ajuns la o pădure. Aci calul i-a spus:

— Privește piste pădure și vezi ce ne așteaptă!

Piste pădure doi balauri întoarseră capetele spre ei. Calul a spus:

— Bagă mîna în ureichea mea și găsești o gresie, dai cu ea piste pădure cît poți. A luat gresia și a aruncat-o piste pădure, iar șerpii au aplecat capetele și calul a zburat piste ei. Au ajuns ei la un zid, să duc pingă zid ca să găsască un loc de trecere. Zidul era înalt de la pămînt pînă la cer. Calul atunci iar i-a spus:

— Bagă mîna în urechea mea, scoate o greasă și dă-i cît poți în zid și s-a făcut în zid o gaură cît să treacă calul și au trecut și pe a treia prăpastie. Și-au plecat la fata din dafin.

Cînd au ajuns aproape, calul a zis:

— Nu mergem la fata din dafin, mergem la un moș să ne învețe el ce să facem? S-au dus la moșu și moșu a întrebat:

— Am venit să ne sfătuiești ce să facem?

— Bine că ați venit, că mulți voinici au mai venit și toți s-a făcut piatră. Dar dacă vrei să izbutești să te-nvăț să seceri grîul meu tot, să-l legi și

să-l faci cîrstăţi. S-a dus el la cal şi i-a spus tot ce i-a spus moşul. Calul i-a spus să se ducă să secere. A secerat el singur 40 de zile, a legat şi a furşit. Pe urmă a venit iar la moşu şi i-a spus:

— Tu te duci acolo, da ea are putere că pînă nu va răsări soarele te-mpetreşte. Da să faci în aşa fel să te duci şi să o duci cu vorba pînă va răsări soarele şi după aia s-o iei în braţă şi s-o strîngi. Şi aşa a făcut băiatul. Fata ieşea noaptea pînă-n ziuă din dafin, culegea flori şi iar intra în dafin, da cînd să vărsau zorile, ea iar intra în dafin. Vitejii care veneau s-o sărute se prefăceau în piatră, se-mpietreau. Da băiatul s-a dus şi ea ieşi şi culeasă flori. Ea îl privi şi aşteptă s-o ia în braţe şi să-l împietrească. Ea îi da flori da el nu se apropia şi tot îi vorbea. După astă povestire se ivea soarele. Ea îi aducea flori, dar el îi spunea poveşti şi o amîna, pînă răsări bine soarele. Cînd o văzu după răsăritul soarelui, o luă pe la spate în braţe, o strînse şi-i dete drumul. Fata se dusă cu chita de flori la dafin şi cînd ajunsă acolo, rosti cuvintele:

— Deşchide-te, dafine,
Că vine a ta fată,
De soare nevăzută,
De vînt nebătută,
De voinic nesărutată.

Dafinul se deschidea şi ea cu braţul cu flori intra înăuntru.
Da acuma să dusă cu braţul cu flori şi zise:

— Deschide-te, dafin,
Deschide-te, tată,
Că vine a ta fată,
Cu braţul cu flori.

Aici să opri că nu mai putu spune mai departe:

De vînt nebătută,
De soare nevăzută,
De voinic nesărutată.

Că o văzuse soarele, vîntul o bătusă, voinicul o pupasă. Dafinul nu să deschisă de supărare. Atunci ea să-ntoarsă cu braţul cu flori şi să dusă la voinic şi-i zisă:

— Ia-mă cu tine, că tata nu mă mai primeşte. Atunci voinicul a luat-o şi-a plecat cu ea la moşul unde era calul; i-a mulţămit moşului, au încălecat aimîndoi şi au plecat. Da zmeoaica a aflat şi a venit în zbor, cu o falcă-n cer şi cu alta în pămînt, a stropit viţa, adică pe muma fetii şi pe dafin, pe tatăl fetii şi ei au înviat pe loc şi au plecat împreună pe acelaşi loc pe unde veniseră. Da de acum numai era nici zidul pînă-n cer, nici pădurea cu balauri, şi nici livada cu flori mîncătoare de oameni. Au mers la palatele împărăteşti unde au rămas să stăpînească şi să trăiască în pace şi fericiţi.

OMUL CARE ŞTIE GRAIUL ANIMALELOR

Un om cu o muiere să ducea la sapă într-o zi şi în drum aimîndoi erau călări. El pe cal şi ea pe iapă şi în drumul lor un foc mare. Şi-n mijlocul focului un şerpe, care zbiera cît putea să-l scape omul. Omul a pus coada sapei şi şarpele s-a urcat pe sapă, pe urmă i-a scuipat lui în gură.

— De-acum, vei ști să asculți și ințălegi tot ce vorbesc animalele și să nu spui la nimeni, că mori dacă spui. Atunci plecă șerpele și plecară și ei să sape la bostane. Pe drum un cuc cînta. Da omul îl înjură pe cuc, că-l ințălesese. Cucul zicea:

— Toată lumea să moară, numai cucu să rămînă.

Îl înjură și plecă înainte; ajunsără la o cioară jigodită:

— Ga, ga, ga!

Da el zice:

— Așa fă, mînca-ți-aș limba, fiincă cioara zicea:

— Dă-ne, Doamne berechet de porumb, să aibă toată lumea și să am și eu! Da muierea zice:

— Ce mă, cucul frumos îl înjurași, da pe cioara spurcată o lăudași. Da rînchează iapa, apoi întrebă iapa.

— Ți-e greu cu stăpînul tău?

— Îmi e greu!

— Da ție ți-e greu?

— Mi-e greu că eu duc și eu am mînz în burtă și stăpînu are copilul iubitor. Da el a rîs.

— Mă, de ce rîzi, tu știi ceva de la șerpe?

— Nu bre, nu știu nimic!

Dar ea zor să-i spună că nu mai vorbește cu el!

— Bre, o să-ți spun, da o să mor!

— Ce dacă mori? Uită, spune mă, că mor eu!

A chemat omu să-i facă coșciugu și rudele să-i facă pomană, da cele ce-i făceau coșciugul îi zice:

— Întinde-te puțin, bre, să-ți iau măsură. Da cocoșul cîntă în prag iar cînele trist zice cocoșului.

— Bine mă, stăpînul să pregătește de moarte și ție-ți arde de cîntat?

— Lasă-l mă să moară dacă e prost! Eu am patruzăci de găini și pe toate le mint și tot eu înghit bobul ăl mare. Da el dacă e prost să să lase după o muiere! De ce nu ia el un pîrmac și să-i măsoare șelele, că s-ar lăsa ea de iscodiri. Se scoală el, ia un ciumag, unde eria lume adunată și dă-i pe ea s-o omoare-n bătăi.

— Ce e, mă, ce-ai cu mine?

— Îți spun bre vorba care-o cați! Și fugi după ea.

— Nu mai veni și nu mai spune, mă!

Și nu i-a mai spus și a scăpat omul de la moarte.

Da avea el doi boi și un măgar, boii veneau sara obosiți și gemînd și măgaru care sta toată ziua, îi întreba:

— Ce gemeți așa, mă?

— Păi dacă nu mai putem de lucru? Păi ce să facem?

— Făceți-vă bolnavi; nu mîncați sara, nu lingeți sare, nu beți apă, și n-o să vă mai ducă la plug.

Omul ințălege tot, da și boii așa au făcut. Da omul a zis:

— Ei, lasă, că iau eu măgarul și-l înjug în locul boilor. Și dă-i pe măgar, toată ziua ară și vine sara gîfăind acasă.

— Ei ce e, cum a fost?

— Aa, știi ce e? Toată ziulica am păscut pe lîngă potoc, doar o brazdă am tras și am păscut pe lîngă pîrău, pe lunca cu flori.

— Măi, dacă e așa, ai să mergem la arat și le-a dat mîncare și-au mîncat.

Cică a fost vreodată un băiat prost de tot, care s-a băgat argat la vreun împărat bogat.

Împăratul avea și el o fată mare și frumoasă, numai bună de măritat.

Fata, cînd îl vedea scoțînd cirezile de vaci la păscut, de sus de la fereastră îi striga:

— Mucea Căcîcea! Mucea Căcîcea!

El lua pietre și da după ea, apoi o înjura de mamă.

Îl aude împăratul și-l înfruntă:

— Măi băiete, să nu-mi înjuri fata de mumă! Înjur-o pe ea, dar ce ai tu cu mumă-sa?

— Bine, măria-ta, dacă ea mă batjocorește, eu ce să fac, cu ce să mă apăr de ea? Ce, eu sînt Mucea Căcîcea? cum îmi zice ea?!

— Zi-i și tu altceva, dar n-o înjura de mumă și de tată!

Zis și făcut. Se gîndește el că de acum înainte, altfel s-o înjure dacă-l mai batjocorește!

Fata nu se lasă și cum îl vede rupt și jerpelit cu muci la nas, începe iar să-l poreclească:

— Mucea Căcîcea
Du-te la Temnicea;
Și adu făsui,
Să-l agăți în cui!

El și mai rău se mînie pe fată, dă cu pietre și o înjură chiar pe fată. În palat e zarvă mare. Aude împăratul, însă el nu zice nimic, jocuri de copii! Ce era să zică?

Mai trece, cît mai trece și fata se vaită că e grea. Împăratul cînd a auzit c-a rămas grea dintr-o înjurătură a lui Mucea, s-a mîniat foc! Turba de mînie, nu altceva.

Ca să-i pedepsească, a poruncit să se facă un butoi mare și să le dea drumul pe o apă la amîndoi.

Pentru fiica împăratului, slugile au pus mîncăruri bune toate și tot felul de bunătăți. Pentru Mucea, nimeni n-a pus nimic. El a început să plîngă cînd a auzit că o să fie închis în butoi și are să moară de viu, dus de valuri peste mări și țări!

Și-a făcut și el cîteva mămăligi și a pus sare într-un sac, a luat apă și făină de porumb și au plecat la marginea unei ape mari.

Acolo, i-a închis în butoi pe amîndoi și le-a dat drumul pe firul apei. Apa era repede și i-a dus zile, săptămîni și luni de zile departe.

Fata la început mînca bunătăți, fripturi, dulciuri și bea vin. Mucea mînca mămăligă cu ceapă și bea apă. Dacă cerea de la fată ceva, ea îi da peste mînă. La o vreme fata își mîncă toate bunătățile.

Se trase de foame într-un colț al butoiului spre Mucea.

— Mucea, dă-mi și mie o felie de mămăligă și o ceapă!

— Nu-ți dau, că fetele de-mpărați mănîncă cîrnați și nu le place ceapă! Fata începu să plîngă de foame!

— Ține, fată, ține ceapă și mămăligă de la Mucea! Acum îți este bun Mucea, dar la tine acas' te împiedicai de el. Iată ce ieși din glumele tale prostești.

Prințesa mîncă ceapa și mămăliga plîngînd, apoi își ceru iertare de la Mucea. Mucea, de felul lui bun la suflet, o iertă, zicîndu-i:

— Trebuie să te iert, nu pentru alta, ci fiindcă mi-a fost dat să mor lîngă o fată frumoasă de-mpărat.

În timpul ăsta împăratul și-a venit în fire. A căzut bolnav la pat și de dorul fiicei era gata să dea ortul popii. A poruncit să plece toate vapoarele și să cate butoiul cu fiică-sa și cu Mucea și pe amîndoi teferi să-i aducă îndărăt la palat.

Vasele împăratului au început să mișune peste mări și țări, pînă ce i-a găsit. Mai aveau puțin din făina de mălai și mureau de foame! Cînd i-au scos afară din butoi, amîndoi erau galbeni ca turta de ceară.

S-au pus cu mîncarea, beutura și traiul bun pe ei și pînă să ajungă în împărăția lui tătîne-su, și-au prins față de om. Au început să se zburde de bucurie. Mai la urma urmei au sosit și la palatele cutropite cu aur ale împăratului. Împăratul era pe patul de moarte, gata-gata să-și dea sufletul. Cînd și-a văzut fata, i-a venit sufletul la loc și a poruncit să se facă nunta cu Mucea.

Mucea însă a început să plîngă zicînd:

— Ba, măria-ta, eu mă însor cu prințesa numai dacă încetează cu porecla asta de Mucea Căcîcea!

— Să nu-l mai poreclești și să-i zici pe numele lui cu care l-a botezat mă-sa, auzi! Și ai să te măriți cu el, că el ți-a purtat noroc ție și tu lui.

Și s-au căsătorit, prințesa a făcut un dolofan de copil frumos ca un boboc, cu părul de aur și ochi albaștri ca cerul, încît semăna ca două picături de apă cu tată-su, Mucea.

Și încălecai pe o șea,
De vă spusei povestea așa!

UN ȘORICEL ȘI UN PRICHINDEL

A fost odată un moș și o babă care n-aveau copii. Ce s-au vorbit și ce s-au sfătuit, să plece moșu în lume, să cate un copil ca să aibă și ei o vietate în casă.

Baba i-a pregătit moșului mîncare de cu seară, i-a pus-o în desagă și dimineața moșu își pune desaga în spate și pleacă în lume.

Pe drum merge moșu ce merge, cale lungă ca să ajungă, moșul a găsit un șoricel, l-a luat și l-a pus în desagă și iar a plecat mai departe. Mergînd el așa din loc în loc pe de-a baba oarba, a găsit în cale și un copil mic cît un degetar, pe care l-a botezat Prichindel. Moșul, dacă l-a găsit pe Prichindel, l-a pus în desagă și s-a întors acasă.

Cînd a ajuns acasă, baba l-a întrebat:

— Ce ai făcut, moșule?

Moșul a scos desaga și a golit-o în mijlocul cășii, din care a ieșit un șoricel și un Prichindel.

Baba s-a bucurat că moșu i-a găsit doi copii și au și ei vietăți în casă. Șoarecele a început să se zburde prin casă, iar prichindel a sărit drept în pat.

A doua zi moșul, cînd s-a sculat, a înjugat boii la căruță și a plecat la arat și a spus babei să-i trimită cu copiii mîncare la prînz.

La prînz baba a trimis pe Prichindel cu mîncare la moșu. Pe drum Prichindel a căzut într-o urmă de cal și n-a mai putut ieși afară. Tocmai trecea un om călare pe drum și aude pe cineva strigînd:

— Măi nene, scoate-mă și pe mine din groapă să mă duc la tata cu mîncare. Omul se uită în stînga, se uită în dreapta, se uită în sus, în jos și nu vede pe nima. Dar din groapă tot strigă:

— Măi nene, scoate-mă și pe mine din groapă să mă duc cu mîncare la tata. Omul zice:

— Ptii, da cine strgă, ucigă-l crucea!

Cînd se mai uită odată, vede în urma de cal pe Prichindel și-l întrebă:

— De unde ai răsărit, măi băiete, bată-te norocu să te bată!

— Hei! m-a trimis mama cu mîncare la tata și am căzut în groapa asta.

L-a scos de acolo și Prichindel a plecat mai departe pînă a ajuns la tată-su cu demîncare. Aci l-a strigat și pe tată-su să mănînce, iar el a cerut voie lui tată-su cît timp mănîncă să are și el.

Tata i-a spus:

— Să mai crești, că ești încă mic și nu poți ține de coarnele plugului:

Prichindel s-a rugat mult pînă tat-su i-a dat voie zicînd:

— Ei! du-te, taică și ară, să vedem ce poți!

Prichindel a luat biciul și numai că se așează pe coarnele plugului și a început să strige:

— Hăis! cea! hăis! cea! boii la brazdă, făcînd o larmă de se auzea cît colo. În acest timp a trecut un om pe drum și a auzit atîta gălăgie strigînd: hăis! cea! și nevăzînd pe nima care să mîne boii după plug zise către moșu:

— Cine ară cu boii și face atîta gălăgie că nu văd pe nima după plug!

Moșu răspunse:

— Am și eu un băiat pe care-l cheamă Prichindel și e pe coarnele plugului și ară!

După ce moșu a mîncat, Prichindel a luat coșul și a plecat acasă. Cînd a ajuns acasă, baba s-a dus să mulgă vaca, a lăsat în casă pe Șoricel și Prichindel să vadă de păsat.

Stînd și la foc, căldarea cu păsat a tot stropit pe Șoricel, care se supără și zise:

— Păsat, păsățel, nu sări tu pă mine, că săr și eu în tine! Păsatul iar îl stropea, parcă dinadins, iar Șoricel și mai supărat îi zise:

— Păsat, păsățel, nu sări pe mine că săr și eu pe tine! Păsatul iar îl stropi și mai tare dar Șoricel iar îi zise:

— Păsat, păsățel, nu sări pe mine, că săr și eu în tine!

Văzînd că păsatul nu-l ascultă, Șoricelul sări și el în căldarea cu păsat de pe foc!

Cînd veni baba de la vacă și văzu lipsa șoricelului, îl întrebă pe Prichindel de fratele său.

Prichindel a spus că a sărit în ceaunul cu păsat fiindcă l-a stropit.

Cînd văzu baba această năzdrăvană ispravă a lui Șoricel, îl scoase din căldare fiert. Îl plînseră mult și apoi îl îngropară cu mare durere!

Baba și moșu văzînd că au rămas numai cu Prichindel, le fu frcă să nu-l piardă și pe el și se puseră să aibă grijă de el ca ochii din cap.

Baba după ce a muls iar vaca, a fiert laptele și i-a dat lui Prichindel să mănînce dintr-o strachină. Prichindel cînd s-a aplecat să mănînce a căzut în strachină și s-a înecat. Baba și moșul cînd s-au întors de la vite l-au găsit și pe Prichindel înecat în strachina cu lapte.

Rămînînd baba și moșul iar singuri după ce l-au îngropat și plîns pe Prichindel, au murit și ei de inimă rea!

DOI FEŢI LOGOFEŢI

Trăia odată,
ca niciodată,
că de n-ar fi trăit,
nu s-ar fi povestit.

Pe cînd lupii se-mprieteneau cu mieii, pe cînd soarele și luna cobora pe pămînt și iar se suiau pe cer, trăia undeva un împărat vestit în toată lumea. Împăratul era așa de mîndru că și soarele sta din drum să-l privească. Ama degeaba că tînărul împărat nu-și putea găsi nevastă pe plac. Umblase de-a lungul și de-a latul pămîntului și nu-și găsise muiere. Împăratul trăia trist și abătut. Nu-i plăcea nimic pe lume și ce făceau supușii săi nimic nu era bun. Pedepsea bărbați și muieri; le da gloabe, îi spînzura și gemeau închisorile cu lume nevinovată.

Împăratu, la un timp, să gîndi să dea porunci ca nima să nu ardă noaptea lampa. Treaba asta o făcu ca lumea să se culce odată cu găinile, și să se scoale la cîntatul cocoșilor ca să muncească pe ogoare mai mult și împăratul să bage mai mult aur în visteria lui. De aia și poporul nu-l iubea, ama nici lui de asta nu-i păsa.

Undeva departe la marginea împărăției trăiau trei surori nemăritate și frumoase. Trăiau într-un sat mic pierdut printre niște cleanțuri de munți înalți ce să ridicau pînă aproape de cer.

Fetele gîndeau că pe aci împăratul nu trece noaptea și nu se temeau de el ca să nu ardă lampa noaptea. Împăratu trecu pe aci odată, trecu de două ori și cînd trecu și a treia oară cu mare durere în suflet văzu că fetele aștea sînt singurele din împărăție care n-au teamă de stăpîn. Mîniat la culme s-apropie de fereastra fetelor și ascultă.

— Fata cea mai mare sta și zicea:

— Ei, suricatelor, nu mă știe pe mine împăratul să mă ia de soție, că i-aș sătura armata cu o pîine.

— Ba dacă m-ar ști pe mine-mpăratul, m-ar lua de soție, fiindcă eu i-aș îmbrăca toată armata cu un fus, spuse cea mijlocare.

Cea mai mică, auzind lauda surorilor, le spuse:

— Dacă m-ar ști pe mine împăratul, m-ar lua de soție, pentru că eu i-aș face doi feți logofeți frumoși ca aurul și argintul.

Împăratul, auzind pe sora cea mai mică că-i va face doi copii frumoși ca aurul și argintul, nu mai avu răbdare și intră în casa sărăcăcioasă a celor trei fete.

Fetele se minunară văzînd că împăratul le calcă pragul și că în loc să le taie capul ori să le lege și trimeată la ocnă, fiindcă nu ascultă de legile țării, el le zîmbește și le întreabă de vorbă.

Sora cea mare, mai isteață, îl întrebă pe împărat ce l-a făcut să vie la ele în casă. Împăratul, uitîndu-se la cea mai mică, spuse pe șleau: vreau să mă-nsor cu sora voastră cea mică cu părul de aur!

Fata cea mică cu adevărat era frumoasă ca o floare și părul ei strălucea ca și razele soarelui, ama păcat că fusta de pe era era ruptă și cîrpită, iar cămașa ei făcută părțale.

Împăratul chemă argații și ghineralii, își luă mireasa, o sui într-o căruță cu roți de aur trasă de șasă telegari înaripați și mare jale a lăsat micuța soră în casă după plecarea ei.

La palatul împăratului, așezat la coadili mării, s-astrînsese împărați, regi și prinți din tot cuprinsul pămîntului. Palatele împăratului de aur și marmură erau împrejmuite cu meri înfloriți, cu lămîi și năramze, care într-o zi înfloreau și-n alta se coceau.

La nuntă toți nuntașii au petrecut mai bine de-o lună și-o săptămînă și toată lumea s-a-nveselit cu vîrf și-ndesat, numai o roabă a împăratului, o țigancă din cale-afară de frumoasă, sta tristă rezimată de zidul palatului și plîngea.

După anu sora cea mică rămase grea și-ntr-o noapte născu doi feți logofeți, frumoși ca soarele de pe ceri. Țiganca fiindcă o ura de moarte, îi luă pe cei doi feți logofeți și-i îngropă în bălegarul cailor, iar împăratului i-a dus doi cățel de curînd fătați de o cățea ce păza cirezile de vite ale împăratului.

Împăratul mîniat peste fire veni la soția sa și fu gata-gata să-i înfigă sabia în inimă, ama să răzgîndi și-i zisă: n-am să-ți iau capul, am să te-arunc în închisoarea adîncă, să te chinui toată viața să nu vezi soarele, luna și stelele, să n-auzi glas de păsărele, să nu vezi fir de iarbă, să n-ai parte să-ți mai vezi nici surorile și nici picior de vietate omenească. Să-ți putrezească oasăli acolo, să te sugă șerpii și năpîrcile, sara să te culci cu broaștele și balaurii și s-ajungi să te arănești cu ouă și pui de șerpi, că altă soartă mai bună nu ți se cuvine.

În zadar tînăra nevastă îl rugă s-o creadă că ea a născut doi copii frumoși ca doi feți logofeți, că împăratul n-o credea. O azvîrli la pămînt ca pe o cățea cînd ea îngenunche și-i jură credință.

Doi turmași o luară și o închiseră în fundul pămîntului, în fluieratul șerpilor și horcăitul broaștelor. Aici pe o crăpătură a închisorii un călău îi da din codrul lui de mălai și sărmanei prințese. Își făcu un culcuș subt un zid mai uscat, și trăi aici mai mulți ani din mila turmașilor și a călăului care-i aruncau cînd și cînd cîte o coajă de pîne ori de mălai.

Frumoasei cu părul de aur îi crescuseră unghiile cît furca și cu ele spinteca broaște, șerpi, năpîrci și balauri pe care-i mînca cruzi. Ea se ruga să vie o minune dumnezeiască care s-o scoată la lumină făcîndu-i-se dreptate. Dar anii treceau, părul ei ajunsese pînă-n pămînt de-i servea drept acoperămînt din lipsă de îmbrăcăminte, iar ea nu mai știa cînd e ziuă, cînd e noapte, cîte luni sau cîți ani au trecut de cînd împăratul mîniat de moarte a aruncat-o aci pentru a o chinui? Să ruga însă să poată scăpa pentru ca unghiile ei să le poată odată înfige în beregata țigăncii care s-a răzbunat așa de crud pe dînsa.

Împăratul în curînd a uitat pe frumoasa prințesă aruncată de el în turmă. Ba mai mult, împăratul s-a-nsurat cu frumoasa și răzbunătoarea țigăncușe, iar din băligarul unde fuseseră îngropați cei doi feți logofeți au răsărit doi meri ca aurul și argintul de mîndri.

Țiganca văzînd că cei doi meri au răsărit tumite în locul în care i-a îngropat pe fiii împărătesei, s-a pus pe gînduri.

Împăratul era fălos că în curtea palatului său cresc niște meri ce nu s-au mai văzut pe fața pămîntului, țiganca însă bănuitoare, îl înduplecă pe împărat să-i taie. Împăratul, ca să facă voia soției sale, trebui în cele de pe urmă să dea porîncă să-i taie. Țiganca să-nveseli și ca nu cumva iar să mai răsară ceva din cei doi meri, ceru împăratului să facă din ei un pat. Împăratul i-a făcut și patul cerut. Pe cînd dormea împăratul cu țiganca, cei doi feți logofeți nu puteau răbda pe ei trupul spurcat al țigăncii.

Noaptea, sora zise către frate:

— Frate, ție ți-e greu? Mie îmi este greu că este pe mine șerpoaica de țigancă.

— Mie nu-mi este greu, că pe mine doarme tata!

Țiganca, care dormea iepurește, auzi ce vorbeau cei doi feți logofeți și cum se revărsă de ziuă, rugă pe împărat să taie patul să-l facă țăndări și să-l bage-n foc. Ama nici asta nu fu destul. Mai ceru împăratului ca argații să stea cu cergile sus la coș să prindă-n cergă toate schînteiele.

O slugă nu știu cum drese, că două schîntei ieșiră afară și căzură undeva în grădină. Pe locul căderii răsăriră două stable de busuioc, mari și frumoase ca aurul și argintul.

Țiganca văzînd așa minunăție de busuioc, pricepută cum eria, luă berbecul de-l puse să mănînce busuiocul. Ama proasta nu făcu nici o treabă nici cu asta, pentru că berbecul se făcu mare și frumos, lîna de pe el era mîndră ca de aur și la soare te puteai uita, iar la berbec ba.

Văzînd țiganca că n-o brodește nici așa, ceru împăratului să taie neapărat berbecul de aur. În zadar îl rugară curtenii, gheneralii și slugile să nu taie o mîndreață de berbec că împăratul trebui să facă voia muierii și de data asta. Argații tăiară berbecul și mare jale fu la palatul împăratului. După ce-l tăiară, țiganca porunci slugilor să meargă cu mațele la izvor să le spele, ama să aibe grije să nu rupă pic din ele.

O roabă baș să-i facă la inat țigăncii ajunsă împărăteasă, rupsă două capete din mațe și le dădu drumul pe apă. Mațele au fost purtate așa de apele izvorului pînă au ajuns într-un rîu. Din rîu mațele au ajuns într-o mare albastră și frumoasă, și de aci au fost purtate de valuri pînă s-au oprit într-un prund pe un ostrov. Din ele au răsărit doi feți logofeți care s-au prefăcut în doi copii, frumoși ca aurul, ca soarele de pe ceri. Unul eria băiat, celălant fată. Copiii creșteau în ostrov, se arăneau cu lămîi, mere și nărămze. Băiatul făcu arc din părul lui soru-sa, vîna vulturi, căprioare, cerbi și nici zmeii nu îndrăzneau să se scoboare pe pămînt s-o vadă pe sora lui cea frumoasă.

Soarele, care vede tot ce se mișcă pe lume, zărindu-i pe cei doi feți logofeți cît sînt de frumoși, se opri-n loc o zi și jumătate mirîndu-se de strălucirea lor.

În timpu ăsta muma soarelui s-a speriat de întîrzierea soarelui. A trebuit să-i facă mîncare cu mult mai multă fiindcă bietul soare-nflămînzise uitîndu-se la cei doi feți logofeți fără seamă de frumoși sub soare și sub stele.

Cînd s-a-ntors soarele acasă de pe ceri, era s-o mănînce și pe mumă-sa de foame; mumă-sa, după ce i-a pus masa și l-a săturat ca pe orice drumeț ostănit, l-a certat spunîndu-i:

— Soare mîndrule, ce dai ocol mărilor, vezi ce e pe pămînt în stele și sub pămînt, cînd ai stat pe ceri o zi și jumătate nu te-ai gîndit că lumea stă în cîmp nemîncată și nedormită o zi și jumătate, nu te-ai gîndit că vitele au ostănit pe brazdă, iară altă lume stă în negură mai mult decît este scris în legea cerească?

Soarele și-a dat seama c-a greșit, a lăsat capu-n jos și i-a spus mumii sale ce minune a văzut.

— Mumă, eu alerg sub stele, de cînd tata m-a alinat pe ceri scoţîndu-mă din neguri, dar ce-am văzut ieri n-am văzut de cînd călătoresc ! Într-un ostrov stau doi feţi logofeţi mai frumoşi şi strălucitori decît aurul, părul lor bălai e din fire de purpură, ochii lor mai luminoşi ca stelele, faţa lor mai frumoasă ca razele mele cînd vin după furtună. I-am urmărit cum doboară cu arcul vulturii semeţi ai cerului, cerbii pădurilor şi aşa am uitat lucrul ce aveam de făcut, de aia lumea a stat mai mult la lucru, iar alţii au adăstat mai mult să cînte cocoşii şi să se reverse zorile.

Soarele, după ce tăcu puţin şi băgă pe ureche porîncile lui mumă-sa, zise:

— Mumă, eu sînt dornic să ştiu dacă cei doi feţi logofeţi sînt amîndoi băieţi ori fete?

— E, muică, asta e greu de aflat privindu-i de sus. Numai scoborîndu-te jos la ei ai putea să afli ce sînt? Eu îţi zic să faci o furchiţă, o botiţă şi coborînd în al ostrovel cu ele, dacă vor fi fete amîndouă vor alerga la furca de aur, dar dacă vor fi amîndoi băieţi, atunci vor alerga să ia botiţa de aur.

Soarele, la repezeală, făcu o furchiţă frumoasă de aur şi o botiţă; în furcă pusă un caier de lînă tot de aur, iar la bîtă îi puse o para de aur în crestătură şi ca să nu mai zăbovească pe drum plecă mai iute, se scoborî puţin şi pe scara cerului lăsă în jos mai întîi botiţa. Băiatul a alergat şi a ridicat-o. Atunci a înţeles că ăsta este băiat.

Pe urmă a potrivit scara şi a lăsat în jos furca cu caierul de lînă de aur. Fata, bucuroasă, a alergat, a luat furca şi-a pus-o la brîu, începînd să toarcă, ama neavînd fus torcea pe un băţ. Soarele, văzînd că a uitat să-i facă fus mumă-sa s-a supărat iară văzîndu-l că e uituc; cînd s-a mai pomenit ca un soare să se-ntoarcă-ndărăt de pe ceri pentru o fată ca să-i facă fuse ! Degeaba-l certă muma pe soare, că el îi făcu un fus mîndru de aur, merse deasupra ostrovului şi-l lăsă jos pe pămînt pe scara ceriului.

Muma soarelui băgă de seamă că soarele şi-a pierdut capu, că nu mai este cum era înainte. Se scula la timp, pleca pe ceri la timp. Acum soarele cînd ajungea pe ceri în dreptul ostrovului cu cei doi feţi logofeţi se oprea mai mult şi privea-n că jos că mai să-l mănînce vîrcolacii de eria să rămînă lumea fără soare. De dragul fetii din ostrov şi de care se-ndrăgise soarele, ostrovul fu luminat mai mult şi marea la o vreme începu să scadă. Soarele întări razăle de scăzu marea iar ostrovul rămase pe uscat. Cei doi feţi logofeţi au ieşit pe uscat pornind în lume!

Într-o seară au venit baş la palatul împăratului. În curtea-mpăratului eria clacă. O mulţime de oameni, băieţi şi fete, curăţau porumbul de foi şi umpleau ambarele cu drugi de porumb. Înţălegerea la clăcaşi eria ca fiecare să spuie cîte o poveste şi toţi s-au ţinut de cuvînt. Mai la urmă a ajuns rîndu şi la cei doi feţi logofeţi. Ei n-au vrut, spunînd că nu ştiu nici o poveste. Da faţă la clacă era însuşi împăratul, care asculta cu luare-aminte poveştile, plăcîndu-i minune mare.

Privi şi el copiii, se miră de frumuseţea lor şi-i rugă să-i spuie o poveste.

— Noi nu ştim nici o poveste. N-avem de unde şti poveşti. Acum vedem întîiaşi dată oameni pe pămînt, venim dintr-un ostrov, ajutaţi de soare, spuse băiatul. Dacă vă este la toţi pe plac, vă putem povesti viaţa noastră. Auzind clăcaşii astfel de vorbe şi împăratul îi rugară să povestească. Numai ţiganca, bănuitoare, spuse-mpăratului să plece. Împăratul nu o ascultă şi-l rugă pe băiat din nou să povestească cum ştie el viaţa lor.

Băiatul începu povestea lor, arătînd cum muma lor a fost găsită la marginea-mpărăției de împărat, cum s-au căsătorit, cum țiganca la nașterea lor i-a-ngropat în băligar, apoi au crescut merii, i-a tăiat, s-au prefăcut două steble de busuioc, în berbece de aur și mai la urmă din mațele berbecului, ajunse-n prund, s-au născut și crescut acolo sub grija razelor soarelui.

Împăratul apoi ia-ntrebat de unde are bastonul de aur și fata furca, caierul și fusul de aur! Ei au răspuns că toate astea soarele le-a lăsat pe scara cerului. La auzul acestor cuvinte clăcașii și argații-mpreună cu-mpăratul s-au minunat, iar țiganca s-a făcut nevăzută. Împăratul acum înțelese că fusese înșelat de țigancă și porunci oștirii s-o caute și să i-o aducă vie și nevătămată.

Soarele, care mergea pe ceri și vedea toate astea, și-a-ntărit din nou razele și a scos-o dintr-o claie de paie unde se pitulase.

Împăratul a poruncit s-o lege de patru cai de mîini și de picioare și armăsarii o rupseră în fîșii, iar carnea fu aruncată pe cîmp ca s-o mînce corbii cerului.

Împăratul plînse amarnic, însă în zadar, pentru că soțioara lui cea credincioasă putrezisă de mult în fundul pămîntului.

Împăratul, după ce-și luă copiii și le dete-ntreaga împărăție, își adună oștirea și poporul în piața cea mare a orașului, arătînd lumii că el făcuse un mare păcat ce nu poate fi iertat, și-n fața norodului adunat aci își înfipse sabia în inimă, căzînd de pe scaunul lui de aur pe care se suiră cei doi feți logofeți, baș în timpul în care soarele de dragul lor se oprise din mers ca să-i privească, să se bucure și el, că ei au o soartă de azi înainte mai bună.

TREI FETE MARI ÎN CÎNEPĂ

Cică au fost odată trei fete mari și toate treile s-au dus dis-de-dimineață cu ceața-n spinare, cu roua-n picioare, să culeagă cînepă. Așa cum culegeau ele cînepa timpurie de vară, se întreceau cîntînd cîntece frumoase de dragoste de răsuna valea. Tocmai atunci trecea pe acolo împăratul tinerel călare în fruntea oștirii și stătu-n loc să asculte cîntecele celei mai mici, care făceau să-i salte inima de bucurie și de drag.

Împăratul rămase încremenit locului și intră în vorbă cu cele trei surori, frumoase nevoie mare și vrednice. Atunci fata cea mai mare zise împăratului:

— Împărate luminate, facă-ți Domnu multă parte, de mertic, de sănătate, ia-mă pe mine de nevastă, că-ți îmbrac casa și oștirile numai dintr-un fus de tort. Auzind-o cea mijlocie, căpătă și ea curaj grăindu-i:

— Împărate luminate, ești voinic și să ai parte, de noroc, de sănătate, de palate fermecate. Ia-mă pe mine să-ți fiu soție și să-ți hrănesc casa și oștirea dintr-o oală cu linte. Dacă văzu ce văzu, sora cea mai mică și cea mai frumoasă, cu glas de prefăcătoare, își luă și ea inima-n dinți rugîndu-l:

— Mărite împărate și prea luminate! Ia-mă pe mine să-ți fiu soție, că am să-ți fac doi feți logofeți, numai aur și argint. Tînărul împărat auzind-o vorbind așa de frumos, sări jos de pe cal și se duse la fată în cînepă. O luă de umeri, osăltă-n sus și o sărută zicîndu-i:

— Pe tine te aleg din întreaga împărăție să-mi fii mireasă. O sui pe cal alăturea și plecară înainte cu oștirile pînă ce ajunse la curtea împărătească.

Acolo i-a pus în picioare papuci de aur și rochie de purpură, poleite cu aur și s-a făcut o nuntă cu chiote și veselie de se duse pomina peste mări și peste țări. Fata rămase grea și la anul e gata să nască. La naștere, cine s-o ajute? O țigancă zgripțuroaică argată la curte.

Împărăteasa născu doi feți logofeți, numai aur și argint. Țiganca drăcoaica, îndată ce-i văzu, luă copiii și-n locul lor puse în leagăn doi cățeluși de la o cățea, care tocmai atunci fătase. Pe copii îi luă și-i îngropă de o parte și de alta a scărilor. Băiețașul la dreapta și fetița la stînga. Cînd întrebă împărăteasa unde-i sînt copiii, țiganca i-a adus cățeii. A început atunci să plîngă și să se văicărească, însă cine era să o creadă nevinovată. Veni și împăratul bucuros să-și vadă odraslele și cînd dădu buzna în odaie, rămase înmărmurit la vederea în leagăn a cățeilor. A fost atît de mînios, încît a fost cît p-aci să-și omoare soția. Împăratul o luă de mînă și o scoase afară din palat.

— Luați-o, zise unui unchieș de la curte și aruncați-o-n temniță sau pe apă. Faceți ce vreți cu ea că nu vreau s-o mai văd în ochi! Unchieșul o iubea pe împărăteasă și o duse la curtea păsărilor să aibă grijă de găini.

Mama țigăncii era o vrăjitoare, începu să dea cu ciobul pe la pragul împăratului, doar-doar i-o cădea la inimă fiica ei cea răutăcioasă. Pînă ce într-o zi, împăratul o luă de nevastă, făcînd nuntă și cu ea. Dar ce să vezi, la intrarea în palat, de o parte și de alta a scărilor, răsăriră doi brazi cu tulpina de aur și frunzele de argint, strălucind ca soarele. Se mira lumea și țara de o așa minune. În fiecare dimineață cînd cobora împăratul pe scări, brazii se aplecau de parcă aveau suflet. Cînd venea împăratul îndărăt de la vînătoare iar se aplecau brazii de trei ori pînă la pămînt. Îi plăceau împăratului și porunci dregătorilor:

— Să aveți grijă de acești pomi ca ochii din cap, să-i feriți de omizi, să-i udați și săpați în fiecare zi de două ori.

Țiganca și vrăjitoarea luară seama că brazii nu se ploconesc și în fața lor și în asta văzură o piedică. Se puse găroaica pe capul împăratului zor-nevoie să taie brazii că nu-i poate suferi.

Împăratul n-a vrut să audă la început. Dar pînă la urmă de gura ei n-a mai scăpat. Că vorba aceea, și dracul de gura muierii s-a-necat în baltă. Pînă la urmă n-a avut ce face și a poruncit să taie brazii și să facă din ei două paturi. Unul pentru el și altul pentru găroaică.

Noaptea cum adormea împăratul, paturile începeau să vorbească între ele. Din bradul în care era sufletul băiatului s-a făcut pat pentru împărat, iar din bradul în care era ascuns sufletul fetiței s-a făcut pat pentru nelegiuită.

Întreabă surioara pe frate în mijlocul nopții:

— Frățioare, ție ți-e greu cînd doarme cineva peste tine?

— Nu-mi este greu, că peste sufletul meu doarme tatăl nostru! Dar ție cum îți este?

— Frate, frate, dacă ai ști cum este să ții pe suflet o găroaie, grea ca o piatră de moară. Dar ce să fac! Trebuie să rabd, ca și muma noastră, dacă ne-a îngropat de vii!

Găroaia în fiecare noapte asculta cum vorbeau copiii și crăpa fierea-n ea de necaz. Se puse zor-nevoie pe capul împăratului pînă ce nu-l sminti de cap să taie paturile și să le puie pe foc.

— Dacă nu tai paturile astea blestemate, eu nu mai mănînc la masă cu tine dintr-o strachină. De cînd dormim pe paturile astea am slăbit ca o scoabă, m-am urîțit și tremur de frică. Simt că ceva necurat zace ascuns în ele. Și l-a

bătut la cap, cum bate fierarul oțelul pe nicovală pînă ce împăratul n-a avut încotro și a trebuit să-i intre în toate voile și cu nelegiuirea asta.

Așa că pînă la urmă dete împăratul poruncă de tăie paturile și le pusă pe foc.

Se mirară argații și argatele ce poruncă nesocotită o fi și asta, însă ce era să facă împăratul cu găroaia cea încăpățînată. Nu putea s-o potolească cu nici un chip căci mai repede înveți porcul să bea apă din fedeleș, decît să înveți catîrul să numere. Astupară ogeacul și coșurile să nu iese nici o schînteie la lumină și totul să se prefacă-n cenușă, ca să-i învețe ea minte !

Dar o slugă făcu ce făcu, lăsă o crăpătură și două schintei zburară-n sus și scăpară. Schinteile căzură după casă în grădina de flori și din ele răsăriră două steble de busuioc cu frunzele numai aur și argint. Găroaica văzu chitele de busuioc strălucitoare și iar îi dete în gînd că nu e ceva curat.

Și se ținu iar de capul împăratului, ca scaiul de coada porcului, pînă ce porunci împăratul să ardă busuiocul.

Niște berbeci de-ai împăratului trecură pe-acolo și un berbec rupse o frunză. Cum înghiți busuiocul i se prefăcu lîna în aur și argint. Veneau împărați și bogătași să vadă berbecul de aur. Îl fericeau pe împărat că are o asemenea podoabă în bătătură, de nu-ți mai puteai ridica ochii de pe el.

Cum văzu și minunea asta găroaica nu mai avu astîmpăr. Și dă-i și dă-i pe capul împăratului, să taie berbecul că-i dă dureri de cap cînd îl vede. Ce să facă împăratul, de muiere și de dracul nu poate scăpa nici în gaură de șarpe. Porunci să taie berbecul și nici mațele să nu le arunce. Să-l aducă spălat și tuns, numai bun de pus în oale.

Merseră argatele la Timoc să spele mațele și din nebăgare de seamă o cioară se repezi și rupse un cărăvei de maț și zbură cu el în prundul rîului. Veni o altă cioară pe creacă să mănînce și ea și din cearta lor se rupse mațul în două și căzu jos în tufe că nu le mai aflară de căpătîi.

Apa de la ploi a dus bucățelele de mațe în nisip și deodată au răsărit din ele doi copii, un băiat și o fetiță, amîndoi frumoși de parcă erau picați din soare, cu părul inele de aur, că la soare te mai puteai uita, dar la ei ba. Argații văzură copiii, dar de frica drăcoaicei nici nu cutezară să spuie ceva că înfundau închisorile. Un pescar tocmai arunca năvodul în apropierea prundului și văzu într-o dimineață pe cei doi copii, frumoși ca doi feți logofeți. Îi întrebă pe copii ce este cu ei și copiii care știau povestea lor o spuseră și pescarului. Pescarul ca să-i scape de la moarte, îi luă și-i duse ascunzîndu-i acasă, că era om bun la suflet și cu frică de Dumnezeu. Se lumină bordeiul pescarului de strălucire și bunătate că-i aduse acum la bătrînețe Dumnezeu doi copii de suflet atît de frumoși. Copiii creșteau la căsuța pescarului sărac văzînd cu ochii și lumea se minuna de așa frumusețe. Atunci Dumnezeu îi văzu de sus și vru și el să se bucure de bucuria pescarului dîndu-le cîte un dar. Dar cum semănau ca două picături de apă, o să-ncerce să vadă care e băiat și care e fată?

Și aruncă din cer în bătătura pescarului o furchiță cu lînă de aur și un fus de aur, iar pentru băiețaș o colindă de aur, cu care putea zbura oriunde pe lume.

Fata luă furca și fusul, iar băiatul luă colinda. Încălecară pe colindă și se duseră în cetatea cea poleită cu aur și argint a împăratului.

Acolo mulțime de fete și băieți la clacă cîntă, se veselesc și lucră toată noaptea. În fiecare seară venea rîndul la cîte unul să spuie o poveste. Auziră cei doi feți logofeți tărășenia cum stă și drept la clacă se opriră. Aici de frumoși

ce erau toți erau cu ochii pe ei să-i soarbă de vii nu alta. Dar și împăratul nu mai putea de dragul lor.

Cînd toată lumea a povestit și într-o seară rămaseră fără povestitor. Se întristară fetele și băieții de la clacă. Ce era să facă? Cine să le povestească? Oamenii și-au luat dănănăile și au vrut să plece.

— Stați, zise împăratul, poate că știu și copiii ăștia frumoși să spuie o poveste! Ce ziceți, știți?

— Știm, măria-ta, cum să nu știm? Ce dacă sîntem mici! Să vă spun povestea: « Despre cele trei fete mari în cînepă ».

— Bine, povestiți copii! zise împăratul. Și se întoarseră toți lucrătorii iar la clacă să audă povestea poveștilor.

Găroaia simți despre ce este vorba și ca să-l împiedice îi zise:

— Un tăciune și-un cărbune, taci copile, nu mai spune!

Împăratul dacă-l văzu pe copil așa de cuminte și isteț la minte, împinse-ncolo împărăteasa și-i zise:

— Un tăciune și-un cărbune, spune, băiete, spune!

Copilul începu să toarcă firul povestirii așa precum se întîmplase cu schimbarea lor cu cei doi căței, cu alungaea mumei lor să ajungă găinăreasă, cu brazii, paturile arse și mai la urma urmelor cu berbecul. Și cînd se-ncheie povestea, copilul o luă pe sora lui în brațe și zise:

— Copiii aceia din prund sîntem noi, iar muma noastră cea bună și chinuită este cea de la găinărie. Împăratul cînd văzu că cei doi feți logofeți sînt copiii săi, îi luă în brațe și-i scăldă în lacrimi de bucurie.

Apoi pe găroaie porunci s-o lege de chingile cailor și s-o împartă în cele patru vînturi să se aleagă de ea praful și pulberea, iar pe adevărata lui soție, o aduse din nou în palat, căzînd în genunchi în fața ei și cerîndu-i iertare.

— Vezi, măria-ta, ți-am spus la cules de cînepă cînd treceai în fruntea oștirii, ia-mă de soție pe mine, că-ți fac « doi feți logofeți » și nu m-ai crezut?! Iată că acuma i-ai văzut și ai crezut. Fericiți am fi fost, dacă nu i-ai fi văzut și ai fi crezut! De aceea, iertat să fii de la mine și de la Dumnezeu, pentru că ne-ai chinuit pe toți pentru o cobie păcătoasă.

Împăratul lăsă capul rușinat și iar îi grăi:

— Draga mea soție, sînt un păcătos și un nemernic! Dar din așa aluat rău ne-a croit Dumnezeu, ca la vreme de furtună mare să cadă copacii cei mari, iar buruienile să rămîie pe loc și să scape. De aceea, cît voi trăi și voi sta pe tronul acesta de aur, voi căuta ca la omul fără de suflet să-i găsesc unul fără de lege, iar la unul fără de lege un altul fără de suflet, ca tot nașul să-și aibă nașul și nici un tîlhar și ticălos să nu scape nepedepsit de mine și de Dumnezeu.

COPILUL ȘI FETIȚA

A fost odată un om și o femeie, că dacă nu ar fi, nu s-ar povesti. Ei au avut doi copii, o fetiță și un băiat. La un timp, după cîțiva ani îndelungați, femeia a murit și au rămas copiii săraci. Băiatul avea șase ani și fata avea opt ani. Și dacă a murit femeia, omul s-a însurat cu altă femeie. După un timp spune omul către femeie:

— Măi femeie, vreau să mă duc și eu la biserică ca toți creștinii. Tu să ai grijă de casă, să faci mîncare, să ai grijă de copii și de vacă!

Şi a plecat omul la biserică. Şi dacă a plecat la biserică, cînd a plecat, femeia în timpul ăsta a trimis pe fată cu vaca la păşune. Cînd fata s-a întors cu vaca de la păşune nu şi-a mai găsit frăţiorul acasă ! Dar fata era tot necăjită că nu şi-a găsit frăţiorul. După un timp ea a ştiut ce a făcut mama ei cu băiatul, fiindcă aceasta îl omorîse. Şi dacă mama l-a omorît, l-a făcut mîncare. Cînd a venit tată-su de la biserică nu a ştiut din ce e făcută mîncarea? Fetiţa n-a mîncat fiindcă a ştiut că e fratele ei. Ea a strîns oasele. Şi dacă a strîns oasele, le-a pus într-o buturugă de răchită.

În fiecare dimineaţă, cînd fetiţa îşi primea cana de lapte, o ducea în buturugă şi o turna pe oasele alea uscate. După opt săptămîni, s-a făcut din oasele alea un porumbel. După ce s-a făcut porumbel, a venit la casa lor să cînte în fiecare dimineaţă în zori de zi aşa:

Hurlu ! Hurlu !
Măştioaie tătăroaie.
Fiertu-m-ai, friptu-m-ai,
La tătuţa datu-m-ai,
Tătuţa mîncatu-m-a
Şi soruţa strînsu-m-a
În bortuţă pusu-m-a
Lapte dulce adusu-mi-a !

Măştioaia şi fetiţa ştiau despre ce este vorba şi-i zise fetiţei:

— Ia du-te, fato, de alungă năpasta aia de pe casa noastră. Ştiu că nu cîntă a bine, cîntă a moarte şi careva din casa noastră trebuie să moară. Şi atunci fata s-a dus, dar cu inima îndoită, şi-i spuse:

— Huşi, de aci porumbelule, nu mai cînta că mult mă doare inima, cînd te aud. Măştioaia auzi ce spune fata şi o înghimpă în inimă.

Atunci a ieşit mama afară şi a alungat porumbelul. Şi porumbelul a plecat la a doua casă, dar după aceea iar s-a întors, cînd măştioaia a intrat în casă şi a început iar să cînte:

Hurlu ! Hurlu !
Măştioaie tătăroaie.
Fiertu-m-ai, friptu-m-ai,
La tătuţa datu-m-ai,
Tătuţa mîncatu-m-a
Şi soruţa strînsu-m-a,
În bortuţă pusu-m-a,
Lapte dulce adusu-mi-a !

Şi dacă a cîntat, tot la fel a ieşit fata afară şi cînd a ieşit afară, la fetiţă i-a aruncat porumbelul numai lucruri scumpe: îmbrăcăminte, pantofi, toate numai din mătase, aur şi argint. Cînd mama vitregă a văzut aşa ceva, a ieşit şi ea să-i arunce şi ei lucruri frumoase şi scumpe. Şi dacă a ieşit afară, porumbelul i-a aruncat o piatră de moară în cap şi a omorît-o.

Atunci porumbelul a zburat jos de pe casă, s-a dat de trei ori peste cap şi s-a prefăcut iarăşi un băiat mare şi frumos. După aia a povestit tatălui său tot ce-a păţit cu mama vitregă.

Atunci tatăl s-a hotărît că nu se va mai însura niciodată şi să-şi crească copiii singur, cum va da Dumnezeu. Aşa a şi făcut !

Şi vă spusei povestea aşa, ca să căscaţi gura la ea.

Au trăit doi frați în două sate. Unul era bogat, celălalt sărac. De sărac ce era, nici pungă bună-n pozănari n-avea.

Decît ața mămăligii,
Lipită de fundul pungii.

Și cum sta de se gîndea: n-avea haină, n-avea taină și nici de tîlhari vreo teamă, luă în mînă o măciucă înnodată și plecă la fratele cel bogat, care ținea praznicul. Cum îi călcă pragul, dădu și el binețe ca toată lumea în seara de cinișoară:

— Bună sara, frățioare, îți venii la cinișoară!

— Cum de te-nduurași, pe drum nu crăpași, casa mi-o spurcași; cu cioarecii rupți-n tur și cu cămașa imoasă, numai puzderii pe oasă.

— Nu mă-nfrunta, frățioare:

Sărăcuț de maica mea,
iarna-i grea;
muierea-i rea,
vai de steulica mea!

— Pune parul măi pe ea, dacă vrei să ai ce bea și ce bea și ce mînca, ziua și dumineca.

— Lasă-mă, frățioare, că e mare sărbătoare și ca orișice creștin, cinstește-mă cu puțin vin!

Bogatul umplu ulcioarele cu apă și-i dete să bea:

— Țin-te bine și te-mbată, nu căta că este apă!

Fratele cel sărac, cum beu, se-mbătă și-ncepu să cînte:

— Sărăcie, Sărăcie!
Duce-te-ai tu pe pustie,
Sărăcie, ce-ai cu mine?
Te ții ca scaiul de cîne!
— M-am avut cu tat-tu bine,
Și nu mă-ndur nici de tine!

Cîntînd el leganat, ca un om adevărat beat, i se pare că cineva îl îngînă; cineva cîntă cu el. Atunci săracul, își dete cu comănacul, că ceva trebuie să fie la mijloc. Făcături, măghii, ceva este, că lucru curat nu e! Atunci zise el răstit:

— Care ești tu ăla ce cînți cu mine și mă-ngîni?

— Eu sînt nevoia, sărăcia și pe tine sînt blestemată să te-nsoțesc!

— Și unde mergi acum, sărăcio?

— Und' te duci tu, acolo mă duc și eu!

— Cum, cu mine, vai de păcatele mele!

— Merg cu tine, neîntrerupt cu tine:

Și-am să-ți stau pe vatră,
Ca stana de piatră!

— Aoleu, sărăcie, lasă-mă-n sărăcia mea, singur nu mă chinuia, că eu cum voi ajunge acasă, am să mă culc ca să mor.

— Și eu merg cu tine! zise sărăcia.

— Bineee, dar să nu-ți pară rău!

— N-o să-mi pară!

Cum sosi acasă la bordei, își făcu o ladă și strigă:

— Hei, sărăcio, culcăte-n ladă, că ne-a venit vremea să ne ducem pe lumea ailaltă! Sărăcia auzindu-l se sperie și-i grăi:

— Culcă-te tu băiete mai întîi!

— Ba mai întîi se culcă partea femeiască, zise săracul! Și se culcă sărăcia mai întîi. El cum o văzu, puse capacul peste ea și-l bătu-n cuie. Sărăcia cum se văzu-nchisă, începu să se zvîrcolească, să dea din picioare și să strige: ajutooor! Dar pînă una, alta, săracul înșfăcă lada pe spinare și fugi cu ea-n vale la morminți. O-ngropă, și cum o-ngropă, începu să se-mbogățească. Frate-su, cel bogat, cum auzi, și mai și îl ura și-l pizmuia, cum de i-a luat-o-nainte cu averea. N-avu răbdare și merse la casele lui întrebîndu-l:

— Măi frate-meu, ce făcuși, de te-mbogățiși?

— Ții minte, cînd am fost la tine? De mă adăpai și mă îmbătai? Cu apă curată și nefermecată! Și cum eu mergeam acasă, mă duceam și cîntam un cîntecel, pe colnic, pe socăcel, cineva mă-ngîna, sărăcia-mi răspundea. Eu mă mirai și iar o-ntrebai:

— Spune-mi cine ești, de ce mă-nsoțești? Iar ea-mi răspunde:

— Eu sînt cea ursată, ca să-ți stau pe vatră, ca stana de piatră!

— Și unde-ai dus-o? l-a-ntrebat bogatul.

— Frumos mi-o-nșelai și mi-o-nmormîntai.

La cîmpul cu colălie,
Unde pic de iarbă nu e;
Unde șerpii-mi șerpuiește
Și năpîrcile-mi vuiește!

Fratele cel bogat cum aude, îl apucă fiorile și pleacă drept la morminți să dezgroape sărăcia.

Cum o dezgroapă, răsuflă de bucurie că șerpii și năpîrcile nu-i mai ciocneau la casa sufletului, gata să-și dea duhul. Atunci bogatul îi zise:

— Scoală-te și hai la fratele meu că s-a-mbogățit, hai la el să-l sărăcești! Sărăcia s-a ridicat în vîrful picioarelor urîtă ca Muma Pădurii și i-a grăit:

— Vai sărmana de mine, abia-mi trag sufletul, bine că-mi veniși de mă izbăviși. Fiindcă-mi ești milos, nu ca frati-tu păcătos, am să merg la tine ca să trăim bine. Mult m-am chinuit, la frati-tu cît am trăit. Dar la tine-o s-o duc bine, că mă dezgropași pe mine.

Bogatul cu sărăcia, trecu dealul
Și uidi el cu amarul.
Bogăția i se duse pe apă,
C-așa-i fu inima aspră!

BĂIATUL FĂRĂ NOROC

A fost odată un bărbat și o femeie, care aveau un băiat frumos și bun de nu se găsea ca el altul în sat. Cînd s-a făcut destul de mare, părinții l-au trimis să lucreze prin toate părțile, să învețe și de la alții. Cu cît lucra mai mult, cu atît nu avea spor la lucru și nici să încropească două într-un tei. Bietul băiat se credea că n-are noroc!

Într-o zi, spuse el părinților săi, că pleacă în lume să-și caute norocul. Își luă merinde în traistă și plecă! Merse el ce merse zi de vară pînă-n seară; dormea pe unde putea, mînca pe unde nemerea și ce găsea! Merse așa multă vreme!

În cele din urmă ajunse într-o pădure mare, plină de păsări cîntătoare, cu poiene pline de flori, de-ți luau ochii și auzul de frumusețe. Merse ce merse prin pădure pînă ce ajunse la un bordei care avea numai un ochi de geam dintr-un burduf. Mai la o parte un moș tăia lemne. Îi dă bună ziua; dar moșul nu-i răspunse nimic. Văzînd el că moșul taie întruna lemne, se puse să-i ajute la tăiat lemne.

Au tăiat ei așa, ce-au tăiat, pînă seara fără să vorbească unul cu altul, după care au plecat de au intrat în bordei.

Cînd băiatul intră în bordei, vede că nu-i nimic; nici pat, nici masă, nici mîncare, nici haine, cu totul casa era goală. Fără să mănînce nimic, fără să scoată o vorbă, obosiți de atîta muncă, s-au culcat pe pămîntul gol.

La mijlocul nopții bate cineva la fereastră:

— Cioc! cioc! cioc!

Bătrînul întrebă:

— Cine e... ?

Un glas de afară îi răspunse:

— Eu sînt: Norocul!

— Ce vrei? răspunse moșul.

— Am venit la tine să-ți spun că acum seara s-au născut o mie și unu copii și o mie au murit.

Atunci bătrînul zise:

— Cei care s-au născut și n-au murit să aibă tot ce am eu acum seara asta în bordeiul meu! Și zicînd așa, cel care bătuse la fereastră se făcu nevăzut. Casa era goală și întunecată.

A doua zi s-au sculat și fără să mănînce nimic au plecat iarăși de au tăiat lemne toată ziua, fără să scoată o vorbă.

Seara s-au întors la bordei și-au intrat înăuntru ca și în prima seară să se culce. Dar mare le fu mirarea cînd văzu că bordeiul era plin cu de toate: fel de fel de bunătăți: cu mese pline de mîncare, de băutură, iar îmbrăcămintea era din aur, argint și nestemate. Flăcăul n-a îndrăznit să întrebe nimic. Se așezară la masă unde mîncară și băură pînă ce se săturară, după care se culcară în paturi de aur și dormiră pînă dimineața. Pe la miezul nopții veni iarăși cineva la geam și bătu:

— Cioc! cioc! cioc!

Moșneagul zise:

— Cine e? Un glas de afară îi răspunse:

— Eu sînt: Norocul!

— Ce vrei? răspunse moșul.

— Am venit la tine să-ți spun că acum seara s-au născut o mie și unu copii și-o mie au murit.

Atunci bătrînul zise:

— Cei care s-au născut și n-au murit, să aibă tot ce am eu acum seara asta în bordeiul meu!

Și zicînd așa, cel care bătuse la fereastră se făcu nevăzut. De acum casa era plină cu de toate.

Dimineață cînd se sculară, moșneagul îl întrebă pe băiat:
— Ce vrei, băiete! Ce cauți aici la mine-n casă?
Băiatul răspunse:
— Am plecat în lume să-mi caut Norocul!
Atunci bătrînul îi zise:
— Ai văzut în prima seară cînd a venit la mine Norocul și mi-a spus că s-au născut o mie și unu și au murit o mie? Și ai văzut ce am avut eu atunci în bordei? Nimic, gol, sărac! Ei bine și tu te-ai născut între aceia o mie și unu cînd eu nu am avut nimic și de aceea tu nu ai noroc.
Dacă vrei să ai noroc trebuie să te însori cu o nevastă care s-a născut cu noroc și să trăiești din norocul ei. S-o cauți așa că pe ce pune mîna îi merge din plin toate. Numai cu o așa nevastă vei trăi bine. Și băiatul se întoarse atunci acasă. Le povesti părinților toată întîmplarea de se minunară de aceea ce auziră. Se puseră de-l însurară pe băiat cu o fată care pe ce punea mîna îi mergea din plin. Și trăi el așa din norocul femeii, dacă n-or fi trăind și acuma.
Și încălicai pe o mătrăgună și vă spusei a mea minciună.

TREI FLĂCĂI SĂRACI

Trăia odată într-un sat trei frați săraci. De săraci ce erau curgeau zdrențele de pe ei. Neavînd ce face, în sat nu găseau de lucru pentru că toți oamenii satului erau săraci de n-aveau nici foc în vatră.
Le venise vremea de însurătoare și n-ar fi avut cu ce să-și țină nevestele. Ce s-au gîndit ei, să plece în lume să-și cate norocul. Și-au pregătit desagii cu ceva merinde; ce merinde, niște rădăcini adunate de prin pădure și au plecat.
Au mers ei ce-au mers, prin păduri și cîmpii cu volburi și bălării pînă cînd au trecut printr-o cîmpie cu lanuri de grîu care se legănau la adierea vîntului. Unde este grîu, sînt și păsări. Văd ei un cîrd de ciori și cel mare zice:
— Dacă-aș avea atîtea oi, mi-aș face în cîmpul ăsta o stînă și oricine va trece pe aci, îi voi da să mănînce pînă se va sătura de lapte, brînză și carne, fără plată.
Nu mai departe decît lîngă ei venea un bătrîn care auzindu-i a zis în gîndul lui: « Ciorile să se facă oi! »
Cînd se uită cei trei frați, văd în locul ciorilor oi! Atunci cel mai mare dintre ei zice:
— Eu rămîn aici căci mi-am găsit norocul.
Ceilalți doi frați au plecat mai departe să-și găsească și ei norocul. Au mers ei ce-au mers pînă au dat de o fîntînă cu două țurloaie din care curgea apă. Fiind obosiți s-au așezat jos să se hodinească și să bea apă. Au stat ei acolo ce au stat și cel mijlociu zise:
— Dacă din aceste două țurloaie ar curge din unul țuică și din altul vin, mi-aș face aci un birt și cine va trece pe aici am să-i dau să bea pînă se satură. Din față venea un bătrîn care auzindu-i, zise în gîndul lui: « Țuică și vin să curgă. »
Cînd vreau ei să bea apă văd că dintr-un țurloi curge apă roșie și după ce au gustat au văzut că este vin. Gustă și din celălalt țurloi, văd că este țuică.
Văzînd că dorința i s-a împlinit, cel mijlociu zice către fratele cel mai mic:

— Eu rămîn aci și-mi clădesc birtul. Tu du-te mai departe și cată-ți norocul.

Cel mai mic dintre frați plecă mai departe și mergînd el se întîlnește cu același bătrîn, care-l întrebă văzîndu-l așa sărac, că unde merge?

— Am plecat în lume să-mi găsesc o nevastă care să-mi fie la inimă și tot ce va zice el să nu fie altfel.

Bătrînul îi zise:

— Nevasta care să-ți fie la inimă are nunta mîine într-un sat nu departe de aci. Dacă mergi cu mine am să pot să stric nunta și să ți-o iei.

Au plecat ei în sat și s-au dus la casa băiatului unde nunta era în toi, unde se pregăteau ca a doua zi duminică să se ducă la mireasă.

Intră ei în casă și bătrînul spune către părinții mirelui, că fata este la inima flăcăului cu care a venit și să strice nunta. Părinții mirelui se împotrivesc și vreau să-i arunce afară din casă însă bătrînul le spune că el le va dovedi că așa este.

În curte era o viță neîngropată căci era timp de toamnă și le spuse că vița pînă mîine dimineață are să rodească și strugurii are să fie copți. Numaidecît vița a început să-i crească frunzele și pînă dimineața cînd ei s-au sculat a avut rod. Părinții mirelui au văzut că bătrînul trebuie să fie Dumnezeu care umblă pe pămînt. Atunci s-au dus împreună la fată, fără mire, ci numai cu flăcăul nostru care-și căuta o nevastă care să-i fie la inimă. Cînd părinții fetei și ea au auzit despre ce este vorba și deși îl văzură atît de zdrențuros au făcut nunta cu flăcăul nostru. Flăcăul a fost îmbrăcat în haine curate și dimineața a și plecat la lucru pe cîmp să samene, să secere, să treiere căci era vrednic nevoie mare. Pe toate ce puneau mîna le mergea din plin și aveau de toate. Ograda se umpluse cu păsări, vite, hambare cu grîu, porumb, cu de toate. La anul nevasta îi născu un băiat de toată frumusețea.

Bătrînul vru să vadă ce mai fac cei trei frați, cum le merg treburile și dacă se țin de vorba pe care au spus-o!

Merge la cel mai mare dintre cei trei feciori unde își avea stîna, oile și-i ceru găzduire. Cere bătrînul să mănînce, și dimineața vrea să plece, dar gazda îi cere să-i plătească.

Bătrînul spune că a auzit că la stîna lui orice trecător poate mînca cît îi trebuie fără să plătească. Flăcăul îi spune că dacă ar da la toată lumea atunci el ce ar face, din ce ar trăi! Atunci bătrînul spune: « Ciori au fost, ciori să fie », și în momentul acela stolul de ciori își luă zborul și bătrînul plecă.

Flăcăul îl strigă să vină că-i dă demîncare cît vrea, însă bătrînul răspunde că e tîrziu și nu se mai întoarce. Atunci a văzut că bătrînul era Dumnezeu!

După ce plecă de la fratele cel mai mare se opri la hanul celui mijlociu și la fel ceru găzduire și mîncare, pînă dimineața. Cînd vru să plece, gazda îi ceru să-i plătească găzduirea. Străinul îi spune că a auzit că oricine vine, mănîncă și bea fără să plătească!

Tînărul îi răspunde că el a avut cheltuieli cu hanul și dacă dă pe gratis atunci el cu ce să trăiască, deși avea de toate în ogradă! Atunci bătrînul zise: « Apă a fost, apă să fie »! În acel moment a început să curgă din țurloaie în loc de vin și țuică, numai apă. Omul văzînd că a rămas sărac și că bătrînul a fost Dumnezeu, îl strigă înapoi, căci plecase; să-i dea să bea cît vrea. Bătrînul era departe și-i spuse că e prea tîrziu și l-a lăsat văicărindu-se.

Ajunse acum Dumnezeu la cel mai mic. Aci erau de toate, toate le mergea din plin și tocmai atunci se născuse primul băiat. Bătrînul intră în casă plin

de bube pe față și cap, zdrențăros și cere găzduire. Bătrînul este primit și găzduit și seara la vorbă îl întreabă de ce este plin cu bube pe față și cap. El le spune că are rîie și că toți vracii i-au spus că se poate vindeca numai cu cenușa primului copil. Dar unde găsește el asemenea oameni, care să-și ardă copilul și să se ungă el cu cenușa lui!

Auzind aceasta, bărbatul stă pe gînduri și apoi zice către nevasta sa: « Să-l vindecăm pe bătrîn cu cenușa copilului nostru ». Ea îi răspunde:

— Noi avem primul copil și o să mai primim și alți copii, așa că să-l vindecăm noi. Să facem jertfă copilul pentru acest bătrîn nenorocit!

Atunci bărbatul își trimite nevasta să facă focul la cuptor pînă el mai stă de vorbă cu bătrînul. Cînd cuptorul a fost încins bine, bătrînul zice:

— Acum să mă lăsați pe mine să bag copilul în cuptor fiindcă voi nu puteți vedea cum arde copilul vostru.

El ia copilul și-l pune pe lopată, dar înainte de a-l vîrî în cuptor scuipă înăuntru și cuptorul pe dată s-a răcit. Vîră copilul în cuptor și pune capacul. Apoi toți se culcă și dimineața bătrînul trimite femeia să scoată cenușa din cuptor. Cînd deschide capacul, copilul dormea ca și cînd n-ar fi fost nimic, ba mai mult el crescuse într-o noapte cît crescuse într-un an. Se făcuse un băiat frumos.

Atunci au văzut că bătrînul nu era altul decît Dumnezeu. El le-a urat să aibă multă sănătate, să trăiască pînă la adînci bătrînețe și să aibă mulți copii, să fie buni cu oamenii.

Am fost și eu pe-acolo pe vremea aia, căci dacă n-aș fi fost n-aș fi știut să vă povestesc. Așa că nu v-am mințit, căci aș fi sărăcit și eu ca cei doi frați mai mari.

POVESTEA LUI PĂTRU OȚU

A fost un om sărac și a făcut un copil mic și a făcut el o casă. Omul și-a cumpărat tot matrialu de casă de la preduzece și a luat matrialu în veresie și cînd a furșit casa, s-a dus să plătească matrialul la preduzece. Mergînd pe drum pînă la preduzece, la mijlocul drumului a fost o recă și ca să treacă reca la mijlocul apii îi iasă un țap negru cu coarne în cap și să punie înaintea omului și-l spămîntă să nu poată trece.

Omul se abate în dreapta, da și stînga, tot țapul îi iasă înainte și-l spămîntă. Omul nu poate în nici un chip să treacă. Atuncea țapul începe să spună omului și-i zice:

— Îmi dai tu mie ce ț-ă mai drag ţîie în casa ta?

Omul a gîndit că din sărăcia lui a făcut o casă și să-i dea casa, da țapu-i spune:

— Nu-mi trebuie mie casa ta, că eu am cāși de sticlă, da să-mi dai tu mie copilu tău.

Omul a zis țapului:

— Eu am numai un copil și mult îmi pare rău de iel.

Dară țapu a zis:

— Că ce zici că-ți pare rău de casă, că ție mai mult îți pare rău de copil decît de casă.

Acuma țapul spune omului:

— Obecește-mi că-mi dai, da ieu nu-l iau. Acum i-l iau cînd o crește copilu de paișpe ani. Și pe urmă țapul a perit din drumul omului. Omul s-a dus pîn apă pînă-n partea lantă, s-a dus să plătească matrialu dă casă. După ce a plătit matrialu, s-a întors acasă și începe a povesti la muiere ce s-a întîmplat pe drumul la mijlocul apii, cu un țap pe cum a cerut țapu copilu să-l dea și i-a spus că cînd o fi copilu de paișpe ani și vreme după vreme. Omul a luat copilu și s-a dus cu copilu la biserică să-i facă popa o apă de iertare și i-a spus omul lu popa. Că ducîndu-să pe drum să plătiască matrialu cășii, ce i-a zis un țap, pe cum să-i dea copilu la paișpe ani. Atuncea popa i-a făcut o molivdă și i-a pus-o într-o trochiță mică, de la gura trochiții un busuioc. Și spune popa la tatăl copilului să poarte copilul trochița undeva vor s-o ducă, copilul și pe trochiță cu el. De vor lo va duce pe copil mare năcazuri, să stropească cu apă de trochiță, că aia-i ajută copilului.

Cînd a venit omul cu copilul acasă de la biserică, copilul s-a dus cu oili și boii la iarbă. Păzind copilu într-o zi boii, plecînd copilu pe anul de paisprece, pe vremea aia Pătru oțu o auzit de tatăl copilului că i-a făcut vo apă la copil și copilu o poartă la iel și acuma s-a dus Pătru oțu la copil și i-a zis:

— De te-oi duce pe undeva, să iai sama ce sudbină am eu la împlinirea a paisprece ani.

Copilu a păzit boii, după culesu de porumb, cînd s-a dus să întoarcă boii vede că s-a slobozit un nor negru și vînturos și deodată l-a ridicat pe copil sus. Drugarii, copiii lui, cînd văzu că pe drugaru lui l-a loat noru al negru și al vînturos s-a dus cu el sus, atuncea alant drugar a loat boii și a fugit cu ei acasă și i-a spus la tatăl copilului că l-a loat vîntu cu noru al negru s-a dus sus: « eu m-am spămîntat și am venit fuga acasă și vă spusăi întîmplarea lui drugariu meu ». Atuncea omu și-a adus aminte că vremea a venit la paișpe ani, să ia țapu copilu.

După ridicarea norilor cu copilu, plecînd cu el, ajunsă la cășii de sticlă pe mări. Atuncea tuma-l dusă înuntru, pin sobe; nima nu eria decît trubaciu răilor dejurni la cășii de sticlă, da alanț a fost la un vînat pin svet.

Răul ce a dus copilu a zis la trubaci:

— Ia de cîntă să s-adune toț răii de la învînat.

După ce cîntă trubaciu toț răii porniră să vie ca păsările la casa de sticlă. Toț alergară și ajunsără la vreme, da unu nu e din număr, băgîndu de sama numărîndu-l, nu e răul al șchiop!

După ce ajunsă șchiopu, s-a dunat toț roată pingă copil și a pornit să-și dea brînci unul spre altul, care să omoare copilu, dară tartorli al șchiop a zis:

— Stat, nu grăbiț să-l omorîți, să lom sama în cărț cum ie copilu scris. Și scoasă cartea și cetiră răii și văzură ce spune, rîndu copilului, scrie în cartie de copil așa: « Copilu să doarmă su patu lu Pătru oțu ». Dară răii au sprimit un pat de foc, da Pătru oțu să doarmă și el cînd o veni. Dracul al șchiop porni să întrebe pe toț drugarii la rînd, care ce a învînat; să spună toț la rînd ce a învînat fincă asta a adus copilu de-l vedem noi toț. Dracul al șchiop întrebîndu-l pe al dintîi: « Ce ai făcut? » El spusă: « Eu găsii o fămeie scoțînd apă din fîntînă; pănă ea scoțînd apă, eu îndemnai copilu ei și să-necă, sări în fîntînă ». Întrebîndu-l pe al doi, dracul spusă: « La un otar de loc găsi certîndu-să doi fraț; eu îi îndemnai de să omorîră. Da al de trii răul spune că un cioban păzind

boii să pască iarbă: « I-am dat un somn greu la cioban de a durmit și boii s-a dus în livade, a păscut, să umflară și muriră boii. »

După întîmplarea ciobanului, altu răul a îndemnat pe o muiere să bage mălaiul în foc, copilu muierii să arsă în foc, da muierea n-a băgat de samă. Porni tartorli al șchiop să zică: Să ia copilu să-l ducă la patu lui Pătru oțu să șadă su pat. Atuncea copilu văzînd mulțimea de răi mergînd cu iel la patu lu Pătru oțu și zicîndu-i copilului:

— Iote aici su pat să șezi.

Copilu spămîntat scoasă trochița din sîn cu busuioc și porni stropindu-i pe toți dracii cu apa popii. Deodată să aprinsă focul pe draci și porniră să ardă. Dracul al șchiop cînd văzu atîta foc și moarte de draci, zberă fuga la-al cea adus copilu: « Rugați-vă de copil să nu vă mai stropească că voi ați prins pe Dumnezeu, de aia ardeț cu totu și pristăniț să-l duceți îndărăt de unde ați venit cu el ».

Și copilu șezînd cu dracii acolo auzi ce sudbină are el, da și ce sudbină are Pătru oțu.

Răul lo copilul și plecă să-l ducă de unde l-a loat și l-a dus iară la locul unde a păzit oili. Din locul unde l-a lăsat răul pe copil, copilul plecă acasă la tata lui. Piste vo cîtăva vreme aude Pătru oțu că copilu a venit acasă! Și vine și Pătru oțu să-ntrebe ce sudbină are el și cum a făcut copilu de l-a întors răii ca să facă și el. Copilu spune lu Pătru oțu să-și facă apa la popa Pătru oțu să dusă la popa în sat și spune lu popa: « Așa, părinte, fă-mi și mie apa ca la copil că ieu am oțît patruzăci de ani și să-mi ierți păcatele și mie ». Și popa cînd aude pe Pătru oțu, așa îi spune lu Pătru oțu, că: « nu poate să-i ierte păcatele ».

Pătru oțu cînd auzi că popa nu poate să-i ierte păcatele, scoasă cuțitu și-l taie pe popa! Acuma Pătru oțu plecă în altu sat să-ntrebe pe altu popă și cînd a spus la al de doi popa să-i ierte păcatele și ala popa a spus că nu poate să-i ierte păcatele. Atunci Pătru oțu, scoasă cuțitu și-l tăie și pe al de doi popă. Pătru oțu pînă la cinci popi omorî. Din cauză că nu-l vrea să-i ierte lui păcatele. După ce văzu Pătru oțu că n-are popi unde să-și ierte păcatele, iel aude că-n vrun munte ieste vrun călugăre la vo mănăstire bătrîn și să dusă la călugăre și-i spusă așa: « Iou am fost patruzăci de ani oț și vreau să-mi ierți păcatele mele, să nu mor cu iele ». Călugărul spusă că poate. Atuncea călugărul să sui în pod și luă un ciumag de măr uscat păstrat de cînd a fost mănăstirea; ciumagu a avut optzăci de ani. Călugărul lo ciumagu de măr și-l dete lu Pătru oțu și-i spusă așa: Vezi muntele al mare, acolo să te duci sus în vîrfu lui, să-l înfigi ciumagu în pămînt și tu să iai oțîră apă cu gura să-l uzi pînă s-o prinde de-o înverzi și să crească mare.

Pătru oțu înfipsă ciumagu în vîrful muntelui și porni să-l ude cărînd apă cu gura. A cărat Pătru oțu 12 ani apă cu gura; văzu Pătru oțu că ciumagu s-a prins și a crescut. Veni Pătru oțu la călugăre și-i spusă:

— Părinte iote ciumagu al de măr s-a prins și a crescut!

— Mai udă-l doi ani încă pănă face și mere și cînd o face mere, să vii să-mi spui.

Mai îl udă Pătru oțu încă doi ani și făcu paișpe ani, mărul a crescut mult mare și frumos, da n-are frunză în el cît flori; după ce legă mere mărul, Pătru oțu plecă la călugăre și-i spusă:

— Părinte n-are măru frunze în iel cît mere, aide părinte să vezi.

Călugărul spusă lu Pătru oțu așa:

— Adastă puțin să iau cărțile să mergem să-ți iert păcatele su măr.

Și cînd ajunsă la măr îi zisă călugăr'li lu Pătru oțu așa:

— Șezi, Petre, su măr!

Șezu Pătru su măr, scoasă călugăr'li patrailu și i-l pusă în cap lui Pătru și porni să-l ispitească:

— Ce păcate ai făcut, spune pe rînd!

Porni Petru oțu să spună păcatele, da din măr cade cîte o mară jos la pămînt. Tot spunînd Pătru oțu toate păcatele pe rînd, din măr cade cîte un măr pe pămînt. Călugărul uitîndu-să în măr, mai rămasă încă două mere în măr. Călugărul zice lui Pătru oțu:

— Petre, mai ai încă două mere în măr, alea sînt două păcate, spune-le și pe alea!

Pătru să gîndi și-și veni în minți, că întîi a omorît pe tată-su, pe mumă-sa și pe urmă a plecat oț în pădure. Cînd auzi călugărul păcatele mai de la urmă, căzu și merele ale două din măr.

Atuncea călugărul spusă lu Pătru:

— Păcatele tale s-a iertat.

Pătru a murit pe loc și l-a primit în rai! Așa sînt oamenii: nu să judecă după graiul lor, ci după faptele lor.

ÎMPĂRATUL TRAIAN CU URECHI DE ȚAP

Pe timpuri, pe aci a trăit un mare împărat letinesc care se chema Traian. El avea palate multe și frumoase. Cel mai frumos era la Geanova, pe deal. De acolo el vedea peste Dunăre în Romania și peste cetatea Decebalium de la Prahova zisă și — Deci.

Împăratul era viteaz, frumos, ama ce păcat că Dumnezeu îi dăruise urechi de țap. Cum chema un bărbier să-l radă îl întreba:

— Ce ai văzut, măi băiete la mine?

— Că aveți urechi de țap, mărite împărate, răspundeau pe rînd bărbierii.

Atunci împăratul care nu da la nimeni seama, scotea sabia și le lua capul de la trup. La bărbieri le era frică să-l mai radă și oricît s-ar face ei de viteji, toți se temeau și tremurau de frica împăratului. Mai la urmă împărăția rămase fără bărbieri. Toată lumea umbla cu bărbi și însuși împăratul ajunse cu o barbă pîn' la brîu. Bărbații începură să șoptească în dreapta și-n stînga și purtau mare ură pe împărat că le-a stricat obiceiurile.

Ce să facă bietul împărat, cum s-o scoată la căpătîi cu bărbierii cu mincinoșii?

Adună pe sfătuitorii împărăției și le ceru ajutorul.

După asta se dete ordin mare ca fiecare oraș și sat să aibă un anumit număr de bărbieri și să li se plătească pentru tuns un ducat și pentru bărbierit alt ducat. Bărbierii însă nu au voie să vorbească și spună minciuni în timpul lucrului. Ei aveau datoria să se uite drept în locul unde rad și dacă sînt prinși de client că privesc în alt loc, atunci munca s-o facă degeaba. Să fi văzut în toată împărăția înghesuială mare, care mai de care să fie bărbier. Împăratul Traian chemă bărbierii pe rînd să-l dichisească, dar care cum venea era întrebat după ce termina cu lucru, ce a văzut? Bărbierii neștiind taina, în loc să mintă cum le este adetul, spuneau adevărul că au văzut că înălțimea sa are urechi de

țap. Atunci împăratul trăgea sabia și le tăia capul. Iată că-i veni rîndul într-o zi unui bărbier ovrei, fricos din cale afară. Îl apucară frigurile și se culcă de spaimă în pat, iar la împărat trimise pe un băiat ce făcea ucenicia la bărbier, să-i spuie împăratului să treacă cu rîndul peste maistrul său fiindcă e bolnav de moarte și nu-l poate bărbieri.

Ucenicul merse la împărat și povesti toată taina. Împăratul îi dete poruncă ca să-l bărbierească pe loc. Flăcăul îl bărbieri numaidecît și împăratul îi dărui doisprezece ducați. Apoi îl întrebă dacă a văzut ceva la el. Bărbierul se gîndi la poveștile lui ta-su care-i spusese:

— Ce auzi să te faci că n-auzi și ce vezi să te faci că nu vezi, dacă vrei să-nveți meserie și să ai noroc în viață.

Atunci bărbierul răspunse prefăcut că n-a văzut.

— N-am văzut nimic, măria-ta!

Văzînd împăratul că flăcăul este destul de curățel și cuminte, dete ordin ca el pe viitor să vie să-l bărbierească. Atunci ceilalți bărbieri din împărăție răsuflară liniștiți și după un timp iarăși dădură drumul la cleanță. Cînd ajunse la stăpînă-su, acesta rămase mirat cum de a scăpat cu viață? Iar cînd îi arătă că i-a dat și doisprezece ducați rămase și mai mirat și numaidecît se sculă din pat și-i luă ucenicului ducații, spunîndu-i, că o slugă ca el n-are ce face cu atîția bani. Așa nu se-nvață meserie, băiete! Meseria se-nvață prin muncă și bătaie de la stăpîn! Dar flăcăul tăcu și nu-i spuse stăpînului că a văzut la împărat urechi de țap. De aci înainte ovreiul aduna la ducați fiindcă de fiecare bărbierit copilul îi aducea doisprezece ducați, iar pe ceilalți bărbieri din împărăție nu-i mai durea capul. Toate mergeau bine, însă de la un rînd de vreme, începu pe ucenic să-l chinuie gîndul că în el se ascunde o taină așa de mare și n-are nici mumă, nici tată și nici frați, cărora să le spună ce fel de urechi are împăratul Traian! Și ziua și noaptea îl chinuia gîndul. În somn visa că stă de vorbă cu părinții săi și le spune ce-a văzut. Atunci își ușura sufletul dar după ce se deștepta din somn, abia atunci chinurile iar începeau. Azi așa, mîine așa și stăpînul a băgat de seamă că băiatul e trist și că are ceva pe suflet.

— Ce ai, măi băiete, că te văd tot îngîndurat, parcă nu ți-ar fi toți boii acasă, spune ce ai pe suflet?

— Maistore, am ceva pe suflet însă nu pot spune cuiva, că numaidecît aș muri.

— Spune-mi, măi băiețaș, doar vezi tu cîtă grijă am de tine ca de copilul meu, măcar că tu ești un calic.

— Nu, nu pot, stăpîne, sînt tînăr și vreau și eu să trăiesc, răspundea ucenicul, măcar că taina asta îi apăsa sufletul ca o piatră de moară.

— Dacă nu vreai și nu vreai, atunci tot eu am să te ajut; du-te și spovedește-te la un sfînt la vreo mănăstire că acolo se țin ascunse tainele omenești:

— Nici acolo nu mă duc!

— Du-te atunci și spune taina în ai pustii de munți unde picior de om nu calcă.

— Nici acolo n-am curajul. O să mă audă fiarele sălbatice, păsările cerului, codrii, și va fi vai de viața mea!

— Îți mai spun una, și dacă nici pe asta n-o faci, atunci îți iai calabalîcul și te duci în lumea albă de la mine.

N-o să te țin la mine întunecat ca o babă care-și cîntă și-și descîntă. Uite, du-te în pustiu, sapă acolo o groapă adîncă, apoi dezleagă băierile inimii și spune de trei ori taina, apoi astupă groapa la loc și așa ai scăpat.

— Asta am să fac, răspunse ucenicul, după un timp de chibzuială.

În vărsat de zi își luă o sapă și plecă undeva departe de oraș în pustiu, făcu o groapă, băgă capul în ea și strigă de trei ori:

— Pămîntule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap!

După aceea astupă groapa la loc și plecă ușurat fluierînd de parcă n-ar fi avut niciodată nimic pe inimă.

Au trecut cîțiva ani și în locul unde bărbierul ucenic a spus taina pămîntului a crescut un tei mare și frumos. Păstorii care pășteau oile și caprele pe acolo au tăiat crengi și au făcut fluiere. Însă cum suflau în ele se auzea glasul ucenicului.

— Pămîntule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap? Și asta, de trei ori.

Fluierile începură să se vîndă ca pîinea caldă și ajunseră pînă în cetatea, unde ședea împăratul. Copiii mergeau pe uliți și suflau în fluiere iar din acestea se auzea taina spusă de bărbier pămîntului.

Într-o zi, pe cînd însuși împăratul se plimba cu împărăteasa prin cetate auzi cum copiii fluierau:

— Pămîntule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap.

La auzul fluierilor, împăratul se făcu foc și pară de mînie și fu gata să-i taie pe toți bărbierii din împărăție că nu-și văd de meseria lor și numai de bîrfeală se țin; însă împărăteasa, miloasă din fire, îl opri. Atunci dădu ordin să i se aducă la palat numaidecît ucenicul bărbier. Băiatul fu adus în fața împăratului și acesta îl întrebă răstit:

— Bine, măi, ce vești ai dat tu în lume despre mine, de mă făcuși de basme?

— Mărite împărate, zău că n-am spus la nici o ființă omenească nimic, din taina pe care o știu.

— Care taină, mincinosule?

— N-am spus că aveți urechi de țap.

Atunci împăratul scoase sabia și cînd vru să-i reteze capul, împărăteasa îl opri. După ce se liniști împăratul, ucenicul îi povesti din fir în păr cum a ajuns să se spovedească pămîntului ca să-și liniștească taina de pe suflet și cum din acel loc unde a strigat a crescut teiul cu pricina care l-a dat de belea pe împărat.

Împăratul luă pe bărbier și plecă la tei ca să vadă cu ochii lui minunea asta, dacă este adevărată, sau este iar vreo minciună de bărbier.

Cum ajunseră acolo, teiul era tot dărăpănat și abia mai găsiră o nuielușă din care făcură un fluier, împăratul auzi:

— Pămîntule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap!

Se miră împăratul de asemenea minune și din ziua aceea își dădu seama că nu e om pe lume care să poată ascunde o taină și că pe pămînt nimic nu se poate tăinui. Îi dete drumul la bărbier, iertîndu-l și de-aci-nainte se făcu împăratul blînd ca mielul că veneau bărbierii de-l rădeau pe rînd și glumeau cu împăratul.

II

BASME NUVELISTICE
ŞI ALTE BASME

A fost odată o muiere și a avut trei feciori și unul dintre ei era prost.

O dată, în vremea aceea, împăratul strigase în împărăție că acel voinic ce va putea prinde pe fiica lui cu trei vorbe i-o va da lui de muiere și jumătate din împărăție.

Și or pornit din toate colțurile lumii prinți s-o prindă pe fiica cea frumoasă a ăstui împărat, cu cele trei vorbe. În zadar se încercară ei că nici care nu putu dezlega cuvintele.

Și cum învoiala era că celui ce nu va ghici i se va tăia capul, în fața palatului împărătesc se făcu din ei o zidire rotundă ca să-i îngrozească pe cei ce vor cuteza. Ce-i drept, prințesa era mai frumoasă decît o zînă, parcă era ruptă din soare. Dar feciorii muierii zor nevoie să-și încerce și ei norocul. Și într-o zi, cei doi frați cuminți și viteji, o rugară astfel pe mumă-sa:

— Mumă, fă-ne merinde pentru drum lung că noi amîndoi mergem să ne încercăm nărocul cu fiica împăratului.

— Pruncii mei, nu vă duceți, că toți cei ce s-or dus și-or pierdut capu acolo.

— Mumă, noi nu sîntem fii de împărați, da avem mai multă minte decît ei, că noi doar nu ne-om fi băut mintea ca împărații, unul dintre noi tot o să ajungă împărat.

— Mumă, dă-mi și mie merinde, zise prostul, că merg și io. Oi face și io oarece, ce n-au făcut fiii de împărați. Dă-mi un blid cu coleașă și ceapă că mere pădurețe culeg eu.

Dar cei doi frați, auzindu-l, rîseră zicînd:

— Fugi, mă prostule, tu nu știi ce-ai mîncat ieri și vrei să cutezi să mergi la frumoasa lumii?

Merem noi acolo, că unde-i minte-i și noroc.

— Oare ce-i aia minte? zise prostul.

— Lasă-te măi prostule de coțcării că doar n-ai crede că mintea ți-a veni mergînd la fata-mpăratului? Mintea nu crește bă, pe toate cărările, că altfel ar paște-o măgarii!

— Da ști-va fiica împăratului să joace la nuntă? zise prostu.

— Știe, nu te teme, tontule, n-o s-o-nveți tu?

Și-ncepu el să joace de bucurie și să chiuie așa cum se pricepea; vorba aceea: « În vale,-n răstoacă, Singur cîntă, singur joacă »!

El cînta și țopăia, iar mumă-sa plîngea privindu-l pe nenorocitul care cînta: Iacă-așa; hop așa, dă-mi împărate fata.

Fraţii însă se pregătiră de cale lungă, că nu era să-şi puie mintea cu el, că de, prostul face ce vede şi ce aude.

Cei doi fraţi îmbrăcaţi frumos şi înarmaţi cu săbii, au pornit-o la cale lungă fără să-i vadă prostu pe care-l lăsară sub o plută dormind. Da-l muşcară niscaiva muşte. Prostul se sculă şi un iepure, ţîşt! de lîngă el din cîrtog şi fugi.

— A, măgăruşule, tu nu mă lăsai să dorm, las' că te prind eu! Şi o zbughi prostul după iepure. Şi alergînd el cît îl ţineau puterile, văzu doi oameni. Merse la ei şi cînd colo, erau fraţii lui!

— Ţineţi măgaru! ţineţi măgaru! strigă el. Da nici un măgar nu se vedea, în afară de un iepure care se pitulă în nişte tufişuri.

— Ascultă, frate, unde vezi tu măgar, că noi vedem un iepure?

— Nu, fraţilor, este un pui de măgar, că a sărit din cîrtog, abia-l fătasă măgăriţa.

— Mă prostule, ce te ţii de noi ca scaiul de oaie, întoarnă-te acasă că te mîncă pe aici gadinile.

— Le dau cu moaca-n cap, nu mi-e frică, răspunse prostu.

Şi merseră ei împreună un dărap de vreme, iar el ce găsea în cale, aduna şi băga-n traistă! Găsi mai întîi un cep de la o cadă, îl luă şi vîrî-n traistă. Merseră ei şi-l apucă foamea. Atunci le zise fraţilor săi:

— Eu am găsit ceva! Dacă-mi daţi fiecare cîte o plăcintă, vă arăt ce am găsit.

— Arată-ne, mă, ce lucru mare ai găsit? Da prostu nu vrea. Crezînd fraţii că va fi găsit vreun lucru de preţ şi că le-ar face trebuinţă, îi dădură fiecare cîte o plăcintă. Prostul le mîncă plăcinta şi apoi le arătă:

— Iacă, cepu!

— Ţipă-l jos, tontule! da el nu l-a ţipat şi or mers înainte.

În altă zi găsi el un cerc de lemn şi-l vîrî şi pe acela în traistă.

— Eu am găsit oarece?

— Ce mai găsişi, prostule?

— Nu spun decît dacă-mi daţi cîte-un dărap de brînză fiecare.

— Măi, frate, tu nu ştii vorba bătrînească: «prost să fii, noroc să ai». 'ai să-i dăm măcar că rămînem fără pic de merinde, cine ştie ce va fi găsit şi lucrul acela poate ne va fi de folos. Şi-i dădură şi brînza. Luă prostul brînza, o mîncă şi zise:

— Iacă cercu!

— Tiii! şi pentru un cerc ne-nşelaşi, tu mă, de ne luaşi brînza?

— Îi bun şi cercu! răspunse prostu.

Şi flămînzi o porniră din nou la drum, către ţara împăratului. Prostul pe cale, văzu o cioară moartă. O luă şi-o pusă-n traistă.

— Dacă iar am găsit oarece!

— Ai găsit pe dracu! zise unul din fraţi. Dar temîndu-se ei ca nu cumva să le-o ia-nainte fiind prost şi cu noroc, se chibzuiră, să-i dea un blid gol numai să vadă ce minune or mai fi găsit.

— Iacă, noi îţi dăm ăst blid, fi-va-ţi cîndva de folos, arată-ne ce-ai găsit?

— Nu vă arăt! Să-mi daţi şi sabia şi atunci vă arăt.

Îi dădură ei blidul şi o sabie şi prostu le scoasă cioara din traistă şi ţinînd-o de o aripă le-o arătă. Cînd o văzură ei plină de viermi şi reversîndu-se din ea o putoare de mortăciune, să moară de ciudă! Cît pe-aci să pice leşinaţi.

— Măi frate-miu, ăsta dacă se mai ţine după noi, ne ia tot! Cu toate ne-nşelă!

Mai bine să-l ducem la moara dracilor poate că împielițații îi vin de hac și așa scăpăm de el! Și după ce-și cumpăniră gîndurile, o porniră în vale la un rîu unde era moara dracilor. Cum ajunseră ei acolo, cu lumină intrară în moară și se prefăcură că se culcă. Prostul, ostenit frînt cum era, adormi dus, iar frații plecară lăsîndu-l să-l mănînce tartorii iadului. Ziua dracii nu se adunau în moară, numai noaptea se înghesuiau acolo la sfat. Cum să-nmurgi s-adunară în moară. Da-n moară întuneric beznă.

Tartorele dracilor țipa cît îl ținea gura:

— Aghiuță, adună-ți oștile și faceți focul că în astă noapte avem ospăț un voinic, care a cutezat să ne calce pragul morii. Dracii adunară surcele, gata să aprindă focul iar pe prost să-l frigă de viu! Cînd colo, prin întuneric unul îl calcă pe burtă deșteptîndu-l din somn. Cînd se uită prostu, văzu în jurul lui numai ochi scînteietori ca de licurici. Dar pe draci nu-i vedea. Scoase el sabia să omoare licuricii care luminau și nu-l lăsau să doarmă-n tihnă.

Dracii stau cerc în jurul lui fără a pricepe ce gînduri are. Da el luînd sabia ințepa fiecare ochi de-i lăsa pe toți dracii orbi, chiar și pe tartorele iadului. Toată noaptea n-a putut prostu să doarmă de țipetele necuraților. Ba la un timp, unul mai mic dete peste prost, iar el crezînd că e vrun mîț, îl prinsă de gît și-l băgă-n disagă legînd-o la gură, că poate-i va fi vreodată de trebuință să-i prindă la hîrți.

Vru să se culce, dar nu fu chip în moara dracilor erau numai vaiete, iar diavolii se mîncau cu dinții unul pe altul, jupuindu-se și zdrelindu-se fără a pricepe că prostul e lîngă ei.

Într-un tîrziu dracii luptîndu-se între ei pieriră. Unii zăceau prin coșuri, alții striviți de pietre, alții agățați prin pod, iar unii căzuți la chirepul morii, zdrobiți de roțile cele mari. Și se făcu odată o liniște ca de mormînt.

Niște găini și cocoși de pe moară și speriați, încă mai cotcodăceau după larma drăcească ce o auziseră toată noaptea.

Ce-i veni în gînd prostului care era flămînd, ia să prindă o găină și s-o frigă. Și prin întuneric prinse un cocoșel.

— Ei, pe tine nu te tai, lasă că tu poți fi bun la fie ce! Ești mic și ușor de purtat și țîști cu el în ailaltă desagă. Dar de lene, uită de mîncare și iar adormi.

Tartorele tartorilor iadului, mergînd noaptea pe lume în lungiș și-n curmeziș, simți miros de draci spurcați și cu oastea lui o porni fuga în aceea parte să-și răzbune copiii. Și cînd să pășească peste pragul morii, cocoșelul din desagă odată vesti ivirea zorilor.

— Cucuriguuu!

De, se speriară dracii și care mai de care săriră în adîncul apei să-și piardă urma, ca nu cumva i-ar prinde ziua pe pămînt și să rămînă fără de putere.

Cînd se făcu ziua veniră cei doi frați să-i vadă oscioarele înșirate prin vatra morii. Dar mare le fu uimirea, găsindu-l sforăind încă, cu capul pe un sac de uruială.

— Măi frate-meu, noi rîdem de el, dar nu vezi tu ce a făcut?

— Adevăr grăiești! Are pe dracu-n el! Nu vezi la ce încurcături ne-a pus nu numai pe noi, da pînă și pe stăpînii pămîntului, pe diavoli?!

— Scoală, bă prostule, tu nu vezi cu cine ne-am luptat noi astă-noapte?

Cînd se uită el prin prejur și văzu moara plină de draci morți, îl prinseră frigurile și căzu leșinat. Frații luară un blid cu apă, îl udară de-și veni în fire.

Apoi le grăi:

— Frățiorilor mei, cum ați putut să-i ucideți? Toată noaptea v-ați luptat cu ei. Mare larmă a fost. Bine că i-ați îmburdat. Și făcură o coleșă și mîncară bine, pentru cale lungă să le-ajungă. Da ce le trăsni prin minte fraților. Să-i umple covețaua cu păsat și să i-o puie-n cap sub căciulă, ca să-l facă să meargă drept înainte fără a mai culege de pe jos fiece lucru și a-i înșela. Și subt căciulă-i așezară blidul plin de păsat.

Și-l purtară așa prin codri și pustii, cugetînd dînșii că s-or lăsa el de ei. Și deși-l ardea focu-n spinare de dogoare și greutate, prostu suferea cu răbdare.

La urma urmelor iată-i ajunși la palatele împărătești. Și se miră prostu:

— Ei, ce cășî încălecate, și cu aur suflate!

Ce i-ar fi trebuit atîtea sobe, că-i de ajuns una pentru el și fiică-sa? Da iacă cheltuială degeaba, zise prostul, căscînd oichii mari către frații săi.

Apoi, pe rînd intrară la palat să ghicească întrebările ce le punea frumoasa lumii, fiica împăratului.

După puțină vreme, călăul ieși arătîndu-le celor doi frați capul frățiorului, semn că nu deslegase întrebările împărătesii. Călăul îmbrăcat în veșminte roșii, așeză și căpățîna fratelui mai mare în vîrful grămezii. Mai lipseau două capete, chiar atîta cîți cutezători mai erau.

Iar călăul trecînd pe lîngă dînșii le șopti plin de milă:

— Nu fiți proști să vă-ncercați norocul, că cine-a venit aici toți s-au dus pe apa sîmbetii. Prințesa spune la ponturi pe care nimeni nu le brodește.

— Eu nu sînt prost, frații îmi zic așa!

Intră mijlocașul și curînd ieși călăul și cu capul acestuia de-i așeză scăfîrlia tocma-n vîrful grămezii.

Și-ntorcîndu-se, iar îi șopti prostului:

— Iaca, nu m-a ascultat, cine-i prost și-și pune mintea cu prințesa își pierde capu!

— Omule, frații mei săracii ziceau că sînt prost, da eu nu sînt! și intră și el să-și încerce norocul, cu desagii pe umeri și cu blidu-n cap.

Într-o odaie lungă, de marmoră sta pe tronul de aur împăratul, iar prințesa pe alt tron mai mic. Pe cap ea purta o coroană cu pietre scumpe, că prostul abia o putea privi. Mai la o parte, stau sfătuitorii împăratului, înțelepții împărăției, care judecau dacă s-au brodit ponturile.

Da prostu sta cu gura căscată și asculta.

Fiica-mpăratului cînd îl văzu o podidi rîsul.

— Pîrlitul ăsta a cutezat să-și încerce norocul cu mine? Ha! Ha! Ha! O să-ți stea scăfîrlia chiar în vîrful stivei de căpățîni!

— Începe cu ponturile grăi împăratul cu un glas poruncitor. Atunci prințesa se încruntă și întrebă:

— Apropie-te, mă tontule!

— Bună ziua, împărăteasă! Ce cald e-n curte la dumneavoastră!

— E mai cald în fund la mine! zise prințesa.

— De, n-ai putea frige-o cioară?

— A cură de-acolo! și-i arătă o butie.

— A bate cepu! răspunsă prostu.

— A crepa! zise-mpărăteasa.

— A pune cercu! o-ntoarsă prostul.

— Da ai-le?

— Le am, zise el.

— Ai în cap păsat?

— Am! zise prostu şi scoţînd căciula, căzu blidu la picioarele împărătesii stropind-o cu păsat pe rochia de aur. Apoi, ridică desaga cu cocoşu scoasă pe rînd: cioara, cepu şi cercul.

Pe prinţesă o apucară sudorile, văzînd că un om de rînd i-a brodit toate ponturile.

Înţelepţii palatului, ca nişte drepţi judecători, dădură din cap, închinîndu-se către împărat că prostul a dezlegat cele trei ponturi şi că i se cuvine fiica împăratului pentru a-i fi mireasă precum şi jumătate din împărăţie! Dar prinţesa răutăcioasă nu vrea şi zisă:

— Pînă nu va cînta cocoşu în palatu ăsta nu-l voi lua pe ăst om de rînd să-mi fie bărbat!

— Să cînte cocoşu meu zise prostu scoţînd cocoşelul, care, cum se văzu slobod, fugi la o fereastră cîntînd, fîlfîind din aripi de trei ori şi ţanţoş, începu să cînte:

— Cucuriguuu! de se cutremură prinţesa gata să înnebunească de mînie!

Din nou înţelepţii arătară împăratului, că tînărul zdrenţăros a ghicit şi al patrulea pont!

— Nu, nu vreau, pe toţi vă omor zise ea către judecători, doar nu iau un om de rînd?!

— Este om de jos, da nu-l vezi cît este de înţelept? Nu te uita la ce străluceşte, ci la ce vorbeşte! Se cade să ne ţinem legămîntul şi să-l iei de bărbat eu dîndu-i şi jumătate din împărăţia mea.

— Dacă, slăvite-mpărate, vrei să te ţii de legămînt şi eu să fac voia măriei-tale, să-i mai dau un pont pentru dezlegare.

— Vrei, îl întrebă împăratul?

— Vreau, de ce să nu vreau? Că n-o fi mai greu decît de dus sacu la moară?

— Eşti bogat? întrebă prinţesa.

— Bogat pe dracu, sărac!

— Dai pe dracu? Şi tocmai atunci se mişcă puiul de drac în cealaltă desagă.

— Da ce dracu o fi mişcînd? Şi dezlegă desagii. Cînd colo, ce să vezi, o zbughi un pui de-mpeliţat!

Mic ca acul,
Iut'-ca dracul.

Fugea, cît putea, da ochi n-avea. Cînd l-a văzut prostul, nu s-a mirat de loc, iar împărăteasa cu înţelepţii au leşinat, pe cînd împăratul a crăpat de frică!

Şi aşa a ajuns prostu împărat!

PROSTUL CU PĂSĂRICA

Era un împărat mare, cu o împărăţie mare şi cu o fată mare, numai bună de măritat.

Dete veste împăratul în lume că are o fată frumoasă şi bogată cu palate de cleştar, căruţe de aur şi cai împodobiţi şi că o mărită după acela care va da răspunsuri potrivite la întrebări.

Cînd au auzit părinții și împărații, cum era și de așteptat, au dat buluc, la fiica împăratului s-o pețească.

Fiica împăratului de felul ei era șoadă. Îi plăcea să facă glume sărate și nesărate și să-i batjocorească pe cei proști. De aceea, se dusese vestea în lume că este o fată înțeleaptă și frumoasă. Cine n-ar fi vrut să aibă o soție așa de cuminte ca ea?

Însă toți împărații, prinții și tinerii care i-au călcat pragul n-au izbutit să-i răspundă la cele trei întrebări și toți au plecat în părțile lor cu coada între picioare, rușinați. Mai la urmă de tot, într-un sat aud trei frați săraci că fiica împăratului se mărită cu orice om de rînd, care-i va răspunde potrivit la întrebările ei.

Se îmbrăcă cel mai mare în țoale noi ca de sărbătoare, pune cuțitul în teacă și merinde în desagi, încalecă iapa și pleacă în pețit.

Merse el luni și săptămîni și ajunse într-o cetate mare cu palate sclipitoare, cu turlele de aur ce se urcau semeț în slăvile cerului.

Întrebă pe un ostaş din garda împăratului, unde este fiica împăratului?

Ostașul îi arătă poarta, el bate și prințesa îmbrăcată numai în aur și argint cu părul de mătasă auriu, îi deschide ușa. El intră înăuntrul și o căldură înăbușitoare cu o duhoare grea îi izbește nasul, încît de mirare, uită să-i să-i zică: bună ziua.

— Ce cald este la dumneavoastră și ce miros urît?! La aceste fata îi răspunse:

— La mine-n burtă e și mai cald!

Băiatul la acestea rămase uimit și se uită prostește și încremenit, încît uită și cum îl cheamă și ieși încurcat afară plecînd supărat acasă.

Acasă povestește fratelui mijlociu întîmplarea. Cel mic vrea și el să afle dar îl împing afară. El lipește urechea la ușă și înțelege tot.

Pleacă și cel mijlociu, bine îmbrăcat și bine mîncat și cînd intră înăuntru încremeni văzînd-o cît este de frumoasă și ce întrebare și răspuns cere. Se încurcă așa cum se încurcă cei mici în vrejurile de bostan și plecă rușinat acasă.

Se plînse de pățania lui și zise că nu este om pe lume care să-i potrivească răspunsurile după plăcerea unei fete nebune de împărat. Cel mic trase cu urechea și zise:

— Eu pot să-i trag niște răspunsuri potrivite! grăi el celor doi frați mai mari.

— Fugi, măi prostule, tu nu vezi că n-am fost noi în stare de nimic, nu au fost în stare fețe înțelepte împărătești să răspundă cum se cuvine, dar o să fii tu un papă lapte, un zdrențuros și prost de dai în gropi! Îl opriră să se ducă. Îi luară iapa, ascunseră opincile și țoalele nerupte și-l pîndiră să nu plece.

Cel mic însă nu se lăsă. Pîndește noaptea cînd toți dormeau și pleacă în lumea albă, doar doar va da de casa împăratului.

Mergînd prin pădure, dă de un hoț care își număra banii furați. Hoțul, cum îl văzu, își puse în gînd să-l omoare. Plecă după băiat cu gîndul necurat și intră în vorbă să-l vadă ce minte are.

Din vorbă-n vorbă, hoțului i se păru că are mintea adunată de pe drum. Ia să-și bată joc de el, își puse el în gînd. Văzu în cale hoțul un dop murdar de la butoiul cu vin.

— Fac rămășag că tu nu iei dopul că e plin de murdărie, zise hoțul.

— Eu, iacă îl iau ! Şi murdar cum era, jap cu el în sîn, că nici săcui n-avea.

Se gîndi hoţul, ce prost trebuie să fie băiatul ăsta, ia să mai încerc o glumă să fiu mai sigur. Merseră cît merseră şi în cale căzută dintr-un copac zăcea o cioară moartă.

— Măi băiete, fac rămăşag cu tine că ţi-e frică să pui în sîn cioara asta?

— Mie să-mi fie frică? Ia te uită că o pun în sîn, măcar că pute ! Luă cioara şi o puse în sîn !

Hoţul căscă nişte ochi mari, văzînd prostia drumeţului şi zise că e păcat să omoare un asemenea prostănac, să-şi ude limba cuţitului degeaba, şi aşa scăpă el de la moarte sigură.

După ce se apropiară de cetatea împărătească, văzu un cerc de lemn într-un gunoi. Se duse, luă şi cercul jucîndu-se cu el pe drum.

— Bine, măi băiete, se cade un ginere care merge în peţit la fiica împăratului să ducă-n sîn un dop şi o mortăciune, iar pe drum să se joace cu un cerc?

Cînd te-o vedea curtenii cît eşti de smintit o să te spînzure că le batjocoreşti prinţesa? Eu te sfătuiesc să-ţi vezi de treabă ! Nu eşti tu de nasul unei fiice de-mpărat !

— Care, măi nene? Eu !

— Tu măi prostule ! Sînt om bătrîn şi nu mi-a dat ochilor un prost mai mare decît tine.

— Bineee ! Ai să vezi dumneata că te-nşeli !

La marginea oraşului se despărţiră care încotro.

El ispiti lumea în dreapta şi-n stînga şi dete de poarta împărătească. Era un palat înalt şi strălucitor ca soarele. Se miră el de frumuseţe şi bătu la uşa palatului.

— Pe cine caţi, băiete? îl întrebă un străjer îmbrăcat numai în zale şi cu o suliţă ascuţită înaltă cît pomul.

— Pe fiica împăratului ! Merg s-o peţesc !

— Fugi, măi pîrlitule, de aci-ncolo, nu te vezi că eşti într-o ureche?

— Ba nu, eu nu mă las şi trebuie s-o văd pe prinţesă !

Dacă văzu că nu poate să scape de el, îi arătă poarta la care trebuie să bată, măcar să-şi piardă capul !

Cum a bătut la uşa prinţesei din soba ei a ieşit un buşneac de miros şi căldură de te ameţea. Atunci băiatul mirat de miros a grăit:

— Vai, prinţesă, ce cald e la dumneavoastră !

— La mine-n burtă e şi mai cald ! El a scos din sîn cioara moartă şi i-a grăit:

— Ţine, bagă-n burtă păsărica asta ca să-ţi fie şi mai cald !

— Nu pot că mi-e frică să nu iese şi să zboare din mine.

— Nu te teme că pun dopul ăsta !

— Vai, dacă pui dopul mă umflu-n foale şi mă sparg în bucăţi ! Ce-o să se aleagă atunci de mine? Şi se preface că plînge. El o priveşte şi-i zice la întîmplare !

— Am eu grijă să-ţi leg burta cu cercul ăsta să nu se spargă, aşa că ia ce-ţi dau, să nu dai de vreo belea !

Fiica împăratului văzînd că deşuicheatul ăsta a răspuns bine la toate întrebările, a îngălbenit de ciudă, însă neavînd încotro a trebuit să se mărite cu el.

A urmat o nuntă mare şi frumoasă ca-n poveşti.

A fost odată un boier bogat și neînsurat. Într-o zi trimisese la o zăcătoare lucrători să-i muncească. Seara cînd veni să le dea leafa el îi adună pe lîngă divanul său zicîndu-le:

— Nu vă dau leafa dacă nu-mi spuneți fiecare cîte o poveste! Stătură plugarii, se suciră, se-nvîrtiră și unul nici nu știu să-i spuie stăpînului o poveste. De aceea, unul mai voinic, isteț și bătrîn îi zise:

— Boierule, mie să-mi dai partea mea, că nu degeaba am ostenit pe țarina boieriei voastre!

— Dacă nu știți nici o poveste nu e nimic, iacă vă iert, le răspunse boierul, însă voi să-mi răspundeți ce înseamnă nouă pietre peste an. Scormoniră în zadar prin cap gîndurile, că nici unul nu fu în stare să ghicească răspunsul cerut. Supărați, flămînzi și frînți de oboseală plecară lucrătorii acasă fără bani. Stăteau toți pe prag, bătîndu-și capul, ce să însemne nouă pietre. Unul dintre ei, cel mai sărac, avea o fată mare, cam trecută de măritat, că de săracă ce era nici un flăcău n-o băga în seamă. Fata ieși în întîmpinarea lui tată-su întrebîndu-l:

— Cîți bani ți-a dat boierul, tată?

— Aia, nimic!

— Pentru ce, dacă i-ai muncit?

— N-am știut nici unul să-i spunem o poveste și să-i răspundem ce înseamnă nouă pietre-n an! Fata rămase puțin pe gînduri spunîndu-i lui tătîne-su:

— Du-te-ndărăt și-i spune boierului, că nouă pietre-n an, sînt nouă luni muncite de plugar, ca nouă pietre de moară-n spinarea lucrătorului, iar trei luni sînt de ședere, odihnă și de veselie. Se duse bătrînul la boier și-i zise:

— Boierule, dă-mi banii mei, că nouă pietre sînt nouă luni pe an grele ca nouă pietre de moară pentru muncitor; dar trei luni ședem să mîncăm și să ne veselim dacă avem cu ce. Atunci boierul s-a mirat și l-a-ntrebat:

— Cine ți-a spus, omule, că la-nceput n-ai știut?

— Fiica mea mi-a spus.

Boierul, bucuros, i-a dat trei fire de cînepă din care să-i facă boierului, cămașă și giubea. Bătrînul se-ntoarse la fată îndărăt zicîndu-i:

— Uite ce mi-a spus boierul. Din astea trei fire de cînepă să-i faci cămașă și giubea! Fata se duse și rupse din gard trei bășchii, apoi îl rugă pe tată-su:

— Du-te la boier și să-i spui că-i fac din cele trei fire de cînepă cămașă și giubea, dar mai întîi să-mi facă el mie, din astea trei bășchii: furcă, fus și război.

Se duse bătrînul la boier zicîndu-i:

— Boierule, să știi că fiica mea îți face ce-ai cerut, numai fă-i și dumneata ei din aste trei bășchii, furcă, fus și război de țesut. Boierul se miră și-l rugă pe bătrîn să-i dea fata de nevastă. Bătrînul se miră și crezu că-l batjocorește, dar pînă la urmă fata cea înțeleaptă se mărită după boier. La nuntă cînd făcură cununia, se vorbiră ca unul fără altul să nu facă nici o judecată. Trăiră ei așa multă vreme în pace și bună înțelegere. Într-o zi doi țărani săraci plecară la tîrg. Unul avea căruța, altul o iapă burtoasă, gata să fete. Ajunseră ei în tîrg, legară iapa de oiștea căruții și porniră după negustorii. În timpul ăsta

fătă iapa un mînz mare și frumos. Mînzul cu ochii lui închiși, că așa stă el nouă zile, nu văzu să se dea lîngă iapă și blestematul se așeză pe niște paie sub căruța celuilalt țăran.

Cînd ajunseră țăranii de văzură mînzul sub căruță, falnic și frumos se bucurară. Cel cu căruța-i zise celui cu iapa:

— Iote, breee-mi fătă căruța!

— Cum bre, spui una ca asta, nu-l fătă iapa mea?

— Vezi-ți de treabă, creștinule, să nu mai cădem în vreo gîlceavă de mai dăm și de belele! Nu vezi mînzul sub căruță?

— Măi vecine, ți-ai pierdut mințile, te crezi că ți-a ouat găina drept în căciulă și te faci stăpîn peste mînzul meu! Tu nu vezi că te faci de pomina lumii, asta-i cam așa după mintea ta: iapa face mînzul, iar ovăzul îi e mamă.

— Dacă-i așa, să mergem la judecată dreaptă decît să ajungem la măciucă. Și neavînd cum să-și facă dreptate plecară drept la boier la judecată. Cînd acolo, boieru-i plecat să se plimbe peste vii și moșii; numai cucoana cea înțeleaptă-i acasă. Dacă-i văzu certîndu-se pe mînz le zise:

— Stați, oameni buni, ce vă certați și nu vă judecați?

— Ba tocmai vrem să ne judece boierul!

— Boierul nu-i acasă!

— Iată, cucoană cum este treaba, zise cel cu căruța, mînzul ista l-a fătat căruța mea chiar în tîrgul ăl mare.

— Ba nu e adevărat, cucoană, vă jur pe ochii mei că mînzul este de la iapa mea; tot satul știe!

— Stăpînă, nu fă pe sprînceană, fă judecată dreaptă, la tot nat să-i placă. Că judecata-i oloagă cînd lipsește-n cap o doagă, zise cel cu iapa.

— Oameni buni, nu vă mai certați în curtea mea că eu o față muierească nu vă pot judeca. Nu știți voi că judecata la unii e ca o trăsură cu două oiști, cînd înainte, cînd îndărăt, o poți mîna. Stați locului în pace pînă vine boierul. Ei n-au de lucru și o întreabă:

— Dar unde-i, cucoană, boierul?

— S-a dus la locul cu grîu de lîngă baltă, să păzească grîul să nu-l pască crapii. Atunci, cel cu căruța auzind a rîs zicîndu-i:

— He-hee! cucoană ne spui palavre, unde s-a văzut pește să pască iarbă și călugăr fără barbă?

— Dar dumneata, unde-ai văzut, să fete căruța și să cînte mîța? Ești un om în toată firea și umbli cu plosca cu minciuni. Țăranul cu căruța aplecă capul și plecă rușinat, iar cel cu iapa își luă mînzul și mulțumi pentru judecata dreaptă a cucoanei. Cînd sosi boierul întrebă pe cucoană ce-a mai făcut de cînd s-a dus el călare să-și vadă roadele și moșiile:

— Apoi am judecat doi țărani care se gîlceveau pe un mînz. Unul zicea sus și tare că l-a fătat căruța lui.

— Bine, cucoană, nu ne-a fost vorba că fără mine și fără tine să nu se facă pe moșia noastră nici o judecată?

— Ba așa ne-a fost!

— Fiindcă tu ai călcat jurămîntul mai întîi, eu îți poruncesc să-ți alegi lucrul ce-ți este mai scump și drag și să pleci la bordeiul lui taică-tu. Ea începu să plîngă și să se văicărească cerîndu-și iertare, însă boierul nici în ruptul capului n-o iertă. Văzînd ea că n-are încotro, îl rugă pe boier să-i dea voie să mai facă o mîncare și să se cinstească ca oamenii nesupărați la despărțire,

după care va lua ce-i este mai drag ochilor și va pleca din conacul boieresc. Se puse muierea pe gătit și rînduit, cu bucate noi la gura veche. Aduse un vin bun de-al mermeziu ce-l adormea pe om de viu și se puseră la petrecere ca înainte de marea despărțire. Cucoana mai deșteaptă, mai mult vărsa jos, în pantofi, vinul, în timp ce boierul bea și nu se glumea pînă ce se îmbătă turtă și căzu jos sub masă. Atunci cucoana porunci slugilor să-l urce-n trăsură și amîndoi plecară la bordeiul lui tătîne-su. Trecură vreo cîteva zile și boierul se trezi și-o-ntrebă pe soția lui ce caută el într-un bordei de om sărac?

— Boierule, nu tu mi-ai spus să plec din casa ta fiiindcă am călcat un jurămînt și să-mi aleg ce mi-o fi mai drag și scump înaintea ochilor?

— Ei, și ce-ai ales?

— Pe tine te-am ales!

— Hei, muiere, n-am ce să mai zic; m-ai dat gata! Cînd femeia-i înțeleaptă îl judecă și pe dracul și tot îl găsește datori. După o așa întîmplare rîse boierul, porunci slugilor să vie cu trăsurile să-și ducă calabalîcul la locul lor vechi și rămase să trăiască-n pace și fericire, cu fata cea săracă și-nțeleaptă de se duse vestea peste nouă mări și peste nouă țări. De atunci boierul de bucurie că are femeie-nțeleaptă se puse pe băutură la muncă pînă-i ieși părul prin căciulă și cămașa prin izmene, și așa se prăpădi, iar fata cea înțeleaptă rămase stăpînă peste toate viile și moșiile.

FATA CEA RĂSFĂȚATĂ

Trăia odată într-un sat o pereche de oameni tineri și frumoși, care se iubeau foarte. Și au avut norocul să aibă o fetiță atît de frumoasă, încît la soare te puteai uita, dar la ea ba. Cu cît creștea mai mare cu atît se făcea mai frumoasă, mai zburdalnică și mai iubită de părinți.

Părinții n-o puneau la muncă, de frică să n-o ardă soarele și să-i strice fața cea albă ca spuma de mare, ori s-o zărească babele și s-o deoache. Așa că frumoasa copilă stătea acasă, dereteca prin odăi, ori prin curte, dar în afară din ogradă, numai rareori ieșea și asta numai la horă și cu multă insistență de părinți.

Fata era așa de răsfățată că dacă la șapte ani a cerut să sugă, mamă-sa i-a dat și ea a supt, dacă a cerut iarna fragi și struguri, tată-su a mers țara în lung și-n curmeziș și i-a îndeplinit poftele. Ca să nu se ostenească fata, mama o pieptăna, o spăla, o încălța și o dezbrăca, măcar că ajunsese fată mare de măritat. Frumoasei fete îi dădea tîrcoale băieți din nouă sate, însă ea se ținea măreață, știind că este frumoasă. Cîteodată voia și ea să-nvețe a coase, să toarcă, să spele, dar mamă-sa la iuțeală zicea:

— Lasă, fata mamei, nu lucra, destul ai să muncești cînd te vei mărita.

— Mamă, dar cînd mă voi mărita, n-o să știu nimic! Uite, nu știu să fac mîncare, să țes, să năvădesc, să torc și cîte altele.

— Nu e nimic, fata mamei! Las' că atunci ai să înveți tu, să te descurci și așa trece vremea. Și n-o lăsau pe răsfățată să ridice un pai de jos pe toate le dereteca și ogoia prin casă, mamă-sa, numai la dormit nu putea dormi în locul fiicei. Odată s-a întîmplat că uitîndu-se fata în oglindă, au intrat porcii

în casă, de au dat cu fundul în sus oalele cu untură, au spart vasele și farfuriile din casă și cînd a văzut-o tată-su, s-a supărat pe ea, iar mama l-a certat că-și supără fetița, și atunci părinții au plîns împreună cu fata fiindcă a fost dojenită sărmana lor copilă, singură pe lume. Au mers atunci la ea, au sărutat-o și i-au cerut iertare pentru nedreapta dojană. Fata iar s-a înveselit și se învrednicea la lucru ca și pînă acum. Venindu-i vremea de măritat s-au pregătit cu daruri și cîte și mai cîte bogății, avînd părinți cu dare de mînă. O ceru să-i fie noră într-o zi un moșneag și ea văzînd că feciorul lui era chipeș și frumos, nu zise ba ! Bătrînul mai avea doi feciori și două nurori, tare vrednice. Atunci mama fetei avu grijă să-i spuie viitorului cuscru:

— Eu vă dau fata, însă să știți că ea nu știe să lucreze !

— Lasă, cuscră, că se-nvață ea la noi să lucreze, nu-i purta grija asta, că este destul de lucru la noi. Se logodiră și apoi făcură nuntă mare de se duse pomina. Iar după nuntă fiecare o porni la treabă. Nurorile celelalte se sculară cu noaptea-n cap, mulseră vacile, le dădură de mîncare, le adăpară, dădură frunze la oi, le adăpară, hrăniră păsările și porcii, făcură mîncare pentru prînz și o porniră la lucrul cîmpului. Nora cea răsfățată sta de se odihnea și nu punea mîna să ridice un tîrș din curte de care se împiedicau porcii. Dar nici cei din casă n-o sileau să facă treabă. Cîn veni prînzul, baba, adică soacră-sa, nu-și chemă nora cea răsfățată și frumoasă la masă. Seara, cînd îi chemă pe toți împrejurul mesei, cei ce munciseră aveau blidele pline de bucate și ciorbă, precum și cîte un codru mare de pită, iar nora cea tînără sta în fața străchinii goale și fără un pic de pîne.

— Luați, maică și mîncați, că destul ați muncit toată ziulica ! Vedeți voi că la noi în casă este obiceiul că cine muncește mănîncă și bea, cine nu, stă și privește.

— Mulțămim, mumă, lasă că ne pricepem noi la mîncat, da mai cu seamă la băut, ziseră băieții babei. Nora cea răsfățată rămase cu buzele umflate într-un colț și nu sufla un cuvînt. De flămîndă ce era, ar fi mîncat și mere pădurețe. Ce să facă ea de aci înainte? Să stea, sau să se puie pe treabă? Ba să se puie pe lucru zise ea în gînd și a doua zi o porni la muncă mai de noapte decît cele două cumnate. Țeselă vacile, le dădu mîncare, le adăpă, dădu mîncare la porci, grăunțe la găini, scoase oile la ciobani, așa cum se pricepu făcu prînzul și o porni cu sapa la lucru și toată ziulica munci nora cea răsfățată cu postata înainte, de se mirară săpătorii, dar mai cu seamă bărbatul și socrul. Se bucurară de vrednicia ei toți. Dar cînd soacra îi puse strachina plină cu friptură în capul mesei și cel mai mare codru de pîine, cu țuică și vin roșu ca la orice masă, apoi văzîndu-i pe toți așezați se adresă către nurori și feciori, vorbindu-le cu glas dulce îmbietor:

— Mîncați, fetele și băieții mei, că de aceea muncim ca să mîncăm și să bem, iacă la noi toți muncim și toți mîncăm bine.

Nora cea răsfățată mîncă pe nerăsuflate, da și de muncit, o ținea tot înainte, era fată cu nărav, vrea să dovedească că este cea frumoasă și răsfățată, dar și la muncă nimeni n-o întrecea. Așa se duse vestea, peste lume și țară, despre vrednicia nurorii răsfățate.

Și eu căscam gura
La ochii ca mura,
Călare pe-o iapă,
Vindeam cu ciurul apă.

A fost un om sărac, îi murise femeia. Rămînsese cu un băiat de zece ani. Nu mai aveau ce să mănînce.

— Taică, să te dau argat că n-avem ce să mîncăm.

L-a dat argat la un turc trei ani de zîle. Cînd să plece acasă de la turc, îi dă simbrie trei bani. Cînd să deșchidă ușa turcul îl strigă:

— Ia vino, dă-mi un ban îndărăt. I-a dat un ban.

— Să știi că e bine să mergi pe drumul drept. Băiatul a plecat și a vrut să iese afară. Turcul iar l-a chemat îndărăt.

— Mai dă-mi un ban; să știi acolo unde însărezi, acolo să dormi. I-a luat și al doilea ban și-a rămas numai cu un ban și a plecat. Cînd a ajuns la ușă, iar l-a chemat îndărăt:

— Să știi să nu-ți trimiți niciodată fămeia la nuntă singură. Merge el amărît merge, ajunge pe un drum și vede un om suit într-un pom, care leagă bani de creci și merge înainte, și-a văzut de drum. Omul, dacă l-a văzut nepăsător, l-a strigat:

— Măi băiete, ia vino-ncoa, mă!

— Ce!

— Na banii ăștia, că eu sînt blăstămat ca să leg banii toată viața. Toți care au trecut m-au întrebat ce fac? Numai tu ai găsit să treci fără să mă-ntrebi și m-ai dezlegat de blăstăm.

Băiatul luă punga cu bani și plecă acasă. Merse el și ajunsă într-un sat. Venisă un nor greu și n-a plecat a stat sub un gard. A venit o furtună și ploaie grea, potop. El a stat făcut broască sub gard și a scăpat cu viață. Cînd să scoală dimineața, ce să vezi? Drumul îl luasă apa și vede acolo un cal înecat cu turc cu tot. S-a băgat băiatul și l-a tras la margine și cînd colo găsește disagii plini cu galbeni. Ia băiatul disagii cu bani, îi dă jos, ia țoalele turcului, le ia cu el. Turcul era un zapciu, el adunase banii, dar furtuna l-a ajuns, apele l-au înecat. Și așa a plecat acasă. Ta-su l-a văzut cu bani mulți, i-a făcut casă: aveau avere, aveau de toate! I-a venit vremea de însurat. Fiind bogați, au luat o fată cu avere. Pînă la anul a avut un copil și i-au pus numele Ivanciu.

Un frate al muierii mai mic s-a însurat și el și i-a chemat și pe ei la nuntă, da ta-su murisă. El era bogat, avea argați. Merse la nuntă. Bine, da el nu să dusă.

— Du-te, fată, tu că n-am încredere în slugi. Du-te singură cu un argat, eu stau cu ailanți, tu te duci cu argatu și copilu și a plecat ea la nuntă! Cînd pe urmă și-a adus el aminte după ce a potolit vitele.

— Mă, mie mi-a spus turcu să nu las nevasta singură la nuntă! Ia să mă duc acolo să vedem. S-a îmbrăcat în țoalili lui turcești, a încălecat calul și-a plecat. Acolo nima nu l-a cunoscut. I-a făcut loc lîngă nașu, i-a pus mîncare tot. El face cu mîna la soacră și-i zice:

— Babo, babo, toată lumea are lîngă el o muiere, numai eu nu am. Adu și mie o fămeie și-ți dau o pungă cu galbini. Ea se duce la fată și-i spune:

— Fată, turcu ne dă o pungă de galbeni, stai și tu cu el. Pe urmă toți să-mbătă. Turcu-i zisă:

— Fată, vorbește că-ți dă încă o pungă de galbini ca să dormi cu el. Și se duce în alte case. Da Ivanciu e în leagăn culcat. Da turcu nu s-a îmbătat. Cînd a adurmit ea, el s-a sculat, a luat pe Ivanciu din leagăn și a fugit acasă la el.

Dimineața nu era nici turcu nici Ivanciu!
— Ce-o să-mi facă mie omu, că nu e Ivanciu?
Mumă-sa-i zice:
— Să dăm foc la bucătării, să zicem că a ars acolo Ivanciu. Au dat foc, a ars şi au plecat cu ta-su şi mă-sa la omu ei!
— Bine ați venit! Bine ați venit!
— Am venit, am venit dar să vezi nenorocire că a luat focul bucătăria și a ars și Ivanciu.
— Vai de mine, ce ne facem făr' de copil?
— Las' că nu e nimica, că o să facem altul a zis el liniștit. I-a poftit în casă, da el l-a dus pe Ivanciu în podrum, lîngă butoiul cu vin. Pe urmă el zice:
— Bre, ia taie o găină, fă mîncare că a venit tata socru să se ospăteze. Şi au început muierile să gătească. Pe urmă a zis:
— Bre, du-te scoate vin.
— Bine, mă duc și se duce.
Da masa e pusă. Cînd să duce dă peste Ivanciu. Da ea nu mai vine, rămîne acolo cu Ivanciu. Văzînd că el nu mai vine, o trimite pe soacră-sa.
— Ia vezi ce? Du-te, mamă soacră, să vezi.
Se duce și ea și cînd îl vede pe Ivanciu rămîne și ea acolo de frică și de rușine. Tăinuie și cu socru şi-l trimite și pe socru. Cînd îl vede pe Ivanciu de rușine a încremenit și de rușine rămîne și el acolo cu muierile.
Atunci se duce el la ei și-i cheamă zicînd:
— Haide, haide, veniți încoa, să mîncăm și să bem, că nu e nimica. Ce-a fost a trecut? Şi s-au veselit și pe urmă după ce au ridicat masa a spus părinților, adică socrilor:
— Acum luați-vă fata și plecați, că ei îi place să trăiască bine cu turcu; eu n-am nevoie de așa muiere. Și așa el a rămas cu Ivanciu și a trăit fericit, iar muierea lui a rămas să dea bună dimineața gîștelor.

BINELE ȘI RĂUL

A fost un om care a avut doi copii. Şi o să vină vremea la bătrîneață să moară. Chiote, vaiete și jale mare că o să moară bătrînul.
Dar copiii se așezară triști și smeriți la picioarele lui să-și facă iertăciunea. Dar unul mai afurisit și rău, uns cu toate unsorile și leneş de puța pămîntul după el, fiind bun numai pentru furtișag și înșelătorii, îi zise cu puțină sfială:
— Măi tată, tu ai să mori, iar noi copiii tăi rămînem, dacă acum a venit vremea să ne spui ceva ce nu ne-ai mai spus să ne dai vreo povață ca să ne fie de folos în viață.
Bătrînul stinsă lumina din mînă și mai ceru învoială de la moarte cîtăva pînă își sfătuiește pruncii.
— Hehe, taică, să băgați de seamă bine și să luați aminte la vorbele mele, cît veți fi și veți trăi, cîteva lucruri în viață să nu le faceți și anume: să nu vă luați copii de suflet, calul la nuntă să nu-l dați împrumut, nevasta să n-o mîni la nuntă singură, briciu, coasa și luleaua să nu le dai pe mîna altuia, iar bani împrumut să nu dai! Pe urmă cît veți fi și veți trăi, vara întotdeauna să tragi haina de mînecă că bine va prinde la nevoie, iar iarna cum veți cugeta

voi. Și așa bătrînul muri, iar cei doi frați uidiră. Unul, cum s-a zis, era rău, viclean și blestemat. Nu credea în Dumnezeu și de fățarnic și prefăcut ce era cu un ochi rîdea iar cu altul plîngea.

Pentru că avea pe diavolul băgat în burta lui, nici una nici alta, într-o bună zi îi zise fratelui mai mic care era credincios și cu frică de Dumnezeu și iubitor de oameni:

— Măi frăție, tu știi bine că două săbii într-o teacă nu au loc și de aia nici noi amîndoi într-o casă nu avem stare și nici așezare. Ține-ți treizeci de galbeni și un cal și du-te-n lume să te procopsești ! Iar lui îi rămasă toată averea părintească.

— Hehe, Doamne, îți mulțămesc ție și lui tata că mi-a lăsat cîțiva gălbiori și un cal să mă pot singur în lume arăni cu ei. Binecuvîntați să fiți și voi și fratele care mi i-a dat. După asta și-a luat calul și-a strîns chinga și a plecat în lumea albă, fără știre și fără căpătîi.

Cînd colo, după amînată vreme se-ntîlnește fratele al mare cu cel mic: amîndoi călări. Cel mic îi dă binețe bucurîndu-se că se întîlnesc:

— Bună ziua, fratele meu, Dumnezău să-ți ajute !

— Măre, lasă-mă, bre, ce-mi tot pomenești de Dumnezău, că să știi că pe lume e mai bine să faci rău și nedreptate decît direptate la lume. Tu nu vezi că minciuna umblă-n lume, iar dreptatea stă pe loc și umblă cu capul spart ? !

— Ba nu e bine așa fratele meu, ce naiba, doar n-ai mîncat ceapa ciorii să vorbești astfel, că te bate Dumnezeu !

— Măre o să te bată pe tine, ai să vezi cînd te vei duce pe copcă cu Dumnezăul tău cu tot, că știut este că iarba rea nu piere, dar cea bună da !

— Cît îi hău și dudăul nu-i nici o înțelepciune în vorbele tale. Păcat că tata altfel ne-a învățat !

— Bine, să pornim tovărășie și pe cine-l vom întîlni în cale să-l întrebăm, cum este mai bine să fie omul pe pămînt: bun, ori rău ! Să ne rămășim pe galbeni și calul tău.

— Bine, să ne rămaș , și se rămășiră.

Merseră ei cît merseră și se-ntîlniră cu tartorele iadului în drum.

— Ascultă, unchiule, te rugăm să ne spui că te văd om cu judecată și cu scaun la cap, cum este mai bine omul în viață să fie, rău sau bun?

— Măre, rău, băiete, se-nțălege, cu cît ești mai rău și faci fapte rele, toată lumea îți tremură de frică, iar dacă ești bun și faci direptate oamenilor, lumea nu dă o ceapă degerată pe tine și astfel de oameni în zadar vor năduși.

— Lasă, judecătorule, că la noi în popor se spune:

Nădușeala,
Scoate boala !

Fără nădușeală nu se depărtează omul de sărăcie. Dar așa rămîne, zdravăn, curat, puternic și cuminte.

Atunci fratele cel blestemat zise:

— Lasă, judecătorule, nu vezi că orbului în zadar îi spui că s-a făcut ziuă ! E un tontoloc și nătăfleață. N-o fi nimic de capul lui și sărac are să moară.

Fratele cel rău îi luă galbenii și calul, rîse batjocurindu-l și plecă.

Într-un tîrziu, iar se întîlnesc ei ca dintr-o întîmplare.

— Ei, cum îți merge frate cu bunătatea ta și Dumnezăul tău? Or, aista e ca ăla din basme, trai pe vătrai !

— Bine, mulțămesc de întrebare! Cît am ochi și brațe harnice, n-o să ajung cerșetor la ușa nimănui.

— Măi frățioare, adevărul gol, nimeni nu îți dă în gură, de aceea trebuie și cîte-o minciună!

Și de aci iar li se deznodară drumurile și cărările și fiecare plecă-n treaba lui. Numai fratele cel sărac a plecat ca gîsca-n ceață. A mers el cît a mers pînă i-a ieșit un orb în cale.

Orbul i-a cerut ultima bucată de pîne ca să nu moară de foame iar el i-a dat-o rămînînd flămînd.

Mai la urmă coborî într-o prăpastie să-i aducă într-un ciob apă, că moare bătrînul cerșetor de foame. Cînd să se suie diavolul îl trage-n jos în lac să-l înece zicîndu-i:

— Uite, omule, ai o cheie de aur, mergi la fundul lacului și dai de comoara pămîntului și atunci vei fi fericit. Însă el nu cuteză. Diavolul îl trase după el cu de-a sila. Deschise ușa și văzu comorile pămîntului. Dar cum le văzu îi pieriră ochii de atîta strălucire și bogăție.

Dacă-l văzu diavolul rămas făr' de ochi, îi zise să i se ție de coadă ca să-l scoată deasupra la lume și-l scoase pînă la jumătatea drumului. Căci acolo dracii erau la nuntă. El trage sus, diavolii însă-l cheamă-n horă și trag de el. Vorba aceea: cu un ban s-a prins în horă și cu zece nu poate scăpa!

Și așa jucau de se stricau dracii și drăcoaicele, iar el se mira cum să scape din horă să ajungă în lumea lui pe pămînt.

Cînd deodată veni tartorele iadului și cînd își văzu copiii tot în petreceri și sărbători cu zdrențe pe ei, îi luă la bătaie și-i arunca cu țoghia pe unde nimerea, pe unii la fund, pe alții pe mal, alții pe sub mal. Iar pe bietul om îl aruncă pe mal. Aci rămase el stingher cu cerul întunecat pe vecie deasupra capului.

Trage el încoa, trage încolo, se izbi de lemne și de pietre, pînă ce ajunse la o fîntînă pe înserat. Beu el apă și adormi într-un tufiș din apropiere.

Cînd colo, la mijlocul nopții coborîră trei zîne frumoase din cer și veniră aci să se scalde în jgheabul fîntînii cu apa fermecată care-i făcea pe cei ce se scăldau în ea să aibă tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.

Băură ele apă și se scăldară, iar cea mai mică n-are de lucru și dezvăluie taina izvorului fermecat, neștiind că pădurea are urechi și cîmpul ochi:

— Fa, suratelor, de-ar ști fiica împăratului care zace pe patul de moarte de apa asta tămăduitoare și dătătoare de viață și tinerețe ar veni, s-ar spăla și niciodată n-ar mai murea. Zînele cele mari au vrut s-o mustreze de cele spuse cu glas tare, dar cocoșii au cîntat și zînele au zburat în înaltul văzduhului.

Sărmanul s-a tăvălit cum a putut și cu ajutorul lui Dumnezeu a ajuns la izvorul fermecat. Cum s-a spălat a văzut cum se crăpă de ziuă și a mulțămit lui Dumnezeu pentru marea lui bunătate. De aci cum o să ducă el apă fermecată frumoasei fiice de-mpărat? Se duce în pădure, omoară un porc sălbatic, îi ia beșica, o umple cu apă și hai cu ea plină la cetatea împărătească.

Acolo cum ajunge împăratul golește odăile de doftori, vraci și vrăjitoare venite din toate colțurile lumii să scoată pe dracul din mădularele tinerei fecioare. Și cum o scăldă pe prințesă se învioră și zîmbi fericită după zece ani de boală grea! Atunci se făcu nuntă și bietul sărac ajunse împărat.

La nunta lui povesti întîmplarea cu izvorul fermecat și fiind și frate-su de față.

Frate-su îi ceru voie să meargă la acea fîntînă să se procopsească și el.

Pe aci mulți nebuni au plecat cu frate-su la izvorul fermecat. După ce și-au scos toți ochii au așteptat să vie zînele să se scalde în apa vieții. Dar cum nici o zînă n-a venit, iar apa nu era fermecată, toți au rămas orbi și pedepsiți de Dumnezău pentru lăcomia lor! Ce să faci dacă Dumnezău a umplut lumea cu ce a putut, cu bun și cu rău, cu proști și cu înțelepți. Așa se întîmplă că toți orbii pieiră fără de hrană și lumină, cum pieri și fratele său cel necinstit.

Mai la urmă noul împărat găsi în buzunar cheia de la comoara pămîntului, merse, o deschise cu oștirea și tot aurul îl împărți poporului ca și cei săraci să fie îmbielșugați, mulțămiți!

De atunci, oamenii din acea țară trăiesc și azi în petreceri și veselie, cu cîntece și lăutari, dar cu frică de Dumnezeu și făcători de bine.

De atunci și pînă azi, a rămas vorba strămoșească că față de oamenii lacomi și aplecați spre rele și răzbunare, Domnul nu le rămîne dator, iar astfel de oameni de mai sînt pe undeva pe pămînt:

Trăiesc ca frații
Și se iubesc ca dracii!

Așa este de cînd lumea, căci dracul își găsește cîrtog în inima prostului și fuge de tămîie și de înțelepciune.

SNOPUL DE NUIELE

Cîndva trăia un împărat mare peste mări și țări, stăpînea o împărăție întinsă și îmbelșugată, unde și cîinii mergeau cu colacii-n coadă și fără de zgardă.

Împăratul era înțelept, drept și bun. Pentru fărădelegi îi pedepsea la fel pe dregătorii domniei, ca și pe cei mai de jos supuși.

I se dusese vestea că este un om înțelept și drept și nu rămîne dator nimănui pentru încălcarea obiceiului pămîntului. Obiceiul pămîntului era ca tot natul, să fie om de omenie, să păstreze limba, legea, și obiceiurile strămoșești, iar toți cei din împărăție să se ajute și iubescă, așa cum se iubesc frații la nevoie.

Poporul întreg credea în el și îl iubea ca pe un sfînt. Bătrînii îl porecleau Tatăl, Tatăl Neamului și asta pentru că era pentru toți la fel; nu pentru unii mumă și pentru alții ciumă!

Înconjurat numai de oameni cu scaun la cap, ura de moarte pe alți regi și împărați care se țineau de minciuni și războaie, numai ca să supuie alte popoare mici și neputincioase, ca să-și facă renume prin vitejia oamenilor.

Împăratul cel înțelept avu multe războaie cu vecinii hrăpăreți și flămînzi care jinduiau la laptele și mierea din holdele împărăției sale. Dar cum i se treceau hotarele, el pe toți îi punea cu fața la pămînt, fiindcă întregul popor lupta cu bărbăție să-și apere țara și averile.

Ca oricare om, avea și împăratul trei feciori, toți feți logofeți, toți frumoși și voinici, ca stejarii din munte.

S-a îngrijit el să le dea învățătură aleasă chemînd la palat pe cei mai mari învățați din lume. Toată ziulica învățau copiii vorbind ca albinele din mireasma florilor, înțelepciunea din cărți și mînuirea cu istețime a săbiei.

Împăratul trăgea cu urechea ce-i învață vracii, cărturarii și cititorii în stele. Și cu cît trecea vremea vedea el că fiii săi nu judecă cu mintea lor, ci cu

mintea învățaților lor. Ce-o să iese din ei? Se întreba bietul împărat și cădea îngrijorat pe gînduri.

Într-o zi, o să-i puie la o grea încercare pe înțelepții și cărturarii palatului. Porunci să se adune în marea sală de marmoră albastră toți învățații și copiii săi, iar împăratul le zise:

— Iată pentru ce ne-am adunat aici, cinstiți cărturari.

Cineva să-mi spuie, să știe și copiii mei care sînt cele trei virtuți, fără de care nu se poate stăpîni o împărăție!

— Să fie aprigi, iuți și viteji, ziseră unii. Alții ziseră să fie harnici, demni și zgîrciți cu visteria și cîte și mai cîte păreri.

— Să vă spun eu, zise cu vorbă blîndă și dulce împăratul: să fie înțelepți, să aibă înfrînare la gură și rușine la obraz.

Dacă pe toate astea le au și nu le lipsește răbdarea pot stăpîni o împărăție și-i pot face pe supuși fericiți.

— Noi le avem pe toate astea, ziseră într-un glas feciorii, toți frumos îmbrăcați.

— Nu-i de ajuns să spui că ești cu scaun la cap, atunci cînd faptele o dovedesc, altmintrelea.

Apoi le vorbi bătrînul despre împărații și regii tirani, despre slujitorii vicleni, care se îndeletnicesc să-l laude ca să-și păstreze slujbele, în loc să-i spuie ce necazuri are poporul, ca să nu meargă țara la rîpă.

Tirania, copiii mei, este biciul omenirii; ea stinge bucuria omului și lumina lui Dumnezeu. Toți oamenii răi, toți tiranii, mici și mari o sfîrșesc în ștreang, huiduiți de mulțime. Voi trebuie să fiți buni și drepți cu cei de jos și cu cei de sus! Cu îngîmfare și înfumurare, vă depărtați de talpa țării, de oamenii desculți sau în opinci, nu veți putea fi stăpîni buni și va fi vai de steaua voastră! Fie împărat, fie mare dregător, ori om de rînd, să nu uităm că trebuie să fim oameni și legați de popor.

Pe toți ne așteaptă o dreaptă judecată! În fața morții să ne dăm sufletul ușurați că pe pămînt am făcut numai lucruri bune și eu asta vă cer acum la sfîrșitul vieții. Supușii voștri să fie drepți și oameni liberi. De bună voie să se supună legilor, nu de frica lor să tremure. Să vă biruiți patimile și pornirile rele. Dați o mînă de ajutor oricărui om necăjit fie el cît de rău! Numai așa îl veți face bun, zise cu blîndețe bătrînul împărat.

Apoi le spuse împăratul cîte verzi și uscate, doar — doar copiii lui vor prinde ceva din înțelepciunea sa.

Trecea vremea, îmbătrînea împăratul, pînă ce îl părăsiră vederile, și se gîrbovi de tot. Simțea că moartea-i bate la ușă și de grijuliu ce era socoti că nu poate să-și dea sufletul înainte de a rămîne împăcat cu gîndul că fiii săi s-au ales cu ceva dintr-atîta puzderie de învățătură.

Își adună iar pe mai marii dregători și povățuitori și le împărtăși hotărîrea sa:

— Prea cinstiți sfetnici și înțelepți, am hotărît ca de azi înainte să nu mai fiu eu împărat. De azi încolo vor porunci feciorii mei, conducînd împărăția pe rînd, fiecare cîte un an.

De azi pînă la anul, începe feciorul cel mare, apoi cel mijlocaș și mai la urmă cel mic.

Acum să vă văd înțelepciunea, priceperea și îndemînarea în treburile împărăției.

Împăratul se sculă de pe scaunul de aur și-i lăsă locul prințului celui mai mare. Măria-sa nu se amesteca la nimic și tăcea molcom, fie de era bine, fie de făcea ceva rău. Aștepta doar să-i vadă isprăvile.

Feciorul său cum ajunse împărat, dădu cu piciorul la dregătorii cu părul alb și gîrboviți ai tatălui. În locul lor aduse oameni tineri, frumoși, dar nepricepuți în rînduiala țării. Ba pe unii îi aruncă la închisoare.

Se abătu și un an rău de secetă, că oamenii ajunseră să jinduiască după o bucată de pîine.

Așa era rînduiala, nepriceperea și sărăcia? În loc să cumpere grîu și porumb de la țările vecine, că în visterie erau bani destui se hotărî să pornească război împotriva unei țări vecine în care pămîntul își dăduse roadele din belșug. Se îmbrăcară locuitorii pașnici în haine de război, înarmați pînă în dinți. Cînd ajunseră la fruntariile acelei țări bogate, le ieși în întîmpinare împăratul acela cu barbă albă pînă în pămînt și le grăi războinicilor:

— Fraților din țara vecină, oameni sîntem ! La foamete lumea multe păcate face ! Iată că noi vă ieșim pe cîmpie cu carăle pline de grîu și porumb, cu mese întinse și băuturi. Să fim prieteni adevărați și să ne ajutăm la nevoie ca oamenii.

Nu te lăsa măria-ta împins de patimi și nepriceperea tinerilor cîrmuitori. Veniți la noi și vă luați grîu cît vă trebuie și să nu vărsăm sîngele celor nevinovați !

Căci cine la război pornește
Sfîrșitul vieții sale dovedește !

— Vrem pace și frați să fim ! răspunse într-un glas oștirea tînărului împărat, înflămînzită și însetată !

Apoi se așezară la mesele întinse pe iarbă verde, pînă ce se săturară și se îmbătară de-a binelea ! Dacă se ospătară și se îmbătară bine, văzură atîta belșug la bătrînul împărat, încît se sfătuiră cu mai marile sale căpetenii, să treacă prin foc și sabie împărăția acestuia.

Și astfel nu se ținură de cuvînt ! Scoaseră săbiile și începură măcelul !

Oștirea acestui împărat, văzînd neobrăzarea, puse mîna pe securi și buzdugane de-i nimici pe nesătui și însuși tînărul împărat rămase fără o mînă pe cîmpul de bătălie !

Cei care scăpaseră se întoarseră triști și rușinați !

Trecu anul și hai să-i vie rîndul și celui de-al doilea copil, celui mijlocaș să fie și el un an împărat.

Mijlocașul ca să se arate mai cuminte decît tatăl său, își luă alți dregători, făcu alte legi mai aspre, pentru ca poporul de frică să-l asculte. Al bătrîn vedea, suspina și tăcea, că așa era făcută înțelegerea să nu se amestece nimeni și ei să se descurce cum i-o tăia capul. Grija lui nu era să se lucreze holdele, ci să facă multă oștire înarmată, să fie mulți strîngători de dări, multe cazărmi și închisori.

Poporul bătea la poarta palatului cu jalbe-n proțap și cu paie aprinse-n cap, că nu mai pot suporta dările grele, că li se ia grîul, vacile și mioarele și rămîn săraci. El în loc să le asculte necazurile și să-i pedepsească așa cum se cuvine pe cei ce se dădeau la fărădelegi, rîdea împreună cu sfetnicii săi de gloata înfometată după dreptate și vorbă bună.

Așa ajunse țara de rîpă, iar închisorile gemeau de osîndiți la robie grea. În țară la tot pasul erau stăpîni lăncierii împăratului, care-i aruncau în ocnă pe cei ce cutezau să spună adevărul.

Văzînd poporul că prin muncă cinstită nu se ajunge la căpătîi, puseră mîna pe sape și topoară, de făcură ferfeniță oștirea și pe dregătorii săi, iar pe

tînărul împărat fură gata să-l spînzure de nu venea moșneagul să-l scape de ura norodului.

De aci merseră la împăratul lor de pe vremuri și-l rugară să nu-i părăsească și să nu le mai dea împărați tineri și înfumurați să-i conducă. Împăratul, încovoiat de ani și abia ținîndu-se de un toiag le zise:

— Hei, fiii mei, eu v-am cîrmuit ca un păstor blînd ce-și iubește turma, legea, pămîntul strămoșesc și obiceiurile! Acuma văd că lume e multă, dar oameni sînt puțini!

Anii m-au îmbătrînit și simt că am să mor! Am avut dorința să vă las feciorii mei să fiți împărați cu schimbul, cîte un an fiecare, să-mi dau seama de priceperea și nepriceperea voastră. V-am văzut isprăvile și astfel sfîrșitul îmi este și mai aproape. Simt că o să mor cu sufletul neîmpăcat, că pe cel mic nu l-am pus la vreo încercare.

Veni și sorocul mult așteptat și în fața mulțimii bătrînul împărat în văzul lumii își puse cu mîna lui copiii la încercare.

— Iată, copiii mei, grăi el, vă dau snopul ăsta fraged de nuiele, cine îl va frînge, acela mă va urma pe scaunul împărăției și vrednic va fi de mine și poporul meu.

Dădu brațul cu nuiele să-l frîngă pe rînd și începu tot cu cel mai mare.

Băiatul cel mare ciung cum era, puse snopul între genunchi și se opinti din răsputeri să frîngă nuielele.

În zadar se suci, se învîrti că lepădă brațul de nuiele rușinat, zicînd:

— Afurisite nuielușe, n-am pomenit; parcă ar fi făcute din carne moale, că nici una nu se rupe!

Poporul rîse cu hohote de prostia feciorului celui mare și se bucură de nepriceperea sa.

Apoi veni rîndul fiului mijlocaș. Luă el și snopul de nuiele, și cu putere vru să-l frîngă. Dacă nu putu își adună din nou puterile, dar osteneala îi fu zadarnică. Așa că și el aruncă brațul cu nuiele și se dădu bătut.

Poporul știindu-l și pe ăsta rău și văzîndu-l pe deasupra și prost se bucură că nu s-a priceput, nădăjduind că o fi ceva de capul celui mic.

Împăratul, la rîndul său, parcă se bucura și el de nepriceperea ăstora doi.

— Hei, taică, amuncă e a se face lucru bun și înțelept, da cei fără cap și pricepere, căci unde nu e știință și pricepere, acolo e pagubă mare, sărăcie, greșeli multe și suferință mare la norod.

V-am lăsat la domnie doi ani și aduserăți turma pe care am păstorit-o un veac la sapă de lemn! Ce-am făcut eu bun, voi tot ați stricat!

Atunci luă brațul cu nuiele și-l întinse celui mai mic, să-i vadă și ăstuia înțelepciunea. Copilul sărută mîna împăratului, luă snopul de nuiele îl dezlegă, și începu să rupă mlădiță cu mlădiță, pînă ce le frînse pe toate.

Împăratului și poporului îi creștea inima de bucurie, văzîndu-i priceperea și îndemînarea.

După ce îndeplini cu bine porunca, îngenunche în fața tatălui său iubit, zicîndu-i:

— Mărite împărate, iată am isprăvit porunca și de îmi vei da și alte porunci voi încerca să le îndeplinesc precum e mai bine, spre cinstea și plăcerea măriei-tale.

— Iubite fiule, mulțămesc din inimă cerului că pot lăsa poporului meu, un împărat înțelept și bun ca tine.

Un împărat înțelept aduce poporului liniște și belșug în casă, iar cel lipsit de minte, aduce tulburare și necazuri cu duiumul. Apoi iar îl sfătui:

Să mai știi că cu cît mai mare ești,
Mai îndatorat să fii omenirii să-i slujești!

Apoi se urcă pe tronul de aur feciorul cel mic și înțelept, iar bătrînul împărat își dădu sufletul ușurat că lăsase rod bun să cîrmuiască împărăția după moartea sa.

JUDECATĂ DREAPTĂ

A fost un om sărac ce se afla în drumeție, plecat fiind în argăție. Ajunse odată mort de foame la o cafenea și ceru negustorului să-i dea mîncare în veresie că e sărac și caută de lucru.

— Dă-mi cinci ouă fierte și ți le plătesc cînd m-oi întoarce de la stăpîn, zise drumețul.

— Bine, băiete, să te însemn pe răboj și să nu uiți datoria!

— Mulțumesc, boierule, pentru bunătate! și se ospătă flămîndul.

Săracu plecă în lume, intră argat și munci și el pe unde putu cu gîndul la copii și la muiere. După șase ani de argăție, hai să se întoarcă să-și plătească datoria birtașului.

Deschise ușa și dădu și el ca tot natu bună ziua, apoi zise:

— Poftim, boierule, cinci lei pe cele cinci ouă, ce le-am mîncat acum șase ani.

Cînd văzu negustorul numai cinci lei pe tejghea îi risipi pe jos de necaz.

— Cum de te-ncumetași, măi băiete, să-ți bați joc de mine numai cu cinci lei? Păi cinci ouă de nu le mîncai le clocea găina și ieșeau cinci pui? În al doilea an, cinci găini făceau fiecare cîte două sute de ouă. Asta înseamnă o mie de ouă încă din al doilea an. Clocite la rîndul lor, aduceau o mie de pui. O mie de pui, creșteau puici și se făceau în cel de-al treilea an găini și iar fiecare făcea cîte două sute de ouă! Și-i dădu birtașu cu socotelile înainte că nu a agonisit săracul atîția lei nici în cei șase ani cîți îi socotea drept datorie acum.

— Dacă nu-mi pui toți banii pe masă, te dau în judecată și toată viața nu te plătești de datorie cu tot neamul tău.

Oamenii din birt dădură osteniți de atîtea socoteli din cap, iar săracul căzu pe gînduri și începu să ofteze de inimă rea și apoi se plîngă.

Păgîn negustor își zise el în gîndul său și nu-și ierta ce l-a îndemnat să fie cinstit și să vie să-și plătească datoria.

Veni vremea la judecată cu sorocul lui, ca toate judecățile.

Cătă el un advocat bun, dar nici unul nu vrea să-l apere. Toți îl socoteau că este vinovat. Bietul om era atît de mîhnit că sărea pielea pe el. Plîngea și se văita însă fără rost.

Cînd colo, pe scări la judecătorie, îl vede Păcală.

— Ce e cu tine, bre naică, de ce plîngi și de ce oftezi?

— Uite, domnule, m-a dat boieru-n judecată și pentru cinci ouă fierte îmi cere azi prin judecată o moșie. Și-i povesti lui Păcală, din fir în păr, toată întîmplarea.

— Știi ce e, eu sînt advocatul tău! Du-te și cumpără o chilă de grîu, adu un braț de lemne și un amnar, că-ți cîștig eu procestu!

— Cum adică?

— Ai să vezi!

Merse împricinatul, aduse o oală cu grîu și i-o dete lui Păcală.

Păcală ațîță surcelele și puse grîul la foc să fiarbă să-i facă colivă birtașului.

Începu judecata! Advocatul negustorului făcea spume la gură vorbind, dă-i în sus, dă-i în jos, că omul acesta este dator și că datoria lui din cinci ouă se ridică la nu știu cît; o baniță de aur. Se îngrozi judecătorul și lumea de soarta bietului sărac, pe care-l aștepta osîndă grea și fără pereche pe lume.

Veni rîndul să vorbească și advocatul datornicului.

— Unde ți-e advocatul, omule! zise judecătorul.

— Iacă vine, domnule judecător, mai are de fiert oala!

— Ce oală, ce fiert? să vie aici să te apere, că n-am timp de glume, auzi?

În timpul ăsta intră Păcală, cam jerpelit în țoale de țăran, dar zîmbind și hotărît.

— Ce e cu dumneata, domnule Păcală, îl aperi pe acest nenorocit, sau te ții de zgoande? Nici la judecătorie nu te lași de păcăleli?

— Nu e nici o păcăleală, domnule judecător, am întîrziat pentru că a trebuit să suflu-n foc să fiarbă oala de grîu! Vreau să mîn dimineață în vărsatul zorilor muierea la semănat.

— Domnule Păcală, vino-ți în fire, ești apărător, nu ești măscărici? Unde s-a văzut pe lumea asta să semeni grîu fiert? Nu vezi, domnule, că ne faci nebuni în prînzu-al mare?

— Domnule judecător, eu sînt nebun că fierb grîu pentru semănat pe ogor! Dar pîrîtorul, birtașul ăsta burtos și rotofei, cu mustățile cănite de zamă și untură, nu este nebun, că cere unui om cinstit și sărac pentru cinci ouă fierte, o baniță de bani? Cum era cu putință să iese din ele atîția pui, puici, ouă cu semințe și găini ouătoare? Unde s-a mai văzut, domnule judecător, una ca asta? Răspundeți?

— Așa este, adeveri judecătorul!

Lumea adunată, sări în sus de bucurie că omul cel sărac găsise un advocat, bun ca Păcală, care-l scăpă cu mintea lui isteață de la datorii și-l făcu fericit pentru toată viața. Așa se duse vestea-n popor că Păcală a devenit advocat vestit, sub soare și sub stele și toată lumea îl tocmea.

ÎMPĂRATUL ȘI TÎLHARUL

Cică era un împărat rău din fire care trecea prin tăișul săbiei pe orice om din împărăție, care nu se supunea poruncilor, ori care se dădeau la furturi și tîlhării.

Împăratul, deși era bogat și avea o țară mare, nu se mulțumea cu ceea ce avea și făcea războaie, după războaie, în care mureau zeci de mii de oameni pentru hatîrul lui de a fi cel mai mare împărat. Așa rămîneau văduve, copiii orfani și ogoarele-nțelenite. Mulți oameni apucau calea codrului de teamă și groază față de stăpînirea nemiloasă și nedreaptă a împăratului și a slugilor sale.

Pe vremea unui astfel de împărat s-a întîmplat ca un ostaș să arunce coiful și scutul și să se facă haiduc de codru.

De prindea vreun negustor bogat îl tăia, îi lua bogățiile din căruță și le da copiilor săi goi și desculți. Cînd prindea vreun curtean împărătesc cu bani

îl omora la drumul mare şi-i lua pungile de aur ce le purta asupra sa şi le împărţea banii la cei nevoiaşi.

S-a întîmplat însă ca într-o zi omul să fie prins de oastea-mpăratului. Bătut și schingiuit a fost dus în marea piață a unei cetăți ca să i se atîrne ștreangul la gît.

Împăratul era şi el de faţă, pentru ca mulţimea de norod să înveţe că hoția și tîlhăria se pedepseşte de lege cu moartea.

În faţa tronului împărătesc aşezat în piaţă se zice că i s-a adus tîlharul plin de sînge şi legat în lanţuri.

La vederea nenorocitului, mulţimea s-a cutremurat de groaza morţii înfiorătoare.

Atunci împăratul întrebă pe condamnat cu glas tare:

— Omule, de ce ai tîlhărit, vezi c-ai ajuns cu gîtul în ştreang pentru faptele tale?

— Măria-ta, eu am tîlhărit ca să cîştig o bucată de pîne pentru o casă de copii goi și flămînzi! Dar măria-ta, la drept vorbind, ești mai mare tîlhar decît mine. Mie mi se zice tîlhar fiindcă sînt sărac, singur și neputincios. Dacă aş fi mare, cu avere şi putere ca măria-ta şi cu oamenii înarmaţi, nu mi s-ar zice tîlhar și tot ceea ce aș face ar fi bine și drept.

Măria-ta ai ucis zeci de mii de oameni și sute de mii, ai umplut închisorile cu oameni bănuiţi de necredinţă faţă de împărat şi nimeni nu cutează să-ţi zică tîlhar, căci pe tine și nedreptățile tale le ocrotește și apără oastea ta. Tîlhar sînt eu și alții care ajung să omoare de flămînzi. Asta am vrut să ți-o spun că și așa puțin îmi pasă dacă ai să mă ucizi cu sabia ori cu ștreangul. N-am nimic de pierdut de la această lume și viață în care drepți și fericiți sînt numai cei tari şi mari. Şi acuma sînt gata să mă spînzuraţi! Ce nu sînt eu înconjurat ca și tine de tîlhari înarmaţi, că atunci nu mi s-ar zice tîlhar, ci împărat și toți cei lași s-ar gudura pe lîngă mine ca nişte cîini flămînzi aşteptînd de la mine împăratul răsplată pentru supuşenie, şi crimele faţă de popor.

Împăratul auzind aceste cuvinte, zise către tîlhar:

— Drept grăiești, omule! eu sînt mai mare tîlhar decît tine. Fii iertat de la mine şi împărăţie, iar de azi înainte vei fi cel dintîi sfetnic al meu, căci tu ești singurul om cinstit care ai avut curajul să-mi arăți în faţă adevărul şi cu înţelepciunea ta de om cinstit să-mi spui calea cea dreaptă, nu ca linguşitorii mei sfătuitori, care au făcut dintr-un împărat, un tîlhar. Rămîi cu mine să-mi fii prieten şi povăţuitor bun.

Poporul auzind aceste cuvinte se miră foarte de o astfel de întîmplare și de aci înainte își urmă împăratul cu dragoste și iubire.

URSITORILE

Un negustor umblînd odată pin sate după bucate, după vite, însără într-un sat. În sat să plimbă de colo-colo să-și cate un conac, noaptea să se odihnească. Era greu, pe nimeni nu cunștea și noaptea se-nnopta. Negustorul se abătu în marginea satului la o casă sărăcăcioasă și-l rugă pe stăpîn să-l lase să conăcească noaptea, că e tare drumuit și de oase ostenit. Omul unde trase era sărac. Nu avea decît un bordei afumat, cu un pat lat, c-o masă mică sub

pat, numai cu crengi de cîlţi şi rogojini. Se culcară toţi împreună şi se cutrupiră toţi cu cerga.

Peste noapte se-ntîmplă însă o minune mare. Pe la mijlocul nopţii muierea omului unde trăsese negustorul născu un băiat. Negustorul se pierdu de ruşine, auzind muierea în fiorii facerii, văitîndu-se şi zvîrcolindu-se şi el lîngă ea fără s-o poată ajuta. El se prefăcea că doarme şi nu scoase capul de sub cergă neam.

La un timp, durerile o năpădiră şi născu sărmana un băiat frumos, ca un făt-logofăt. După ce-l născu se sculă biata muiere, luă o măsuţă, ca toată lumea, aşternu pe ea o cămaşă bărbătească curată, puse o steblă de busuioc şi un trochiţ cu apă şi se culcă, că mai era puţin pînă la mijlocul nopţii şi veneau ursitorile. Muierea şi omul ei, cum rostiră masa pentru ursitori, adormiră duşi, de puteai toca lemne pe ei. Negustorului îi pierise somnul şi se tot văita, ce piază rea l-o fi-ndemnat să bată la ăst bordei sărăcăcios şi murdar.

Gîndindu-se ce-o să se facă de ruşine la ziuă, auzi uşa bordeiului scîrţîind. Deodată căscă ochii mari şi zări trei zîne intrînd pe uşe-n sobă. Cele trei zîne, cu pletele de aur răsfirate peste umăr, cu aripi şi cămăşi subţiri ca pînza de păianjen, se aşezară pe lîngă masa pusă şi se-ntrebară una pe alta, ce să facă cu copilul? Ce soartă să aibă? Să aibă noroc sau să fie nefericit şi fără de noroc pe lume? Care mai de care-şi da cu părerea, iar negustorul sta cu urechile ciulite ca iepurele şi asculta. Cea mai mare zînă grăi către surorile cele mai mici:

— Surioare, bălăioare, cu cosiţele din soare, haide să-l ursăm, acum să nu-l luăm. Dar cînd o creştea, cînd s-o însura, chiar la cununie, calu-i poticnească, capul să-i răpească, să se pomenească.

Cea mijlocie auzind aşa, o apucă o milă de bietul copilaş, rugîndu-le astfel pe surori:

— Hai, fă surioare, ce păcat, ce jale, la vreme de tinereaţă, să-i curmăm frumoasa viaţă! Mai bine să moară pruncu-acum, să n-ajungă pe-aşa drum. Dar zîna cea mică, cea mai frumuşică, sta şi chibzuia, apoi le grăia:

— Voi suratelor, surioarelor, fermecatelor! Staţi nu vă grăbiţi, copil să-l ursiţi. Că este sărac, cu o cergă-n pat, c-un cotoi pe vatră, ce urîtă soartă! Fincă s-a brodit, baş s-a potrivit, negustor bogat, stă aci pe pat, hai noi să-l ursăm şi să-l procopsăm. Pe negustor să-l moştenească, avuţia-i izidească şi frumos să îmi trăiască, negustorul prăpădească.

Surorile aşa se ogodiră, aşa şi-l ursară. Puseră mîna pe trocul cu apă şi pe busuioc şi-i stropiră faţa pruncului. Toate se-nchinară, aşa mi-l ursară şi-afar' îmi plecară.

Negustorul era ca fiert de supărare. Tot ce-l ursaseră ursitorile el auzise. Căzu dus pe gînduri, ce să facă acuma, cum s-o scoată la căpătîi?! Cum se făcu ziua, făcură botezul copilului după cum le era obrocul. Negustorul nostru, de voie, de nevoie, făcea haz de necaz! Apoi plecă în negustorie îngrijorat şi-ngîndurat. Ocoli negustorul lumea din sat, în sat, din oraş în oraş, dar gîndurile lui stăteau răsfirate, ca mintea muierii. Şi de la marginea pămîntului de-ar fi fost, gîndul lui la acel copil din bordeiul cel sărac zbura. Se hotărî să meargă să vadă dacă mai trăieşte copilul, poate că a scăpat de cel care-i va mînca moşia mîine, poimîine. Îşi lăsă negustoria şi porni pe urmele gîndului său. Cînd ajunse-n sat, la bordei nu este ţipenie de om. Ispiteşte-n dreapta, -n stînga, să afle unde este copilul. Merse hăăăt pe o coastă, unde săpau părinţii pruncului la o ţarină. La marginea pădurii copilul dormea-n luică legat de crengile unui paltin. Negustorul, pitiş-pitiş, se furişă prin pădure pînă la luică şi încet fură

copilul. De aci fugi cu copilul să i se piardă urma. Merse el ce merse cu copilul pînă ce ajunse la un rîu mare. Să-l arunce-n apă să-l înece, își zise el în gîndul lui. Cum se gîndi, așa și făcu. Luă copilul legat în scutece și-l aruncă-n rîu. Își făcu cruce că a scăpat de o belea așa de mare și porni fluierînd pe drum, bucuros. Pînă la cer el credea că s-a dus copilul, s-a-necat și de diavol e scăpat. Își vedea de-aci-nainte fără grijă, fără bătaie de cap, făcînd avere tot mai mare.

Însă bietul copilaș plutea pe valuri, fără să-l tragă apa la fund de ușor ce era.

Se nimeri atunci, ca niște copii păstori, să vie să adape oile și caprele la rîu. Zăriră și auziră copilul chirăind, legănat de valuri. Un copil mai îndrăzneț înotă și scoase copilul la mal. Cînd văzură copilul ud îl mîngîiară și-l aplecară la o capră. De aci duseră copilul la stăpînul lor la tîrlă și-i povestiră întîmplarea.

Stăpînul privi copilul frumos și sănătos și porunci să aibă toți grijă de copil și să-l crească pe lîngă tîrlă cu lapte de capră starpă, să fie copil zdravăn și puternic, bun de lucru. Copilul sugea la capră și creștea văzînd cu ochii. Păstorii îl creșteau și-l porecleau « al găsit » ! Așa-i ziceau ei: Găsitule-ncoa, Găsitule-ncolo !

Ajunse băiețandru mare. La șaisprezece ani știa să scoață oarele din tîrlă, le purta rîndul la pășune și la mulsoare. Era un băiat cuminte în toată firea și toți îl iubeau ca pe fratele lor. Odată, iar s-a-ntîmplat să plece negustorul după vite prin sate. S-a nimerit să mai ajungă odată iar prin locurile umblate odinioară. Într-o zi, trecu negustorul prin păduri, din tîrlă-n tîrlă, din stînă-n stînă, din sălaș în sălaș, cumpărînd la oi și la mioare de-și făcu și el o turmă mare. După ce le cumpără întrebă pe stăpînul stînei cine o să-i mîie lui oile pînă-n oraș?

Stăpînul îi dădu pe argatul cel mai mic, pe copilul găsit, zicîndu-i:

— Măi, tuăla Găsitu, du-te băăă de mînă-i oile ăstui negustor în oraș, c-o să-ți dea simit să mănînci acolo ca boierii.

— Bine, vere, pentru ce-i zici Găsitul copilandrului, doar nu va fi fost cumva pierdut și găsit?

— Așa a fost, negustorule ! Argații mei l-au găsit pe valuri și de atunci Găsitul i-a rămas numele. N-are și el pe nimeni săracul, nici nume nu are ca toți oamenii. De moare, moare nebotezat și o să avem mare păcat !

Negustorul, cum auzi, îl arse la ficați vorbele ciobanului și-ndată pricepu că este vorba de copilul cu ursitorile. Hei ! Vai de steaua mea, își zise-n gînd negustorul, ce mă fac de-aici încolo. Păstorul, neștiind cine este negustorul, se bucură de venirea lui, ba îi mai arătă și capra care l-a alăptat și crescut zicîndu-i:

— Asta-i capra șută care l-a crescut pe Găsitul. Ea este muma lui. Cînd o muri trebuie s-o-ngropăm ca pe oameni, fiindcă ea a crescut un om și e păcat s-o tăiem sau s-o vindem la alții. Dar negustorul tot mai mult se gîndea, cum ar drege și-ar făcea, firul vieții-a-i răpunea. Își adună turmele de miei și de oi și vru să plece. Dar cum o să plece cu atîtea oi singur cuc. O să-i ceară ajutor stăpînului:

— Ascultă, baciule, ți-am luat mioare, te-am încărcat de bani, nu faci bine să-mi dai pe Găsitul să m-ajute la mînat oile, pînă-n tîrg, în oraș !

— Doamne, negustor cinstit și fericit, cum să nu ți-l dau. Ia-l frate și fă-ți treburile. Negustorul își înșirui cîrdurile de oi și le mîna către conacele sale împreună cu băiatul cel aruncat pe apă tocmai de el, acum șaisprezece ani.

La o fîntînă se opri ca la zăcătoare să se odihnească oile și să le adape. Apoi ce-i mai năzare prin minte negustorului? Să scrie o carte slugilor să-l omoare pe ăst copil îndată ce a băga oile-n obor. « Iar eu o să mă mai zăbovesc prin munte pe la tîrle și la stîne după capre sterpe și berbeci grași și dacă-l omorîți să-l pitulați » încheie el scrisoarea și lipi plicul. Apoi grăi către băiat:

— Feciorule, uite plicul ăsta! Cum ajungi cu oile-n bătătură îl dai la argatul meu ăl mai bătrîn. Ții minte?

— Țin, stăpîne, cum să nu țin, că doar n-oi fi tare de cap! Voi face precum mi-ai poruncit. A luat de dindărăt oile și încet-încet, mînă-le pînă într-o zi s-a apropiat de conacul boierului. În urma lui venea un moșneag cu barba albă măturînd pămîntul care se opintea și se grăbea să-i ajungă stoaca din urmă. Și-l ajunse.

— Unde te călătorești, băiete, cu atîtea oare singur pe a pustietate și nu ți-e teamă că te omoară tîlharii și-ți ia oile?

— Merg la negustorul cutare, de-i mîn oile și-i duc cartea asta argaților și cocoanei sale.

— Care carte? întrebă moșneagul.

— Uite pe asta!

— Ce scrie-n ea?

— Nu știu să citesc, îi răspunse băiatul.

— Dă-mi-o mie s-o citesc. Și i-o dete. Cînd o deschise și-i citi slovele, tare se-ntristă bătrînul. Pînă copilul să adune oile, moșneagul scrise altă scrisoare cu plavițu, o puse-n plic ș-o lipi la loc. Copilul nimic nu băgase de seamă. Moșneagul îi dete plicul îndemnîndu-l să-l dea stăpînei că toate sînt scrise cu rînduială și-nțelepciune și nimic nu e scris rău.

Moșneagului însă îi păruse rău de copil văzîndu-l că merge nevinovat la moarte și Dumnezeu îl trimisese de sus să-l apere. De aia în scrisoare zise așa:

« Cum ajunge băiatul ăsta cu oile, să-l luați, să-l îmbrăcați în țoale mîndre și să faceți nunta lui fie-mea cu el. Să luați oile să le tăiați, să faceți nuntă, să se pomenească pe sub lună și pe sub soare. Iar eu mai rămîn pe-aici, mai zăbovesc în negustorie să scot pîrleala cu cheltuiala ».

Pe urmă moșneagul rămase să se odihnească și se sui la cer să spuie isprava Domnului, iar copilul ajunse cu oile-n bătătura negustorului. Scoase scrisoarea din sîn și o dete negustoresei. Ea rupse plicul, citi cuprinsul și rămase de mirare, cînd văzu ce-i poruncește bărbatul. Chemă slugile și fata și le spuse cum e rîndul, cum e porunca și treaba cu nunta.

Slugile cum auziră se mirară, dar ce să facă, ei sînt argați, iar stăpînul, stăpîn! Îmbrăcară flăcăul în haine frumoase de sărbătoare, tăiară oile, tocmiră lăutari și merseră de-l cununară pe ăst băiat drumeț cu fata cea mîndră și bogată sus la mănăstire, să fie de pomenire. Așa ajunse ginerele negustorului stăpîn în casa cea bogată. Argații-l ascultau și alergau de colo-colo, că le era frică să nu-i pîrască la negustor cînd s-o-ntoarce.

Negustorul însă nădăjduia că băiatul s-a dus pe apa sîmbetei și nici prin gînd nu-i trecea de cele ce se petrecea.

Cînd socoti că e mai bine, se-ntoarse și el la casa lui, la masa lui. Cine-l întîlnea pe drum îl fericea, că are ginere mîndru și voinic și bine-a nimerit, ce om fericit! Dar negustorul cum auzea, se-nvinețea și frigurile-l apuca, de vestea cea rea. Cum călcă pragul cășii fiică-sa și ginere-su îl primiră și-i pupară mîna. Negustorul viclean foc, n-are ce face, scoase cîteva parale și se face că-i dăruiește. Cînd intră-n casă la muiere, o s-o-ntrebe, cu ce rînd a măritat fata

şi pentru ce să facă una ca asta şi de capul ei! Femeia îi arătă scrisoarea. El o citi şi-ncremeni văzînd scrisul şi iscălitura lui.

— Omule, mai întîi ceteşte şi apoi vorbeşte! Ce sînt eu de vină dacă te-ai îmbătat şi cartea ai scriat! de, i-am cununat sus la mănăstire, şi de pomenire! Mai privi o dată cartea şi îşi dete cu socoteala că scrisoarea, ori altcineva a scris-o, ori că el o fi fost smintit cînd a scris-o şi orice-ar face Dumnezeu îl ajută pe acest copilandru precum ursoaica l-a ursat, bogăţia-i de mîncat.

Aaaa! dar nu se lasă negustorul nici mort să-i mănînce averea! Şi iar îi puse gînd rău să-l omoare, căci moartea unora este viaţa altora, aşa cred unii, aşa credea şi negustorul. N-o să facă el voia la duşmani şi lui Dumnezeu pe plac, să ia un ginere sărac. Atît era el de mînios că-i era moartea mai aproape decît cămaşa.

Într-o zi, se gîndi cum să-i facă facerea? Adună toţi argaţii şi le porunci să se ducă-n ţarină la o ciutură şi s-o păzească cu arme şi cu pistoale. Întîiul om ce va veni să ia apă să fie împuşcat şi lepădat în ciutură. Slugile încărcară puştile cu prau şi cu plumb, încărcară pistoalele, potriviră capsele la arme şi se pitulară lîngă puţ, aşteptînd. Chemă nevasta şi-i spuse şi ei întreaga taină, cum să-i facă facerea şi de ginere a scăpa. Dar tot ce ei vorbeau fiica-i asculta şi amarnic plîngea. La cină o să trimeată pe ginere-su cu ulciorul la apă.

Băiatul cum auzi luă ulciorul şi după porunca socrului porni la apă. Şi aşa plecă el cîntînd, fluierînd şi de moarte negrijind.

Fata-l auzi cîntînd şi pitiş-pitiş, după el pînă ce-i spuse:

— Vino-ncoace după mine şi nu te duce la moarte.

— Cum vine asta, a-ntrebat-o?

— Lasă întrebările pînă ce crapă dracul, căci moartea nu vine cînd o chemi, ci te ia cînd nu te temi! Aşteaptă şi ai să vezi minunea minunilor. Se pitulară şi adăstară.

Acasă negustorul aşteaptă, aşteaptă! Aşteaptă, aşteaptă! Dar în zadar nici o veste. Măi, ce să fie? îşi zise el în gînd. A venit mijlocul nopţii şi nimic! Ardea de nerăbdare să afle ce s-a-ntîmplat? Îi ardeau tălpile, ca la fata mare.

Plecă-n ţarină la ciutura cu pricina. Slugile cum îl simţiră şi-l văzură, dar la stat nu-l cunoscură, îşi făcură cruce, să cadă păcatul lor pe negustor şi traseră! Cum îl omorîră, îl aruncară în ciutura cea părăsită să i se piardă urma. După ce terminară porunca stăpînului merseră acasă, era gogea amînat. Se aciuară şi se culcară. Abia dimineaţa luară seama că lipseşte stăpînul şi trăieşte ginerele. Aşa pe nevrute slugile se umplură de bodaproste, iar tinerii scăpară de piaza rea. Şi oricît s-a ostenit negustorul să fugă dinaintea ursoaicii n-a fost cu putinţă, căci una i-a fost ursita lui şi alta a copilului. Oricît s-a zbătut şi s-a trudit, de ce i-a fost frică n-a scăpat, căci tot natu are o stea pe cer, şi ce-i scris, în frunte-i pus.

URSITORILE SAU LUPUL CU CAPUL DE FIER

Cică o muiere odată a făcut nouă copii şi toţi i-au pierit. Cînd povîrnise spre bătrîneţe, iată că-i dete Dumnezeu şi pe-al zecelea copil.

A treia zi s-a aşezat ea pe strat cu cămaşa întoarsă, cu steblă de busuioc şi colac, să aştepte ursitorile cu norocul copilului.

Cînd au venit ursitorile, s-au gîndit, s-au răsucit ce soartă să-i urzească şi pînă la urmă l-a ursat să moară la nuntă mîncat de lupul cu capul de fier.

Mumă-sa, care a stat trează a auzit toată proroceala zînelor şi speriată de soarta fiului său că o să fie mîncat de lupul cu capul de fier chiar la nuntă, nu i-a îngăduit copilului să intre în pădure, ori să treacă prin codri cu căruţa sau pe jos.

Şi aşa i-a venit copilului vremea de însurat. S-a făcut nuntă mare, cu naşi, stăroiche, cumnat de mînă şi tineret cîtă frunză şi iarbă.

Ca să nu-l mănînce lupul cu capul de fier, ginerele mergea în fruntea flăcăilor şi toţi călări încinşi cu săbii. Cînd s-au întors ei de la biserică mergînd cătră casă, se-nfurişează lupul cu capul de fier şi fugi după ginerele spăimîntat. Ginerele de frică a uitat de mireasă, a pus calul în galop ca să i se piardă urma. Lupul intră după el, ţine-l ici, ţine-l colea, gata, gata să-l prindă. Dar cum ginerele avea un cal iute ce zbura ca vîntul, lupul rămase mult în urmă, iar ginerele îşi pierdu urmele undeva departe în pustiu la marginile unei păduri. Cînd acolo, o căştioară cu o luminiţă, strălucind în noapte. Bate la uşe şi-i deschide o lupoaică cu capul de om şi trupul de lup.

— Ce cauţi aici aşa tîrziu, măi băiete?

— Caut un adăpost ca să nu mă mănînce lupul cu capul de fier.

— Intră şi leagă-ţi calul aici în tindă, da să ştii că eu sînt mama lupului cu capul de fier.

Cînd a auzit flăcăul, a început să tremure de frică.

— Nu tremura, nu te teme, că eu l-am blestemat să fie cu capul de fier, ca să nu mănînce toate vietăţile din pădure şi cîmpie şi Dumnezeu acuma îl ţine flămînd, nu poate mînca decît ce-i soroceşte el, cîte un flăcău pe an şi ăla chiar în ziua cununiei.

— Eu sînt unul din ăia ursit a fi mîncat de el, de aceea m-a fugărit în ziua nunţii!

— Nu este nimic, să n-ai teamă că eu am să-ţi dau trei cîini mari să te apere.

Apoi mama lupoaică l-a învăţat cum să arunce în vînt un fir din părul cîinelui şi să strige: ur! ur! ur! cîinele meu, na uşorul vîntului, na greul pămîntului, că lupul mă mănîncă. De fiecare dată să arunce un fir de păr şi vîntul va aduce părul la cîine care-l va căuta şi găsi apărîndu-l de lup.

Stînd el aşa într-o sobă, iată că soseşte şi lupul cel blestemat mort de osteneală:

— Mamă, eu simt aici miros de fiinţă omenească!

— E miros de untură, muică, de la alţi oameni mîncaţi mai de mult, că la noi n-a venit nici un om. Baba s-a strecurat afară să dea la cîini mîncare, a făcut semn ginerelui să fugă şi el a încălecat murgul şi s-a dus ca gîndul, departe în pustiu. Cînd l-a văzut lupul cu capul de fier el era departe în cîmpie la cîteva poşte.

Lupul cel flămînd nici una, nici alta şi după el, după el gata să-l prindă să-l mănînce. El vede în urmă lupul în depărtare, scoate un fir de păr din batistă, se urcă într-un copac, îl suflă-n vînt şi strigă tare:

Ur! ur! ur!
Cînele meu bun;
Na uşorul vîntului
Şi greul pămîntului!

Cînele s-a luat după lup gata-gata să-i rupă coada și spatele, iar el iar s-a depărtat. Cînele a ostenit și el, iar s-a suit într-o gîrniță mare strigînd și suflînd firul de păr în vînt:

Ur ! ur ! ur !
Cînele meu bun,
Na ușorul vîntului
Și greul pămîntului !

Atunci cînele al doilea a pornit-o la goană după lup gata să-i rupă partea dindărăt. Lupul însă nu se lăsa și tot una după băiet gata-gata, să înfigă colții-n el. Așa a intrat el într-un pustiu, fără iarbă și copaci numai cu un ciongar bătrîn, în care un vultur își făcuse cuibul. S-a urcat el în ciongarul ros de vînturi și fără pic de coaje pe el, suflînd în vînt ultimul fir de păr și strigînd:

Ur ! ur ! ur !
Cînele meu bun;
Na ușorul vîntului
Și greul pămîntului?

A sosit și cel de-al treilea cîne și s-au pus pe lup toți cîinii. Lupul cu capul de fier lovea cît putea în trunchiul ciongarului să-l rupă ca să cadă jos ginerele cel ursat a-i fi o dată pe an hrană de mîncare.

Vulturul s-a supărat și el pe lup și în timp ce-l încolțeau cîinii el se repezi ca săgeata în capul de fier, scoțîndu-i ochii. După ce rămase lupul fără ochi, cîinii îl sfîșiară, rămînînd din el numai capul de fier și burta roșie, acră și otrăvită de care nici cîinii și nici vulturii nu se apropiau.

Coborî fericit din ciongar și ginerele, bucurîndu-se că i-a murit moartea și din ura ce-o avea față de lup dădu o dată cu piciorul în burta cea roșie din care ieși un praf roșu, ca un nor de praf. Dar cum îl lovi, piciorul i se frînse și de praful cel roșu, ginerele căzu jos și muri otrăvit lîngă lupul cu capul de fier, așa cum îi fusese proorocită soarta în noaptea ursitorilor.

OMUL FĂRĂ NĂROC

De cînd cu lupii ai albi, a fost un om sărac lipit pămîntului. De sărac ce erea, nici o fată nu-l vroia să se mărite cu el. După ce-și ridicasă gîndul de la însurătoare, iată că-i veni nărocul în cale și nu stătu neam pe gînduri, ba se grăbi.

Trăia așa măcar că era argat împreună cu muierea pe la cei bogați ! După un an muierea i-a rămas grea și-i născu un copil.

Mare veselie fu în casa săracului văzînd că au un copil așa de drăgălaș, dar se întristară văzînd că n-au nici scutece să-l învăluiască? La mijloc de noapte, cînd l-apucă pe om fiorii de moarte și toate alele umblă pe pămînt, se coborîră din ceri trei ursitoare, intrară pe coș și de-acolo s-așezară-n casă pe vatra focului și începură să se sfătuiască.

— Eu zic copilu ăsta să moară-n zori de zi, spuse cea mai mare ursitoare.

— Eu zic să-l lăsăm să trăiască și să moară la nuntă împreună cu mireasa, înghițiți de valurile rîului înghețat, zice cea mijlocie.

— Ba ! surioarelor, e păcat să-l chinuim pe al om sărac, așa luîndu-i de pe lume singurul copil. Mai bine să-l lăsăm să trăiască, însă să n-aibă noroc pe lume, să nu s-aleagă cu nimic din ce va munci, pînă ce nu se va însura cu o șchioapă pe care s-o cheme Gherghina și care să-i aducă norocul.

— Binee ! ziseră celelalte două, să fie pe voia ta și luîndu-și zborul se pierdură printre nori mai ales că și cocoșii se pregăteau să-și scuture āripiile vestind revărsatul zorilor.

Părinții își botezară copilul ca tot natul și-i puseră numele Pătru. După scurt timp, îi muriră părinții și copilul rămasă singur, plîngînd fără de nici un ajutor sau de mîngîiere. Mergea cerșind pe la unul și pe la altu vreo coajă uscată de mălai și singur singurel uidi în bordeiul lui cu o mîță cu care se-nțelegea destul de bine, arănindu-se împreună. Pătru se-nvăță să prindă păsărele și să cînte ca ele. Își făcu arc și de mic-mititel sărea din cracă în cracă, ca o veveriță.

Ajungînd oțîră de copilandru, pleacă-n lume să se arănească din munca lui. Gol și rupt cum era, toți boierii cum îl vedeau întorceau capul și nici că-l băgau în samă; vrun coțcar de băiet. Pînă la urmă își găsi un stăpîn și se ogadi să-l slujească un an pe o oaie.

Copilul era cuminte și argăți un an, mulțumindu-și stăpînul, care-i și dădu simbrie. El și-a luat oaia să plece la alt stăpîn, dar abia ieși din bătătură cu oaia că aceasta și muri.

Să-ntristă bietul băiat că într-un minut a pierdut munca lui pe un an de zile și iar să ogodi în slujbă încă un an și tot pe o oaie, la același stăpîn. La Sîmedru, cînd s-a-ncherbat anul, a primit dreptul său, oaia și a plecat. Cînd pe drum, oaia căzu și muri.

— Of ! sărac de maica mea, argății doi ani la stăpîn, prin viscol și furtuni, gol și flămînd și iacă de fiecare dată oili mi-au murit ! Mă duc în lume, oi găsi un stăpîn cu un suflet mai bun și mai norocos.

Suspinînd și blestemîndu-și soarta cea grea pe care de mic avea s-o-nfrunte, plecă iar în lume după stăpîn. Ajunsă într-un sat undeva departe la munți de piatră, aci se ogodi cu un om să-i slujească un an pe o capră, că de ea nu să prind boalele, ca apa de gîscă. Ș-apoi cu o capră, un sărac ușor se poate descurca în viață, căci după vorba bătrînească capra este vaca săracului, ș-apoi roade unde o legi. Sluji și mai cu cinste și stăpînul la soroc îi dădu capra.

Își luă el capra cu gîndul că acum cu averea asta să se-ntoarcă la bordeiul lui, s-aprindă și el o lumină pe mormîntul părinților care l-au adus pe lume să vadă și el soarele, binele și răul. Merse multe zile cu capra, dar trecînd printr-o pădure, o haită de lupi îi tăiară calea și dacă nu se suia într-un paltin l-ar fi mîncat și pe el bietul ciobănel ! În văzul lui, lupii îi sfâșiară capra și iar nu s-aleasă cu nimic, după alt an de muncă.

După ce scăpă de lupi, iarăși își luă traista-n băț și hai în lume să-și cate nărocul. Ajunsă într-un sat și se băgă argat la un boier pe un purcel.

Poate că porcii să fie mai norocoși decît oamenii, zise Pătru-n gîndul lui.

Și iar necazuri și iar muncă pînă ce i se împlini anul.

Stăpînul îi dete purcelul și el plecă spre satul lui. Mergînd așa pin ale păduri cu purcelul, ca să nu moară de foame o apucară după ghindă de fagi. La ghinda de fagi îi mergea bine porcului, însă ducîndu-se la un izvor să bea apă, Pătru văzu acolo un cerb cu o stea de aur în frunte, uită de purcel și fugi

după cerb să-l înjunghie. Dar n-avu noroc nici să-l prindă și cînd se întoarse, nici să mai dea de purcel. Caută el prin pădure, pin munți zile, săptămîni și luni, dar de purcel nici urmă.

Vai de oaia ce nu-și poate duce lîna își zise băiatul plîngînd de năcaz, că după atîția ani nu e-n stare să aibă parte de trufia lui.

Neavînd ce face altceva, fiind învățat cu munca la stăpîn, din nou își găsi unul cu care se ogodi să-i slujească un an pentru o juncă. După ce i-a venit sorocul și-a luat junca și a plecat fericit că a ajuns și el om cu avere. Pe drum însă iar îi veniră necazurile cu carul. Junca fu apucată de streche își puse coada pe spinare și fugi orbește printr-o pădure și-nnebunită biata vițică de frică nici nu văzu prăpastia în care se prăbuși de nu se mai alese nimic dintr-însa!

Pătru văzînd nenorocirea, rămasă mut în gura prăpăstiei, blestemîndu-și soarta și ziua-n care s-a născut și fu cît p-aci să-nchidă ochii și să se arunce și el în prăpastie cînd mare-i fu mirarea auzind într-un ciongar bătrîn un glas de pasăre care-i spusă:

— Nu-ți pierde curajul Petre, tu ești om făr' de noroc, numai mergi în lume și cată o fată care să se cheme Gherghina și ea îți va aduce mult noroc, apoi pasărea își luă zborul și se pierdu în slăvile cerului.

„Pe legea mea, zise Pătru de-aci-nainte am să argățesc de-a fiecea"; și iar plecă să-și cate un stăpîn. Ajunsă la casa unui om cu stare și-l întrebă:

— Stăpîne, n-ai nevoie de un om care să-ți muncească-n holde, fără să-ți ceară simbrie?

— Ba, cum să n-am băiete, răspunse boierul și tocmeala fu ca și făcută. Cine n-ar vrea să i se lucreze degeaba?

— Unul să se opintească, da bogatu să primească.

Pătru își vedea de treburi fiindcă nu mai putea trage nădejde că ar putea ceva cîștiga în viață. De cîștig se ștersese pe bot. Muncea în silă și-n sudori, da stăpînu-i da mămăligă că-n pădure erau destule mere-pădurețe.

Vorba aceea: „Ce știe tîrgovețul, ce este pădurețul?"

Vremea trecea și Pătru ăl făr' de noroc creștea. După ce sluji vreo doi ani merse la stăpîn să-și ia rămas bun.

— Boierule, sorocu a venit, de argățit te-am argățit, iacă mi-a venit timpul să plec.

— Petre, spune-mi ce-ți datorez pentru truda ta?

— Nimic, boierule! De mi-ai da un lucru să sparge, să frînge ori îl arde focul! De mi-ai da o oară, or meare, or, să rătăcește-n pustiu! Eu sînt omul făr' de năroc pe lume, orice mi-ai dărui, nu trăiește, se sparge, piere, așa că sînt osîndit toată viața să muncesc pentru alții și eu să n-am un petec în spinare la vreme de bătrîneață. Așa că eu m-am învățat să hoinăresc de-a lungul și de-a latul, ca un om făr' de năroc.

— Petre! Te sfătuiesc să nu pleci de la mine. Rămîi aici și cînd îți va veni vremea de-nsurat, atunci am să te-nsor, îți fac un bordei și vei trăi și tu fericit ca toți oamenii. După ce stătu puțin pe gînduri, spuse hotărît:

— Bine, stăpîne, te ascult! Iată că rămîn, da să știi că orice mi-ai da, la mine nu stă. Și nici să nu-mi plătești vreodată ceva, că e păcat de cheltuială! Nu cheltui orzul pe gîște că e în zadar.

Se mai scurseră cîțiva ani și Pătru se făcu băiat mare și frumos. Dacă ar fi fost și el ca ceilalți dănaci cu rost și rînduială s-ar fi omorît fetili după el.

Dar aşa, cum curgeau peticile după el, nici mucii nu şi-ar fi aruncat cineva pe dînsul, atît era de imos şi neisprăvit.

Iată că la o vreme stăpînu îi spuse lui Pătru:

— Măi băiete, uite eu îţi dăruiesc un bordei, iar tu să fii în stare acu să-ţi cauţi muiere. Du-te-n lume, îţi alege mireasa şi-ntoarce-te la casa mea.

— Mulţămesc dumitale, stăpîne, am să mă duc, însă care fată a să se mărite cu un sărăntoc ca mine? Eu vezi că n-am nici ţoale de sus cum au alţi dănaci.

— Du-te şi cată bine una după măsura ta, că cine să aseamănă s-adună ş-apoi omul de-o nevastă şi de-o mîţă are nevoie în casă, de alelalte ai de toate.

Pătru să mai uită o dată la bordeiul în care avea să trăiască cu soţioara sa, şi plecă trist şi amărît.

Luă lumea în lung şi-n curmeziş, dar nima nu-l băga-n seamă. Cînd îl vedeau fetele aşa, de cebăluit, le bufnea rîsul, iar Pătru de ruşine s-ar fi băgat în pămînt. Mai la urmă ajunsă într-un pustiu întins fără de vietăţi. Muma lui, care se prefăcuse-n cioară îl urmărea pas cu pas.

Cînd obosit şi fără de nădejde se-ntoarsă la stăpîn într-un amurg de sară, o cioară se aşeză pe o fîntînă tocmai cînd el setos, sorbea apă, şi-i spuse:

— Petre, Petre, tu te omori, maică, căutîndu-ţi mireasa în lumea largă, te ostăneşti în suspine, da norocul tău este la Gherghina care este colo-n argeaua aceea.

— Unde? zise Pătru fericit, luminîndu-i-se faţa şi-ncolţind nădejdile în inima lui covîrşită de durere. Cînd ridică capul se-ngrozi văzînd o cioară care zbură şi se puse drept pe argeaua unde era fata ce i-o rînduiseră ursitorile în noaptea naşterii. Apoi aci se puse pe croncănit, cînd o fată şchioapă ieşi afară şi o uşui.

— Ce dudăi cioara, fetiţo, că nu ţi-a făcut nimic rău îi zise cam cu îndrăzneală Pătru.

— Nu vezi, măi băiete, cum cîntă, parc-ar vrea să spună ceva şi n-aş vrea să spuie, ceva de rău că (destul sînt eu de năpăstuită să trăiesc singură pe lume prin ale pustii, prin ale nădolii. Da pe cine cauţi pe aici, băiete?

— Pe o fată cu numele Gherghina.

— Pe mine mă cheamă Gherghina!

— Cioara aceea mi-a spus că tu eşti rînduită să fii mireasa mea şi de aia de ani de zile te cat şi-mi pare bine că te-am găsit.

— Dar uită-te bine la mine, băiete, că pe lîngă că sînt săracă, fără de părinţi sînt şi şchioapă! Un dănac frumos ca tine ar fi păcat să-şi lege viaţa cu o mireasă care să n-aibă nici un fel de avere, da peste toate să mai fie şi şchioapă!

— Pe tine te caut şi te vreau aşa. De avere nu-mi pasă. Că eu sînt sărac, dar dacă sînt sănătos tot ce văd pe lume poate fi al meu. Fii înţălegătoare şi hai cu mine dacă vrei să fii fericită şi iubită. Să mîncăm numai o ceapă spartă şezînd pe un mărăcine, dar să trăim împreună în înţelegere şi bunătate. Tu să ştii un lucru, că atunci cînd se-ntîlneşte foamea cu setea, ele se adună laolaltă şi nu se despart. Tu săracă, eu sărac, vorba ceea ne-a tunat şi ne-a adunat! Hai să mergem la stăpînul meu unde am şi eu un bordei şi acolo ai să te simţi ca într-o casă boierească.

Gherghina ascultă rugămintea lui Pătru îşi dădu seama că el este trimis de Dumnezău să-i fie neavstă şi fără să se mai ogodească, plecă împreună la bordeiul ce-i aştepta.

Apropiindu-se de sat, zări bordeiul. Fata zîmbea de fericire.

— Aceea este casa pe care mi-a dăruit-o stăpînul, este casa noastră.

— O să trăim cu bucurie în ea împreună cu copiii noștri, zise Gherghina.

Da tocmai în vremea asta o barză urmărită de un vultur întărîtat, că barza vrea să-i ardă cuibul cu pui cu tot, pentru că îi răpise unul din puișorii ei, scapă din cioc tăciunele luat de undeva de pe niscaiva ciobani, drept pe bordeiul lui și numaidecît arse de nu se mai cunoștea decît o groapă adîncă în pămînt.

Cînd văzură casa arzînd le-ngheță inima de necaz, oftară adînc și limba le rămasă amorțită neștiind ce să mai zică la aceste semne rele. Apoi într-un tîrziu Pătru zise:

— Gherghino, să știi că eu sînt omul făr' de noroc pe lume. Orice mi s-ar dărui, orișice aș agonisi prin munca mea totul piere și nimic nu rămîne! De aci înainte să știi că orice vom cîștiga al tău este, eu nu sînt stăpîn pe nimic, așa am fost eu ursit și așa este.

Stăpînul le făcu nuntă și se cununară și ei ca tot natu. Pe urmă le făcu alt bordei, însă Pătru spusă stăpînului că nu este bordeiul său, ci al nevestii sale, și cu bordeiul nu se mai întîmplă nimic rău. Mai la urmă le mai dete și o curea de pămînt pe lîngă casa care tot a Gherghinei spusă Pătru că este. Pămîntul rodea și ei se-nstăreau încet-încet. Cumpără niște juncani și ca să-i moară, niște săteni îl întrebară:

— Petre, ai tăi sînt juncanii, că frumoși mai sînt?

— Nu sînt ai mei, bre, sînt ai muierii mele!

Mai tîrziu își făcu car și cobirlet plug, grapă și altele. Dar cînd era întrebat ale cui sînt, el spunea că sînt ale lui Gherghina, nevastă-sa.

Și toate-i mergeau bine.

Ajunsă o vreme rea cînd Dumnezeu uitase de lume și pînjolise grînele de le arsese arșița soarelui. Toate holdele erau pîrjolite, da grîul lui Pătru cel fără de năroc era mare și frumos.

Într-o zi, să nimeri să fie chiar în capul locului, cînd niște călători se mirară, cum se poate ca Dumnezeu să fie așa de nedrept, fiindcă la unii oameni să le ardă bucatele și să le sece izvoarele, da la alții să-mblînzească dogoarea soarelui și să fie mare berechet. De nerăbdare intrară-n vorbă și ziseră:

— Bună vremea, omule!

— Mulțam dumneavoastră, drumeților!

— Da al dumitale este grîul ăsta așa de mare și frumos?

— Da, al meu e, zise Pătru, fără să-și dea seama. Cînd se uită, încremeni, văzînd că din senin s-aprinsă grîul! Atunci își dete seama de greșeală, fugi spre mijlocul grîului și strigă: „Măi oameni buni, uitați-vă bine și-nțelegeți, pîn-aici a fost grîul meu, dar de aici înainte este grîul muierii mele, ați auzit?

— Auzit, auzit! răspunseră călătorii care văzură cu uimire cum focul se stinge și grîul lui nevastă-sa rămasă frumos, ca trestia în bătaia vîntului! Nu înțeleseră taina, da nici nu încercară s-o afle și-și văzură de drum fiind grăbiți.

Cînd veni iarna, Pătru și Gherghina aveau de toate, da boierul mînca răbdări prăjite. Ca să nu moară de foame își vindea o parte din moșie și luă grîu de la sluga sa. În fiecare an era secetă și toate holdele se pîrleau de arșița soarelui. Numai holdele Gherghinei se-nmulțeau și se măreau, încît păreau ca o mare de aur legănată de vînt.

Boierul, ca să nu moară de foame, își vîndu toată averea și ajunsă el cu tot neamul lui slugă pe moșia Gherghinei. Turbat de mînie, boierul într-un an și-a pus în gînd să-l scoată din minți pe Pătru, doar va spune că e grîul lui. Cum trecuseră mulți ani, uitasă că este om făr' de năroc și acesta-l întrebă pe cînd se aflau acasă:

— Vezi, măi Pătrule, cum e soarta omului, din slugă te făcuși boier, iar eu ajunsei argat, la argat! Tu ai holde de grîne iar eu opinteală, sudori și suspine.

— Ce să-ți fac eu boierule, zise Pătru cel fără de năroc, așa ne-a fost scrisa tu să sărăcești, iar eu să mă-nbogățesc!

Atunci dintr-o dată, tot cîmpul cu holdele sale și ale Gherghinei s-au aprins și s-au făcut scrum.

Cînd a văzut Petre, a fost prea tîrziu. Nemaiavînd ce mînca, de foame a murit boierul cu tot neamul său și s-a prăpădit și Pătru cel fără de năroc cu nevasta lui și pămîntul a rămas pustiu de oameni.

PIAZA REA

A fost un împărat care avea zece copii. Mai la urmă i-a dat Dumnezeu și o fetiță. Cum i-a venit pe lume fetița, parcă a dat ciuma-n oi. A început să-i meargă rău. Mai întîi i-au murit vitele, apoi copiii și slugile. S-a îngrijorat împăratul și nu mai avea nici un chef de viață. Ce era să facă? În fața sorții nici împărații n-au nici o putere. A dat veste în lume să-i vie filozofi și vraci să-i citească-n stele și să-i vadă ce zodie îl mai așteaptă. Nici unul nu putea să-i dea de căpătîi ce este cu fata asta care-i este piază rea. Mai găsi un vraci șchiop și prăpădit care rămase să vadă ce face fata noaptea. El o pîndi și spre mirarea lui văzu că se face cîrlig și doarme cu genunchii la gură și cu fața în jos. Atunci i-a grăit vraciul împăratului. Asta este piază rea. Pînă nu pleacă din casă, toate se prăpădesc și praf și pulbere se va alege și de împărăție, dacă n-o duci în pădure s-o mănînce fiarele. Palatele au început să se dărîme, iarba să se pălească, vitele să behăie flămînde și oamenii să se mănînce unul pe altul de foame. N-are ce face, o îmbracă bine ca pentru drum lung, îi dă mai multe pungi cu aur și pleacă în pădure prefăcîndu-se că merge cu ea la vînătoare. În pădure vînează cerbi, căprioare și se pierde ca din întîmplare de fiica lui, rămînînd cu mare durere în suflet. Fiica lui, numită la palat piaza rea, culege fragi, mure și flori așteptîndu-l pe tată-su să se întoarcă. Dar tată-su nu se mai întoarce. Plînge ea amarnic și o ia prin pădure doar o da peste vreun ochi de lumină în tufiș. După multă osteneală și nopți de groază, ajunge la o tîrlă de ciobani într-un munte. Păstorii se mirară cum de o ființă omenească are curajul să treacă prin păduri cu atîtea fiare sălbatice! Ei s-au bucurat de venirea ei, au omenit-o cu lapte, urdă și mămăligă și au luat-o să le fie ca și fiica lor. Piaza rea la rîndul ei i-a dăruit cu aur și alte lucruri scumpe. N-a trecut însă mult, că a dat moartea în turmele de oi și era cît pe aci să se prăpădească toate, dacă o parte nu săreau în rîu și nu treceau pe malul unde piaza rea nu avea nici o putere. Mai la urmă s-a aprins coliba peste ciobani, așa că era cît pe aci să ardă de vii. După atîta pagubă și necazuri, ciobanii se sfătuiră s-o alunge pe fetiță ducînd-o departe în pădure s-o mînînce fiarele. Cum plecă fetița,

turmele de oi se înmulţiră la loc şi toate deveneau din belşug ca mai înainte. Fetiţa o porni tot înainte plîngînd şi rugîndu-se s-o ajute Dumnezeu să scape din gura fiarelor ce mişunau prin păduri. Într-o noapte văzu un licurici, se luă după el şi cînd colo el o duse la casa Sfintei Vineri. Sfînta Vineri se bucură cînd văzu fetiţa. O mîngîie şi îi dădu să mănînce şi să se culce. Fetiţa îi povesti necazurile şi baba o ascultă făcîndu-i-se milă de ea.

A doua zi îi muri căţeluşa, a treia zi îi muri purceluşa, a patra zi, găina, a cincea zi, cocoşul şi-i mai rămăsese pe vatră doar mîţa. Ce era să facă? Ca să nu piară toate de Piaza Rea, o duse-n pădure să culeagă bureţi şi iar se pierdu. Iar de aci încolo începură necazurile. Trece prin păduri, ape şi munţi pe unde nu călcase picior de om, decît cer, păduri şi fiare. După multă osteneală într-o zi ajunse la o casă făcută într-un stei de piatră şi acolo, stăpîna, o arăpoaică, urîtă şi arsă de foc precum este arama. Arăpoaica ştia dinainte cine este fetiţa, după stelele de pe cer, fiindcă ştia să citească în stele. Fata îi povesti cum fusese alungată de peste tot.

Într-o zi, arăpoaica o duse cu trăsura ei la o apă fermecată. Luă fata şi o aruncă în rîu şi de aci ieşi curată, luminată, ca de Maica Precesta lăsată. Răutatea din sufletul şi ţoalele ei se duse pe acea apă. Cînd ieşi afară era frumoasă ca o zînă şi nu mai era tristă ca înainte, ci zîmbitoare şi plăcută la grai. De aci plecară ele departe cu trăsura într-o ţară sub un munte. Văd o casă, bat la uşă şi intră. Înăuntru stăteau doi inşi. Unul era trîntor ! Toată ziua sta şi dormea şi ţărîna de sub el puţea de lene. Alălalt, era slab ca un ţîr şi se juca cu două gheme, cum se joacă mîţele. Arăpoaica ştia ce comoară este ascunsă în acele gheme. Împinse fata afară zicîndu-i să stea cuminte în trăsură pînă vine ea. Iar cînd va veni să dea bici cailor şi să fugă. Zis şi făcut. Fata trage trăsura aproape. Fură ghemul de aur cu care se juca omul cel slab şi fugi la trăsură. Pînă s-o ajungă, ea dusă a fost.

Aude împăratul că s-a furat ghemul cu lîna de aur. Bate tobele în ţară să se afle unde este ghemul că el dă oricît numai să i se dea ghemul că are nuntă şi trebuie făcută rochie din tors pentru mireasă. Arăpoaica trimite vorbă că ea are ghemul cu lîna de aur. Vine împăratul cu carul cu aur să-i plătească ghemul.

Arăpoaica zice:

— Dau ghemul la cîntar pe aur. Ce bani n-or ajunge, să-l cîntărim pe împărat şi ca datornic al meu, va trebui să se însoare cu fata pe care i-o dau eu. Împăratul crede că are aur destul, nu se mai tocmeşte şi-i răspunde:

— Să fie pe pofta inimii dumitale ! Şi porniră să cîntărească. Ghemul era vrăjit şi oricît aur puneau nu cîntărea cît ghemul. La urma urmei zise arăpoaica împăratului că n-are bani de ajuns pentru lîna de aur. El n-are încotro se suie pe cîntar şi abia acum plăteşte cu trupul lui ghemul. Însă fiind vîndut arăpoaicei aceasta face ce vrea cu el de aci înainte. Îl ia pe împărat şi întreaga comoară şi o duce la casa ei din munte. Împăratul sta trist că s-a lăsat ca un prost vîndut de viu şi n-o să mai facă nuntă niciodată.

Într-o zi i-a arătat împăratului pe fetiţa de la ea Piaza Rea. Cînd a văzut-o aşa de frumoasă, a fost gata, gata să-i ia lumina ochilor. S-a bucurat el de o aşa întîmplare şi a cerut-o pe Piaza Rea s-o ia de nevastă.

S-a dus cu fata la tatăl ei, care mătura drumul cu chica şi cu barba de bătrîn ce era şi au făcut o nuntă-mpărătească, de s-au veselit şi chiuit o lună şi o săptămînă şi astăzi încă joacă hora, iar alţii se căznesc să golească vedrele cu vin.

ÎMPĂRATUL HOŢ

A fost odată un împărat ce avea un băiat şi pe care voia să-l înveţe toate meseriile din lume.

Cum s-a ridicat pe picioare a şi început cu învăţătura. S-a făcut portar, cioban, văcar, tîmplar, croitor, papugiu, pătrăungiu, frizer, pescar, zidar, fierar, lingurar, morar, potcovar, negustor, profesor, advocat şi doftor.

S-a întors la împărat cu o ladă plină cu diplome.

Împăratul s-a bucurat şi pe loc s-a pus pe chef şi tămbălău mare pentru că fiu-su s-a procopsit cu atîta învăţătură.

Stau la masă cu mai marii dregători şi îşi fac socotelile, ce meserie a învăţat şi ce nu ! Îşi dau ei cu socoteala că fiul împăratului este cel mai învăţat om din lume.

Unul care se afumase niţel, îl ia gura pe dinainte şi zice că totuşi este o meserie pe care n-a învăţat-o !

— Care-i meseria aia? îl întrebă răstit împăratul.

— Aş spune, dar e meserie grea ! zise dregătorul.

— Dacă nu spui, îţi tai capul !

— Meseria de hoţ, măria-ta, pe asta n-a-nvăţat-o !

Căzu împăratul pe gînduri de ruşine că băiatul lui are o meserie pe care hoţii o ştiu, iar el n-o ştie ! Şi dă-i cu mustrarea pe el că sînt pe lume oameni mai învăţaţi decît el, iar el stă nepăsător pe cînd hoţii i-o iau înainte.

Băiatul, ambiţios, nu se lasă mai prejos şi se pregăti să plece-n lume să se facă hoţ.

Lăsă lumea la masă, se aşeză într-o ladă zburătoare şi porni în lume să se facă hoţ. Se coborî la marginea unui oraş mare, lîngă o pădure mare, unde ardea sara o lampă la o casă.

Se uită înuntru şi vede un om şi o muiere care se certau. Omul pleacă, iar femeia rămase, scoasă o gîscă de sub pat şi începu să o jumoală. El îşi ia inima-n dinţi şi bate la uşă.

— Bună sara ! zise el.

— Bună sara, drumeţule ! răspunse femeia.

— Ce mai lucrezi?

— Iacă nimic ! E noapte şi aştept să mă culc.

— Dar gîsca de sub pat pentru cine o jumoli?

— De unde ştii atîtea? zise femeia înciudată de supărare că i-a aflat taina.

— Eu sînt un pui de hoţ şi cat să mă bag la un stăpîn să ajung hoţ vestit.

— Chiar tatăl meu este cel mai mare hoţ. Te dau pe mîna lui să scoată om din dumneata, numai să nu afle bărbatu-meu ce e cu gîsca.

Îl dusă la taică-su şi acesta se bucură nespus că a dat peste el un om cu o aşa tragere de inimă. S-au împrietenit şi amîndoi au pornit-o-n hoţii. Moşul de la început îi zice:

— Bagă de seamă, nu-ţi dau dreptul să fii calfă, pînă ce nu furi iepîngeaua de sub mine ! Şi plecară înarmaţi în pădure, să aştepte negustori la răscruci de drumuri şi să se căpătuiască. Se culcară ei sub tufe şi amîndoi dorm hoţeşte, ca iepurele. Fiul împăratului ştia şi limba fiarelor din pădure. Se întoarce şi schilaune ca iepurele. Hoţul cel bătrîn sare într-acolo după iepure, iar el îi fură iepîngeaua pe care dormea şi i-o pitulă-n pădure.

Hoţul n-are ce face şi-i recunoaşte că are apucături de hoţ, dar că totuşi nu-l întrece pe el în măiestrie. Îl ridică în grad şi din calfă, devine în scurt timp hoţ.

— Lasă că te pun eu să spargi o bancă, să furi o casă de bani? Acolo te văd eu cum te descurci?

Plecară noaptea să spargă banca. El ocoli păzitorii, sparse zidul şi casa de fier şi luă într-un sac toţi banii. Fiind zidar face zidul la loc şi pleacă liniştit ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic rău.

Hoţul cel bătrîn îşi dă cu socoteala, că în asemenea meserie îl întrece şi are să i-o ia înainte.

Moşul îi puse gîndul rău. Hai a doua noapte să spargă banca împăratului. Sparge el zidul, umplu doi saci cu aur şi cînd să iese, moşul leşină şi cade cu sacul plin. El îi taie capul moşului, îl pune-n sac şi fuge la fie-sa în satul de unde pornise după furtişaguri.

Îi arătă capul şi-i spusă că i l-au tăiat paznicii împărăteşti, iar trupul i-a rămas şi ar vrea drept recunoştinţă că l-a învăţat o meserie atît de procopsită să-l fure, ca să-l îngroape ca pe toţi creştinii după datină.

Împăratul, înţelept, ca să prindă hoţul care i-a spart banca şi i-a jefuit de bani; porunceşte să aşeze trupul hoţului în piaţă, în văzul lumii, iar străjile să-l păzească din depărtare să-l prindă şi pe-al doilea hoţ. Zis şi făcut ! Aproape de fîntînă în piaţă pun trupul hoţului şi străjile înarmate stau pe lîngă drum pitite după pomi.

El se duce la femeie şi-i spune să nu plîngă, ca să nu afle unde stă ascunsă comoara împăratului. Numai să-i dea o căruţă şi doi căluţi mici şi slăbănogi.

Plecă el cu o căruţă hodorogită şi cu nişte mîrţoage-n hăţuri de tei şi sfori înnodate. Pune în căruţă un butoi cu afion şi răchiu ce adoarme omul de viu.

Trece noaptea prin piaţa împărătească, înjură şi bate caii, că nu pot să urnească din loc căruţa plină cu noroi.

Ostaşii împărăteşti n-au de lucru, ies din ascunziş şi-l ajută să urnească din loc hodoroaga de căruţă.

— Staţi, fraţilor, dacă-mi ajutarăţi să vă cinstesc şi eu cu oţîră rachiu. El le dădu cîte un pahar şi cum beură, toţi adormiră. Urcă mortul în căruţă, îl cutroape cu tulei şi dă-i bici cailor. Duce mortul la groapa lui, îi face pomană şi vine să vadă ce se vorbeşte în oraş despre isprava lui.

Străjile şi poliţia stă legată-n lanţuri, că n-au fost în stare să prindă hoţul, ba colac peste pupăză să fugă şi mortul fără cap.

Îşi dă cu părerea împăratul, că ăsta trebuie să fie mare hoţ, cînd lucrează cu atîta pricepere. Hei ! ce bine-ar fi de-ar ajunge fiul său la degetu cel mic, al acestui renumit meşter, zicea el în gîndul său.

Băiatul îşi făcu planul să se cam dea pe lîngă palat să le mai tragă cîte o păcăleală, proştilor din palat.

Într-o zi, un mistreţ omorî un ofiţer din garda palatului la vînătoare. El alergă după scroafă şi o săgetă. Adusă scroafa şi i-o aruncă pe pragul împăratului.

— De aci înainte, băiete, ai deschise uşile la palatul meu, îi zise tată-su, fără să-l cunoască cine este.

Iscoadele palatului veniră cu ştirea că hoţul care a furat banii este printre ei. Ca să-l afle, împăratul face iar o mare petrecere, că doar avea de unde şi chemă multă lume aleasă şi cît mai pestriţă.

Apoi îi spuse fiicei sale să aibă grije că hoțul n-are să bea, iar ceilalți toți au să se îmbete. Ea să se dea pe lîngă el, să rîdă cu el și să-i facă un semn negru cu degetul plin de funingine pe frunte.

Începe petrecerea cu joc, beutură și mîncare și se termină cu beție. Toți zăceau morți de beți pe podele, numai hoțul era treaz. Fata se dă pe lîngă el, îi zîmbește, el vede că e soru-sa, dar se face că este străin și ea îl unge pe frunte cu funingine. Simte cînd îl murdărește și tace. Se duce să bea apă din fîntînă și vede semnul. Rîde de prostia împărătească și îndată își face alte planuri să-i înșele. Ia funingine într-un ciot și pe toți nuntașii îi văpsește cu negru pe frunte, apoi merge la fată, zicîndu-i:

— Hai, fată, a venit cumpăna de noapte, mai este puțin și cîntă cocoșii, hai să ne culcăm și noi.

Fata îl luă de mînă și merse în odaia ei. El se culcă jos, iar ea în pat. În timpul nopții merse la fîntînă și se spălă.

Cînd se deșteptă împăratul merse la fată și o-ntrebă ce-a făcut?

— Pe unul singur l-am uns și uite-l cum doarme!

Cînd se uită, acolo nimeni. Merse printre ceilalți și toți cu frunțile pline de funingine. Cei mai mulți erau oamenii palatului său.

Se gîndește el:

— Doamne sfinte, mulți hoți poate să mai ție o împărăție! Plecă la fiică-sa și-i arătă mulțimea de hoți. Ea se miră cine putea să-i însemne așa frumos, cînd ea nu i-a atins.

Apoi toți se spălară și se așezară la adunare și sfătuială.

Împăratul, supărat le zise:

— De atîția ani fiul meu a plecat în hoție și nu s-a mai întors. Bai sama, l-o fi omorît cineva. Meseria asta ține omul cu un picior în groapă și cu altul pe iarbă verde. Am fost un păcătos și mi-am prăpădit băiatul, lăsînd-l să se facă hoț! Haideți să-i punem pomană și să-i fie de suflet toate bunătățile astea. Îi făcu pomană și veni la pomană fiecine. Veni chiar și hoțul și mîncă din pomana sa.

Toți au mîncat și s-au îmbătat și de data asta, numai împăratul a stat și s-a bocit ca un copil, că nu mai avea parte bărbătească, ce i-ar putea moșteni împărăția.

Atunci băiatul hoț își face semn cu funingine pe frunte, se dă pe lîngă împărat și-i fură sabia. Cînd se desmeticește nu e sabia!

— Unde e sabia?

Se întreabă mai marii împărăției și paznicii? Porniră cercetări peste tot, și-l prinseră chiar pe hoț, lăudîndu-se că are sabie furată de la un împărat. Fetele adunate-n piață își dădeau coate și se veseleau ascultînd poveștile tînărului.

Era ușor să-l prindă de gît și să-l ducă drept la judecată.

La judecată, însuși împăratul era judecător. Băiatul recunoscu hoția și fu condamnat la moarte prin spînzurătoare.

Băiatul fu legat în lanțuri și aruncat într-o închisoare neagră și urîtă ca o groapă. Se rîndui ziua cea mare de spînzurat. Veni lume cîtă frunză și iarbă și veni și împăratul trist și posomorît că și-a pierdut fiul.

Popa îi făcu sfeștania și spovedania, apoi trecu pe mîinile călăului.

Călăul puse mîna pe laț și vru să i-l puie la gît ca să-i taie răsuflarea. Cînd să-i puie lațul, îl privi zîmbind pe călău și-i grăi:

— Meștere, uite la împărat și vezi că te cheamă? El privi către împărat și i se păru că-l cheamă să-i spuie ceva. Hoțul luă cu iuțeala fulgerului lațul, îl atîrnă la gîtul călăului și-l ridică în sus.

Mulţimea aruncă-n sus cu căciulile de bucurie că s-a găsit ac şi de cojocul călăului.

Împăratul crezu că este un semn dumnezeiesc şi merse să vadă mai bine hoţul.

După ce se apropie, băiatul zise:

— Tată, în zadar mă priveşti, că n-ai să mă recunoşti cu coatele goale şi plin de funingine pe faţă! Acum iată că ţi-am dovedit-o! Ţi-am spart casa de bani, ţi-am furat sabia şi ţi-am ucis călăul! Sînt cel mai mare hoţ? Pot să fiu împăratul hoţilor?

Tatăl său numai că nu leşină de bucurie văzîndu-şi odrasla în viaţă. Porunci să se taie vite, să se aducă butoaie cu vin şi beutură ca să petreacă cu întreg poporul de bucurie că şi-a găsit fiul.

Tobele şi trîmbiţele începură să bată şi să sune şi petrecerea de atunci ţine şi azi, de cînd se pune luna mare cît o roată de mămăligă, pînă ce se face mică, mică cît un caier de lînă albă ca mătasa.

ÎMPĂRATUL ÎNGRIJORAT

A fost odată un împărat care stăpînea o ţară cu munţi şi păduri, însorită şi-mbelşugată.

Oamenii din acea ţară munceau văile cu plugu, iar plaiurile munţilor le cutreierau cu turmele de oi sau de capre.

Munţii, în loc să le fie prieteni, le erau duşmani pentrucă avînd peşteri largi şi adînci, îşi făcuseră hoţii cuib într-însele, încît nici zece oştiri împărăteşti nu-i putea stăpîni.

La un rînd, poporul care pînă aci muncea în pace şi linişte începu a bate drumul spre cetatea împărătească plîngîndu-se că răii îi jefuiesc de vite, bani, grîne şi haine şi că nu li se poate împotrivi, rugîndu-l să-i apere de răufăcătorii aciuaţi în peşterile munţilor stîncoşi.

Din ziua aceea, împăratul căzu pe gînduri fiind îngrijorat şi întristat foarte.

Cele trei fiice, văzîndu-l că-i tot tună şi-i fulgeră căutau să-i facă voile şi să afle marea taină a îngrijorării bunului lor părinte. Dar oricît se străduiau, cîntîndu-i cîntece frumoase, dansîndu-i şi cîte alte lucruri ce mai înainte îi erau pe plac, acum toată osteneala le era fără de folos.

Într-o zi, fiica cea mai mare îl întîlni plimbîndu-se îngrijorat ca totdeauna printre lămîii din grădină. Atunci fata-l întrebă:

— Tată, de ce nu spui fetelor tale care te iubesc, ce griji te apasă, că de la un rînd de vreme ţi-ai întunecat şi firea şi sufletul.

— Ţara e plină de hoţi şi jefuitori, asta e tot. Nu ştiu cum să scap de ei.

— Noi am crezut că te-ai întristat fiindcă trebuie să mă dai la vrun împărat cu sila să le fiu mireasă! Dacă-i aşa, nu este cine ştie ce mare nenorocire, zise fata cea mare şi plecă.

A doua zi, veni de-l întrebă şi fata mijlocie ce gînduri îi frămîntă mintea şi-i nelinişteşte inima. Şi află şi ea cele ce aflase sora ei cea mare.

A treia zi, îl rugă şi fiica cea mai mică să-i destăinuiască ce îngrijorare mare l-a făcut din vesel trist. Şi-i povesti şi ei despre tîlharii şi hoţii care-i neli-

niştesc poporul furîndu-le bucatele, vitele, banii şi îmbrăcămintea. Apoi, îi mai zise:

— Ce să-ţi mai spun şi ţie toate grijile mele! Le-am spus surioarei tale mai mare şi mijlocie şi ce folos că ştiu cînd nu mă pot ajuta cu nimic.

— Bine, zise fata cea mică, am să-ţi dovedesc că eu pot să te ajut. Numai tu să-mi dai haine voiniceşti, fes, sabie şi cal cu şea. Îi pregăti împăratul toate lucrurile cerute şi într-o zi plecă fata călare din sat în sat.

Ajunse într-un cătun şi întrebă:

— Oameni buni, cum trăiţi voi aici în munte?

— Bine, fată, bine trăim, dacă nişte comiţi nu ne-ar fura tot avutul.

— Ştiţi voi unde este peştera comiţilor? Să mă duceţi la ascunzişul lor?

— Te ducem, dar tu nu te temi de comiţi că te omoară?

— Nu mă tem! Şi aşa, odată, tot va trebui să mor. Merseră ţăranii de-i arătară peştera în care era bîrlogul tîlharilor.

Ea se aşeză la intrare cu sabia-n mînă şi-n zori cînd să iese la drumul mare, le tăie capetele unul după altul. Numai căpitanul lor scăpă nejunghiat. Adună fata 39 de capete şi le duse împăratului, zicîndu-i:

— Iacă, mărite împărate, ce ispravă făcu fiica ta cea mică.

— Să-mi trăieşti, fata mea, că tu eşti mai viteaz decît un bărbat Şi acum să-mi spui ce ceri de la mine fiindcă scăpaşi ţara de aceşti hoţi?

— Nimic nu-ţi cer, numai să-mi dai voie să mă mărit după cine voi vrea eu.

— Bine, facă-se voia ta, zise împăratul.

Comitul care scăpase cu viaţă, turba de necaz şi mergea din cătun în cătun, spre a afla cine este voinicul acela, spre a se răzbuna. Tot întrebînd din om în om, află că este fiica cea mică a împăratului. Ca să ducă la bună îndeplinire gîndul său cel negru, deschise un han în apropiere de palatul împăratului.

Fiica-mpăratului îl cunoscu că el este căpitanul comiţilor şi-i spuse că ei i-ar place să-l ia de bărbat.

Împăratul se supără auzind că ea vrea să se mărite cu un hangiu, însă pentru că-i făcuse învoiala, nu i se mai putea pune de-a curmezişul şi începură nunta la palatul împărătesc. Se veseliră ei aci, fără a se apropia fata de comit. Comitul, în ziua a doua, zise:

— Acum să mergem să facem nuntă şi la casa tatălui meu!!

— Bine, zise împăratul, iacă vă dau oaste, nuntaşi şi lăutari, să mergeţi la părinţii tăi, precum este obiceiul strămoşesc la nuntă.

Armata mergea-nainte, ei la mijloc cu nuntaşii şi lăutarii pe urmă. Comitul mai întîi se opri la un han şi îmbătă turtă pe ostaşi, nuntaşi şi lăutari. Apoi o porniră la cale lungă abia urnindu-se din loc. Atunci comitul le zise nuntaşilor:

— Mergeţi voi îndărăt la împărat, că ştim noi drumul pînă la casa părinţilor mei. La tatăl meu avem nuntaşi, armată şi lăutari. Şi se-ntoarseră, iar mireasa cu mirele o porniră singuri. Comitele n-avea nici tată, nici casă şi văzîndu-se singuri cu fiica-mpăratului, o duse la peştera din locul unde ea ucisese pe cei 39 fraţi comiţi.

Cum ajunseră acolo, o legă burduf cu capul în jos de un brad, apoi adună crengi s-o ardă de vie. Cînd s-aprindă focul, amnarul nu scăpăra iar iasca nu se aprindea. Privi el în depărtare şi văzu nişte păcurari cu oile stînd pe lîngă un foc. Lăsă aşa fata spînzurată şi alergă să ia foc. În vale pe un drum bătut de călători şi cară, treceau nişte chirigii cu o caravană de cămile încărcate cu cărbuni. Deodată cărbunarii auziră un strigăt disperat:

— Ajutor! ajutor! mă omoară comiţii! Săriră chirigii de pe cămile dezlegară mireasa spînzurată ascunzînd-o între cocoaşele cămilei; în coşul peste care turnară cărbuni.

Cînd se-ntoarse comitul şi văzu că fiica-mpăratului e scăpată, turbă de mînie şi se gîndi: cămilarii aceia, trecînd, au dezlegat-o, dar tot nu scapă din mîinile mele.

Ajunră la caravană strigînd:

— Ei, cămilarilor, daţi-mi mireasa s-o ucid pentru că m-a necinstit la nuntă!

— N-am văzut nici o mireasă, frate, vino şi caută-ne dacă nu ne crezi.

Merse el şi împunsă cu sabia peste tot, dar în puneguri nu-i dădu-n gînd să-ncerce şi aşa scăpă prinţesa de la moarte.

Cărbunarii ajunseseră cu cărbunii într-un oraş şi o porniră iar în cărăuşie. Da unde să lase ei fata? O duseră la o babă săracă ce trăia într-o casă veche dărăpănată, rugînd-o:

— Maică bătrînă, fie-ţi milă de fata asta, să se facă bine că am furat-o din ghearele morţii.

— Bine, maică, tocmai mie îmi aduceţi belea pe cap, care n-am un bob de orez să bag în oală şi făină pentru o turtă de pîine?

— Lasă, maică, cu ajutorul domnului te descurci dumneata şi plecară lăsînd-o pe bătrînă amărîtă şi-ngrijorată de soarta fetei care încă nu-şi venise-n fire după cele întîmplate. Cînd se văzu scăpată, îi zise mătuşichii:

— Maică, nu fi întristată, eu am să muncesc şi pentru tine; sînt tînără şi din cîştigul meu trăi-vom împreună ca mama cu fata.

— Bine, maică, dar ce să munceşti, că eu n-am nici o avere!

— Ai să vezi tu, măicuţă, numai inimă bună să ai.

— Uite una liră de aur, mergi în cetate şi cumpără-mi torturi de brodat de toate culorile. Merse baba-n piaţă cumpără de-ale mîncării şi tot neamu de torturi, în culori, care de care mai frumoase. Baba făcea mîncare, iar fata broda, ţesînd covoare şi pături frumoase ca şi cîmpul de primăvară încărcat cu trandafiri şi bujori. Se mira şi bucura mătuşa de măiestria fetii.

Apoi fata-i dete să meargă-n piaţă să vîndă o pătură şi să cumpere alte modele de torturi. Luă măicuţa pătura şi se aşeză cu ea în tîrg. Cine-o vedea o privea întrebînd-o despre preţ. Dar cum era prea scumpă nimănui nu-i da punga să dea atîţia bani, oricît de frumoasă ar fi fost acea pătură.

Veni atunci un fecior de-mpărat şi o-ntrebă:

— Cît ceri pe această pală?

— Una liră, stăpîne, că aşa mi-a spus fiica mea.

— Bine, ţine una liră de aur şi să fii sănătoasă cu fată cu tot, iar tînărul împărat luă pătura, o dădu curtenilor săi şi plecară. Apoi bătrîna cumpără bucate pentru ale gurii şi alte torturi mai frumoase şi mai scumpe.

Fata cosa modele tot mai frumoase şi scumpe. O trimeasă pe babă în tîrg să vîndă pala cu 5 lire de aur, iar dacă o întreabă cine brodează aşa de frumos, ea să spună că are o fiică care se pricepe la astfel de treburi. Cînd ajunsă în tîrg, iar veni feciorul împăratului întrebînd-o:

— Această pală frumoasă ţi-e de vînzare?

— De vînzare, măria-ta, răspunse bătrîna.

— Şi ce preţ are?

— Cinci lire de aur!

— Bine, ține banii și dă-mi pala. Însă, acum să-mi spui drept cine face această pală atît de frumoasă?

— Am o fată de suflet și ea se pricepe-n toate cele.

— Vreau să merg să-ți văd fiica cea pricepută, răspunse feciorul de-mpărat și merseră la bordeiul ei. Cînd a văzu feciorul împăratului cît era de frumoasă, zise către bătrînă:

— Măicuță, eu doresc să-ți cer fiica să-mi fie mireasă, tu vreai?

— Eu vreau, maică, numai fata să vrea!

— Și eu vreau, numai dacă-mi îndeplinești o mare dorință și anume să-mi faci un palat numai din sticlă, iar la poartă să-mi pui doi păzitori falnici, doi lei. Unul de o parte și altul de alta. Cine va intra sau ieși din palat să treacă printre cei doi lei.

— Bine, dă-mi răgaz o săptămînă și palatul va fi gata, precum ai dorit.

Se ridică palatul, fură aduși cei doi lei și se făcu nuntă împărătească de care auzi și comitul cel care-i dorea moartea. Noaptea se culcară ei într-o odaie mare, iar la lumina lunei comitul văzu prin pereții de sticlă locul unde se aflau tinerii. Mirele dormea, însă mireasa nu dormea, ea se temea și aștepta.

Atunci comitul sări zidurile împărătești, aruncînd pe fereastra odăii o frînghie din pînză albă ce se prinsă bine de un cîrlig și fiind deschisă fereastra se urcă și coborî în odaia palatului.

Ea cînd îl văzu, îi zise încet:

— De cînd te așteptam să mă scapi de aici!

— Vezi doar c-am venit! Și coborî pe scările palatului de braț cu comitul.

Și merseră să iese încet pe poarta cea mare păzită de lei, fără ca hoțul să știe ce-l așteaptă. Fata deschisă poarta larg apoi strigă către cei doi lei:

— Leii mei, iacă un străin, mîncați-l. Iar leii se azvîrliră cu furie pe comit, sfîșiindu-i trupul.

Apoi, împărăteasa merse la soțul ei și trezindu-l din somn îi arătă pentru ce n-a dormit toată noaptea; că i se făceau semne că ceva rău se-ntîmplă și-i arătă pe comitul sfîșiat de lei!

Îi spusă după aceea mirelui povestea cu hoții și cu tatăl ei împăratul cel îngrijorat, îl chemară și pe el la nuntă împreună cu surorile sale și de atunci se porni o veselie ce se ține și acuma.

Mai dați la copiii smochine,
S-asculte povestea bine!

POVESTE DE BĂIATUL MILOS

Într-o vreme mult de bătrîneață, cînd se băteau împărații unul cu altul; așa că un împărat își pierdea împărăția, lumea lui rămânsăsă săracă, fără căpetenie! Împăratul ce-l osfoisă pe alant, porni cu un zăcon greu pe lume care mult spămîntasă toată lumea. Așa trăiau de greu, că nici nu-ți mai era drag să mai trăiești. Multă lume își făcea moartea singură numai să nu mai trăiască. Așa trecu vreme multă cînd într-o zi, iacă birovu satului loasă un baraban, o tobiță, la gît și plecă în sat pe toate drumurli și spunea din gură-n gură, că a venit un nou zăcon, de la împăratu. El spunea așa: „care are în casa lui om bătrîn de la șaizeci de ani, bătrîn în sus, tot natu să-și omoare bătrînii, că de pe

urma l-ai bătrîni nima n-are nici un cîştig; bătrînii fac mare troşcuri, şed degeaba, nu poate să lucre, să păzească stoaca, risipeşte mîncarea"! Aşa spusă birovul mergînd pe drumuri, socace şi bătînd barabanul.

Auzind lumea aşa zăcon rău şi greu, toată lumea să spămîntasă; gîndea că e lucru de glumă, da după o săptămînă de zile, iacă chinezu satului făcu on spisac numai de-ai bătrîni, de la şaizăci de ani în sus şi mai făcu pozivuri la toată casa unde ieste om, or muiere bătrînă, mora să-şi omoare toată casa pe bătrînii ei.

Porni pin sat mare plînsuri şi gînduri încurcate, nu îndrăjnea nima să omoare, nima să omoare bătrînu lui! După ce văzu împăratu că nima nu omoară, întoarsă zăconu şi cerea la zece sate, or trii oraşe, să să ivească patru gelaţi dobrovolţi, care să taie cu săbii pe aia care nu-şi omoară părinţii, care au peste 60 de ani.

Să iviră dobrovolţi, gelaţi, le dete odobrene, împăratul şi-mi porni prin sate şi oraşe şi tăiară gogea. Atuncea să spămîntă lumea şi mai mult.

Colo într-un sat, su poala la un munte, erea un băiat cuminte şi milos, avea un tată bătrîn care crescusă copilu tot din cerşie, până la-ncălţătură şi îmbrăcătură. Băiatul erea mult sărac şi rămas de sătenii lui. Veni poziv din sat roc de-o săptămînă să-şi omoare bătrînul şi să ivească în sat cînd îngroapă? Porni el cu mare plîns şi milos cum erea nu îndrăjnea să omoare pe tată lui. Să gîndi iel plîngînd ce să facă? Lo o sapă în mînă şi plecă pe deal în plimbare pintr-o pădure dete de o groapă adîncă care erea făcută pentru lupi, or porci sărbatici să-i prindă lovgii. Băiatu să gîndi mult aici în pădure, cum să facă, la groapa asta să-l ducă pe tatăl lui, să-l ţină pitulat, până se va schimba ăsta zăcon. Băiatu porni să facă o probă ca pentru tată-su. Întîi adusă multă tufă di pe jos şi o lăpădă în groapă şi pe urmă înduplecă lemne la ocolu gropii, le legă cu nişte curpin de vîrfuri, făcu o colibă pe groapă şi mai pusă pe lemne nişte boji, mătăcină, aşa o rîndui bine de ploaia, zăpada şi de toată vremea urîtă erea bună. Mai adusă băiatu şi cu saci, paie, şi coceni; făcu un aşternut bun şi mai să gîndi, de adusă o oală mare de pămînt şi nişte troci de apă. Da-n oală trebuie să se spurce tată-su da din troci să bea apă.

Într-o zi, plîngînd, vorbi cu tată-su şi zisă:

— Tată, tăicuţul meu, ai auzit cum ie rîndu l-ai bătrîni? Da tată-su-i zisă:

— Taică, mai bine tu pe mine, decît gelatu pe tine, că ieu sînt bătrîn, da de tine îmi pare rău că eşti tinăr. Băiatu vorbeşte plîngînd şi-i zice:

— Tată, aide cu mine să te pitul, că trag nădejde, că s-a schimba ăsta zacon.

Băiatul avea o micuţă de fetiţă pe care bătrînul o crescusă tot pe braţă şi pe genunchi şi bătrînu-i povestea poveşti fetiţii, pe: „trei surori la flori", pe „greierli şi furniga" şi alte poveşti, pe „viezurli cu vulpea", „vesălia pescarului", „vulpia şireată" şi multe şi mărunte, pe care fetiţa le asculta din gura bătrînului. Aşa crescu fetiţa pe braţăle bătrînului că ia mult mi-l voia pe deda al ei.

Ajunsă săptămîna care erea rocu, băiatul să-şi omoare bătrînul! Şi băiatul făcu şi el o minciună ca vulpea, aşa: lo el doi iepuri de-ai de casă şi un sac, pusă sacu jos lîngă un gros de lemn, tăie iepuri şi-i pusă-n car plini de sînge. Mîncară băiatu cu muierea, fetiţa şi bătrînul, mîncară ei cu plîns mare, beură cu suspin mare.

După ce însără, cam pi la chindie soarele apusă, iacă băiatul lo pe tat-su şi plecă. Ieşiră la poarta măidanului, bătrînu să opri şi zisă:

— Taică, am uitat amnaru, iasca, toate îmi trebuie ca să scapăr foc pe lumea alantă. Da şi la viaţă mi-a trebuit. Să-ntoarsă băiatul în casă lo amnariu, iasca, cremenea şi mai lo şi un toporaş şi plecă cu tată-su. Ieşiră din sat afară, puţin mersără, că iacă bătrînu nu mai putu să meargă. Băiatul mi-l lo în gîrgă pe ta-su şi mi-l dusă pînă la groapă.

Erea o lumină de lună, sănin, stele luminoasă şi ajunsără pînă la groapă. Şezu cu tată-su jos, lîngă groapă şi băiatul slobozi o scară de lemn în groapă jos; începu întîi băiatul să cuboare pe scară da şi bătrînul după băiat mereu jos pînă la fundu gropii ajunsără.

Băiatul lo rîza de cămaşe, rupsă un tiv, îl unsă cu untură şi aprinsă tivu cu iască. Făcu o lumină şi aşternu în groapă, să culcă cu tată-su şi durmiră amîndoi o noapte.

Dimineaţa băiatul să sculă mai de noapte, porni să taie cu toporu nişte mărăcini şi îngrădi groapa la ocol, pentru ca să nu cadă vro ală, lup, or altceva, în groapă să-l mănînce pe tată-su.

Băiatul furşi gardu pingă groapă, plecă acasă plîngînd. Să-mplini o săptămînă, iacă porniră prin căşi să cate să vadă care şi-a omorît bătrînii; cînd ajunsă la casa băiatului el spusă aşa: „pe tatăl meu l-am îngropat de mult, l-am loat în sac, l-am adus, colia la vale de sat, unde virtopu, da acolo apa clocoteşte. I-am legat şi o piatră de mijloc şi l-am lăpădat în virtop, iar dacă nu credeţi iote sacu cu care l-am adus, iote cum ie plin de sînge". Cînd arătă băiatu sacu, văzură sacu numai sînge, de-ţi eria scîrbă să te uiţi la iel.

Trecu o săptămînă de cînd l-a pitulat pe tat-su. Iacă băiatu să sprimi cu mîncare mai multă şi ţoale spălate să-l premenească pe tată-su. Sara însără, băiatu lo traista cu mîncare şi nişte troci de apă, toporu şi plecă plîngînd la tată-su. Ajunsă la groapă, desfăcu oţîră margina, tună lîngă groapă, iar trasă la loc, mărginili, dubărî carpinu al nodoros care-l făcusă ca o scară şi băiatu binişor, strîngîndu-l: „tată, tată". Tată-su răspunsă oftînd şi închinîndu-să, porni bătrînul să scapere cu amnariul în cremene, aprinsă un tiv de cămaşă, care eria pus într-un ciob, făcu lumină mică, mîncă cu băiatul de cină în groapă. Bătrînu toată noaptea povestea la băiat, că nu e nici o lege mai rea decît turcu, îşi face rîs de fete mari, de neveste, văduve şi fămii sărace: „aici la noi cît ne-o ţine împărăţia turcului multe avem să mai păţim şi să vedem".

Dimineaţa de noapte, să scoală băiatu, loa ţoale imoasă, şi troci goale mi-l pupa pe ta-su şi ieşea sus. Pusă ţoalili în traistă trocili ale goale şi plecă acasă. Văzu băiatu că să luminează, rupsă vo cîteva mîni de iarbă, pusă în gura trăiştii, da baş cînd să tuie în sat iote o fămie să duce cu ulcioru la apă. Întîlneşte pe băiat, nici bună dimineaţa nu i-a dat da l-a şi întrebat: „de unde vii aşa de noapte?" „La învînat am fost, după iarbă şi muguri de iepuri".

Ajunsă băiatul acasă, spusă cum ie rîndu, cînd s-a dus şi cînd s-a-ntors, da cînd veni un nou zăcon porni toate berecheturli îndărăt, nu mai e rod pe pămînt cum a fost.

De cînd l-a pitulat pe tată-su, visa nişte visă grele visa cam tot un vis: „un şomoldoc de negreaţă gata să tuie la el în gură, da aci pe loc să face tată-su, că suflă cu gură şi răsfiră toată negreaţa şi rămîne iar lumină la gura lui". Veni iar săptămîna, iar trebuie să ia ceva, să-i ducă lui tată-su. Lo ca de rîndu al dintîi şi să dusă iar acolo şi porni să-i povestească lu tată-su visu ce l-a visat.

— Tată, ala vis e moartea mia, zisă tată-su. Da iar tu suflă și în negureață și făcuși iar lumină. Tată-su iar zisă:

— Nu e, taică, moartea ta, îi făcu el inima bună.

— „Taică, să știi că zăconul al turcesc, rămasă toată lumea la foamete". Nu eria nici sămînță de grîu, de porumb, de nici care să semene lumea în pămînt.

Mulți ani trecură așa năcăjind lumea, n-avu împăratul ce să facă, scoasă un zăcon nou și mi-l trimiasă iar în lume. În satu la băiat iar lo birovu bărăbanu la gît și plecă pin sat, pe drumuri, socace, și spunea așa: „a venit vorba de la împăratu și spune, tot omu care e stăpîn în casă, or toată casa să dea cîte cinșpe ocale de boabe de porumb și zece chile de grîu, or de săcară la dîrjavă de sămînță, care nu dă pleacă gelații pin sat !"

Toată lumea înebunisă de gîndu că pe niciun chip nu găseai bob defel să cumperi. Lumea mînca mai mult crîmpei goi, fierți, or copți, or linte. Care a avut pește, iepuri de casă o mai înșela pe foamete.

Băiatul văzu că acum e rîndu lui să-l taie gelații, n-avea bucate, mai mult mînca pește, carne de iepuri de casă, omora și cîte-o pasăre pe une putea. Iote băiatu să sprimea, să să ducă la tată-su. Lo traista, pusă țoale spălate și mîncare, iar de-o săptămînă și plecă la tat-su pe drum plîngînd. Ajunsă la pădure unde erea groapa, dete mărăcinii oțîră la o parte, slobozi carpinu cu un cap în groapă și binișor să slobozi din creacă-n creacă, pănă jos, la fundu gropii și strigă:

— Tată, tată, ce faci?

— Rău, taică, stau în apsă pentru dușmanu de turc, așa zăcon a făcut, nu știu pînă cînd o să fie așa împărăție pustie !

Băiatul desfăcu traista de la șele, scoasă ce avu în traistă, făcu iar cu amnariu cremenii iasca, o lumină în ciobu lui de untură și cu tivu de la cămașe aprinsără. Mîncară amîndoi de cină, da bătrînu să vaita că i s-a urît de atîția ani șezînd, aicea-n groapă ca lupii sălbatici. Băiatul vorbea plîngînd și spunînd:

— Taci, tată, tu ai scăpat de moarte, văd eu de tine, da nu știi că acuma e și mai rău. Iote cum bucate nu e, nici unde, nici să cumperi, seceta e mare, foametea e și mai mare. Bogătașii n-au nici ei, n-au la piaț, nu e să cumperi bob de nimica, da împăratu scoasă altu zăcon și zice așa: „toată casa, stăpînul cășii să dea cîte 15 ocale de boabe de porumb or 10 ocale de boabe de grîu or săcară. Să dăm la dîrjavă; care nu dăm ni să duce capu. Birovu a trecut pin sat cu bărăbanu la gît și ne-a spus tot.

Trecu vo cîteva săptămîni de zile, iar birovu spune: „tot natu să aducă la opștină bucatele, așa cum a zis împăratul !"

Nima n-a adus bob a lu Dumnezău că n-are nima, nici ai bogați. Mai trecu iar o săptămînă, plecară gelații pin sate și orașe, porni întîi pe-ai bogați să-i taie. Bietu băiat adăsta moartea; să gîndi să se pitule cu tată-su în groapă că n-are scăpare. Da care să-i aducă de mîncare lu tată-su? Să dusă iar la tată-su, să pîlnsă iar, spusă cum e rîndu acuma, care nu dă bucate la turc. Bătrînu căzu pe gînduri, cînd eria cioban a văzut pe unde a păzit oile, capre, cai, vaci, și-adusă aminte că boabe risipite de bucate nu poți să găsești nici unde decît în mișina de șocîți, or în furnigari, unde a adunat furnigile și șocîțî sămînță. Atunci bătrînu spusă la băiat:

— Du-te, taică, cată mișini pe cîmp și furnigari, ia sacu cu tine și cată; cred că o să găsești. Auzind băiatul ce-l învață tată-su, bătrînul, lo un sac și-o sapă, plecă pe cîmp, umblă și găsi o mișină de șocîți, cînd o desfăcu, găsi o

mînă de boabe de porumb și oțîră de grîu. Pusă în sac și plecă să cate altă mișină și în aia găsi oțîră grîu și porumb, așa că pănă sara umplu sacu de blocuc, îl adusă acasă, mi-l spălă oțîră, mi-l uscă, așa făcu băiatu vo săptămînă de zile, pe cîmp adunînd, adunînd iel boabe de grîu și porumb. După ce-l săpălă și-l uscă îl pusă într-o traistă mi-l cîntări, fură 10 ocale de boabe de grîu.

Multă moarte de om făcură gelații prin lume, care n-a dat neam, neam, de bucate; da veni rîndu să dea și băiatul! Cînd mi-l dusă în sat cu traista dete-n mînă la chinez și-l cîntări, a fost 10 ocale de boabe. Să ciudi și chinezu de așa boabe de grîu frumoasă, da alții au adus cîte oțîră. Chinezu mi-l trimeasă la împăratu de ciudă, că el are grîu. Cînd ajunsă grîul la împăratul, mult să miră de ale boabe zdravene și frumoasă! Da altu a adus o mînă, altu cîteva boabe, numai să scape, alții cîteva boabe mîncate și sparte de gărgăriță, da ca băiatul nima! Să reși împăratul să plece, să-l vadă pe băiatul care a adus boabe de grîu așa de frumoasă. Lo împăratul vro cîțiva voinici, înjugă doi cai la o căruță și plecă la drum. Mearsă gogea zile pănă ajunsă în satu la băiat. Trasă căruța la băiat înaintea la casa satului, să bagă cu voinicii în opștină, împăratul porni vorba cu chinezu și întrebă de băiat? Să meargă iel să vadă unde trăiește băiatul să-l podăriască împăratul pentru cele 10 ocale de grîu! Și să mai spună băiatul de unde a loat boabele de grîu!

Cînd să dusă împăratul cu chinezu la casa băiatului, văzu un bordei de nuiele lipit cu pămînt și cutrupit cu trestie, casă săracă, mare sărăcie! Da băiatul cînd văzu pe chinezu cu vo cinci-șasă voinici, da și pe împăratu cu sabia tîrăiș după el, porni să plîngă și să tremure de frică; gîndi el că vine să-l taie cu sabia. Dete mîna băiatul cu toți și cu împăratu. Da împăratu, vesel, zisă la băiat:

— Am venit să te văd ce om ești, să-ți dau năgrada pentru grîul ce ai dat și să-mi spui de unde ai loat or ai cumpărat așa boabe de grîu frumoasă. N-ai să te spămînți, or să-ți fie frică, asta e ișcoala ta a mare.

Băiatul tună în gînduri, că dacă spune că l-a învățat tată-su o să fie de vină, de ce nu l-a omorît așa cum a spus zăconu. Tremura de frică că n-are o minciună să scape. Da-mpăratul îl vede că e frică și-i spune:

— Ție îți prostesc toate elea, tot ce-ai făcut, te năgrădesc, te dubor de la dare, numai să spui cum e rîndu la grîu, că eu știu că n-ai în ambar, nici nu l-ai cumpărat, că nu e nici unde bucate.

Iară să reși băiatul, că ce-o fi o fi, și să-i spună la împărat.

— Așa tata mi-a spus mie să mă duc pe cîmp să cat mișină, de șocîți or furnigari, acolo să cat boabe cît de puține, numai să-mi păstrez capul.

Împăratul să miră și zisă întristat:

— Mult am greșit de am omorît pe ai bătrîni, dacă o fi pe uneva rămas vunu, trebuie să vedem de el că ei știu mai bine decît noi, ei sînt mai înțălepți, zisă la băiat. Dacă e viu bătrînul tău, slobodno să fie cu noi aicea. De astăzi să pierde asta zăcon, să nu să mai omoare bătrînii. Băiatul, cînd auzi mult să slobozi cînd auzi pe împărat și-i zisă:

— Cistite împărate, tatăl meu e viu, zece ani încherbați e de cînd l-am pitulat în pădure într-o groapă de prins lupi.

Împăratul, cînd l-auzi pe băiat, mi-l lo în brață, mi-l pupă, și să rugă de băiat să meargă cu împăratul și chinezu, toți, să vadă unde e pitulat bătrînul!

Să pusără în căruță și plecară în pădure. Cînd tunară în pădure s-apropiară de groapa lupilor, băiatul desfăcu mărăcinii și pusă un lemn de carpin cu niște

noduri pe el, cu un cap în groapă, da unu pe mal, să scubărî băiatu mereu jos, de pe scară strigă la tată-su cu un glas milos:

— Tat', tat', aide ieși afară, să vezi lumea iară, zăconu s-a schimbat, tu să nu mai stai pitulat în pămînt îngropat! Iote a venit și împăratul să te vadă cum ți-am păstrat capul!

Băiatul îl lo pe tat-su în gîrgă și mereu, mereu, din cracă-n creacă, pe grinda de caprin, pînă ce-l scoasă pe tată-su la lumina lu Dumnezeu afară! Cînd ieși bătrînu dete mîna cu chinezu, cu voinicii și cu împăratul. Mult să minuna împăratul, de atîta groapă de lupi și cît poate omul să-ndure dintr-o prostie. Plecară toți în sat, rămasă băiatul năgrădit de împăratul cu o sumă de bani.

De-aci împăratul iar să dusă în Stambol, da bătrînu rămasă în casa lui; făcu băiatu în sat o veselie, cu toată a lui familie. Atunci bătrînul zisă băiatului:

— Iote, copilu meu, visu care de multe ori l-ai visat; că-ți intra o negreață în gură și eu o suflam cu gura mea de spărgeam negureața și rămînea iar lumina. Lumina aia sînt eu cu învățătura ce ți-am dat să aduni grîu din mișină și furnigari. Cu vorba mea și cu mintea ta, tu mie mi-ai lungit zîlili, da și io ție!

Împăratu dete vorbă în toată țara să nu mai să omoare nici un bătrîn, „că noi tinereța, trebuie să lom învățătură de la ai bătrîni".

Trecu oțîră vreme, iacă visază împăratul, că în grădina lui, unde avea meri, peri, gutui și alții, s-a momit un iepure și a jupuit toț pomii. Cînd să pomeni împăratul din somn, porni să spună la împărătiță da îi veni o milă de grădina cu pomi și zisă:

— Să mergem să vedem grădina cum i-o fi jupuit iepurii pomii!

Împăratul dete vorbă la doi voinici să sprimească caicu, să înjuge calu al pistriț și să sui împăratul cu împărătița în caic și plecară să vadă bășteaua cu pomi. Mergînd pe drum, cînd la un pripor, cînd s-o ia în vale să împăru lu împăratu că un iepure șede între spițele la roată și împăratul să dete cam în dungă să vadă bine iepur'li și cade sub roata căruții, trecu roata piste gît și calu mi-l lovi cu picioru și muri deloc.

Mi-l lo împărătița mi-l pusă de aci în caic mi-l dusă pe mare acasă, mi-l îngropă ca pe toată lumea în pămînt.

De-atunci a rămas vorba: „Cine nu te știe, te vinde, da cine te știe, te cumpără"!

STAN LENEȘU

A fost un om tare leneș, de pućea pămîntul sub el. Toată ziulica dormea și n-avea timp de vreo lucrare.

Într-o zi de vară, mort de plictiseală, Stan leneșu ia bîta în mînă și pleacă la baltă, ca să-i mai treacă de urît. Stă pe margine de baltă, cască, sperie broaștele și cotrobăie în baltă cu bîta. Un drac ce trecea tocmai pe aci, îl văzu și-l întrebă:

— Ce lucrezi aci, frate Stane?

— Uite, fac o gaură-n baltă, că vreau s-o usc să puie lumea porumb să se arănească.

— Doamne, Stane, tu vrei să ne pierdem urma din baltă? Să rămîie apele fără noi şi tainele adîncurilor? Îţi dăm ce vrei numai aruncă bîtu ăla blestemat.

— Nu se poate, eu sînt pus aici să sec balta.

Puiul de drac se sperie, se dădu în fundul bălţii şi povesti tartorelui iadului păţania cu bîtu lui Stan cel leneş, care o să le usuce balta !

Dacă este aşa, zise tartorele îngrijorat, să se suie un drac la Stan la marginea bălţii şi să se lupte cu el. Dintre păpuriş şi trestii scoase capul un diavol urît, negru ca smoala cu ochii strălucitori ca doi cărbuni aprinşi. Stan, cum îl văzu îi dete cu bîtu-n cap.

— Frate Stane, eu am venit la tine pentru împăcare. Hai să facem pace. Iartă-ne şi nu ne săca balta că ne mor copiii pe fund fără apă.

— Nu e cu putinţă, răspunse Stan. Eu am poruncă şi trebuie s-o duc la bun sfîrşit ca orice oştean al lui Dumnezeu.

— Atunci, dacă eşti al dracului, hai să ne luptăm.

— Hai, zise Stan leneşu !

— Cum? zise dracul.

— Să ne luăm la întrecere. Cine fuge mai repede, ăla cîştigă. Dar mai întîi şi-ntîi, să te întreci cu copilul meu cel mai mic.

Plecară ei să urce un deal. Stan rostogoli un bolovan pe coastă şi sări un iepure speriat prin tufiş.

— Uite, copilul meu, fugi după el şi dacă-l prinzi vă las balta să vă broscăiţi cît vreţi ! Dracu fugi după el de se prăpădi prin mărăcini şi nu prinsă iepurele.

Se-ntoarsă ostenit la Stan şi-i grăi, abia trăgîndu-şi sufletul:

— Bre, Stane, cu adevărat copilul tău e mai iute la fugă decît mine ! Ce ne facem, Stane, ce ne facem fără baltă ! Aşteaptă oţîră să merg să-i spun şi tartorelui iadului că altfel mă frige de viu în cazan.

Se duse puiul de drac la stăpînul diavolilor şi se plînse:

— Tată, ne lasă Stan săraci ! Ne ia balta ! M-a întrecut copilul lui la fugă !

— Bine, tăiculiţă, de aia te-am hrănit eu cu boraci şi vîrcolaci ca să te întreacă un Stan zis leneşu? Las' că-ţi arăt eu ţie ! Şi-i trase o scărmăneală bună, de se clătină talpa iadului !

Trimise atunci la Stan un drac mare şi bine legat la oase şi la şale. Stan se aşeză de lene cu picioarele în baltă şi dă-i cu bîta scormonind în apă la întîmplare.

— Ieşi împieliţatul ăsta şi zise:

— Nană Stane, lasă-ne bre să trăim şi noi că n-o fi vreo procopseală pentru tine dacă ne seci balta.

— Nu se poate ! V-am mai spus-o o dată, mutaţi-vă în altă baltă, în altă ţară, treaba voastră, mie îmi trebuie balta, că n-am unde să înfig plugul să-mi arănesc copiii.

— Bine, dacă-i aşa, hai să ne luptăm ! La luptă dreaptă ! Care pe care-l doboară !

— Ha ! ha ! ha ! ha ! ce-mi auziră urechile. Eu cu deştiu-al mic vă trîntesc pe toţi. Să luptaţi voi întîi cu fiul meu, care doarme de căldură într-o vizuină, că nu-i place prea mult zăpuc.

Merse dracul la vizuină, intră cîţiva paşi şi ursul îl luă în braţe de-i frînse oasele. Dracul ţipă ca din gură de şarpe, dar abia cînd veni Stan la gura vizuinii şi strigă la urs să-l ierte, scăpă ca prin urechile acului cu viaţă. Cînd

se pomeni tartorele dracilor cu fiu-su abia tîrîndu-se, zise către adunarea drăcească:

— Fraților, cu adevărat Stan leneșu ne pierde urma de pe fața pămîntului. Trebuie să mă duc eu să lupt cu el, că altfel nu rămîne picior de drac! Își luă furca-n dinți și plecă pe sub apă drept la Stan, care dormea.

— Ai, bre Stane, scoală-te! Ce ai, bre, cu noi de te împiedici de noi și nu ne dai pace să trăim și noi cum om putea în baltă.

— De, bre tartore, așa am fost eu blestemat să mă lupt cu voi și să vă jupoi de vii.

— Aoleu, frate Stane, nu ne prăpădi de tot și începu tartorele să tremure și să plîngă.

— Bine, uite, ne luăm la întrecere, care va blestema mai bine ăla să cîștige. Zis și făcut!

Stan leneșu îl întrebă cum vrea să-l blesteme, cu blestem de cruce bărbătească ori femeiască.

— Păi de, păcatele mele, Stane, numai blestem muieresc să n-aud că mă topesc din călcîie. Și vru să fugă tartorele iadului de blestemul muieresc. Stan însă nu-l lăsă, îl prinse de coadă și dă-i și dă-i cu un drîglete de scărmănat cînepă, pînă îl făcu lac de sînge.

— Destul, Stane, că o să rămîie osul și pielea pe mine; mai bine ține aici doi saci cu galbeni și hai acasă la tine să-i ducem.

— Nu sînt eu halos după banii voștri, dar dacă-i aveți, prind bine la cei ce n-au. Și plecară la casa lui Stan din umbră-n umbră, că pe Stan leneșu îl apucaseră nădușelile de zăpuc ce era.

— Stane, văd că mergi greu, sui-te-n spinarea mea și să zburăm, frate, că-mi plîng copiii de foame și mă grăbesc pomină mare.

Se urcă în spinarea dracului și zburară ca gîndul pînă la poarta lui Stan.

— Asta e casa ta?

— Asta!

— Păi, bine dar de ce e căzută de un corn și toată este descutrupită. N-ai țiglă să o cutropi?

— Măre, am eu cu ce s-o cutrop, însă eu am lăsat-o așa ca s-o cutrop cu piele de drac.

Dracu, cînd auzi, îl lepădă de pe spinare cu cei doi saci de aur și se făcu nevăzut. Stan rămase încrumenit cînd se văzu în bătătură cu atîta bănet. Și se gîndea ce-o să facă cu ei?

Tartorele iadului, fugind, se opri la o margine de pădure să se hodinească puțin. O vulpe sări de pe cîrtog și drept la el.

— Ce e cu tine, drace așa împelițat, ajuns în pădure cînd locul tău este-n baltă?

— Uite, cumătră vulpe, am dat de mare necaz, Stan cu bîtu lui îmi uscă balta și-mi pierde neamul. Ne prăpădește Stan și ne sărăcește. Doi saci de aur i-am dat și tot ne jupoaie de ne lasă numai cu osu și pielea pe noi.

— Hai îndărăt, că Stan e leneș și prost. Pe toți v-a păcălit. Eu în fiecare zi îi fur cîte-o găină și i-o jumol aici în crîngul ăsta. Hai înapoi să-i cerem banii.

— Mă tem de el și de bîtu ăla fermecat să nu ne mai facă vreo poznă. Zău că nu m-aș duce!

— Bine, văd că nu te țin curelele; ți-a intrat frica-n oase de la Stan leneșu. Uite, mie nici că-mi pasă de bîta lui. Te leg cu o frînghie de mine și să mergem să ne răzbunăm.

Cînd ajunseră lîngă gard, Stan se trezi de cearta lor. Vulpea zicea:

— Sări tu gardu-ntîi!

— Ba sări tu, zise tartorele!

Cum se sculă Stan din somn de la nucul cu umbră deasă, ridică o măciucă zicînd către ei:

— A-ha!! așa ne-a fost vorba, în fiecare zi mi-ai adus legați doi draci și-acum mi-aduci numai unul? Lasă că-ți arăt eu! Și fugi după vulpe cu măciuca gata s-o omoare.

Dracul a crezut că vulpea e vorbită cu Stan să-i facă de petrecanie și înspăimîntat de Stan, o luă tîrăiș pe vulpe pînă la baltă de o prăpădi, iar el intră în talpa iadului și se ascunse acolo pentru vecie, că nici azi n-a mai ieșit de frică la lumina zilei.

GINGĂRAȘUL

A fost odată un copil orfan și ce să facă bunicii lui ca să-și agonisească pîinea cea de toate zilele, l-a dat argat la stăpîn de mic mititel, sărmanul de el!

Mai întîi stăpînul l-a sculat dis-de-dimineață îndată ce ziua și-a arătat fața, pe cînd somnul e mai dulce, zicîndu-i:

— Scoală-te, măi copile, că somnul cu moartea frați gemeni s-au născut! iată-ți săcuiul cu merinde și du-te să paști boii pe cîmpul cu florile, pînă nu se varsă zorile!

Bietul copil s-a sucit, s-a răsucit, s-a șters la ochi și neavînd ce face a plecat cu vitele stăpînului la pășune.

La poalele unui munte, pe o pajiște frumoasă cu flori, s-a oprit cu plăvanii flămînzi să-i pască. Păsările ciripeau, izvoarele murmurau, iar brazii se clătinau de adierea vîntului, care purta sunetul gingărașului hăăăt, departe peste creștetul codrilor.

Ce să facă acum, ca să doarmă liniștit și să nu se audă gingărașul de la gîtul boilor? Să ia gingărașul și săcuiul cu merinde și să-i atîrne de creanga unui pin verde stolos, la umbra căruia adormi dus, ca să-și încheie somnul cel dulce întrerupt de către stăpîn.

Cînd s-a deșteptat copilul, pinul crescuse copac mare și înalt, iar săcuiul cu gingărașul atîrnau sus de tot, unde numai păsările cerului mai puteau să zboare. Văzînd el că se lasă seara, a plecat la stăpîn să-i ducă vitele plîngînd și suspinînd după săcui și mai ales după gingărașul cel frumos.

Ajuns acasă, stăpînul a început să-l mustre cu vorbe urîte:

— Unde-i gingărașul, prostule?

— Mi l-a furat pinul din pădure! răspunse copilul suspinînd.

— Să te duci înapoi și din pămînt, din mormînt, să-mi aduci gingărașul, că altfel te vînd lupilor din pădure să te mănînce de viu, auzi?

— Am să mă duc, zise plîngînd.

S-a întors el din cale și a pornit-o spre desișuri ca să ceară pinului gingărașul. O porni iarăși plîngînd și suspinînd, blestemîndu-și soarta și zodia în care s-a născut. Noaptea era neagră că-ți dădeai cu degetele-n ochi. Mergînd el așa, un iepuraș rămas orfan îl văzu trist și speriat și pentru a-i da curaj, ridică lăbuțele zicîndu-i:

— Măi copile, parcă sîntem frați, totuna de triști și necăjiți. Unde ai plecat în toiul nopții?

— Să cer pinului gingărașul că mă omoară stăpînul!

— Biiine! eu am să te duc la pin. Și l-a luat pe copil iepurașul de mînuță ducîndu-se într-acolo de unde iepurașul auzea ecoul gingărașului legănat de vînt, ciulind din cînd în cînd, urechile.

Cînd au ajuns la tulpina pinului, iepurașul l-a sfătuit să lase pinul să doarmă, că noaptea pămîntul, apele și codrii toți dorm. Mai bine la ziuă să-i ceară gingărașul, să nu-i tulbure somnul. Așa adormi el cu iepurașul la tulpina pinului, visîndu-se iarăși cu gingărașul la gîtul vitelor și cu stăpînul voios.

După ce s-au revărsat zorile, niște veverițe n-au de lucru și tot certîndu-se pe un sîmbure de nucă, căzu nuca pe nasul copilului și astfel se sculă speriat din legănatul viselor frumoase.

Privi spre vîrful pinului, ce i se părea că dă mîna cu cerul, apoi, adunîndu-și puterile, zise:

— Pinule, frumosule, îndoaie-ți cetina-n jos,
Să-mi iau gingăraș frumos!

— Nu-ți dau nici un gingăraș
Pofta-n cui tu să ți-o pui,
Gingărașul este-al meu
Dăruit de Dumnezeu!
Și cînd vîntul mi-o bătea,
Gingărașul mi-o cînta!
Și-o să-mi cînte el domol,
O s-adune păsări, stol!

Copilul auzind asemenea cuvinte, ceru poruncitor gingărașul:

— Pinule, te mai rog, o dată, dă-mi gingărașul meu!

— Nu ți-l dau, ce nu-nțelegi odată?

— Bineee! o să-ți pară rău, am să merg la lemnar să-i cer baltia și am să te tai!

— Fă ce poftești, dar copacul cu rădăcini adînci nu se teme de furtună!

Atunci băiatul își luă iepurele și se duse la lemnar să-i ceară baltia. Cînd acolo, baltia uitată jos!

— Baltie, te rog, vino cu mine să tai pinu să-mi iau gingărașul!

— Nu pot, puiule, că e copac verde-n floare și de lemne verzi mi se rupe coada de lemn uscat și pot fi blestemată căci:

Copacul cînd cade,
ramură verde
nu se mai vede,
iar suspinul lui s-aude departe!

— Dacă-i așa, am să strig focul să-ți ardă coada.

— Du-te, că nu-mi pasă de un țînc ca tine!

S-a dus apoi la foc și i-a zis:

— Focule, focule, vreau să te rog, să mergi cu mine să arzi coada de la baltie, că nu vrea să taie pinul care mi-a furat gingărașul. Iar focul i-a răspuns:

— Măi băiete, tu ești tare nemintos, oare tu nu știi că focul ce se aprinde prin mărăcini uscați arde și pe cei verzi?

— Nu e nimic, să ardă tot, numai gingărașul să-l duc stăpînului.

— Bine tu nu știi de la părinții tăi, cum că fratele nostru-i codru săracul? El ne-a ținut și lungit veacul!

— Nu ştiu, n-am avut părinţi!

— Să ştii că dacă ard baltia, vede Muma Pădurii, vine şi-mi face lemne uscate, de prăpădesc pămîntul cu focul, pe cînd aşa ard pe loc înnăbuşit şi nimănui rău nu fac.

— O să-ţi pară rău, focule, ai să vezi că am să mă duc să strig rîul şi am să te sting de o să te prăpădesc pe vecie.

— Mă ţîncule, tu să-nveţi una bună de la foc şi să ţii minte că focu ce nu te supără, nicicum să-l zgîndări, fiindcă aşa este:

Foc după foc vine,
iar răul după rău!

— Ba eu mă duc să chem valea să te stingă.

A coborît într-o vale, a pus mîna pîlnie la gură şi a strigat:

— Vale cu apă curgătoare, hai cu mine-n deal să stingi focul că n-a vrut să meargă să ardă coada la baltie, care n-a vrut să taie pinul cel blestemat ce mi-a furat gingăraşul cel frumos şi care a rămas alinat sus pe o creangă.

— Măi băieţele, cu cap cu deminţele. Te văd cu căciulă pe cap, de semeni a bărbat. Ce naiba, ai cap, doar n-ai cumva păsat! Să ştii şi tu că apa trebuie să vie la matca ei, iar omul la teapa lui. Unde ai văzut tu vale cu rîu să curgă în deal?

— Nu ştiu, ştiu că trebuie să-i duc stăpînului gingăraşul, că altfel e vai de steaua mea!

— Mai bine curg la vale, că văd că m-ai oprit din cale, că surdului în zadar îi cînţi a jale!

— Biiineee, rîule, dacă nu-ţi este milă de mine, am să chem boul să te bea, să te soarbă, să-ţi rămînă pietrele şi să plîngă vadurile.

Şi a plecat să cate boul ca să sece rîul!

— Boule, tu eşti mare, tu eşti tare, ajută-mă pe mine că sînt mic şi plăpînd, hai cu mine în grabă: să bei rîul ca să sece; că n-a vrut să curgă din vale-n deal să stingă focul. Iar focul şi el e vinovat să ştii că n-a vrut să ardă coada baltiei, iar baltia s-a temut să taie pinul din munte ce nu vrea să-mi dea gingăraşul şi mi-l ţine pe creanga lui să-l legene vîntul şi să le cînte codrilor în loc să stea la gîtul boilor stăpînului meu.

— Nici eu nu pot să sec rîul, fiindcă nu am aşa putere, mai bine beau apă de izvor că e mai limpede.

— Aaaa! va să zică şi tu, boule, eşti împotrivă! Am să chem lupul din pădure să-ţi facă pielea ferfeliţă şi să te mănînce!

Supărat a plecat şi a găsit lupul:

— Lupule, hai cu mine să mînînci boul, care n-a vrut să meargă să bea rîul din vale să-l sece, care n-a vrut să curgă-n deal să stingă focul, care n-a vrut nici el să ardă coada de la baltie, care n-a vrut să meargă să taie pinul cel blestemat, căci mi-a furat gingăraşul şi-l ţine atîrnat pe o creangă să-l legene vîntul să cînte codrilor şi cerbilor, iar pe mine stăpînul m-a alungat din vina lui şi zbenguiesc zadarnic pe aici.

— Nu pot, frate, că sînt bătrîn şi-mi stric şi dinţii ce-i mai am! Nu vezi că am năpîrlit şi îmbătrînit, încît şi şoriceii se joacă pe spinarea mea!

— Of! ce lume, zamă de prune! rămîi atunci flămînd şi să te văd cînd mi-oi vedea ceafa! Dar pînă una alta, chem vînătorul şi-o să-ţi vină el de hac! Se grăbi şi găsi pe o cale, pe cărare, un vînător voinic.

— Vînătorule, hai să împuşti un lup rîios, bătrîn şi leneş care n-a vrut să meargă să mănînce boul, iar boul n-a vrut nici el să bea rîul să-l sece dintr-o sorbitură, că şi rîul n-a vrut la rîndul lui să curgă-n deal, să stingă focul cel

păcătos, iar focul și mai și putea să ardă coada de la baltie, parcă cine știe ce pierdea și n-a vrut nici el. Iar baltia să știi că nici ea n-a vrut să taie pinul din tulpină, iar pinul n-a vrut să dezlege gingărașul de creanga de sus și să mi-l dea să-l duc stăpînului! Stă vezi atîrnat și-l bate ziua toate vînturile, iar pe mine gîndurile și nu-i e de vreun folos, deși cîntă mult milos!

— Nu pot! nu pot! i-a răspuns vînătorul. Mai bine vînez un pui de iepure, decît să umblu după piei de lup năpîrlite.

— Dacă nu vrei să știi că merg să chem șocîtele să vină să-ți roadă urechile să rămîi ciul, că așa-ți trebuie ciul să fii toată viața și mincinos.

— Degeaba, că șoarecele a mîncat anaforă și s-a făcut liliac, în zadar îl cați!

Copilul, în fuga mare, merse la moară să cheme șocîtele zicîndu-i:

— Șoricelule, tu care ești în stare să rozi încetul, cu-ncetul odgonul de la corabie, ca s-o zvîrle valurile pe mal, hai cu mine la vînător să-i mînci urechile, fiindcă n-a vrut să meargă să-l împuște pe lup, iar lupul n-a voit să mînce boul, boul n-a voit să bea rîul, rîul n-a vrut să curgă la deal să stingă focul, focul n-a vrut să ardă coada baltiei, baltia n-a vrut să taie pinul și pinul n-a vrut să-mi dea gingărașul, ce l-am atîrnat pe creangă.

— Nu pot, îmi pare rău, vînătorul are ținte pe talpă și-mi strivește coada, iar cu un voinic așa fricos, nu e de glumit! Mai bine vin la moară

Să rod sacul cu făină
și podul cu slănină!

— Ahaaaa! nici tu nu mă ajuți! Stai, jiganie spurcată, că-ți vin eu de hac! Am să chem mîța să te mînce de viu.

— Să dea domnul, zise șocîtele, să te duci la:

Pisica ce tot lingînd pila,
Și-a pilit limba.

Și mîniat peste fire, găsi mîța pîndind la un mușuroi:

— Pisicuțo, frumușico, draga mea, sînt năcăjit mica mea!

— De ce?

— Ți-am găsit un șoricel să-l mănînci de mititel, fă-te că te joci cu el! Și n-apucă să mai rostească încă o vorbă că pisica flămîndă precum era zise:

— Unde-i acel îngeraș, mînca-l-aș de purcelaș! și țopa, țopa, după șoricel! Șoricelul dacă văzu că gluma pisicii poate aduce moartea șoarecilor, fugi după vînător, vînătorul cu pușca la ochi după lup, lupul speriat și șchiop după bou, boul alergă după rîu cu gura căscată să-l bea dintr-o sorbitură, rîul se-ntoarse de-a-ndoaselea după foc, focul speriat după coada baltiei s-o prefacă-n scrum, iar baltia văzînd că din glumă s-a făcut ceartă fugi și ea în jurul pinului gata să-l taie.

Și s-a speriat pinul, a început să tremure și-a aplecat vîrful, iar copilul și-a dezlegat gingărașul de pe ramură și-a plecat bucuros cu iepurașul zburdînd de bucurie să-l dea stăpînului.

MOȘUL, BABA ȘI GĂINA

A fost odată un moș și o babă, care aveau o găină la casa lor. Găina a început să ouă.

Cînd moșul și baba se duseră să ia oul, ia-l de unde nu-i? Se gîndesc ei și socotesc, cine să fi luat oul? Azi așa, mîine așa, ouăle nu erau nicăieri!

Ce se gîndeşte moşul, să stea la pîndă. S-a aşezat moşul la pîndă şi mare i-a fost mirarea, cînd vede că oul o ia la goană către marginea satului. Fuge oul, dar fuge şi moşul după el pînă ce-l prinde aproape de o pădure. Cînd îl prinde, zice oul către moş, fiindcă era năzdrăvan, ca şi găina care-l ouase.

— Lasă-mă, moşule, că-ţi voi fi de folos.

Auzind moşul o aşa mare minune că un ou să vorbească, mai de frică, mai de-a vedea ce-o mai fi, îi dete drumul. Oul o ia din nou la goană, şi moşul după el. În drum se întîlneşte cu un rac. Racul îl întreabă:

— Un' te duci, oule?

Oul îi răspunde:

— Iacătă la bine, hai şi tu cu mine!

Şi plecară amîndoi mai departe şi cu moşul după ei, care obosit de atîta alergătură, rămase mult în urmă.

Mai departe se întîlnesc cu un şoarec, care-i întrebă:

— Unde te duci, oule?

Oul îi răspunse:

— Ia, la bine, hai şi tu cu mine!

Şi plecară mai departe cîteştrei, pînă stătură de vorbă, moşul îi ajunse şi se lua şi el după ei. În drum se întîlnesc cu o pisică.

Pisica-i întrebă:

— Un' te duci tu, oule?

Oul îi răspunse:

— Ia, la bine! Hai şi tu cu mine!

Şi plecară toţi patru cu moşul după ei, care rămăsese iar în urmă. Mergînd ei, se întîlnesc cu un cocoş. Cocoşul întrebă pe ou:

— Unde te duci, oule?

Oul îi răspunse:

— Ia, la bine! Hai şi tu cu mine!

Şi plecară acum toţi cinci, mai departe. Mergînd ei aşa întîlniră în cale din urmă un ţap. Ţapul îl întrebă pe ou, fiindcă el mergea în capul tuturor.

— Unde te duci, oule, cu alaiul ăsta după tine?

Oul răspunse:

— Iacă, la bine! Hai şi tu cu mine!

Şi plecară mai departe toţi şase! Alergînd aşa ajunseră în pădure şi după ce merseră, ce merseră prin pădure, ajunseră la o casă. Intrară înăuntru. Atunci oul spuse către ortacii lui:

— Tu, racule, să te ascunzi în apa din lighean. Tu, cocoşule, sui-te sus pe sobă. Tu, şoarecule, să te ascunzi în butoară. Tu, pisică, să te ascunzi în sobă. Tu, ţapule, să te ascunzi între uşi. Casa este a unui hoţ. Cînd vine hoţul, să săriţi toţi pe el!

Şi iată că tocmai veni hoţul! El vrea să facă focul. Pisica din cuptorul cu cenuşă a sărit pe hoţ de l-a zgîriat şi i-a dat cu cenuşă-n ochi. Hoţul merge să se spele-n ligheanul cu apă şi racul îl apucă de nas. Şoarecul sare din butoară şi-l zgîrie şi el. Cocoşul sare de pe sobă şi-l ciuguleşte în cap. Hoţul vrea să iasă afară, dar ţapul dă cu capul în hoţ şi-l doboară. Atunci hoţul se scoală, sare pe geam şi fuge de frică, aşa că nici n-a mai dat pe acasă de atunci.

Veni moşul după ei şi-i găsi, tocmai strîngeau bogăţiile hoţului pe care le dădură moşului. Se duseră acasă la moşu şi de atunci moşu şi baba au trăit bine, dacă n-or mai fi trăind şi azi.

TAINA MUIERII

Odată, ar fi fost o muiere care rămasă văduvă și cu un copil. Bărbatul ei s-a dus în lume să argățască, findcă eria sărac și întorcîndu-să acasă, într-o pădure l-a ocolit lupii și l-au mîncat cu cal cu tot.

Muierea, văduvă și cu copil, a început să cerșească, ba de la unu, ba de la altul, cîte un blid de făină, că de avută ce eria îi jucau șocîții pe vatră.

În sat, pe copil îl batjocoreau fîrtații lui fincă n-avea tată și muma lui eria văduvă. După ce a crescut și s-a făcut și el gogea mare băiețandru de se prindea în oră fetili, de el nu se prindeau și fugeau de el ca dracul de tămîie! Într-o zi se întoarce el supărat de la joc, da la deal de drum auzi un glas:

— Scapă-mă de la moarte că-ți dau un galbin! Privi el și văzu un șarpe peste care se rostogolise un bolovan. Alergă și pe-a fuga dete piatra la o parte, iar șarpele abia luă valea încolăcindu-se de durere. Da în locul de unde plecasă lăsă un galben. Băiatul luă banul și-l dusă la mumă-sa, care se bucură, că i să lumina fața la vederea aurului.

— Mă Gheorghe, ăsta e nărocul tău, ia să te uiți și mîine că șerpele este ursoaica ta a bună.

— Mi-e frică să nu mă muște!

— Nu te teme, că șerpele te mușcă numai cînd îl calci pe coadă.

Băiatul să dusă iar acolo și iar auzi șerpele văitîndu-să. Din nou loă di pe el plocia de piatră și șarpele răsucindu-se se dusă prin tufișuri, lăsînd acuma trei galbini. Luă iel banii și fuga la mumă-sa.

— Ți-am spus eu că șerpele ieste nărocul tău?

— Am să mă duc și mîine.

— Du-te, muică, și ai grije să nu-ți fure hoții banii!

A treia zi, auzi iar un glas răgușit de șarpe.

— Fuga, băiete, fuga că-mi curmă viața arșinul ăsta.

Alergă băiatul, să opinti, fără să poată urni din loc piatra! Mai încercă și cînd colo găsi sub pliocie șerpele mort; cînd colo, sub piatră, o grămadă de galbini. Umplu băiatul sînul cu galbini, îi pusă și-n poala cămășii și se-ncură pînă acasă. Cînd îl văzu mumă-sa să leșine de bucurie!

Ce să facă acuma cu șerpele? L-au luat, i-au făcut o lacră mică, l-au stropit cu apă de busuioc și l-au îngropat în fața ferestrii lîngă zidul cășii. Au trecut cîțiva ani și din acel șerpe a răsărit un pom de aur, care creștea și rodea galbini, în loc de poame.

Băiatul să face mare și-i vine vremea și lui de însurat. Ce eria să facă, trebuia să se căpătuiască și el, că-i venisă vremea și-i ardeau tălpile. Da s-a însurat cu una care nu eria nici bogată, da nici săracă!

Oamenii din sat scuturau toamna din pomi: mere, pere, nuci, da Gheorghe scutura numai galbini.

— Mă Gheorghe, spune-mi și mie de ce pomul ăsta rodește galbini, îl întreba în toată ziulica muierea lui!

— Muiere, dacă-ți povestesc, sîntem pierduți! M-am belstemat să nu spun nimic!

— Spune-mi mie că știu eu să-mi țin gura; nu sînt eu muierea ta?

— Știi ce e? Nu-ți spun nici mort.

— Dacă nu-mi spui, eu am să mor, pentrucă tu n-ai credință în muierea ta cu care te-ai cununat.

— Muiere, înțelege că nu-ți pot spune, că va fi atunci rău de noi!

— Eu care-mpart și binele și răul cu tine, drept este să știu și eu tot ce știi și tu!

— Muiere, să știi și tu în viață trei lucruri să nu faci: întîi, să nu iai copil de suflet, doi, să nu dai împrumut și trei să nu-i spui taina muierii!

— Muicăăă! dacă baș zici așa am să mă culc, să bolesc și să mă prăpădesc, să scăpați de mine o păcătoasă și se culcă să moară. Boli ea o zi, două, boli luni, boli pînă la nouă; văzînd el cum se pălește muierea lui și să văită, cum își cheamă moartea să o ia, omul ei să dusă la ea și de mila ei îi spusă taina! Atunci muierea își veni în fire, alergă bucuroasă pe bătătură și se miră cum de s-au îmbogățit!

Odată, trec pe acolo doi boieri, vin de la agelîc; cerură ei să-i primească să conăcească. Ea de miloasă îi primi, da noaptea unul dintre ei zise:

— Auzi, muiere, dacă-mi spui cum de ați ajuns să aveți pom de aur îmi las boieria și te fac cucoană vestită-n țară.

Muierea, tot muiere, poale lungi și minte scurtă, îi spusă boierului toată taina. Sara, cînd veni omul ei de la țarină, de la lucru, găsi pomul de aur pălit și uscat. Atunci pricepu că muierea n-a fost cinstită și că de aci înainte nu mai are noroc, că i-a luat norocul muierea și l-a vîndut străinilor. El își luă lumea-n cap:

— Unde pleci, mă omule?

— Mă duc și eu une a dus mutul iapa, că și așa de aci înainte nu mai am pomul de aur și nici muiere. S-a uscat pomul, s-a dus și cu cinstea ta. Dus a fost, că îndărăt nu s-a mai întors.

POVESTE CU UN OM SĂRAC ȘI UNU BOGAT

A fost un om bogat, a avut cincizeci de cai, da al sărac a avut un cal și ala chior de oichii amîndoi. Omul al bogat în toată ziua mîna caii în baltă să pască iarbă verde, da și al sărac mîna și el calul al chior să pască în baltă. Iarbă verde păscînd toți caii în toată ziua, pîndariu găsăște calul al chior în stricăciune și-l mînă în sat. Ama într-o zi de vară omul sărac păzind care îi mîna calul în stricăciune, șezînd pitulat în paporă păzind calul, iacă din baltă un iepure, țop într-o parte pingă calul al chior, țop în partea lantă pingă cal și spămîntă calul și s-a dus în stricăciune, da caii bogatului stau pe loc în baltă și pasc iarbă verde.

Săracul ce să facă, să gîndește cum să-l prindă iepuru; mereu, mereu, făcu ce făcu și prinsă iepurli de picior, aci pe loc, da din iepure să făcu om și cînd să-l bată pe omul prefăcut din iepure zisă:

— Stai, nu mă bate, că eu sînt nărocul l-al bogat om care-i păzăsc caii iou.

— Da de al meu năroc știi unde este?

Omul prins spusă:

— Știu, nărocul tău s-a îngrășat, nu-l ține nici scaunul; dacă vreai să mergi cu mine, să vezi și să te învăț ce să-i faci. Să nu-l bați, numai două palme să-i tragi. Nărocul o să zică mai dă-i o dată, da tu să zici așa: o dată am dat, o dată m-am făcut.

Omul al sărac întrebă norocul:

— De ce mie nu-mi ajuți da m-ai sărăcit și am răms cu un cal chior. Norocul a spus săracului:
— Ia calul al chior și du-te la piaț și cere cît vrei tu. Săracul spune:
— Care-mi dă mie bani cît io cer pe calul meu chior? Nima nu-i da nimic pe el. Nărocul spune așa:
— Vino la piaț, că eu vin cu cumpărătoriu, îl îndemn io pe el și-ți poate cumpăra calul și-ți dă bani cît ceri tu. Săracul puțin zăbovi, în piaț, iacă vine cumpărătoriul și întreabă pe săracul:
— Vinzi calul? Săracul:
— Vînd.
— Cît ceri pe iel? Săracul a spus cît vrea cumpărătoriul și scoate banii și-i dă la sărac pe calul al chior. Și lo calul al chior și cumpărătoriul plecă. Da norocul săracului spusă așa:
— Ai loat bani pe calul al chior, du-te și cumpără două vaci slabe că de, ale grasă dacă iai pe vară ie zăpuc mare și nu-ți țin la lucru. Pe urmă la ăștia vorbe norocul spusă săracului: Pe vară pune porumb pe deal că are să fie plointe și a să faci porumb, de anul alălant pune porumb pe vale, că o să fie secetă și iar faci bucate. De aci înainte a pornit să să îmbogățască săracul.

UN OM DE PE LUMEA LANTĂ

A fost un om nelucrător, da voia să cam înșele. Într-o zi de vară, să duce la o babă de turc bogat, unde durmea la umbră și hogea trece la apă cu calu. Zice omu din gură:
— Bună ziua, măi turcoaico, dă-mi un pahar de apă ca să beau și să odinesc cătăva că-s mort de ostănit.
— Dar de une vii așa de năcăjit, măi domnule.
— Păi vin di pe lumea lantă!
— Ahaa, da l-oi fi văzut pe copilu meu?
— Pă cum nu l-am văzut cînd sînt cu el într-un pat.
Întrebă turcoaica:
— Dar ce face, face bine, are de toate?
— Are de toate decît n-are bani de tutun, da ie destulat de tot de la voi, decît cere bani de tutun.
— A, bre, stai ca să-i dau și io vrun ban să-i dai.
Bîrcăia poznariu lu aga la chesao de galbini și-i da ca să aibă de lungă vreme.
Cînd venea bărbatu la bătrînă și la apă zicea:
— Ce, care a fost acolo?
— Măi bărbate, păi a venit un călător de pe la copilu nostru și i-am dat punga de bani, fiincă mai are de toate, decît s-a plîns că n-are de tutun bani și i-am dat să aibă de toată vremea lui.
Turcu vedea că a greșit baba lui și mai de grabă după el cu calu cînd vedea leneșu, să-i zicem dînsu că o să-l ajungă aga, să bagă într-o moară. Zice la morari:
— Fugi, măi, că iote turcu te omoară c-ai făcut făina mare. Na hainele mele și dă-mi pe ale tele, să nu te cunoască.

Morariu face de nevoie, că vedea că ie în scurt. Dar dînsul se umplea de făină pe el și să făcea baș ca morariu. Cînd ajungea aga, l-întreba:

— Unde e dus omu ăla?

— Nu-l vezi cum fuge pe coastă, ia mai de grabă să-l ajungi.

Iar zicea turcu:

— Păzam calu meu pînă l-ajung de grabă. Turcu cam burtos, pe la calea jumătate ajungea morariu! Dar dînsu încăleca calu și mai la opinte fugea. Zice turcu:

— Adu banii că te-am prins.

Iar zicea morariu:

— Ce bani sînt aia, că eu sînt morari! Haha, ha, văzu că e păcălit, degrabă alergă la moară, ama calu nu e!

Atunci de grabă ostănită, voi să să ducă la babă:

— Babo, ce-ai făcut, ai luat banii? Nu, babo, tu i-ai dat banii de tutun, dar eu calul, ca să nu meargă pe picioare băiatul nostru.

CATRINA A LENEȘĂ

A fost odată un om și avea o singură fată, cam prostuță și o chema Catrina. Da era și leneșă din cale afară. I-a venit timpul să se mărite. S-a măritat, a luat un băiat sărac pe care-l chema Vlad, sau Glad. Cît au trăit părinții fetii, Vlad a dus-o bine fiindcă o ajutau părinții. După ce i-au murit părinții, au rămas amîndoi, Catrina și cu Vlad.

În vro zi s-a dus Vlad la lucru, la plug. El i-a spus Catrinii:

— Catrino, să vii cu demîncarea la mine, în Dealu Mare.

Ea, după ce a plecat Vlad, a spălat căldarea și a făcut focul să facă mămăligă, da ce s-a gîndit ea? Pînă va fierbe mămăliga, să frigă și cîrnatul. Cînd mai pe urmă și-a adus aminte să scoată și vin pentru Vlad al ei și a lăsat cîrnatul pe foc. Scoțînd vin și-a adus aminte că este cîrnatul pe foc și poate-l ia te pomeni Grivei!

A lăsat slăvina deschisă să cure vinul și-a dat fuga să ia cîrnatul. Cînd colo, vine Grivei ia cîrnatul și fuge cu el pe măidan.

Ea se-ncură după el să-l prindă să-i ia cîrnatul, da vinul cură. Grivei s-a băgat subt pătul, da ea după el și cum fugea tot rupea din el pînă l-a mîncat pe tot.

Cînd intră în casă vinul cursese tot, mămăliga vai de ea arsă, ce să facă săraca de ea? Zice:

— Vai de mine, Vlad al meu mă omoară cînd o vedea!

Avea un sac de făină, a luat sacul și a cutrupit vinul risipind făina să nu se mai vadă.

Da-și aduce amintea de Vlad că sufere de foame. Da au avut și ei un copil, copilu a murit și l-a-ngropat în coșere subt ieslea boilor. Cînd a venit Vlad, a întebat-o:

— Catrino, unde e copilul?

— A murit, l-am îngropat subt ieslea boilor. El fiind om la ea în casă, ca băiat sărac n-avea ce să facă!

A doua, a treia zi, s-a dus să-l dezgroape și să-și vadă copilul da n-a nimerit să sape decît alăturea și a dat pieste un ulcior cu galbeni. Cînd vine sara Vlad, îi arată:

— Uite, Vlade, eu nu găsii copilul, da găsii un ulcior și i l-a arătat. Ce sînt astea, Vladule?

— Aaa, mare lucru, niște melcișori, punei-i în pod.

Și ea i-a pus în pod. A doua, a treia zi trec țigăncile, rudăresele lăiațăle cu oale, străichini, linguri, să le vîndă.

— Ai, fă, la oale și străichini!

— Nu, iau, fă, că mă omoară Vlad, dacă dau făină. Da pe melcișori dați?

— Adu, fă, melcișorii să-i vedem!

— Catrina le-a adus melcișorii, ulciorul plin cu galbini.

— Bine, îți dăm toate oalele, dă-ne melcișorii. Și i-au dat. Ele au luat banii și au tuns-o. Da ea ce-a făcut? A împodobit ogeacul, polița și cuiele cu oale și pe urmă ce a mai rămas a pus pe gard în pari pînă a terminat oalele. Sara cînd a venit Vlad, a văzut măidanul, gardurile pline cu oale, a zis:

— Ei, iar a mai făcut nebuna ceva!

— Catrino, ce-ai făcut, fă, cu oalele?

— A Vlade, nimica, mă, n-am dat făină, am dat melcișorii.

— Pe toți, fă?

— Pe toți!

— Aoleu, dumnezăii mătii! A înjurat-o, a bătut-o, a chinuit-o și a plecat în lumea albă. Merge el cît merge și dă peste un bărbat, cura apa de pe el și el arunca nuci cu furca-n pod. Da nucile nu le putea arunca, să năcăjea și să omora degeaba. Și el l-a întrebat:

— Ce faci, omule?

— Mă muncesc să arunc nucile-n pod.

— Cum o să le arunci, omu lui Dumnezău, cu furca.

— Ai o baniță?

— Am.

— Adu banița. I-a adus banița, a umplut-o cu nuci și a suit-o-n pod.

— Bă, frățioare, bine că veniși că eu nu le mai furșeam.

I-a mulțămit omul și el a pornit mai departe; merge el, merge și dă piste un altul; făcusă un car în casă, îl înjghebasă și să căznea să-l scoată afară pe ușă. Luasă topoarăle să fărîme păretele și să scoată carul.

— Ce faceți, măi, cu topoarăle?

— Să fărămăm păretele, ca să scoatem carul.

— Măi oameni, nu așa, desfaceți o roată pe urmă alta, pe rînd, pe rînd și afară, iar îl înjghebați la loc!

I-au mulțămit lui Vlad că n-au spart casa și plecă el mai departe. Găsi pe unul care făcuse un bordei în pămînt și ținea un sac deschis, îl închidea, îl deschidea, în bordei și tot așa.

— Ce faci, mă omule?

— Iacă, mă, am făcut un bordei și nu pot să bag lumina-n ei, și iote mă căznesc s-o bag cu sacul.

— Mă, nu așa, ia dă toporul încoa'! A spart în bordei și a făcut un geam și a intrat lumina.

— Măi frățioare, bine că veniși, că toată viața nu puteam băga lumina în bordei.

A plecat Vlad mai departe. Dă peste o nuntă, ajunge ginerile cu mireasa la bordei: ginerile mai mic, dar mireasa mai înaltă. Cînd să intre în bordei mireasa nu putea că mergea dreaptă și să lovea cu pieptul în ușă, că eria făcută pe măsura ălor mici.

— Nuntașii zic:

— Ei vezi, a zis Dumnezău să avem și noi om înalt în casă, da să-i tăiem picioarele ca să intre-n casă ! Da el văzînd, a sărit:

— Stați, bre, ce faceți?

— Îi tăiem picioarili ca să intre-n casă. Păi dacă nu intră-n casă?!

Vlad a luat-o de cap, a aplecat-o și de cîteva ori a băgat-o și a scos-o din bordei, pînă s-a obișnuit.

Atuncea Vlad s-a întors înapoi la Catrina lui, bucuros că a dat peste alți oameni mai proști ca ea. Și atuncea a zis:

— Catrino, acuma du-te la cîmp la secerat. Ea s-a bucurat.

— Mă duc, Vlade, mă duc. Ajunsă acolo, a luat mîncare la ea.

— Ce să fac eu acuși, zicea în sinea ei; întîi să secer, ori să mănînc? Ia să mînînc întîi. Pe urmă după ce a mîncat a zis:

— Ce să fac eu să secer, or să dorm o țîră?

— Ia să dorm !

A durmit la aer curat și s-a sculat sara. Vlad a pus cuiul la casă și s-a culcat. Ea vine și bate:

— Cioc, cioc, cioc !

— Cine e ?

— Eu, Vlade, Catrina !

— Păi Catrina e acasă, s-a culcat. Ce cați așa tîrziu?

— Dă-mi, Vladule, că eu sînt Catrina !

— Nu frate, nu, Catrina e acasă culcată !

Și ea pe urmă a zis:

— Dacă s-a culcat Catrina în casă, eu cine sînt? Poate eu nu sînt Catrina !

Pe urmă i-a venit lui Vlad milă de ea și i-a dat drumul în casă, de au rămas amîndoi pe vecie împreună.

POVESTEA LU CHELU CU A TAINII

A fost doi frați care crescusă amîndoi la o mumă și un tată. Pe vremea aia cînd să însurară, voiau multe povești și s-aude vorba de l-ai bătrîni din vreme de demult, că cineva, bun bătrîn a povestit că omul care e însămnat de la Dumnezeu nu e norocos și bun de trai.

Într-o casă de oameni, frații să duceau pe la ori, nunți, vesălii, și porniră să întrebe moșii ai bătrîni, pe ce să cunoaște omul al însemnat? Aci pe loc, să ivi un om, cam puțin învățat și spusă la astă întrebare:

— Omul al însămnat are sămnul așa: e chel în cap, altu e ciung, altu e șchiop, ori e chior, or e făcut pe dos din doi frați.

Așa la unu îi dărui Dumnezău doi copii: al dintîi fu chel pe cap, ca o troacă albă în grădină, da al de doi, cînd să făcu n-avu nici un sămn pe el. Copiii creștea mult bine, ama chelu ieria mult neînțăles, aspru la vorbă. Omu pusăsă gîndu pe-al mic copil să-l oprească la el, da pe Chelu să-l dea ginere în casă, om în casă.

În satu ăla eria un om cu o muiere, care n-aveau copii la tinerețea lor; omu ce n-a avut copii, veni la omu ce avu doi copii și-i ceru un copil, să-i dea de suflet și-i dete pe Chelu. Da Chelu fu băiat de însurat și să-nsură, lo o fată săracă, o chema Taina. Trăiau Taina cu Chelu tare amărît și greu, n-avea nima-n sat năcazurile lor. Taina ie fată săracă n-are încotro, îi dete Dumnezeu rod și făcu un copil. Taina zice lu Chelu să să ducă cu o troacă la popa să facă molivdă. Chelu porni să blăstăme, să înjure că nu-i trebuie lui molivdă, în casa lui. Taina dete furiș o troacă de apă la altă muiere, să dusă la popa, îi făcu molivda și-i pusă numele la copil în molivda Umcea.

Taina așa a zis că un copil are și s-a greșit și cu troaca și botezu lu popa, că nu-i plăcea numele.

Da Chelu-i zice:

— Bre, lasă copilu, nu-l mai boteza, că-i zicem noi Tufică, cînd a fugi pin tufă după capre, lasă fire-ai a dracului copilu și nu mai crede în popi.

— Chelule, zisă muierea, să botezăm copilu că-l mănîncă lupu, îl ia o boală și moare nebotezat copilu.

Nu-l lăsa să boteze copilu că-i eria frică să nu să uite popa la ea că e muiere frumoasă, da Chelu nu credea în Dumnezeu.

Să ducea el cu gălețile la apă în marginea satului, mergea ghebejit numai să nu-i iese muierea la fîntînă s-o vadă oamenii pe drum. Nici la oră-n sat n-o lăsa, așa că rămasă copilu nebotezat și-i ziseră Tufică.

Tufică-ncoa', Tufică-ncolo, pînă ce ajunsă copilu de vreo trei anișori. Venisă o primăvară timpurie, zburau ciocîrliile în cer, iar Chelu cu Taina pe deal la arat; el ține coarnele plugului, ea cu vacile de coarne și ară, ară pînă sara, da au uitat de Tufică. Cînd colo, Tufică a intrat în tufă, s-a pierdut în pădure și a dat peste el un lup, i-a spart burta și l-a mîncat. Cînd a venit muierea din pădure, i-a adus în poala opregului oasăli bietului Tufică, erau încă calde, ieșeau aburii.

Cînd a văzut Chelu, s-a pus cu oticu pe muiere și a omorît-o în bătăi:

— Na, na, să ai grije de copil, să nu te mai gîndești la Dumnezeu și la botezuri, să mă pui pe cheltuială.

— Lasă, mă Chelule, că poate așa i-o fi fost lui scris, să-l mănînce-n tufă lupii pentru că l-ai botezat fără popă, Tufică. Chelu cum o auzi se mînie foc:

— Aaa ! cum tu încă mai crezi în prostiile popilor și ale balelor? Se pusă cu oticu pe biata Taina îl făcu capul dumicat cu oticu și o aruncă în tufă s-o mănînce lupii. Lo oasăli copilului și le îngropă în capul locului; pînă la anul crescu acolo un cireș mîndru, copiii cînd treceau cu vitele vara mîncau cireșe din cireșu lui Chelu, și spunea că din oasăli lui Tufică a crescut cireșu.

Da de Chelu iar nu s-a ales nimic, că într-o iarnă mergînd după lemne la pădure, l-au încolțit lupii și l-au mîncat. De aia muierea cu om rău petrece ca vulpea în pustiu.

NEGEL IENICERU

Era o fămeie văduvă care avea o fată și un băiat: băiatul eria mai mare și fata mai mică, de doi ani.

Veniră turcii și-l luară pe băiat la birul sîngelui, să-l facă ienicer. Mumă-sa plîngea și amărîtă cum eria, cînd a crescut fata mai mare, i-a povestit cum

l-au luat turcii pe fratele ei să-l facă ienicer. Da frati-su avea un negel în creștetu capului. Muri mumă-sa și pe fată o luară niște unchi și o crescură.

Crescu ea gogea mare, da băiatul a crescut și el mare și a ajuns birnicul împăratului și țara turcească l-a trimis în Țara Românească să strîngă banii de pe tribut pentru sultan. Da el a tras la o casă de români; avea însă obiceiul turcesc, ca în fiecare sară să-i dea mîncare și cîte-o fată mare de petrecere. A cerut el să-i aducă omul și fata. Dar în sat nu eria nima, toți fugiseră pin păduri și nima nu-și da fata! Se gîndiră ei moșnegii satului s-o dea pe fata aia săracă. Fata s-a dus, n-are încotro. Da cînd a văzut-o el a zis:

— Amărîta asta de ce-o fi venit? Cine te-a trimis, fată, să vii?

— Păi chinejii satului, ei nu m-au lăsat.

— Tată ai?

— N-am tată!

— Mumă ai?

— N-am mumă, a murit și ea plînge.

— Da cum a murit?

— Muma a murit; da ea plînge cu hohote.

— Da frați ai avut?

— Muma spunea că am avut și eu un frate și l-au luat turcii ieniceri și spunea muma că l-a chemat Negel, fiincă avea un negel în creștetul capului.

Atunci el și-a dat seama că despre el era vorba și a zis:

— Fată, uită-te în capul meu și vezi că eu am un negel în cap.

Fata s-a zăuitat și a văzut, era fratele ei!

A chemat el pe unchii care au dat-o pe fată să petreacă împreună cu ea și le-a spus cine este el. I-a mustrat, iar ei i-a dat bani, a înzestrat-o ca să se mărite în Țara Românească, iar el ca ienicer s-a dus la sultan să-i ducă birurile.

POVESTE DESPRE UN PESCAR DUPĂ PEȘTE

A fost un om care s-a zănimit în toată ziua după pește. Într-o zi, s-a dus pe margine la o apă să prindă pește și mergînd pe marginea apei, prinzînd pește, vede o vidră ieșind afară din apă. Pescarul s-a gîndit s-o prindă. Vidra ce să facă? Se duce el acasă și ia o părechе de fteară și le pune în urma vidrei în marginea apii și dimineața pescariul se scoală și să duce să vadă ftearăli ce a prins. Cînd veni la fteară, ftearăli închisă. În sara alantă, pescarul iară le așeză, doar acuma vo prindea. Cînd fu în vărsatul zorilor, omul să scoală de noapte, iar să duce să vadă ftearăli, ce a prins și văzu iară ftearăli închisă. În sara a de trii, omul să răsește, iară le așează bine frumos și să răsește să le păzască, care-i deschide ftearăli! Pînă acuma de trii ori; omul să sui într-un lemn stolos și păzăște ftearăli. La mijlocul nopții aude din lemn o gură mare de oameni. Vorbind ei, venind drept cătră ftearăli lui, cînd oamenii ajunsă la ftearăli, unu din oameni zisă la ailanți așa:

— Stați că, colea în drumul nostru unu a pus ftearăli în poteca noastră. Ăla ce a zis stați în loc, să duce la fteara pescariului și a ridicat cracu în sus și beși: pîrț în fteară. Ftearăli să închisă. Da oamenii ce a stat în loc, zice:

— Nu închidea ftearăli omului, lasă să prindă și el ceva, o fi vun sărac, să să arănească și el. Oamenii care stau în loc, dracii apoi îi spusă l-al ce beși

în fteară, așa să știe omul care a pus ftearăli să facă un butuc de lemn păducel negru și să-l pună sub fteară să vezi cum te prinde în fteară pe tine.

Dracul spune:

— Da ce să-mi facă, dacă mă prinde?

— O să te bată o dată.

— Dacă dă în mine, io rabd, da de-o da de două ori, moare el. Ama să știe a dat să dea, ama io îl rog să dea încodată, omul să zică.

— Odată m-am făcut!

Omul asculta din lemn cum spusă dracul ca să poată să-l prindă pe ăl care închide frearăli.

Omul să dusă acasă, făcu butuc de păducel negru și plecă la reca să pună ftearăli. Pusă ftearăli, pusă butucul de păducel pe pămînt așeză ftearăli pe butuc și să sui iar în lemn să păzască iel ftearăli .

Șezînd în lemn omul, iacă iar vin dracii gomoind drept în cătră fteară, cînd ajunsă la fteară, iară dracul să alege din ailanț și vine să închidă iară ftearăli, ridică cracu mult sus, beși: pîrț ! în fetară, ftearăli sare în sus și-l apucă pe dracul de picior. Ailanți draci văzură cum îl prinsă ftearăli pe alesu de picior. Omul care păzea din lemn tot vede și aude ce zic ailanț draci. Dracii zice l-al prins de picior:

— Șezi tu aicea, da noi ne ducem, ce ai cătat ți-ai găsit.

Omul care păza ftearăli să coborî din lemn și cu un toporaș făcu la lumina zilei un bun ciumag și veni la fteară. Da în fteară șede prins un drac mare, gras și fumează tutun. Omul veni mult aproape cu ciumagu. Dracul să umflă, știe ce-l adastă. Omul ridică odată sus ciumagul, de-te o dată tare în dracul; da dracul mai adăsta să mai dea o dată, ama omul știa, nu mai da. Dracul zice:

— Mai dă-i o dată.

Omul zice:

— Am dat o dată, că odată m-am făcut!

Dracul, care fu prins de picior, după ce n-a dat de două ori omul în el, dracul plesni în fteară, să făcu tot cenușă și omu lo toată cenușa și o împărți, că e bună de leac. Omul luă ftearăli și plecă acasă cu ele.

FRAȚI DE CRUCE

Cîndva, de demult un cioban și o ciobăniță s-au suit cu oile la munte și s-au pierdut unul de altul. La o vreme amînată, după ce crescură mai gata de căsătorit, dete Dumnezeu că se-ntîlniră.

Mare le-a fost bucuria găsîndu-se după ani de zile cutreierînd cu turmele pe plaiuri nevăzute și neștiute. Și iacă-așa, într-o zi cu soare, ce le năzări prin minte.

Să facă nunta pe vîrful muntelui, brazii și paltinii să le fie nuntașii, iar stelele cerului făcliile. Apoi se jurară pe sfînta lună că se vor purta cu credință unul față de altul, iar de va muri unul din ei și va uidi altul, să nu calce jurămîntul, ca om supus păcatelor, să se îngroape deodată, viul cu mortul! Fiecare sărută pămîntul și cuțitul, apoi își jurară credință. Mai la urmă păstorița mai neîncrezătoare îi zise bărbatului său.

— Ascultă, mă omule, dar dacă unul dintre noi va greși mînat de diavol, și făcînd păcat va călca jurămîntul, cum să fie pedepsit?

— Să fie pedepsit de Dumnezeu, zise omul.

— Eu zic să nu fie pedepsit de Dumnezeu și vezi tu muntele acela ce-și înalță piscul spre bolta cerească, de acolo din vîrf să se arunce singur, ori silit în prăpastie, iar carnea să i-o mănînce vulturii.

— Bine, muiere, dacă tu așa dorești, așa să fie de la mine și de la Dumnezeu și plecară în neștire cu turmele de oi pe steiuri de piatră și codri fără margini.

Într-o noapte ieși Maica Precista în cale spunîndu-i ciobăniței să meargă pe dîră de lună și stele pînă iese la luminiș. Merseră ei ce merseră și într-o zi cu soare deteră de lume și lumină, iar mai la urmă și de satul lor.

Părinții le făcură nuntă mare și frumoasă de se duse vestea peste dealuri și văi. De bucurie că cei pierduți și socotiți ca morți pentru totdeauna, au înviat. Nunta a ținut o lună și încă o săptămînă și mai o zi. Tot natu-i fericea că se iubesc și au turme de mioare ca nimeni alții.

Pe la o vreme în ciobăniță dete o boală grea care o doborî și în scurtă vreme muri. Bietul bărbat degeaba se bătea cu pumnii în cap și își jumulea părul că muierea lui murise pentru totdeauna.

Lumea sta cernită din creștet pînă-n glezne. Se ceru lemnarilor să facă leagănul mai lat, ca să aibe și el loc, că așa s-au jurat ei cînd i-a cununat brazii și paltinii din munte, iar jurămîntul pentru el este lege.

Mamă-sa, tată-su și neamurile toate în zadar încercau să-l oprească de la acest pas necugetat, ce îl făcea să moară cu zile. Dar nu era chip nimeni să-l înduplece de la horărîrea luată căci jurămîntul fiind sfînt pînă la urmă duce tot la moarte. De ce n-ar muri deodată decît mai tîrziu, își da el cu planurile leșinat pe trupul rece al iubitei soții.

Părinții se sfătuiră cu groparii și lemnarii să-i lase o deschizătură iar prin inima unui soc să-i vie de afară aer și să asculte strejerii dacă țipă și cere ajutor.

În chipul ăsta cei mai înțelepți socoteau să-l scape de la o pieire sigură. Și așa se culcă păstorul viu lîngă păstorița moartă, gata să moară de viu, precum le-a fost jurămîntul. Tată-su pusă un ulei ca să aibe cu socul răsuflătoare.

Groparii traseră pămîntul, iar păstorul care-și iubea ca un nebun soția adormi dus lîngă ea în fundul pămîntului.

Lîngă groapă rămaseră străjerii să tragă deloc pămîntul de pe cioban că știau că e înmormîntat de viu. Da el în groapă o ia pe soția sa în brață și adoarme dus. Ea moartă, și el viu.

Peste noapte Dumnezeu de sus privește pe pămînt și vede toată lumea la rostu ei, numai un om viu stă în mormînt cu soția moartă în brață și plînge și suspină de ți se rupe inima nu alta! Ce să facă el acuma? Așa ceva nu mai văzuse! I se făcu milă și scoborî jos pe pămînt. Băiatul adormit precum era, visa că a venit la el un moș cu barba albă pînă-n brîu și l-a-ntrebat ce caută el în groapă cu moarta? Iar el i-a povestit moșului că s-au luat din dragoste și s-au jurat așa să facă, precum el vede, căci unul fără altul nu pot trăi.

Atunci moșul i-ar fi zis:

— Bine, măi băiete, dacă ai tu atîta credință în muierea ta, eu am s-o scol și pe ea din morminți, ca să vezi și tu vreodată ce credință are și ea în tine.

Mai apoi, moșu i-a scris pe marginea leagănului o scrisoare pe care a împăturit-o-n patru, apoi i-a dat un amnar, o cremene și o lumină zicîndu-i:

— De îndată ce te vei deștepta din acest vis aprinzi lumina, să citești de trei ori scrisoarea, mai la urmă șoptind: amin! amin! amin!

În clipa aia, moșul îi trage o palmă zdravănă băiatului și moartei, își ia zborul și pleacă în cer.

Băiatul, cînd se vede cu lumina aprinsă în groapă zbiară ca din gură de șarpe, mai tare ca la caprele răsfirate pe ogașe gata să sperie pe soția sa mult iubită.

Străjerii, cum îl aud, trag pămîntul în grabă mare, îl dezgroapă și vreau să-l ia acasă, însă el rămîne lîngă soția sa, așa cum s-a jurat tînguindu-se peste trupul ei rece ca gheața.

Cînd bagă mîna-n sîn dă de o carte, un amnar și o lumină. Își aminti de vorbele moșului spuse în vis. Aprinse cu amnarul iasca și lumina, iar mai apoi începu să citească din cartea lăsată. După ce citi de trei ori, nevastă-sa se sculă. Mare le fu bucuria tinerilor și Dumnezeu din cer își șterse lacrimile.

Însă la coliba părintească nu era chip să se mai întoarcă.

Pentru cei ai casei și lume, ei erau morți și astfel o porniră în lume să-și găsească norocul. Așa merseră ei zile și săptămîni pînă ce ajunseră într-o cetate mare cu ziduri înalte albe și scăldate în razele soarelui. Aici este frumos și aici este de trăit îi zise muierea păstorului. Se opriră deci aci, ostăniți și sleiți de vlagă, gîndindu-se de ce lucru să se apuce pentru a putea trăi. Nu le-a trebuit multă chibzuință că s-au apucat și au deschis în mijlocul orașului o cafenea.

La cafenea, ca la orice birt: vine lume de tot neamul, bea vin, rachiu, or cafea și fie cu treabă, fie fără treabă, praful cafenelei este călcat mai des decît al bisericii.

Trecuse gogea vreme cînd negustorul nostru porni prin sate după tocmit beutură, iar pe muiere a lăsat-o acasă.

Merse el după butii de rachiu și se cam zăbovi. Dar muierea lui glumeață din fire s-a luat cu un ofițîr tînăr și frumos și s-au iubit. Și așa ea în cîteva zile dete cinstea pe rușine. Ofițîrul începu să umble cu momele împănîndu-i capul cu fel de fel de lucruri rele și viclene.

Ca să rămînă cu ofițîrul, îi toarnă otravă în paharul cu vin și-l omoară pe bărbatul ei cel bun și credincios care se îngropase de viu pentru dragostea ce i-o purta.

Ea luă banii toți strînși de omul ei cu trudă mare și plecă în lume cu ibomnicul, iar soțul îi rămase trîntit jos cu spume la gură.

Da-n vremea aia s-a potrivit să treacă un cioban cu oile pe alături de cetate și ce-i dă lui în gînd să se uite pe fereastră în cafenea. Cînd colo, mirare mare, negustorul trăgea să moară otrăvit. Ce să facă acuma? Mulse lapte de la mioarele sale și-i slobozi cu sila pe gură pînă ce l-a-nviat pe bietul și nefericitul negustor.

Cînd a văzut el una ca asta, nu i-a venit să creadă că timpul pe toate le schimbă în lume și se schimbă și iubita lui nevastă. Dar cum fiecare este stăpîn pe capul lui, iar lume este multă, însă oameni sînt puțini, se gîndi că nu se cade pentru un purece să arunci pătura pe foc. Omul să aibe răbdare, că tot ce face timpul tot el este și cel ce desface.

Așa s-a-ntîmplat că de data asta văzîndu-se cu capul pe umeri, și-a luat lumea-n cap punîndu-și în sîn cartea, amnarul, iasca, cremenea și lumina, așa cum îl sfătuise Dumnezeu în vis. Merse el cît merse și osteni. În cale îl ajunse un soldat:

— Bună calea, măi frățioare! îi zise ostașul.

— Mulțumesc dumitale! răspunse nefericitul om, care-i povesti trista întîmplare cu muierea lui mergînd împreună.

Și cum tot pățitul este priceput, pe toți îi asculta și pe puțini îi credea. Așa se petrecură lucrurile mergînd el cu ostașul în lume să-și găsască un căpătîi. Din vorbă-n vorbă, băgă el de seamă că soldatul era om de omenie și cumsecade.

L-a mirat că acest soldat pe unde trece nu lasă urme pîrjolind pămîntul ce nu este al său, față de alții, ci era cumpănit, om judecat și cu scaun la cap, de aceea își puse în gînd să se facă frate de cruce cu ostașul.

Soldatul scoase spada, tăie în cruce pe brațul său și al fratelui său, supseră sîngele unul de la altul, apoi își jurară credință pînă la moarte. De acum omul avea în ostaș ortac și aștepta de la el să-i vadă patimile de ostaș ca unui adevărat frate de cruce păstrător de jurămînt ori așteptător de moarte.

Merseră ei din cazarmă-n cazarmă, din oraș în oraș, pînă aflară unde este ofițerul care i-a furat nevasta și cerură să fie primiți amîndoi în oastea împărătească; lucru zis și făcut.

Ce să facă însă plotonierul cu ei în front, că nu se pricepeau nici la teorie, nici la mînuitul spatiei și scutului cum era pe acea vreme îndepărtată; să-i dea pe amîndoi ordonanță la vreun ofițîr blestemat.

Ofițîrul care-i luase muierea îl ceru chiar pe acest nou ostaș intrat volintir, fiindcă i se părea că este mai zburdat, curat și mai scuturat. Dar muierea lui nu l-a cunoscut, măcar că o slujea din zori pînă-n scăpătat de soare.

Cînd colo, într-o sară ce-i veni muierii pe chelie, să-l pună pe ostaș s-o spele pe picioare. Spălînd-o el pe picioare, nu știu cum se face că-i cade căciula jos și ofițereasa care-l asemuia cu fostul ei bărbat, numai că nu leșină de frică văzînd dovada că bănuiala ei se adeverise. Ce să-i facă ea acuma? Să-l omoare, ori să-l bage la robie pe veșnicie, numai să scape de el. Cățeaua vărsa venin și turba de mînie neștiind cum să-i facă facerea curmîndu-i firul vieții.

Avînd ea și o fetișcană în casă își făcu planul s-o omoare zicînd gendarilor că soldatul a ucis-o de gelos ce era. Și cum era slabă de minte, nu stătu mult pe gînduri și într-o noapte îi fură pe cînd dormea sabia din teacă, tăind-o la gît pe tînără fetiță. După o așa de mare ispravă îi puse în teacă sabia și se prefăcu vicleana că doarme. Dimineața ea răsculă mahalaua tînguindu-se că tîlharii i-au ucis fata din casă de au lăsat-o săracă.

Gendarii îi găsiră sabia ostașului mînjită cu sînge, îl legară-n lanțuri și zdup cu el la temnița cea neagră.

Bietul om stă în apă pînă-n brîu, cu broaște și șerpi, flămînd și biciuit numai să recunoască fapta ce o făcuse. Da el ținea una și bună că n-a omorît fata. Călăii însă îl cercetau și-l răsucea, doar, doar o spune adevărul. Mai la urmă judecata era făcută să fie spînzurat, să-l vadă lumea și țara ca nimeni să nu mai facă ce-a făcut el. Și așa bietul om își aștepta osînda cea nedreaptă ferecat cu lanțuri tari ca să nu mai scape cu viață.

Mai întîi fu dus să-și sape singur groapa, iar mai apoi în mijlocul orașului i s-a ridicat spînzurătoarea. Mulțimea îl privea îngrozită, îl scuipa și-l blestema pentru fărădelegile sale.

Veni un călugăr bărbos cu o carte-n mînă să-i cetească rugăciuni înainte de moarte, însă el nu primi, că cică zor nevoie, el are un frate ostaș de la care vrea să-și ceară iertare și să-și ia ca toată lumea rămas bun, înainte de a pleca pe cea lume.

Gendarii nu vrură, dar auzind împăratul, porunci să fie adus numaidecît fratele său și să-și facă după obiceiul strămoșesc iertăciune.

Cum îl văzu fratele său de cruce, începu a plînge şi a-şi frînge mîinile de mila lui.

— Nu plînge, măi frate-meu, că şi aşa nu-mi ajută la nimic lacrămile tale. Numai tu să afli de la mine că eu mor nevinovat. Na cartea asta, amnarul, iasca şi lumina pe care mi le-a dat moşu ăla, ştii tu cînd ţi-am povestit!

— Am priceput tot, frate-meu şi cred că o să ne vedem în curînd, a zis fratele său de cruce ştergîndu-şi lăcrămile şi ţucîndu-l pentru cea din urmă oară. Gendarii şi călăii l-au împins în mulţume, iar pe frate-su l-au spînzurat în amiaza mare. Noaptea s-au dus şi l-au îngropat ca pe un hoit de cal la o margine de drum, fără pic de cruce la cap, căci nu i se cuvine tîlharului după legea pămîntului, ziceau mai marii preoţilor.

Ostaşul însă la mijlocul nopţii s-a dus de l-a dezgropat, a aprins cu amnarul iasca şi lumina, apoi i-a citit din acea carte sfîntă de trei ori şi fratele său de cruce s-a pomenit din morţi. Şi-a luat îndărăt cartea, amnarul, iasca şi lumina şi s-au despărţit.

Dar nefericitul om i-a spus fratelui său de cruce că are să-i scrie şi o să-l cate, numai că de răutatea lumii trebuie să plece undeva departe, unde-o da peste oameni, iar nu peste gloată fără minte şi judecată.

Şi dus a fost. A colindat el în lungiş şi-n curmeziş cetăţi, oraşe şi sate, dar nicăieri nu şi-a găsit un căpătîi. Cînd mai la urmă află că de curînd murise singura fecioară a împăratului. Vracii şi doctorii chemaţi din toate colţurile lumii n-au avut ce-i face aşa că la palatele mari împărăteşti era multă tînguire, bocete şi tristeţe. Ce să facă el acum? Să bată la porţile împărăteşti ca să-l primească cinstitul de-mpărat. Abia l-a primit bietul împărat, care auzind despre spusele sale, l-a crezut că este ori vreunul care umblă cu înşelătorii ori că are în faţă vrun nebun. Dar el nu s-a lăsat pînă ce noaptea pe furiş a dezgropat-o pe fiica-mpăratului în timp ce străjile plecaseră după beutură şi citind din acea carte frumoasă de trei ori, fata împăratului a înviat!

Cînd i-a călcat pragul împăratului cu fiică-sa de mînă, sărmanul tată şi mamă, înnebuniţi de durere era cît pe-aci să le crape fierea-n ei de bucurie.

— Ce ceri, băiete, să ţi să facă aia ţi se va da şi face.

— Să-mi dai pe fiică-ta să-mi fie soţie, căci aşa a fost scris ca un om de rînd, rupt şi gol, alungat de mulţimea cea nejudecată, să-ţi fie mărite-mpărate ginere.

După asta s-a făcut o nuntă mare şi frumoasă, iar el în loc de ţoale plugăreşti căpătă ţoale-mpărăteşti.

Împăraţii care veniră din toate colţurile pămîntului se împotriviră zicînd că nu se face un împărat să-şi dea fata după un cioban nătîng, căci n-o să fie uns de Dumnezeu în domnie după moartea-mpăratului. Însă bătrînul împărat îi linişti spunîndu-le că se cuvine să-şi dea fiica după un înţelept, căci înţeleptul biruieşte cu tăcerea pe orice nebun şi tot înţeleptul la norod multă linişte şi pace aduce, pe cînd cel lipsit de minte numai tulburare şi necazuri.

Şi aşa plecară toţi împăraţii de la nuntă cu buzele umflate, iar tinerii plecară prin împărăţie să se plimbe şi să-şi cunoască oraşele şi oamenii de omenie.

Au pus ei la trăsură opt telegari albi ca spuma de mare şi au luat ţara în lungiş da şi-n curmeziş pînă ce au dat de oraşul unde era nevasta lui cea necredincioasă cu ofiţîru. Dar în oraş vîlvă mare că se aştepta împăratul cel mic şi că era ziua de osîndit la moarte a fratelui de cruce al micului împărat. Ce se mai întîmplase? Fratele său de cruce află chiar din gura lui nevastă-sa că ea

a tăiat-o pe slujitoare, ca să scape de bărbatul ei, crezînd că acesta va iubi-o și-l va necinsti și pe ofițîr. El s-a dus la marele judecător să-i spună despre omor, dar în loc să i se facă dreptate, judecătorii și gendarii îl găsiră după spusele ofițerului că este trădător, dînd dușmanului secrete despre oștirea împărătească cu care se afla în stare de război.

În zadar se ruga el să fie crezut că nu e spion, că nu e trădător și că dimpotrivă ofițerul și amanta lui sînt necinstiți ca și cei ce cred în minciunile lor, că nici în ruptul capului un ostaș nu avea crezămînt la stăpînire nici cît negru sub unghie. De aceea, i se ridica spînzurătoarea.

Cînd tocmai să-i puie ștreangul la gît călăul ostașului sosi împăratul cu împărăteasa cea tînără.

— Stați, fraților ! zise tînărul împărat, că e cu judecata nu e cu lopata. Cînd privi mai cu luare-aminte îl recunoscu pe fratele său de cruce întrebîndu-l dacă se simte vinovat. Dar ostașul îi povesti întreaga întîmplare cu fărădelegile de la casa ofițerului unde el ajunsese ordonanță.

Atunci tînărul împărat îl chemă pe ofițîr, zicîndu-i:

— Căpitane, e vinovat ostașul tău?

— E vinovat, mărite împărate, e trădător de țară, e spion !

— Să știi că dacă e nevinovat după ce-l veți spînzura eu am să citesc dintr-o carte și va învia, iar în locul lui în ștreang vei sta dumneata cel care-l învinuiești. Deci judecă bine dacă vrei să nu mori, căci cine e nevinovat va învia.

— Slăvite împărate, el este un mare vinovat, ar merita să i se taie capul cu satîrul și a i se arunca la cîini. Este cel mai mare dușman al patriei și al neamului.

Atunci împăratul făcu semn să-și facă treburile călăii și judecătorii cei cinstiți și drepți pînă ce fratele său de cruce fu înălțat în ștreang măcar că striga că este nevinovat. După ce muri îl puseră în leagăn bun pentru înmormîntare.

Împăratul aprinsă lumina și-i ceti la cap de trei ori acea rugăciune făcătoare de minuni și ostașul se ridică din coșciug. Lumea rămase uluită și înmărmurită ca în fața unei minuni nemaivăzute. Împăratul se apropie de ostaș, spunîndu-i:

— Măi fîrtate, eu sînt fratele tău de cruce, iată-mă acuma ajuns ca împărat în împărăția mea ! Am plecat în lume precum ne-a fost vorba să te caut și iacă am dat de tine chiar în ceasul cel bun. Acum a venit vremea să-i judecăm noi pe adevărații vinovați care nu trebuie iertați nici de către împărați.

Apoi se adresă mulțimii, cerîndu-i să-l cheme pe ofițîr să puie capul în ștreang, fiindcă cel nevinovat a înviat.

— Ei, ce zici, căpitane, vezi că omul curat și nevinovat a înviat iar cel spurcat și taler cu două fețe singur și-a săpat groapa? Iată că vremea scoate la iveală și arată lumii minciunile. Acum răsună glasul norodului care vine cu înverșunare nebiruită și putere neîntîlnită și cere moarte pentru tine și judecătorii nedrepți și fățarnici.

Un bătrîn cu barba pînă-n glezne îngenunche în fața împăratului și sărutîndu-i picioarele îi zise:

— Mărite împărate,
Mare luminate.
Să fii blînd la toate,
Pînă und' se poate,
Da l-ai răi dă moarte !

Împăratul se ridică în șeaua calului scoase sabia și porunci oștirii să-i puie în ștreanguri pe judecătorii necinstiți și ofițîrul mincinos. Mulțimea privea la toate astea cu groază și cu mulțumire. Dar cînd vru să plece, căci orice tîrg se sparge și tot începutul are și sfîrșitul, ceru poporului să mai stea că mai este o judecată. Poporul privi nedumerit și năuc. În mijlocul pieței fosta lui soție își ștergea lacrimile sub picioarele ofițerului care atîrna-n ștreang.

El o chemă pe sărmana femeie spunîndu-i cuvinte de îmbărbătare, apoi o-ntrebă dacă nu cumva are și ea pe suflet vreun mare păcat și n-a călcat vreun jurămînt. Muierea înfipse capul în pămînt rușinată, spunînd că n-are nimic pe suflet.

— Bine, dacă nu-ți amintești de jurămîntul dat față de bărbatul tău care s-a îngropat de viu o dată cu tine și care te-a-nviat din morți, eu am să-ți amintesc de toate, zise împăratul. Și-i arătă semnul săbiei din creștet amintindu-i de omorul slujnicei. După asta ea a început să plîngă, cerîndu-și iertare, că așa sînt oamenii supuși păcatelor.

Însă împăratul i-a amintit că ea a cerut ca cel ce va călca jurămîntul să se arunce în prăpastie din piscul muntelui cu vîrful înfipt în cer. Împăratul i-a arătat piscul, ea s-a urcat ajutată de ostași, iar din vîrful cerului s-a prăbușit în prăpastie, vulturii sfîșiindu-i resturile rămase din trupul ei cel blestemat.

Și întorcîndu-se împăratul către norod, povesti trista întîmplare, iar mai apoi zicîndu-le:

— Luați aminte că frați sîntem și se cuvine să tragem învățătura că numai acel om găsește mai bine și mai frumos, care apără pe cel nevinovat, iar credința voastră să n-o dați orișicui, să cumpăniți mai întîi și să n-o dați porcilor, precum eu am făcut la tinerețele mele. Dar fiindcă-i anevoie a cunoaște ce altul gîndește, omul să judece cu capul și nu cu inima.

De-aci plecă împăratul cu soția sa, fratele de cruce, urmat de norodul fericit și mulțămit că au dat peste un împărat drept și înțelept.

Și așa veni vremea de se adeveri că omul are mai multă credință și virtute decît muierea, căci:

Fetița frumoasă,
Ce cînta pe față,
Cu iedutu-n brață,
Lîngă căprăreață;
N-avu jurămînt
Și nici crezămînt!

MOARA LU ȘEBAN

Trăiau odată într-un sat depărtat trei frați, care rămaseră de timpuriu săraci, fără mumă și fără tată. Se gîndiră ei, se suciră, ce să facă, ce să dreagă, ca să-și afle pîinea pentru gură și să trăiască și ei ca toată lumea. Atunci cel mai mare dintre frați zise:

— O să ne ducem la lucru, unde vom putea și unde vom nimerea. Plecară toți trei și ajunseră în valea Căligioaiei la Orman Gripa. Fratele cel mai mare zise la cel mijlocari:

„Ce să-l mai ducem cu noi şi pe cel mic ! Nu vezi că nu putem găsi de lucru pentru noi, dar mi-te de el? Mai bine să-l lăsăm adurmit în pădure și să fugim”.

Cel mic, cum se sculă, se sperie căci se văzu singur fără frați pe lîngă el. După ce plînse, plînse amarnic, o porni în jos și ajunse la Moara lui Șeban. Cum intră în moară, întuneric beznă. Nu era nici o vietate, în afară de un cocoș pripășit prin astă moară părăsită. Ca să nu-i fie frică, intră în coșul morii și adurmi.

Peste noapte se abate din cale o vulpe, un lup și o ursoaică, intră în moară și stau la taifas. Stau ciuci pe coadă și se năcăjeau ce isprăvi au mai făcut fiecare. Mai întîi vorbi vulpea:

— He-heee ! suratelor, eu dau tîrcoale pe lîngă garduri și mînc la puici timpurii. Atunci lupul, flămînd, se sculă zicînd:

— Dacă e așa plec la bilincu de oi al lui Lugopci să mănînc o oaie stearpă și grasă.

Auzindu-l ursoanea, îi zise:

— He-hee ! și eu mă duc la un iavore mare, în cîmpul de la Voinița, să mănînc miere cît pot. Cînd se crăpă de ziua, se auziră în depărtare cîntînd cocoșii. Vulpea, lupul și ursoaica fugiră care-ncotro după treburile lor, iar în moară rămase feciorul și cocoșul. Cocoșul, nedumerit, l-întrebă pe fecior:

— Tiii, un ficior aici ! Ce cauți, copile, în moara părăsită, unde numai dracii își fac noaptea culcuș? Atunci ficiorul răspunse:

— Uite, eram trei frați și în timpul nopții fugiră, iar pe mine mă lăsară adormit în pădure. Ce era să fac ! Să vin să mă adăpostesc în moară.

— Ficiorule, este-n pod un tăgîrcioc plin cu bani pitulat de hoți. Du-te ia sacul de poli și mergi la bilincu Lugopci și cere-i să-l junghie pe Chisem berbecul, să-i iei măduva din cap și să mergi cu ea la fata împăratului s-o lecuiești de crastă. Copilul luă paralele și fugi la bilincu Lugopci, zicînd către păcurari:

— Vreau să fiu oaspe la voi în astă-sară !

— Bine, rămîi ! Și rămase la bilincu. Sara se strînseră păcurarii pe lîngă foc și fiecare începu să pricăjească cum se pricepe și cum îl taie capul.

Coapseră pîine în cuptor, apoi păcurarul cel mare îi pofti la masă.

— Veniți să mîncați ! Avem caș, lapte, urdă și pîne, începeți de cinați.

— Nu, eu nu cinez ! zise feciorul. Vă dau o sută de galbeni să-l jungheați pe berbecul Chisem.

Atunci păcurarii căzură pe gînduri și se mirară ce vrea copilul cu berbecul lor cel mai gras și bun Chisem ! După ce se chibzuiră, zise fratele cel mare:

— Ți si fațim fratre, slă junghiem berbețili ca să luăm parali ceste? Atunci ceilalți frați răspunseră:

— Tunți slă junghiem !

Ficiorul le dădu suta de poli de aur, păcurarii tăiară pe Chisem și-l fiarsără. Copilul frînse capul la berbece, scoase măduva și zise:

— Hai, picurari, mîncați acuma ! Eu plec că am treabă. Și se duse el la fata împăratului. Cînd la poarta împăratului, văzu mare înghesuială de ichimi, unii intrau, alții ieșeau, ca s-o vindece numai pe fată de crastă și nu puteau. Întrebă el pe slujitorii din fața porților:

— Ce-i aicea? Văd lume care intră și iasă, se duc și vin, dar toți triști.

— Fata împăratului e bolnavă de crastă, îi răspunse un slujitor.

— Ce nu mă vor pe mine, să mă duc eu s-o văd?

Merseră slujitorii de-i spuseră împăratului ce vrea ficiorul.

— Să intre și el! Destui au intrat și nimic n-au făcut; poate că el va face vreo minune. Ficiorul intră în odaie, văzu fata, scoase măduva, o unse pe cap și pe unde avea crastă.

Dimineața cum se sculă fata, era sănătoasă. Fata sări-n sus ca iedul de bucurie și merse la scaunul lui tată-su de aur pe care ședea, zicîndu-i:

— Tată, eu feciorul acesta voi să-l iau de bărbat. Atunci împăratul se miră și se gîndi ce să facă? Cum o să dea el fata după un copil sărac?

— Fato, da ista-i ficior sărman, din popor, iar tu ești de viță împărătească.

— Dacă-i sărman din popor, eu îl vreau de bărbat!

Împăratul n-avu ce să facă și mărită fata după feciorul sărman. Pe urmă-l întrebă pe ginere:

— Hei, ficior, ce bacșiș poftești, că-mi lecuiși fata? Atunci copilul zise:

— Eu voi civa, să-mi fați un han în campu di Voinița lîngă un iavure mare și să dau bacșiș la lumea nevoiașă. Să vină lumea să mănînce, să bea și să doarmă și nimic să nu plătească.

— Bine, fațim și asta! răspunse împăratul mulțumit.

Și-i ridică un han frumos, unde lumea venea, mînca, bea, dormea și fugea, fără să dea o para din buzunar. Atunci, auziră și frații lui că la cîmpul de la Voinița se mănîncă, se bea și se doarme de-a ficea.

— Ai, să ni duțim și noi! ziseră ei.

Și se sculară și se duseră la acel loc minunat cu lume multă, necăjită și veselă că aici toate pe degeaba se primesc. Feciorul, văzu cum vin pe drum doi oameni și le porunci la izuichiori:

— Ceia doi oameni, cari vin slă dați să mancă, bea și doarmă, iar cîn' să fugă să-i puneți în odaie și închideți, ei să vină să plongă la mine.

Izuichiorii așa făcură precum li se poruncise. Le aduseră mîncare, băutură și-i închiseră în odaie. Văzînd ei că nu este cu dreptate, se plînseră la izuichiori:

— Toată lumea vine, mîncă, bea, fuge și nu plătește și numai pe noi ne închideți?

— Să-i spunem la cirbăgoaia, să vedem ce zice? Se duseră la stăpîn și-i spuseră că cei doi călători plîng că numai pe ei îi țin închiși în odaie.

— Să vie la mine-n odaie! zise feciorul și izuiciorii îi aduseră pe cei doi oameni.

— Di unde iț?

— Noi im din Macedonia. Eram trei frați, unu era mic și nu puteam să-l luăm cu noi. L-am părăsit în valea Călăgioaiei și nu știm ce si fasi?

— Eu sîm frate cela mic! Ei atuncea se mirară, de unde atîta bogăție pe capul lui.

— Nu trebuie să știți! Le răspunse fratele cel mic. Stați, mîncați, beți cît vreți și să ghiți lîngă mine.

Însă dracu bagă colacu. Degeaba-și ține capul în poalele mă-si, că tot răstoarnă carele cu coada. Așa și ei, nici una, nici alta, să afle cum s-a îmbogățit frate-su:

— Nu, nu rămînem! Vrem să ne spui stina di unde fise- și tu vuția cesta, ca si noi voem.

— Nu poci, nu poci, că e rău de voi a spune adevărul.

— De nu spui, noi te omorîm pe tine, ziseră cei doi frați mai mari.

— La moara lui Şeban le aflai parali. De vreţi duceţi-vă să daţi de rău. Cei doi fraţi se sculară şi se duseră la moara lui Şeban. Intrară în moară şi ubidiră ca să afle banii şi să se îmbogăţească ca şi fratele cel mic. Rămaseră acolo să doarmă peste noapte. Peste noapte veni iar lişiţa, lupul şi ursoaica şi începură să se plîngă că nu mai găsesc de mîncare.

Lupul o întrebă pe lişiţă:

— Cum o duci cu puichili?

— Cînd era cocotu pi grindă, o duceam bine. Mîncam puichili, iar acuma na aflu nimica. Leagă conii de pi mini di mi rup!

— Dar tu, lupule?

— Eu tare rău! zise lupul. Caum stătea Chisem berbece la bilioncu Lugopci oi sterpe mîncam. Iar acum m-am învăţat cu traiul rău şi zic că o duc bine.

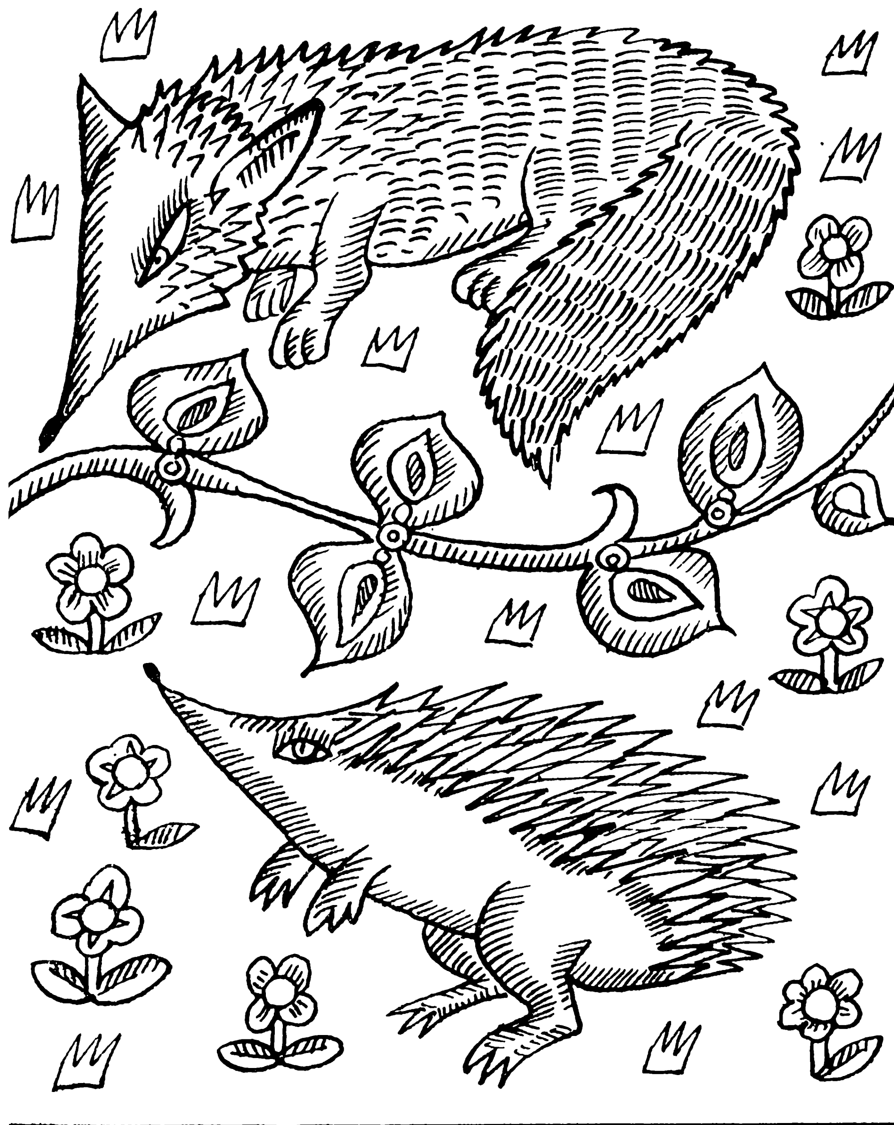
— Dar tu, ursoane, cum trăieşti? o întrebă lupul.

— Pînă nu era hanul de la Iavoru din Voiniţa, mîncam niare, ponă mi săturam şi cuma di nouă ani caut şi nu mai găsesc hrană.

— Suratelor, zise vulpea: voi nu ştiţi că dracu zace-n inima prostului! Să ştiţi că-n seara aceea, cineva a ascultat şi de atunci nu mai pică puichili dulci. Ia să ubidim noi nu ne ascultă şi acum cineva! Şi plecară să caute prin colţuri, prin pod şi prin coş. Cînd în coş, ursoaica puse laba pe ei şi zise:

— Staţi, suratelor, că aflai cine ascultă! Se năpustiră peste cei doi fraţi sălbăticiunile de-i mîncară, se săturară şi veseliră nevoie mare, că aşa a fost de cînd lumea:

Cine e cu mîna lungă
Pierde şi ce are-n pungă!

III

BASME DESPRE ANIMALE

Cică, trăia odată, pe cînd lupii ai albi, stăpîni peste o pădure mare și întunecoasă, o vulpe și un lup. Pe acea vreme vietățile sălbatice se adunau la sfat în luminișul codrilor și stăteau de vorbă, făcînd planuri cui să-i mănînce pielea, noaptea.

Lupul, mîncase toate lighioanele codrilor și cît pe-aci eria să-i vie de hac și cumetrei vulpe, dacă prin istețimea ei nu cuteza să-l păcălească și să-și lungească zilele!

Vulpea să lingușea pe lîngă lup, lăudîndu-l că este ală voinică, fioroasă și face dreptate în pădure; adică mănîncă ce apucă fără de nici o judecată și dare de samă.

Lupul se simția îngîmfat și cînd vulpea îi îndruga verzi și uscate, își lingea sîngele de pe mustață și da din coadă în semn de prietenie cu vulpea.

Într-o zi, după o iarnă grea, cînd încă nu-și schimbase părul, lupul, lihnit de foame, abia apucase să iese din bîrlog, vru să fure o oaie, însă niște cîni ciobănești îl scărmănară bine, jumulindu-i o parte din piele. Abia tîrîndu-se la culcuș, vulpea îl auzi schincind prin tufani și văitîndu-se ca pe patul morții. Se apropie de lup și tremurînd de frică îi zise:

— Bună ziua, cumetre!

— Mulțămesc, cumătră vulpe, bine-ai venit la bîrlogul meu. Și fu gata s-o sfîșie pe vulpe de foamea ce-l chinuia. Dar vulpea, șireată cum este de felul ei, îi ghici gîndul și i-o luă înainte zicînd:

— Cumetre, am auzit că ai căzut la pat și tare m-am întristat, de aia ți-am adus un cotoi de găină să-ți mai vină puterile la loc.

— Dă-l încoa mai fuga, zise lupul, apoi o privi înduioșat de grija ce i-o poartă vulpea, iar din ochi îi scăpărau schintei de foame, încît pe loc înghiți hartanul, jupuit de carne cu băgare de samă de cumătră.

— Cumetre, am venit și cu o veste bună și vreau să-ți îndulcesc inima. Ascultă, îți spun o taină mare. Desară este nuntă la un om bogat în sat și eu vreau cu vicleșugurile mele în timp ce joacă ora să le mîncăm toate șomoldoacele din stome. Știi, eu am văzut că au tăiat numai boboci de-ai grași, așa cum îți place. Lupului îi lăsă gura apă, apoi cu o labă se șterse pe la bot și răspunse:

— Dacă e vorba de boboci grași, hai să ne grăbim, că vezi soarele este la scăpătat! Abia acuma îmi dau sama cît de bună ești cu mine, am să-ți port toată viața recunoștință, și-mi voi înfige colții în orice vrăjmaș care nu-ți va da pace! Tu-mi ești o adevărată prietenă.

— Să mergem, cumetre, și să fii cu băgare de samă să faci tot ce voi zice eu că doar mă știi cît de pricepută sînt în vicleșuguri și înșelătorii.

Și ca doi frați de cruce, lupul și vulpea o porniră:

Pitiș, pitiș,
Din tufiș,
Prin aluniș,
De ajunseră-n Cornis !
Cînd pe furiș,
Cînd pe ocoliș,
Cam pe-nserat
Ajunseră-n sat !

Se strecurară pe lîngă garduri, prin grădini, coșeri, babe și muieri și ajunseră la casa cu nunta. Cine-i vedea, credea că sînt cîni și nu-i alunga.

Se pitulară prin spatele casei și poposiră lîngă un șopron. Se auzea cîntecul lăutarilor și îi îmbia un miros de carne de oaie și purcel fript.

Săriră pe șopronul scund și de aci hop, sus pe casă. Acuma erau aproape de coșul casei pe care se ridicau spre cer mirosurile ispititoare de bunătăți.

— Știi ce e, cumetre, zise vulpea, acuma este timpul să vedem ce să petrece în ogeacul casei. Hai să privim jos prin coșul casei, că-mi vine să leșin din miroasele fripturilor și este vremea să ne cam grăbim.

Lupul, cum auzi, zis și făcut se lipi de coșul casei simțind tot mai bine mirosul de berbece și perișoare. Să lingea pe bot și-i curgeau balele, că-i lăsa gura apă, apoi zise către vulpe:

— Cumătră, te rog, să ne grăbim oțîră că simt cum mă apucă amețelile și vreau să mă văd odată sătul !

— Bine frate, ai puțină răbdare numai așează-te proptă și ține-te bine de coșul casei să văd eu unde joacă hora și precum e rînduită mîncarea?

Lupul cuprinse cu labele dinainte coșul, iar vulpea i se sui în cîrcă și privi în jos. Pe lîngă foc, erau așezate numai oale cu carne, iar ora se juca de scăpărau schintei din opincile nuntașilor.

— Cumetre, e minune mare pe lîngă foc, numai stome cu carne de oi și berbeci, care mai pline, care mai goale și în vatra focului un purcel.

— Dă-te puțin mai jos, cumetre lup, să vedem ieste vrun cocoș în oală?

Lupul se lăsă puțin în jos cu labele și căzu peste oale, stomele ale mari să răsturnară, nuntașii se sprijiniră de spaimă care încotro gîndeau că a început să ploaie cu lupi. Vulpea dacă a văzut s-a lăsat încet în jos, a înșfăcat o găină din tipsie și dusă a fost în tufă. După ce a mîncat găina, s-a șters pe bot cu lăbuța și s-a dus la cumătrul lup:

— Bine, cumetre, să poate una ca asta, să mă lași singură să mă bat cu o nuntă întreagă? Vezi, ieu te-am așteptat că poate aimîndoi dam o raită pin oalele și stomele nuntașilor. Hei, ce păcat că te-ai grăbit și ai luat-o la sănătoasa în vizurină.

— Nu știu, cumătră vulpe, eu zic așa că mi s-a părut că eu am alunecat pe coș în oalele cu perișoare și nu tu m-ai împins.

— Doamne ferește, la ce te poți gîndi; nu e păcat de Dumnezău să crezi că eu sînt în stare de o așa mîrșevie? Eu care mă gîndeam să pornim și noi ca boierii la agelîc să ne ierte și nouă Dumnezău păcatele ! Să nu mai spui una ca asta că mă arunc în văgăuna asta de-mi fac de cap !

— Doamne, cumătră, așa mi-a venit mie pe limbă, da jur că n-am să mai cred că ești șireată ca alelante vulpicele. O să facem minuni pe socacele astea după iezi și găini.

CAPRA ȘI LUPUL

Cică odată un lup s-a abătut pe lîngă o tîrlă și văzînd niște capre grămădite culcate, s-a repezit la una din margine.

Capra, speriată, ca să scape, a zis lupului:

— Lupule, uită-te ce slabă sînt, numai osul și pielea pe mine! Lasă-mă pînă la toamnă să trăiesc și să mă hrănesc bine, cînd mă voi îngrășa, atunci să vii să te saturi din carnea și blana mea. La aceste vorbe lupul rămase pe gînduri și văzînd capra cu oasele ieșite de slabă ce era, îi zise:

— Bine, căpriță, dar cum am să pot eu afla că tu ești aceea cu care ne-am înțeles!

— Să mă strigi tare pe nume: „Păsărica"!

— Bine, dar să nu uiți cum te cheamă și plecă lupul mulțumit că la toamnă va avea ceva gras de mîncat.

Veni timpul și se apropie de cîrdul de capre, care dormeau în tîrla lor. Lupul strigă:

— „Păsărico", ieși grăsuțo să te mînc,
Că eu, dragă, lupul sînt!

Capra care se furișase în mijlocul celorlalte capre, după pățania din vară îi răspunsă:

— Păsărica mi-a zburat,
Iar lupul s-a săturat;
Să nu strig acu ciobanu,
Să te-omoare cu toiagu?!

Lupu, auzind acestea de frica ciobanului și de mînie că a fost păcălit de capră, pusă coada-ntre picioare și își văzu de meserie în codru, lăsînd caprele-n pace.

STAN FLUERĂTORUL

A fost odată un pescar pe care-l chema Stan Fluierătorul, ce făcea negoț cu pește. Într-o zi, mergînd el cu o căruță de pește la tîrg, în drum a văzut o vulpe moartă. Își zise:

— Ce mai blană am să fac nevestii din tine, vulpe. O ia și o aruncă în căruță. Pe drum, vulpea care se prefăcuse moartă, a aruncat tot peștele pe drum, apoi a sărit din căruță, l-a adunat și dusă a fost în vizurina ei!

Cînd Stan ajunge la tîrg, ia peștele de unde nu-i. Nici pește, nici vulpe.

Și-a închipuit că vulpea i-a făcut-o! Ca să se răzbune pe vulpe, a pregătit un ospăț mare, cu toate bunătățile și a chemat la ospăț pe urs, pe lup,

pe iepure și pe vulpe. Înainte, omul nostru așternuse pe jos foi de lipan și a întins masa.

După ce ursul, lupul, iepurele și vulpea au venit, i-a ospătat bine și apoi i-a poftit să se culce. Înainte de culcare a făcut cu ei un legămînt.

Cel care peste noapte va murdări covoarele, va fi vai de pielea lui, va face blană din ea.

După ce au adormit, fiindcă erau și puțin cherchelițі, Stan Fluierătorul, ca să-și răzbune pe vulpe, a făcut terci din tărîțe de grîu și a turnat pe covor la fiecare la fund, iar la vulpe i-a legat de coadă un mestecău. Cînd s-a trezit întîi ursul, a zis către lup:

— Frate lup, eu am murdărit covorul!

Lupul s-a pipăit și el la fund și a zis:

— Și eu, frate ursule!

Atunci lupul întrebă:

— Dar tu, frate urechilă, ce ai făcut?

Urechilă spuse:

— Și eu, frate lupule, am murdărit covorul și m-am murdărit și pe mine.

Atunci iepurele a zis și el către vulpe:

— Dar tu, cumătră vulpe, ce-ai făcut?

Vulpea s-a pipăit și ea la fund și a zis:

— Ei, eu m-am murdărit și am murdărit covorul, și mațu mi-a ieșit!

Atunci, ei au zis:

— Hai să fugim să nu ne vadă Stan, că ne ia pielea și ne-o face cojoc.

Cînd s-au sculat să fugă, Stan Fluierătorul îi simți, fiindcă nu dormise și stătuse la pîndă.

Cînd au luat-o la fugă, Stan pune mîna pe vulpe care nu putea fugi din pricina mestecăului; pe care Stan o jupui și pielea o făcu blană, așa cum spusese cînd o găsise pe drum.

ARICIUL ȘI VULPEA

Odată, pe culmea unui deal acoperit cu vii și păduri de stejar, trăia un arici, cuminte și sfiicios, care-și vedea de treburile lui, pitulat pe după tufișuri, pîndind vreun șarpe să-i sucească capul și era micuț cît un ghem, că n-ai fi dat doi bani pe el.

Ceilalți arici se mai adunau la sfat, se mai certau pentru cîte o ghindă, da ăsta sta deoparte și privea ca un filozof fără să zică o vorbă.

Într-un tufiș din apropiere, puiasă o vulpe vreo cinci pui. Aricii dădură veste peste plai și prin văi și se ospătară cu puii vulpii în timp ce ea ținea cu tot dinadinsul să-i vie la un cocoș țanțoș de prin țarini de hac. Cînd veni vulpea cu cocoșul, ia puii de unde nu-s! Îi mîncară o droaie de arici, nebunatici și îndrăzneți de mama focului!

Vulpea s-așeză pe coadă în fața cîrtogului și de mila puilor să pusă pe plîns, chemînd toate alele pădurii să vie să vadă năpasta și să se ospăteze la pomana pe care o făcea pentru sufletul puișorilor ei.

Și, în cîteva clipe, în luminișul pădurii veniră la casa vulpii: lupi, urși, vulturi, arici și alte jivine sălbatice.

— Vai, suratelor, v-am chemat să vă ospătați la pomana puișorilor mei. I-o fi mîncat și pe ei vreunul din vecinii mei! Săracii de ei, nu-mi pare rău decît de pielea lor că putea vrun om sărac, mîne-poimîne să-și facă vrun cojoc, da încolo nici nu-mi pasă de ei! Bine a făcut cine i-a mîncat, că de nenumărate ori le-am spus: stați mă dolofanilor pe lîngă cîrtog, puneți-vă lacăt la gură și nu chirăiți cînd trece vreo ală strină prin tufă! Mai ogoiți-vă, mă neastîmpăraților, că văd că ați căpătat aripi și ați prins gust la carnea de găină? De aia zic, iar să-i mulțămesc cumetrei sau cumetrelor care le-a venit de hac și m-au scăpat de pîrliții ăia de copii. Păi cum să nu li să-ntîmple, fă, rău, cînd o luaseră razna prin crînguri lacomi după orătănii!

Dacă aș ști cine le-a făcut de petrecanie, le-aș da cocoșul ăsta întreg să-l îmbuce!

Aricii, cum auziră, dădură cu bîta-n baltă, încît toți se repeziră la vulpe spunîndu-i:

— Cumătră, eu am mîncat jumătate dintr-un puișor de vulpe.

— Ţie îți dau din cocoș zise vulpea.

— Eu am mîncat unul întreg, zise altul.

— Îți dau cel mai mare ciolan, să știi!

— Ba eu am mîncat din toți cîte ceva, crezînd c-oi da peste vreunul să nu-i pută carnea.

— Ţie îți dau întregul cocoș.

— Suratelor, zise vulpea, dați-mi voie dacă-i așa să facem o horă zdravănă și să ne veselim, că am mare bucurie și fericire, fiindcă vecinii mei aricii mi-au făcut un bine, cum nu se poate bănui. Și în loc să plîngem, să ne veselim. Hai să-i dăm drumul la un șir să se cutremure pămîntul! Și unde începură să cînte păsările, greierii, broaștele să ție isonul, iar veverițele spînzurate pe crengi se îngînau de se înveselea toată pădurea și săreau schintei din picioarele urșilor, lupilor, iepurilor și ălorlalți viezuri. Da printre ei țanțoși dărîmau pămîntul sub picioare aricii, amestecați printre jivine. Da focul să-ncintă și cum săreau așa în neștire, mai călcau pe cîte un arici. Ariciul zicea: Chiuu! Da lupul ori ursul offf! fiindcă din picior îi cura sînge. La un timp vulpea se văzu jucînd singură fiindcă toate alele își sugeau sîngele ce le cura din labe, iar aricii să văitau de spinare. Toți se văitau care pe unde putea, numai șireata vulpe rîdea pe sub mustață.

— Vai, dragii mei, nu vă plîngeți, nu vă olicăiți, nu vă tăvăliți și mai bine să vă duceți fiecare la bîrlogul vostru și cînd o să ne simțim bine, iar am să vă chem eu și atunci o să facem un zaiafet să se ducă pomina peste nouă țări și mări. Da să rămînă numai aricii, că-i văd tare zbîrliți și supărați și aș avea dorința să le mai înveselesc inima.

— La bună vedere, cumătră, ziseră alele pădurii și se afundară în codri, lingîndu-și labele pline de sînge.

— Să veniți cu voie bună, suratelor și s-aveți cale ușoară zise vulpea.

Aricii se îngrămădiră pe lîngă vulpe dornici să se ospăteze cu vulpea din ciolanele cocoșului pe care vulpea îl ținea în gură. Apoi prefăcută le zise:

— Aricilor și aricioaicilor, ia întindeți fă un dans colea pe iarbă verde și ca să ne înveselim să ne jucăm de-a pitișul. Eu mă duc după un tîrșog, chem pe unul din voi, îl pitul și cînd l-oi chema pe-al doilea, el vine să-l cate. Dacă-l găsește primește un șomoldoc mare din cocoș, dacă nu-l găsește, primește răbdări prăjite.

— Biine ! biine ! hai să începem jocul ziseră într-un glas aricii. Numai unul sta deoparte tăcut și morăcănos. Jocul începu. Vulpea se pitulă după un tufan de un stat de om și zise:

Arici pogonici,
Vino, frate,-aici,
Treci-n ascunziș,
Mergi rostogoliș,
Te plimbi p-ici,
Pin aluniș;
Să crape de ciudă
Cin' nu-ți dă de urmă,
Dar care v-a da,
Cocoș va mînca !

Un arici mai iut' și îndrăzneț: țîști ! țîști ! și ajunse la vulpe. Vulpea îi zise: fă-te că te chirăi, o dată de două ori, da nu cere ajutor și pierde-te printre tufe. Atunci vulpea apuca pe arici de cap îi zdrobi creierii și-l aruncă mort într-un tîrșog.

Pe urmă chemă pe-al doilea arici din nou zise:

Airici pogonici,
Iar dă-te pitiș,
Colea în tufiș,
Pe frate-tu găsiși !

Ariciul, cum venea, vulpea îl apuca de cap, țipa o dată, da cu el de copac și-l arunca mort în tufă, lingîndu-se de sînge că aricii o înțepau cît puteau pînă-i omora.

Așa-i omorî vulpea pe toți aricii, de mai rămăsese doi arici. Un arici și o aricioaică. Ariciul mai cuminte îi zise lui sora-sa: fă, fetițo, nu avea încredere în vulpe, bag de seamă că toți am tăbărît la vulpe ca furnicile la stejar și pot să-ți jur că după cum nu vei găsi iepuri în biserică, nici pe frățiorii noștri n-ai să-i mai găsești în viață. Tu nu vezi că asta este o vulpe bătrînă unsă cu toate unsorile? Apoi vorba aia, de mincinoasă ce este:

Purecele cînd i-o place,
Cît un elefant mi-l face.

Păcat că voi credeți în vicleniile ei și pe toți o să vă potcovească de o s-o pomeniți pe lumea ailaltă !

În timpul ăsta vulpea strigă aricioaica. Ea merse cu băgare de seamă și cînd fu gata vulpea s-o prindă de cap, aricioaica pac- și trase capacul de țepi peste ea. Vulpea, mînioasă, îi da ocol și nu mai știa ce viclenii să mai scornească să-nșele ariciul. Întoarse spatele, ridică coada și-i dădu drumu la apă caldă pe aricioaică. Aricioaica, răbda apa caldă și sărată, însă nu se lăsă ! Dacă văzu că n-are ce-i face împinse gogoloiul de arici pe coastă-n vale într-un pîrîu, aici aricioaica simțind cum se duce pe gîrlă, vru să-și vadă moartea cu ochii, și cum scoase capul de la adăpost, vulpea, haț ! și-i zdrobi capul sărmanei. Pe urmă, se duse și la cel din urmă arici, începînd a striga:

— Măi arici, pogonici,
Vino, tîrîși, grăpiși,
Uitați frații toți aici,
Pitulați prin tufiș !

Iar ariciul cel măruntel și cuminte îi răspunse:

— Vulpe, ești mare vicleană,
De n-ai pe lume samă;
Cu mine ai greșit-o,
Nășica ți-ai găsit-o.
Cînd cîinii veghează,
Lupii nu cutează,
Vezi-ți de găinării,
Și lasă-mă-n pustii.

Da vulpea dacă văzu că are de-a face cu un arici pe care nu-l poate înșela, rînji către airici și începu să îndruge cai verzi pe pereți. Da din tot ce spunea, ariciul nimic nu credea, pe o ureche îi intra și pe alta îi ieșea.

Ariciul, văzînd că vulpea se străduiește pe ocolite să-l înșele, zise:

— Cumătră, lasă-te păgubașă, că niciodată n-ai să poți să faci din cal măgar.

— Ai dreptate, cumătră, văd că de aici înainte cu dumneata n-o să mai fac eu boi bălțați și deși boul cu bivolul nu se potrivesc la jug, eu îți cricesc să fim prieteni!

— Mie îmi place să fiu prietenă cu toate alele, în afară de cele lacome. Dar dacă zici, hai să fim, răspunse ariciul.

— Drept mulțămire, eu te poftesc să mîncăm struguri abia pîrguiți în via unui popă colea pe creștetul dealului.

— Merg cu tine, cumătră, cu învoială ca să nu mai încerci să mă potcovești. Și plecară la vie.

Mergînd așa pe drum, vulpea înainte și ariciul pe urmă, vulpea întrebă pe arici:

— Ariciule, văd că te tragi la urmă, fugi de mine ca dracul de tămîie, spune-mi drept cîte minciuni știi tu?

— Iar umbli cu șoalda. Păi știu numai trei. Da tu cîte știi?

— Eu știu atîtea că ai umple un car, o traistă și un sac și tot nu ar fi adunate laolaltă toate.

— Ei, păi de aia ești meșteră să tragi sforile.

— Iar tu cu trei minciuni ai să mori de foame, asta s-o știi de la mine, că lumea trăiește din minciuni. Eu sînt gata să-ți vînd cîteva minciuni.

— Tacă-ți gaița, cumătră, degeaba-mi descînți, că eu mă mulțumesc cu ce am învățat de la părinții mei, n-am trebuință de învățătură de la străini. Știu că tu în găina vecinului vezi o curcă. Mai bine să mergem la via popii.

— Să mergem, cumătră, dacă n-avem altceva de făcut și au trecut prin țarini oprindu-se în marginea viei. În capătul ei era un alîngari cu boji și ierburi. Vulpea pitiș înainta, iar ariciul urmînd-o încet, încetișor. Mîncară ei bine la vială, braojhină, țîța oii, coarnă, tămîioasă și alte soiuri de struguri de li se umflase burta ca cimpoiul.

Cînd să plece, vulpea căzu jos într-o fîntînă. Se uită în sus la arici plîngînd și rugîndu-l:

— Ariciule, spune-mi o minciună și scapă-mă de la moarte. Că mă omoară popa.

— Nu pot, cumătră, că dacă-ți spun o minciună, mai rămîn cu două și atunci ce mă fac, nu am decît să mor dacă-n lumea asta nu se poate trăi

decît din minciună. Tu știi destule, scoate una din carul tău și scapă-ți blana de la argăsală.

— Cumătre, nu e vreme de glumă, îți cer numa o minciună să-mi spui și ca o roabă te-oi asculta toată viața, numai scapă-mă din mîinile popii.

— Prefă-te că ești moartă. Popa o să te vadă așa cum miroși ca dracu, o să te arunce afară din groapă, atunci tu s-o iei fuga prin aluniș, pînă-n vîrful din grindiș.

Cînd veni popa, privi în fîntînă și văzu vulpea moartă. Se scobori la ea și după ce o măsură cu luare-aminte, își dădu seama că e moartă, o luă de picioarele de dinapoi și o aruncă de-azvîrlita afară, zicînd:

— Ei cumătră, ți-am făcut facerea, vezi așa e cînd taica popa veghează, nimenea nu cutează! O să fac un cojoc pentru coana preoteasă să se mire întreg satul! Dar cînd ajunse la baza fîntînii, văzu vulpea cum se grăbește spre pădure.

Aaa, vicleano, bată-te Dumnezeu, mă înșelași! Îmi cazi tu al'dată la mînă. De vie am să te jupoi, că-mi prăpădiși averea, păcătoaso.

Al'dată, iar vine vulpea cu ariciul să mănînce struguri pe ales. Mîncară ce mîncară și cînd să plece, ghinionul vulpei să cadă iar într-o capcană făcută anume de popă.

— Aoleo, cumătre m-am dus pe apa sîmbetei, de-acum nu mai am scăpare, mai spune-mi o minciună că mor aici cu zile și e păcat, că nimănui nici cel mai mic rău n-am făcut.

— Nu pot, cumătră, că mai rămîn cu o singură minciună și cu asta n-am să pot trăi o viață întreagă. Da nu fi zgîrcită dezleagă disagii tăi cu minciuni și scapă-te de la greaua osîndă.

— Ajută-mă, cumetre arici, că ce-mi vei cere aceea îți voi dărui. Spune-mi încă o minciună și scapă-mă te rog!

— Bagă de seamă, de data asta popa n-are să te arunce afară. Te prefaci că ești moartă. Popa are să-ți lege picioarele. Te va duce acasă și te va arunca într-o sobă, unde copiii îți vor dezlega picioarele. Tu să fugi, nu prin față, ci prin sobele din dos, că are niște cățele afurisite și te jumol de piele. Și abia sfîrși vorba și taica popa fu la gura groapei. Cînd o văzu, își mîngîie barba de bucurie.

— Păcătoaso, tot am pus eu mîna pe tine. Vezi dacă umbli la secerat pe unde n-ai semănat! De-acum nu mai scapi, că o să te leg eu zdravăn. N-o să-ți mai meargă cu înșelătoriile. Îți pun eu pielea la murat!

După ce-i legă picioarele, o aruncă afară, o luă pe băț și o dusă acasă la preoteasă. O aruncă jos pe podea. Toți se bucurau mîngîindu-i blana. Copiii însă n-au de lucru, îi dezleagă nojița și vulpea țîști, peste fereastră la sănătoasa prin garduri și ogrăzi, urmărită de o grămadă de cîini de asurzise mahalaua cu lătratul.

Pînă aci îi merseseră vulpii toate ca pe sfoară. Da băgă de seamă ariciul că vulpea eria cu ochii în patru și tăcea ca un tăciune cutrupit cu cenușe în vatra focului. Nu-i scotea cu cleștele o vorbă din gură.

Veni iar vremea să plece la via popii. O luară domol pe cărare și se ospătară cu luare-aminte. Cînd să plece, al naibii ghinion, căzu în fîntînă sărmanul arici.

— Cumătră vulpe, de două ori te-am scăpat de la moarte spunîndu-ți două din cele trei minciuni cu care trăiesc pe lume. A venit rîndul să-mi spui

și tu o minciună ca să mă scapi de la hapsînul de popă, care îndată ce mă va vedea îmi va da cu parul în cap, făcîndu-mă una cu pămîntul.

— Lasă, cumetre arici, că mai ai o minciună și o să scapi cu aia.

— Bine, cumătră, dar cu ce voi trăi pe urmă, cînd fără minciună zici că nu se poate trăi?

— Ei lasă, să ajungi tu acolo, că te descurci tu, așa-i spuse vulpea.

— Te lăudai că toată viața ai să mă asculți ca o roabă și acuma nu-ți pică o lacrimă pentru viața mea!

— Cumătre, nu-ți pierde firea, că toate de sus sînt lăsate, că nu e varză să nu se roază. Toți la urma urmei o să pierim.

În acest timp se auzea popa înjurînd și bîestemînd că iar ariciul și vulpea l-a păgubit.

Atunci ariciului îi trece prin minte ca un fulger a treia minciună și zice cumetrei:

— Apleacă-te, scumpa mea, să ne sărutăm și să facem iertăciunea, ca să mor cu inima împăcată că nu ești supărată pe mine. Vulpea, aplecîndu-se să fie sărutată, răspunse:

— Rămîi cu bine, cumătre, și pe lumea cealaltă să-ți fie calea cutrupită cu flori și struguri din via popii.

În clipa aia, ariciu prefăcîndu-se c-o sărută, o apucă pe vulpe de bot cu dinții și vulpea de durere sări în sus, din fugă dîndu-l pe taica popa cu cracii-n sus. Taica popa buimăcit crezu că vulpea îi fură de-acum strugurii cu coșulețul.

— A, fa, cața! Pînă ieri mă furai de una, da acuși îmi cari strugurii cu tîrna. Vulpea, neputîndu-i răspunde îi răspunde ariciul din fugă:

— Ei, taică popo, cînd pe lup de gît l-apucă, iar pe porc de bot, nu mai are scăpare.

STĂPÎNUL ZGÎRCIT ȘI MĂGARUL

Cică a fost odată un stăpîn zgîrcit, care avea un măgar.

Stăpînul mergea cu măgarul la tîrg cărîndu-și în fiecare zi mărfurile și avea mari foloase de pe urma dobitocului.

Cînd ajungea acasă, măgarul îi cerea stăpînului să-i dea oțîră demîncare, că nu mai poate de foame.

Stăpînul, care ținea cu orice chip a se îmbogăți de pe spinarea măgarului, nu-i da nici zob și nici fîn, și ținea măgarul numai cu paie, astea fiind mai ieftine.

Măgarul, care simțea că i se apropie sfîrșitul, slăbindu-i puterile, își rugă stăpînul să-i dea și fîn, nu numai paie, dacă dorește să-i mai fie de folos.

Auzind stăpînul acestea, se gîndi să meargă la oraș și să cumpere măgarului ochelari de culoare verde. Și de aci înainte ori de cîte ori îi da măgarului paie, îi așeza cu luare-aminte ochelarii, iar măgarul mînca cu poftă cînd vedea că stăpînul îi da fîn.

Cînd intra stăpînul în grajd, își îmbia animalul, zicîndu-i:

— Măgarule, mîncă fîn,

De la bunul tău stăpîn!

Silindu-şi măgarul la poveri grele, sărmanul dobitoc îşi lăsă odată stăpînul chiar la mijlocul drumului cu marfă, căzu jos şi muri.

Îl plînse atunci stăpînul, dar ce folos că-i rămăseseră clăile de fîn neîncepute, că măgarul nu mai era chip de înviat.

Şi aşa pieri şi ăst măgar, ca şi alţi mulţi măgari, care cred în spusele stăpînului şi nu ştiu că cel ce ascultă la minciunile stăpînului, e ca cel ce paşte la vînturi.

ÎNŢELEPCIUNEA URSULUI

Undeva, într-un sat departe la munte, trăia un meşter lemnar. Cum era de felul lui sărac, se hrănea din ce cîştiga cu chisăru, cu toporul şi cu firizul, era azi aici, mîine colea. Lucra din sat în sat şi era mulţumit de cele ce agonisea. Sara se-ntorcea să doarmă la casa lui. Odată, pe cînd se-ntorcea el să doarmă, venind de la lucru, îi ieşiră-nainte o grămadă de lupi. Lupii adunaţi în haită, urlau de înfiorau pămîntul! Lemnarul cum zări lupii, de frică fugi şi se urcă într-un copac mare stufos. Ca maistor ce era, avea la el fel de fel de fterotenii: chisăr, firiz, bardă şi altele. Lupii lihniţi de foame cum îl văd se reped la el, dar n-au ce-i face decît să dea ocol copacului.

Omul, de frică, dete să se suie mai sus pe vîrf, să fie mai sigur că acolo nu-l ajung lupii, aşa îşi făcu el socoteala. Cum încercă să urce mai sus, simţi că cineva îl împinge cu palma-n cap să stea pe loc. Mirat şi speriat privi-n sus să vadă ce este. Cînd colo, în copac, deasupra de el, un urs mare cît un bivol! Cum privea ursul, ursul îi punea mîna-n cap şi-l îndesa-n jos! Lupii tot căutau pe sub copaci să dea de om să-l mănînce, dar nu-l găseau. Cînd îl văzură, sus, buluc pe lîngă copac. El iar se uita la urs, ursul din nou îl îndesa-n jos să nu se mişte, ca să plece lupii.

Şi cum sta aşa, nu ştia ce să facă să scape cu viaţă. Greu la deal, şi greu la vale. Sta aci ca-ntre ciocan şi nicovală. Dacă scapă de la lupi, nu scapă de la urs! Se gîndea el. Iar priveşte-n sus, doar s-o urca ursul mai sus, dar ursul nu vrea şi-l îndesă iar cu laba-n jos.

La urma urmelor puse mîna pe firiz şi tăia creanga pe care şedea ursul speriat de lupi. Cum începu să rîşcîie, ursul pricepu gîndul necurat al omului şi-l îndesă-ncet cu laba să-şi bage minţile-n cap. În om însă a puiat diavolul, el tot rîşcăie-nainte cu ferestrăul pînă ce căzu ursul jos în mijlocul lupilor. Lupii se năpustiră pe el şi-l sfîşiară-n bucăţi. Dar dacă se săturară, trăgeau nădejde că şi la om o să-i spargă foalele şi o să se-nfrupte şi din carnea lui. Lupii îşi făcură arţag sub copac şi rămaseră aci zile şi nopţi. Omul mîncă scoarţa de pe copac parcă era iepure şi ca prin minune trecu un călător cu cîini şi armă pe lîngă copac. De foame şi de sete, abia-i putu cere ajutor. Călătorul, după ce ascultă întîmplarea, îl mustră zicîndu-i:

— Omule, la nevoie şi fiarele se-mprietenesc cu omul ca să scape cu viaţă. Ursul este un animal cuminte şi aici mai înţelept ca omul s-a dovedit.

Dacă ascultai de urs, lupii plecau şi voi vă vedeaţi de treabă. Aşa, dacă nu treceam pe aici, îţi rămîneau oasele înşirate prin acest copac. De aia, altă dată să nu mai umbli cu capu-n sac.

IV

SNOAVE

PĂCALĂ ȘI TAICA POPA

Au fost trei frați surumași într-un cătun și nu aveau nici de mîncare, nici de purtare.

Cel mai mare zise către frații cei mici:

— Fraților, să ne ducem și să ubidim de lucru că leșinăm de foame și murim de frig în ciolanele goale.

— Bine, să ne grăbim, ziseră ceilalți doi.

Își luară traista și ciomagu și fiecare o apucă pe unde le tăie capul.

Cel mare merse, merse și ajunse la un cătun și dete de un popă.

— Ce ubidești, feciorule, prin cătunul nostru?

— De lucru, răspunse băiatul.

— Dar știi să paști oi?

— Știu!

— Atunci să ne ogodim și cît ceri?

— Eu nu mă tocmesc, ci mă bag argat pe degeaba.

— Cum pe gratis?

— Da, pe gratis! Numai una să ne învoim, cine se imserină să-i scoatem o talpă de opincă din spate, fără supărare.

Așa se învoiră și dimineața, popa-l sculă cu noaptea-n cap, zicîndu-i:

— Hai, feciorule, că turma e mare și zbiară oile de foame. Scoate oile din țarc și să le duci cîntîndu-le și jucîndu-le în vîrful muntelui.

— Am să le duc, părinte, răspunse feciorul, să le satur!

Ajunse cu turma în munte, le închise în strungă și le frînse cîte un picior la fiecare, lăsîndu-le să șchioapete. Se apucă să mănînce mămăligă cu brînză și ceapă după care se culcă la umbra bradului. Cînd se lăsă seara, luă oile și le mînă la popa acasă. Cînd îl văzu popa cu oile flămînde și șchioapete se răsti la slugă, de parcă intraseră toți dracii în el.

— De ce șchioapătă oile, băiete? De aia te hrănesc și îmbrac să mă sărăcești? Și începu popa să se vaite și să ofteze de ciudă și mîhnire mare. Dar feciorul, văzîndu-l așa-i zise:

— Cum, părinte, te înveninași pe mine? Nu dumneata ai zis să merg cu oile jucînd și cîntînd? Iată, toate oile joacă-n trei picioare. Nu-ți place?

— Ba-mi place, cum să nu!

Ce se vorbi el cu preoteasa să nu-l mai trimită cu oile, ci cu porcii.

În zori îl sculă iar:

— Deșteaptă-te, feciorule, că azi ai să te duci să paști porcii la munte la jir și la ghindă și rîzînd să aduci porcii acasă că nu-ți mai dau mîncare.

Cum ajunsă în munte, închisă porcii într-o peșteră, se puse pe mîncare de coricove și se odihni la umbră. Cînd se sculă luă cuțitul și tăie gingia de jos de la fiecare porc, făcu o friptură și se sătură.

Mergînd el spre cătun cu porcii, lumea se crucea și se mira cum se face că toți porcii merg rîzînd. Cînd la poartă-l aștepta popa. Văzîndu-și porcii-i zise:

— Ce le făcuși, măi băiete, de-i cisnoviși, și-i cebăluiși ca dracu.

— Așa cum ați poruncit, părinte, am sosit cu porcii rîzînd!

— Of! of! of! mă bagi de viu în pămînt!

— Cum sfinția-ta, te înveninași?

— Da de unde! Nu e nici o supărare, îi răspunse prefăcut popa.

Se duse în casă la preoteasă văitîndu-se:

— Vai de mine, muiere, ce ne facem? Ăsta nu numai că tunde, vorba aia oaia, dar îi ia și pielea! Ne-am dus pe copcă, să știi!

— Asta-ai vrut-o tu, omule, de-ai suit pe dracu pe casă.

Stau în loc și mă gîndesc cum o s-o mai nimeresc!

— Hai să-i scriem o scrisoare să plece, să fugă din casa noastră. Și-i scrie așa:

— Scriu la tine,
Vai de mine!
Cînd îi vedea slova mea,
Să fugi încotro-i putea!

Fecioru-i scrise și el pe ușe:

— Ușa-i a mea,
Casa-i a ta!
Pleacă sfinția-ta,
Că e vai de steaua ta!

Dacă văzură, ce văzură, se hotărîră să-și ia lumea-n cap și să plece din casă!

— Să plecăm, popo, că parcă ai avut mintea-n călcîie cînd l-ai luat slugă pe Păcală. Mă prostule, tu nu vezi că ăsta te scapă din foc și te bagă-n lac?!

— Atunci să fugim, preoteasă, să scăpăm măcar nejupuiți de vii.

Își adunară toate boarfele în doi saci mari și la cîntatul cocoșilor fugiră cu voia lui Dumnezeu, unde-o da sorocu și norocu. Păcală auzi tot ce pregăteau pe sub ascuns stăpînii și înainte de cîntatul cocoșilor aruncă părțalele afară și intră el în sac. Cum cîntară cocoșii, ridicară sacii pe măgar și se duseră în lume.

— Iacă, mă popo, ce-mi făcuși, plecarăm de la moară la rîșniță; se vede c-o să-ți fie de cap.

— Mai lasă-te de blesteme, că dăm la belele, preoteasă, îi zise popa. Mai bine roagă-te lui Dumnezeu pentru oricine, să-ți dea și ție bine! Dar preoteasa da tot înainte cu ocări și sudalme de înnebuni pe popa. Și așa mergînd în neștire deteră de un păcurar cu o turmă mare de oi și niște cîini răi.

Cîinii, cînd văzură măgarul, se luară după el. Măgarul se sperie de cîini și o luă la fugă pînă se răsturnă samarul de pe el de să dusă de-a berbeleacul la vale.

Pe Păcală, mai de voie, mai de nevoie, îl podidi lipsa și din sac începu să curgă unt.

Cînd văzu preoteasa curgînd unt din sac, îi zise:

„Cinge barba, părinte, că s-a spart oala de unt și nu mai rămîne". Popa întinsă barba și o muie cu unt:

După o așa nefericită întîmplare, iar cu sămarul sus pe măgar și zi-i înainte! Lui Păcală îi veniră alte nevoi și începu să vorbească singur ca nebunii:

Părinte, părinte!
Cu un pic de minte!
Mult e pîn' la rai,
Lungă-i calea, vai!
Dar pînă la iad,
E numai un gard!
Și ala-i tot spart,
Hai acolo-ndat!

Cînd auzi popa asemenea cuvinte, crezu că e vreun sfînt care-l cunoaște și i-a intrat în sac! Își netezi barba, grăindu-i:

— Cum este, doamne sfîntule, acolo?

— Un sfînt sfîntuleț,
Din fire glumeț!

Popa, cînd auzi, opri măgarul și coborî samarul. Cînd dezlegă sacul văzu capul lui Păcală și căzu jos leșinat:

— Vai, vai, vai!

După cine dai!
După necuratu,
Și după spurcatu!

— Cum părinte, te înveninași?

— Aaaa! cum o să mă supăr, feciorule, abia am așteptat să te văd! Și după asta iar se împăcară!

Popa se sfătui cu preoteasa să-i facă de petrecanie noaptea. Merseră ei pe înserat și se culcară pe margine de rîu cu preoteasa la mijloc, așa cum se înțeleseseră.

Peste noapte se sculă Păcală, puse preoteasa la margine, iar el se culcă la mijloc. Cînd se deșteptă popa o picni pe preoteasă; preoteasa-l picni pe Păcală care se rostogoli-n apă și se-necă!

Bucuros popa că a scăpat de dracu, o mișcă pe nevastă, zicîndu-i:

— Hai, preoteasă, scoală-te să fugim, că ne scăparăm de dracu, de porcu ăla de Păcală! Atunci Păcală grăi mulțămit:

— Cum, părinte, ce vorbă e asta?

— Aoleu, preoteasa mea! și zdup după ea, de-i rămasă pe deasupra numai potcapul.

Păcală de pe țărm îl privea, supărat că nu i-a tăiat plotoage de opinci de pe spinare și mîngîind urechile măgarului, zise cu glas tare să-nțeleagă și asinul:

„Hehei! dacă ar ști omul, să creadă în Dumnezeu, dar nici pe dracu să nu-l uite!"

PĂCALĂ ŞI POPA

Odată Păcală s-a lăsat de lene şi de flămînd ce era a pornit-o în lume să se bage argat la vreun bogătaş. Merge el pe un colnic şi se întîlneşte aşa din întîmplare cu un popă.

— Sărut mîna, taică popo!

— Să-mi fii sănătos, băiete, da încotro?

— Merg în lume, poate găsesc un popă cu inimă să mă ia argat!

— Cum te cheamă, măi băiete?

— Nu ştiu, dar de cînd m-am pomenit, lumea-mi zice Păcală.

— Cum, tu eşti Păcală? Tu eşti ăla care ai păcălit toată prostimea şi vrei şi pe mine? Mi-a spus mie coana preoteasă să mă feresc de Păcală, doar n-or fi intrat diavolii-n mine să-mi iai minţile şi să te iau argat la curtea mea. Du-te, băiete, sănătos, că deşi am nevoie de argat, pe Păcală n-am să-l iau nici în ruptul capului.

Păcală ştie pe ce cale merge taica popa, îi taie calea şi iar îi iese înainte.

— Sărut mîna cea sfîntă, taică popo, iată că iar ne întîlnirăm.

— 'Tu, bătu-l-ar crucea, iar mi-a ieşit în cale! Fugi, măi băiete, fugi, că nu te iau, cu tu eşti piaza rea.

— Bine, părinte, eu mă duc, dar vă spun că altă slugă n-ai să găseşti.

Popa plecă înainte. Păcală, hoţ de felul lui, îi taie calea şi iar îi iese înainte.

— Bună ziua, taică popo, iată că iar ni se întretăiară drumurile. Oricum dai nu scapi de mine şi gata!

— Aşa este, băieţaş, de dracu şi de femeie nu se poate feri omul, că odată şi odată tot îi taie calea.

Apoi dacă pe unde merg tot de Păcală dau, n-am ce face! Ce mi-o fi scris, în frunte mi-o fi pus! Te iau argat că n-am încotro şi gata. S-au tocmit şi s-au întors amîndoi voioşi acasă.

A doua zi, popa i-a spus că-l ştie din fire poznaş şi ar vrea să se facă om şi să se lase de drăcii:

— Măi băiete, spre binele tău, ca să nu te bată Dumnezău şi să te procopseşti, lasă-te de drăcovenii. Mă, ştii cum eşti tu?

— Nu!

— Eşti ca diavolul care-şi ţine capul în poalele mă-si şi cu coada răstoarnă carăle oamenilor cu bunătăţi pe şusele.

— Vai de mine părinte! Nu mă crede chiar aşa! N-oi fi eu călugăre, dar nici uşă de biserică nu-s! Ai să vezi că slugă ca taica popa nimeni n-are-n sat.

Plecară cu ziua-n cap la lucru. Păcală leneş de felul lui, să crape de ciudă nu alta. Popa dă cu sapa de două ori, Păcală dă cu sapa o dată; doar nu e moşia lui! Ştie el ce face! Se aşează să facă prînzul ţigănesc; popa ia de două ori şi Păcală ia o dată. Păcală mănîncă un ou, popa ia două ouă. Păcală rămase flămînd, îşi ia inima-n dinţi şi-i zice-n faţă popii:

— Taică popo, oare este frumos să iei dumneata de două ori, iar eu o dată? Dumneata să iei două ouă, iar eu un singur ou?

— Vezi, taică Păcală, iei cu lingura, precum dai cu sapa. Eu am numărat de cîte ori ai dat cu sapa şi atîtea linguri ţi-am dat.

Apoi s-a aşezat la umbră să puie capul pe o brazdă să se odihnească oleacă. Acum Păcală doarme de două ori, iar popa o dată.

Vine popa la Păcală şi-l roagă să se scoale.

— Hai, bre taică, scoală-te că ne-apucă sara cu locul nesăpat!
— Mă scol, taică părinte, dacă-mi dai desară două ouă, să mă satur şi eu.
— Desară te duci şi-i ceri două ouă preotesii, auzi!
— Aud şi mă scol la treabă, ca să vedeţi că nu sînt leneş şi prost precum par!
Dă el cît dă în pămînt cu sapa şi spre seară îi cere voie popii să se repeadă la preoteasă să ceară cele două ouă.
Se coboară în sat şi-i cere preotesii cele două iepe să se ducă la tîrg cu ele să le vîndă.
Preotesii nu-i vine să creadă de cele ce aude şi ca să se adeverească, se suie-n geamlîc şi strigă tare la popa care săpa pe coastă:
— Taică popo, ascultă! Să i le dau pe amîndouă?
— Amîndouă, amîndouă!
— O fi înnebunit popa, alta n-am ce zice! Să vîndă el iepele acum în toiul lucrului de vară. Îi dădu iepele, Păcală, încălecă pe una şi dus a fost, unde a dus, vorba aia, mutul iapa!
Sara cînd află popa că a fost păcălit, ia un cal şi fugi după el spre tîrg. Dar ia-l de unde nu e!
Pe drum Păcală cu două iepe se întîlneşte cu un ţigan.
— Ce eşti, arămilă, aşa tuciuriu, îl întreabă Păcală.
— Îţi dau tot ovăsu din traistă să-l dai la cai dacă-mi dai o coloare albă.
— Bine, frate, fie! Dă-mi ovăsul! Ia ovăsul şi-i dă la cai. Iar pe ţigan se apucă să-l frece pe faţă cu o gresie de-i luă un rînd de piele. După aceea el se urcă pe iapă, iar pe ţigan îl trimite să se uite în oglinda unui izvor să se vadă cît e de frumos.
Cînd se uită şi se vede tot jupuit şi jumulit mai rău decît o găină, scoase cuţitul să-i verse maţăle; însă Păcală o luase de mult la sănătoasa.
Pe drum se întîlneşte cu un ţăran care mergea tot la tîrg cu o fucie plină cu răchiu vechi.
— Cît cei pe fucia asta, muntene?
— Cît ne ogodim! zise negustorul.
— Să-i vedem gustul!
— Poftim tegliciu şi trage o înghiţitură.
— Lasă, negustorule, că o-ncerc pe la slăvină. Mă pricep eu!
El scoate cepu, acesta-i cade jos, ţuica se varsă şi pînă să găsească omul cepul, butoiaşul era gol!
Cînd se vede cu o aşa pagubă, încalecă şi fuge. Lîngă o baltă vede fugind din urmă trei inşi după el.
El leagă iepele într-o pădure şi coboară de se nămoleşte ca porcul pe haine şi pe faţă, aşa că nimeni nu-l mai cunoştea că el este Păcală.
Iese-n marginea satului şi se vaită că l-au jefuit hoţii şi l-au aruncat în baltă. Toţi cei trei, popa, arămiul şi negustoru de răchiuri îl dăruiesc cu cîte ceva şi-l blestemă toţi pe Păcală. Dar vorba aceea, păcatele-s pe oameni şi nu pe buturugi!
Negustorul cu tuciuriul se duc înainte spre tîrg să-l prindă pe Păcală, iar taica popa rămîne cu el să-i dea o mînă de ajutor, ca orice creştin.
— Ştii ce e, taică popo, hoţii ăştia o să ne fure tot; cum au tunat în sat, i-am văzut cum ne prăpădesc. Mai bine dă-mi odăjdiile şi ţine ţoalile mele, ca să-i văd eu cine sînt tîlharii ăştia care ne lasă săraci! Schimbă ţoalile cu odăjdiile şi aleargă în sat.

Cînd în sat, o molimă dăduse în porci și-n vaci de mureau pe capete. Păcală fuge-n sat și cere să bată primarul toba că are să spună o vorbă mare! Se adună tot satul și cască gura la Păcală.

— Fraților, știți voi de ce a dat boala în găini, porci și-n vaci?

— Nu, nu știm!

— Ei bine, eu știu! Și dacă mă ascultați scăpați vitele de moarte și noi de sărăcie. Mă auziți!

— Auzim, auzim, grăiră oamenii, cu fețele pălite de soare și de necaz.

— Dracul din baltă v-a adus boala-n sat. Mergeți cu topoare, cu chisăre cu măciuci și înecați-l că de la el vi se trag toate ponoasele.

Oamenii, turbați de mînie, pun mîna care pe ce apucă și drept la baltă se opresc.

Taica popa cum îi vede, bucuros că îi vin în ajutor să-i prindă pe hoți le zise din baltă:

— Încolo sînt hoții, încolo!

— Ba încoace sînt hoții! zise gloata nebună. Îl bătură bine și-l înecară în mocirla din marginea satului de se duse pomina.

PĂCALĂ ȘI HOȚII

După ce i-au murit părinții lui Păcală și drept moștenire i-au lăsat o curea de pămînt în cioacă și o capră, toată lumea din sat îl pismuia socotindu-l om cu stare și avere. Nu da o dată cu sapa-n țarină și cu capra se plimba prin tîrguri ca vodă prin lobodă, pînă ce începură sătenii a-l pizmui și a-i zice pe față:

— Măi Păcală, tot ești singur cuc, dă-ne cureaua de pămînt și capra și noi te ținem pe făsui și mălai, fără să ridici un pai de jos toată viața! Păcală se chizni oleacă și le răspunse:

— Oameni buni, văd că vă doare inima după mine și-mi vreți binele, vă fac poftele și plăcerile, vă dau cureaua de pămînt și capra, iar eu o să colind din ușă-n ușă, ca la niște frați. Zis și făcut! Îi luară pămîntul și capra și-l puseră la mîncare de post nu numai miercurea și vinerea, ci în fiecare zi. Și dă-i cu ceapă, dă-i cu urzici, dă-i cu varză acră, dă-i cu ardei iute, dă-i cu prune crude, dă-i cu păsat nesărat, pînă ajunsă Păcală slab ca un țîr, galben ca ceara, tocmai bun să nu mai intre-n iarnă și să-l ducă drept la gropniță.

Într-o zi, oamenii își puseră-n gînd să-i facă vînt din sat! Îl chemă chinezu zicîndu-i:

— Băiete, ajunge, satu nu te mai ține pe bere și pe mîncare; pune brînca și muncește dacă vrei să ai în traistă. De mîne ia sapa, de nu o să paști troscot pe uliți!

— Bine, dar era înțelegerea altfel zise Păcală.

— Altfel, altfel, dar nu vezi că țarina ta nu dă pic de rod! Că a copt-o soarele și e tare ca tuciu?

— Dar cu capra, ce faceți?

— O s-o tăiem pe Cîrnelegi.

— Și o să-mi dați pielea?

— N-o să-ți dăm pielea că e bună de obiele, dar o să-ți dăm douăzeci și două de șiruri de căcărezi, fătate de capra ta, să le vinzi și ce-oi cîștiga al tău să fie cu alal.

— Bine, fac așa cum poftește primăria, numai să nu vă supărați că n-am ce să vă mai dau, că n-am altă avere că v-aș da-o și pe aia.

— De bună seamă că bucurie n-avem de pe urma ta, dar o s-o înghițim în sec, doar ne mîncași un an mălaiul degeaba.

Păcală-și luă traista-n băț și pălăria așteptînd mărgelele. A doua zi, dis-de-dimineață cine bate-n stîlpul cocioabei? Oamenii din sat cu cele douăzeci și două de șiruri de mărgele. Pe fiecare ață erau înșirate cîte treizeci și trei de gogolii de căcărezi de capra lui.

— Ține, măi Păcală, vinde mărgelele dacă vrei să prinzi osînză-n satu ăsta.

— Mulțămesc, fraților, și Dumnezău să vă ajute precum vă e gîndul. Își luă mărgelele-n băț și plecă fluierînd să le vîndă la tîrg. În marginea orașului, într-o mahala, îl oprește un moșneag cu barba albă și desculț, zicîndu-i:

— Bună ziua, băiete, încotro cu marfa?

— Iaca la tîrg, mi le-a dat dom' primar să fac parale pe ele!

— Și cum te cheamă?

— Păcală!

— A, tu ești ăla ce păcălești și pe cei bogați și pe-ai săraci?

— Eu, moșnege, mai fac și eu cîte una vrută și nevrută.

— Vino și trage la mine să cinezi și să te ospătez pe doi bani.

— Vin, că și așa a-nserat!

Și a intrat în casa moșneagului. Moșneagul, noaptea îi ia mărgelele și le bagă într-o căldare cu aur topit. Cînd se scoală el dimineața cu noaptea-n cap, nu bagă de samă strălucirea mărgelelor, le înșiră pe băț și pleacă fluierînd de parcă toată lumea era a lui. Ajunge în fața palatului pașei, îl vede pașa cu mărgelele strălucind pe băț, și-l strigă:

— Hei, tu ăla-ntr-o ureche, ia vino-n palat!

— Care eu?

— Tu, nătăfleață, doar nu eu?

Și se sui, îi luă pașa mărgelele, le-ntoarsă pe față, le-ntoarsă pe dos, zicîndu-i:

— Bună marfă, bre! Cît ceri?

— Cît vrea boieru?

— Poftim o pungă cu treizeci de taleri de aur, ești mulțumit?

— Mulțumit, boierule! Aruncă punga-n sîn și se opri drept la un pitar să-și cumpere simit. Își cumpără cioareci de dimie, pălărie giubea și un măgar. Se-ntoarsă-n sat să le mulțumească locuitorilor că au avut inimă bună. Trage la primărie și zice:

— Chinezule, mare mulțămire pentru mărgele! Uite o pungă cu treizeci de taleri dobîndii de la pașa! Dacă le vindeam împăratului, eram pricopsit pe viață! Primarul căscă ochii mari, gata să leșine de ciudă!

Cînd auziră sătenii pe ce chilipir te poți îmbogăți, în frunte cu primarul o luară razna după gogoloaie de capră, de oaie și de iepuri. Le înșirară pe ață, se urcară pe măgari și înainte de cîntatul cocoșilor, plecară în cetate de rămase satul pustiu numai cu Păcală. Cînd se sculă Păcală, satul mort! Își luă măgarul și plecă iar la oraș, că i se bătea ochiul drept. Îngroapă banii și apucă pe alt drum. Merge el cît merge, cînd la o fîntînă dă măgarul să bea apă. Acolo o păpușă uitată pe o piatră. Căscă ochii mari, poate vede

picior de om. Dar nu e ţipenie de om; pădure, pădure şi iar pădure! Pe jos însă vede urme. Ha, ha! zice el, va să zică o femeie cu o fetiţă, pe o măgăriţă chială! Unde s-o fi dus în cea pustie şi nu-şi mai bătu capu îndreptîndu-se către oraş să-şi cumpere un fluier.

Cînd la marginea cetăţii, paşa însoţit de ostaşi şi ceauşi aleargă cu gurile căscate, toţi vineţi de supărare. Şi cum îl zăriră, îl opriră:

— Măi băiete, cine eşti?

— Sînt Păcală, boierule! Nu mă cunoşti?

— Am dat de belea, băiete!

— Ce belea, boierule?

— Mi-a furat cadîna jumătate din mărgelele tale.

— Şi cu fetiţa?

— Da şi cu fetiţa! Da ce tu le-ai văzut?

— Nu, boierule!

— Bă le-ai văzut, nu mă face prost!?

— Erau pe măgăriţă oarbă, iar fetiţa cu păpuşa?

— Baş cum zici. Tu le-ai văzut numai glumeşti?

— Să nu mă mişc din loc dacă le-am văzut.

— Atunci de unde ştii?

— Ghicesc!

— Puneţi mîna pe el şi puneţi-l la răcoare pînă spune!

— Pun ceauşii mîna pe Păcală şi drept la închisoare cu el.

Vine paşa oftînd şi înjurînd!

— Măi Păcală, spune măi cum de zărişi cadîna?

— Zău, boierule, n-am zărit-o, dar după semne, aşa este cum spun.

— Şi-ncotro a luat-o, băiete?

— Hai să-ţi arăt! Îl scoasă pe Păcală de la răcoare, îi dădu cal şi sabie şi hai la locul cu pricina! Ajung la fîntînă, Păcală zice:

— Vedeţi urmele de copil şi de femeie pe nisip?

— Văd!

— Vedeţi păpuşa uitată?

— Văd!

— E semn că avem de-a face cu o mamă şi o fetiţă!

— Dar de unde ştii că e măgăriţă şi nu e măgar? De unde ştii că e şchioapă şi oarbă cînd nu le-ai văzut? Şi merseră mai departe.

— Vedeţi boierule! Aici măgăriţa s-a dat în poiană, uite era şchioapă de piciorul drept că urma e mai adîncă şi înşurubată. Şi mai vedeţi că a păscut pe dreapta că pe stînga era oarbă.

— Aşa este întocmai! Se gîndi paşa, ăsta este cel mai mare înţelept din împărăţie. Dacă îmi găsesc muierea, îl iau la palat. Merseră ei o zi, merseră două şi a treia zi urmele măgăriţei o luară în pădure. Şi după urme se duseră şi intrară într-o peşteră unde se ascundeau nişte hoţi vestiţi, mari lotri. Hoţii cum îi văzură puseră mîna pe ei, îi legară burduf şi dă-i cu ei la ispiteală şi descoseală unde ţin comorile şi bogăţiile.

— Pe cine căutaţi în ţara hoţilor, zise starostele lotrilor.

— Caut muierea! zise paşa.

— Ce-ai cu muierea?

— Mi-e dragă ca ochii din cap şi am o fată cu ea!

I-o aduseră-n faţă. Cadîna cît îl văzu pe paşa îi căzu în genunchi sărutîndu-i carîmbul cizmei numai să nu-i taie capul şi s-o ierte c-a fugit.

— Asta e Emina! Emina! Vă dau ce vreți numai dați-mi-o!

— Ne-a mai dat unșpe șiruri de mărgele de aur, dumneata ce ne mai dai?

— Vă mai dau și eu unșpe, zise Păcală, numai dați-ne cocoana.

— Bine, vă dăm, numai că vreau în mînă mărgelele de aur!

Dar acu, e acu, cine să se ducă să ia mărgelele? Să se ducă Păcală, ia mărgelele și pe-aci ți-e valea! Să se ducă roaba la fel; singurul om de cuvînt rămînea tot pașa. Se duse pașa să aducă mărgelele! Cînd la întoarcere o să-l aștepte hoții pe pașă, o să-i ia mărgelele ca și cînd ei sînt alți hoți și o să-i zică să se ducă sănătos. Ajunge pașa gol pușcă, fără țoale, fără bani, fără mărgele, plînge și se vaită degeaba. Ajunge la hoți și le zice:

— Oameni buni, cum să vă zic! Pe drum m-au prins hoții, m-au dezbrăcat, mi-au luat portofelul și unșpe șiruri de mărgele de aur! M-au lăsat sărac și n-am alte mărgele. Fie-vă milă, dați-ne drumu ca să vă ajute Alah și să facem pace, să nu pun potere după voi!

— He, he, dăm și noi drumu, cum dai și dumneata la cei ce putrezesc în cetate și vreau dreptate!

— E drept ce ziceți, acu văd eu cît prețuiește libertatea, dar ce să mai fac? Dacă-mi dați drumu, fac dreptate!

— Măria-ta, zise Păcală, știi ce e? Scrie aici la ceauși să deschidă ușile închisorilor și eu în trei zile aduc douăzeci și două de șiruri de mărgele. Numai frații hoți să aibă și ei inimă largă.

— Avem, cum să nu, ziseră hoții, dar dacă în trei zile nu ne aduci mărgelele, te punem în țeapă domle Păcală, așa să știi!

— Înțeles, fraților, înțeles, Păcală nu e primar să n-aibă cuvînt!

Și a plecat de a dat drumu pușcăriașilor de la închisoare mai întîi. Pe urmă iar s-a dus în sat a scos un pol de aur și l-a dat primarului:

— Domnule primar, uite polu, dă-mi încă douăzeci și două de șiruri de mărgele să fac negoț, să ne-mbogățim, să ne pricopsim!

— Măi băiete, cine să ți le înșiruie că toți sînt cu oasele rupte. Cică ne batem joc de orășeni cu asemenea mărgele și ne-au lăsat leșinați după ce-au văzut marfa.

— Dați-mi ce vă cer și o să vedeți ce bani fac eu!

Trase el puiul de somn și la cîntatul cocoșilor cu mărgelele pe băț drept la oraș s-a dus. Da primarul după el să vadă ce face? Înseră și iar îi ieși un moșneag înainte:

— N-ai nevoie de conăcit că se lasă seara, nepoate, și eu am odăile mele și-ți cer doi bănuți!

— Ba cum să nu, moșule!

— Măi, tu ești Păcală?

— Eu!

— De cînd te caută feciorii mei, că iacă i-ai sărăcit, le-ai suflat aurul!

— Moșule, unde e căldarea cu aurul topit să-ți pun aurul îndărăt. Moșul deschisă ușa unei odăi:

— Uite, asta e! Păcală aruncă cele douăzeci și două de șiruri de mărgele în căldare.

— Acum somn ușor, zise el, și să nu fie cu supărare. Adormi bătrînul, dar Păcală, toată noaptea trage cu ochiul la odaie. Se sculă tiptil, tiptil, scoate cu o nuia șirurile de mărgele le așează pe bățul de aur și cu noaptea-n cap se urcă pe cal și drept la peștera hoților.

— Poftim șirurile de mărgele. Numără ei și cînd colo lipsește un șir.

— Blestematul ! zise Păcală, stiu unde e, dar n-o să vă puneți mintea cu un șir de mărgele ! Dați drumu pașei, cadînei și fetiței. Dacă nu vă blestem de ajungeți săraci lipiți pămîntului.

— Nu vă slobozim decît dacă puneți aici și pe-al douăzeci și doilea șir. Uite ce e ! Dacă în trei zile nu vii, îi tăiem capul pașei, cocoanei și copilei pentru un șir. Du-te și adu-l de unde știi.

Încălecă Păcală și dus a fost. Bate la ușa moșneagului suspinînd:

— Moșule, am avut și eu un șir de mărgele păstrat din moși strămoși și cînd am vărsat aurul în căldare mi-a căzut din nebăgare de seamă ! Mîine am nuntă și n-am ce să-i atîrn de gît miresei. Am căzut la necaz !

— Doamne sfinte, dar cum ai putut face una ca asta băiete, zise moșneagul ! Bagă mîna și scoate-ți mărgelele.

Păcală, de bucurie băgă mîna dreaptă și scoasă mărgelele. Cînd o scoasă, mîna strălucea ca soarele. O șterse, o frecă, dar de degeaba, mîna era de aur. Ajunse la hoți. Hoții pe el să le dea mărgelele că de nu, îl taie ! Le dădu mărgelele și vrea să plece. Cînd colo, un hoț văzu mîna la lumina lămpii că are mîna de aur ! Își ziseră ei: ăsta are putini și hîrdaie de aur; hai pe el să-l jumulim pînă spune tot.

Îi dădură drumul pașei, cadînei și copilei. Pe el îl înhățară.

— Să spui Păcală, cine are atîta aur de se scaldă-n el. El tace și nu zice cîrc. O să-l puie la cazne, dar degeaba. Mai marele hoților, un bărbos cu ochi de jeregai îl strînsă de chică mișcîndu-i fălcile din loc.

— Ce crezi, măi Păcală, că ne duci pe noi? Să ne duci acolo unde este comoara și liber ești pe vecie din partea noastră.

— Apoi ce să fac, cinstiți hoți, dacă n-am încotro ! Să mergem, ca la noapte să ajungem la comoară. Încălecară toți hoții și la marginea cetății bate Păcală la o poartă. Iese un moșneag cu barba albă, lovindu-i genunchii:

— Ce e, băiete?

— Băteam să-ntrebăm de conăceală, că uite venim de la drum lung greu și tare sîntem osteniți. Moșul îi privește mîna, Păcală face cu ochiul să vadă bărboșii din tufă, înțelege și răspunde:

— Sînt om sărac, dar un blid de făină l-om împărți frățește și tot bine fi-va !

Intrară la moșneag și așteptară să adoarmă. Intrară pitiș, pitiș, pitiș, se spălară în căldarea cu aur topit și înainte de cîntatul cocoșilor plecară.

Cînd se făcu ziuă, cei cincizeci de hoți erau negri, la față negri ca dracu din baltă, parcă ar fi fost spoiți cu păcură. Numai ochii le strălucea în scăfîrlie că le mai rămăsese puțin suflet nepătat.

PĂCALĂ CU PURCELU

Se zice că Păcală de leneș ce era se simțea bine și așa. Nu era el să se scoale și să-i cadă oalele din poală. De aceea într-o zi sta într-un foișor moștenit, tocmai la catul de sus, respirînd aerul curat al dimineții, fără să se sinchisească de ceilalți plugari care forfoteau după treburi.

Vecinul său fiindcă era o duminică frumoasă, tocmai grijea un purcel în obor și-l stropea cu mujdei de usturoi rostogolindu-l în frigare. Mirosul

pătrundea prin crăpăturile ferestrelor la Păcală care dormea somnul cel mai dulce de dimineață. Cu un furcer împinsă geamul să intre mirosul. Purcelul tocmai se copsese și din pielea rumenă ca racul, se suiau spre Păcală aburii dulci, de-i lăsa gura apă.

Ca să-l îmbie vecinul să coboare să guste pentru sufletul lui și sufletul morților, îl taie-n bucăți și-l puse-n tipsii mari gata de ospăț.

Mirosul și mai și, îl îmbiau să se scoale. Și Păcală își luă inima-n dinți și se sculă de pe priciul de lemn. Privi-n jos adulmecînd mirosul ce se urca spre cer în valuri, valuri, de s-ar fi scoborît pe scara cerului și sfinții la un asemenea ospăț. Vecinul său zărindu-l la fereastră-l chemă:

— Hai, măi frate Păcală, doboară-te jos să vezi ce gustos este! Păcală se gîndi, se răsgîndi și văzînd cîte scări are de scoborît răspunse:

— Lasă, frate-meu, că mă satur și de miros!

CUM A VÎNDUT PĂCALĂ VACA

Păcală și cu frate-său Tîndală au moștenit, după moartea părinților, o vacă. Își fac ei socoteala, o întorc și pe față și pe dos, cum să împartă vaca. S-o taie, nu puteau; s-o țină unul, nu voia celălalt. Ce făcură, ce nu făcură și-au zis, să ducă vaca la marginea satului și cînd s-o întoarce acasă, la cine a trăgea vaca a lui să fie. Zis și făcut.

Tîndală, ca om mai chibzuit în treburile gospodărești, era mai înstărit și avea și un grajd frumos. Se pune el și-l curăță, îl mătură ca vaca cînd l-a vedea să vină la el.

Păcală sta și se gîndea ce să facă? El avea un grajd neîngrijit ca un bordei acoperit cu pămînt pe care crescuse iarbă.

Cînd vaca intră în curte trasă drept la grajdul lui Păcală și începu să pască iarba de pe bordei. De bucurie, Păcală zise către frate-său Tîndală:

— Frate Tîndală, vaca mă iubește mai mult pe mine.

Frate-su, cum era hapsîn, nu se lăsă și se rugă de Păcală să vîndă vaca și să împartă banii și fiecare din partea lui să-și cumpere cîte o capră și așa să aibă pace bună între ei. Păcală se învoi pentru că avea inimă miloasă. Luă vaca și plecă cu ea la tîrg s-o vîndă.

Mergînd el la tîrg, trecu printr-o pădure cu vaca după el legată cu o funie, aude o cincheză cum cînta prin pomi: cing, cing, cing. Păcală crezu că-l roagă să-i dea vaca pe cinci galbeni. El îi răspunse:

— Nu vreau cinci, dacă vrei șase, bine, dacă nu, eu mă duc mai departe. Merse mai înainte și auzi o cioară care croncănea: gaaa! gaaa! gaaa! Cum o auzi Păcală se apropie cu vaca, crezînd că cioara îi zice:

— Dă-o-ncoa, dă-o-ncoa!

Atunci Păcală întrebă:

— Da cîți galbeni îmi dai pe ea?

Vîntul, cum sufla prin crengile copacilor, iată că foșnetul crengilor unui copac, care era uscat, scîrțîiau de vînt și făceau „scîrț, scîrț", crezu că spune șasă, șasă galbeni. Atunci mai auzi și o cioară care croncăni, gaaa! gaaa! Crezu că cioara îi spuse, ca să lase vaca pe un găvan de galbeni. Ce i se păru lui Păcală că foșnetul frunzelor îi spunea, că să vină peste trei zile că-i dă banii.

Legă el vaca de copacul uscat și plecă acasă. Cînd îl vede nevasta lui și cu frate-său Tîndală, îl întrebă dacă a vîndut vaca.

Păcală le spune toată tîrășenia că a vîndut-o unui copac uscat că i-a făgăduit un găvan de galbeni și că mîine îi dă banii și că a lăsat-o legată de copacul uscat. Cînd au auzit de o așa ispravă, l-au gonit înapoi să ia vaca c-o mănîncă lupii.

Mersă Păcală înapoi, dar nu mai găsi vaca, o mîncară lupii! Ceru banii de la copac, dar copacu nu-i răspunsă nimic. Se mai rugă, se mai supără, dar copacul nimic!

Cum Păcală avea toporul cu el, și supărat pe copac, îl lovi cu atîta putere cu toporul, încît copacul găunos și putred cum era se crăpă și căzu din el o grămadă de galbeni de aur.

Păcală îi zise copacului:

— Ei! acuma de ce îmi dai atît de mulți. Mie îmi trebuie numai un găvan plin, mai mulți nu-ți iau, fiindcă așa ne-am înțeles. Umplu o căciulă de galbeni și plecă cu ei acasă. Cînd îl văzu nevastă-sa și cu frate-său Tîndală, cu atîția galbeni de mulți să mirară de el și-l întrebară:

— Cum de ai luat atîția bani pe vacă?

Păcală zisă:

— Păi de bună voie i-am cerut copacului, ceea ce vorbisăm, și dacă îl văzui că tace și nu voia să-mi răspundă îl lovii cu toporu și el de frică îmi dete o grămadă de galbeni, da eu nu vrui să iau decît ce am vorbit. Pe ailanți îi lăsai la el.

Cînd auziră și isprava asta, îl luară pe Păcală să meargă cu ei înapoi, fiindcă pricepuseră cum sta treaba. Ajunseră la copacul uscat, de unde mai ridicară un sac de galbeni și se întoarseră acasă să-i împărțească. Cum ei nu puteau să numere atît de mulți bani, îl trimiseră pe Păcală să ceară o baniță de la popa: că era vecin cu ei, dar să nu-i spună că măsoară bani, ci să-i spună că au de împărțit niște mei. Păcală plecă să ceară banița de la popa și în loc să zică că le trebuie să măsoare mei, el zise:

— Taică popă, venii să-mi dai banița dumitale că avem de împărțit niște mei-bani.

Popa se uită la el a mirare puțin și apoi îi dete banița. Cum era noaptea, popa zise preotesii lui:

— Eu mă duc să văd la alde Păcală ce fac ei acum noaptea cu banița, ce măsoară, și ce vorbă fu aia a lui Păcală de zise: că măsoară mei-bani? Plecă popa, intră în ogradă și se uită pe fereastră și îi văzu cum împărțeau galbeni cu banița. Păcală îl văzu pe popa la fereastră, ieși numaidecît afară și îl lovi cu un resteu în cap și-l omorî pe loc și veni iar în casă. Frate-său Tîndală îl întrebă:

— Ce făcuși, Păcală, îl omorîși pe taica popa? Să-l iei cum oi ști și să-l ascunzi unde-oi ști că o să ne mănînce turma.

Păcală îl luă și îl duse la ușa unui cîrciumar, îl răzimă cu fața pe ușă și porni să strige la cîrciumar care durmea:

— Dă-mi rachiu că mor, dă-mi rachiu că mor, dă-mi repede că mor. Și Păcală fugi.

Cîrciumarul se trezi din somn și pînă să se îmbrace, trecu o vreme. Veni și deschise ușa și popa răzimat mort căzu peste cîrciumar. Cîrciumarul fugi înapoi la nevastă-sa și îi spusă cum că a fost popa și iată că nu putui să ies repede la cerința lui, muri și căzu peste mine.

— Ce ne facem, zise femeia.
Ea spuse bărbatului:
— Să-l iei, bărbate, și să-l duci unde știi tu că turma ne mănîncă.
Cîrciumarul l-a luat și știind că Păcală e prost, și i l-a aruncat pe popa mort în curte.
Cînd Păcală vede la ziuă că popa a venit iar, l-a luat și l-a pus într-o barcă pe Dunăre și a împins-o pe apă cu popa în ea. S-a depărtat barca pe sforu apei și Păcală a fugit.
Trecu pe-acolo un grănicer și-l vede pe popa cu barca că trecuse linia din mijlocul Dunării către Rumania îl somă pe popa să tragă barca la mal crezînd că e un dezertor. Strigă, fluieră, trage cu pușca pe deasupra popii, iar popa nici nu se sinchisea. Grăniceru dacă văzu trase drept în popă și cum gloantele îl lovi, popa căzu în barcă și să dusă cu barcă cu tot, așa că scăpară de turmă și Păcală și cîrciumaru și satu de un popă hapcagiu, că cică popa ăsta era un lacom că la o pomană mîncase un curcan.

GHICITOAREA SAU TREI FRAȚI

Au fost trei frați; după moartea tatălui a luat cîte un bou moștenire. Cel mai mic a luat boul mai slab. Ce s-a gîndit el, că e greu de ținut boul, l-a tăiat și s-a dus la islaz cu pielea boului în cap.
Au venit ciorile și s-au pus pe piele, el a scos mîna și a apucat o cioară de picior, a venit cu ea acasă și a băgat-o-n traistă și a plecat cu ea într-o comună. S-a dus la un om, omul era la plug, numai muierea eria acasă. Da nevasta a avut gagici. Face o turtă de pîne și o suie-n grindă, cu rachiu, vin, pe care le suie-n pod, da el să face că nu vede, n-aude! Frige găina, o suie-n pod s-o mănînce desară cu gagicii, da omul ei la plug!
Iacă vine omul ei de la plug și zice: da el întreabă:
— Mă nene, mă lași să dorm la noapte la dumneata că sînt drumuit?
— Da cu ce umbli pe-aici, măi băiete?
— Cu o ghicitoare!
— Ia mă să-mi ghicești și mie!
— A da, ce să-ți vadă dumitale, ești un om bogat, ai de toate, ce să-ți mai vadă?
— Te rog eu să-mi ghicești și mie!
Bagă el mîna-n traistă, strînge cioara de gît, da cioara zice:
— Caaar!
— Ce zice, taică?
— O găină friptă-n pod și o turtă de pîne.
— Ia mai dă-i taică să mai spună.
Iar bägă mîna-n traistă, da gărăvana zice:
— Caaaar!
— Ce spune, taică?
— Ai vin și rachiu suit în pod!
Cînd se suie-n pod găsește vinul, rachiul, și găina friptă.
— Te rog, omule, îmi dai mie ghicitoarea asta? Îți umplu traista cu bani.
— O dau.

I-a dat gărăvana și a plecat acasă cu o traistă plină cu bani. Cum ajunge acasă aruncă traista cu bani pe pat. Întreabă frații:

— Ce făcuși mă, ce e cu-atîția bani?

— Am vîndut pielea la boul al slab.

— Mulți bani ai luat,mă !

Să duc și ei la cășile lor, își taie boii să ia bani mulți. Se duc la oraș, dar nima nu le dă decît cîțiva crăițari. Vin ei acasă năcăjiți, că nu pot lua bani pe pei. Își bat ei joc de el și se murdăresc pe lîngă casa lui.

Adună el murdăria aia și o pune într-o putinică pînă a umplut putinica. A luat-o în spinare și-a plecat cu ea într-un sat. S-a brodit la un popă !

— Ce ai, bre taică, în putinică?

— Bani împărătești să-i schimb ! Mă lași, părinte, să dorm la noapte la dumneata?

— Da de ce nu !

S-a culcat și a pus putinica la capul lui. Popa a adurmit cu copiii cu tot, da el s-a sculat a luat putinica și s-a dus și a spălat-o la un rîu și a venit și-a pus-o iar la el la cap. Cînd să scoală el dimineața, el hoț, zice:

— Unde e banii mei, că sînt slugă împărătească, sînt bani împărătești ! Mă duc la împărăție să spun.

— Nu, mă taică, să nu te duci la străjeri că mi-e rușine că sînt popă.

Atunci popa-i umple putinica de bani și cînd ajunge acasă, aruncă putinica-n casă. Alergară frații.

— Ce este, mă, cu atîția bani?

— Am vîndut murdăria făcută de voi pe lîngă casa mea.

Se duc ei acasă, umplu o putinică s-o vîndă, să ia bani mulți. A umplut putinica și-a plecat la oraș. Strigă ei în piață:

— Căcătoarie de vînzare, căcătoarie de vînzare !

S-a dus unul să cumpere, cînd desface putina nu poți sta de miros !

— Fugi, măi frate-meu, de spal-o că te mîncă pușcăria, că asta nu să vinde la oraș?

Au venit iar acasă supărați, că frate-său are bani și ei n-au !

Îl iau pe frate-su cel prost și-l leagă-ntr-un sac, îl duc să-l înece, i-a dat brînci cu sacu în apă. Da sacu n-a căzut în apă, ci la marginea apei. A venit un văcar și un porcar și-l întreabă:

— Ce stai, mă, băgat în sac?

— Nu vreau să mă bag primar !

— Ieși, mă, tu să intru eu, că eu vreau !

A ieșit el și i-a băgat pe amîndoi și le-a dat drumul pe apă. A luat porcii și vacile și s-a dus acasă cu ele. A umplut măidanul de vaci și de porci. Vin frații și-l întreabă:

— Ce e, mă, cu atîtea vite și cu vaci și cu porci?

— În fundul Dunării e plin de vaci și de porci, acolo unde voi m-ați aruncat.

— Aide, mă, să ne băgăm și noi în fundul Dunării după porci și vaci.

— Aidați să mergem cu fămei și copii să aducem turme de porci și de vaci, aidați cu toții.

Au sărit toți în apă, da o muiere a rămas afară. La unu i-a ieșit căciula afară. Da nevasta-i zice:

— La fund, mă, fire-ai al dracului, că să-mbogăți frati-tu ! Și a sărit și ea piste căciulă și s-a înecat și ea și a rămas cel mai mic stăpîn și piste cășile lor.

Un țigan a văzut un om cu un iepure-n brață și-l întrebă cum a făcut cum s-a-ntîmplat de a prins iepurele.

Ce-i trăsni prin minte omului, hai să-i tragă o păcăleală zdravănă țiganului și-l povățui astfel:

— Să faci o mămăligă maaare, să te duci la poteca-ngustă din tufă, să te-ntorci cu fundu-n sus și cu capu-n jos. Să lipești mămăliga de bucile fundului și cum o veni iepuru să mînce, tu țac ! cu picioarele, le apropii și prinzi iepurele ca-ntr-un laț.

De aci încolo ai să te saturi de ciorbă de iepure și de bulmaci. Cînd a auzit n-a mai putut de drag că o să prindă iepurele !

Să dusă să facă o mămăligă mare, se așeză la poteca-ngustă de la tufele mari cu picioarele-n sus, lipi mămăliga de buci și așteptă să vină iepurele. Stătu el, stătu, dar nici un iepure nu venea să cadă-n cursă.

Deodată veni o ală de urs cît un vițel de mare și se așeză lîngă el. Dar țiganul de-l zări, tot se cufuri rugîndu-l:

— Aoooleu, mînca-ți-aș laba, măcar uită-te-ncolo să nu mă vezi pînă o iau p-ici la sănătoasa.

Și se uită ursu-n altă parte, iar el o încinse la fugă, de parcă mînca foc. Tot fugind prin pădure se-ntîlnește cu un iepure speriat, față-n față.

— Păzea, naică, că vine ursul și ne prăpădește. El fuge și iepurele fuge, pînă ce căzu într-un ogaș peste un cîrtog cu pui de iepuri.

— Leleee, bre, mult am mai fugit, de ajunsei la capătul pămîntului, ca să prind un pui de iepure.

PĂȚANIA LU TAICA POPA

Ca-n toate satele, trăia odată într-un sat un popă, bun de haz și de petreceri ca toată lumea. În satul ăla, unde ședea popa, sta și o tînără nevestea măritată de toamna, frumoasă, s-o bei într-un pahar cu apă ! Aproape de casa popii se afla o fîntînă lină, cu apă puțină la care venea și tinerica să ia apă.

Azi așa, mîine așa, nevestica-i cade la inimă lui taica popa și de acinainte, cum altă treabă n-avea, îi sta-n cale și cu vorbe dulci o amăgea și o petrecea.

Nevasta n-are și ea de lucru și-i povestește de fiecare dată bărbatului tot ce-i îndruga sfinția-sa. Altădată în capătul zorilor taica popa hai și el cu ulciorul la apă. Zărește pe frumoasa nevestică, își face cruce ca să aibă curaj și-i zice:

— Hei cu taica, prea ești frumoasă, de mi se rupe inima de tine, văzîndu-te desculță făr' de papuci. La aste vorbe, nevasta răspunde:

— Nu e nimic, taică popo, lui bărbatul meu și așa-i place de mine.

— Ba zău, tăicuță, o să-ți ocolesc calea și poteceaua, că mă bagi în boală și cad în vreun păcat, de nu-mi mai văd vindecul !

— Vai de mine, sfinția-ta, să nu faci una ca asta !

Femeia, cum ajunsă acasă povesti bărbatului. Bărbatul, înghiți-n sec și-o sfătui astfel:

— Altă dată, spune-i că eu sînt dus la moară, iar el să vie cu un purcel fript și cu papuci să dovedească că-i placi !

Nevasta luă gălețile și fugi la apă. Sfinția-sa o așteptă și iarăși începu să-i grăiască că e ruptă din soare și cîte și mai cîte cuvinte-ncîntătoare. Muierea, dacă-l văzu așa perpelit de tot după ea, zise:

— Sfinția-ta, dacă nu-i păcat, vino diseară pe la mine că bărbatul mi-e plecat la moară.

— Bine, taică, tăiculiță am să vin cu un purcel fript și cu papuci potriviți pentru piciorușele tale frumoase.

Bărbatul nevestii aflînd cum stă taina, se făcu că se duce la moară. Înjugă boii și plecă.

Popa, cum ajunsă acasă, taie purcelul și-l fripsă. Preoteasa, văzîndu-l, îl întrebă:

— Măi taică popă, ce te apucă să tai purcelul la scăpătat de soare?

— Muiere, taci din gură, nu te-oi apuca să-i arzi dracului tămîie să ne afle lumea și satul. Tu ține-ți gura, că e tărășenie mare, a venit vlădica și i-a crăpat opinca văzînd că nici o față sfințită nu-l învrednicește cu bunătăți. Așa că eu mă duc călare, că nu-s popă ca oricare !

Cum să fripsă purcelul, îl găti, îl înveli, umplu birlîcul cu vin, pusă papucii-n sîn, se sui pe iapa chioară și hai la vlădica cu daruri. Cînd la ogrăzile din marginea satului se-ntoarsă-ndărăt la frumoasa nevestică. Legă iapa de stoborii de la gard și tună la nevestica cu traista plină.

Pusără masa să bea și să se veselească. Mînca popa și cînta și de drag nu mai putea. Dar de cînd lumea, joaca rupe cojoaca și după rîs, vine și plîns.

Cum era petrecerea-n toi iacă și bărbatul ei dejugă boii.

— Vai de mine, ce ne facem? strigă speriată nevestica. Hai să te ascund în soba de la deal unde învîrtește calu la rîșniță să măcine făină. Îl dusă acolo și ca să nu-l bănuiască bărbatul, îl înjugă la rîșniță să-nvîrtească în locul calului, pînă s-o culca omu-su.

Popa dete drumul la cal în grajd, își puse frîul peste piept și porni să-nvîrtească rîșnița să facă mălai.

Bărbatul, care le știa pe toate, bătu la ușă și cu mare greutate i se deschise. Intră-n sobă și cînd colo, pe masă un purcel fript și rumen ca fragile de primăvară.

— Ce-i cu purcelul ăsta fript pe masa mea?

— E purcelul nostru, bărbate, eu știam că vii ostenit de la moară și de aia tăiai și fripsei purcelul.

— Bine, bre muiere, nu putuși să tai și tu o găină ori un cocoș dar tu tăiași bunătate de purcel de mă sărăciși !

Se puseră la masă pe loc și mîncară, ca-n zi de sărbătoare. Mînca bărbatu și bea, dară popa învîrtea. Se sucea, se învîrtea, dar boabele nu isprăvea, toate apele-l prididea. Doar cum era el să isprăvească-ntr-o noapte zece bănițí de porumb? Cal să fie și tot n-ar isprăvi, darmite popă !

Popa-nvîrtea, cît învîrtea, iar dacă ostenea se mai oprea și el că doar om eria. Atunci bărbatul grăia către nevastă:

— Fa nevastă, unde-i toporu, să merg să omor calul ăla, c-auzi cum stă rîșnița? Muierea speriată-i grăi:

— Lasă, măi bărbate, nu omorî bunătate de cal, că o fi ostănit și el, de-atîta învîrtitură, de-aseară pîn' la cocoși.

Popa cum auzea gura bărbatului și mai iute învîrtea și sudorile-i curgea. Către crăpatul de ziuă adormi bărbatul și furși popa de rîșnit tot porumbul.

Muierea se făcu că bărbatul său nu știe nimica, se furișă în odaia cu rîșnița, deshămă pe taica popa de la rîșniță și-i zise:

— Taică popă, încet, încet, pe lîngă zid, să nu te simtă cîinii cu bărbatu meu, că pe-amîndoi ne omoară. Popa fără nici o vorbă ieși și fugi acasă, rupt și ostenit ca vai de el. Preoteasa, cum îl zări îi grăi:

— Cum petrecuși sfinția-ta pe la vlădica?

— Măre bine!

— Cum bine?

— Așa e vlădica, vine să dezbrace un sfînt și să-l îmbrace pe altul. Și cum grăi, deloc adormi, ca pus de pe lume, parcă trăsese-n plug.

Pe la amiază bătu arîngu, se sculă și popa, cucăind și blestemînd ceasul rău. Se așeză pe scări privind cu capu-n pămînt. Nu mai vedea muierile frumoase trecînd la apă.

Preoteasa-l mînă la treabă:

— Hai, măi popo, ce stai trist posomorît și cucăi ca o găină căpiată, că doar nu te-o fi pus astă-noapte vlădica să-i ari țarina.

— Măre, vezi-ți de treabă, cît ți-e spinarea zdravănă! îi zise sfinția-sa.

Popa stă și se gîndește cum o să mănînce boabe fierte, că a venit apa mare și a-necat moara. De știa, că-i așa, pentru el măcina.

Sta pe scări și scrîșnea din dinți. Tocmai atunci trece pe drum iar la apă nevasta cea frumoasă.

— Sărut mîna, sfinția-ta, iată ce nevastă frumoasă, cu cosiță de-a aleasă, cu vednițe-n cobeliță, haide-n jos pe potecuță!

— Măre, vezi-ți de drum de cale că n-am treabă cu nimeni!

— Părinte, sfinția-ta, cum așa ne fu vorba, te schimbi ca zilele din Făurar?

— Măre, mergi fă, bată-te Dumnezeu pe drumu-ți la apă și nu te mai lega de moși bătrîni. Ori ce, furșirăți făina aia ce v-o măcinai astă-noapte? Mînca-o-ați cu cerga-n cap și cu noduri în gît!

S-adunară oamenii pe la cîrciumă; se vaită fiecare că n-au mălai, că moara e-necată. Numai omul cu muierea frumoasă n-are nici o grije, că are făină de mălai pînă la Ispas.

Ortacii îl întreabă, cum să facă și ei să scape de așa mare grije și să nu le moară copiii de foame. Iar el în glumă, mai fără de glumă, le zise:

— Cine n-are făină, să-l tocmească pe taica popa să-i rîșnească, că el rîșnește cu mălaiul lui.

De atunci, se duse vorba asta ca vîntul, iar popa rămase bosumflat și supărat, ca văcarul pe sat, iar lumea anevoie-și pune lacăt la gură.

CEI TREI POPI

A fost odată într-un sat trei popi și în acel sat un om avea nevastă frumoasă și cum ea se ducea la fîntînă să ia apă, ca s-o aducă acasă pentru beut, iote că într-o zi o vede unul dintre acei popi pe la cînd loa apă. Și îi zice popa:

— Of! tăicuță, ce frumoasă ești! Nu vreai să-ți fiu desară un musafir?

Ea nu i-a răspuns, a tăcut, da cînd s-a dus acasă i-a spus lu bărbatu-su și omu ei i-a spus:

— Fă, muiere, cînd te-o mai întreba așa taica popa, tu să-l poftești să vie la noi și să-i spui că eu sînt plecat departe la moară.

Apoi, și ceilalți doi popi o văzură la apă și tot ca și cel dintîi îi zisă: Așa că ea îi pofti într-o sară pe toți trii, dar le spusă la fiecare aparte, la ce ceas să vie, în așa fel ca să ajungă la jumătate de ceas depărtare unul de altul. Le spusă ea că omul ei e plecat departe la moară și nu vine decît peste patru zile. Să bucurară popii auzind că vine omul muierii tîrziu acasă. Da popii între ei nu să știau și păstrau fiecare taina ca nu cumva să afle niscaiva șarlatani.

Într-o sară bate unul dintre ei la ușa muierii, da omul ei păzea de sus din podul cășii, privind pe gaura podului și cum bătu popa la ușă, îi deschisă ușa și-l pofti să se așeze la masă; da ea se prefăcea că are de aranjat prin casă. Iată că aude din nou că bate la ușă altcineva. Popa cînd auzi zisă:

— Da cine-o fi la ceasu ăsta?

— 'ai, părinte, s-a-ntors bărbatul meu ! Da el s-a topit de frică.

— Taică, da unde să mă pitul acum? Muierea îl ia frumos și-l duboară jos în pimniță unde eria un dulap mare de tot și-l așeză într-un colț pe întuneric. Să dusă la ușă, deschisă la al doilea popă și făcu și cu el la fel. Cînd veni al treilea, atunci se dete omul ei jos din pod și să dusă și bătu el în ușă.

— Vai, taică, da cine-o mai fi?

Să făcu ea că să uită la ușă și zise speriată:

— Părinte, părinte, s-a zis cu noi, a venit bărbatul meu !

Cînd auzi o rugă să-l ascundă undeva și l-a băgat și pe el lîngă ceilanți doi, da fiecare popă într-un colț.

Acum spusă bărbatul muierii să-i fiarbă un cazan cu apă fiartă că vrea să spele magazia și dulapul din pimniță; vrea el să stîrpească purecii, să așteaptă lucrători la culesul viilor și trebuie să aibă unde să-i culce. Zis și făcut. Muierea fiarsă apa în clocot, omul ei lo apa într-o polomeacă mai mică și aruncă pe fiecare cîte o polomeacă.

Popii, ce să facă? Răbdau din răsputeri opăreala și nu ziceau cîrc. Pe urmă pusă bărbatul mîna pe unul, îl chemă pe un vecin de-al lui cam într-o ureche, un țigan voinic și prostănac și zisă:

— Mă Stancule, am un șarlatan de popă, a venit în lipsa mea în casă ca să-și bată joc de muierea mea, te rog să mergi și să-i faci mă de petrecanie și ce mi-oi cere ți-oi da. S-a învoit țiganul și s-a și dus acolo, a luat pe unul dintre ei, da pe ailalți doi nu i-a văzut. Îl dusă pe popă lîngă un lac, îl sugrumă și-l aruncă în lac. Să-ntoarsă la rumân să-i ceară plata.

— Ce făcuși, mă Stancule? Țiganul zisă:

— L-am pierdut de pe lume, jupîne, și-l aruncai în lac.

Da rumînu-i zice:

— Cum de l-ai omorît, cînd iote-l a venit îndărăt !

Îl văzu țiganul și se miră, pusă mîna pe el și mai cu supărare îl duce și-i face și ăstuia de petrecanie și iar să-ntoarsă să ceară dreptul lui.

Cînd îl vade omul, îi zice supărat:

— Ce dracu, măi Stancule, popa ăsta își bate joc de tine, că iată tu-l aruncași în lac, dar el pe altă cale veni înapoi.

Cînd să duce țiganul și-l vede, îl prinde de beregată, se duce cu el, îi zdrobește capul și-l aruncă iar în lac și zice:

— Na, acuma să te vedem dacă mai vii îndărăt!

Și plecă să-și ia leafa și-i dete rumânu cît să tomnisă și plecă țiganul acasă la el. Dar, mergînd el spre casă bucuros de afacere, se-ntîlnește cu un alt popă care venea călare pe un măgari. Țiganul crezu că iar a înviat popa pe care-l aruncasă-n lac și cum să apropie de popă îl și pocni cu toporu-n cap și-l dubărî di pe măgari. Zise țiganul atunci:

— Na, ieu de trii ori te omor și tu de trii ori înviezi, apoi dacă o să mai vii și acuma ești un adevărat drac.

A dat fuga Stanciu la rumân și supărat i-a spus întîmplarea și spusă că dacă o mai veni popa înapoi, e dracu gol și nu mai are ce-i face!

Românu a priceput cum stă treaba, s-a dus de i-a spus lu nevasta lui:

— Ce ne facem, noi nevastă, că Stanciu l-a omorît și pe părintele Sofronie care se-ntorcea din satul vecin. Era plecat să cetească de tămăduirea boalelor găinilor, că el e popă cu leac la boale de orătănii, și Stanciu ne lasă și fără de el.

Cum auzi nevasta lui că l-a omorît și pe ăla, și că ea îl știa că are leac la cetanii de boale de găini, s-a pornit să se vaite și să-i zică:

— Vai, bărbate, taica popa Sofronie ne-a scăpat de la moarte acum o lună cocoșul al mare și știi că nu ceru mult pintru asta; numai opt ouă de gîscă, șase chile de brînză de capră și numai trii chile de răchiu din butoiul de dud. Da ne scăpă cocoșul de la moarte.

De aci încolo, muierile se învățară minte și nu mai spuseră oamenilor toate nimicurile.

ALT ȘARLATAN DE POPĂ

Într-un sat eria un popă dat dracului de șarlatan și el spovedea la biserică numai muierile tinere. Că nu știu de unde i se dusese lui renumele, că cică este spovedania la el cea mai primită de Dumnezău. Cînd venea ziua cînd să spovedea nevestele, să grămădeau care mai de care să le spovedească. E, ce făcea șarlatanu? Cum intra la el o fămie tînără și frumoasă și care lui îi plăcea, el avea șmecherie cu care punea la încercare muierile tinere, care aveau priceperea slabă.

Și iată care era șmecheria lui? Pusăsă jos în fața lui o cămașă albă și lungă întinsă pe podea la picioarili lui, acolo în altar și cum intra vro muiere ca să să spovedească, el îi spunea:

— Ridică cămașa, tată!

Cum fămeile sînt sfiicioase, alteia îi venea să ridice cămașa, da alta, de zăpăcită, credea că trebuie să-și ridice cămașa ei, de la poale-n sus. Așa o fi rînduiala la spovedanie, credeau ele. Așa își bătea el joc de ele.

Dar dacă se-ntîmpla să fie vruna cinstită și cu coraj, îl înfruntau pe popă:

— Vai, părinte, da n-o fi păcat tocmai sfinția-ta să zici așa vorbă, ca să-mi ridic eu cămașa?

— Bată-te Dumnăzeu de proastă, să nu-ți fie frică în acest lăcaș sfînt să te gîndești la lucruri diavolești! Te încarci de păcate muiere, că ieu ți-am spus

să ridici cămaşa asta de jos, ca să nu calci pe ea, că e cămaşa unui bolnav, care am sfinţit-o, ca el cînd o îmbrăca-o să să tămăduiască de boală. Nu ţi-e ţie ruşine şi frică de feţele sfinţilor bisericeşti să crezi aşa ceva?

Cu astfel de cuvinte el o încredinţa că el a avut cu totul alt gînd, aşa că muierea pleca ruşinată şi el îi mai da cîte trei închinăciuni să le facă ca să-i ierte Dumnezău păcatele ce le făcuse cu gîndul. Da cu ale proaste făcea aşa cum vrea el, îi mergea treaba de minune. Ba nu i-a mers mult, că într-o zi, veni la el un băiat tînăr, frumos şi voinic, îmbrăcat în chip de fămeie. Îşi mînjisă mîinile cu clei şi cu smoală, că aflasă de popă ce făcea, da asta eria cu multe sute de ani în urmă. Intră şi el să se spovedească. Şi cum îl vede popa îi zisă:

— Ridică cămaşa, tată! Crezu că e o nevastă. Voinicul îşi ridică cămaşa şi cum eria gol că nu avea izmene, pe popă îl luă groaza şi-i zisă voinicului:

— Dă drumul jos la cămaşă, blestematule, că eu îţi spusăi să ridici cămaşa aia de jos, nu s-o ridici pe a ta, blăstămat ce eşti!

Băiatul să făcu că-i cere iertăciune, lăsă în jos cămaşa şi se lăsă spre popa să-i facă o plecăciune de iertăciune şi cum îi erau mînile mînjite cu smoală şi clei, îl apucă de barbă şi se prefăcu că-l pupă de drag, da barba lui să năclăi toată cu clei şi cu smoală, i să ascuţisă ca un fus, popa i-a cerut iertare şi a plecat acasă.

Atunci a intrat o babă şi cînd l-a văzut aşa de cebăluit şi urît, a crezut că e dracu-n biserică, a ieşit afară şi a început să zbiere, că a pîngărit dracul biserica. Cînd a venit lumea, în loc de drac, popa jumulit şi prăpădit ca să se înveţe muierile minte.

ŢIGANUL PĂCĂLIT

A fost odată un ţigan cam într-o ureche, a luat el toporu şi-a plecat la pădure să taie lemne. Cînd acolo, în loc să taie lemne din jos de la tulpină, el s-a suit în vîrf, îl aplecă şi-l tăie. Aşa era el sărmanu, făcea lucrurile pe dos, fiind tare inimos, ca acela ce făcea din zile de sărbătoare zile de lucru, iar din zile de lucru zile de sărbătoare.

Tocmai atunci trecea un român cu caru la loc de semănat. Cînd l-a văzut ce lucrează, nu-l răbdă inima să tacă şi-i dădu o povaţă:

— Ai, măi ţigane, nu vezi că nu lucri bine şi ai să cazi!

— Aoleu, de unde ştii, doar nu eşti tu Dumnezeu să le ştii pe toate? Ia spune ce are să se mai întîmple?

Omul dacă-l văzu de tot şuchiat a plecat pe drum la vale. Dar ţiganul după el şi nu se lasă zicîndu-i:

— Stai, omule, fii bun că tu eşti Dumnezeu, numai atîta îţi cer să-mi spui, cînd am să mor?

Românul dacă-l văzu că se leagănă de prostie, îi zise:

— Pune omul lui Dumnezeu un sac plin cu nisip pe iapă şi mîn-o pe deal în sus. Dacă iapa o face de trei ori pîrţi te-ai dus; de nu, ai scăpat.

— Îţi mulţămesc, bunule om şi aşa am să fac precum mi-ai spus.

Umple un sac cu nisip şi-l aşează pe iapă. Apucă iapa de dîrlogi şi hai cu ea să urce un deal înalt şi pietros.

Sacu-i greu, drumu-i cu ghionțane și cu pietre, iapa abia se suia încît obosită trase o dată un vînt. Țiganul, cînd aude, îngălbeni și zice către iapă:

— Ține-o Alba pe ailaltă mînca-ți-aș pe aia, nu mă lăsa să mor!

Mai făcu iapa cîțiva pași și mai făcu o dată pîrț. Cînd auzi țiganul că i se apropie sorocul, că doar una mai era; începu să sărute fundul iepii și s-o roage:

— Hîm! hîm! mînca-ți-aș de tot pe asta, ține-o Alba, nu mă lăsa, că ajunsăi să-mi atîrne sufletul de un pîrț de-al tău. Și așa tot o ruga pe iapă și o mîngîia, ba-i da din traistă și cîte un codricel de mălai. Iapa mînca și se opintea înainte cu sacul de nisip pe spinare gata-gata să se prăvălească și să se stîrpească.

Mai merseră ei cîtăva, dar iapa încordată, pîîrți!

Țiganul auzind hotărîrea dumnezeiască, se culcă jos și rămase nemișcat, spunînd:

— Uite, fraților, ce-mi fu scris să mor dintr-un pîrț de mîrțoagă, dacă știam luam pe fulgerătură o iapă grasă de om bogat. Și așa rămase el mort în margine de ogaș!

Trece pe cale, pe cărare un românaș călare și-l vede pe țigan lungit pe dîlmă:

— Scoală-te, frățioare, că niște răufăcători îți găuriră sacul cu făină și pînă-n deal ți se golește de măciniș și fundul iepii se golește de pîrțîială. În zadar îi vorbește, că țiganul e mort. Călătorul îl îmboldește iar:

— Nu poci, bre creștine, tu nu vezi că eu sînt mort. Așa am fost sorocit de pîrțul iepii și aici mi-e locul pe vecie!

Cînd l-a văzut călătorul că-i lipsește o doagă, s-a pus cu măciuca pe el și dă-i și dă-i, pînă l-a răzbit pe mort și a luat-o la fugă. El fugea pe jos, iar călătorul călare pînă ce se încurcă într-o mulțime de lume ce mergea cu un mort la groapă.

Văzîndu-i el pe ăștia toți proști, le zice:

— Stați, bre oameni buni, ce vă grăbiți, ce vă zoriți să băgați omul de viu în pămînt. Păi și au am fost mort dar m-a sculat omu ăla călători! Ce credeți, o bătaie soră cu moartea sperie moartea și fuge, iar bietul românaș înviază! Se urcă el în car și se puse să-l bată pe mort și-l sucește, și-l învîrtește ca pe tingire l-a călit și l-a spoit pînă ce deodată mortul cască ochii mari speriați către țigan înjurîndu-l și apucîndu-l de la cheotoarea cămășii:

— Ce ai cu mine, mă arămiule, tuciuriule, n-ai știut că ce dai cu împrumut? Și s-a sculat cu adevărat mortul, s-a pus pe țigan de l-a bătut măr, lăsîndu-l mai mult mort decît viu.

Oamenii văzîndu-l că e mort, l-au pus în sicriu lîngă groapă pînă vin otoritățile cu gendarii să-l vadă.

Dimineața următoare, vine plotonierul la cercetări, îl mușcă pe țigan și țiganul deschide ochii.

— Cine te-a omorît, băiete! îl întreabă răstit otoritatea?

— Iapa, cînd a tras al treilea pîrț, dom'le plotonier mînca-ți-aș turu.

— Fugi, bă, că tu nu ești zdravăn! Ți-au plecat mințile pe vîlcele!

— Zău că iapa, domnule plotonier!

Plotonierul i-a tras vreo două, iar țiganul a rupt-o peste groapă, cu cioarecii plini. Scoboară pe o ulicioară într-un cătun de munte și vede că niște oameni tăiau un porc și-l pîrleau de păr:

— Dumnezeu să-l ierte, oameni buni!

— Pe cine zici?
— Pe porc să-l ierte!
— Cine?
— Dumnezeu! da cine?

Ţăranii dacă-l zăriră smintit, se puseră cu nişte pîrmaci pe ţigan de-l lăsară leşinat şi cu balegă-n cioareci. Cînd se dezmetici din bătaia primită zise:

— Aoleo, aoleo, ce mai pîrdalnică luai, să-mi ajungă vreo cinci ai. Dar cum era să zic, măi romănico? îi întreabă pe ţărani!

— Să fi zis: să-l mîncaţi sănătoşi!

— Ahaaaa, bine că ştiu! Şi a plecat de-aci ţiganul mulţămit că a învăţat ceva nou. Cînd colo, într-un sat dă de un popă la vale de casă, se da ca omul în poiană, cu cinci cîini la spatele lui înghesuind şi mîrîind.

Cum îl văzu, îl luă gura pe dinainte şi-i dădu bineţe din vărsat de zori că cică ziua bună de dimineaţă se cunoaşte:

— Să-l mănînci sănătos, taică pope!
— Pe cine, creştine?
— Peeee, ăla ce-l mănîncă cîinii părinte!
— Aaaa, ticălosule, aşa batjocoreşti tu o faţă preoţească?!

Şi sumute popa cîinii pe ţigan. Ţiganul fugi şi cîinii după ţigan, pînă ajunge la un bunar.

Nişte oameni văzîndu-l încolţit de cîini, strigară:

— Sări în puţ, băiete, pitulă-te, că te mănîncă cîinii, nu te lăsa!

Ţiganul, cum auzi, sări-n puţ să se pitule şi unde a sărit n-a mai ieşit.

CADIU ŞI FEMEIA

Trăia odată un agă şi un cadiu vestit pin nedreptăţile ce le făcea. Se zicea despre cadiu că judeca şi pedepsele le da după cum era ploconu ce i se aducea.

Merge aga la el şi zice:

— Cadiule, spune ce părere ai, se cade ca bărbatul să asculte de femeie?
— Nu se cade, ago, dacă e bărbat, bărbat să fie!
— Atunci bine am făcut eu că n-am ascultat de nevastă şi nu ţi-am adus tipsia cu un ied fript şi l-am mîncat eu?!
— Ba nu, atunci cînd muierea dă sfaturi înţelepte ca acestea, este bine s-o şi asculţi!

LĂCOMIA ŞI PROSTIA

Într-un sat oarecare au trăit doi oameni de soiul acesta lacomi. Se cunoşteau ei din vedere, dar, cum s-ar zice năravurile lor nu şi le cunoşteau mai de aproape.

Şi într-o bună zi, ei au plecat la oraş ca să-şi vîndă fiecare cîte ceva, ce aveau, bineînţeles acasă, şi în dreptul mărfii vîndute să-şi ia fiecare cîte altceva, de ce avea nevoie.

Aşa de exemplu, unul s-a dus cu o traistă de nuci la piaţă spre a-şi cumpăra, cu banii luaţi de pe nuci, zăitin, iar celălalt, cu o traistă de mere, spre a-şi cumpăra brînză.

Au stat ei cît au stat în piaţă, dar spre marea lor mirare, nimeni n-a avut nevoie de mărfurile lor. Rămînîd singuri, pînă la urmă, cînd să plece acasă, ei s-au apropiat unul de celălalt şi atunci au început să se vaiete, blestemînd pe oamenii care au fost în ziua aceea în piaţă şi pe care ei nu i-au întrebat cîţi bani le fac căciulile.

Aşadar ei rămăseseră cu fructele nevîndute şi se mirau ce o să zică femeile lor acum acasă cînd îi vor vedea că s-au întors aşa cum au plecat, adică au venit fără lucrurile ce le trebuiau lor în casă.

Şi după oleacă de gîndire, unul din ei dădu drumul la o vorbă aşa cum la necaz trînteşte o vorbă, ca oiştea în gard, cum s-ar zice în limba populară.

— Măi Ioane, zise el, hai să schimbăm şi noi mărfurile noastre, ca să ne amăgim soţiile, că tot avem şi noi ceva.

— Măi Stane, răspunsă ălălant, nu e rău treaba asta ca să scăpăm de gura lor, că ştii cum sînt ele, dar vezi că merele mele atîrnă mai greu decît nucile tale, apoi, chiar dacă am purcede la schimbul ăsta, noi însă, tot fără mărfurile trebuitoare nouă ne întoarcem acasă.

— Bine, înţeleg că merele tale sînt mai grele, eu am să-ţi mai dau acasă ca un adaos, cinci lei şi pace, numai şi numai să părem şi noi în faţa lor că tot am făcut ceva să nu ne întoarcem acasă ca nişte proşti.

Şi atunci, al doilea dădu mîna către consăteanul lui şi apoi se învoiră şi plecară amîndoi bucuroşi acasă, fiind siguri că n-au să fie certaţi de neveste !

Cînd ajunseră acasă şi dădură în primire trăistile soţiilor lor rostogolindu-le jos, spre marea lor mirare constatară că trăiştile erau numai pe jumătate umplute cu poame, iar restul cu alte lucruri netrebuincioase. Aşa, de exemplu, traista cu nuci, a avut dedesubtul nucilor frunze de nuc uscate, iar traista cu mere a avut dedesubt pietre.

Ambele femei i-au făcut, fiecare în parte pe frumoşii lor soţi cu ou şi cu oţet, dar ei au tăcut chitic şi nu şi-au zis unul altuia nici o vorbă urîtă pentrucă n-au fost cinstiţi !

După trecerea cîtorva zile, cel care a fost cu merele s-a dus la cel care a fost cu nucile şi i-a cerut diferenţa de 5 lei, cît s-au tocmit ei.

— Da, am să-ţi dau cei cinci lei a răspuns cel cu nucile, dar nu-i am acuş şi îţi voi da datoria după o lună de zile.

— Bine, măi frăţioare, se învoi cel care primise nucile.

Datornicul însă nu s-a achitat de datoria lui nici după încheierea lunei şi după o chibzuială mai lungă, pusă la cale un vicleşug.

Adică, dacă e vorba de o înşelăciune, de ce să n-o pună la cale, că doar el n-a săpat pe merele care mi le-a dat, îşi zise el în cele din urmă, şi se hotărî să nu-i dea nici un ban.

Cu două zile înainte de ziua plăţii datoriei, el se prefăcu mort şi soţia lui îl dusă în biserica veche din sat, rămasă de mult ruinată şi ea îl anunţă pe celălalt să vină acolo să-l vadă că e mort.

În prima noapte cînd se aşezase el mort într-un ungher al bisericii ruinate, pe la mijlocul nopţii veniră nişte hoţi spre a lăsa o comoară acolo, cu

gîndul ca s-o ridice noaptea. A doua noapte cînd s-a dus cel cu merele în biserica ruinată spre a-și vedea datornicul mort, iată că datornicul lui era viu și număra galbenii ce-i găsise el lăsați de hoți în noaptea precedentă.

— Iată aci două grămezi, rosti mortul, alege-ți una din ele.

— Cu cea mai mare plăcere, răspunsă mirat, și după ce își umplu buzunările hainelor și pantalonilor el ceru de la fostul lui datornic, datoria de cinci lei, diferența aceea de la schimbul celor două trăiști cu nuci și mere.

— Cum, oare nu ești tu mulțumit că datorită mie ai tu acum în loc de cinci lei, o traistă de galbeni, se răsti cel care găsise comoara hoților.

— Da, ai dreptate că în locul celor cinci lei acum eu mi-am umplut buzunarele hainelor și pantalonilor cu galbeni, dar tu nu ajungeai să ai galbenii ăștia dacă nu-mi datorai cei cinci lei, deci nu amesteca datoria cu norocul ce ți l-a adus această datorie către mine!

— Bine, bine, dar eu în clipa asta n-am nici un ban asupra mea afară de galbenii ăștia din fața mea, se înfurie pretinsul mort.

— Nu este nimica, pentru cei cinci lei, tu acum dă-mi un galben și atunci între noi va fi pace și se repezi spre a-i lua un galben din grămada lui.

— Nu, nu-ți dau nici un galben, și pace, se înfurie încă mai vîrtos norocosul găsitor al comorii și-l pocni cu un pumn în față!

— Lacomule păcătos, strigă tare în noaptea aceea în biserica ruinată, ălălant.

Atunci se iscă o bătaie de toată frumusețea și în timpul acesta, în toiul încăierării lor apărură și hoții, cei care lăsaseră comoara, îi luară de guler pe amîndoi și îi aruncară afară din biserică ca pe niște zdrențe murdare, după ce le luară toți galbenii.

Și iată cum lăcomia a dus pe cei doi la prostie, cum pentru cinci lei, ei au scăpat o întreagă comoară din mîinile lor ca niște proști.

ȚIGANUL ȘI COLIVA

I-a murit într-o vară tatăl țiganului.

Se duse el la popă și zise:

— Taică popo, mi-a murit tetea! Ce să mă fac?

— Să-i faci o colivă și să-i dai un colac de pomană.

— Să-i fac, părinte, să-i fac o colivă pescărească de raci, să se ducă pomina pe lumea ailantă.

A pus țiganul racii într-un coș și s-a dus cu ei la biserică. Acolo i-a așezat pe-o tavă.

Cînd a început popa să citească coliva, racii au pornit să dea-ndărăt de au umplut biserica ca furnicile.

Babele, moșii și mulțimea a bufnit în rîs. Popa și sfinții de pe pereți s-au uitat urît și s-au supărat.

Atunci popa și-a luat inima-n dinți și i-a zis-o de-a dreptul țiganului:

— Taică, asta nu e colivă de raci,
Asta e colivă de draci!

— Unde te duci, daică Floare?
— Mă duc la Nică cu demîncare!
— Daică Floare, tu ești surdă?
— Nu e lapte și e urdă!
— Daică Floare, tu ești slută?
— Domnu, maică, îți ajută!
Dacă-ai fi vreun om bun
Ți-ai lega călutu-n drum,
De un pai și de-un gutui,
Și m-ai ține pe gurgui!

TURCUL ȘI MUNTEANUL

Odată pe bătrîneață pe cînd stăpîneau turcii tot pămîntul, se găsi din întîmplare un turc arînd pe lîngă un pod.

Chiar atunci cobora pe aci de la munte un păcurar voinic și imos cu doi cai, amîndoi încărcați cu bunătăți de tîrguială. Cum ajunsă munteanu la pod, turcu îl văzu și vru să-și bată joc de el.

— Cea, cea, Sara, cea că tu înțelegi dacă ești cal, căci ai minte-n cap, iar stăpînul tău n-are minte de doi bani, zise turcu.

Ciobanul, cum auzi vorbele de ocară își puse-n gînd să-și bată joc de turc. Cum ajunsă la capul podului, căzu de pe cal, văicărindu-se:

— Au, Doamne, ce să mă fac, ce să mă fac, nu mai pot!

— Ai bre, ce e cu tine, că mai adineaurea erai întreg. Scoală-te, fiule, și treci că ți se duseră caii. Atunci munteanul îi spuse:

— Nu cutez, ago, nu cutez să trec peste podu ăsta!

— Lasă, sinco, treci fără frică, nu-l vezi destul de lat și țapăn. Nu vezi că peste el trec căruțe încărcate, cară cu lemne și cu mare greutate, iar tu să te temi să treci? Însă munteanul nu vrea să treacă-n ruptul capului. El se tot văita și zbiera ca o vită lovită de durere.

— Ai, bre sinco, ce-mi dai baș dacă ți-e frică să te trec eu în spinare pe șelile mele.

— Da ce ceri, ago, de la mine?

— Să-mi dai 12 lei.

— Bine, uite că vreau. Întoarce spatele. Turcu întoarsă spinarea și ciobanul i se urcă în gîrgă, trecîndu-l peste pod în cealaltă parte. Cum îl lăsă jos, munteanul începu să se pipăie, prin sîn și prin buzunar. Apoi supărat îi zise turcului:

— Vai săracu de mine, ago, ce-o să mă fac că n-am nici un ban.

Turcu se necăji foc auzind că-i lipsesc cei 12 lei.

— Cum să n-ai, mă porcule!

— Uite așa, ago, Alah să mă bată dacă am o para chioară.

— Bine, măi rumâne, de ce nu-mi spusăși asta dincolo, că nu te mai luam în spinare, tu aici îmi spui? Haide șezi iar pe spatele mele să te duc îndărăt de unde te-am luat.

Munteanul se-ncălecă pe turc, iar turcu trecu îndărăt la capul podului, de unde-l luase. Cum ajunsă aci, necăjit dete cu el de pămînt zicînd:

— Porcule, păcătosule, uite aici rămîi să mori dacă n-ai bani să-mi plătești! Iar turcu se duse la el în țarină să are cu boii.

Pe neașteptate însă, păcurarul de la munte sare drept în picioare și pleacă peste pod pînă-l trecu frumușel dincolo.

Turcu îl văzu și-l întrebă:

— Ai bre ghiaure, bătu-te-ar Alah, cum putuși acuși să treci și mai adineauri te făceai mort.

— Hehei, bre ago, vezi că boii tăi au mai multă minte decît tine, iar tu baș că n-ai nimic, decît zamă de varză-n cap în loc de creier. Te călării de două ori ca pe un mînz fără minte. De aia să nu-l mai batjocorești pe cioban și să cați iepuri în biserică, că niciodată nu știi de unde sare iepurele. Ai crezut că ai găsit gîscă de jumulit, dar vezi că ți-a zburat gîsca din frigare și te jumulii eu pe tine.

MĂGARUL CU DOI STĂPÎNI

Au fost doi frați care au moștenit de la tatăl lor un măgar. Tatăl, înainte de a-și da sfîrșitul, le-a spus că fiind un singur măgar întreaga lui avere, să-l aibă fiecare cu schimbul. Cînd unul, cînd altul și să-l îngrijească ca pe ochii din cap ca să se hrănească și ei cu el, cum și tată-su s-a hrănit.

Și așa a început măgarul să fie slugă la doi stăpîni. O zi căra tovarul la unul, iar în cealaltă zi la celălalt.

Măgarul era pus la munci grele, folosindu-l fiecare cît mai mult, fără să i se dea nici zob și nici un fel de mîncare de către vreunul dintre frați.

Muncea și ostenea măgarul în zadar, că nici un stăpîn nu-l hrănea, fiecare nădăjduind că de hrănit îl va hrăni celălalt.

Și cînd se poticnea măgarul cu ochii holbați de foame și burta lipită de spate, fiecare stăpîn îi cînta ăst cîntec îmbărbătîndu-l de zor:

Hi, la deal, și hi, la vale,
Că n-am să-ți dau demîncare!
Mîine fratele-i stăpîn,
El ți-o da ovăz și fîn!

Azi așa, mîine-așa, le muri băieților măgarul și cei doi frați rămaseră săraci, plîngîndu-și fără folos dobitocul, căci cine se zgîrcește și mai mult se păgubește!

BOIERUL ȘI SLUGILE

Cică un boier avea multe slugi pe care le silea la munca cîmpului și văzînd ele că stăpînul o să le puie pielea-n pod, într-o zi și-au luat rămas bun și au plecat în lume, să-și cate un alt stăpîn mai bun și mai cu frică de Dumnezeu.

Așa a rămas boierul cu holdele-nțelenite și vitele flămînde și setoase. Ce să facă el? Să dea sfoară-n țară că este în căutare de argați. Și s-au adunat

la conacul boierului o mulţime de oameni săraci şi flămînzi. Dar printre ei era unul mai vorbăreţ şi tuciuriu. Ca să le încerce vrednicia, stăpînul lua dimineaţa un codru mare de mălai şi întreba:

— Cine vrea codrul ăsta de mălai?

— Eu, zicea mai întîi argatul tuciuriu. Şi i-l dă. Într-o altă zi iar întrebă:

— Cine vrea bucata asta de pîine?

— Eu, boierule, răspunde mai întîi tot sluga cea tuciurie şi iar lua codrul de pîine!

Altă dată întreba stăpînul:

— Cine vrea piciorul ăsta de curcan? Şi tot el se-nghesuia şi era cel dintîi care primea bunătăţile de la stăpîn! Odată, a luat boierul o sapă şi a arătat-o slugilor zicînd:

— Cine vrea sapa asta să meargă la prăşit?

Atunci argatul cel tuciuriu a zis:

— Mai luaţi, măi fraţilor şi voi, că eu destul am luat.

Aşa stăpînul şi-a încercat vrednicia argaţilor.

ION ŞI PEŞTELE

A fost un prostănac mare, care s-a dus la pescuit.

— Ce faci, Ioane? îl întrebă un călător care mergea la tîrg.

— Iată, prind peşte!

— Cum prinzi?

— Cu căciula!

— Nu căciula, măi băiete! Lasă-ţi barbă lungă şi ai să prinzi ştiuci şi raci să te saturi!

Îşi lăsă barbă mare şi merse de-o băgă în Timoc.

Cum afundă bine barba în apă, vine o ştiucă şi-l prinde de barbă. El trage-n sus, ea trage-n jos. Dacă văzu că nu e glumă cu ştiuca, îi zise:

— Ştiuculiţa maichii dragă,
Dă-i drumu de barbă,
Că mă jur că nu te tai,
Noaptea pe mălai!

Auzindu-l ştiuca, îi răspunse:

— Du-te, mă pescare,
Că prostia din născare
Are leac prin lumînare!

BA E TUNSĂ, BA E RASĂ!

A fost un om şi o muiere care nu se înţelegeau. Muierea l-a călcat pe om pe picior în biserică la cununie şi ţinea în ruptul capului bărbatul să zică tot ce zice ea.

Îl ţinea pe bietul om sub papuc! pînă la o vreme cînd omul nu o mai putea răbda şi-i dete un top de bătaie, de rămase bărbat ca toţi bărbaţii. De

acum încolo, avea el judecata lui și părerea lui așa că nu se mai gîndea muierea pentru el. Într-o zi, se întorc de la loc acasă și văd o livadă cosită frumos. Bărbatul zise:

— E cosită de parcă e rasă!

— Ba e cosită, de parcă e tunsă!

— Cum, bre muiere, asta e tunsă?

— E tunsă, bărbate, tu nu vezi?

O bătu bine crezînd că o să zică precum era livada.

— Ai bre, mai e tunsă?

— E tunsă așa cum spun eu!

— Te duc la Timoc să te-nec, bată-te Dumnezeu de păcătoasă, dacă nu spui că e rasă!

— Ba e tunsă! Ba e tunsă! Așa să știi! Și să crăpi de necaz!

O luă omul și o duse la iazul morii s-o-nece.

— Te înec, Mărie, mai bine zi că-i rasă!

— Ba e tunsă!

O afundă-n apă pînă la brîu.

— Cum e cătălina, fă, e tunsă?

— Da, e tunsă.

— Bine, atunci te-nec!

O scufundă-n Timoc pînă la umeri.

— Mărie, gîndește-te bine că n-o fi cătălina tunsă!

— Ba e tunsă, bărbate, e tunsă cu foarfeca!

— Atunci te-nec, să scap de dracu!

O scufundă pînă la gură.

— Zi fă, că-i rasă!

— Ba e tunsă!

— E, păi acuș chiar că n-ai scăpare! Te-nec și ce-o fi să fie!

O scufundă pînă-i trecu apa peste cap și muierea scoase mîna afară și nemaiputînd rosti o vorbă, arătă cu două degete cum taie foarfecele. Așa că tot tunsă rămase după dînsa, chiar și cînd o înecă de-a binelea.

De aceea, de femeie cîteodată fuge și dracu, ca să nu-l scoată dator!

VĂCARU ȘI TURCU

Păzea odată un văcar vacile la un boier turc. Văcarul avea și el pe lîngă vacile turcului o văcușoară cu lapte. El păștea vacile de-a-mpreună pe livezi și toate mergeau bine pînă la locul unde se încurcau.

Într-o zi, vaca văcarului se repede la vaca boierului și-o împunge. Văcarul se spămîntă. Ce-o să facă? O să-l omoare turcul și gata, se gîndi el. Cînd intră cu vacile-n obor își luă inima-n dinți să-i spuie boierului întîmplarea și să-i vadă mintea și dreptatea ce e în stare s-o facă.

— Boierule, zise el, știți ce s-a întîmplat?

— Nu!

— O vacă de-a dumneavoastră a împuns vaca mea.

— Da bine, băiete, cine le-a mînat și cine le-a lăsat să-și facă de cap și să se împungă? Nu tu ești ăla plătit să le păzești?

— Ba eu, zise văcarul!

— Ce să-i faci, vacile n-au minte, se duc de-a valma singure și se borîșcăie. Ce să-i faci, sînt vite fără minte!

— Și dacă-mi moare vaca, ce-mi dai, efendi?

— Ce să-ți dau, băiete! Ți-am spus, vacile sînt vaci și pentru ele nu pot să dau socoteală.

— Ascultă, efendi, vaca mea a împuns pe vaca ta!

— Ce e?

— Vaca mea a împuns vaca ta!

— Nu se poate!

— I-a scos mațele, auzi?

— Stai să mă uit în Coran să văd ce zice legea!

— Nu te mai uita, efendi, că atunci cînd era vorba de vaca mea, nu mai era lege și împăratul nu a făcut lege numai pentru vaca ta. Împăratul a făcut o singură lege și dreptate pentru toate vacile.

Efendi rămase cu buzele umflate, la dreapta gîndire a văcarului.

CE DORESC COPIII

Pe o pajiște acoperită cu flori și izvoare, patru copii păşteau porcii și stînd la umbra unui stejar bătrîn, vorbeau și se jucau între ei.

Cum se jucau, făceau o larmă de vuiau văile; unul dintre ei mai isteț, îl întrebă pe un altul, zicîndu-i:

— Frățioare, ce ai face tu dacă-i ajunge-mpărat?

— Multe aș face de aș ajunge numai! Dar pe una n-aș uita-o pentru nimic în lume!

— Și anume ce ai face, hai spune odată?

— Păi ce aș face? Aș porunci să mi se aducă un car cu loitre plin cu pleavă și toată ziulica m-aș plimba cu carul pin sat şezînd pe pleavă moale și m-aș uita la voi cum vă jucați în țărînă, dar nu v-aș primi. Așa m-aș trăgea singur ca un împărat, iar voi ați crăpa de ciudă!

Atunci îl întrebă pe cel de-al doilea:

— Ce-ai face tu, dacă ai fi împărat?

— A, eu n-aș fi prost să mă plimb toată ziua, și aș dormi sub o salcie pe iarbă verde lîngă izvor, iar pe voi v-aș pune să-mi păziți porcii și să feriți noroiul unde se-nămolesc să nu se strice.

Văzînd că a mai rămas al treilea, de curios, îl întrebă și pe acesta:

— Spune și tu, frățioare, ce-ai face, dacă ai ajunge împărat?

— Eu drept să vă spun, aș mînca numai simit și măduva de la ceapă, iar vouă v-aș da cojile să nu ziceți că nu vă sînt prieten bun.

După ce toți trei au spus ce dorințe mari și-ar îndeplini, veni rîndul ca și aceștia să-l întrebe pe-al patrulea. Atunci ei dornici și nerăbdători de a cunoaște ce minune ar face prietenul lor, îl întrebară:

— Acum este rîndul tău, ia să vedem ce ai face tu, dacă ai ajunge împărat?

— Ce să mai fac, dacă voi ați ales tot ce-a fost mai bun!

Și cei trei prieteni visară mulțumiți, că au fost deștepți și au ştiut ce s-aleagă!

Cică odată se-ntîlnesc doi mincinoși. Unul era tăbăcar și altul bărbier. Unul dintr-un sat, ălălalt din alt sat.

Iată tăbăcarul la bărbier, mirosind a piele și mortăciune.

— Ai auzit, maistore, noutatea, zise bărbierul, în satul nostru a răsărit un fir de dovlete care și-a-ntins vrejul pînă-n vîrful dealului deasupra satului vostru. Și dovletele a crescut atît de mare, încît încap în el toți plugarii satului cu vite, cu cățel, cu purcei și cu tot ce vrei!

— Și cu măgari, bre? îl întrebă tăbăcarul.

— Și cu! răspunse bărbierul.

— Bine, da de unde pasc vitele iarna acolo, bre?

— Ei! ăsta să fie tot necazul; mănîncă și ei fîn, doar în dovlete se fac clăi de fîn, pătuege, clăi de paie și cîte altele!

— Dar oamenii cu ce se arănesc, maistore?

— Cu semințe, frate. O sămînță de dovlete este mare cît un ban. De ne pică la fiecare cîte două semințe ne-am procopsit.

— Bre, alal să vă fie! Ce noroc a dat peste voi.

— Aa, da stai că nu s-a terminat! Se șoptește prin sat că răufăcătorii au de gînd să dea dovletele de-a berbeleacul peste satul vostru și atunci va fi vai de voi! Din casele voatre și averea voastră praful se va alege, cînd s-o rostogoli dovletele mare cît un deal.

— A, bre și asta se șoptește prin satul vostru? întrebă tăbăcarul.

— Fără glumă, cică de nu crezi, privește dovletele în capul dealului și vezi-l cît e de mare, abia acum cînd a legat, dar la toamnă!?

Da-n capul dealului se vedea ceva rotund și mare; nu era altceva decît o claie mare de fîn chitită de niște cosași pe un vîrf de deal. Văzînd el dovletele se sperie și zise bărbierului:

— Maistore, maistore, ce păcate vom avea noi să tragem, ca să ajungem striviți de un dovlete! Păi dacă ne omoară toate vitele, li se pierde ruda și eu ce mai tăbăcesc?

— Ba eu zic, adăugă bărbierul, să-ți scoți pieile din pămînt de unde le ai și să vă mutați satul în altă parte.

— Zău că-ți mulțămesc că ne-ai dat gîndu-al bun ca mare pacoste s-abătea peste capul nostru.

Și de frică și-ngrijorare uită omul să se mai tundă și se-ntoarse-n satul său povestindu-le sătenilor întîmplarea cea tristă și ce-i aștepta la toamnă.

— Vai de capul nostru! începură muierile și babele să-și dea cu pumnii-n cap, ne face piftii pe toți.

— Și n-avem scăpare decît să ne mutăm satul de aici că vedeți cît a crescut dovletele! Numai coada poate să-i ajungă de cinci ori cît biserica și prăpădul e mare!

Un om ceva mai cuminte intră-n vorbă zicîndu-le:

— Ba eu îmi dau cu credința că e bine să ne depărtăm mult cu satul de părțile astea. Ar putea, bre, așa cît este de mare să sudoame pămîntul cu totul, ce credeți, e mare greumînt, fraților!

Și se pregătiră oamenii să-și mute satul, așezîndu-i vatra cu mult mai departe, că să nu se simtă zguduitura cînd se va rostogoli dovletele.

Auzind bărbierul cele ce se-ntîmplă în satul vecin, se-ntristă și merse să le spună să-și vadă de treabă că e numai o glumă.

Dar cum bătrînii îl cunoşteau pe bărbier că este un mincinos, nu-l crezură, încît îşi dărîmară casele, luară stîlpii şi vitele, pornind să-şi aleagă un nou sat.

Trecînd bărbierul pe lîngă tăbăcar, acesta-i dete un cojoc de bucurie că a fost bun la inimă şi a dat în vileag taina ce-i putea curma zilele. El luă cojocul şi mergînd pe lîngă ţăranii necăjiţi cu cojocul cel nou, aceştia-l întrebară:

— De unde ai cojocul?

— De la tăbăcar, mi l-a dăruit în semn de recunoştinţă, că eu am fost singurul dintr-un sat care i-am descoperit taina, pe care alţii o ascundeau. Nu m-a răbdat inima să nu v-o spun.

— Atunci ţine şi de la mine un miel! zise un ţăran.

— Şi de la mine un purcel, zise altul.

— Iar de la mine un viţel.

Şi adună bărbierul o cireadă de viţei, o turmă de porci şi o turmă de miei, de intră cu ele-n sat.

COPILUL PROSTUŢ

Um om avea un băiat cam slab de cap. I-a venit şi lui vremea de însurat ca la orice flăcău.

Părinţii au plecat să-l însoare în alt sat, să-l bage-n casă la o fată cu căpătîi şi avere frumoasă. S-au dus la fată în peţit cu purcel fript şi lăutari şi-au început să se tocmească ce-i dă la fată. Tatăl fetii voia să-şi mărite fata, iar muma nici în ruptul capului, fiindcă era prea tînără. După multă băutură se apucară la taină, glume şi cîte ce.

Fata sta şi gătea la bucătărie. Băiatul s-a dus şi el să stea de vorbă cu ea.

Fata a pus sare în mîncare şi s-a dus pe afară. El n-are de lucru şi vrea să mai puie un pumn de sare în oale. Băgă mîinile amîndouă într-o oală cu sare şi încercă să le scoată. Cînd colo, ce să vezi? Mîinile nu le mai poate scoate! Trage-n sus, trage-n jos, însă nici vorbă să le mai scoată.

Cum se-ntoarce fata, el bagă oala între picioare. Fata îl cheamă la masă, însă el stă cu oala ascunsă între picioare de ruşine.

— Nu-mi este foame! răspunde flăcăul şi rămînea supărat cu oala între picioare.

— Ce ai, taică, de stai supărat? Îl întrebă tată-su. Poate nu-ţi place de fată? Spune drept să ştiu!

— Nu, tăicuţule, îmi place de fată însă m-a apucat o durere de maţe şi de aia stau ghebejit pînă mă fac bine.

Tată-su îl lăsă în pace şi ei îşi văzură înainte de chef.

Tatăl fetii ieşi afară şi se opri sub streaşină cînd tocmai cădea afară un potop de ploaie.

Băiatul pe prispa casei nu ştiu cum face că sparge oala plină cu sare şi oala cade cu totu-n capul socrului. Socrul se miră cum plouă de sus cu oale şi cu sare şi se scarpină la cucuiele din cap.

Se duce-n casă şi se jură c-a-nnebunit Dumnezeu. Să ploaie el cu oale sparte şi cu sare? Toţi rîd, văzîndu-l plin de sare şi cu capul spart, numai ginerele cu mîinile slobode mănîncă de zor.

Atunci muierea lui, de supărare iar îl blestemă:

— Măi bărbate, ți-am spus eu că o să te trăsnească Dumnezeu că măriți fata prea crudă și nu m-ai crezut? Bine ți-a făcut și mai bine ți-ar face dacă te-ar trăsni de tot, să te-nveți minte.

Bărbatul auzind-o blestemînd, s-a repezit la ea i-a tras o bătaie bună și astfel s-a spart logodna și petrecerea.

SURZII

Un om bătrîn își făcea gardul pe lîngă casă. Un cioban supărat trece pe drum dis-de-dimineață, care pierduse oile.

— Moșule, n-ai văzut oile mele? îl întrebă ciobanul.

Moșu puse palma căuc la ureche că n-auzea bine și-i răspunse:

— Acia, numai pînă acolo fac gardul.

— Într-acolo!

— Da acolo! întări hotărît moșneagul.

Ciobanul care era surd, crezu că într-acolo au luat-o oile și porni în grabă spre locul arătat.

Cînd colo, găsi oile. Bucuros, păstorul se întoarce cu turma de oi la moșneag zicîndu-i:

— Ține, moșule, un berbece cu cornele frînte că mi-ai arătat oile pierdute!

Moșu îl privi înciudat și-i grăi:

— Îți jur pe bătrînețea mea că nu i-am frînt eu coarnele.

Neînțelegîndu-se ei, trece cu cofele la apă o fată și aia surdă.

Ciobanu-i spune la fată că de bucurie vrea să-i dăruie moșului un berbece cu cornele rupte, fiindcă i-a arătat unde sînt ascunse oile pierdute.

Fata la acestea răspunde:

— Nu vă pot lua pe amîndoi de bărbați. Pot să-l iau numai pe unul.

Certîndu-se cîteșitrei, trece pe cărare un popă surd, călare pe o iapă.

Păstorul, văzîndu-l pe taica popa, se gîndi că el are să-i scoată din încurcătură.

— Sărut mîna, părințele, spune-i moșului, că-i dărui berbecul pentru bunătatea lui, că mi-a arătat oile pierdute.

— Taică, îți jur pe sfînta lăturghie, că iapa nu e din furat, am găsit-o fără stăpîn pe islaz și cînd am încălecat-o a vrut să fugă cu mine, să mă facă rob la turci.

Și a-nceput o ceartă mare între ei. Moșul că n-a frînt coarnele berbecului, fata că nu-l poate lua de bărbat decît pe unul, popa că n-a furat iapa și e lucru găsit, încît s-a strîns tot satul la învălmășeală și chinezul satului i-a chemat să dea socoteală!

Fiecare vorbea pe altă limbă și zarva ieși și mai mare.

— Eu n-am frînt coarnele la berbec, zise moșneagul.

— Ba eu nu mă pot mărita după mai mulți bărbați, adăuga fata.

— Eu, domnule primar, vă jur că n-am furat iapa, am găsit iapa.

Cînd a văzut primarul că o să-l zăpăcească și pe el de cap și că n-o să ajungă cu ei la nici un căpătîi, i-a dat afară să se înțeleagă ei cum vor putea.

Surzii însă nu s-au înțeles și se spune că și azi se mai ceartă încă.

FEMEIA LENEȘĂ

A fost odată ca niciodată că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti; a fost o femeie foarte leneșă. Bărbatul umbla la cîmp și cînd venea sara nu găsea făcută mîncarea. El o întrebă:

— Bine fă muiere, ce ai făcut tu azi de n-ai făcut mîncare? Femeia totdeauna îi răspundea:

— Uite, măi bărbate, toată ziua am tors lînă.

A doua zi la fel. A treia zi la fel. Și a ținut-o așa în șir luni și ani că a tors lîna. Bărbatul supărat că tot cu lîna și scoate fire. Bine femeie, unde-ți sînt fusele cu lînă?

Atunci femeia care avea o putină în casă acoperită cu țoale, le dete la o parte și începu să-i arate același fus pe care îl scotea, și-l băga din nou în putină. Bărbatul aproape obosise uitîndu-se cum îi arată la fuse cu lînă toarsă și-i zise:

— Ajunge fă nevastă și ai obosit arătîndu-mi la fuse cu lînă toarsă.

Atunci femeia văzînd că pe om l-a dus cum a vrut ea, îi zise: Acum măi bărbate te duci în pădure și-mi tai rășchitor că n-am pe ce să le dapăn.

Omul a plecat în pădure bucuros că s-a isprăvit cu torsul lînii, cu securea în spate să taie rășchitor. Femeia hoață foc o luă pe altă parte și ajunse mai întîi în pădure și se urcă într-un pom stufos să nu fie văzută.

Cînd omul ajunsă în pădure, umblă încoace, umblă încolo după rășchitor, ajunsă sub pomul stufos unde era nevasta lui ascunsă, care începu să strige:

Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare!
Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare.

Omul nevestii se opri și ascultă și iar aude:

Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare!
Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare.

Văzînd omul o așa mare minune zisă că ăsta-i numai un sămn, se lasă de rășchitor și pleacă acasă. Cînd a ajuns acasă îi povesti nevestii minunea lui Dumnezeu că numai el putea fi, și-i spuse:

— Mi-a fost frică, nevastă, că ai să mori și pierd bunătate de nevastă și n-am mai tăiat rășchitor. Mai bine lasă fuselea acelea nedepănate și numai tu să fii sănătoasă, fiindcă, ca tine alta nu mai găsesc.

ALMEȘ BALMEȘ

A fost odată un tuciuriu și s-a dus de-a rudelea pe la nașu-su. Nașul era tocmai la masă și mînca dintr-un purcel fript și dintr-un blid cu almeș-balmeș.

— Fine, șezi să mîncăm oleacă că poate-i fi flămînd.

— A, da de unde, chiar acum mă sculai de la masă.

Nașul, văzîndu-l astfel, nu l-a mai rugat și a mîncat singur mai departe.

— Nașule, mai zi o dată!

— Ce să zic, fine?

— Ce-ai zis mai înainte.

Naşul s-a făcut că nu-nţelege, a ridicat masa şi s-a culcat. S-a culcat şi finu. Sta el să adoarmă, însă maţele i se certau de foame şi ghiorţăiau. Apoi îşi lovi ochii cu pumnii că nu se închid, nu adorm. Naşu auzea şi simţea toate astea şi de aceea îl întrebă:

— Ce s-aude, fine-n burta ta?

— Iacă nimic! Vi se pare, naşule!

— De ce-ţi dai cu pumnii-n cap atunci?

— Să fugă mintea la burtă să tacă, naşule, că de flămînde se ceartă între ele.

Naşul zîmbi pe sub mustaţă şi se făcu că sforăie.

De aci se sculară şi plecară la lucru. Finului îi tot lăsa gura apă şi se tot gîndea ce mîncare bună a scăpat.

— Hai, naşule, cum îi zice la mîncarea aia de asară?

— Almeş-balmeş!

Finul plecă acasă şi în gîndul lui ca să nu uite zicea: almeş-balmeş! almeş-balmeş! ce bună mîncare!

Ajunse la o baltă vru s-o treacă. Apa era cam mare, ridică izmenele pînă la genunchi şi păşi înainte, uitîndu-se la raţe şi răţoi cum se afundă cu capul după peştişori. Tot privind la raţe, uită de almeş-balmeş. Se necăji foc şi începu să caute cuvîntul în baltă. Apoi zise:

— Uite, măă, căzu cuvîntu-n baltă şi nu-l mai găsăsc.

Se-ntoarse-ndărăt, poate-l găseşte, însă almeş-balmeş nicăieri! Nu-i mai venea în minte şi pace! Căzuse la fund, se gîndea el în mintea lui. Porni să-njure şi să se aplece luînd cu pumnul apă dintr-o parte şi mutînd-o în alta ca pe nişte felii. Intrară-n baltă nişte porci şi el îi dudăi mai departe să nu-i găsească almeş-balmeşul şi să i-l mănînce.

Nişte oameni lucrători trecură pe-acolo, îl văzură căutînd disperat şi-l întrebară:

— Ce cauţi, măi Romică?

— Iată un lucru mare!

— Spune-ne şi nouă, ce lucru?

— E lucru meu şi nu vă pasă vouă de el!

Lucrătorii crezură că poate e vorba de vreo pungă cu bani şi săriră îmbrăcaţi în baltă s-o cate. Cătară fundul bălţii de-a rîndul, se bălăciră prin ea mai rău decît porcii şi nu găsiră nimic. Scoaseră şi răţoii din baltă temîndu-se să nu înghită cumva comoara. Mai la urmă osteniră şi oamenii ăştia. Unul dintre ei supărat îşi stoarse ţoalele de apă şi zise suduind:

— Măi oameni buni, hai să mergem, fir-al dracului de tuciuriu, că făcurăm balta almeş-balmeş şi nu găsirăm nimica.

— Aoleu, mînca-v-aş, am găsit-o!

— Ce ai găsit mă?

— Aia ce-aţi zis. Almeş-balmeş!

Plugarii crezură că-şi bate joc de ei şi-i traseră o bătaie bună de-i frînseră oasele şi plecară cu buzele umflate.

El rămase în marginea bălţii să-şi atîrne ţoalele pe mărăcini, să le usuce.

Tocmai atunci treceau pe-acolo nişte vînători. El n-are de lucru şi-i întreabă:

— Unde vă duceţi, fîrtaţi?

— Ha-ha! îţi baţi joc de noi?! Trebuia să zice: noroc! noroc, la vînat! Şi-i traseră şi ei o bătaie bună.

Plecă el scîrțîind din temelii după atîta jumuleală și se întîlni cu o sumedenie de lume ce se bocea și ducea la groapă un mort. El trecu pe lîngă mort grăind:

— Hai noroc! noroc, la vînătoare!

Oamenii lăsară jos năsălia puseră mîna pe el și-i frînseră oasele.

— Dar bine, măi fraților, cum trebuia să zic?

— Dumnezeu să-i ierte păcatele!

— Așa o să zic de-aici încolo, negustorilor, grăi finul și plecă văitîndu-se de spinare pe drum la vale.

Cînd colo, drăcia dracului! În fața lui tocmai ieșea din biserică mireasa cu mirele și cîntau bandele de lăutari de se cutremurau copacii.

El trece pe lîngă mireasă și zice:

— Dumnezeu să-i ierte păcatele!

— Ce păcate, bre! zise unul dintre nuntași. Și se puse golănimea pe el de-l tăvăli și zminti în bătaie.

— Aoleu, nu mai dați, zise el și mai bine învățați-mă cum trebuie să zic, mînca-v-aș!

— Să zici: ura să ne trăiască!

— Mulțămesc, așa am să zic și a plecat mai departe.

Trece pe lîngă bătătura unui om care tocmai își pîrlea porcul de curînd junghiat.

— Ura! să ne trăiască, să ne trăiască!

— Cine să ne trăiască, omule?

— Porcul, dar cine? zise finul. Se puse și măcelarul pe el de-i frămîntă la pumni pînă-l ameți-n bătăi. După aia se sculă leșinat și grăi:

— Stai, măi omule, ai milă de mine și nu mă bate, mai bine spune-mi cum să zic:

— Să-l mănînci sănătos și să umpli toate vasele și oalele!

Plecă și de aci bătut și văzu după o casă un om care tocmai se pitise și se „da în poiană" ca orice om cu nevoile sale. El n-are de lucru și zice:

— Să-ți umpli toate oalele și vasele fîrtate și să-l mînci sănătos!

Se scoală omul supărat și fugi după el de-i trase o bătaie soră cu moartea.

— Dar bine, măi vecine, cum era să-i zic?

— Pute vecine, pute!

— Bine, așa am să zic de-aci-nainte și plecă.

Cînd ajunse la un pîrîu două fete se spălau pe picioare și se pieptănau. El iar nu-și ține gura și le zice:

— Pute, surată, pute!

— Ce pute, mă, fir-ai al dracului cu măta care te-a făcut! Și-l frînseră-n bătăi cu cobilițele.

— Bine, suratelor, dar cum era bine să zic?

— Să zici: ce frumoase sînteți și ce pieptănătură mîndră aveți!

Merse el spre casă și văzu două muieri care se băteau și-și smulgeau pletele.

— Vai ce pieptănătură frumoasă și ce mîndre sînteți!

Ele uitară de bătaie, crezură că le batjocorește și săriră de-i jumuliră părul din cap. Scăpă ca prin minune din ghearele muierilor și se opri drept în ușa cortului:

— Ha auzi, fa muiere, să-mi faci mîncare din aia ca la nașu.

— Cum ca la nașu, omule?

— Știi tu, din aia, ca la nașu !
— Nu știu, măi omule, spune tu cum îi zice, cum este că eu nu sînt ghicitoare?
El se puse pe muiere și o călcă-n picioare de-o lăsă lată, gata să-și dea sufletul.
Copiii plîngeau și se rugau:
— Stai, tătucă, nu mai da în mămuca, nu vezi că-i făcuși capul almeș-balmeș !
— Aha ! va să zică voi ați știut de mîncare și ați ascuns-o? N-ați spus ce mîncare e, ca să nu-mi facă mie pofta să mă satur și eu odată ca nașu de almeș-balmeș? Vă arăt eu vouă ! Luă un vătrai în mînă și le frînse oasele la bieții copii, de se duse pomina !

ÎNȚELEPCIUNEA BĂTRÎNEȚII

A fost odată un moș și o babă și au avut o vacă. A plecat moșu cu vaca la piață s-o vîndă. Cînd acolo dă lumea buluc pe lîngă văcuță care, mai de care, să facă tîrgul cu moșu. Mai la urmă au venit la moș trei frați negustori.
— Cîți lei ceri pe ea, moșule?
— Cinci sute de lei !
— Toate sînt bune, moșule și la locul lor, numai să te duci acasă să-i tai coarnele că ne-mpunge copiii și să vii, să iei paralele.
Moșul plecă acasă îngrijorat și tăie coarnele la vacă.
Într-o sîmbăta plecă iar cu vaca la tîrg s-o vîndă. Cei trei frați sînt gata să-i dea punga cu bani moșului, dar îi mai cer ceva moșului:
— Să-i tai coada, moșule și apoi ai banii.
— Bine, măi băiete, numai să nu vă bateți joc de marfa mea !
— Nici vorbă, moșule ! Vaca are coada prea lungă de doboară ulcica cu fasui de la foc. Așa că ascultă-ne și să facem apoi tîrgul.
Merse moșul acasă și tăie coada vacii.
În sîmbătă viitoare iar veni cu vaca la piață. Cei trei frați veniră la moș și iar îi găsiră nod în papură.
— Moșule, toate sînt bune, numai să-i tai și picioarele !
A plecat moșul plîngînd și văietîndu-se la babă și i-a tăiat vacii picioarele ! Cum i-au tăiat picioarele vaca a căzut și-a murit.
— Ei, babo, ne înșelară negustorii ăia ! Mari coțcari trebuie să fie, numai lasă că-i învăț eu minte.
— O să-i înveți pe naiba, că iată cu mintea ta de prostănac rămăserăm săraci lipiți pămîntului.
Ce să facă acum moșul? Luă măgarul sîmbăta viitoare și plecă cu el la tîrg. Acolo îi băgă măgarului bani în fund și așteptă cumpărătorii.
Veniră iar cei trei negustori.
— Cît ceri moșule, pe măgar?
— Trei sute de lei.
— Prea mult, moșule !
— Măgarul meu face bani și nu e măgar ca toți măgarii ! Iată-l, priviți-l cum îi pică lei din fund.

Îl priviră negustorii cu mirare și ziseră: iată că este adevărat, un măgar minune, în foale cu fabrică de bani ! Moșul luă trei sute de lei, îi pusă la chimir și pe-aci ți-e calea. Dar negustorii alergară după el, întrebîndu-l:

— Hei, moșule, ce-i dai de mîncare la măgar?

— Îl închid în hambarul cu grîu pînă se satură.

Cei trei frați bucuroși de o așa pricopseală, plecară acasă, închiseră măgarul în hambarul cu grîu și se culcară.

Dis-de-dimineață cel mai mic și mai grijuliu se duse la hambar să vadă măgarul și să aducă banii în baniță. Cînd acolo i se pare pe gaura cheii că strălucește hambarul de lei. Vrea să deschidă ușa, însă ușa este înțepenită și nu poate.

— Mumă, strigă băiatul, vino fuga că a umplut măgarul hambarul cu bani și nu-l pot deschide !

Se scoală frații cu urdorile la ochi, sparg ușa, și cînd colo în mijloc zăcea măgarul mort, umflat ca o beșică de porc.

— Haa, fata lui de moș; și-i traseră o înjurătură. Să ne păcălească el pe noi un boșorog? Las' că-i arătăm noi lui ! Fuga drept la bordeiul moșului.

— Bine, moșule, se poate să ne batjocorești pe noi și să ne iei de-a fiecea atîta bănet?

— Vedeți-vă, copii de treabă, că nu orice muscă face miere ! N-ați știut voi cum să-l arăniți și greșeala voastră n-o s-o plătesc eu un om curat la suflett !

Numai aveți puțină răbdare că trebuie să trimit demîncare la săpători că este aproape prînzul.

Moșul avea un iepure năzdrăvan, îl chemă, îi pusă desagii de o parte și de alta pe spinare și-i zise:

— Așa, taică, acuma du-te la oameni cu merindele că abia te așteaptă ! Iepurele își luă povara și plecă pe grinduri drept la lucrătorii moșului.

Văzînd ei iepurele, au uitat de toate și de măgar. Și zor nevoie să cumpere iepurele.

— Cît ceri pe iepure, moșule?

— Nu-l vînd, că ăsta ascultă de baba mea !

— Ba nu, moșule, ține aici două sute de lei și dă-ne nouă iepurele.

— Mi se rupe inima după iepure, dar dacă dați îndoit prețul, vi-l dau și o să aveți o falā cu el în lume de o să se ducă vestea.

— Bine, moșule, ține banii și dă-ne iepurele.

Așa negoțul s-a făcut și cei trei frați au pus iepurele-n sac și au plecat bucuroși de ispravă.

A doua zi, au luat iepurele, au pus de o parte și de alta oalele cu mîncare și ulciorul cu apă și i-au dat drumul pe o potecuță să meargă la lucrătorii ce-i aveau în țarină cu prînzul. Cum i-au dat drumul iepurelui, acesta a sărit, oalele s-au rostogolit și s-au spart, cîinii au dat năvală la ciolanele de pui, iar lui în tufă i-a fost calea, pînă ce și-a pierdut urma.

Cei trei frați rămaseră tare supărați, înjurîndu-l și ocărîndu-l pe moșul ce-i păcălise.

— Asta este iar o păcăleală, trasă cu vîrf și îndesat, însă i-o plătim noi moșului !

— Să mergem la moș să-l omorîm și gata, după atîta batjocură ! Ne-am făcut de rîs și n-avem altă scăpare, zise unul dintre frați.

— Să mergem îndată și să-i facem de petrecanie, că acest moș poznaș ne aduce la sapă de lemn, dacă ne mai tîrguim cu el.

Porniră către satul moșneagului, suduindu-l de sfinți și de părinți.

Moşul, cum îi văzu că vin din depărtare a scos în bătătură o vadră cu vin şi baba a început să cînte.

Cînd au tunat ei înfuriaţi înăuntru cu topoarele în mînă, l-au văzut pe moş cîntînd dintr-un fluier fermecat. Cînta moşul atît de frumos şi de duios, că ori toate se opreau în loc, ori toate se dădeau peste cap şi se rostogoleau de bucurie. Chiar atunci juca baba de prăpădea pămîntul. Pe lîngă babă juca o purcică, o găină, o mîţă şi o căpriţă. Atît cît mai aveau şi ei pe sufletul lor.

Moşul îi dădea de zor înainte, încît începură şi cei trei fraţi porniţi pe omor, să joace de le scăpărau tălpile. Cînd încetă moşul, ei erau sleiţi de puteri încît căzură jos mai mult morţi decît vii. După ce-şi veniră-n fire, le veni graiul, rugîndu-l pe moşneag:

— Măi moşule, am venit la tine cu gînduri întunecate să te tăiem pe tocător şi să te facem bucături, bucături pentru cîni, că tare eşti ştrengar şi ne-ai prăpădit cu păcălelile. În schimb îţi cerem să ne vinzi fluierul.

— Nu pot, copii ! E singura mea avere şi singura mea mîngîiere.

— Te rugăm, moşule, uite în genunchi, vinde-l ! Spune hai cît ceri pe fluier?

— Să fie voia dumneavoastră, iată îl vînd cu o mie de lei !

— E mult, moşule ! E tare mult ! Două perechi de boi, ce crezi?

— Nu e mult, taică ! Ăst fluier e fermecat, cînd sufli în el, glasul lui este atît de frumos, că ies şi şerpii din pămînt să joace. Jigăniile de pe pămînt joacă şi uită de foame şi de sete. E mare lucru să ai un asemenea fluier cu glas atît de vesel în el.

Dacă vi s-a lăsat inima la fluierul meu, daţi-mi acum numai 500 lei şi restul viu eu să-l iau. Însă vă cer să faceţi o probă cu el mai întîi.

— Adică ce probă? întrebară cei trei fraţi.

— Să vă suiţi toţi trei muierile în pod, să le puneţi la gît mărgele şiruri de ardei iute uscat şi să porniţi să cîntaţi.

Dacă vor începe să chiuie şi să joace, înseamnă că fluierul este bun şi că nu ne-am păcălit. Dacă muierile vor începe să strănute şi să vă drăcuie făcîndu-vă nebuni, e semn că fluierul meu s-a stricat şi că v-am păcălit fără să vreau. Atunci să veniţi să mi-l daţi şi eu să vă dau îndărăt punga cu cinci sute de lei.

Fraţii alergară acasă cu sufletul la gură, urcară în grabă muierile-n pod, le împodobiră cu şiruri de ardei la gît, le traseră şi o chelfăneală bună că virdăiau şi nu se supuneau de afurisite ce erau şi începură apoi să sufle ei în fluier. Cum porniră să cînte, podul începu să se legene — şi cutremure, iar muierile să chiuie şi strănute de iuţeala ardeiului. Jucară muierile pînă căzură cu pod cu tot în capul bărbaţilor şi muriră.]

Atunci abia, îşi dădură seama că moşul îi păcălise şi îndîrjiţi la culme, puseră mîna pe topoare şi alergară drept la bordeiul moşului, cu o falcă-n cer şi cu alta în pămînt să-l facă bucăţi.

Moşul i-a zărit din departe, a rîs pe sub mustaţă şi a zis:

— Veniţi, negustorilor, veniţi ! Veniţi la taica mai iute că am o măciucă noduroasă, plînge-n pod că n-are şi ea pe ale cui şale să le măsoare.

Şi asta era adevărat ! Moşneagul avea o măciucă fermecată dăruită de un sfînt odată, cînd se preumbla pe pămînt. Văzîndu-l cît este de sărac şi prăpădit l-a înzestrat cu te miri ce, cu fluier, minte şi măciucă, doar i-o prinde bine la bătrîneţe şi se vede că i-a prins.

Cum au tunat pe uşe negustorii cu sîngele înfierbîntat de ură, învîrtind securile, moşul a zis:

— Măciucă, pe ei, taică, nu-i lăsa, frînge-le oasele pînă nu-mi pun cinci sute de lei pe masă, banii de pe vacă.

Măciuca sări pe negustori şi dă-i şi dă-i, şi dă-i şi dă-i! Pînă-i omorî de tot! Atunci moşul văzînd că nu pun banii, iar porunci să le mai măsoare cîteva. Îi măciucă pînă ce lăsară banii pe masă şi plecară cu spinările şi oasele frînte, de se duse pomina de isteţimea şi păcăleala moşului.

POPA ŞI HAIDUCII

A fost odată nouă haiduci care trăiau la munte în pădure ca lupul la tulpina tufanului. Cu bărbile pînă-n călcîie şi cu ochi ageri şi pistoale cu cremene, gata să fie descărcate în trecători şi să-i despoaie de averi.

Ce să facă ei la adînci bătrîneţe, ca să nu meargă-n iad singuri, hai să-şi facă planul să aducă în ceata lor un popă să le fie harambaşă.

O luară ei pe cale, pe cărare şi dau de un popă călare la drumu al mare.

— Bună calea, părinţele!

— Mulţam tale, haiducele!

— Părinte, sfinţia-ta, dă-te frate-n haiducie,
Ca să scapi de-a boierie!
Şi te facem harambaşe,
N-are potera ce-ţi face!

Şi se face popa haiduc! Stau ei cît stau în pădure flămînzi căci posteşte robul lui Dumnezeu cînd n-are ce mînca.

De la o vreme îi veni poftă popii de carne. Hai să coboare-n vale la turmele de mioare să frigă un miel în frigare. După ce băură bine şi mîncară, dormiră cu capul pe piatră la umbra bradului şi aşa deodată ce-i năzări unuia prin cap să-i puie cinstea sfinţiei-sale la probă.

— Părinte, şi aşa de acuma aţi intrat cu noi în tovărăşie, iată că a venit vremea să furăm zece oi şi să le împărţiţi la zece haiduci.

— Bine, tăiculiţă, furaţi-le de la cei avuţi, ca să fim iertaţi de psaltire şi de Dumnezău! Şi aşa furară haiducii de la un cioban din apropiere zece oi spătoase şi lînoase.

Toţi se-nvoiră să le-mpartă popa harambaşa după dreptatea popească. Furară hoţii oile şi le aduseră la popă să le împartă.

— Hai, părinte, nu-i păcat
Că-i lucru din furat?

— Nu-i păcat, măi tovarăşi, păcat e ce iasă din gură, nu ce bagi în gură, că ce bagi tot mai iese, dar cuvîntul rău, îndărăt nu se mai întoarce. Mai bine să ne ferim de birt decît de hoţit, că pe scara birtului scoboară oamenii în iad, dar din furt nici un păcat nu e că şi boierul şi ciocoiul fură şi apoi se dau de păgubaşi!

Şi aşa, ascultîndu-l pe popă, toţi îl credeau că va împărţi pe dreptate oile.

După asta popa porni împărţeala. Popa era singur şi el luă nouă oi pînă îşi făcu cu totul zece oi. Haiducii erau cu toţii nouă şi cu o oaie, face iar zece. Haiducii priveau şi se cruceau, iar popa le zicea:

— Aşa e, tăiculiță,
Eu cîte unul,
Da vouă cu pumnul!
Iar haiducii mirați, iar îi grăiră:
— Bine mai zici, părințele:

Bogăția trece dealul,
Noi rămînem cu amarul!
Bodaprosti,
Popa Costi
Bună fată ne-ai mai dat,
Pîn-acasă a şi fătat!

ȚIGANUL ȘI CATÎRUL

Trecea odată un român pe drum cu carul plin cu dovleci. Mergînd el aşa agale cu boulenii lui, se întîlneşte-n cale cu un tuciuriu.

— Ce e ăştia, bre?

— Ouă, tu nu vezi! zise rumînu.

— Cum ouă sînt astea, aşa mari!

— Ouă, nenicule, ouă mari, toată ziulica, ouă!

— Ai, baş ouă de pasăre sînt?!

— Nu sînt de pasăre, sînt de catîr, ouă talieneşti!

— E mare lucru, zău că n-am văzut şi n-am crezut că sînt ouă talieneşti cît gogolia capului. De unde o fi văzut catîrii să clocească gogea ouă cît ticva de mari.

— Măi băiete, tu n-ai văzut, dar acum ai să vezi şi ai să crezi!

— Spune-mi, măi nene, şi cum cloceşte catîroaica?

— Dacă vrei să ştii, iei un ou mai mare din ăştia roşii, îl bagi în bălegar de iapă şi la zece stămîni iese catîru mic mititel cît iepurele.

— Apoi dacă e aşa, barem vinde-mi şi mie un ou talienesc.

— Ți-aş vinde, frate-meu că la tîrg mă duc eu, însă poate ți se vor părea scumpi!

— Păi bine, cîți bani să coste?

— Doi lei de argint oul mare, un leu de argint oul mic.

— Ali e scump foc, bre! Unde s-a văzut oul cu doi lei, cînd cu doi lei îți cumperi un dîrmon cu făină. Şi aşa se tocmiră țigăneşte, da se plăti omeneşte.

Pe doi lei de argint luă dovleacul mere, bucuros şi fălos că peste zece stămîni va ieşi mînzul din el.

Tocmai mergea el bucuros coborînd pe o coastă cu dovleacul pe umere, ținîndu-l strîns de coada plină cu ghimpi.

Şi gîndindu-se el cum o să se fuduleascã pe catîr în văzul fetelor şi nevestelor ieşite pe ulicioare, hop! se împiedică şi căzu. Dovleacu se duse la naiba de-a berbeleacul rostogolindu-se la vale printr-o tăietură cu tufişuri.

Cînd s-a sculat țiganul, l-a văzut lovindu-se de un tufan şi făcîndu-se bucățele.

Un iepure care-și avea pe-aci cîrtogul s-a speriat luînd-o la fugă iute, de parcă-l lătrau din urmă niște copoi.

— Stai, bre, stai! Striga țiganul cît îl ținea gura, însă mînzul ieșit din ou de timpuriu s-a pierdut prin tufișuri speriat ca vai de el.

— Lele, bre! afurisit mînz, cît e de mic și ce mai fuge, darmite să fi crescut și mai tare, ar fi fugit ca gîndul și ca vîntul.

BAI GIORA ȘI FLUIERUL

Odată Bai Giora a plecat cu fratele său în lume să se pricopsească, căutînd să găsească undeva de lucru. Pe drum dau ei și de o piatră de moară, găurită la mijloc ca toate pietrele de moară. Bai Giora îndată ce o vede îi zice fratelui său:

— Acesta e inelul bunicii!

— Nu e de loc inelul bunicii, ci o piatră de moară, îi răspunse fratele său.

— Pe cine vrei tu să-l faci prost, ori ai orbul găinilor, de nu vezi bine? Și-i dădu el mai departe cu gura, făcîndu-l pînă la urmă și pe fratele său să creadă că este inelul bunicii! Venise seara și ei încă își făceau socoteala, cum să ducă acasă inelul găsit. După multă chibzuință se hotărîră a se urca cu piatra de moară într-un plop, temîndu-se că hoții i-ar putea prinde și fura inelul bunicii. De aceea cu mare greutate se suiră în plop. Într-un tîrziu sub plop poposi o caravană de negustori. Inelul lui Giora îi era tot mai greu și la o vreme îi spuse fratelui că n-are ce se face măcar de-l fură negustorii, însă el nu mai are putere să-l țină și trebuie să-l scape jos.

— Omule! tu nu vezi oameni, o să-i omori?

— Are grijă Dumnezeu de ei de mai au zile și lasă piatra de moară să cadă.

Negustorii auzind trosnetul crengilor ce se rupeau, o luară la sănătoasa, gîndindu-se că Dumnezeu din cer îi bate cu pietre de păcătoși ce sînt pentru înșelarea oamenilor și lipsa la cîntar ce o iau. Marfa o lăsară sub plop, mulțumiți că au scăpat cu viață. La ziuă, Bai Giora împărți cu fratele său marfa. El luă trei saci de tămîie, iar fratele, aurul, pietre scumpe și mătăsurile. Merse el cît merse cu sacii de tămîie și ajunse în vîrful unui munte, frînt de oboseală. S-apucă el aci și făcu un foc mare golind sacii cu tămîie pe jar. Fumul se ridică sus, sus, la cer. Tocmai atunci pe Dumnezeu îl dureau măselele de se văita și văicărea fără folos. Nici cele mai învățate babe aflate prin rai nu-l puteau ajuta cu nimic. Însă fumul cum se înălță spre cer, Dumnezeu puse fața în fumul de tămîie și-i trecură durerile, parcă i-ar fi luat vrăjitoarele cu mîna.

Se miră și Dumnezeu de puterea tămîiei și de înțelepciunea pămînteanului, încît repede scara cerului pînă la pămînt și coborî să-i mulțumească și să-l dăruiască.

— Omule, iaca eu sînt Dumnezeu și fiindcă m-ai vindecat de durere de măsele, am coborît să te dăruiesc și să-ți mulțumesc pentru binele ce mi l-ai făcut! Și-i arătă fel de fel de pietre scumpe, aur și îmbrăcăminte strălucitoare. Bai Giora le privi pe toate însă își puse ochii pe un fluier.

— Îmi aleg fluierul ăsta, răspunse Bai Giora și rămase cu fluierul, apoi își căută de drum după o slușbă.

Bătu el încă multe căi, pînă ce un popă îi primi să-i păzească oile, împreună cu o altă slugă. Bai Giora rămăsese bucuros. Toată ziulica el cînta din fluier și dormea, iar tovarășul său, se ostenea prin mărăcini și tufișuri, întorcîndu-se cu oile care erau blestemate rău, neavînd ce paște. Le domoli pe un singur loc și fugeau ca niște capre după ierburi. Deodată merge și Bai Giora să le întoarcă și se supără pe ele încît le lovește cu securea omorîndu-le. Se sperie atunci tovarășul său, zicîndu-i:

— Hai să ascundem oile în vale-n ogaș să nu ne vadă popa, și îndată pitulară ei oile moarte acolo. Bai Giora ducînd iute două iar prietenul său cîte una. Seara stau ei la masă, iar popa îi servește cu țuică. Lui Bai Giora îi dă un pahar, iar celeilalte slugi două pahare. Atunci Bai Giora supărat, zise către popă:

— Părinte, ceea ce faci mata, nu e drept, lui îi dai două țuici, iar mie numai una. Cum vine asta, eu duc două oi în spate și beau un pahar, în timp ce el duce numai una și bea cîte două pahare.

— Cum bre, voi mi-ați omorît oile?

— Nici vorbă, părinte!

Și taica popa fugi la tîrlă să-și numere oile. Cînd văzu tîrla goală, leșină de necaz. Și-l dete pe Bai Giora în judecată, încît îl aruncă pe acesta la grea osîndă în închisoare. Se împrieteni cu el un paznic al închisorii și într-o zi se prefăcu că-și dă sufletul. Chemă el pe paznic, spunîndu-i în taină.

— După ce mor eu, tu să te folosești de toate bogățiile mele. Să mergi în pădurea cutare și de la rădăcina lui vei putea dezgropa două vase cu poli de aur, furați de mine cît am fost în haiducie de la turci — negustori bogați.

— Da cum recunosc copacul? îl rugă să-i spună întemnițatul, însă acestuia Dumnezeu îi luă glasul, numai ochii rămînîndu-i, înainte de a-și da obștescul sfîrșit. Și așa nu apucă să-i poată spune locul unde era comoara ascunsă. Însă nici Bai Giora nu muri! După cîteva zile se înzdrăveni. În zadar încerca acum paznicul închisorii, a-l ruga să-i spuie locul unde se află ascunsă comoara, că nu-i spunea nici în ruptul capului. Într-o noapte îi spuse el paznicului:

— Dacă vrei să fugim de aici împreună, ai jumătate din comoară și ajungi om pricopsit pentru toată viața încît nu vei avea nevoie să ridici de jos nici un pai.

— Asta nu se poate! Mă mănîncă pușcăria, n-oi fi nebun.

— Mai gîndește-te, și nu da cu piciorul la noroc.

— Ridică-ți gîndul de la așa ceva și mai bine taci, îi răspunse paznicul foarte hotărît.

Dar dorința de a avea comoară îl rodea la inimă pe paznic, și într-o noapte îi spuse lui Bai Giora că s-a hotărît să fugă împreună și să-i dea comoara. Se pregătiră ei și fugiră. Lui Bai Giora fiindu-i milă de poarta închisorii, ca nu cumva și alții să o tulească, o scoase din țîțîni și luînd-o pe spate porni după paznic prin întuneric.

Ajunseră ei într-o pădure. Ce să facă ei aici ca să nu-i mănînce fiarele sălbatice? Se suiră într-un copac! Cum erau însă să se urce ei cu poarta închisorii? Giora se necăjea cu poarta!

— Hai, bre! suie-te odată, îi zise paznicul.

— Cum o să mă sui, bre, tu nu vezi că nu pot sui poarta închisorii?

— Ce poartă? Care poartă?

— Poarta închisorii, iacă am adus-o cu noi, că poate ne folosește la ceva.

— Chiar poarta închisorii ai luat-o, nebunule!
— Ce te miri așa, că doar nu e vreun lucru mare!?
Paznicul închisorii cînd auzi aceste vorbe, îl lăsară picioarele, că era gata-gata să cadă din copac, nu pentru poarta închisorii, ci pentru că a pornit-o la drum cu un prost. Și pentru că se apucase să joace în horă, trebuia să joace pînă la capăt. Urcară ei în copac și poarta închisorii și se culcară pe ea. Treceau pe sub ei jivine sălbatice, dar lor nici că le păsa. La o vreme poposiră subt ei niște hoți care după ce-și numărară desagii cu aur furat, legară caii și începură să frigă pe frigare un ied. Cum se ridica mirosul de friptură la Bai Giora îi lăsa gura apă, și-și făcea fel de fel de planuri, cum să ajungă la ied. Cînd fu iedul gata fript și bun pentru mîncare, spune prietenului său: — Frate! eu nu mai pot de foame, simt că ușa închisorii îmi scapă din mîini și în același timp o și împinse cu latul peste hoți. Ăștia cînd văzură ușa închisorii prăvălindu-se peste ei o recunoscură și fugiră care încotro, ca dracul de tămîie. Apoi se adunară într-o altă pădure, tăinuindu-se:
— Asta este o minune dumnezeiască. A dat Domnu cu ușa-n noi în semn că ne urmăresc poterile, zise unul ce le era harambașa!
— Să fugim departe să nu ne dea de urmă, răspunseră ceilalți și părăsiră comorile furate.
Bai Giora cu paznicul închisorii coborîră din copac și fiecare la treaba lui. Paznicul luă caii pe care stăteau desagii doldora cu bănet și pietre scumpe, iar Bai Giora, rămase pe poarta închisorii mîncînd friptură.
La ziua cînd trecură pe aci poterile le povesti cum hoții au spart închisoarea și au fugit cu toții, iar pe el l-au prins aici frigînd iedul și după ce l-au bătut bine, i-au mîncat iedul și au fugit. De aci Bai Giora, tot sărac a plecat în lume și-și caută de lucru.

BAI GIORA ȘI CIZMA

Odată a trecut armata împărătească pe lîngă vreun sat și un ostaș a aruncat o cizmă ruptă și prăfuită. Oamenii care-n viața lor nu văzuseră cizmă și privind-o cu frică, unul mai deștept le zise:
— Bre! uitați-vă, ăsta e un oarecare tun și se temură oamenii să se apropie de cizmă. Un altul și mai deștept își dădu altă părere.
— Ascultă, bre, da proști mai sînteți, hai să mergem noi la Bai Giora, care e un om învățat, căci multe a învățat de cînd e Novac. Numai el ne va putea spune adevărul! Așezară ei cizma la loc cu doi pîndași s-o păzească și în grabă plecară la Bai Giora. Rugat el de ăștia, hai să se smintească pînă în cel ogaș să-și dea cu părerea ce minune fi-va acolo!
Ajunși la fața locului, mare le fu mirarea sătenilor văzîndu-l pe Bai Giora că ia cizma, se uită în ea, nu vede nimic, și toate ca toate, dar are curajul să bage mîna-n cizmă! Apoi uitîndu-se la confrații săi, le zise cu dispreț:
— Tiii! bre, da proști mai sînteți, cum o să fie ăsta tun? Voi nu vedeți că n-are în el nici ghiulea și nici prau nu miroase. Ăsta-i toc de tîrnăcop, nătărăilor, așa să știți. Și astfel țăranii îl crezură și-i mulțămiră pentru dezlegarea tainei.

A găsit Bai Ganea vreun stăpîn bun și a intrat slugă la acesta. Și l-a lăsat stăpînul să deretice prin curte. El a văzut în fundul grajdului o gîscă clocind. Alungă gîsca și se așează pe clocit. Vine gîsca să se așeze pe cuib, da el cu pliscul întins zise:

— Giss ! Gisss și gîsca fugi speriată.

Iacă vine și stăpînul și-l strigă de departe:

— Bai Ganea ! Deschide porțile să intru cu lubenițele !

— Nu pot că am treabă, nu mă sminti.

— Ce treabă ai, bre?

— Nu pot, nu pot, stăpîne, că-mi răcesc ouăle !

— Ce, bre ! Tu ești nebun de-a binelea?

— Iacă ouăle de gîscă, îi răspunsese Bai Ganea.

Stăpînul intră cu carul, dezlegă boii, și fuga la grajd să-l vadă pe Bai Ganea ce face? Cînd intră, văzu minunea, Bai Ganea clocea stînd în tîrna gîștii.

Atunci stăpînul luă un par și cînd îl măsură pe spinarea lui Bai Ganea, acesta fugi cu cioarecii plini de gălbenuș, țipînd:

Stăpîne, stăpîne !
Mă bați ca pe un cîne,
Cînd eu îți muncesc
Și ouă-ți clocesc?

NASTRATIN HOGEA

Nastratin Hogea ședea ca pe ghimpi atunci cînd nu putea face o poznă.

Ce-i trăsni prin minte într-o zi? Să-și ia toiagul și măgarul și pîș-pîș, ajunse în oraș la o prăvălie. Da prăvăliile tocmai se închiseră. Își legă măgarul de un mărăcine apoi se duse la ușa prăvăliei. Scoase el pila și începu să taie lacătul în văzul lumii. Mai tăia, mai trăgea din lulea și se mai odihnea, în timp ce lumea se înghesuia care mai de care să vadă isprava lui Hogea. Iar cînd tăia, sta cu spatele să nu-l vadă lumea. Unul trecu și-l întrebă:

— Ai, bre Hogea, ce faci aici?

— Iacă mă trudesc să fac o muzicuță, dar afurisită că nu poate să cînte acuma pentru mine în lume. N-are, bre, glas de loc ! Stătu omul și se gîndi ce vrea Hogea să spună cu aste vorbe, apoi zise:

— Ai, bre Hogea, dacă muzica ta n-are glas, de ce te trudești degeaba?

Hogea zise:

— Știi ce? Mai lesne-i a întreba, decît a răspunde, însă ascultă, omul după grai și clopotul după sunet se cunoaște, dar muzicuța mea este fără glas, mîne în zori îi vine glasul și toată lumea o s-o asculte.

Călătorul își luă toiagul văzîndu-și de drum, ca și ceilalți, care pînă aci se îngrămădiseră ca babele la pomană. Și toți se gîndeau ce a vrut să spună

Hogea despre muzica lui ce va avea glas numai la răsăritul soarelui, însă nimeni nu înțelegea nimic din spusele lui Hogea !

Încă din revărsat de zori se îngrămădi mulțime de oameni în fața dughenii. Larmă, vaiete, plînsete, că se spărsese astă-noapte dugheana și toată marfa negustorilor au luat-o hoții, dar iată și Hogea trăgîndu-și măgarul după el trece pe acolo ! Străjile împărătești, hop pe el și cu măgar cu tot îl aruncară în temniță. Veni ziua judecății. Fu scos din închisoare și dus în piața cea mare unde gemea cetatea de forfotă și omenire.

— Să dai socoteală norodului de paguba ce ai făcut-o, Hogeo, ai spart dugheana negustorului, ai sărăcit omul, ștreangul te așteaptă, îi zice răstit împăratul.

— Mărite împărate, vorba e că pe toți să-i asculți, dar pe puțini să-i crezi, că din tot ce îndrugă lumea, înțelept este a alege ce-i bun și drept. Descurcă-ți îndoiala, dacă vrei să afli adevărul !

— Bine, da ce-i cu lauda ta de ieri în zi luminată de Alah cînd în zori muzica ta va cînta în dugheana negustorului, îi mai zise împăratul îngîmfat de pe jețul său de aur.

— Apoi de, împărate, eu știu una și bună, că lauda mincinosului e bucuria nebunului. Eu m-am lăudat, nebun a fost cine m-a crezut ? Ia întreabă norodul ăsta care dintre ei m-a văzut dincolo de pragul dughenii negustorului, atunci merg la ștreang cu măgar cu tot.

— Nu l-am văzut ! Nu l-am văzut ! răspunse într-un glas mulțimea.

Văzînd împăratul că n-are ce-i face, luă măgarul de la negustor care fusese dat ca zălog pentru marfa furată și-l dădu lui Nastratin Hogea.

El își luă animalul și plecă prin piață cîntînd un cîntec dulce, frumos, părăsind astfel pentru totdeauna cetatea împărătească.

V

LEGENDE

OMUL ÎNSURAT CU O PIATRĂ

A fost odată un om și o muiere. Muierea era cuminte, iar omul era rău fiindcă își vînduse sufletul necuratului.

Cînd i-a rămas muierea grea, o bătea cu piciorul în foale să-i omoare copilul. Copilul plîngea și tremura în pîntecele ei. Așa a pățit cu ăst bețiv toată viața.

Și după ce a născut pe cei trei copii, tot timpul o bătea și o înjura, încît biata femeie s-a dus la o vrăjitoare să-i facă măghii și să scape de chinuri.

Copiii cum au prins puțin cheag în vine și-au luat lumea-n cap că aveau odihna vîntului și casa melcului, trăind istoviți pe lume cine știe pe unde!

Dacă a văzut ea că nu este cu putință să scape de astfel de cîne de om, s-a dus la groapa lui mumă-sa noaptea și i-a spus ce are pe suflet! Mumă-sa însă nu i-a răspuns nimic. Adormind pe groapă un înger îi grăi:

— Mergi la pîrîul de la Vracna că ți se face un pod de oase de oameni peste apă. Treci peste pod și stai jos acolo și sub trei stele roagă-te pînă ți se va face inima de piatră. Atunci el are să vie să te roage să vii acasă, iar tu n-ai să-l mai bagi în seamă. Și va plînge el amarnic la picioarele tale și acolo se va topi de păcatele grele ce le poartă și se va face pămînt.

Muierea plînse acolo, trecu podul de oase, se așeză pe o piatră și se rugă de cînd se aprinseră stelele pînă se stinseră și apăru luceafărul. Pînă la ziuă ea plînse atît de mult încît din lacrimile ei se făcu o stană de piatră. Ea rămase o piatră frumoasă și din ochii ei curgeau două vine de apă, și acestea erau lacrimile pentru copiii săi pierduți în lume.

Veni o ciumă în lume care seceră mii de vieți și cine venea să bea din lacrimile ei se făcea bine. Veni vremea să vie și omul ei. Dar el cum bău tot mai rău i se făcu. Începu să curgă carnea de pe el de ajunsese os și piele. Află din lume că ea este muierea lui. Căzu la picioarele ei și îi ceru iertare. Ea însă rămasă rece și nepăsătoare de lacrimile sale.

Se duse la o mănăstire și ceru să se facă călugăr. Dar de rău ce era nici aci nu l-au primit. Iarba se usca pe unde călca și casele în care intra se aprindeau.

Pădurile tremurau de groază și pîraiele se uscau de o asemenea spurcăciune de om. Așa își puse în gînd să se însoare pe veci cu această stană de piatră ce lăcrima.

Dacă văzu ce văzu, se duse la muierea lui, se legă cu o frînghie de piatră și sărutîndu-i picioarele o rugă zi și noapte să-i ierte păcatele ca să poată muri. Ea îl simțea și-l vedea, însă nu-l ierta.

Treceau bărbați, femei și copii, peste podul cu minunea și se mira de unde atîtea lacrimi, de unde atîta blestem?

Atîția ani a plîns el legat de picioarele ei pînă ce s-a topit de lacrimile sale de foc și s-a făcut din coastele lui la picioarele ei o piatră neagră care zace bătută de ploi și arsă de soare.

De atunci șuieratul vîntului trece prin pieptul ei rece și ochii i se topesc mereu de dorul copiilor pierduți pentru totdeauna.

Călătorii se opresc, scot pălăria și se închină la piatra cu care s-a însurat pe veci omul cel rău.

ALEXANDRU MACEDON

A trăit odată, într-o țară frumoasă și însorită, bogată și mare, un împărat, Darie-împărat. Darie era un împărat vestit. Se bătuse cu mulți regi și împărați și pe toți îi jefuise de bani și-i omorîse în lupte. La bătrînețe își dădu seama că tot ce a făcut el are să se prăpădească că n-are un urmaș pe lume viteaz ca el. De aceea, s-a apucat să învețe vrăjitoria și cititul în stele. Ca să-și citească viitorul prin semne și să-și vadă norocul, a făcut el într-o zi o armată de ostași din ceară și a zis: dacă se topesc în șapte zile, pierd împărăția, un împărat are să mă învingă. Așa s-a și întîmplat. Ostașii s-au topit, iar el s-a întristat și a căzut pe gînduri.

Ce să facă de-aci înainte? Își rade barba, mustățile și se rade și pe cap. Apoi îl pune pe un pictor de-i face chipul așa ras și chel, apoi își pune în gînd să plece în lume. Înainte de a pleca, lasă la palat o scrisoare pe masă zicînd:

— Plec bătrîn de 60 de ani și mă voi întoarce pe acest scaun, tînăr, de 25 ani.

Din ziua aceea, plecat a fost și nimeni din împărăție nu i-a dat de urmă pînă la moarte. Mai marii împărăției, n-au încotro, îl socotesc mort, îi pun pomană, îi ridică monument și-i pun scrisoarea-n ramă pe masa de lucru. Plecînd el în lume, trece mări și țări pînă ce ajunge la un împărat, Filip din Macedonia.

Filip, chiar atunci pornea cu oastea la război peste mări. El avea o împărăteasă frumoasă și tînără care nu făcea copii.

— Te las, scumpa mea împărăteasă, fără copii și tot fără copii doresc să te găsesc. Altfel, îți tai capul. Și a plecat la luptă. Împăratul Darie s-a gîndit să se dea drept doftor știe tot și vrăjitor. A închiriat în oraș o casă și pe zid a pus o firmă. I s-a dus curînd vestea că bătrînul ăsta are leacuri pentru muierile care nu pot să facă copii. Argatele de la palat trec prin oraș, văd firma, află și spun tot împărătesii. Olimpiada, îl cheamă pe Darie negreșit la palat s-o vadă că va fi plătit bine. El cum o vede pe împărăteasă așa frumoasă, îi spune că într-un an o va face să aibă copil. În anume zile el se ducea la palat cu leacuri de beut. Pe urmă au mîncat împreună, iar el s-a prefăcut în vultur, a zburat deasupra palatului, apoi s-a coborît în palatul împărătesei și iar s-a făcut om.

— După nouă luni, i-a zis el, ai să mă chemi la botez!

— Ce bine ar fi, a zis împărăteasa bucuroasă și Darie a plecat la casa lui.

Împărăteasa rămăsese grea, asta o știa el, însă voia să aibă un băiat frumos și înțelept. Trei luni a stat cu ochii la stele să vadă apare dintre ele

un luceafăr sau nu. După trei luni a ieșit dintre stele un luceafăr. A știut că va avea un fecior.

Fericit s-a dus la Olimpiada și i-a spus că va avea un fecior și că dorința lui este să-l boteze Alexandru. Cum a născut, a botezat copilul Alexandru și s-a făcut mare veselie la palat.

Împăratul Filip se afla încă pe cîmpul de bătaie. În noaptea cînd s-a născut copilul, a visat că a venit un vultur și a ouat un ou în poala lui. Oul a alunecat jos și s-a spart puțin. Din ou a ieșit un pui de șarpe. Puiul s-a învîrtit puțin, a dat să intre îndărăt și ostenit a murit. A chemat vraci și cititori în stele să-i tălmăcească visul. Un ichim învățat i-a dezlegat visul, zicîndu-i:

— Înălțate împărate, vei avea un fecior frumos, care va da ocol lumii, da-ndărăt în țara lui n-are să se mai întoarcă. La puțin timp i-a sosit vestea că are moștenitor și-l cheamă Alexandru Macedon. Mînios, Filip împăratul a lăsat războaiele și s-a întors în Macedonia cu oștirile. Împăratul a scos sabia, gata-gata să-i fulgere capul. Împărăteasa s-a speriat.

— Să-mi spui cu cine ai făcut băiatul?

— Cu un vultur. El mi-a adus într-un pahar apa fermecată. Cum am băut-o, am rămas grea.

— Unde este vulturul?

— Vulturul a zburat de atunci.

Împăratul n-are ce se face și moare de supărare. Alexandru însă crește, mînuie arcul, sabia și scutul. Darie îl învață cîte-n soare și-n stele. Este fecior chipeș, curajos și înțelept. Nu-i plăceau vrăjitoriile și cititul în stele. De aceea, se răstea la Darie să-l lase cu stele și luceferi și să-l învețe ce e pe pămînt. În zadar se plîngea la maică-sa că-l plictisește Darie că ea ținea cu tot dinadinsul ca fiul ei să ajungă împărat vestit.

Se supără odată Alexandru pe Darie și-i zice:

— Moșule, dacă ești așa de învățat și știi cîte-n lună și-n stele spune-mi cînd ai să mori?

— Știu atît că are să mă omoare un copil de-al meu!

— Apoi, cu adevărat că ești nebun de-a binelea! Cum o să te omoare fiul dumitale, cînd nici n-ai fii! Și supărat, l-a luat pe Darie și l-a aruncat jos din foișorul unde învăța. Darie, înainte de a muri, a mai putut să-i spuie:

— Vezi, n-ai crezut că o să mă omoare un fiu de-al meu, acum să știi că moare Darie împăratul, tatăl tău! Supărat, a alergat la mumă-sa întrebînd-o dacă este adevărat. Împărăteasa i-a adeverit și i-au făcut o înmormîntare împărătească. Cum s-a făcut fecior gata de însurat, a încălecat calul, a încins sabia și în fruntea oștirii a pornit să puie stăpînire pe întreaga omenire. În fața lui se plecau împărați și împărătese și nu era rege ca să nu i se închine. Așa ajunse Alexandru stăpînul lumii și puse stăpînire și pe țara lui Darie-împăratul.

Văzu în palatul său poleit cu aur și înalt pînă-n slăvile cerului portretul lui Darie și abia atunci și-a dat seama că el este cu adevărat fiul acestuia. Apoi a găsit scrisoarea în care zicea că pleacă de șaizeci de ani și se va întoarce de douăzeci și cinci de ani. A plîns că și-a omorît tatăl, dar repede a uitat și a poruncit oștirii să pornească înainte spre capătul lumii.

După ce a pus stăpînire pe întreaga lume, a zis să meargă cu oștirea la rai, să-l robească și pe ăsta; în calea lui se luptă cu păduri cu picioare, cu nori de lăcuste și nori de păsări, cu cîrduri de lei și tigri și turme sfîrșite de elefanți. Dar pe unde mergea lăsa pîrjol și moarte. În cale i s-a înălțat pietre scrise

pe care el citea, că oastea lui trebuie să meargă tot înainte și niciodată îndărăt. Dar el îi mințea pe generali și ostași. Așa ajunge el pînă la rai. Bate cu cizma în poarta raiului și iese Sfîntul Petru.

— Ce e, băiete?

— Vreau să intru cu oastea mea în rai. Destul am luptat, destul am stăpînit!

— Nu se poate! Mai sînt două țări pe lume nestăpînite de tine. Du-te de pune stăpînire și pe acelea, apoi îți deschid larg porțile cerului. El mai avea o țară în răsărit și alta în apus de subjugat și putea intra cu oștirea să puie stăpînire pe rai. Se întoarse de aci cu oștirile spre apus. Trece ape mari și se strecoară printre niște munți înalți și fioroși.

Pe poalele munților se văd oștiri multe cu suliți pînă la cer și oameni cu ochiul în frunte, căpcăunii. Se spăimîntă oștirea lui Alexandru văzîndu-i. Apoi începură să strige din munți căpcăunii:

— Alexandre, pe toți i-ai bătut, însă pe noi nu, că noi purtăm în mațe mărgăritare.

S-a supărat Alexandru Macedon pe ei, s-a întors cu armata și crac din ei n-a mai rămas. De atunci au pierit de pe fața pămîntului căpcăunii. De aici ajunge la un oraș mare și frumos de unde pornea scara cerului. Orașul era plin de fete și femei frumoase, care știau să cînte și să joace frumos.

Ei au încărcat mii de cămile cu aur, purpură, pietre scumpe și tămîie și au vrut să plece. Dar mii de fete frumoase le-au ieșit în piață cu flori și ulcioare de vin. Și le-au zis ele:

— Vrem să ne măritām cu ostașii macedoneni, iar tu, înălțate împărate, să o iei de soție pe împărăteasă și se porniră zece mii de nunți cu cîntece, joc, beutură și mîncare, cum nu s-a mai văzut pe lume.

Ostașii și generalii s-au pus pe trai bun și pe dragoste. Au uitat de războaie și vărsare de sînge. Între ei au început certurile. Care să fie stăpîn peste atîtea împărății. Mai marii oștirilor nu s-au mulțumit cu împărțeala făcută de împărat. Erau doi generali frați de o mumă, care-i cereau ei să fie împărați peste Macedonia. El nu cădea la învoială, dorea ca Macedonia să-i rămîie lui și Olimpiadei, mamei sale. După atîta chef, se întărîtară și mai mult capii oștirii pînă ce-l otrăviră pe marele împărat la o petrecere într-o mare mănăstire unde se vindeau și măritau fetele.

Soția lui Alexandru, văzîndu-l că o să moară, ca să mai trăiască pînă vine Olimpiada să-l vadă, a înjunghiat calul și l-a băgat încă viu în foalele calului său. Dar n-a apucat să vie mumă-sa că Alexandru împăratul și-a dat sufletul.

Cînd a sosit împărăteasa Olimpiada și l-a văzut pe tînărul împărat mort în foalele calului său, care l-a dus la biruință, l-a plîns pe Alexandru și la înmormîntare așa i-a blestemat oștirea și generalii:

— Voi macedoneni, v-ați otrăvit împăratul! Blestemați să fiți de mine și de Dumnezeu. Niciodată să nu mai aveți de aci înainte împărăție, în casele voastre să se facă sălașul ariciului și mătura prăpădului să măture putregaiul din voi și blestemățiile voastre.

Din blestemul ei s-a dărîmat acel oraș, a pornit potopul și Macedonia niciodată n-a mai avut împărat, alegîndu-se praful și pulberea de ea. Așa s-a întîmplat totdeauna, pentru că:

Blestemul de mumă,
Ca gheara de ciumă!

A fost odată un pescar sărac. Într-o zi de Paști a luat năvodul și a plecat la pescuit. Trase o dată și nu pică nimic, mai aruncă o dată și iar nimic. Măi, ce ghinion în ziua de Paști, să n-avem o bucătură să mințim foamea în ziua de Paști, se gîndi bietul pescar. Aruncă a treia oară năvodul și de greu ce era nu-l mai putea scoate deasupra apei. A dat Dumnezeu să mă procopsesc în ziua de Paști, se gîndi el și se opinti să scoată năvodul. Cînd scoase afară năvodul, în loc de pește o stomă grea. E plină cu aur, își făcea el planul și-i mulțumi lui Dumnezeu pentru bunătate.

Desfăcu oala ca să scoată comoara și cînd colo, din oală ieși un fum negru care se ridică drept către cer. Fumul se prefăcu într-un nor întunecat, apoi din cer coborî un balaur cu douăsprezece capete care-l îngroziră.

— Omule, acum că m-ai scos de la odihnă afară și m-ai scăpat de la blestem, spune-mi ce alegi: să te fac bucățele pentru copiii mei, să te înghit sau să te înec în mijlocul mării, ca să se hrănească din carnea ta peștii, că destul te-ai hrănit tu cu carnea lor.

Omul amorți de frică și nu putut să scoată o vorbă. La urmă se dezmetici și zise:

— Balaure, sînt om sărac cu o gloată de copii flămînzi pe vatră, nu mă omorî, ca poate-ți voi fi cîndva și eu de vreun ajutor.

— Ce dacă ești sărac, nu face nimic ! Am să-ți mănînc și copiii să nu mai ai nici o grijă. Dacă nu crezi că eu am fost fumul acela iar am să mă prefac în fum și am să intru în oală. Așa și făcu. Se aruncă în slăvile cerului și se lăsă în jos o dîră neagră ca de smoală înghesuindu-se în oală. Pescarul ce se gîndi? Luă capacul, închise bine oala și o mai legă bine la gură să nu mai iese balaurul afară. Apoi, a pus piciorul pe oală și i-a grăit pescarul de data aceasta:

— He, he, gîndeai c-ai să trăiești bine, și acum e vai de tine !

Apoi sufletul diavolului ascuns în stomă începu să-i spuie din fir în păr povestea lui:

— Eu sînt fratele lui Solomon-împărat. Ca să nu-i iau împărăția cu vraci și măghii m-au adormit și blestemat să-mi fac veacul în stoma asta pe fundul mării. Stau aici de mii de ani ghemuit și-nghesuit; de-abia îmi duc sufletul. M-am jurat că dacă mă va găsi vreun pescar după o sută de ani și are să mă scape de la chinuri, am să-l fac om bogat să mă pomenească. A trecut o sută de ani și nici un pescar n-a dat peste mine. Dacă au trecut o sută de ani mi-am pus în gînd să stau pe fundul mării încă o sută de ani și cine mă va găsi peste două sute de ani să-l fac împărat vestit. După două sute de ani am zis: pentru că nu a dat nimeni peste mine pînă acum, am să-l omor pe întîiul om ce mă va scoate la lumină, să mă răzbun pe pescarii ăi bătrîni care m-au ocolit cu năvoadele. Am numărat anii pînă la o mie și de aci înainte n-am mai numărat. Am adunat atîta răutate în vasul ăsta că aș fi vrut să înghit toată suflarea omenească. Acum că sînt în mîna ta, un nemernic, fă ce vrei cu mine, însă ține minte că îți jur, că dacă mă scoți de aci și-mi dai viață, te fac om, te pricopsesc de ai să mă ții minte toată viața.

— Diavole, fac și năzbîtia asta. Ce am de pierdut? Sînt un pescar sărac și dacă mă mănînci scap de nevoi.

— Dă-mi drumul, pescarule, că îți jur pe toți dracii din împărăția apelor, că te fac om bogat. Atunci și-a luat inima-n dinți și i-a dat drumul. Cum a

ridicat capacul din vas, a ieșit de data asta un om negru cu coarne și coadă lungă de-i tîrîia pe jos, măturînd cărările. I-a zis atunci pescarului să ia năvodul și să dea cu el într-o baltă să prindă numai doi pești. Unul verde și altul roșu, să-i puie în sticlă și să-i ducă împăratului că va primi pe ei o pungă plină cu galbeni. Zis și făcut ! Merse, aruncă năvodul și prinse doi pești atît de frumoși, încît străluceau ca soarele de pe cer. Se opri drept la porțile împărăției, dîndu-i peștii împăratului. S-a bucurat împăratul ca un copil de frumusețea peștilor și drept răsplată i-a dat o pungă cu aur. A mulțumit împăratului și s-a dus de unde plecase. De îndată împăratul și poruncește argaților să curețe peștii de solzi de aur și să-i frigă ca să-i mănînce că doar-doar va întineri.

Fripseră ei peștii și-i puseră într-o cutie pe poliță. Cum i-a pus acolo s-a crăpat zidul palatului, a zburat un vultur cu ciocul de fier și le-a zis peștilor:

— Mai stați în blid cîtva timp și apoi știți voi porunca mea. Peștii cum au auzit pasărea vorbind au ridicat capetele și au sărit din cutie drept în cenușă și de aci încolo și-au pierdut urma. Slugile s-au speriat de cele ce văzuseră și alergară de-i povestiră împăratului întîmplarea. Împăratul nu i-a crezut și a poruncit să-i arunce în temniță pe toți, pe vecie. În zadar s-au blestemat, s-au jurat bieții oameni că împăratul nu i-a crezut.

Pescarul prinsese gust la galbeni și din nou aruncă năvodul și pescui de data asta doi pești de aur, unul albastru și altul galben. Iar se grăbi la împărat însă de data asta împăratul îl omeni cu două pungi de galbeni. Împăratul porunci să-i frigă peștii și să-i așeze pe poliță. Servitorii cu mare durere în suflet pîrpoiră peștii și-i așezară într-o cutie pe poliță, precum i se poruncise. Din nou crăpă zidul, coborî vulturul și peștii zburară în vatra focului pierzîndu-se în cenușă. Împăratul îi trimise la închisoare și pe bucătarii ăștia. Nu-i credea pe cuvînt. Că așa sînt împărații și stăpînii. Cred că toți oamenii din lume sînt hoți și nedrepți ca și ei. Pescarul din nou aruncă năvodul și iar prinde doi peștișori de aur, unul verde și altul roșu. Îi vinde împăratului și primește pe ei trei pungi pline cu aur.

Își pune în gînd împăratul să nu se mai lase păcălit și merse chiar el cu bucătarii să-i curețe, să-i pîrpoerască și să-i frigă. Dar lucrurile se petrecură la fel. Cum începură să sfîrîie pe jar peștii se despică un zid și intră un arap cu buza cît un ficat. Le porunci ceva și se făcu nevăzut. Atunci abia împăratul își dete seama că înfundase închisorile cu oameni nevinovați și porunci să deschidă ușile închisorilor să iese lumea la lumina lui Dumnezeu. Se supără însă foc pe acel pescar. Intră pe gînduri că este vreun vrăjitor care l-a păcălit. Trimise ostași să-l caute și să i-l aducă teafăr, nelegat, neferecat.

Sosi pescarul și-l întrebă răstit împăratul:

— De unde ai prins peștii?

— Din baltă !

— Care baltă?

— O baltă !

— S-o vedem !

— S-o vedeți, măria-ta ! Numai să aveți voia ! Porunci să se aducă oștirea călare și porniră spre lac. Se așeză tabăra pe lîngă lac și se întinseră corturile. Se lăsă noaptea. Împăratul zări undeva departe o rază de lumină. Arde de nerăbdare și se duce să vadă ce este acolo de strălucește așa? Cînd se apropie, ce credeți că era? Un palat de marmură albă, strălucitor ca soarele. Intră înăuntru. Sălile însă erau toate goale. Strigă o dată în sala tronului împăratului:

— E cineva aici? şi-i răspunse:

— E cineva aici? Tot ce striga, cineva îi întorcea glasul îndărăt încît speriat plecă. La pivniță auzi un scîncet de om, apoi vaiete îngrozitoare. Se repezi într-acolo. Acolo ce să vezi? Un om pe un pat acoperit cu o pătură țipă ca din gură de şarpe.

Împăratul îl rugă să-i spuie ce are, de ce se vaită, ce-l doare? Însă omul de ce-l întreba, tot mai grozav țipa şi se zvîrcolea, ca peştele pe uscat. După ce a ostenit de-a-binelea i-a povestit împăratului cine este el, apoi i-a zis:

— Ridică pătura să vezi minunea, minunilor. Împăratul ridică pătura şi văzu un om, de la buric în jos de marmură şi în sus din carne vie.

— Împărăteasa mea a fost ruptă din soare de frumoasă. Zmeii i-au dat tîrcoale. Eu pe toți i-am omorît. Unul mi-a scăpat. De aceea s-a îndrăgostit păcătoasa şi m-a fermecat făcîndu-mă jumătate cu suflet, jumătate din piatră. Iar în locul unde este lacul a fost marele oraş al împărăției mele. Din vrăjile şi măghiile ei, tot s-a scufundat şi tot s-a prefăcut acolo jos în stei de piatră, oameni şi vieți. Aici acum este Țara fermecată, rămasă de la Solomon împăratul. Ascultați cum vorbesc între ei copacii şi priviți stîncile pe munți cum se lovesc cap în cap, de parcă ar avea suflet şi ar vrea să spuie ceva! Cine ştie ce oameni or fi fost pietrele acelea şi copacii aceia. De milă a zis ea, pe mine m-a lăsat să fiu jumătate de om.

După ce a povestit necazurile sale a plecat să-l cate pe zmeu acolo unde-i spusese jumătatea de om. Întreaga oştire s-a înarmat gata de luptă şi s-a pus undeva departe la pîndă să prindă zmeul.

Au găsit urme adînci şi mari în piatră, copaci doborîți pe unde îşi croia drum pînă ce au dat de vizuina zmeului. Acolo l-au ciormănit şi aruncat la cîni, iar pe împărăteasa trădătoare au dus-o la soțul ei. Cum l-au omorît pe zmeu, oraşul lui Solomon a ieşit din baltă cu oameni cu tot şi toate vietățile prefăcute în stei de piatră au înviat.

Era un oraş din piatră şi marmură strălucitor ca aurul. Oamenii cînd s-au trezit după acel somn de mii de ani, au zis: ce somn dulce şi lung a fost. Pe împărăteasă şi slugile necredincioase le-au chemat la judecată dreaptă şi pe toți i-au înecat în mare să li se piardă urma trădătorilor.

Iar pescarul încălecă pe-o roată
Şi se-mbogăți deodată!

ÎMPĂRATUL TRAIAN TRECE-N ȚARĂ

De mult trăia un împărat letinesc, mare şi viteaz, care se numea Traian. Lîngă Dunăre pe dealurile Prahovei avea palate-nalte din marmoră care străluceau în lumina soarelui şi un oraş numit Deci. Da-n țară, dincolo de Dunăre, era alt împărat țărean şi acela viteaz silă mare. Împăratul Traian se gîndi ce să facă să treacă dincolo şi să pună stăpînire pe țară şi pe bogățiile ei, că aflase că acolo este un munte de aur. Adună toți ostaşii şi robii din împărăție şi la Porțile de Fier făcu un ostrov, un pod de lemn ca să treacă Dunărea. Țăranii îi lăsară să facă podul şi într-o noapte îl unseră cu catran şi-i puseră foc. Ardea

podul de se lumina pămîntul pînă sus în munți, iar inima împăratului fierbea de mînie. S-a mîniat așa de rău, că s-a jurat pe calul său că nu va lăsa piatră din orașele împăratului țărean și că prin tăișul săbiei va trece și mic și mare. Oricît ar fi fost el de vestit și tare, peste Dunăre nu poți trece cu oastea ușor ! Se gîndi atunci să facă pod de piatră și cărămidă.

Mii și mii de robi fură rînduiți de la Dunăre pînă-n munți și cărau pietre din mînă-n mînă, pînă ce ajungeau la Dunărea cea lată. Pe unii îi puse să facă cărămidă, iar pe alții să care lemne din munte. Mai la urmă făcu bălți întregi de var și munți de grinzi. Într-o vară începură maistorii să-i pună picioarele podului. Podul avea în apă douăsprezece picioare din piatră și cărămidă iară în sus din lemn. Ce zidea ziua, noaptea se surpa. Împăratul supărat i-a omorît pe acești maistori, socotindu-i de rea credință. A căutat atunci de-a lungul și de-a latul lumii, alți maistori și mai pricepuți, departe spre soare răsare. Dar și la ăștia, ce se zidea ziua, noaptea se surpa. Căpetenia maistorilor chemă la el atunci un vrăjitor și-l întrebă ce să facă ca să-și scape capul.

Vrăjitorul îi spuse că la noapte-n vis i se va spune ce să facă. Cînd se face noapte adormi îngîndurat de griji maistorul și visă că dacă nu va aduna din toată împărăția ouă de găină și nu le va amesteca cu var podul nu va putea sta în fața valurilor Dunării.

Dete atunci împăratul poruncă în toată împărăția să aducă tot natul cîte o tîrnă de ouă și lumea aduse. Cine era prins că mănîncă un ou și nu-l dă împăratului era osîndit la robie veșnică. Lumea de frică lucra și da tot ce avea, numai să facă voia împăratului.

Așa se înălță podul cel mare și măreț care se mai vede bine și astăzi între satul Costol de lîngă Cladova și orașul Drobeta-Turnu Severin din țară. Ajunse vremea ca să treacă împăratul cu armia întreagă podul dincolo. Înainte de a trece au fost petreceri și jocuri de n-avea loc să stea om, lîngă om pe cîmpia Cladovei. După ce s-au veselit, în capul armatei a trecut împăratul Traian iar după el rînduiți ca la paradă gheneralii, muzica cînta și Traian zîmbea de fericire pășind voios în fruntea oștirii latine, călare.

Da țăranii, noaptea, s-au suit pe stîlpii picioarelor podului cu uleiuri de albine și tîrne de curpini pline cu șerpi veninoși. Cînd împăratul a ajuns la mijlocul podului, neștiind ce este frica de moarte s-au ridicat și-au aruncat între picioarele cailor uleiurile de albine și tîrnele cu vipere.

Caii au călcat pe uleiuri și pe tîrne, le-au sfărîmat și pe oșteni au început să-i muște albinele și șerpii. Mulți gheneralí și oșteni de-ai împăratului Traian și-ar fi pierdut viața dacă împăratului nu i-ar fi pierit calul și n-ar fi strigat să se oprească pe loc armata și să nu se miște pînă nu se liniștesc albinele, iar pe șerpi să-i omoare. Atunci el a țipat atît de tare că din gură i-a podidit sîngele pe țoalele împărătești. Calul i-a murit pînă la capul podului din mușcătura de șarpe, iar el s-a umflat ca niște foale de capră de veninul albinelor. Împăratul Traian, după îndrăzneala țărenilor, fu turbat de mînie. Și după cum e vorba: din inima rea, tot gîndul rău pornește, a dat poruncă să nu lase vietate omenească pe pămîntul țărenilor, să treacă prin foc și sabie tot ce vor întîlni în sate și orașe, să nu rămînă picior de om și orașele să le are cu plugul.

Apoi a început bătălia în care țărenii se luptară ca niște lei, însă puțin la număr au pierit cu împărat cu tot, iar țara le-a fost răpită de împăratul letinesc.

Apoi a trăit pe aici pe valea Timocului pe vremuri niscai împărați mari letinești din care se spune că ne tragem și noi rumânii, pe care bulgarii și sîrbii ne poreclesc „vlasii", deși nouă nu ne place. Acum una e de știut; ne place or nu, sîntem „vlahi" și de asta nu scăpăm, baș dacă ei nu ne mai spun rumâni.

Moșul meu care avea 98 de ai, mergea încă cu oile sus pe la cetate la Gamzigrad, mă loa cu el și-mi povestea că pe aici erau numai cetăți și ziduri înalte de cinci metre. Pe zidurile astea coborau mițelele împăratului în jos la Timoc și de aici pînă la cetatea din Costol de pe Timocul al mare, unde se vede și azi altă cetate. Împăratu vara cobora la scăldat acolo pe scări de marmoră. Cetatea se vede din voz cînd mergi de la Zăiceri la Nigotin, se lasă pră stînga.

Moșul meu a fost în patru bătăi, două cu turcu și două cu bulgarii, zicea el că n-a văzut pe unde a colindat cetate mai mare și mai mîndră ca asta de la Gamzigrad.

El mi-a povăstuit că cică împăratul avea trii fete mari, trii prințese: pe Claudia, Vida și cea mai mică era Gamza. Asta era a mai mîndră și afurisită. Le-a venit lor vremea de măritat și fiecare a vrut aici la Gamzigrad, la care unii îi zic Aureliana, poate după numele împăratului letinesc. Eu am văzut mulți călători cătînd aur și cioburi pe aici, da fiecare știa ceva, crîmpeie din povestea cu prințesele. Se zice că împăratul Aurelian s-a mîniat pe ele și le-a dat poruncă să se ducă fiecare la o depărtare de o sută de chilometre de cetate și la un semn să pornească să mîne fiecare cîte un cîrd de gîște mare de o sută gîște la fiecare. Gamza pe care o știa mai arțăgoasă și mai isteață a plecat de la Cladova fiincă o chema pe ea Claudia. Vida a pornit de la Dii sau Vida — Vidin, iar a treia fată mai cuminte a plecat dinspre Niș, că o chema Naisa. Naisa și Vida au mînat gîștele cum au putut și ele prin glionțane, pin mărăcini, așa cum să mînă de greu gîștele, că tot natu știe cît de ale dracului sînt gîștele la mînat; fiecare aleargă care-ncotro. Numai Gamza a socotit că ia o să-l păcălească pe tată-su și cu un tînăr ghineral pe care-l voia, a tomnit niște țigani, a prins gîștele, le-a înfundat în saci și țiganii pe bani le-au dus în spinare.

Da împăratul a trimis în calea lor iscoade, oameni prefăcuți că merg cu negustoria te miri unde și dau pe la Grămada la izvoarele Timocului de prințesa de la Gamza.

— Bună ziua, negustorilor, zic ei, oamenii împăratului, poliția.

— Mulțam dumneavoastră! au răspuns ei, prințesa și tînărul ei băiat care o ogodise.

— Da unde mergeți cu negustoria?

— La Dii, la Dii!

— Da ce-aveți în saci, ce marfă?

— Mai nimic, niște grîu, niște mei!

Da gîștele deodată: „ghi, ghi, ghi, ghi!" și i-a dat de rușine!

I-a legat pe amîndoi și i-a aruncat în fundul pămîntului să moară de foame amîndoi. Da pivnița cetății era mare și lumea pe atunci nu era așa de afurisită că acuma, mai făcea și bine la om. Un soldat de pin părțile noastre care-i păzea le-a dat paie să doarmă pe ele, le-a abătut un pîrîu, o vînă de apă

ca să nu moară de sete și în fiecare zi le-a dat din mîncarea soldaților un blid de linte plin.

Tărășenia asta a ținut cam douăzăci de ai de zile. Fata a născut acolo în fundul pămîntului un fecior tare mîndru și numai soldații știau că fata împăratului trăiește, da el credea că a murit de mult!

Acum s-a întîmplat că fel de fel de nații de venetici au trecut piste Țara Rumânească și peste Dunăre la noi dincoace și sălbaticii ăștia călări, cu săbii și cuțite-n dinți au făcut praf și pulbere peste tot; n-a rămas piatră pe piatră, tot au făcut una cu pămîntul.

Atunci împăratul a căzut bolnav și a zis să-i ia locul unul care este mai voinc și cutezător decît iel, care să apere țara de sălbăticime. Soldații i-au cricit împăratului că ei au un gheneral mare singurul care poate să-i oprească pe dușmani, ama e închis de douăzeci de ai.

— Să-l slobozîți, să-l aduceți la mine să-i dau sabia de împărat și să-mi ia locul că eu nu mai pot de bătrîn.

L-au scos pe general, pe prințesa de la Gamza și pe nepotul său. Atunci împăratul i-a chemat la el pe soldații care l-au păcălit și n-au ascultat ca să-i omoare, le-a dat moșii și pe toți i-a făcut cu cinuri mari de ghinerali. S-a bucurat împăratul și cu toții au pornit la Dunăre, unde s-a dat bătălia și i-a bătut pe năvălitorii aduși pe locurile noastre de vînturile sălbatice din Asia. Așa a scăpat țara de vinituri și nemernicie, săraca fată, pe care a chemat-o prințesa de la Gamza, care-i poartă numele cetății și azi.

ÎMPĂRATUL CONSTANTIN CEL MARE

A fost odată un împărat mare și bun care a trăit și s-a născut la Baia Nișului, aproape de Timoc. Avea orașe mari și frumoase și împărăție mare. El s-a mutat cu oștirea și împărăteasa la Bosfor și a făcut acolo un oraș mîndru și mare care-i poartă numele și azi. Turcii și alte nații au rîvnit la împărăția lui care cuprindea munții cu cîmpiile pînă dincolo de Dunăre și au trecut de s-au luptat în cîmpia cu lilieci, într-o strîmtoare. Aci el și armata lui a pierit, iar oasele lor au fost duse de ape și nimicite. Așa căzură creștinii în robia turcească cu orașul cel mare în care însuși împăratul zidise o biserică pe buricul pămîntului, numită Sfînta Sofia. Sultanul cum a descălecat de pe cal a tras drept la închisoare. A rupt zăvoarele, lăsînd oamenii să plece acasă slobozi. Bucuratu-s-au pușcăriașii și sărutatu-i-au picioarele. Mai la urmă a ieșit din închisoare și un patriarh bătrîn cu o barbă albă ce mătura pămîntul, de lungă ce era. În mînă purta un baston de argint cu cap de șarpe. Împăratul s-a-nchinat și l-a-ntrebat:

— Bătrîne patriarh, spune-mi cu mîna la piept, ce vină ți-a găsit împăratul Constantin de te-a aruncat de viu în groapă?

— Mărite sultane, în fiecare an, împăratul Constantin venea la Sfînta Sofia cu mama sa Elena. Ea intra în biserică așa cum intră toată lumea, iar el grăbit cum era, stătea călare pe un armăsar negru și asculta liturghia din ușă. La urmă trebuia să mergem să-i dăm de pe scări anafora, în loc să i-o dăm din altar. Atunci eu i-am spus cu gînd curat și fără răutate: „Măria-ta, prea măreț te ții de tainele Domnului și cu fudulia asta mă tem că ai să te pierzi și pe tine

și împărăția. Trebuie să te rogi ca toată lumea, să te vadă norodul că ești aproape de sufletul lui să nu-l privești nici pe el și nici pe Dumnezeu din scări, călare și cu mîna pe sabie. Numai așa are să-ți ajute Dumnezeu !" Pentru asemenea îndrăzneală m-a aruncat în închisoare, în groapa cu șerpi, broaște și năpîrci. Dar proorocirea mea s-a adeverit. Iată că eu ies să văd din nou soarele lui Dumnezeu, iar el cine știe !

— E mort în bătălie împăratul vostru ! Alah l-a pedepsit, precum nedrept a fost și cu un sfînt ca dumneata. Dar acum, îți cer numai atît să te gîndești două săptămîni și să-mi spui cît o să stăpînească steaua turcească lumea?

— Să mă uit în cărțile bătrîne, în zodii și în stele și am să spun.

— Dacă nu-mi spui adevărul, în timpul ce ți l-am rînduit, unde-ți stau picioarele, acolo îți va sta și capul ! A plecat patriarhul cu inima închisă de supărare gîndindu-se ce prezicere ar putea face unui împărat fără ca să nu-și piardă zilele. Trecură cele două săptămîni și merse la sultan mîhnit spunîndu-i adevărul, ca un om cinstit ce era:

— Măria-ta, am răsfoit cărțile vechi și n-am găsit nimic despre turci. Mai dați-mi păsuire încă două săptămîni, că în stele n-am putut citi că timpul ăsta e întunecat, iar mințile și cerul atîrnă cu nori negri și grei, pe fața pămîntului.

— Ai încă două săptămîni fără drept la o altă păsuire și cum am mai zis, capul va sta la picioarele tale, dacă nu vei spune adevărul ! Patriarhul îi mulțămi și plecă îngrijorat.

Mergînd așa prin Constantinopole cu capul plecat plin de gînduri și necazuri, iată vede lume multă înghesuindu-se la judecătorie. Se făcea o judecată !

Ahaa ! își zise în sinea sa patriarhul ! Ia să văd eu o judecată turcească, este dreaptă, ori nedreaptă, căci aici este semnul puterii și înțelepciunii unei împărății.

Intră în înghesuială să vadă pe cadiu cum împarte dreptatea. Ce se întîmplase? Un om chemase în judecată pe un altul pentru că acesta cumpărase din tîrg un vițel furat. Păgubașul veni cu martori și dovedi că vițelul este al său. Dovada era și semnul de la o ureche.

Pe de altă parte, cumpărătorul, tot cu martori, dovedi că a dat două lire de aur, avînd pe o parte capul lui Constantin cel Mare și pe alta jumătate, semiluna turcească, cu o stea.

Judecătorul i-a crezut pe amîndoi ! Dar cum să facă dreptatea? Căci oricum ar fi făcut, unul ar fi fost nemulțumit ! Și o dată cu cel nemulțumit erau la fel și cei ce căscau gura și auzeau cum face turcul dreptate ! Atunci judecătorul s-a sculat și a hotărît așa:

— Dumneata, cel care ai crescut vițelul poftim ia-ți vițelul, că este al dumitale !

Iar dumneata, cel care de bună credință ai cumpărat vițelul de la un hoț, pe care străjile împovărate nu l-au văzut și nici găsit, poftim acest bilet și mergi la visteria țării, să ți se dea îndărăt cele două lire cu care ai fost păgubit. Patriarhul s-a mirat foarte, văzînd o astfel de judecată, i s-a înseninat fața de bucurie și s-a dus drept la sultan să-i spuie proorocirea sa:

— Măria-ta, am aflat adevărul !

— Cum?

— Am fost la o judecată turcească și am credința că o să stăpîniți lumea, pînă n-o făta catîrul.

— De unde știi?

— Din semne și cititul stelelor ! Un împărat care are puțină glagorie-n cap nu-și bagă supușii care-i dau povețe bune la închisoare? Nu se mînie pe ei ! Nu dă cu barda-n cer, făcîndu-i pe supuși să trăiască în teamă de ziua de mîine, călătorind pe ape tulburi. Voi turcii știți să faceți dreptate și n-o aruncați în sac cum se aruncă funia cea strîmbă ! A voastră va fi împărăția, atîta timp cît va fi dreptatea pentru toate noroadele supuse, de către oștirea măriei-tale.

— Dar cînd o să fete catîrul? întrebă nedumerit încă o dată, împăratul turcilor.

— Catîrul are să fete numai atunci cînd dreptatea va fi legată la ochi, iar pe adevăr îl vor mînca porcii.

CRALEVICIU MARCU ȘI MIRCEA CEL MARE

Se vorbește că turcul după bătaia de la Cosovo a robit pe sîrbi și pe voievozii lor și i-ar fi îndatorat ca alături de ei să lupte, ca să mai robească și alte țări creștine.

Peste armia sîrbească era căpătenie Craleviciu Marcu, vestit pentru vitejia lui.

Și-a venit timpul ca împăratul turcesc Baiazid să-l cheme cu toată sîrbimea lui să treacă în țară și să-l bată pe împăratul rumânesc Mircea cel Mare.

A trecut Dunărea în țară cîtă frunză și iarbă de turci și de sîrbi și pe a cîmpie l-ar fi atacat hoțește pe Mircea, măcar că el le trimisese vorbă printr-un sol ca să se întoarcă în țara lor că el vrea să trăiască în pace cu toți vecinii. Turcul, încăpățînat a venit să-l ia făr' de veste, dar Dumnezeu nu i-a ajutat. Craleviciu Marcu a mers și el de-a-mpreună cu armia turcească, însă n-a vroit să lupte împotriva rumânilor creștini ca și ei, sau valahilor cum le ziceau sîrbii.

Mircea însă era un mare viteaz. El și-a rînduit oastea așa de frumos și de bine că în bătaie turci și sîrbi, abia au mai scăpat în parte cu viață și au fugit peste Dunăre, mulți înecîndu-se cu cai cu tot.

Se spune că Craleviciu Marcu ar fi fugit și a trecut Dunărea aproape de gura Timocului, oprindu-și tabăra lîngă cîmpia Negotinului. Mircea cel viteaz a trecut după turci și i-a lovit din nou pe o vale cam nămoloasă între satul Geanova și Coroglași, la locul ce se cheamă Rovine. Aci, Mircea mîniat pe Cralevici Marcu că trădează legea creștină, ajutîndu-i pe turci, a tras sabia și l-a rănit de moarte pe viteazul Marcu, spunîndu-i:

— Nu ți-am trimis vorbă, mă Marcule, să te lepezi de păgîni? De ce dai sabia în mîna vrăjmașului mă, na, acum să mă ții minte !

— Taie-mă, vestite împărate,
Că cine se vinde așa pate !

Craleviciu Marcu mai fusese lovit o dată și în bătălia din țară; aici Mircea îl răni cu paloșul și-i tăie mîna dreaptă de la trup. Craleviciu Marcu a trebuit să închine steagul împăratului rumânesc și turcii cu sîrbii din cei ce au mai rămas au fugit trecînd peste « Podul Roman » Timocul de s-au dus către Niș și Țarigrad.

Bătrînii povestesc că Mircea ar fi lăsat doftori la căpătîiul lui Marcu ca să-l zviduiască și călugări care să-i citească. Oamenii de prin sate l-au dus cu

carul în biserica din Geanova unde popii i-au făcut slujbă și el s-a spovedit și a cerut iertare pentru păcatele ce le făcuse. Apoi aci a și fost înmormîntat. Ai bătrîni mai vorbesc că după ce a fost așa de greu ciopîrțit de Mircea, ar fi cerut să-l ducă în munții Miroci ca să moară acolo și vulturii să-i mănînce carnea. Oamenii l-ar fi dus și ar fi murit cînd a ajuns la culă. Atunci s-au întors cu el mort și l-au înmormîntat în biserica din Geanova. Românovlahii l-au plîns ca pe un om viteaz nevinovat.

Despre biserica în care a fost Marcu înmormîntat se spune că a zburat aci într-o noapte din Țara Românească.

Cînd au scoborît oamenii cu mortul în vale pe drumul de către Caragloși, au văzut o biserică nouă, pe care bag seama împăratul Mircea a zidit-o pentru sufletele creștinilor rumâni și sîrbi morți aci la Rovine.

Unii zic că nu i-a fost lesne lui Mircea să facă biserica asta. Mai la-nceput el a pus temeliile pe dealul Gevzinului. Ama ce se zidea ziua, noaptea cădea. Atunci se povestește că asta a fost de mînia lui Dumnezeu că l-a ucis pe Cralevicíu Marcu cel viteaz.

Atunci abia ar fi zidit-o pe locurile de azi unde se mai văd zidurile de piatră pînă aproape de acoperiș și cu morminte cu pietre șterse de vreme. Aci a adunat toți morții și i-a îngropat creștinește și după aia și-a luat armia și a plecat în țară.

Mircea stăpînește-n pace,
Că n-are turcu ce-i face.
Povestire rumânească
Pe veci să se pomenească
La buni frați ca dumneavoastră.

MARCU CRĂIȘOR

Marcu Crăișoru a fost un copil sărac, ce trăia într-un sat uitat de Dumnezeu. Cum era orfan de părinți, trăia din mila sătenilor. Fiecare îi da puțin de-ale gurii sau de-ale încălțării; țoale și altele. Casă n-avea și se mulțumea cu un bordei în pămînt în care nu pătrundea nici lumina soarelui. Vara pe timpul secerișului, fiind încă copil crud, oamenii îl trimiteau la apă de izvor, avînd grijă să-l bată mai întîi ca să nu spargă ulciorul. Și toată ziulica sărmanul copilaș le căra apă cu ulciorul secerătorilor, neștiind ce este odihna. După ce trecea secerișul, îl trimeteau să le păzească porcii, oile sau caprele. Toate aceste treburi Marcu le făcea, dar cu multă osteneală, așa a crescut el pînă ajunse la 12 ani, tot în bătăi și-n ceartă cu lumea din sat pe care oricît de mult i-a slugărit nu s-au arătat nicicînd mulțumiți. Într-o vară a dat Dumnezeu un belșug mare, grîul fiind înalt ca trestia cu spicul înalt și lung de se mirau oamenii ce noroc s-a abătut pe capul lor. Căldurile însă erau mari și Marcu avea și mai mult de alergat pentru a-i sluji pe secerători.

Oamenii lucrau pînă la prînzul mare, prînzeau a doua oară și se duceau să se odihnească, iar copilul alerga fuga să le aducă apă. Cum ajunse el la izvor, s-a așezat pe piatra fîntînii și a început să-și plîngă soarta crudă. Dar deodată dintr-un frunziș auzi un ciripit de pasăre, apoi mai mulți pui ciripind disperați. Lăsă ulciorul și alergă în grabă acolo. Cînd văzu se îngrozi. Un

șarpe mare sta cu capul întins, gata să înghită niște puișori de vultur, îndată luă o piatră și-l nimeri pe balaur, doborîndu-l colac la pămînt, apoi cu niște bolovani îi zdrobi capul, scăpînd puișorii de la moarte.

După această ispravă auzi un glas omenesc care-i grăi:

— Marcule, îți mulțămesc că ne-ai scăpat de la moarte. Sîntem puii a trei Somodive, iar mamele noastre te vor răsplăti pentru acest bine, dacă vei ține să le aștepți pînă ce se-ntorc de la vînătoare. Pentru că mamele noastre sînt zîne de felul lor, ascunde-te în tufișul de alături, că vom avea grijă să le domolim și să le chemăm.

El se ascunse în tufiș, și tăcu chitic. Se auzi fîlfîitul aripilor și mamele veniră la cuib.

— Aci se simte carne de om, spune una răstit.

— O să povestim acuma cum ne-a scăpat din gura șarpelui un copil, ziseră într-un glas puii și le povesti din fir în păr, întîmplarea. Somodivele, deși erau furioase, scoțînd mînerul de aur se liniștiră cînd își văzură toți puișorii teferi și-l strigară să iasă copilul din tufe.

— Ieși, băiete, că nu te mîncăm, vrem să te dăruim, vezi dacă bine faci, bine găsești.

— Mulțămesc Somodivelor, eu sînt copil sărac, fără mamă și fără tată, nu simt nevoia să am aur, pietre scumpe, adică niscaiva bogății, mie îmi lipsește puterea să mă apăr de cei ce mă batjocoresc și mă umilesc. Dați-mi dacă puteți putere să mă apăr de cei tari.

— Dacă vrei putere mare, suie-te la noi și sugi din pieptul Somodivei și-ți vor veni puteri nevăzute și neîntîlnite. Marcu se sui acolo și a supt de la prima Somodivă de cîteva ori. După aceea aceasta i-a spus.

— Vezi acel pietroi mare cît un cal, încearcă să-l ridici. Merse acolo Marcu să-și încerce puterile și simte cum crește, se-nalță puteri nevăzute-n vine. Încearcă pietroiul și abia îl ridică pînă la genunchi. Atunci Somodiva cea mijlocie îl chemă să sugă și de la ea. Marcu supse și de la aceasta și iar simte cum i se îndoiau puterile și creștea înalt și spătos. Cînd încercă piatra o ridică pînă la piept, însă oricît încerca, mai sus nu putea.

L-a chemat și Somodiva cea mai mică să sugă, și Marcu a supt și de la ea cu poftă. Copilul crescu deodată mai mare ca un bărbat vînjos și puternic. Cînd încercă acum puterile ridică piatra deasupra capului, ca și cum ar fi ridicat o bănicioară de grîu, apoi o aruncă departe.

— Marcule, de-acum ți s-a-mplinit dorința, du-te sănătos în lume că nici un voinic nu ți se va putea împotrivi. Apoi zînele își luară zborul spre cer, iar Marcu se-ntoarse la secerătorii obosiți și morți de sete. Cum îl văzură veniră cu toții pe el să-l lovească. Marcu nu se mai sperie de ei. Se umflă o dată în piept și cînd suflă îi trînti pe toți la pămînt. Secerătorii speriați de o așa putere, lăsară seceri și coase și fugiră de frică care-ncotro către sat. Marcu nevrînd a-și petrece viața cu oamenii ce-l jigniseră și-l îmbrînciseră își luă desaga căutîndu-și norocul în lume. Pornind el în căutare de lucru, poposește într-un sat mare și bate la poarta unui boier, întrebîndu-l:

— Boierule, nu ai nevoie de un om să-ți muncească?

— Ba am, cît îmi ceri?

— Mai nimica, boierule cît vei socoti dumneata ! Dar la ce să-ți muncesc?

— Iacă am o curătură și vreau să-mi scoți buturugile ca să pun vie. Locul e cam mare, de cinci ori pe zi îi dai ocol cu calul. În două săptămîni să-mi termini treaba și să vii să-ți dau simbria, zise stăpînul.

Înțelegerea se făcu și Marcu porni îndată la buturugi. El nu se mai folosi de tîrnăcop, ci cum punea mîinile, trăgea o dată și le scotea cu rădăcini cu tot ca pe sfeclă. La ora prînzului gătase treaba fără a simți pic de oboseală. La prînz veni stăpînul și-i aduse merinde, jumătate de oaie friptă, două pîini cît roata carului și o oală de ciorbă cît un cazan. Mîncă Marcu pînă se sătură bine și se dete de-a ranga, culcîndu-se sub un păr mare rotat lîngă o pădure. Trece lumea pe lîngă argatul boierului și se mira de cele ce vedea. Cînd trăgea Marcu aerul în piept, vîrful părului se apleca pînă aproape de nasul lui, cînd da aerul afară, adică răsufla, părul se îndoia în cealaltă parte către pămînt ca și copacii din marginea pădurii.

Călătorii nu înțelegeau taina asta, ei credeau că bate aci vreun vînt necurat cînd spre dreapta, cînd spre stînga și de teamă să îndepărtau în grabă de acest loc. Veni și stăpînul să vadă isprava slugii; adică a muncit ceva, sau i-a mîncat ciorba și oaia degeaba? Cînd își azvîrli privirea peste moșie, toate buturugile erau scoase și făcute grămezi înalte cît niște pătuegi de tulei. Ce-o mai fi și asta? Își zise boierul în gînd, să scoată buturugi în jumătate de zi cît mi-ar fi scos tot satul într-o zi. Căzu pe gînduri boierul și merse să-și vadă sluga.

Strigă la el tare să se scoale, dar Marcu nu-l auzi. Îl zgîrie pe picioare cu un mărăcine, însă acesta nu simți. Luă un pietroi cît capul și-l lovi în coastă și abia atuncea se mișcă zicînd:

— Ce s-a întîmplat, jupîne? Aaaaaaaa! și cînd căscă o dată îl aruncă pe stăpîn la pămînt!

— Văd că nu ești mulțămit, boierule, de munca mea!

— Ba sînt, Marcule! răspunse boierul, care abia se putea scula de jos, însă nu mai am ce să-ți dau să mai lucrezi, îți plătesc simbria ca pentru două săptămîni și du-te sănătos, găsește-ți și alți stăpîni cu averi mai mari decît ale mele.

Marcu neavînd pentru ce să se supere, se sculă, își numără bănuții, îi așeză la șerpar și luîndu-și rămas bun de la boier, dus a fost.

POVESTE DESPRE BABA NOVAC DIN VREMEA TURCULUI

Ar fi fost odată în vremea turcului, cînd muierile răsuceau mîna copilului, or piciorul, or îi scotea un oichi, ca să rămînă chior, or îl țineau pitulați pin păduri ca să nu fie trecuți la tefter și la răboj, ca să le pună dări de se îngropaseră bieții rumâni în bordeie, în peșteri, fugeau prin munți, se pitulau acolo, trăiau ca vitele în colibe și sălașe, da orce greutate le venea nu se dezlipeau de pămîntu lor.

Unu dintre ăștia a fost și un haiduc Baba Novac dintr-un ostrov pe Dunăre la Poarta, or, Portița cum ziceau ungurii, da azi îi zic sîrbește Poreci. Baba Novac luptasă la Dunăre, Cladova, pe Timoc și la Dii cu turcu și cu taifa lui de haiduci. Odată l-au prins turcii și l-au dus la Dii, i-au smuls barba, dinții și măsălele, lăsîndu-l să putrezească de viu în cetate unde sta pașa de la Vidin.

Aude odată pașa că el este mare vrăjitor, că-i poate ghici în palmă cîți ani mai are de văcuit și dacă iapa lui face mînz, or iapă!

Să uită el în palma pașei și vede că are să moară în două luni de zîle şi aşa să și întîmplă, moare pașa și el dă de dracu ! De unde să ştie el una ca asta. Îl iau şi-l duc la Blocu Kapia la spînzurătoare să-l vădă toţi rumânii şi bulgarii cînd vin la tîrg. Așează ştreangul şi călăul, gelatul potriveşte curmeiul la gît. Da Baba Novac tot glumeţ, cînd sta pe un butuc gata să-i ia sufletul, s-apleacă la ureichea gelatului și-i zice:

— Am uitat să-i spun ceva lui efendi pașa și-mi pare rău să rămînă comoara fără să ştie împăratul de la Ţaligrad de ea. Cheamă-l pe pașe, gelatule?

— Ce zice, bre, ce comoară bre?

— Numai cheamă-l că eu știu.

Se repede gelatul cu gura căscată tremurînd să-i spună pașei și-i spune ce eria de spus. Cînd aude de comoară turcu, uită de ștreang și-l cheamă pe Baba Novac la el:

— Pe ce juri tu că ai comoară ascunsă, hoţule, haiducule !?

— Jur pe mînza din burta iepii!

— Dacă n-o fi mînză și o fi mînz?

— Să-mi tăiaţi capu aici pe butuc!

Porunci paşa și deschisă cu cuţitu un colgiu burta iepii și cînd colo eria baş aşa o mînză!...

Să dusă iel cu pașa de la Casa Rea, între fagi, azi îi zice Zlocutea, intră iel în peşteră și scoasă o parte din comoară și i-o dădu pașii.

Paşa să lo cu mirare, ăsta trebuie să aibă și alte comori, trebuie să fie mare prooroc și aşa să dusă vestea la Stambul, la sultan și la pașa de la Beligrad. Cînd auzi pașa de la Beligrad, îl chemă acolo în cetate la Kalemegdan şi-l pusă pe mîncare bună, pe trai bun, să vadă el dacă ăsta ieste un prooroc or este vrun hoţoman viclean.

— Băiete, cu mine să vorbeşti slobod, să-mi spui tot ce doreşti și tot ce pofteşte sultanu. Dacă o să fie mulţămit de tine, fac eu ceva şi pe drum, pe-aci ţi-e tufa. Vreau să vorbim drept să te socoţi că și tu ești pașă la Dii, la Cladova, la Ada Kalé, unde vreai tu. Uite tu, ce ziceţi la Focea al bătrîn, de profeţiile lui? Ai auzit de ele, nu?

— Am auzit, pe moşu Foceanu l-am cunoscut, dar cred că aşa va fi împărăţia turcească va pieri pentrucă nu este dreaptă, este numai pentru turci mumă, iar pentru creştini, pentru noi ghiaurii, ciumă?

— De ce zici una ca asta, nu ţi-e frică de mine?

— Aţi zis că sîntem bărăbari?

— Bine, atunci spune!

— Aţi încălecat o parte din lume, tot Balcanu şi aţi vrea să-i încălecaţi şi stăpîniţi şi dincolo de Dunăre, pe unguri, nemţi, rumâni.

— Cum am încălecat-o?

— Aţi făcut din neamul vostru un neam de războinici, vărsători de sînge, pustiitori de sate, oraşe, ieniceri, soldaţi şi başbuzuci, hapsîni, lacomi după înavuţire, care ne batjocoresc fetele, nurorile și muierile, care ne iau și cămașa de pe noi şi ne lasă în fundul gol.

A făcut sultanul kanun, ca să ne omorîm cînii, să ne puteţi cotrobăi pin bordeie, să daţi pin păduri gropile în care ne ascundem bucatele; că ne-aţi cerut bucate cît nu facem şi pe deasupra să ne omorîm bătrînii, că nu mai pot munci pentru împărăţia turcească. De aia cei mai mulţi haiduci au peste 60 de ani şi nu e sat, colibă, cătun să n-aibă taifa lui. Toată partea asta

a Dunării, Timocului și Diiului, toată Sîrbia, pînă dincolo de Drina e plină de haiducime, toți vă urăsc, toți vă vreau pieirea.

— Da și noi vă urîm pe voi și ce ne puteți face?

— Acum nimic, dar va veni vremea cînd veți merge în șalvari peteciți și o să ne cerșiți un codricel de mălai!

Cel mai mare rău pentru turc nu este că vă urîm, lucru ce se știe de toată lumea. Nu poți să-l iubești pe un stăpîn rău, prost, lacom, îngîmfat războinic, șiret, care nu muncește nimic, taie frunză la cîni și numai dă porunci la alții să muncească pentru ei că ne țin în turmă, legați în lanțuri, pe urmă toată împărăția sultanului este o închisoare a creștinității. Nenorocul vostru este că noi atît vă urîm, încît la fiecare rugăciune pe care o spunem la trezire și la culcare către Dumnezeul nostru, îl rugăm să se aleagă praful și pulberea de turc și o să vedeți că așa este. Nu mă rog numai eu, toți creștinii ne rugăm, milioane de suflete, de oameni desculți și flămînzi, de pe care voi luați șapte piei.

— Crezi că Alahul vostru ascultă de voi?

— Ascultă, pentrucă sîntem săraci, mulți, curați, lucrători, nu mințim ca turcul și nici nu tăiem capete nevinovate, nu lom bucătura de mălai de la gura copiilor. Au mai fost împărații șirete, lacome de pămînt și avutul altuia, de munca altuia și toate au pierit! Și turcul are să piară!

— Vorbești așa, măi Novace, că nu ne cunoști puterea.

— Ba vă cunosc puterea! Tocmai aici este că o împărăție mare și tare nu se teme de supușii ei, are milă de ei și nu-i batjocorește, îi socoate oameni, nu vite, nu gunoaie! Eu am căzut prizonier odată la Ada Kalé în cetate și m-ați dus legat cu ghiulele la picioare și la mîni de cîte cinzeci de chile și împreună cu cinsprece ortaci de-ai mei m-ați pus să săpăm într-o stîncă, un stei de piatră sec, plin de șerpi, să scoatem apă. Am săpat cinsprece ani și toți ortacii mei au murit numai ieu și încă unu am ajuns să scoatem apă din piatră, că la nouă metăre am dat de apă și atunci am scris pe piatră „turcilor, păgînilor, apă aveți, suflet n-aveți" !

— Bine, omule, tu știi cum e legea noastră, aspră și dușmană a creștinilor!

— Tocmai asta vă duce la pierzanie, pașo, ura asta pe care v-o dă în bisericile voastre legea voastră. Voi nu visați decît să jefuiți, să puneți mîna pe munca altuia, casa altuia, să-i dați foc ălui care spune o vorbă urîtă despre nația cu fes roșu, de aia n-aveți noroc. Pînă și soarele, luna, pădurile, apele sînt cu noi și împotriva voastră, pentrucă vreți mai mult decît vă este capul, mintea care vă lipsește.

— Dacă eu să zicem că te înțeleg și aș vrea să fiu de partea ta, știi că mă oprește Alah, credința noastră!

— Știu, pentru că voi trăiți din ură, în loc să puneți colo brînca la sapă și lopată, să munciți barabar cu noi, fie vlahi cum ne ziceți, fie sîrbi, or bulgari. Unde s-a mai pomenit ca leneșii, putorile, trîntorii să trăiască bine, ca în rai, numai pentrucă au săbii, soldați și fac războaie, ca să aducă pustiu și moarte pe pămînt!? De aia zic eu că vi s-a scurtat veacul și puțin mai aveți pînă vă dați sufletul!

— Și ce-ai crede că ne-ar putea pe noi ajuta?

— Să nu mai încălecați lumea să-i mîncați bucătura de la gură, să nu-i luați copiii ieniceri, să ne lăsați slobozi să muncim, că toți sîntem trecători pe pămîntul ăsta, nima, nici sultanul nu-l moștenește. Voi azi ați pus o dare,

mîne alta, ne-ați încărcat tot mai greu; ați ajuns să ne vindeți cărămida de pe casă, trestia de pe bordeie, ați dat năvală în sate cu ceauși, colgii, spahii, ne-ați lăsat satele pustii de au crescut tufanii și bolbotinele pe drumuri, că nu să mai cunosc locurile unde au fost sate, cătune.

Cînd eriam copil a venit la moșu meu tefterdarul, birnicul și i-a zis:

— Moșule, îți dau trii zile să găsăști talerii, să-i scoți din pămînt, ai pe un an douăzăci de taleri, dai cîte trei-patru pe trei luni.

Moșu-meu a făcut ce-a făcut și i-a dat trei taleri, a făcut semn în răboj; a trecut timpul și n-a mai dat, că n-a avut de unde. Pe douăsprece luni dacă nu dădea talerii, îi trecea în răboj încă zece, pe an treizeci, de parcă ar fi făcuți banii la moara dracilor.

Birnicul eria tot unul dintr-ai noștri, om fără suflet, nu avea leafă, leafa lui venea din sărăcia noastră. Atunci tata ce să facă, i-a zis lui moșu și cu părintele Martin ne-am dus în tufă, de mic m-am făcut haiduc. Cine n-a avut bani de bir s-a făcut haiduc sau comiți.

Turcii adunau banii, îi puneau în disagi, în zobelniță de păr de capră, cu cîte două tovaruri, or pe măgari și de la Beligrad și di la Cladova, pînă la Dii, pînă la Vidin pe jos, or cu caicul pe Dunăre.

Noi ai din tufă, „tufarii", cînd plecau cu haznaua la Șucri-pașa, or la Alia Ciocolia, le ieșeam înainte, îi legam și le loam tot. Dacă erau mulți turci, duceam adevărată bătaie cu ei, pe viață și pe moarte, pe urmă ne duceam și dam banii îndărăt la oameni.

Unii de-ai noștri au zis să nu-i omorîm pe turci că sînt și ei oameni și numai i-am scopit și le-am dat drumul, că dacă ar fi toți cei răi scopiți, nu s-ar mai face lume cu oameni mînioși, ai dracului. Alții s-au pus și le-a scris pe piele cu fierul roșu.

Sînt multe locuri unde am ascuns comori, am făcut planul pe piei de capră și le-am păstrat la brîu, ori pitulate unde știm noi.

— Ce să facem să nu fugă lumea în tufă, să nu fie haiduci?

— Să-i dați slobozenie la toată lumea, să nu mai puneți biruri și să nu mai fiți mînioși. Atunci o să ne rugăm pentru sănătatea stăpînului.

— Crezi că este cu putință să nu fim mînioși, să nu mai fim răi?

— Cred că nu este cu putință, nici o împărăție nedreaptă și necinstită nu să poate fără vărsare de sînge, prostie și visuri copilărești.

— Sultanii noștri știu ce fac, așa e firea noastră și n-avem scăpare cum n-are vulpea de năravul ei.

— De aia zice lumea că sînteți pierduți, că firea voastră, năravurile vă vor duce la îngropăciune.

— Auzi, o să vă punem la cazne, o să vă lom cărămida de pe casă, n-o să vă lăsăm un bob de făsui, de linte, de grîu.

— Eu spun că o să pierdeți, toată lumea spune și toată lumea de astăzi e făcută din prooroci.

— Cu ce dovedești că sîntem pe ducă, că o să pierdem!?

— Aduceți de la împărat o tipsie albă de sticlă, puneți tipsia în fundul puțului roman de la Kalemegdan, din Beligrad.

— Am eu tipsia!

— Coborîți jos în fundul fîntînii, umpleți-o cu apă și suiți-vă sus pe scări. Pe urmă o să priviți voi turcii în tipsie și o să privesc și eu și o să vedeți că voi sînteți fără cap, iar eu cu cap.

Cînd s-au uitat turcii pe rînd în tipsie s-au văzut fără de cap, o umbră fără cap, nima nu vedea capul, decît umerii și s-au mirat ei de ce turcii se văd fără cap, iar cînd s-a uitat Baba Novac el s-a văzut cu cap ! Ce minune o mai fi și asta? se gîndiră turcii. Să nu fie ăsta vrun vrăjitor. Aduseră cîțiva sîrbi și-i văzură și pe ei cu cap, da turcii tot fără cap ! Să gîndiră iei că poate așa sînt oamenii în Balcani, fără cap? Alții că numai oamenii răi să văd în oglindă fără cap și cîte alte păreri.

Atunci cîțiva turci ziseră către pașă:

— Să știți că gheaurul știe ceva, o să pierdem noi, n-o să mai stăpînim lumea.

— Hai să începem să facem dreptate, să dăm slobozenie peste tot, să-i chemăm pe chinejii vlahi, sîrbi, bulgari și oricare și să le spunem că vrea sultanul, că uite vrea sultanul să fie creștinii stăpîni, să conducă ei cum vreau, să așeze ei birurile, să vină lumea din tufă, da să-i zicem „cest" la ofițîrii turci, să ne ploconim la ei.

Așa începu cu un nou zăcon și cînd întîlneau sîrbii mai ales cîte un turc îi dau o palmă !

— Ia veniți încoace să-ți dau o palmă !

— De ce dai, zice turcul.

— De aia că noi sîntem mai iuți, mîncăm mult iute, nu sîntem făcuți din mămăligă. Du-te dă-mă-n judecată?

Se plîng ofițerii turci la sultan, la pașă, cum de se poate să-i bată un neam ce le este ca și rob. Atunci îl cheamă sultanul pe unul Miloș al sîrbilor și-i spune, îi dă ordin, năregenie.

— Ce, mă, ai bătut ofițîrii mei?

— I-am bătut ! răspunsă.

— Pentru ce i-ai bătut?

— Nu m-au salutat, nu mă respectă; da nu-mi e de mine, da am aici în pozănari fotografulteul, portretul sultanului meu ! Mîne ăștia n-o să mai asculte de nima ! Soldatu e dracu gol, ba încă și mai al dracului cu un lat de palmă.

— Atunci dă-le bătaie !

De-atunci au prins turcii frică de Miloș, da și de sîrbi; pe urmă s-a ridicat Haiduc Velcu, Stoian Abraș, din Bucopcea, voivoda Pavel Matei din Melnița, rumâni sau vlahi de-ai noștri și cu Singelici, mare viteaz sîrb și i-a tăiat pe turci pe podul de la Ciupria pe Morava și de pe Timoc de s-a dus pomina și s-a adeverit proroccirea vlahului nostru timocean Baba Novac, din Homole.

ANEXE

ANEXA A

1. Povești, snoave, legende

PĂCALĂ

A fost vrun uom, Pacală l-a kemat — s-a dus la popă, a slujît la popă. Slujășće iel la popă, slujășće șî, așa șîade cu uoiili toată dzîva — n-are iel śe-să-facă — dar a vazut la popă că are popa vrun kies mare dî tamîńe, plin. Iel atunś-ia kies-ăla dî tamîńe dî la popă, Pacală. Ia kiesu dî tamîńe ș-s-duśe cu uoiile — ș-aprinde iel, dîă odată, faśe focu, șî toarnă tamîń-aia toată-n-foc șî arde tămîń-aia toată-n foc, că iel pazîășće uoiile. Dumnezău vińe șî traźe, traźe, traźe miros — îl doare măsava prî Dumnedzău — traźe, traźe, miros — ola dî tamîńe șî-i trieśe lu Dumnedzău la masavă — șî sî duśe la iel:

— Bre, copile, ścă, ś-ai pus tu-n foc-osta?

Ścă:

— Am pus tamîńe, luvai dî la popă.

— Multă?

Ścă:

— Am pus un kies.

— Sî mierź tu cu mińe, ścă, sî-ț plaćesc-io țîie la casa mie.

— E, ścă, a cum sî mierg, a-śe fac cu uoiil-eșca — mi să duc uoiile, iśe, mă omoare popa?

— Nu ći ćieme că nu să măi mută iele d-ais uoiili dzac la umbră, vara.

Iel ia șî sî duśe, șî-duśe cu Dumnedzău șî Dumnedzău să-i plaćască, dabome. Ali iel, cînd sî duśe cu Dumnedzău pră vrun ćuneric viede niscar carăbi toaće cacace dî găiin.

— E, ścă, tu miie asta să-mi dai, sî-m plaćeșć — samo carabil-eșća.

— Măre să-ț dau alće carăbi — dîcă nu sî mîn služili si-spiele aîășća carăbi. Pîce tu aîășća sî le iai, toaće cacaće dă gaiin șî nu-s bune? îț dau carăbi noi io țîie.

— Ma nu-m trîăbuie — aîășća — dîcă-m dai aîășća, bińe, dîcă nu — nu-m iau nimic, nu iau io altăśe. E, bun:

— Pă sî mîn služili sî le spieľe că toaće-s imaloasă, toaće-s cacaće dî gaiin, batrîńe.

— Nu-m trîăbe — miie aîășća-m trîăbe așa cum îs iele — nu-li măi cat-io măi buńe.

E, bun:

— Țî le dau. Dabogda, cînd vi drumăii cu iele șî cînd vi dzîśe-tu — care gude ce v-audî pră cine, să źoaśe: șî uoi, șî vas, șî pors, șî gaiin, se gude jivotińe viie prî pomînt va fi, tot sî źoaśe: șî sfiet, șî care gude ce v-audî, șî uoi, șî vaś șî tot.

Cînd iel ia şî-sî duśe. Cînd sî duśe, uoiili dzac-colo. Iel porneşće s-dică-n carăbil-ela şî dzîśe, şî dzîśe, şî dzîśe şî uoiil-ela źoacă, şî źoacă, şî źoacă păn sara. Cînd cată Pacală sara-uoiili flamînde moarće, toată dzîua-a-źucat, n-a măi pascut iele niscum. Śe să facă iel. Le mîn-acas flamînde, le cam mînă iel can-însarat prî iele — flamînde uoiili — popa nu viede. Iel atunśa-n-alalată dzî îş faśe iel o ţavă dă soc, mare, şî le dzîśe şî iele źoacă — cîti-i dziua źoacă. Cînd sara iel la toaće le suflă cu ţava-n cur şî iele toaće-s satule — le mîn-acas satule uoiili. Cînd trieśe cîta vrieme — uoiili slabîăsc. Cată popa-n strungă: nu-s kikiriedză niscum. Să duśe la popadiie:

— Doamne, popadiio, dar śe ie asta — uoiili noaştre cînd vin sara nu vin flamînde dar îs slabe. Du-ce-n strungă să vied dar-au iele o kikiriadză — kikiriadză nu măi au iele, nu să măi cacă iele, ścă, mora nu măi pasc — śe faśe Pacală cu iele?!

Ścă:

— Du-će dî vied.

Cînd iel ia şî să duśe, s-duśe iel pră cîmp — Pacală dzîśe-n-carăbi. Il viede prî iel Pacală ali nu viede popa cî l-a vadzut Pacală şî ia să dzîcă-n-carăbi şî dzîśe, şî dzîśe, şî dzîśe. Ali iel, cînd Pacală-l pazîăşće, iel taman s-a dus prîntu iel după vrun spińe şî iel să prinde a-źuca-asiia — niś nu poaće sî să ducă prîntu iel că źoacă la spinil-ela cu pantaloanili dazlegaće, tot să-nspină — şî źoacă, şî źoacă, şî źoacă, şî źoacă:

— O, Pacală, śică, stăi numă sî-m leg pantaloanili că tot ma-nspinai.

Taśe cîta Pacală a uoiili źoacă.

— Păi, śe, dă-un-ţî-s carîăbil-eşća?

— Pă, ścă, l-am aflat.

— Pă cum l-ai aflat tu sî źoaśe aşa tot — pă se fac uoiil-eşća?

— Păi-etă źoacă.

— Pă dî śe n-au iele kikiriedză?

— Pă n-au kikiriedză că nu pasc — io mă viaslesc, cîta dzic în carîăbi, iele źoacă şî nu pasc, n-au cînd să pască.

— Să taś, ścă, numă pănă mă dăpărt dî tine — ma duc acas!

Ścă:

— Tac.

S-dapartă popa dî la iel încolo, s-duśe — scapă popa acas şî nu źoaśe păn-acas.

S-duśe-acas, (dar are copil mic), s-duśe-acas, ścă:

— Popadiio, cînd vi-audî pră Pacală că vińe-astară dzîcînd în carăbi — tu źos.

— Ba io, ścă, nu źoc, io după Pacală să źoc? Cînd aud prî Pacală că dzîśe-n-carăbi:

— Măre vi să źoś!

— Măre nu źoc io!

— Măre vi să źos!

— Măre nu źoc io! Numă tu ia sama dă copil: io mă sui în pod şî-m leg d-un pişor piva, dî-unu sî-m leg maiu — şî io cu aîăla nu pot sî źoc.

— Măre las će că vi să źos tu, vi să cad d-asiia!

— Ma nu źoc io.

Ia şî lasă copilu prî popă şî cînd potrivieşće cî vin uoiili, sara, s-duśe-n pod: îş lagă maiu dî-un pişor şî piva d-alălalt, le lagă ia bińe a nu pune îăla, calpacu, la pod numă ia-şa că nu-aźunźe ia siia. Sî duśe ia încolo prîn pod şî

şîăde ia-n pod. Îl-aude prî iel, vińe sara: uoiili źoacă, care gude l-aud prî iel că dzîśe-n carăbi — tot źoacă. Uoiili vin źucînd pră drum, mierg, źoacă uoiili, toţ źoacă — ia s-apucă prîn pod, şî ia. Acu îăla, popa, nu marieşće cî-i źos, źoacă źos, ali ia źoacă în pod a-ie legată cu îăla la piśoare: tupa-tupa, tupa-tupa, tupa-tupa, tupa-tupa — aźunźe la ocna podului, cade źos, s-omoare toată, moare popadiia.

— Alălă, Pacală! ma ƶatriş.

— Dî śe ć-am ƶatrit io? Do n-am mînat-o io sî źoaśe, pîće io-am mînat-o sî źoaśe;

Să duśe popa prîngă ia — a murit, popadiia-a-murit, caki — udeşće copil-ola mikicel.

Îi fac iei s-o-ngroape.

— Pacală!

— Śe?

— Traźe(după śe-o scot moartă), traźe uş-asta, śică, după cine şî nu-m-udască barim uşa daşkisă!

Iel ia uşa-n şîăle şî porneşće după popă. Iei merg — iel mierźe şî iel. Popa mierźe-naince: să plînźe după popadiia lui, saracu. Cînd cată napoi — Pacală mierźe după iei cu-uşa-n şîăle:

— O, Pacală, śe lucri tu?!

— Pa tu ai dzîs s-o trag după mińe ma io n-o pos s-o trag după mińe ma o luvai în şîăle.

— Ma ƶatriş tu pră mińe duće - du uşa cî io-am dzis numa s-o-nkidz tu.

— A-dă-śe n-ai dzis tu s-o-nkidz, m-ai dzîs s-o trag după mińe — io cum s-o trag io, am luvat-o-n-şîăle.

Să duc iei, dă-ngroapă popadiia.

Vin iei acas. Cînd vin iei acas — copil-ola, saracu, s-a cacat.

— Du-će, Pacală, sî cistăşć copil-osta, sîruie copil-osta.

Iel sî duśe şî taie copilu şî s-duśe la bunari, şî-l spală ca lumna, frumos, şî-l alină-n gard.

— Pacală, unde-copilu?

Ścă:

— Îă-l în-gard sî stoarśe.

— Alălă! tu, ścă, l-ai taiat!

Ścă:

— Pă tu ai dzîs sî-l sîrui — io l-am sîruiit — îă-l în gard sî stoarśe.

— Alălă-lălă! m-ai ƶatrit dî copil — ee, Pacală-Pacală, baş ma do ƶatriş dî tot!

Îngroapă copil-ola, faśe cu iel, tot cistît — îl îngroapă.

Mîne-dzî:

— Sî-ce-dus după lemne, sî-mi-adus lemne cî trîăbe sî dau stamîna lu popadiie.

— S-ma duc.

A-vut doi boi — prinde boii la car şî s-duśe iel. Aźunźe-n padure — iel taie lemne, boii lîngă iel. Vińe-un lup:

— Io sî-ţ manînc un bou.

— Tu manîncă bouu şî io-ce prind la car.

— Măre sî-ţ manînc bouu.

— Ma io ce prind la car, a tu manîncă-l.

Ia lupu şî manîncă bouu. Iel prinde lupu şî-l prinde cu-alalalt bou la car. Vińe dracu:

— Io sî-ţ iau o siviie.

— Tu iai siviia, ma tu ai sî ţîn cu deistu păn-acas, pănă unde duc-io lemńe la popă.

— Io să-ţ iau siviia.

— Ia-o, brate, (a tot d-aia parće se-ie lupu şî dracu).

— Măre io sî-ţ iau-o siviie.

— Ia-o, brate, ali tu ai sî ţîn cu deiscili.

Iel-îi scoaće siviia ş-Pacală-l prinde şî-l pune cu deistu colo — nu cucadă s-sloboadă. Încarcă caru dî lemńe, s-duśe acas, aźunźe iel acas:

— Tata-popa, tata-popa, daşkide capiia c-etă vin cu lemńe.

Cînd viede popa:

— Alălă ! ś-ai facut — adus ais şî dracu şî mi-adus şî lupu şî-ma-domanîśe.

— Nu ci ceme, cîn nu m-a mîncat prî mińe prî padure, nu će manîncă iei pră cine ais-în sat.

Aźunźe-n obor cu lemnil'-ela, sloboade lupu, îi dîă drumu, să duśe lupu, dracu-ş scoaće deistu dî la siviie:

— Du-će şî tu, ścă, acu du-će c-acu nu-m trăbuiit voi miie. Udeşće Pacală. Do-dîă iel poman-aia, śe faśe.

Cînd mă trieśe cîta vrieme, s-obavieşće ratu, şî vină-n rat. Rîătuie toţ — îi vińe lu popă s-ducă-n rat a Pacală udeşće. Atunśa popa cîtrî Pacală:

— A, Pacală, vrei tu s-ci dus în locu mieu în rat?

— Vrieu, brate. Numă sî-m dai cîta slanină, sî-m dai fanină, sî-m dai brîndză, sî-m dai cigana, sî-m dai caldaria dî coleşă şî sî-m dai prî Bielca s-o calariesc, că cum s-mă duc-io-aşa, io ma duc cu Bielca.

Îi dîă popa prî Bielca şî-i dîă fanina, îi dîă slanina, îi dîă brîndza, îi dîă tot — îl tramieće, s-duśe Pacală. Iei rîătuie-n-colo — iel s-a pus la marźina lu rat, a facut focu, a pus în cigane, a pus caldaria dî coleşă — Bielca lîngă iel. Iei, dabome, bat cu plumbii: fiu, fiu !

— Măre, lasaţî-vă, bre, nu-m-împlareţ caldaria dă kikiriedză, şî cigana, bre, că v-omor, bre !

Iei rîătuie — pîce iei la îăla să-să obrătuie, la un uom — iei rîuătuie-ncolo.

— Măre, lasaţî-vă, bre, nu-m împlareţ, bre, caldaria şî cigana, bre, dî kikiriedză !

Iel a pus în cigane, taman a pus fanină-n- caldare, îi fierbe coleşa, cigana i-să friźe — a Bielca lîngă iel.

— Măre, lasaţî-vă, bre !

Ma care-l aude prî iel śe iel spune în-urma lu rat — îăia rîătuie oamini, plumbii mierg. Iel prinde prî Bielca dî coadă: n-are altă śe, n-are bît, n-are toică, n-are nimic cu śe-s-s-bată iel — prinde prî Bielca s-apucă cu Bielca, c-o mînă dî cras, c-o mînă dî coadă, şî sî pune prî iei — îi omoare toţ. S-întoarśe colo ş-faśe coleşă. Bielca, a omorît şî pră Bielca, tot — ratu-a sfîrşît, pune prî Bielca moartă lîngă iel ş-faśe coleş-aia şî manîncă iel, manîncă iel şî să duśe, s-întoarśe napoi.

Cînd, sî duśe iel, sî pitulă dă popă ş-s duśe-n ştală şî puńe iap-aia-n ştală, şî-i puńe propte, şî-i pune fîn dînainće, o puńe cu gura-n fîn — a ia moartă, numă-śe oasîli — pune cu gura-n fîn şî-i faśe cîta loc cu mîna şî — şî-duśe-n sobă:

— Tata-pope, tata-pope.
— Ai venit?!
— Am venit.
— Gata ratu?!
— Io gatai ratu şî vinii.
Cînd:
— A unde Bielca?
— Îă-o-n ştală, du-će ce ivieşće prî-la-ia.
Ia, sî duse popa:
— Bielca, moia, Bielca, moia, — o pipileşće că, dabome, a fost-în rat:
— Bielca, moia, gde si bila? — încoas-încolo şî Bielca cade prî iel şî omoare pră popă — s-udeşće Pacală dî gazdă.

Danica Mihajlović (Dańiţa lu Il'iia), 59 ani, Rakova Bara (Rîcobara), 15.3.1970.
Culegător: Ratomir Marcovic

POVASTA CU GÎSCARIŢA

A luvat un copil, dabome, s-a-nsurat, a luvat o fată cu doauă stîăľe-n frunće — frumoasă fat-aįa. Şî traįeşće įa cîta şî faśe o fată iar cu doauă stîăľe-n frunće şî moare — şî udęşće uom-ola văduvoń. Şî ia cînd moare, įa-l procľetîăşće prî įęl: procľet să fiįe dăcă nu va luva fată, fată-muįere, śe v-afla — iar cu doauă stîăľe-n frunće (numă fata įeį a fost cu doauă stîăľe-n frunće). Atunś įa moare, įęl udęşće.

Ięl îmblă-îmblă, îmblă-îmblă, îmblă-îmblă — patru ań a-mblat lumįa şî pomîntu: aşa fată n-a măį-aflat, ńiś fată, ńiś muįęre, ńiś ńimic — nu-įe aşa. Ięl sî-ntoarśe-acas — să įa fata:

— Fata mįę, scă, io nu aflu — s-ć-įau pră ćińe.

— Eé, tato, nu măį mįerg-įo, scă, păn pomîntu.

Sî-duśe la vro babă fata şî spuńe lu babă:

— Mamă, mamă, scă, įacă şî įacă śe ḑîśe tat mįeu, śćă, mi ruşîńe sî-ţ spun, įacă şî įacă śe ḑîśe įęl: că įęl a-mblat, a-mblat, a-mblat şî fată n-a măį aflat. Şî, śćă, mă-įa prî mińe.

— Fata mįę, śćă, nu-će duśe că-įe pacat! Numă sî-l mîń tu prî įęl să-ţ facă ţoaľe dî îrće sî-nkįępe-ntr-o ģijă dî nucă — pă sî-će duś după įęl.

S-duśe acas fata:

— Tato, śćă, să-m faś tu miįe ţoaľe dî îrće sî-nkįępe-ntr-o ģijă dă nucă pă sî vin după ćińe, śćă — aşa nu vreu.

Sî-duśe įęl, îmblă, îį faśe įęl ţoaľil-ęľa — înkįapă într-o ģijă dî nucă, ţoaľe dî îrće.

Iar sî duśe śćă:

— Mamă, mamă, pîće nu mį-a facut įęl!

— Sî-į spuń, śćă, să-ţ facă ţoaľe dî sfilă s-înkįępe-ntr-o ģijă dă nucă sî să-ţ įa un įnęl d-arźint: cînd ći-vi duśe la cununńiįe sî-l primeńeşć cu įęl, sî n-avįeţ pacaće cî-ţî parinće.

I-să-duse įęl, îi faśe — îmblă-îmblă, faśe ţoaľiľ-ęľa dî sfilă, îį cumpără įnęl-ola. Cînd sî duśe įar la babă:

— Mamă, mamă, śćă, pîće nu mį-a facut įęl miįe.

— S-će duś acas, ścă, şî sî ịaị ţoaľiľi dă îrće, şî sî ịaị ţoaľiľi dă matasă, dî sxilă, śe ţ-a facut tatî-tu, şî sî-ţ ịaị ińęlu şî sî-le baź toaće după brîu. Sî-mbraś ţoaľiľi dî îrće şî sî-će duś unde vi audî dă numiľi lu ţar, sî-će duś la ţar să slujăşć a dî tatî-tu sî fuź — sî nu-ći dus după ịęl c-aị pacaće cî-ţî tată.

Ia ịa şî sî duśe. Ia acas sî duśe merecuţ şî-ş scoaće ţoaľiľ-ęľa ş-ľi bagă după brîu — aľe dî îrće ľe-mbracă, aľe dă matasă ľe bagă după brîu, şî ińelu, şî sî duśe. Mịęrźe-mịęrźe, mịęrźe-mịęrźe, mịęrźe mịęrźe — aźunźe ịa la ţar. Taman copilu lu ţar (a fost bekịar) şîąde pr-aśiịa.

— Bună dîva copiľe !

— Bińe bog s-aźuće, fată, śe caţ tu? (A ịa ş-a pitulat, nu ị-să vîăd stîąľiľ-ęľa) — Śe caţ tu? ścă.

— Cat să slujăsc la voị că prî ńima prî pomînt n-am — n-am śe sî manînc, śe sî port, n-am parinţ, parinţî mị-a murit, am udit sîngură, n-am pră ńima, Aị puća la voi sî slujăsc dî sî-mă rańesc, sî mă-nbrac?

— Pă, ścă, nu şćiu, nu pot că, ịo, slugă la vaś avem, la uoị avem, la porś avem, la cai avem — tu, ścă, nu-ịeş dî caị.

— Ma nu mi-s ịo dă caị. Pă dar gîşćiľ-ęşća ! nîscar gîsć îmblă pr-aśi, prîngă dvoru lu ţar !

Śca:

— D-a-îăşća n-avem.

— Du-će-ntrabă prî tatî-tu va puća sî fiu la gîşćiľ-ęşća, numă sî-ma rańesc cîta — lasă-mă şî dî-nbracamînt ma sî-ma rańesc, n-am śe sî manînc. S-duśe la tatî-su:

— Tato, ścă, ịęst-o fată etă a vińit: goală, saracă, n-are mumă, n-are tată, n-are pră ńima — vrịę să vină la noị slugă — n-are śe sî manîśe, ścă, a întrăbat dî noị ş-a veńit la noị — îą-o afară, s-o luvăm, śică, la gîşć.

— Ịa-o, brate ! Du-će ịą-o, ścă ! La-să vină-ncoaś sî manîśe, s-ducă cu gîşciľi, s-pască gîşćiľi. Sî-duśe ịęl afară:

— Fată, ścă, aịdi sî manîś şî, a dîś tata, să fiị la noị, sî păzăşć gîşćiľi.

— Să fiu, brate !

S-duśe ịa manîncă, îị dau ịeị dîmîncare, manîncă. Îị dîą gîşćiľi, ľe pazîąşće. Îị dîă cîta stan, aśi unde sî doarmă ịa. Ia tot cu ţoaľiľ-ęľa dî îrće — îmblă tot cu ţoaľiľ-ęľa dî îrće.

Cînd, vińe o zavịećină. Ali copilu lu ţar tot cată, tot şîąde prîngă ịa, s-învîrćęşće tot prîngă ịa — ịe frumoasă ịa bińe. Cată ịęl, i drag luị dă ịa, şîąde ịęl cu ịa. Cînd vińe zavịećina — ịa cu gîşćiľi, dabome, a prîndît ş-a slobodît gîşćiľi. Cînd, să-nskimbă ịeị să plęśe, pľacă ịeị la źoc. Să duc ịeị, trịec prîngă fată:

— Aịdị, śică, gîscariţo, dîśe copilu lu ţar ! Ţaru cu ţariţa mịęrźe naińće a ịa-n-urmă, copilu a udit: — Aịde, gîscariţo, la źoc !

— Eé, nu mịerg-ịo că n-am-ịo ţoaľe şî nu-m las-ịo miịe gîşćiľi, să mịerg-ịo la źoc. Sî-duc ịeị.

Eé, trịec ịeị cîta şî-ịa scoaće ţoaľiľ-ęla, a ịeị, dî matasă şî să-nskimbă frumos, şî sî pịępćină şî s-ogodęşće, şî spală stîăľiľi-ęľa — nu-ịe frumoasă cîta, ma ca soariľi. Şî gîşćiľi-nkide şî-sî ịa după ịeị. Şî-ị aźunźe, şî-ị întrịęśe, s-duśe la źoc. Cum sî duśe, ịa uodma sî prinde-n-źoc şî źoacă. Źoacă-źoacă, źoacă-źoacă, źoacă-źoacă.

Copilu-lu ţar (cînd aźung ịeą şî cînd cată prîstî) źoc — ịa ịe măị frumoasă-n źoc odma sî duśe lîngă ia, sî prinde-n źoc şî źoacă. Źoacă-źoacă, źoacă-źoacă. Cînd potrivịęşće-ịa cî ịeị vińe vrịęmịa sî pľęśe, ịa-l-lasă şî să duśe ịa, şî ţoaľiľ-

ęl̓a-al̓e frumoasă l̓e bagă-n ǵij-ḁḁ dă nucă şî îăl̓a le scoaće, al̓e dă îrće, şî l̓embracă, şî sî-sperl̓iǵḁdă ḁ, îş traźe pîăru prî stîăl̓il̓-ęl̓a dî nu să vîăd — sloboade gîşćil̓i şî paşće gîşćil̓i. Cînd copilu țaruluḁ trįęśe prîngă ḁa:

— Aḁda, ścă, gîscarițo, mînă-l̓e că s-a fi sturat şî ḁęl̓e dă dăsńață. Ścă:

— Aḁde.

Îăḁa ḁar mḁerg nainće, țaru cu țarița.

— E, śică, śe vaḑui — io o fată frumoasă — baş ca cînd iş tu.

— Eé, da-un-să fiu-ḁo, şî sî prinde-a plînźe: cînd r-aş fi fost-ḁo ńiś n-aş fi aźuns ḁo sî-ț pazăsc țḁe gîşćil̓i ma m-aş fi dus-ḁo d-aiś.

— Dḁę că dîcă ḑîşăḁ, nu će mîncaḁ. Aḁdi. S-duśe mînă. . . gîşćil̓i-nkid.

Ali, copilu lu țar sî ǵindęşće: dar măḁ afla-va ḁęl fat-aḁa vr-undiva, va măi veda-o ḁęl vr-undiva o n-o măḁ vḁęde ńiśunde — śe va faśe?

Cînd, mîńe-ḑî ḁar aşa. Ieḁ ḁar sî sprimăsc, sî duc — ḁa ḁar cu gîşćil̓i, ḁar copilu lu țar o kḁamă — ma un-sî-s-ducă ḁa, nu să duśe ḁa. Ieḁ sĕ duc, mḁerg nainće, trḁęc ḁeḁ cîta. Eé, sî duśe ḁa şî-nkide gîşćil̓i — sî spală, să pḁępćină sî sî-nskimbă, ḁar în-al̓a cî n-are ḁa-alće țoal̓e, tot în-aîăl̓a. Să spală şî să-nskimbă, şî să pḁępćină, s-ogodęşće frumos, şî să duśe, şî i-aźunźe şî-ḁ întrḁęśe, şî-să duśe — cum sî duśe, sî prinde-n źoc şî źoacă. Copilu lu țar sî duśe, cînd sî duśe colo — cum cată prîstî źoc, ḁar o vḁęde. Uodma sî duśe lîngă ḁa, să prinde-n źoc şî źoacă şî źoacă, şî ḁa şî ḁęl, źoacă-źoacă. Ia cată la soare. Cînd vḁęde ḁa cî-ḁ vrḁęmḁa sî pl̓ęśe acas, cînd ḁa şćiḁe, în aḁa vrḁęme — sî nu pl̓ęśe îḁ nainća ḁeḁ — ḁa fuga, sî dasprinde dîn źoc şî s-duśe acas. Îş bagă ḁar îăl̓a țoal̓e în ǵijă dă nucă, dar pră îăl̓a l̓e-nbracă, al̓e dă îrće, şî l̓e culupḁęşće, l̓e bagă-n pungă şî sloboade gîşćil̓i, paşće gîşćil̓i. Cînd vińe ḁar, trḁęśe copilu lu țar:

— Aḁde, gîscarițo, mînă-l̓e că gîşćil̓-ęşća s-a fi sturat.

— Păi s-a fi şî sturat, śică, dî dîsńață (dar ḁa atunś l̓e sloboade ma — aşa-ḁe vorba). Cînd, cată ḁęl:

— O, Doamńe, Doamńe, gîscarițo, śe ḁęstă o fată frumoasă. Ma śe ḁestă o fată frumoasă, baş ca ćine, baş ca ćińe.

— Pă va fi sfḁet, va sămana. A-dă-un să fiu ḁo cînd ḁo cu gîşćil̓-ęşća unde mă duc, śe țoal̓e am dă să mă duc.

— Pă ḁo, dḁę, dîcă ḑîşăḁ — ḁo am ḑîş dar nu baş şćiu, ma aşa samănă fat-aḁa. Cînd sî-duśe, mînă gîşcil̓-ęl̓a-l̓e-nkide — s-duśe copilu lu țar. Ali-i grijă lui dî fat-aḁa. Tot-iḁ gîndu luḁ dî fat-aḁa, tot-iḁ grijă luḁ dî fat-aḁa. Cînd, mîńe-ḑî, a treḁl̓a ḑî, ḁa ḁar aşa, ḁeḁ sî duc:

— Aḁdă, gîscarițo, mḁerź la źoc.

— E, ḁo-să mḁerg? Śe sî fac ḁo cu gîşćil̓-ęşća, ḁo am țoal̓e ca voḁ? Îț baț źoc dă mińe.

— Că ḁo nu-m bat ma ḑîc aşa. Iar trḁec ḁeḁ şî să duc. E, lasă ḁa cîta, să măi dapartă-ḁeḁ, s-ntoarśe ḁa, şî ḁeḁ să dapartă bińe, n-o vîăd, şî ḁa-nkide gîşćil̓i şî-s duśe acas: şî-să-pḁępćină, şî-să-spală — şîmăḁ frumoasă stîăl̓il̓-ęl̓a unde l̓-a spalat toaće treḁ ḑîl̓e — s-a-nskimbat, l̓e spală, să spală pră uoki să-nskimbă şî ḁa ińęlu-n-deḁśt şî să duśe. Să duśe, ḁar ḁ-aźunźe şî-ḁ întrḁęśe, trḁęśe prîngă ḁeḁ şî cum să duśe sî prinde-n źoc. Şî-źoacă, şî-źoacă. Atunś copilu țarului cum sî duśe, o vḁęde. Iar sî duśe lîngă ḁa, să prinde-n źoc:

— Bińe, fată, ścă, da-unde-ş-tu, cum sî će măi aflu ḁo prî ćińe?

— Eé, ścă, nu mă măḁ afl̓i tu pră mińe ńiścînd că ḁo unde şăd ńima nu mă măḁ află ma ăḁtă ińęl̓-osta păḁ mă-vi-afla vrodată pră ińęl dacă-ț va fi țḁe baş sî ma caț-tu. Ş-aşa şî sî duśe, sî pḁęrde. Lelé, cînd cată copilu, ḁa s-a dus, s-a perdut — nu-ḁe. Ali sî sikirḁęşće ḁęl — n-o măḁ vḁęde ḁęl, ścă. Are ińęlu

ịeị ma unde, śe șćiịe să facă cu ińel-ola — sî caće la ịẹl, dar śe să facă cu ịẹl altă-śe — da unde șciịe ịẹl s-ducă, unde șćiịe s-o afle. Ia sî duśe acas, sî daspoaịe, ș-bagă țoaľiľ-ẹľa, ịar ľe culupịẹșće acolo, ș-aľe dă îrće ľe-mbracă, șî îș traźe pîąru prîstî stîąľiľ-ẹľa, ș-sloboade gîșćiľi ș-șîąde cu gîșćiľi. Ieị vin, ịar țaru cu țarița trịec nainće.

— Aịde gîscarițo, mînă gîșćiľ-ẹľa!

— Aịde. Mînă-ịa gîștiľ-ẹľa acas, ľe-nkide.

Ali copilu țarului să-mbolnavịẹșće dî para rîąuu lui fat-aịa: că n-o măị află, n-o măị vịẹde ịẹl. S-îmbolnavịéșće, daśe ịẹl vro doavă dîľe, nu manîncă ńimic prî pomînt. Îl îmbiịe țaru — á! nu manîncă ịẹl — i grijă luị dî fat-aia, îị para rîąu dî fat-aịa. N-o află. Ś-ar mînca ịẹl, sî manîśe cîta lapće dî oaịe. Naredẹșće sluźiľi, s-ducă sluźiľi, sî-ị mulgă lapće. Îi mulg sluźiľi lapće, îl strîăcură ịeị, îl fịerb — ali dîśe cîtrî sluź ịẹl:

— Să nu lăsat gîscarița sî s-aproapiịe dî lapćiľ-ela sî-ị piśe vrun pîąr dă îrće aśiịa-n lapćiľ-ẹla. Ia bagă sî sama că ịeị mulg uoịiľi — spun ịeị, să vorbăsc ịeị pr-aśiịa.

— Cînd viț dimica, ścă, sî-m dat cîtá șî miịe, sî dimic cîta șî ịo, să roagă ịa dă ịeị, să roagă. Ieị îị dau — puńe ịa cîta pîńe aśiịa. Ia puńe cîta pîńe aśiịa, dar a măị avut ịa șî-măị un ińẹl, doauă ińeľe. Șî ịa ịńẹlu șî-ị puńe aśi în lapćiľ-ela. A primeńit ińẹľiľi cu copilu lu țar. Scă, pră ińẹl-osta ń-am afla vrodată. Ș-duc sluźiľ-ẹľa colo lapćiľ-ela. Manîncă ịẹl cîta, măre că dîą-ịẹl, aude că țacăịe-śe-țacăịe-n ćińẹrị-ola. Măị dîą-odată ș-scoaće ińẹlu. Atunś ịẹl kịamă sluźiľi. Scă:

— Să-m spuńeț voị miịe care a dimicat în lapćiľ-ela. Îăla că a dimicat îăla, îăla că îăla, să ćem.

Ścă:

— Nu vă ćemịareț ńiścum ma ma spuneț-s-apropiịat gîscarița dî lapćiľ-esta?

Ścă:

— Ia baș s-a rugat dă noị șî noị ị-am dat, șî ịa a dimicat, șî-a-picat vrun pîăr ș-tu ń-omorị.

— Nu-vă ćemịareț, duśețî-vă voị, n-aveț voị ńimica — samo ịa să vină-ncoaśa dar voị, ścă, nu-m trăbuịiț miịe ńimica. Duśețî-vă voị la lucru vostru, unde trîąbuie să vă duśeț, cu stoacă. Vińe gîscarița. Ścă:

— Bińe, a tîău ịe ińẹlu, ińẹlu-osta tu l-aị pus? Ścă:

— Io.

— Pă dar pîće nu će-ntrăb-ịo prî ćińe șî će kịem la źoc ș-tu nu vrịeị să mịerź.

— E, ścă, nu cućẹd-ịo sî mịerg așa.

— Pă dar vreị tu, ścă, să mịerź după mińe?

— Pă, ścă, dar vrịeu.

— Aịde sî-ć-aćeị cum ai fost în sara dîntîń. S-aćẹịe ịa, sî spală, s-aćẹịe — tot în-aîąľa țoaľe.

— Aị să će-nskimbi cum aị fost în sara dă mijloc. S-aćẹịe ịa, sî spală, s-înskimbă — cum a fost în sara dă mijlóc.

— Aịde cum ai fost asară. S-înskimbă ịa, sî spală, s-aćẹịe cum a fost în sara dă-pră-urmă — șî uodma udẹșće la copilu lu țar. A udit țariță dîn gîscariță — ịa-a fost gîscariță — fata. Etă-ț!

Danica Mihajlović (Dáńita lu Il'iia), 59 ani, Rakova Bara (Rîcobara), 9.2.1970.
Culegător: Ratomir Marcovici.

A fost vrun uom şî s-a-nsurat şî-i moare muįęrįa — ş-udęşće įęl văduvoń. Aįde atunś şî s-însoare şî įa muįęre cu-o fată — o fată įęl a-vut, o fată a luvat, muįęrįa įar cu o fată. Cînd, muįęrįa o mrzîąşće — mrzîąşće fat-aįa dar pr-a įeį o voįęşće, o urzîąşće-mrzîąşće dar pr-a įeį o voįęşće. Vin sîntoadirii... Vin sîntoadiri ş-aį s-o mîńe la moară, s-o mîńe noapća la moară — să įęsă, s-omoară sîntoadirii. Atuns a-mblat sîntoadiri, vrodată a-mblat įeį pră caį.

Cînd sî duśe įa la moară, pľacă taman cînd zavîrńe soariľi. Cocoşu:

— Cucurigu! mįerg şî įo.

— Aįde cu mińe dă soţîįe. Mîţu:

— Miau! mįerg şî įo.

— Aįde cu mińe dă soţîįe că n-am pră ńima a mă duc la moară. Să duśe. Cînd să duśe la moară, cocoşu-į spuńe:

— Tu, scă, acuma (cocoşu o-nvaţă, a vorbit cocoşu) śe-gode įeį ce va năradi, tu să nu măį ǵindeşć sî įeş afară, noį tot-îţ spuńem — îį spuńe cocoşu. Trįęśe cîta vrįęme (a nu-į noapća prea mare pră sîntoadiri) — vin sîntoadirii.

— Ieş, fată, sî źucăm!

— N-am rokiįe (aįa n-are aľină albă) — n-am aľină d-aľe albe dî sî įes sî źucăm. Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s. Îmblă įeį, vin — îį aduc aľină albă:

— Ieş, fată, sî zucăm!

— N-am taľiri. Să duc įeį. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — įacătă-į vin, îį aduc taľiri:

— Ieş fată, şî źucăm!

— N-am ţapįeľ, c-aş įeşî ma frî-dî ţapįeľ įo nu pot sî źoc. Sî-duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, îmblă-îmblă, îmblă-îmblă — įacătă-į vin, į-aduc ţapįeľ:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu pośsî įes că taman acuma mį-s fată mare: n-am, îm-trîąbe o sută dî cîrpe, cînd ma marit. Sî-duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — įacătă-į vin, į-aduc, îį lapădă cîrpiľi:

— Ieş, fată, să źucăm!

— Nu poścă-m trîąbe o sută dă peşkire dî nuntă — îm trîąbe miįe dî nuntă — nu poś įo sî įes. Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — vin, îį aduc o sută dî peşkire:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu poś sî įes că n-am brăśiri, trîąbe să grăbăsc să lucru, n-am brăśiei dă nuntă — în-trîąbe śinḑăś dă frîmbiį dă brăśiri, trîąbe sî dîąruį — n-am. Sî duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — įacătă-į vin, îį lapădă śinḑăś dă frîmbii dă brăśiri:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu poś sî įes cî n-am, îm trîąbuįe śinḑăs dî įastuśe [90] sî-m dîąruį nunta că įo mi-s fată mare. Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — įacătă-į vin, îį aduc, lapădă śinḑăś dî įastuśe, vigu:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu poś sî įes că-m trîąbe śinḑăś dă parįeki dî śirįepi cusuţ, toţ fărbuįiţ [91] şî cusuţ — îm trîąbe că sî-m dîąruį nunta, sî-m dîąruį naşu. (o tot o-nvaţă cocoşu).

Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — ịacătă-ị vin, îị lapădă śindăś dî parịeki dî śirịepi:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu poś sî ịes că-m trîạbe śinś strańe, s-am strańe — nu poś-ịo -aşa că-n trîạbe să mă culc.

Ieị sî duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — ịacă-tă-ị vin, îị aduc śinś strańe, lapădă:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu poś sî ịes că-n trîạbe şasă ćiľimuri (cocoşu o-nvaţă), în-trîạbe şasă ćiľimuri — cînd m-ai marita-mă s-am s-încarc cośiịa dă dîrză

Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — ịacătă-ị vin, îị aduc şasă ćiľimuri împu-ịaće dă nu-măị pot fi dî mîndre, ľe lapădă:

— Ieş, fată, sî źucăm!

— Nu poś sî-ies sî źucăm că n-am, în-trîạbe orman (nu-i ḑîśe şifońeri numă orman, atunśa-aşa a fost), n-am orman să-m pun ţoaľiľi — mi-ľe manîncă îrţî aiś în moară c-aiśi-s boabe, nu-s ţoaľe.

Sî duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — ịacătă-ị vin, aduc ormanu, îl lapădă:

— Ieş, fată sî, źucăm!

— Nu poś sî ịes că acuma taman mị-am pus slamịećiľi că-m trîạbe miịe slamịeć că-să-mă marit.

Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s. Cînd ịeị vin cu slamịećiľi, lapădă slamịećiľi, śinś slamịeć — şî ịeị lapădă śinś slamịec şî cocoşu:

— Cucurigu! Cîntă dă-ncoló, şî mîţu:

— Mịau, mịau! şî ịa baće vatraịu — şî ịeị să duc. Cîta şî să faśe ḑîva.

Cînd, sî faśe ḑîva, tramịęće-ịa după tată-su, să vină tatî-su cu loịtriľi — să-ị ducă ţoaľiľi dî-la moară. Îş faśe raćunu maşćoaịcî -s-aịa — ma śe ţoaľe aîạľa să ducă!

— He! — ịa să rîde, îş baće źoc către uom:

— Du-će, ịa-ţ ţoaľiľi lu fată c-a lucrat fat-astănoapće la moară, sî-će duś sî-ị aduś ţoaľiľi cu loịtriľi — să rîde ịa.

Cînd, îăla ịa prinde vaśiľi la car, şî puńe loịtriľi-n car şî-s-duśe, s-duśe ịęl la moară. Cînd — fata, îstînă, scoaće, scoaće, scoaće, tot śe-gode ị-a trîbuịit ịeị dî dar. Încarcă caru, puńe şifońęrịu şî-s-duc acas — puńe maśińişu — şî fanină a-facut.

— Alălă-lălă! fata mịę, alălă! — śe nu-će duşăş tu: s-će-duś astară, fata mịę, să-ţ faś şî tu.

— Sî-mă duc, mumo, cum să nu-mă duc!

Cînd sara prinde murgu — mînă fata ịeị şî-măị însarat dîcît pră-aịa să-ị aducă, să-ş facă măị mulće ţoaľe.

Mîţu:

— Mịau! mịerg şî-ịo.

— He, îş, rr, pişu-će — tu să mịerź cu mińe că sigur no tu o-să-m faś ţoaľe miịe, tu să-m faś ţoaľe!

Cocoşu:

— Cucurigu! mịerg şî-ịo.

— He! tu sî mịerz cu mińe, tu să-m faś ńiscar ţoaľe, dar cum, tu sî mịerź, la śe sî mịerź tu! Udęşće şî cocoşu şî mîţu. Ia nu ľe ịa că, vịeḑ, ịe cu mumă — nu să ćęme ịa dî ńima, s-ducă şî-s facă ţoaľe ịa cum a facut aịa într-o noapće.

S-duśe ịa la moară, sloboade moara, maśină — ịeị vin:

— Ieş, fată, sî źucăm!
Ia ȩşă. Ieį o-mor şî-i alină toaće maţîli źos după fusu lu moară a pră ịa o pun lîngă mîşńic şî-o belesc dîn dinţ — îį cască gura, şî-į belesc dintî, ş-o lasă şî-s-duc.
Cînd sî duśe mumî-sa (ísto ịa dimińaţa caru cu loịtrili) — s-duśe s-aducă daru lu fată dî-la moară.
— Alălă! — ţucu-će dî fată, cum će rîḍ-tu! Ho, ţucu-će! cum će rîḍ-tu, mora ţ-a-mplut îăịa — şî-măį mulće aį facut dîcît aịa, ḍîc aį crśit măį mulće.
Cînd să duśe coló — ịeį după fusu lu moară į-a-nşîrat maţîli şî prî ịa a pus-o lîngă mîşńic şî į-a cascat gura į-a belit dinţî şî stîą lîngă mîşńic moartă.
— Alălă! să cîntă, s-omoare maşći-sa toată că į-a omorît fata sîntoadiri.

Danica Mihajlović, (Dańiţa lu Il'iia), 59 ani, Rakova Bara (Rîcobara), 9.2.1970.
Culegător: Ratomir Marcovici.

POVASTA CU BOBU

A pus un uom mult bob, un moş, ş-a vińit ịȩpuru şî-į manîncă bob-ola — a răsărit bobu şî ịȩpuru-l manîncă. Şî ḍîśe moşu:
— Copile, dă-m bîtu şî dudîį ịȩpuru dîn bob!
Copilu ḍîśe:
— Noavă ań dî-cînd nu manînc-ịo lapće.
S-duśe la vacă:
— Vaco, dă-m cîta lapće! Lapćili s-dau la copil, copilu sî-m de bîtu — s-dudîį ịȩpuru dîn bob.
Vaca ḍîśe:
— Noavă ań dî-cînd nu manînc-ịo fîn.
S-duśe la clańiịe:
— Clańiịo, dă-m cîta fîn! Fînu sî dau la vacă, vaca să-m dȩ lapće, lapćili s-dau la copil, copilu sî-m de bîtu — s-dudîį ịȩpuru dîn bob.
Clańiịa ḍîśe:
— Noavă an dî cînd ma manîncă pră mińe îrţî.
Sî duśe la mîţ:
— Mîţo, du-će la clańiį aịa, prinde îrţî! Clańiịa sî-m dȩ fîn, fînu s-dau la vacă, vaca sî-m de lapće, lapćili sî dau la copil, copilu sî-m de bîtu — s-dudîį ịȩpuru dîn bob.
Mîţa ḍîśe:
— Noavă ań dî-cînd nu manînc-ịo slańină.
S-duśe la scroafă:
— Scroafo, dă-m cîta slăńină! Slańina sî dau la mîţ, mîţu să prindă îrćili, clańiịa sî-m dȩ fîn, fînu sî dau la vacă, vaca dîą lapće, lapćili sî-dau la copil, copilu sî-m de bîtu — s-dudîį ịȩpuru dîn bob.
Scroafa ḍîśe:
— Noavă ań dî cînd nu manînc-ịo jîr. [105]
S-duśe la fag:
— Fagule, dă-m cîta jîr! Jîru sî-dau la scroafă, scroafa sî-m dȩ slańină, slańina-s-dau la mîţ, mîţu să prindă îrćili, clańiịa sî-m dȩ fîn, fîcu sî dau la vacă, vaca-n dîą lapće, lapćili-s-dau la copil, copilu-n dîą bîtu — s-dudîį ịȩpuru dîn bob.

Fagu ḑîśe:

— Noavă ań dî-cînd-n-am-i̯o ploai̯e.

S-duśe la Dumńeḑău:

— Dumńeḑăuľe, dîi̯ cîta ploai̯e lu fagu-ola sî-m dę cîta jîr.

Dumńeḑău dîă̦ ploaie la fag, fagu dîă̦ jîr, jîru dîă̦ la scroafă, scroafa-i dîă̦ slańină, slańina dîă̦ la mîț, mîțu prinde îrćiľi, clańii̯a i̯ dîă̦ fîn, fînu dîă̦ la vacă, vaca-i̯ dîă̦ lapće, lapćiľi dîă̦ lu copil, copilu-i̯ dîă̦ bîtu — dudîi̯e i̯ępuru dîn bob.

Danica Mihajlović (Dáńița lu Il'iia), 59 ani, Rakova Bara (Rîcobara), 17.1.1970
Culegător: Ratomir Marcovici.

COLEȘÎȚĂ DÎ DUPĂ FAG

Śćă, a pľecat vrun uom și̯ i̯e flămînd-flămînd, mi̯ęrźe — nu-i̯e mîncare, godina rîą̦, n-au śe sî manîśe sfi̯etu (naince vri̯ęme). Și̯ i̯ę mi̯ęrźe-mi̯ęrźe, mi̯ęrźe-mi̯ęrźe, ș-află un țîgan c-a facut, țîgan-ola, la vrun fag cîta coľeșîță dî mi̯ei̯.

— E, śe, furtaće, śe șîăḑ-tu ai̯iś șî manîś coľęș-asta? !

— A, śe śe să fac?

— Du-će, i̯a, după dung-ai̯a — i̯o-colo după dungă băui̯ șî mîncai̯ la-o nuntă — m-a sturai — a tu șîăḑ la coľeșîț-asta dă mi̯ei̯.

Atunś țîganu, fuga și să duśe și i̯ęl — lasă coľeșîț-ai̯a aśii̯a și să duśe. Rumânu cată numa cîta, pănă sî duśe țîganu, și s-întoarśe la coľeșîț-ai̯a și manîncă coľeșîța dă mi̯ei̯.

Țîganu să duśe — îmblă-îmblă, îmblă-îmblă, nu-i̯e ńimic, caki nuntă — nu-i̯e ńimica. Cînd să-ntoarśe:

— E, coľeșîță dă mi̯ei̯ — fîă̦ bă ! cîtrî mińe sî-će manînc i̯o pră ćińe ! Coľeșîță, i̯eș dî-după fag — fîă̦ bă ! cîtrî mińe sî-će manînc-i̯o prî ćińe cu drag.

Ali coľeșîța nu-i̯e c-a mîncat-o uomu și s-a dus — a i̯ęl a udit, saracu, flamînd.

Dáńica Mihajlović (Danița lu Il'iia), 59 ani, Rakova Bara (Rîcobara), 15.3.1970.
Culegător: Ratomir Marcovici.

BABA MARTA CU COJOAŚIL'I

Baba Marta a fost mui̯ere rîă̦. Ia-vut noră: a mînat prî norî-sa sî spi̯ęľe lîna, s-ducă la ogaș s-o ľimpeḑască — lîna nagră s-o facă albă dar a albă s-o facă nagră. Ia-tunśa s-a ģindit: bińe că pr-a albă o fîărbui̯e ș-o faśe ńagră ali cum pr-a nagră s-o facă albă. Spală la lînă și să plînźe că nu șćii̯e śe să facă.

Atunśa vińe vrun pacurari cu uoi̯iľi. I-aduśe o kită dă micsă și una dă cocoșăi, șî-i̯ spuńe:

— Nu-će plînźe tu, śćă, soro, numă, śćă, na îă̦șća și sî-i̯ dai̯ lu soacrî-ta — să-i̯ spuń c-a-nflurit micsa și cocoșăi̯i. Dar ai̯a a fost în luna lu februar.

Ia i̯a floriľ-ęľa șî-s-duśe la soacrî-sa. Cînd vi̯ęde soacrî-sa că a-nflurit floriľ-ęľa, i̯a i̯ut, s-a lasat dî lîn-ai̯a, s-o sfadască śe n-a facut i̯a lîna albă ńagră

şî-a ńagră albă, nună sprimįęşće badîńiľi şî pacurarii şî cîńi şî să-nbracă-n doavăsprîąśe cojoaśe, şî ịa capril'i şî badîńiľi cu ịa şî pacurarii cu fluịere, cu topoară, s-ducă-n padure cu capriľi sî darîme mugur.

Cum s-a dus în padure sî darîme mugur dar odma s-a-nkis kịametu —ploaịe cu navă. Ploaịe şî ńinźe: ịa pînă la prunḍ udă un cojoc şî-l labădă d-în-desară udă altu. Păcurarii cum a fost, saraśi, a darîmat mugur, aşa a-nľemńit în ľęmn —a-ngeţat, ľi s-a slobodît sloį dă la nas în źos. A ịa ḍîśe:

—Darîmaţ mugur la capre, śe, śe ḍîśéţ în fluịere —îş baće źoc dî ịeį că ḍîc în fluịer dar lor ľi s-a slobodît ğịaţă dî-la nas în źos.

Şî tot aşa a ţînut doasprîąśe ḍiľe pănă a do-primeńit toaće cojoaśiľi şî după śe s-a do-sfrşît aľe doasprîąśe ḍîle şî prî ịa a žatrit-o.

Codirca lu Rîdomie lu Radu Breşcan
Kadivka Janković, 44 ani, Rakova Bara (Rîcobara), imprimat la Turija (Turiia), 9.2.1970
Culegător: Ratomir Marcovici.

2. Proverbe şi zicători

— Tot ie minşiună.
— Care aleźe, culeźe.
— Nu ie bun cu rîău, dar şî măi rîău frî dî rîău.
— La puomu-al labdat nu će duşi cu traśta.
— Cum faşi aşa petreşi.
— Niş prea-prea, niş măi-măi.
— Conacu ie di oameń facut.
— Măi bińe un bribiece-n mînă decît dzăśe prî gard.
— Mai bine śoava decît ńimic.
— Tot natu cu žănatu.
— Pră drumu-al dîn ocol măi iut aźunź.
— Mîăsură dă trei ori şî taie odată.
— Dîcă ć-ai prins în źoc-or źoacă, or nu ce niş prindje.
— Dîn foc măi udjeşcie śoava, a dîn apă nu udjeşcie ńimic.
— Cu untură şî frundza dî fag ie bună.
— Dîva nu minće.
— Gîsca s-apl'acă şî cînd trieşe prîn capiia mare.
— Apa ie măi dul'śe dîn urma dă vacă.
— Purşielu-al rîpos manîncă para coaptă.
— Copilu sî baće cînd pl'acă cu cîrśagu după apă, dar nu după şie l-a spart.
— Iepuru să-ntoarśe la cîrtog.
— Pasăria să-ntorşie la cuib.
— La un car dă oale ie dastulă o toică bună.
— Care nu să baće cu vorba, nu să baće nişi cu toica.
— Uomu cînd sî ńacă şî dî pai sî prindje.
— Uomu nu să măi satură.
— Mutu şciie toaće ľimbili.
— Porcu-l tai a iel ğîndjeşcie că-l scarpiń.
— Dîn pomînt, am ieşît, în pomînt ne bagăm.
— Tot va fi, dar noi n-o să mai fim.

— Neviestă ćińere să cunosc pră port, fiećili pră brîţîşoare, copiii prî fluieriel'e, a oamińi pră bićiśiel'e.
— Uomu ie ca uouu.
— Uomu ie ca frundza dîn l'emn.
— Ieşchiia nu sîăre deparće dă tutuc.
— Fieru să baće pănă ie cald.
— Măi întîń sări pă dzî op!
— Nu să duśe la śireś după śe a trecut śirieşil'i.
— După-nvîăţ şî dazvîăţ.
— Oaia aimană o mănîńcă lupii.
— Nu ie foc frî dî fum.
— Sî će păzăşci dă uomu-al tăcut ca dă carbunil'i-al potolit.
— Ś-a fost am vadzut-śe va fi o să vedjem.
— Śe-s śinś djedjiće la mînă şî nu samănă unu la altu.
— Nu ie cum vrem noi numă cum ie scris. Fraće ie fraće, dar brîndza pră bańi.
— Śe-s doi frat pă nu samănă unu la altu.
— Ban la ban mierźe.
— Nima nu śćie tot.
— Nima n-a murît dî foame.
— A trait traiu ś-a mîncat malaiu.
— Śe-ncuń-daścuń.
— Dracu ńiś nu ară, ńiś nu grapă numă împreună d-ai ńébuń.
— Sat dî lupovi nu ie.
— Cu minśuna dîcă prîndz, nu śiń.
— Sînataća ie măi scumpă prî pomînt.
— Cu lumńa nu măi ieş la marźină.
— Oaia care nu-ş duśe lîna, lupii o mănîncă.
— Lîna bună udjeşcie prî spińe.
— Dzîva sî cunoşće prî dimiăţă şî prazńicu prî şîńişoară.
— Care nu sî faśe — nu moare.
— Uomu numa odată moare.
— Şî samînţa batrînă răsîare.
— Nu će-ncaldzăsci la focu-al dă putregań.
— Triesńitu nu dîă-n urdzîś.
— Porcu măi întîń rastoarnă valîăvu şî după aia manîncă dă źos.
— Toată aia la vriemea iei.
— Nu ie cal frî dî narav.
— Uomu dzîşie cî l'ivada ie cosîtă, a muierea cî ie tunsă.
— L'imba dî la mumă nu să zauită.
— Mielu-al meńit dîcă nu-l tai, îl mănîncă lupu.
— Uomu sî plîndje di trei ori: după ţîţă, cînd vrunu îi fură fata şî cînd ie batrîn — după ćińeriaţă.
— Lupu nu dîă la lup.
— Śoară lu śoară nu scoaće uochii.
— Muroń prî muroń nu manîncă.
— Nu manîncă al mort pr-al viu.
— Gura mińce, gura manîncă.
— Rîăuu nu vińe cu caru numă cu śasu.
— Cum ie parinćil'i, aşa ie şi copilu.
— Tot ţîganu îşi fal'esće śocanu.

— Cum l'eźi, aşa dezl'eź.
— Dacă nu-ie ploaie, ie bună şî piatra.
— Îi dai un djedjit şî-ţ ia mîna-ntriagă.
— L'acu nu-ie cu sacu.
— Cum ţ-aşćerń aşa će culś.
— Acuma aiduśi nu-s în padure numă în cinţalării.
— Berbiecu-al şut în omoare pr-al cornut.
— Tot natu traźe carbuń prî turta lui.
— Arćiia trpieşće dă toaće.
— Boii măi iut să satură cînd pasc prinş în źug.
— Tot uomu cu belaia lui.
— Cînili al flămînd manîncă şî coricîve.
— Îrćil'i nu sî ćeme dî mîţu-al frî-dî mustîaţă.
— Moara nu-ie moară dacă nu rańeşće doi-triei sobol'.
— Tună ca paiu, iesă ca maiu.
— În val'e şî bal'iga mierźe.
— Dî śe će păzăşć nu scăpi.
— Brîndza batrînă faśe strîăpid.
— Mîţu tot în piśoare˙ pică.
— Şîărpil'i nu-s arată piśoaril'i.
— Cînil'i care latră nu muśćă.
— Banu daschidje toaće uşîl'i.
— La mormînţ ie un uom măi puţîn dăcît în sat.
— Ie rîău ca piru.
— Grieu ca roata dă moară.
— Negru ca dracu-al ńepomeńit.
— Îşi faśe coadă, coada colac.
— Trieşe pră punća vaśilor.
— Îş toacă dîn crienźe, ca dîn crienźe, dîn azvrl'ićil'a.
— Ie lovit cu crianga dî śireş.
— Ie lovit cu śiriepu.
— N-are un śirep.
— Pănă-i fu Oltu.
— A durmit (mîncat) la Gardul'eşć.
— A luvat-o la sănătoasa.
— Ca-n disaga ţîgănşi.
— Una spuńe, alta ǵindjeşcie.
— Dunăre ńagră dă cucuruddz.
— Cucurudz ca Dunăria.
— Cînd moare gaina a măi dă pră urmă o iai şî ocoleşć odatu cunericu, să nu măi moară, o puń pră cuneric.
— Cît śoara stîă-n par, atît coarda pră sul.
— Cît dî daparće dai cu coleşîăriu, atîća rîşcitoare ţăş la dzî.
— Al urît ńiś la moară nu prinde rînd.
— Al frumos cum sî duśe toarnă-n coş.
— Mierźe gura frî-dî iel.
— Măi l'agă-ţ caţava!
— Vorbieşcie ca moara.
— Gura-i mierźe ca śocîtu.
— Mince dă svîntă pomîntu (sparge, rupe pomîntu, stîă soaril'i-n loc).

— Ci minće dî će vinde prî tarîță.
— Sî rîndjesc ca la moară; ca cîńi la catavă.
— Acolo'iestă şî lapće dipasăre.
— Tu cu Bogosav će prindz!
— Îl taie gaľeț.
— A luvat muiere cu lapće.
— Sîare ca pascariu.
— Pîńe dă uom.
— Ca cînd ie uscat la ćivig.
— Ș-a frînt dalu-n vîru carului.
— Niși în pivă nu-l zgodjeşci.
— Șî cu plugu, cu oraľița ć-am cătat șî nu ć-am aflat.
— Ca mîța udată (prľită).
— La marźina pomîntului.
— L-a luvat Rusaľiľi.
— Numa uos șî pieľe.
— I s-a prins burta dî șîăľe.
— Nu-l țińe curava.
— A dat un fier rîăśe prîn iel.
— I s-a pus ńegură la uochi.
— L-a batut ca prî tobă cațavă.
— Cît puń pr-o masavă.
— Cît baț cu prașńa.
— Cît daí cu píatra.
— Cît caţ cu uochii.
— Cît scapiri cu amnariu.
— Vine ca mormîntu.
— Ie bun dj-adus moarća.
— A dat-o dî pomană.
— Dîn doavă faśe una.
— Să-nfoaie ca curcońu.
— I-a dires djama.
— Iancu cu Brancu!
— Îi scapără uochii-n cap.
— Ie rîă ca nopîrca.
— A pus-o dî coľeșă.
— A învățat ś-a zuitat alțî.
— Urîtă ca Muma Padurii.
— Acolo undje să bat munțî-n capiće.
— S-a înflat ca carîăbiľi.
— Nu să ćeme dî uom mort.
— Să prindje ca scaiećiľi dî cîne.
— Dîn ţînțari faśe magari.
— Mierźe cu capu-n pomînt.
— Mierźe cu uochii pră sus.
— N-o să-i măi cînće cucu.
— A prins muta.
— A-nmarnurit (încremeńit).
— O sută ş-o mie.

— Fură dă zatrieşće.
— A tunat în minća copilariască.
— N-am pazît noi viţăii (caprił'i).
— Niś piatră să nu-i dai dă pomană.
— A picat în laţ.
— Plaćeşće rîsu d-astă-vară.
— I-a dat drumu.
— S-a dat pr-afară.
— Şćiie cîće ľinguri are vrunu-n casă (śe pune vrunu-n oală).
— Traieşće ca mîţu cu îrćiľi (ca mîţu-n vatră, ca bîza-n tobă).
— Traieşće ca îrćiľi-n tarîţă.
— Îmblă după dracu.
— Frumos ca tras prîn ińel.
— Noatăie ca borţońu.
— Bun ca pîńia caldă.
— Duvańeşcie ca smucu.
— Cu pumńi după brîu.
— Stîă ca goviia bula.
— Mierźe ca fata mare.
— O să-i aźuće sapa şî lopata.
— Îl fură somnu.
— Uşor ca gîndu.
— Taşe şî faśe.
— Mierźe ca oaia după lup.
— Ş-a pierdut moşu lula.
— Muśćă cu furişu.
— Urlă ca lupu-n padure.
— Mierze ca cîńiľi-al turbat.
— Tot bagă-n sîn.
— Ie luvat dî dzîľe mari.
— Niś n-o luvai, niś n-o puşăi.
— Mierźe ca oaia capiată.
— Ţaie turcu ţîţa !
— Îl înţarcă prî vrunu.
— Nu ie cu toaće źoiiľi.
— Puńe nuś în pod cu furcońu.
— Să suie-n pod să sară-n śoareśi.
— L-a bagat în pomînt.
— Aduśe apă cu sîta.
— Sî rîdje ca mutu la lapće.
— Nu ie ńiś dă dracu.
— Nu ie bun ńiś dă curîăľe.
— I-a-vrdzît iţăľi.
— A luvat dî la uoi, dî la stînă.
— Nu-l prindz ńiś dă cap niś dă coadă.
— Rîă ca muma maşće.
— Vine vara cu sucala.
— Cu scîndura la budză.

— Dulśe ca smochina.
— Stîă ca cîńiľi cu coada întrî craś.
— Ploaie ca cu gaľata (parieće).
— Undje sî faśe apa sfriedjil.
— Undje sacuría nu taie.
— Unde a dus mutu iapa şî narodu chita.
— Cască dîn gură ca puiu dă cuc.
— Alaviśos ca puiu dă cuc.
— Narodîie chioară.
— Urîtă minśună.
— A pľecat cu traśta mare în a mică.
— Nu minţî pomîntul!
— L-a batut ca la śireş.
— Negru ca corcanu.
— Ba ĭo dîn źos ba ĭel dîn sus.
— La ćimpu-al roşu cînd va ova cocoşu.
— Cînd tînjala frundză vierdje şî crăśeľe mugurieľe.
— Macără dîcă ar cu pîrśu.
— Cînd a miers Dumnedzău prî pomînt.
— S-a-ngroşat gluma.
— Cînd va fi baba fată mare.
— I s-a facut nod în guşă.
— Iel ie prî cal.
— Ie c-un piśor în groapă.
— Puće dă bun.
— Ie pľin dă draś.
— Floare albă la urieche.
— Ţîpă ca şîărpiľi-n foc.
— Fuźe ca dracu dî tamîńe.
— Nu śere malai (pîne).
— I-a dat prîstî tot.
— Iel n-are bot.
— I-a pus mîna-n cap.
— Puće ca cuibu dă pupădză.
— Îi faľeşće vro doagă.
— La sfîntu aşćaptă.
— Şćiie nuś în pod.
— S-a dus să nu să măi întoarcă.
— S-a dus să vină.
— Ie batrîn (grieu) ca magariu lu Mitru Polić.
— I-a făcut dă faśera.
— Mierźe ca racu.
— Îi stîă minśuna-n vîru nasului.
— Încă niśpaduśi nu i-a murit.
— L-a napraorat.
— Are mieră-n sîn.
— Djireaptă ca fuńa-n traśtă.
— Stau ca coarńiľi-n sac.

Culegător: Ratomir Marcovici,
com. Rîcobara, între 1965—1970, Homole.

— Am o mioriță cu mațîľi pistriță. *(Pepenele verde).*
— Strîgă Stanca dîn crac, nu să ćeme dă cîńi, numă să ćeme dă gaĺińi. *(Rîma).*
— Śe nu stîă-n cuń *(Uouu).*
— Stîă raia-n parieće *(Șîru dă piparcă).*
— Un toldîău rîăśe, Dunăriśa trieśe. *(Șîărpili).*
— Am o vacă mare mare, cu țîța-n spinare. *(Casa).*
— Am o vacă mare-mișcă mațîľi-n ia. *(Casa cu gloaćili).*
— Am o coșarică pľină dă cai-toț îs cu codjiľi dînafară *(Strachina cu l'ingurili).*
— Sus bat tobiľi, źos pică ńegură. *(Sîta cerne fańină).*
— Îngîta, cotîngîta, cotui cotorîngîta. *(Cîntariu).*
— Am o găină cu minća-n coadă. *(Cîntariu).*
— Dî la munće pîn'- la punće tot dîăľe manunće. *(Furńiśli).*
— Di la noi păn' la voi, tot capéće dă uoi. *(Împrumuturl'i).*
— Nu će culś, păn' nu-l țuś. *(Ulciorul, crîśagu).*
— L'ipova pr-o ľipova, frundză vierdje crîstula. *(Cîńipa).*
— În pădure ma facuí, în padure ma crescui, în sat m-adusără, calcatoaria satului mă pusără. *(Punća)*
— În padure ma facuí, în padure ma crescui, în sat m-adusără, și śorśei-m pusără. *(Cobilița cu crîśeźil'i, cobilița cu ulcioarele).*
— Śe ie mai iut prî pomînt? *(Gîndu).*
— Undje ruian ruieșće, iarba nu măi críesće. *(Focu).*
— Tîcai, bîcai prî-sup strań. *(Foarfiśil'i).*
— Dămiian cu palma-n cap. *(Mălaiu).*
— Dămiian cu alba-n cap. *(Tutucu cu ńava, butucul cu neaua).*
— Un' će duś tu drugă lungă?-Śe ma-ntrăbi tu arsă-n cur? *(Caldaria cu pușca).*
— Am o sîtă pľină dă aluń, samo o nucă-n mijloc. *(Luna cu stîăl'il'i).*
— Patru fraț într-o chimieșă-mbracaț. *(Nuca).*
— Noavă fraț într-o chimieșă-mbracaț. *(Capațîna dă ai usturoi).*
— În casa costanului, cuibu śocrîdanului. *(Nasu întrî uochi).*
— În casa lu Stoican stîă un pui dă śocrîdan. *(Buricu).*
— Am doavă boboloașă, cît-godje ľe lapăd în sus, ieľ e tot atît să duc. *(Uochii-n cap).*
— Am doi bumbiț cît-godje ľe dau, atîta să duc, otar nu măi au. *(Uochii).*
— Źoacă un iepuriel sup-un curpinel. *(Fusu cu caieru la furcă).*
— Ce ia dî falcă, și dîă cu ćińe dî salcă. *(Cl'eșcii și masava).*
— O iai dî falcă și dai cu ia dî salcă. *(Puricu).*
— Supt o rîdaśină iestă-n codru dă slanină. *(Broasca).*
— Patru protpiț, doi beliț, doavă falastaniț și una aicaina *(Porca-scroafa, piśoare, uochii, urechi și coadă).*
— Am dzăśe fećiță, toaće dzîășe-mbracaće-n caśuliță *(Dziśćil'i la mînă).*

Culese de prof. Ratomir Marcovici, din comuna Rîcobara, Homole, între 1966—1970.

NUNTA LA ROMÂNII TIMOCENI (1921)[1]

Să povestim despre nunțile care le făceam noi în anii copilăriei — 1921. Aproape toți băieții nu puteau să ia în căsătorie o fată pe care ei ar fi vrut-o, fără vrerea părinților lor, numai aceia dacă îngăduia. La fel și fetele nu putea să se mărite cu cine i-ar fi fost lor drag, pentrucă trebuia să îngăduie părinții lor.

Căsătoriile să făceau numai dacă li să potrivia staria lor materială, adică fata să aibă zestre bună, ca să ia băiat bun și cu avere. Asta eria știută că bogatul lua fată bogată și săracul lua fată săracă. Chiar dacă s-ar fi întîmplat ca cineva dintre flăcăii bogați să să fi iubit cu o fată mai săracă, părinții nu-i da voie s-o ia-n căsătorie și ieria foarte rău acest lucru, fiindcă pentru asta mulți dintre flăcăi și fete și-au pus cap zilelor.

Dacă părinții nu să ogodeau să ia fata, mai putea să fure fata, or, să fugă fata „om în casă" la fată și atunci părinții nu mai aveau încotro.

Da să vorbim de cei ce să potriveau într-un fel sau altul și cum începeau ei conversa cu părinții fetii pe care căzură de acord și cu băiatul s-o ia. Adică viitorul ginere cu părinții lui, fie că eria fata din altu sat, fie că eria din satul natal, pentru punerea la cale a căsătoriei începea în felul următor:

Întîi să trimitea în pețitori din partea băiatului la părinții fetei, la care trebuiau să le ceară fata. Acești împețitori eriau rude ale flăcăului, fie bărbat sau femeie, da mai mult eriau femeile și să duceau două persoane, numite „*împețitori*". Da ăștia înainte de a ajunge în casă la părinții fetii să mai abăteau pe la alți cunoscuți și ispiteau cum sînt părinții fetei, neamul lor, cum ie fata, adică dacă sînt oamini curați, cinstiți, sănătoși, dacă fata ie cuminte și harnică de lucru, vrenică și abia după aia intrau în casă la părinții fetii; cîteodată ei erau pregătiți pentru asemenea oaspeți. Făcea dinainte curățenie prin curte și prin casă, în tot puneau orînduire să fie frumos. Îi poftea pe împețitori să stea pe scamne, după aia întrebau părinții fetii zicîndu-le: „Dumneavoastră întrebați-ne la ce ați venit?" „Păi de spuneți și dumneavoastră, de ce credeți că am venit?" Și atunci împețitorii le spunea: „Noi am venit să vă cerem fata, dacă vreți s-o dați în căsătorie cu ficiorul lui nea Mărin ori al lui unchiu Remu". Ei spuneau numili de la care venisă și spuneau și numele flăcăului, sau dănacului, cum îi spune la Timoc. După asta răspundeau și părinții fetii, dacă fata eria gata pentru măritat și dacă le plăcusă familia, familia de la care venisă împețitorii și le spunea așa: „Păi fata are totul, îmbrăcăminte, zestre, tot ce-i

[1] (Povestită de Haralambie Anghelescu, comuna Gumătarț-reg. Dii-Vidin în Cusuiul din Vale-Durostor, 1936)

trebuie fetii pentru măritiş. Da s-o întrebăm şi pe ea, ca să vedem ce zice?" Trimeteau părinţii ei pe cineva din familia ei, fie o soră mai mică, o cumnată, or leică, aşa cum îi zice la noi, de întreba fata, care acum pricepusă de ce venisă străinii în casa lor, că ia întrasă într-o altă cameră de alături a casei, or în casa bătrînă de ruşine. Se prefăcea că are ceva de lucru că la cazu cînd o chema-o să fie aci. Şi asta să făcea ca să o vadă şi împeţitorii, ori împeţitoarele pe fată. Aşa că o scoteau tîrîş din casă, o chemau în faţa împeţitorilor, venia fata cam cu ruşine, alteori plîngînd şi să opria în faţa părinţilor ei, la care să uita întrebător, atunci părinţii îi punea întrebarea, dacă ea cunoaşte băiatu şi să le dea fata răspuns dacă vrea să-l ia de bărbat, de om. Fata cînd auza să ruşina, roşea din creştet pînă-n tălpi şi da buzna afară pitulîndu-se prin alte odăi de ruşine. Răspunsul îl trimitea prin vro soră, leică, frate. Şi dacă răspunsul eria bun, atunci s-apucau împeţitoarele să laude băiatul şi pe părinţii lui, în aşa fel, ca şi cînd ar lăuda nişte negustori marfa ce o aveau de vînzare. După ce cădeau cu toţii la învoială, le puneau masă, se ospătau şi stabileau ziua la care să vie părinţii dănacului, ca să facă *tocmeala sau logodna*. În acea zi a logodnei veneau părinţii flăcăului şi cu alte neamuri, rudenii apropiate de-ale lor, cu purceii fripţi în vîrful prăjinilor, ca nişte steaguri şi cu lăutarii porneau de noapte în satul vecin la părinţii fetii.

Părinţii fetei şi ei la fel chemau cîteva rude de-ale lor şi s-aşezau la masă. Deşi erau cu toţii pregătiţi cu tot felul de mîncăruri şi beuturi, nici nu beau, nici nu mîncau, pînă ce nu cădeau de acord, la tot ce cerusă unul altuia şi ce pretinsăsă fiecare. După ce cădeau la împăciuire, stabileau data nunţii şi ce zestre dă la fată, cîte dulumuri, or hectare de pămînt, cîte vaci, cîţi cai, cîţi bani şi alte lucruri muiereşti. După asta dădeau mîna unul cu altul că logodna e ca şi făcută şi de aci înainte porneau să-şi zică unul altuia „cuscre". După ce dădeau mîna, să vesăleau, mai cereau o vie două de la tatăl fetii dacă uitasără, apoi chemau lăutarii să cînte. În timpul ăsta mireasa şi ginerile fusăsă în altă odaie, a fetii unde veneau şi cîteva „văruici" de ale ei, pe care le poftisă ea, da avia şi ginerele din partea lui unul sau doi ortaci, de sama lui.

După ce auzeau ei de înţălegerea, sau împăcarea părinţilor, a bătrînilor, începeau să se învesălească, să bea cîteun pahar cu vin, pe urmă venea cineva din partea părinţilor, îi chema la ei acolo, pe ginere şi pe mireasă, îi întrebau dacă să plac şi dacă au căzut de acord ca să se împreune pe viaţă. Dacă răspundeau că da, atuncea erau toţi bucuroşi, tinerii treceau pe rînd de le săruta mîna la toţi, iar tatăl fetii îi punea în mînă un dar în bani, cît avea el putere şi bunăvoinţă. După aia, tinerii plecau în odaia lor, unde-i aşteptau ceilalţi prieteni şi văruici.

Mai ieşeau în maidan sau bătătură unde făceau hora şi să veseleau pînă tîrziu, pe urmă plecau acasă, însoţiţi de lăutari.

Pînă la ziua nunţii ginerile era dator să se ducă de trei ori la mireasă cu plocon, adică-i ducea o găină friptă, vin, miere, zahăr şi alte dulceţuri şi de-acolo nici el nu venea cu mîna goală. Da pe lîngă asta mireasa îi da una sau două trăşti cu pături, chilimuri să le ducă la el acasă înainte de nuntă, ca un fel de garanţie că se ţin de cuvînt.

Venea timpul nunţii, cam de joi-vineri începeau pregătirile, tomneau lăutarii, o taifă or două taife de lăutari, făceau cîteva cuptoare de pîne, tăiau o vacă, doi porci, păsări, pregăteau un butoi două cu vin din cel mai bun şi vechi, de cinci sute de chile, adunau cîteva stome, vro zece, oale mari de cîte doăzeci de chile, tipsii de friptură, iar purceii se frigeau la proţap. Sa făceau

mari cheltueli şi nuntaşii nu dau nici o para tinerilor. Veneau la nuntă o parte din sat, cîteva sute.

Sîmbăta sara să făcea horă la ginere în bătătură, jucau băieţii şi fetele, cam vreo doaă ceasuri. Ceilanţi nuntaşi aveau grije să pregătească carăli să le împodobească, cam de pe la ora nouă sara. Dacă eria mireasa în alt sat, plecau cu carăle cu boi s-o ia. Boii, sau dacă erau căruţe, caii erau împodobiţi cu flori, toată lumea cu chita la ureiche. Dacă eria nunta iarna să duceau cu săniile. Cu săniile treceau şi Dunărea dacă eria îngheţată de luau mireasa, fie din Calafat, Cetate, Gîrla, Maglavit, te miri de unde! S-a-ntîmplat că s-a spart gheaţa şi a pierit toţi.

Stăroichea, sau *stîrceala*, era conducătorul nunţii, el punea carăle, căruţăle, săniile pe rînd, întîi carul din faţă cu bătrînii, al doilea car cu muierile, alt car cu tinerişul, alt car cu fetele mari, văruicile nedespărţite cum îşi zic ele. Trebuiau cam şapte-opt cară. Da un car eria împodobit şi pregătit pentru mireasă şi calabalîcu ei, băgaju ei.

În carul miresii să suia naşa cu stăroichea sau stîrceala, ajutor de naş, da soţii lor eriau în carăli la oamini. Aşa că porneau spre satul în care eria mireasa la cinci-şasă chilometri, îşi luau cu ei vin mult, lăutarii, care şi începeau să cînte din curtea ginerelui un marş, care să cîntă la noi cînd pleacă nunta să ia mireasa, cel mai bine îl cînta prietenul meu Nicola Vătiş din Vîrf, sat pe Timoc. Lăutarii cîntau pînă ajungeau în marginea satului. Dacă erau două orchestre, cîntau pe rînd, da la marginea satului tăceau şi acolo urcau şi ei în car.

Acasă la ginere rămîneau doar *„ajutătorii"*, care pregăteau fripturile şi serveau la masă, muierile, bătrînii, copiii. Le lăsau şi lor lăutari, tot dintre cei mai bătrîni să le cînte, le cîntau cîntece bătrîneşti de masă, şi hori de joc, jucau în casă la ogiac, în tindă şi pe mădan, cam pînă pi la ora două noaptia, apoi să culcau, ca să fie odihniţi, pentru a doua zi, cînd vine mireasa.

Acum, cei plecaţi la mireasă ajungeau, din marginea satului ei, lăutarii incepeau să cînte, pînă ajungeau în curtea miresii. Tinerişul din cară strigau cît îi ţinea gura: ura! ura! Ura, mai aveau şi un steag alb într-o păleaţă pe care-l purta un dănac frumos.

Uitasăm să spun că ginerile mai poftea din partea lui pe cei mai apropiaţi ortaci, prieteni, fîrtaţi. Ei nu veneau în car, ci călări pe cai, alegeau cei mai frumoşi cai din grajdurile lor şi lor li să spunea *„colăceri"*. Colăcerii ăştia erau în număr de zece-doişpe şi plecau şi ei la mireasă, odată cu carăle, după ce ieşeau din sat, porneau cu caii în fuga mare, ajungeau înainte la mireasă, ei dădeau de ştire că vin carăle, vine nunta; în fruntea lor călărea ginerile. Dacă întîlneau în cale pe cineva, îl îmbiau cu plosca cu vin. Pe atunci flăcăii toţi aveau pistoale şi cai, dacă nu erau noi, erau vechi turceşti cu capsă, or, cu cremene. Cum intrau în curtea miresii slobozeau focuri din pistol, aşa vesteau că vine nunta. Erau sate care aveau ghiulele, un fel de tunuri făcute de ei pentruca să tragă la nunţi, şi la Iordănit.

Mireasa le ieşea înainte cu văruicile ei, îi invita în casă, în odaia ei unde o adăstau şi alte fete şi flăcăi. Se distrau acolo toţi pînă soseau carăle cu nuntaşii.

Iată că soseau şi carăle înşiruite, împodobite, cu boii mari, cu coarne mari, toţi împodobiţi. Lăutarii miresii ieşeau afară din curte şi-i primeau pe nuntaşi cu cîntece vesele de se ducea pomina. După ce ocoleau curtea de cîteva ori cu un danţ, două, caii îi duceau în grajduri, iar la boi le da fîn or, coceni

să mănînce, toţi în coşeri sau grajduri. Aci rămîneau toată ziua şi noaptea, jucau şi să vesăliau la mireasă pînă dimineaţa. Cam pe la ora nouă-zece plecau la ginere cu mireasa. Acum înainte de plecare trei-patru flăcăi frumoşi şi fruntaşi din satul miresii intrau în casă la masă unde eria naşul ginerelui şi tatăl ginerelui şi le cereau *„fetía fetii, adică vadra"*, îi obligau să le plătească în bani fetía fetii după datină. Tocmeala cu acel socru şi naş era anevoioasă, ei cereau mult, socru da puţin, cîteodată ajungeau la ceartă şi dacă nu se pogodeau, flăcăii ieşeau afară şi opreau mireasa să iese din bătătură, pănă ce ei nu-şi luau dreptul lor. Cîteodată pentru asta ajungeau la încăierare şi taberele se băteau între ele, asta se întîmpla nu odată, ci de cele mai multe ori.

În cele din urmă, după ce se ajungea la o înţelegere, ca să se respecte datina, şi se linişteau toţi, porniau să cînte lăutarii o horă bătrînească. O parte din lăutari cîntau cîntecul de *„învelire a miresii"*, o premeneau, în timp ce ea plîngea că pleacă din casa ei părintească. În jurul ei erau numai femei şi fete, văruicile ei şi ele cu lacrimi în oichi. Toţi plîngeau, plîngeau şi părinţii fetii şi rudele, ca după mort. Altele făceau glume, rîdeau doar le-o face inima bună. Unele cărau bagajul, sau dota miresii în cară, perini, căpătîie, chilimuri, cergi. Chilimurile erau umplute cu paie de grîu, unele erau lungi de cîte 1,25 metri la 1,50 metri, le puneau în car peste *lacră*, unde ţinea mireasa ţoalele ei de sus, adică de sărbătoare, costumele naţionale. Erau atîtea lucruri, atîtea pături că se legau loitrele cu o funie pe de-asupra să nu cadă. După ce toate erau la rînd, ginerile să ducea şi o lua pe mireasă de mînă şi o scotea afară din casă, ea mai mult plîngînd, alteori rîzînd. Ei îi eria şi drag de omul ei, dar îi eria şi milă de părinţii ei, fraţii, surori. Da lăutarii ca să nu mai plîngă, ridicau lăutele la înălţimea capului, toboşeriu da şi el cu maiul cît mai tare şi cîntau de uitai de toate.

Ginerele aducea mireasa la carul pregătit pentru ea, cu lacra ei, şi s-aşeza pe un capăt al lacrii. Cîţiva flăcăi trăgeau cu pistoalele semn că nunta e pregătită şi poate pleca.

Mireasa purta pe cap un fel de *capelă*, *coroană*, din boboci de flori cumpărate di la Dii (Vidin) di la ovrei. Coroana miresii era înaltă de zece-cinşpe centimetri, cu un val alb pus pe cap, prins cu ace de păr, iar coroana peste val. Fetele se aşezau de o parte şi de alta a loitrelor, iar mireasa la mijloc sta înţoţonată pe ladă.

Ginerelui i să punea după grumaz o pînză albă ţăsută de mireasă în războiul ei, eria pînză, cam de două cămăşi lungi şi i să punea tot după gît şi ştergare frumoase de borangic, din mătasă ţărănească, ţăsută tot de mireasă în războiul ei şi cîte o batistă albă, de care era prins cu ac busuioc şi cimişir telurit cu tel auriu. El să suia pe calul alb, şi la plecare din curtea miresii venea muma miresii îl apleca de cap, îl săruta şi-i rupea chetoarea de la guleru cămăşii cu care eria îmbrăcat. Ginerele mergea în urma carului miresii, mergea încet în apropiere, în timp ce colăcerii încurau caii în toate părţile prin sat, pînă pleca nunta cu mireasa. Mergeau cu lăutarii pînă ieşeau din sat, cîntînd şi nuntaşii jucînd şi chiuind.

Lăutarii sînt împodobiţi şi ei la lăute şi clănarete, cu ştergare puse după gît şi cîte o batistă albă legată de vioară, or de clănăret. La marginea satului nu mai cîntă şi să suie şi ei în carul în care sînt oamenii. Cîteodată ginerele mai porneşte şi el să încure calul cu ceilalţi colăceri, pe urmă iar vine după carul miresii s-o păzască. Cînd ajungea nunta la jumătate de cale dintre cele două sate pornea să dea drumul la cai din toate puterile că se pierdeau în nori

de praf, ca să vestească în sat că vine nunta și care colăceri ajungea întîi în curtea nunții, i să dădea urciorul plin cu țuică, eria o cinste pentru el să fie primul. La al doilea călăreț care ajungea în curte i să dădea plosca plină cu vin și fiecare să fălea cu ce au primit ei, da la al treilea colăcer îi da o pîne, era cel mai mic grad.

Ginerele își lua locul iar în urma miresii după car și intra în sat în spatele miresii și așa intrau chiuind și jucînd în sat.

La fiecare car eria pus la jugul boilor o găină și un ștergar, era darul celui care mergea cu carul cu boi și-i ținea de căpestre.

Colăcerii se mai întorceau spre carăle de nuntă și intrau și ei în sat odată cu nunta. Cînd intrau în sat cu nunta, dacă popa făcea slujba românește și nu-i era frică de gendari, că nici copiii la școală n-aveau voie să învețe și să vorbească românește, că dracu-i lua! atunci mergeau drept la biserică. Se dădea jos mai întîi mireasa din car ajutată de nașă și de stăroiche, sau stîrceală. De acolo de jos o lua de mînă nașa și cu un fecior al stăroichii între 7—14 ani, care se chema *„cumnat de mînă"* nașul îl lua pe ginere de mînă. Acum să apropia de mireasă și ginerele o lua pe mireasă de mînă și cu toții așa intrau la cununie în biserică.

La ieșirea din biserică stîrceala aruncă dintr-un ciur făină de orz, mei, peste capul miresii, ginerelui, nașului, asta o făceau ca să aibă tinerii sămînță de copii.

De-aci să suiau iar cu toții în cară și veneau cu lăutarii cîntînd în curtea nunții. Aci să dau jos din cară; mireasa era primită de soacră cu o masă rotundă de-ale scunde cu scamnuri imprejur și ele mici ca pe vremuri. Măsuța eria plină cu toate mîncărurile, dulciuri, cîte și mai cîte. O puneau jos așa cum eria încărcată și o lua soacra pe mireasă și ocolea măsuța de trei ori și la fiecare ocolitură o opria cîte odată și o săruta pe mireasă, de trei ori o săruta. Pe măsuță ardea o lumînare înfiptă într-un somon de pîne; acum soacra, mireasa, ginerele, cumnatul de mînă, nașa și cu nașul, puneau mîna pe măsuță și o duceau în odaia ginerelui, o puneau jos și-l punea pe ginere și mireasă să mănînce singuri. Pe vremuri se spune că-i puneau să mănînce stînd pe un mărăcine, și dacă le plăcea, însemna că se vor bucura de viață fericită împreună. Ei nu aveau voie în ziua aceea de duminică să mănînce nimic, decît după cununie. După ce mîncau ei amîndoi, văruicile veneau de scoteau mireasa în horă. Atunci se cînta *„hora miresii"*, horă care dăinuie din moși-strămoși acolo la noi în Timoc, ce i s-a zis cîndva Dacia Aureliană.

Da am uitat să vă spun că atunci cînd pășeau pragul casei cei doi însurați, îi înjuga la un jug în locul boilor, băiatul la dreapta, mireasa la stînga și li se punea răsteul, așa îi trăgea muma ginerelui în casă, pe urmă îi dejuga.

Dar în alte sate timocene este altfel, soacra ia un frîu de cal, îl prinde pe ginere și mireasă de peste grumaji și-i trage peste prag în casă. Ei trag afară din casă, da soacra în casă și prin asta soacra vrea să le arate că frîul este în mîna ei de aci înainte; de aci nici un drac nu le poate strica căsnicia, de aceea nici nu s-au văzut la noi divorțuri.

Dacă soacra vrea să aibă nepoți o bagă pe mireasă în casă, pune pe vatra focului un fedeleș și-i zice stai aici să-mi faci nepoți. Iar dacă vrea fete o pune pe un vas de lemn, însă asta se întîmplă rar, toți vreau băeți, fetele sînt socotote pacoste pe capul celor mai săraci.

Tot așa învelirea miresii se face în curte pe grapă; nașa îi ia valul, sovonul și-i învelește capul cu o basma albă sau galbenă și-i face otuz, semn că nu mai este fată. La românii munteni, din Carpații timoceni, mireasa a doua zi se bagă în podrum lîngă butoaiele cu vin și-i taie coada. Mai peste tot a doua zi miresele se îmbracă ca și văruicile ei în costum național, țărănesc care seamănă întrucîtva cu cel oltenesc, iar la munte cu cel bănățenesc.

După amiază se dau darurile, în anumite sate joacă hora cu cîte o făclie aprinsă în mînă, lărgesc hora să fie mare cît este curtea, hora asta se zice că le aduce noroc.

Uite că uitai să vă spun că în noaptea nunții după mijlocul nopții, cînd ceilalți rămîn să asculte cîntece bătrînești și să chefuiască o muiere mai în vîrstă din familie, cu om, deci să nu fie văduvă, ia mireasa de mînă o duce în odaia ei, îl duce și pe ginere și le așează patul să se culce. Dimineața se duce la ei și cere cămașa miresii s-o arate nuntașilor să-i vadă fecioria și cinstea. Muierea coboară în curtea din casă cu un ciur în cap împodobit cu flori și în care se află cămașa miresii plină de sînge. Atunci de bucurie se aprinde în mijlocul măidanului un foc mare, se trage cu pușca, or cu ghiulele și se joacă în jurul focului, băieții făcînd strigături: / Hai la horă să jucăm / Fata să ne-o mărităm; / Fata ni s-a măritat / Și-a luat un băiat / Am făcut nuntă cinstită / Ca să fie pomenită / Mireasa ieși curată / Cum mă-sa-a făcut-o fată / Ai la oră să jucăm / Și rachiu roș să bem !. De aia noaptea asta ai bătrîni o numesc *„noaptea raciului roșu"*, după ce vestea cea bună s-a auzit se dă nuntașilor rachiul roșu să bea.

Rachierii sînt ortacii sau fîrtații ginerelui, care agață cămașa într-un ciumag și merg cu hora și tinerii la casa miresei să vadă părinții ei ce fată cuminte a avut. După ce le cîntă și aci lăutarii și mănîncă în curtea părintească a miresii, aceasta merge cu lăutarii la fîntîna din mijlocul satului și-i aduce părinților două găleți cu apă proaspătă. De acia pleacă cu lăutarii la casa nașilor și acolo altă masă, beutură, chiote de bucurie, de acie iar se întorc la casa miresii, ca să fie dăruiți rachierii cu cîte o găină vie, iar la gît cu cîte un șir de ardei roșu, cu cîte o funie de usturoi, o funie cu linguri legate de o păleață. Unul dintre ei se îmbracă în costum muieresc, se maschează, pune găina în vîrful prăjinii și joacă cu hora înainte făcînt zgoande, strigînd frînturele frumoase, ca să-i facă pe nuntași bucuroși, în timp ce lumea se miră și caută să-l identifice, să-i afle numele.

La românii de peste Timoc de la munte din Sîrbie, nașul îi face miresei un sovon, un fel de ciapsă cusută cu bani de argint și usturoi. Sovonul ăsta se poartă pe cap de mireasă de sîmbătă seara pînă duminică, după ce s-a cununat fie la biserică, fie la unul dintre cei mai bătrîni, fără primărie, fără popă. În tot timpul acesta mireasa n-are voie să ridice capul din pămînt. Dacă dau de vrun popă care le face cununia pe furiș în limba noastră, atunci de la biserică pînă la casa mirelui nașa aruncă după ei cu sare, orz și struguri uscați. Cum intră-n casă mama ginerelui îi așează pe vatra focului pe niște scamne păcurărești, le pune la fiecare cîte un copil în brață și le spune să se uite pe coșul casei ca să aibă copii frumoși și sănătoși.

Cînd s-a încheiat nunta la vlahii sau rumânii munteni de peste Timoc, ies toți nuntașii afară din sat, tinerii iau cu ei un așternut de astrucat, o traistă cu pîne și o ploscă cu vin. Se duc lîngă o pădure, nașul îndoaie o creangă dintr-un copac (stejar, gorun), leagă sovonul de creacă, atunci ginerele și mireasa îngenunche, nașul le dă aci în fața muntelui și a soarelui iertăciunea,

se împacă cu ei şi dă drumul la creanga îndoită care o desovoneşte pe mireasă şi o face femeie. Naşa ia acum sovonul de pe ramură şi-l leagă de pălăria ginerelui sau de căciula, căreia ei îi zic clăbăţ.

De aci se întorc acasă, aşează mireasa pe un gros de tocat lemne, naşa mai pune pe gros o şea, aşează mireasa acolo şi-i face conciul, aici iar se face iertăciunea, sărută mîna naşilor. De aci, naşul ia o strămurare şi împingîndu-i din spate spre uşa casei le porunceşte: „hăis, ginere şi cea, mireasă", ajunşi pe prag, naşul pune strămurarea jos, ia traista şi plosca cu vin şi împreună cu o puşcă le dă mirelui, ca să fie haiduc ca în Homole să se apere de duşmani, de aci tinerii iau traistă, plosca şi puşca şi se duc sus la munte la sălaş, la colibă şi de aci singuri se descurcă ei, uneori se mai întorc odată la nuntă după ce au văzut vitele.

Şi la noi în sat la Gumătarţ şi alte sate de pe lîngă Dii şi Timoc, stăroichea merge încet în spatele miresei, şi în timp ce joacă hora, ia dintr-o sită boabe de miei şi de orz, pe care le aruncă în urmele tinerilor, şi asta de trei ori, pînă hora dă ocol curţii părinteşti a ginerelui. Pe urmă iar intră în casă să asculte cîntece de masă bătrîneşti şi să se veselească.

Căsătoriile nu se făceau la primărie, că n-avea încredere în primari şi slujbaşi, mai ales militari, care-i persecutau. Tinerii îşi jurau credinţă pe vecie, şi dacă omul pleca să zicem la lucru în vreo fabrică în America, or la vreun boier pe moşie în Rumania unde rămîneau, cei din făbrici cîte zece ani, muierea îi aştepta şi nu s-a pomenit să-şi părăsească feciorii sau bărbatul. Mai toţi aveau de la şapte pînă la paişpe copii.

Aşa eria lumea atunci proastă, nu ştia carte şi nu eria stricată, că n-avea mulţi stăpîni. Nunţile de aceea ţineau pînă miercuri, la cei săraci pînă marţi. Lumea trăia fericită de se pomeneşte şi acuma.

Text cules de Cristea Sandu Timoc.

STĂNCUŢA SAU URSITORILE

baladă

Lină verde trei măsline
I-ascultaţi, lume, la mine,
Lină verde de-o lalea,
Să v-o cînt pe Stăncuţa,
Da Stăncuţa ce-mi făcea?
Fată mare că-mi era,
Şi la vară că-mi fetea
Dară toamna cînd sosea,
Stăncuţa ce îmi făcea?
Un băieţel că-mi venea,
Pe Stăncuţa logodea!...
Nuntă mare îmi făcea,
Cum face toată lumea.
Aşa bine-mi petrecea,
Dar Stăncuţa ce-mi făcea?
Pîn' la anu grea pleca,
Şi-un copil că îmi năştea.
Da de-ndată ce-l năştea,
Copilul se prăpădea.
Cu altul grea rămînea,
Pân' la anul mi-l purta,
Si la anul mi-l năştea;
De la loc cum mi-l năştea
Nici trei zile nu-mplinea,
Iar copilul îi murea!...
Dar Stăncuţa, ce-mi făcea?
Făcea unul, făcea doi,
Făcea copii păn' la opt.
Cu-al de nouă grea-mi pleca,
Păn' la anu mi-l năştea.
Cînd copilul mi-l năştea,
Şi trei zile se-mplinea,
Stăncuţa pe strat şedea.
Lină verde de-o lalea,
Iacă sara să-nsera,
De pe strat mi să scula,
Trei turte de pîne făcea,
Şi masa mi-o întindea;
Cîrpă albă peste masă,
Trei steble de busuioc, —
Iubeşte copii cu foc, —
Şi un troc cu apă rece,
Aşa lucru-şi isprăveşte.
Iar pe strat mi s-aşeza,
Lîngă copil să culca,
Mîna sub cap îi punea,
Ţîţişoara-n gură-i da,
Da pe ea somnu-o fura.
Cu copil la piept uidea,
Dar omu-su ce-mi făcea?
El în gînduri că intra,
Toată noaptea nu-mi dormea...
Lină verde trei granate,
Doamne, la mijloc de noapte,
Baş cu sudor'li de moarte.
Ursător'li îmi veniră,
La soba mare intrară,
Ocol mesii că deteră;
Dar ursoaica a mai mare,
Busuiocu-n mînă-l lua
Şi-n trochiţă mi-l muia,
Cu apă rece stropea,
Da Stăncuţa îmi durmea.
Iar ursoaica cea mai mare,
La capul copilului să trăgea,
Şi ceva bolborosea.
A mijlocaşe la buric,
De-a mai mică la picioare.
Iar ursoaica cea mai mare,
Deştiu-n sticlă mi-l băga,
Pe copil mi-l miruia
Şi din gură-aşa-mi vorbea:

— Voi, surorile mele,
Iubite cu dor și jele,
Ai copilul să-l ursăm,
Ș-acuși cu noi să-l luăm.
Mijlocașa-așa-mi vorbea.
— Ai copilul să-l ursăm,
Copilașu să trăiască,
Vacul să și-o văcuiască,
Cinșpe ai cînd s-o-mplinea,
Tum-te-atunci s-o cununa.
Atunci copilul să-l luăm,
Toată nunta s-o stricăm,
Inima să le-o rupem ! . . .
Dară ursoaica-a mai mică,
Bat-o Maica Precista
Și Sînta Duminica
Și ziulica de mîne
Cu toate zilele bune.
Că nu-mi vorbea nici un bine:
— Surorilor, ursitorilor,
Zînilor, visătorilor,
Las' copilul să trăiască,
Vacul să și-l văcuiască;
De la optșpe ai de zile,
Să se-ntîmple o minune:
Cu mumă-sa s-o-nsura,
Baș cu ea s-o cununa,
Să se ducă pomina
Piste toată lumea !
Numa-atîta că-l ursară
Și cocoșii îmi cîntară,
Da ursoaicele-mi plecară.
Da tată-su de-auza,
Toată noaptea nu-mi dormea.
Lină verde de-o lalea,
Iacă zor'li se vărsa,
Soarele că-mi răsărea;
El din țoale se scula.
La nevastă-i povestea:
— Bre babă, nevasta mea,
Mînca-ți-aș gurița ta,
Tu as'noapte mi-ai dormit,
Dară eu mi-am cucăit.
Geaba noi că ne-am trudit,
Copilașu l-am făcut
Pe noi să ne îngrijească
La vreme de bătrîneață;
La vreme de slăbiciune,
La timpul de iertăciune . . .
Da știi, soață, da nu știi.
As'noapte pe cînd durmii,
Lină verde trei granate.
Doamne, la mijloc de noapte
Cu fiorili de moarte,
Ursitoarele-mi veniră,
Ușile că-mi scîrțîiră,
Zînile ce mai făcură?
Cînd în sobă se treziră,
Ocol mesii îmi dădură;
Dară sora cea mai mare,
Busuiocu-n mînă-l luară,
Și-n trochiță mi-l muia,
Pe copilaș ea-l stropea,
Dară stratu iar așa.
Ursitorile ce-mi făcea?
La copilaș să trăgea
Și la cap i s-așeza,
De-a mijlocea la buric,
Fără să-i facă nimic,
Dar ursoaica a mai mică,
Dintre toate-mi mai voinică,
Bat-o Maica Precista !
Ea nimica nu-mi vorbea.
Dar ursoaica a mai mare,
Din guriță îmi grăiare:
— Ai copilul să-l ursăm,
Și acuși cu noi să-l luăm !
Da a mijlocea vorbea,
Din gură așa zicea.
— Las' copilul să trăiască,
Vacul să și-l văcuiască,
Au în lume să-mi trăiască
Părinții să bulguiască.
Și copilul mi-o creștea,
De cinșpe ani mi s-o făcea.
Da cînd o fi la-nsurat,
La biserică în sat
Cînd cu nunta mi-o pleca
Și ei mi s-or cununa,
Doamne, și s-o-mpreuna,
Baș atunci copil să-l luăm,
Toată nunta s-o stricăm,
Inima să le-o săcăm !
Dară zîna cea mai mică,
Degeaba e frumușică !
Din gură așa grăia,
Surorile o-asculta:
— Las'copilul să-mi trăiască,
Vacul să și-l văcuiască ! . . .
Da la optșpe anișori de zile,

Să-l rîndim ca să se-nsoare
Şi s-o ia pe mumă-sa.
Cu mumă-sa-şi facă casă,
Baş cu ea să mi se cunune,
Naş cu ea să-mpreune,
Ducă-se pomina-n lume
Să-mi ajungă c-un renume !
Numa-atîta mi-l ursară . . .
Iar cocoşii îmi cîntară,
Ursoaicele îmi plecară,
Aripioarele-aridicară,
Şi-nspre slăvi să înălţară.
Ai copilaşul să-l luăm,
În ciutură să-l aruncăm,
Doamne, să nu-l mai vedem,
Nici un păcat nu făceam !. . .
Da nevasta-aşa-i zicea,
Printre lacrămi îi vorbea.
— Măi bărbate cununate,
Facă-ţi Domnu multă parte
De mertic, de sănătate,
Că zo nu le ştii pe toate !
Copilaşul noi să-l luăm,
În ciutură nu-l lăpădăm;
Vrun păcat vom dobîndea,
Că lumea ne-o blăstăma.
Doi butari noi să tocmim,
Pe copil să-l primenim,
În butoiaş să-l închidem,
Tumba-n Dunăre-l împingem.
Domnul aibe-n paza sa
Dacă nu este cu mă-sa !
Da bărbatul de-mi vedea.
Doi maistori că îmi tocmea,
Un butoiaş ei făcea,
Butoiaşul isprăvea,
Dară neagră maică-sa,
Milă de copil mi-avea,
Cînd meşterii mi-i vedea,
Copilaşul mi-l punea,
Ţîţişoară-n gură-i da,
Copilaşul sătura,
Frumos mi-l înfăşia,
Copilaşul închidea,
Cercur'li mi le bătea
Butoiaşul mi-l lua,
Şi-n Dunăre-l lăpăda,
Din gură aşa-mi vorbea:
— Du-te, să nu te mai văd,
Că în ursitori eu cred !
Da mumă-sa zo-mi plîngea,
Din inimă greu ofta.
Îndărăt iar să-ntorceau,
De copilaş nu grijeau,
C-are mumă valurile,
Dară, tată stelele !. . . .
Copilaşul ce-mi făcea?
Printre valuri îmi trecea
Şi mereu înainta,
Apa lină se făcea.
Copilul să deştepta,
C-aştepta ţîţă să-i dea.
Da el, sărac, făr'de mumă,
Să-i dea lapte o păstrungă !
Şi-aşa tare-mi chirăia,
Năvodari să speria;
Cu cîrligele-l prindea,
Butoiaşul fărîmară,
Copilaşul deşteptară;
Iar începe de plîngea,
Din mîni, din picioare da,
Că flămînd tare era, —
Multe zile-a drumuit,
Spre mare-a călătorit.
Dar lor milă le venea
Cînd copilul chirăia,
Că era tare frumos,
Ca un soare luminos !
Năvodarii să vorbiră,
Aşa mi se sfătuiră:
— Ai copilul noi să-l creştem,
Că mult bine-o să petrecem,
La vreme de slăbiciune,
O s-avem copil pe lume,
La vreme de bătrîneaţă,
O să ne-ndulcească viaţă !
Ei în sat să răpezea,
O vacă cu lapte lua,
Copilaşul mi-l creştea,
De cinşpe ani să făcea.
Cînd anii să împlinea,
Năvodarii s-aduna,
Măre, cuvîntează-aşa:
— Vezi, copilul ne-a crescut,
Ajunge de căs'torit,
Da noi toţi sîntem săraci,
N-avem oi, nu avem vaci.
Da copilul nost' să-mi pleacă,
În lume să argăţească.

Frumoşi bani să dobîndească,
Pe urmă să căsătorească,
Bine-n lume să-mi trăiască!
Două pîni lui îi făcea,
Pe copil mi-l petrecea,
Da din gură îi vorbea:
— Măi băiete dumneata,
Ascultă povestea ta:
Într-o joi de dimineaţă
Ne lăsaşi inima arsă;
Într-un butoiaş ţipai,
Pe valuri zo-mi alunecai,
Şi-mi ţipai, şi-mi chirăiai,
Lapte de mumă cereai.
Peştii Dunării-auza,
De tine ei să milea,
Şi cu botu te-mpingea,
La năvoade te trăgea.
Atunci noi ne-am repezit.
Pe tine mi te-am trezit.
Butoiul l-am desfăcut,
Şi pe urmă te-am crescut,
Cu lapte de capră starpă,
N-au duşmanii ce să-ţi facă!
De-acuşi vremea ţi-a venit,
Anii ţi s-au împlinit,
Fiule, de căs'torit!
Că noi sîntem năvodari,
Să cătăm dup-ăi ţipari,
De rămînem toţi săraci,
Făr' de boi şi făr' de vaci.
Du-te-n lume, fii argat,
Da poartă-te ca bărbat!
Bine-n lume să-mi trăieşti,
Iar pe noi, acuşi, ne ierţi...
Da copilul ce-mi făcea?
Lăcrămi faţa-i podidea,
Mîna năvodarilor pupa
Şi pe cale că-mi pleca.
Cale lungă să-i ajungă,
Calea-i lungă făr' de urmă.
Şi-mi mergea, şi-mi drumuia,
Numai pin pustiu trecea.
Da cînd fu la scăpătat,
Brodi-n margine de sat
La o mîndră ceşmea,
Apă rece ca că-mi bea,
Inima să-şi răcorească,
De greu drum să hodinească.
Da ştii cum să potrivea?
Tăman şi ta-su venea,
Cu boii la apă rece,
Da copilul sta să plece,
Ta-su cu ulcioraş pe mînă
Îl privea de la fîntînă:
— Măi băiete, cu taica
Or dacă vrei, cu neica,
De-unde vii şi unde' te duci
Şi pe unde-ai s-o apuci?
— Măi unchiule dumneata,
Săruta-ţi-aş eu dreapta,
Că stătuşi şi mă-ntrebaşi
Bună vorbă spune-ţi-aş:
În lumea albă am plecat,
Vreau să mă bag argat,
Puţini bani să-mi dobîndesc,
Ţoalile mi le cîrpesc,
Opinci noi ca să-mi croiesc.
Sînt, taică, copil sărac,
Şi-mi colind din sat în sat,
Şi n-am mumă mă mîngîie,
Da nici tată să mă ţie,
Şi-mi colind flămînd şi gol,
Toate oasăle mă dor!
Că patul mi-e iarba-n luncă,
Da căpătîi piatra-n ciucă.
Şi aşa cum el vorbea,
Tatăl oichii lăcrăma,
Da din gură-i cuvînta:
— Măi băiete băieţele,
Eşti bătut de drumuri grele;
N-ai nici mumă, n-ai nici tată,
Săracu, ce crudă soartă!
Cu nevasta mă vorbesc
De argat eu te primesc,
Numai via să-mi păzeşti,
Pe mine mă pomeneşti.
Numai-atîta că-mi vorbea,
Tăman boii apă-mi bea,
Merge ta-su înainte,
Că e al său bun părinte.
Cînd acasă-mi ajungea,
Da nevasta de-l vedea,
Voie bună îmi avea,
De copil mult îi plăcea.
Da bărbatu-su de vedea,
El din gură-aşa vorbea:
— Bre, muiere nevestea,
Mînca-ţi-aş guriţa ta,
Copilu-i singur pe lume

N-are tată ... n-are nume ...
De la noi așa să crească,
Poate să și căs'torească,
Și-o s-ajungă-un procopsit,
Că buni părinți a găsit!
De-aci taică-su mi-l lua,
Dealur'le mi le suia,
Unde bate soar'le tare
Și-i dealul cu vale mare,
Piste vie să-mi păzască,
Răzăchia să le crească,
Da-n toamnă să veselească,
Cu vin bun să se gostească!
Pe dealul cu vii și flori
Argatu-și făcea foișori;
Că viile le cuprindea
Și mierlele le șuiera.
Trei ai de zile se-mplinea,
Da simbria nu-și primea,
La optș'pe ani ajungea,
Da-ntr-o sfîntă duminica,
Taică-su ce-mi făcea?
Pușculița-n mînă-și lua,
Pe la vii mi se ducea,
Cu argatu să vorbea:
— Măi argate, dumneata,
Pușculița-n mînă-oi lua;
Via să mi-o păzăști,
De cinci ori s-o ocolești.
Că din scăpătat de soare,
Orișicare va intrare
Tu pe loc l-oi împușca,
Și sama la nima n-oi da! ...
Argățelu-mi rămînea,
Din foișor îmi păzea;
Tot mai mult să stăruia,
Cîni și păsări dudăia,
Ziua, noaptea, el păzea,
Pîn' ce vîrsta se-mplinea.
Baș la optș'pe ai de zile
Zîua ursitorilor îmi vine ...
Da taică-su ce-mi făcea?
El frumos mi se rădea,
Mîndru ca să-mprimenea,
Pi la dugăi îmi pleca,
Cu beutura să lua,
Și-așa rău mi să-mbăta! ...
Pe drum lung că îmi pleca,
Cînd soarile după munte scăpăta.
Cum la vie ajungea,
Pingă bușteni jos ședea,
Pornea struguri de mînca,
După ce să sătura,
Strugurei el ș-alegea,
Cum îi cerea inima.
Țîța oii culegea,
Da viala iar așa!
Lasă strugurașii albi,
Și-mi alegea tot de-ai mari,
Îmi aleasă și-mi culeasă,
Numai mintea și-o uitasă!
Da argatu de-mi vedea
Că via i-o culegea,
Tot de stăpîn să temea
Și pușca o descărca,
Pe ta-su mi-l prăpădea,
Văi adînci bolborosa,
Pămînt să cutremura!
Da argatu de-mi vedea,
Din oichi negri-mi lăcrăma,
Și din gură să văita:
— Sărăcuț de maica mea,
Iaca, dedei de belea...
Stăpînu mi-l împușcai,
Da simbria n-o luai!
Dacă-mi văzu ce văzu,
La stăpînă să răpezi.
Mi-o găsa pe bătătură,
Urezînd, cîntînd din gură,
Și-așa, plîngînd, suspinînd,
Da din gură-așa spunînd:
— Bre, dadă, stăpîna mea,
Taci din gură nu rîdea,
Pe stăpîn l-am împușcat
Pe cînd soar'le-a scăpătat!
Dară neagră maică-sa,
Din oichi negri-mi lăcrăma.
Pletele și le rupea,
Da țoalele iar așa,
Și-mi pornea și să cînta,
Cu flori mîndre-l acoperea,
În apă caldă-l scălda,
De sînge mi-l curăța,
Frumos, bine-l premenea,
Și la drăgoi mi-l ducea;
Da ea mi să jumulea,
Cu pumnii-n cap se bătea!
Cu pom mîndru-l îngropa,
Toată lumea mi-l jelea,
El rămînea de putrezea,

Apoi lumea mi-l uita,
Și nevasta iar așa...
Că ce-i pasă de-ăl ce moare,
La cela ce viață-mi are!...
Da muierea lui uidea,
Toată ziua mi-l plîngea,
În lăcrămi mi se scălda,
Da bărbatu-i putreza...
Mi-l cînta, mi să văita,
Da din gură-mi cuvînta:
— Doamne, ce mare păcat,
Să-mi rămîn făr' de bărbat!
Dacă n-am avut noroc,
Bine-ar fi să ard în foc,
Or că apa să mă-nghită,
Decît singură, părăsită....
Dar copilu îmi sta trist,
Și-l vedea pe ta-su-n vis —
Zo-mi plîngea și mi se căia
Da ta-su din vis pierea;
Toată noaptea-l ispitea,
Păsări via îi mînca,
Da-ntr-o zi de sărbătoare,
O porni cu sluga-n cale,
Și-așa frumos ce-i vorbea,
Fiori de mi-l cuprindea:
— Măi băiete, măi argat,
M-ai lăsat făr' de bărbat,
Da eu nu pot sîngurea,
Mînca-ți-aș gurița ta!...
Din argat,
Să-mi fii bărbat,
Tu-mi cunoști conacele,
Să le ții soroacele!
— Da eu sînt un strin pe lume,
Sînt songur și n-am nici nume,
N-am nici mumă, n-am nici tată,
Și-mi am inima de piatră.
Eu trei ai v-am argățit,
Da simbria n-am primit.
Și-mi pornea să tînguia,
Și iar cu vorba să lua.
Azi glumea, mîne-mi rîdea,
Pînă mi să îndrăgea.
Argat pe stăpînă-o lua,
Cu ea mi să cununa,
De să dusă pomina!
Lină verde pelinița,
Dragostea de muichiliță,
Cu fiul ei de la țîță,
Să sărute în guriță!
Cînd soarele-mi scăpăta,
Stau pe pat și-mi povestea,
Dară maică-sa-i zicea:
Așa din gură-i vorbea:
— Lină verde măndălac,
Din argat îmi ești bărbat,
Eu te rog ca să-mi grăiești,
De trii ani îmi argățești,
Da nimica nu vorbești!
Poveștește de-unde-mi ești,
Spune-mi, daică, orice vești,
De ai mumă, de ai tată,
Că n-oi fi născut din piatră?!
Da argatu să gîndea
Și din inimă ofta,
Apoi așa-i cuvînta:
— Nu știu, dadă, de-unde sînt,
De-unde sînt, unde-s născut,
Dară știu că-ntr-un butoi,
Mă aflară printr-o joi,
Năvodarii, ceia pescarii,
La coveiul Dunării,
Unde-i o salcă culcată,
Doarme cu burta pe apă!
Și butoiul fărîmară,
În butoi ei mă aflară,
Și săraci precum îmi sînt,
Îmi făcură legămînt,
De mine să se-ngrijească,
Cinș'pe ai ei să mă crească.
— Lele muică, copilaș,
Inimioara mi-o săcași!
Bat-o Dumnezeu ursoaica,
Că este ca o moroaică,
Baș așa cum te-a ursat,
Baș așa s-a și-ntîmplat...
C-amîndoi noi ne-am luat,
Și-ncă ne-am și cununat!
Pe pămînt păcate grele,
Muică, nima nu le spele.
O să ducă pomina,
Pîn' la Maica Precista!!!...
Muică, eu cînd te-am făcut,
Numai trii zile mi-ai supt.
Mumă-ta nu te-a scăldat,
Da nici nu te-am botezat,
Ursoaica rău te-a ursat,
Să faci, muică, tu păcat!
Ș-așa noaptea cum era, —

Stele pe ceri s-aprindea, —
Şi goală, şi despletită,
Nebună, fugea grăbită,
De pe-un dîmb mare sărea,
Dunărea mi-o înghiţea,
Şi copilu iar aşa,
Numai luna şi c-o stea,
Le-nţelegea durerea. . . .
Soar'le merge şi apune,
Da Stăncuţa tot să spune,
Istorie bătrînească,
Domnu ca să pomenească.

Inf. Sima Prunaru, com. Zlocutea.
Text cules in 1938 de Cristea Sandu Timoc.

ANEXA D*

TREI COPII SĂRACI

Trăiau, la o margine de țară, trei copii săraci, fără mumă și fără tată.

Într-o zi, au plecat ei în lume așa goi, desculți și flămînzi, să caute un stăpîn și să se pună toți trei slugi la el, ca să se poată juca împreună. Merseră ei cît merseră și ajunseră la marginea pădurii. Se opriră puțin să se odihnească, apoi văzură o turturea și începură a se juca, spunînd unul altuia:

Turturică, turturea
Trece moșu pe colea,
Cu doi pui de turturea.
— Dă-mi-i mie, moșule!
— Nu ți-i dau, cocoșule!
— Da di ce, mă moșule,
Moșule, cocoșule!
De tu mie nu mi-oi da,
Eu pe tine te-oi tăia,
Bucături mi te-oi făcea,
Pe surcele te-oi frigea;
Cu dulceață te-oi mînca
Frate, de s-or pomenea.

Și tot rostind ei versurile astea cu privirea către turturică, văzură că turturica zbură prin desișuri, iar din copacul acela se scobori o pocitanie de om negru buzat, cu un corn negru-n cap și o gidă în mînă, da la coadă un alt cap ca de cîne avea. Se uită fioros la copii și-i întrebă răstit:

— Cine v-a învățat să călcați pe moșia mea, măi ticăloșilor?

— Nu sîntem ticăloși, sîntem și noi trei frați săraci, fără părinți, și mergem pe sub soare să cătăm un stăpîn ca să-i slujim cu credință, răspunse copilul cel mai mare.

— Vreți să fiți slugi la necuratul, la căpcăunul?

— Ne este totuna. Slugi la diavolul ori la boieri este același lucru. De muncit este și la unul și la altul.

— Bine, vă iau slugi la mine.

— Să fim împreună, stăpîne, că sîntem frați și eu sînt cel mai mic, și-mi este frică fără frățiorii mei.

— Pe toți trei vă iau.

---

* Aceste două texte au apărut mai întîi în vol. *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*, col. B.P.T., ESPLA, 1961.

— Da ce să lucrăm? întrebară copii.

— Nimica. Tot anul o să stați și o să durmiți, să vă jucați, faceți ce vreți voi, numai la căpătîiul anului să-mi răspundeți la trii întrebări. Dacă nu veți răspunde, unde vă stau picioarele vă vor sta capetele.

Copiii stătură puțin pe gînduri și, cum nici un bogătaș nu-i primisă să-i slujească, se-nvoiră. La anu, pe același loc, trebuiau să vie să-și primească simbria.

Vremea trecea și copiii hoinăreau din sat în sat, agonisind cu greu o bucătură, cîte o bucătură de pîne.

Căpătîiul anului se apropia.

Fratele cel mic le spusă celorlalți doi:

— Hai să fugim de aici, că vine necuratul și ne omoară, că noi nu știm ce ne-ntreabă.

— Ba nu, noi doi rămînem aici. Vorba e vorbă și ce-o fi o fi. Și așa o să murim de foame. Mai bine să ne încercăm norocul cu căpcăunul, poate să-l păcălim.

Cei doi frați rămaseră, iar cel mai mic plecă să-și piardă urma în lume. Și merse el, merse, cînd colo, după trii zile și trii nopți de drumuire, căzu ostenit sub o salcie plîngătoare și adurmi între ierburi și flori mirositoare.

Pe cînd copilul durmea dus, în salcie se suiră niște căpcăuni; salcia se scutură și începu să plîngă cu lăcrămi, ce cădeau ca niște stropi mari de ploaie pe fața copilului. Copilul se trezi și cînd își aruncă privirea în sus, fu gata să dea un țipăt de spaimă, însă salcia vîzîndu-l cam fricos și prostuț, și mai tare plîngea ca să-l spele bine și să-și vină-n fire. Băiatul se liniști și privi în salcie cum pe trei creci stă cîte un căpcăun și numai cu un picior se țin și nu cad jos. El stă nemișcat, cu sufletul la gură.

Copiii necuratului s-apucară să vorbească fiecare lăudîndu-se care mai de care a făcut mai multă răutate și batjocură în lume.

Mai întîi vorbi cel mare:

— Iată ce minune am făcut: am închis izvoarele de apă din cutare țară și toată lumea o să piară de sete cu-mpărat cu tot.

— Da cum ai putea să dai drumul la o apă? întrebară ceilalți frați împelițați.

— La fîntîna din pădurea cu bujori este o salcă culcată cu burta pe apă. Lîngă ea, mai la deal, este un știubei, dacă se sapă, se dă de o lespedă mare de piatră. Dacă se scoate plocia apa iar izvorăște, se pornesc pîraiele și rîurile în toată țara însăcetată!

Copilul sta în iarbă pitulat și numai băga-n cap tot ce auzea . . .

Cel mijlociu începu și el să se laude cu isprăvile făcute:

— Eu am dat fetii împăratului o boală grea să mă pomenească. Am umplut-o de buboaie, că nu mai poate să șadă jos și nici să se vindece vreodată.

— Păi bine, dar cum s-ar putea ea vindeca de boala asta? întrebară ailanți căpcăuni.

— Ușor de tot. Să se scalde cu apă din frunze de rugi și să se afume cu tămîie.

Da copilul pitulat tot auzea și prindea vorbele necuratului.

Atunci, mai la urmă, rămase să vorbească căpcăunul cel mic, care-i avea pe copii în argăție. Și-ncepu să se laude și el cu minunile ce le-a făcut:

— Eu m-am întîlnit cu trii copii săraci și i-am luat argați. Dacă mi-or răspunde la trii întrebări bună plată le-oi da. De nu, capu le-oi tăia.

— Bine, da ce întrebări sînt ălea așa de grele, de n-o să poată răspunde copilașii.?

— Întrebarea întîia:

De unde m-am născut?

Întrebarea a doua:

De unde am mîncat și cu ce am mîncat?

Întrebarea a triia:

De unde am beut apă?

— Și cum ar trebui să-ți răspundă ca să fie bine?

— La-ntîia întrebare:

Din trupu lui mumă-ta.

La a doua:

Din capu lu mumă-ta și cu mîna lu mumă-ta.

La a triia:

Din apa cea vie.

Le veni ceasul și plecară bucuroși de blestemele și grozăviile făcute, căci s-a auzit cîntatul cocoșului sălbatic în munte și ei s-au grăbit să se ducă la casa lor, unde îi aștepta să le dea porunci tartorele căpcăunilor.

Copilul se sculă dis-de-dimineață, pe oichi negri se spălă și cu roua dimineții de pe iarbă și flori, apoi merse îndărăt la cei doi frățiori, să le spuie cele auzite.

Frățiorul cel mare și mijlociu stăteau triști și se gîndeau că n-o să știe să răspundă, că o să-i înfigă în gidă și o să-i frigă pe frigare la foc de cătran, și nici n-o să se sature cu ei.

Mare însă le fu mirarea văzîndu-l pe fratele cel mic, venind vesel spre ei.

— Frățiorilor, nu vă temeți, am aflat taina toată. Știu întrebările și răspunsurile pe care necuratul vrea să le pună. Apoi, le povesti tot ce văzuse și auzise. Frații se bucurară și băgară pe ureche cele spuse. Pe urmă, începură să se joace nepăsători.

Mai trecură cîteva zile și s-apropie sorocul.

Se-mplinea un an de slugărie la necuratul.

Iată că venea căpcăunul cu sacul cu bani, dar și cu sabia și gida, gata pregătite să le ia capul.

Întîi îi despărți unul de altul. Pe unul l-a suit într-un stejar, pe altul într-un cer, iar pe fratele cel mare l-a chemat mai departe la ispitit.

— Ia spune, băiete, că altfel te mănînc fript. De unde m-am născut?

— Din trupu lu mumă-ta.

— Da de unde am mîncat și cu ce am mîncat?

— Din capu mumii tale și cu mîna mumii tale.

— Și apă de unde am beut?

— Din apa cea vie ai beut.

— De unde știi să răspunzi așa de bine, mă pîrlitule?

— Din capu meu știu, adăugă fratele cel mare.

— Na-ți o desagă plină de poli de aur și du-te să nu te mai văd în oichi, iar căpcăunul rămase scîrțîind din dinți de necaz.

Copilul luă banii și plecă. După aceea, se dusă la fratele cel mijlocaș și începu și pe ăsta să-l întrebe, aceleași întrebări pe care le pusese fratelui mai mare. Mijlocașul răspunsă foarte bine și căpcăunul rămase mirat, de unde este minunea asta, că niște fețe pămîntești să știe lucruri pe care numai el

și frații lui le știau. Îi dădu și lui o traistă de poli de aur și-i zise să plece mai repede, pînă nu-l lovește.

La urmă, merse copilul cel mai mic. Îi spusă să scoboare din copac și, stînd cu mîna pe sabie, îi pusă și lui întrebările. El răspunsă minunat de bine, încît necuratul fu gata să plesnească de ciudă. Văzînd că n-are ce face, îi dădu și lui o traistă plină cu poli de aur și plecă iute după frații lui.

Mai la vale, s-au întîlnit tustrii frați săraci și tare s-au bucurat că au scăpat cu viață și cu atîta bogăție. Da n-au stat mult de vorbă, că s-a auzit o ceartă mare la o casă din pădure, ridicată tocmai pe un stei de piatră.

Frățiorul cel mic a dat desagii celorlalți doi și el s-a întors să vadă ce este cu cearta aceea, într-o pădure unde nu este picior de om. S-a apropiat de ușă și a auzit bătăi și înjurături pin casă, între doi copii. El deschisă ușa și cînd colo, în față erau doi pui de căpcăuni, care se băteau și se certau pe avuția lu tată-su.

— Ce vă certați, băă, și nu trăiți ca frații?

— Cum o să trăim ca frații? Nu vezi că sîntem căpcăuni necurați, ne mîncăm frate pe frate și tată pe copii!?

— Și pentru ce vă certați?

— Tatăl nostru a murit acum, și-a tăiat beregata de mînie, că n-a putut să-i înșele pe trii copii care au fost slugi la el. Ne certăm pe averea ce a rămas de la el. Pe nuiaua asta, pe fesul roșu și pe săcui ne certăm, că nu putem să le împărțim.

— Da la ce este bună nuiaua, măi băieți?

— Te aperi în lume cu ea. De vrea cineva să sară la tine, doar o ridici în sus și dușmanul se preface în stei de piatră.

Și copilul luă nuiaua să fie a lui.

— Dar fesul la ce vă trebuie?

— Fesul e și mai bun. Dacă vrei să te faci nevăzut, îl pui în cap și te faci o muscă, că nu te vede nimenea și poți totul să vezi și să auzi.

Copilul luă și fesul să fie al lui.

— Da la ce este bun săcuiul?

— Din săcui se bea și se mănîncă, iar bunătățile nu se mai isprăvesc.

Și copilul luă și săcuiul pe mînă și le zisă cu glas poruncitor:

— Ascultați, eu am să vă împart averea lăsată de răposatul vostru tată. Mergeți la copacul ăla mare și de acolo să vă luați la întrecere, fugind către mine. Cine o ajungea mai întîi, ale ăluia vor fi toate cele trei lucruri. Puii de necurați se depărtară, apoi se luară la întrecere. Cînd ajunseră lîngă el, el ridică în sus nuiaua și căpcăunii se făcură două steiuri de piatră neagră ca noaptea. Vorba aia « cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă». Ajunsă din urmă pe frații săi, duseră toate averile acasă la ei, o mai și împărțiră pe la ai săraci, apoi plecară în țara împăratului, unde secasă apa și lumea să prăpădea de sete.

Cum ajunsă acolo, se-nfățișă la-mpărat și-i spusă:

— Eu pot să dezleg izvoarele, să pun în mișcare apele și să scap de la moarte lumea și țara ta.

— Dacă ne dai apă, ne dai viață, iar eu îți dau împărăția mea și pe fiica mea să-ți fie mireasă. Copilul deși era mic, dar era priceput, mersă la salcie unde necuratul legase pe vecie izvoarele. Săpă, scoasă plocia de piatră și dete peste o vînă de apă, care țîșni că era gata să-l aline de toartele cerului. Avu noroc că-și pusese fesul pe cap și se făcuse nevăzut, că altfel o pățea.

Împăratul și lumea din toată împărăția s-adunară să cadă la picioarele acestui copil năzdrăvan, cu puteri nevăzute. Poporul îngenunche și-i săruta mîna, iar el, pe care-l vedea că e mai răutăcios, ridica nuiaua și-l prefăcea în stei de piatră. Împăratul îi dădu fiica să-i fie mireasă. Dar el îl înfruntă spunîndu-i:

— Cum, împărate, o să mă însor eu mai întîi, cînd am doi frățiori mai mari? Iată, să-ți fie ginere și să te moștenească fratele meu mai mare și nu eu; vreai să am necaz mai la urmă cu ei? Și împăratul făcu o nuntă împărătească, iar fratele lui mai mare, lăpădă țoalele rupte, se-mbrăcă în cele de aur împărătești și fu încoronat ca împărat, și trăi fericit pînă la adînci bătrînețe.

Nu stătu nici aci mult, își luă fratele mijlociu și plecă în țara unde aflase că este o fată de împărat plină de bube, gata să moară. Urcă pe frate-său în spinare, iar el își pusă fesul pe cap și ca gîndul zbură pînă la fata-mpăratului.

În țara asta venisără toți vrăjitorii din apus și răsărit, fără ca să poată ajuta cu ceva pe fată. El cum ajunsă, spusă-mpăratului că o poate înzdrăveni. Împăratul văzîndu-i așa rupți și prăpădiți, crezu la început că sînt niscaiva înșelători și hoți, dar din desnădejde primi și încercarea acestor copii.

Copilul ceru să i să aducă un sac plin cu frunze de rugi și tămîie. Fiarsă bine frunzele și se scăldă fata cu apă din frunze de rugi, iar mai apoi se afumă cu frunze de tămîie. După puțină vreme, fata să-nzdrăveni. Împăratul îndată îi făgădui fata de soție și toată împărăția. Fiind cel mai mic, rugă pe împărat să-l ia ginere pe fratele mijlociu. Și iar altă nuntă, alte petreceri, alte încoronări de-mpărați, dar el nici o grijă n-avea. Umbla tot desculț și zdrențuros, așa cum era învățat și crescut, în sărăcie de cînd era mic.

Nu rămasă nici la fratele mijlocaș și plecă în lume. Cînd vrea să meargă mai repede, punea pe cap fesul și ajungea o dată cu gîndul unde voia. Dacă-i era foame, băga mîna în săcui, lua de mînca și bea și de nimeni nu se temea. Mergea așa din sat în sat și din țară-țară și da mîncare la cei săraci, că săcuiul lui era fără fund și unde întîlnea pe stăpîni cu slugi și oameni răi, ridica nuiaua și-i prefăcea în stei de piatră, ca să-l pomenească cei necăjiți și robiți.

Colindînd în lung și-n lat pămîntul, văzu multe lucruri vrute și nevrute. Ba se sui și în cer, că doar nu era greu, dacă avea fesul cel roșu la îndemînă. N-avu de lucru și astupă toate găurelele de bolta cerului, pe unde curgea apa cînd ploua. Odată, cînd zbura spre zările albastre, ridică nuiaua și apa se prefăcu în pietricele de gheață, că fu gata-gata să omoare multe viețăți pe pămînt. Se plimbă el prin lună și prin stele, se luptă acolo cu oameni care aveau picioarele cît prăjinile, capul cît banița și mîinile cît rîșchitoarele. Cînd a vrut unul să surpe pe el un munte, copilul a ridicat nuiaua și omul se prefăcu într-un stei de piatră, căzîndu-i jos din mînă un glob de aur, pe care-l băgase-n săcui.

Trecuseră mii de ani de cînd el zbura ca gîndul din stea în stea și cînd simți că-i vine dor de frați și de pămînt, se lăsă ca gîndul în adîncurile văzduhului și porni în zdrențele lui vechi spre palatul frățiorilor.

Mergînd puțin cam îngîndurat, că i-a venit vremea de-nsurat și n-are nici un rost pe lume, băgă de seamă că pămîntul era copt și pîrjolit de arșița soarelui, că nu mai are pe el nici iarbă și nici viață. Toate pieriseră! Nu mai erau nici oameni și nici ierburi. Numai palatele de marmură ale fraților mai străluceau în bătaia fierbinte a soarelui. Nu-și putea da seama nici cînd au murit și nici unde sînt îngropați.

Soarele își aruncă razele dogoritoare din belșug, că era gata să-l topească, dacă nu-i trecea prin minte să-și pună fesul pe cap și să fugă la coadele mărilor, la marginea pămîntului, unde ar putea găsi o înghițitură de apă să se răcorească.

Cînd ajunsă acolo, găsi mările secate și în mijloc de mare mai rămăsese un pește mare, cu solzii de aur, și cap de femeie, care spunea că este Muma-Pămîntului.

Copilul beu din apa mării de-și potoli setea, iar Muma-Pămîntului îi spusă că dacă nu plouă într-o zi, două, are să sece și apa mării adunată într-o afundătură și cu asta viața pe pămînt se sfîrșește, iar pe pămînt nu vor fi decît vînturi sălbatice și nisipuri veșnice.

— Lasă să piară tot, să pieri și tu, Muma-Pămîntului, dacă n-am avut năroc să-mi găsăsc vii frățiorii, zise copilul cel năzdrăvan.

— Dar de unde ai venit tu, copile, de nu ți-ai găsit frații?

— M-am abătut prin stele și am zăbovit prea mult căutîndu-mi pe acolo o mireasă pe plac.

— Dacă dai apă să răsară ierburile și să fie din nou viață în ape și pe pămînt, eu îți dau mireasă pe Fiica-Pămîntului, care este mai frumoasă decît Zîna-Zînelor.

Băiatul își aminti greșeala ce o făcuse, dînd în băierile cerului cu nuiaua prefăcînd picăturile de apă în gheață.

Pusă fesul pe cap și să sui în creștetul cerului. Se uită bine și văzu toate găurelele pe unde trebuie să plouă, înfundate cu gheață. Dădu odată puternic cu nuiaua, gheața căzu și ploaia începu să cadă pe pămînt.

Dacă nu i-ar fi dat în gînd să-și puie fesul, ploaia l-ar fi strivit, azvîrlindu-l pe pămînt. Ploua de parcă s-ar fi vărsat mările din cer. Din izbitura apei, i-a căzut însă din săcui globul de aur. Într-un tîrziu, zburînd el în jos, spre pămîntul întunecat de apă, a văzut o flacără puternică care a luminat tot pămîntul.

Cînd ajunsă jos, găsi pămîntul înverzit, plin de ierburi și de vietăți. Găsi orașe și sate cu lume veselă care-și vedea de munca cîmpului sau pășunatul vitelor. Gîndi el: « Globul meu de aur o fi făcut viața pe pămînt! Poate l-o fi furat omul acela înalt cît casa din soare, că așa minune n-am mai văzut! »

Merse la palatele fraților săi și-i găsi cu împărătesele și pruncii, petrecînd și veselindu-se, căci, după un somn greu și lung s-au sculat și iarăși sînt fericiți împreună cu tot poporul.

Cei doi frați împărați se întristară văzîndu-l așa singur, gol și desculț, numai cu o nuia, un săcui și un fes. Încercară să-l însoare cu o fată bogată și să-l îmbrace în haine de mătase și de purpură, însă zadarnic, cînd n-ai pe cine. El se simțea mai bine în zdrențele lui. Își luă în curînd rămas bun și plecă la Muma-Pămîntului, la marginea mărilor, călătorind pe aripile vîntului cu fesul roșu pe cap.

Muma-Pămîntului cînd îl văzu, mare-i fu bucuria. Strigă o dată și toate vietățile mărilor se adunară ca să meargă s-o cate pe Zîna-Zînelor, fiica ei, ce plecase să se scalde în mările cele albastre de la miazăzi. Plecară în căutare peștii zburători pe deasupra iar în apă toate lighioanele mării scormoniră. Iată că fiica Mumii-Pămîntului fu înștiințată și, punîndu-și aripi, zbură la palatul de cleștar unde era chemată. Toată curtea strălucea de bogăție și de frumusețe, numai copilul cel sărac sta cu genunchii jerpeliți, cu picioarele sîngerînde și cu pieptul gol, acoperit de cîteva petice ce abia se mai țineau.

Zîna-Pămîntului, cînd îl văzu așa de frumos și priceput se bucură. Ba, proasta de ea, se bucură și de felul cum era îmbrăcat, fiindcă nu văzuse voinici pînă atunci și nu-i păsa că este rupt. I se părea ei că poate așa trebuie să fie hainele la oameni.

Mumă-sa îi spusă că ar avea dorința să-i fie voinicul acesta ginere și ei să stăpînească aimîndoi pămîntul, stelele și cerul. Zîna zîmbi de fericire și rușinoasă, dădu în semn de aprobare din cap.

Atunci se făcu o nuntă mare, la care au fost chemați nuntași toți împărații pămîntului, printre care se aflau și cei doi frați ai săi. Imbrăcat în aine de aur și purpură alături de frumoasa lui mireasă, el fu ales de ceilalți împărați stăpînul lor, și o ținură în veselie și petrecere, o lună și-o săptămînă, de cînd se punea luna de uidea ca secera.

Poate că or fi trăind și-acuma în pace și fericire stăpînind popoarele lumii, de n-o fi murit mai de mult, după cum n-am auzit.

Și mai dați cîte-o para
Că vă spusăi povestea-așa,
De-ajunsărăm soarele,
Cu picioarele,
Iar luna,
Cu mîna.

Informator Pătru al lu Călin al lu Sandu (Petar Sandulovici), comuna Zlocutea (Casa Rea), jud. Craina-Margina, Serbia.

MOARTEA-NAȘE

Trăia de mult, undeva departe, într-o țară așezată la coadili mărilor spre soare-răsare, un copil sărac, rămas orfan de mumă și de tată. Fără nici un sprijin din partea rudelor, bietul copil, ca să se arănească, merse în argăție pe la unul, pe la altul, de-și agonisi un codru amar de mălai și ăinuțe pentru iernile geroase. Stăpînii îl băteau, copiii îl batjocoreau văzîndu-l gol, zdrențuros și desculț.

Alții îl porecleau și-i născoceau vorbe grele de ocară, care-i spintecau inima, iar din ochi îi izvorau lacrimi fierbinți, de-i ardeau obrajii.

Cu cît creștea, cu atît stăpînul îl bătea mai mult și-i cerea să trudească cu sudori amare, din zori și pînă în amurg.

Copilul creștea, suferințele se înteţeau și greutățile sporeau. Cui să-i spună el durerile ce-i înăbușeau sufletul? Nimănui! Doar păsările cerului îi ascultau glasul său minunat, cînd prin codri, colindînd cu vitele, își astîmpăra dorul de mumă și de tată, povestind durerea sa în pustiu, codrilor și munților, cerului și apelor.

Cuminte cum era și muncitor, îndemînatic la toate, fetele cînd îl vedeau, își dau coate. Era acum băiat mare, voinic și frumos. Pentru că era slugă și sărac, fetele se fereau să se prindă-n horă lîngă el, că de, le rîde lumea! Lîngă el juca o singură fată și aceea săracă, dar pricepută și cuminte nevoie mare.

Nu trecu multă vreme și se căsători cu această fată. Sărmanul băiat era fericit alături de soția lui, cu care se înțelegea și la bine și la rău și vara

și iarna. După cîtăva vreme, căpătară și un prunc cu plete de aur, frumos de parcă era rupt din soare.

Plini de bucurie cum erau, începură să alerge prin sat, din om în om și din casă-n casă, să caute un naș care să le boteze copilul, precum cerea obiceiul. Dar cum era sărac de curgeau petecele după el, toți îl batjocoreau, îl înfruntau și nimeni nu se îndura să-i fie naș.

Deznădăjduit, într-o bună zi, își luă rămas bun de la soțioara lui și cu lacrimi în ochi, plecă să colinde lumea în lung și-n lat, cu gîndul de a-și găsi norocul, adică nașul care să-i boteze copilul. Mergînd așa prin lume, află o mulțime de oameni, care nu se-ndurară să-i asculte rugămintea, văzîndu-l așa de zdrențuros.

Dacă văzu ce văzu, își urmă calea la întîmplare, unde-o da sorocul și norocul. Nădăjduia că va da peste un om drept, care-i va fi naș. Colindînd în neștire, bătut de vînturi, de ploi și arșiță, lihnit de foame și ostănit ajunsă la un rîu mare, ce-și mîna valurile ca o vijelie la vale. Tăie un copac, îl trase în rîu și trecu pe celălalt țărm. Merse în țara aceasta zile-ntregi însă nu dădu peste picior de om. Vedea numai pustiu, ierburi, nisipuri, șerpi și fiare sălbatice. Cu inima cît un purice, dar cu nădejdea în suflet, mergea tot înainte.

Iată că într-o zi, pe la chindia mare, se-ntîlni cu un om. Era îmbrăcat în aine cam neobișnuite și cu o barbă albă, ce-i ajungea la genunchi. Se dete-n vorbă cu moșu.

Moșu începu să-l ispitească:

— Ce vînturi te-a pus pe astfel de drumuri fără căpătîi, pe unde picior de om încă n-a îndrăznit să calce?

Omul nostru se uită cu băgare de seamă și nu văzu alte urme decît pe ale moșului. Lăsă capul în jos, apoi zise:

— Moșule, sînt om sărac, vin de la marginile lumii și caut un om drept care să-mi fie naș, ca să-mi boteze copilul, de curînd născut într-un bordei sărac.

— Cu voia ta, eu aș putea să-ți fiu naș, zise moșul:

Fruntea săracului să lumină de bucurie, apoi zise:

— Dacă-i așa, atunci este drept să-ntreb pe cine am ales ca naș?

— Da — răspunse moșul — eu sînt, Dumnezeu!

— Cum, dumneata ești Dumnezeu? O, ce nenorocire, zise săracul.

— De ce nenorocire, omule? Nu te bucuri că Dumnezeu ți-a ieșit în cale ca să te ajute?

— Nu mă bucur! Dacă ești Dumnezeu, atunci nu-mi ești naș, fiindcă dumneata nu ești om drept! Dacă ești Dumnezeu, pentru ce ai lăsat în lumea asta atîtea rele și pacoste? Pentru ce pe unii i-ai făcut bogați, da pe alții săraci lipiți pămîntului? Aaa... nu, nu, dumneata nu ești un om drept. Și unui cine i-ar fi milă de trupul meu, gol și plin de răni, de picioarele mele din care curge sînge, de inima mea plină de venin, da ție nu ți-e milă, cum nici la cei avuți nu le este milă de cei săraci.

Fără să-și fi luat nici bună ziua de la Dumnezeu plecă, cu sufletul îndurerat, mai departe.

În ziua următoare, se întîlni cu un alt moș, căruia-i povesti ca și lui Dumnezeu, rostul plecării sale-n lume. Bătrînul care-l ascultă cu luare aminte, îi răspunse:

— Aș putea să-ți fiu naș!...

— Toate sînt la locul lor, da eu n-aş vrea să fiu păcălit şi te-aş ruga să-mi spui cine eşti dumneata, adăugă săracul.

— Eu sînt Sfîntul Nicola, în toată lumea cunoscut.

— Sîntul Nicola? Păi nici dumneata nu eşti om drept. Oare aşa sînt oaminii cei drepţi? Spui că peştele e de post, dar din peşte cură sînge? Apoi bună ziua, nici cu dumneata nu fac nici un tîrşag, pentrucă nu eşti om drept, precum nu este nici Dumnezeu.

Sfîntul Nicola rămasă cu privirea-ncremenită de îndrăzneala săracului, care-şi luă toiagul şi traista pe spinare şi-şi văzu de drum.

A treia zi se-ntîlni cu un alt om în cale, care auzind plîngerea călătorului sărman, se învoi să-i fie naş.

Omul acesta era deosebit faţă de alţi oameni. Era un vlăjgan mare şi urît, faţa păroasă, oichii negri schinteietori, care te sfredeleau cu privirea crudă ca de fiară sălbatică. Vorba lui era scurtă şi lovea ca o săgeată. Pe şoldul stîng atîrna o sabie mare îngrozitoare, pe care se prelingeau picături de sînge încă cald. Îl cuprinseră fiorii privindu-l încă o dată din creştet pînă-n călcîie. Nu mai cuteza să spuie nici o vorbă. Stătu puţin ca să-i vină curaj. Ba să-l întrebe cine este? Îşi luă inima-n dinţi şi-i zise:

— Bine, naşule, drept ar fi să ştiu şi eu pe cine am ales să-mi fie naş? De aceea te-aş ruga, spune-mi cine eşti dumneata?

— Chipul meu şi sabia ar putea să te facă să ghiceşti. Sînt moartea !

— Dumneta moartea? zise tremurînd de frică săracul.

— Da, chiar eu, întări ea.

— Atunci să ştii că este bine ! Mă învoiesc să-mi fii naşe, pentrucă eşti un om drept. Dumneta nu sprijini nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Mergi la fiecare şi fără îndurare curmi firul vieţii şi celor bogaţi şi fericiţi şi celor săraci şi oropsiţi. Apoi, mă bucur că am făcut o alegere bună, am avut mare noroc. Un lucru n-o să-ţi placă, fiindcă sînt sărac şi n-am nimic în afară de petecele de pe mine şi acest toiag.

— Tot una este pentru mine, avut ori neavut, tînăr ori bătrîn, sabia mea nu alege, cînd vine sorocul. Lasă tu sărăcia la o parte, că te avoi ajuta să ajungi om bogat, zisă moartea. După o cale lungă şi întoarsă, săracul ajunge cu naşul său la bordeiul unde muierea lui îl aştepta cu fiul său nebotezat.

Boteză naşul pruncul şi se făcu şi o mică veselie, la care ceilalţi oameni din sat nu veniră, din mîndrie în casa săracului.

Naşul îl îndemnă pe omul nostru să se facă vrăjitor dacă vrea să se îmbogăţească. El, care nu se pricepea în farmece şi descîntece, cu părere de rău, nu putu face pe plac naşului.

Moartea însă nu se lăsă; începu să-l dăscălească, spunîndu-i că va fi de ajuns să aibe în mînă un troc, ori o cănuţă cu o steblă de busuioc, fiincă va primi de la el puteri nevăzute. Va putea şti cine din cei bolnavi mai poate lungi firul vieţii şi cui i se curmă firul vieţii, privind locul unde se aşeza ea cu sabia. Dacă o vedea la picioare, îi poate proroci că mai are de trăit şi că e scăpat, dar dacă o va vedea pe la capul bolnavului, atunci poate să spuie că totul este în zadar, că leacurile lui nu mai au nici o putere tămăduitoare.

Finul nu stătu mult pe gînduri şi s-apucă de colindat şi descîntat prin casele bolnavilor. Cu cît trecea timpul, cu atît devenea om de vază, mare filozof, vrăjitor şi cititor în stele. Îl căutau împăraţi şi regi, bogaţi şi săraci. Pe toţi îi vrăjea şi le descînta fără deosebire. Ajunsă om bogat, că nu mai avea ce să facă cu banii. După ce-şi adună comori însemnate de aur, către

bătrîneţe, se lăsă de vrăjitorie, ducînd o viaţă liniştită lîngă soţia şi fiul său, pe care-l însură cu o mireasă cuminte şi frumoasă.

Trăi aşa în linişte şi-n pace, pînă ajunsă la adînci bătrîneţe. Gîrbovit de ani şi alb ca zăpada, se gîndi că de mulţi ani nu-l mai văzuse pe naşul său şi că s-ar cădea să-i mulţumească pentru binele ce i l-a făcut. După ce sosi, naşul rămasă cam mirat că i-a luat-o înainte, fiincă el avea de gînd de mult să treacă pe la finu-su. Se gostiră pînă la un timp, cînd naşul, ca să-şi arate bucuria faţă de fin, îl luă pe acesta de mînă, coborî nişte scări pe furca pămîntului în jos, trecură pe sub mai multe tunele şi ajunseră în inima pămîntului. În faţa lor, se deschisă o boltă mare, luminată ca ziua, ca cerul cu stelele. Un om uriaş ţinea pămîntul într-o furcă mare cu trei dinţi şi nici nu simţea greutatea. Omul sta nemişcat ca o stană de piatră şi nu băga-n seamă pe nimeni. Aşa primise poruncă de la stăpînul pămîntului; el să ţie pămîntul în mîna lui, că aşa i-a fost rînduit.

Pe bolta pămîntului erau aprinse nenumărate lumini, dintre care moşneagul luă seamă că unele s-aprind sub văzul lui, iar altele se sting.

Rămase mirat cînd văzu pe naşu-su cum stinse nişte luminiţe, iar pe altele, gata să se sfîrşească, le aprinde din altele stinse.

— Naşule, ce poate să însemne asta? În fundul pămîntului, unde-i noapte neagră ca moartea, ard lumini, din care tu pe unele le stingi, iar pe altele, gata să se stingă, le aprinzi. Naşul, grăbit nu răspundea ninic, necontenind să aprindă sau să stingă luminile.

Finul plin de nerăbdare, întrebă pe naş din nou, şi de data asta îi răspunsă:

— Vezi, fiecare vietate de pe pămînt are aici cîte o lumină. Lumina fiecăruia arde pînă omului nu-i iese sufletul. Luminile ce au ars şi s-au stins arzînd pînă la capăt, sînt oameni care au trăit pînă la adînci bătrîneţe. Luminile care se sting, deşi sînt abia începute sau pe jumătate arse, arată cîte zile a avut omul ori copilul ce i s-a curmat firul vieţii mai devreme.

Ascultîndu-l pe naş, îşi dădu seama că este cu adevărat moartea şi simţi cum de spaimă îl sacă la ficaţi.

— Naşule, dar eu, bunăoară, am pe-aici vreo lumină?

— Uite, chiar lumina asta din faţa ta, care-şi potoleşte încetişor pîlpăitul, este a dumitale, spuse naşul.

Moşneagul rămase uluit cum i se stinge lumina vieţii şi simţi deodată cum se înăbuşe şi zise:

— Naşule, simt că mă înăbuş, nu mai pot sufla naşule, nu mă părăsi, ajută-mă să-mi văd copilul şi soţia!

Moşul se apropie de lumînarea sa şi din lumina ei aprinsă un muc de lumînare, de cine ştie cînd stins, şi o înfipse în locul luminii ce se stingea. Atunci simţi cum îi reveni puterile şi glasul.

Naşul îl privi cu mînie şi-i zise:

— În lumea asta, în afară de tine, nimeni nu m-a înşelat, lungindu-şi viaţa prin viclenie. Da să ştii că peste zece ani, în aceeaşi zi, să fii acasă, că am să vin să-ţi curm viaţa.

Şi cu asta, naşul îl apucă de o mînă şi ca o nălucă zbură cu moşneagul în sus, pe lîngă furca pămîntului, şi ieşi la lumină. Se despărţiră mulţumiţi şi unul şi altul; însă vremea trecea pe nesimţite. Într-o zi, iată-l pe naş, după cei zece ani, că-i deschide uşa casei.

— E, finule, acum a sosit ziua cea din urmă. Ia-ţi rămas bun de la toate cele pămînteşti, fă-ţi iertăciune cu cei ce rămîn în viaţă, că de data asta nu mă mai poţi înşela. Eu îndeplinesc porunca stăpînului meu, care nu iartă de moarte nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Pregăteşte-te dar!

Moşneagul, auzind cuvintele acestea, porni să plîngă ca un copil. În zadar îi curgeau lacrimile şiroaie peste obrajii zbîrciţi, că moartea nu se-ndura.

— Te rog ca pe un naş ce-mi eşti, mai lasă-mă trii zile să trăiesc, şi-ţi voi fi recunoscător.

— Apoi, deşi cei mari s-ar putea mînia pe mine, îţi mai dau îngăduinţă trii zile, însă atunci să fii pregătit aici, în casa ta de moarte.

— Mulţumesc din suflet, naşule, zise moşul, şi se despărţiră cu gîndul să găsească alt mijloc să-şi mai prelungească zilele.

Nu mai era de glumit cu moartea. Moşneagul în grabă îşi pregăti o pereche de desagi cu galbeni, îl alină pe cal şi-i dădu drumul fără ţintă. Merse nopţi şi zile şi poposi lîngă poiana unor păduri fără căpătîi. Îşi odihni calul şi îşi făcu socotelile pe unde i-ar putea pierde moartea urmele, şi o luă din nou la drum lung, fără pulbere.

Străbătu cîmpii, păduri, trecu ape şi ajunse într-o pustietate. « Aici sînt scăpat zise el. Nu este picior de om şi moartea caută locuri unde este lume »; se bucură moşneagul. Merse el aşa o bucată de drum sub dogoarea unei călduri de cuptor. Era în amiaz de zi. Îl prididise setea, că ar fi băut apă şi din urma boului. Mergea în neştire, tot uitîndu-se-n urmă, să vadă dacă nu-l urmăreşte naşu-su. Se opri într-un tufiş unde era un izvor, şi iute coborî să-şi astîmpere setea.

Dar cum se aplecă să soarbă o înghiţitură, în luciul apei, zări chipul naşului său şi apa se opri-n gît.

— Aşa ne-a fost vorba finule, să ne-ntîlnim aici?

— Iartă-mă, naşule, ce era să fac, care muritor din lumea asta n-ar fugi de moarte dacă-ar şti cînd îi vine? îngînă cu glasul aproape stins. Şi deşi era setos, îl ridică de la izvor moartea şi se pomeni cum îl duce de mînă pe alt drum.

— Naşule, noi mergem, da nu vezi că mi-am uitat calul, căciula şi desagii cu aur? Lasă-mă să mă duc să-i iau cu mine. Şi începu să se văicărească ca o muiere.

— N-aş vrea ca în ceasul ăsta să te superi pe mine, du-te şi caută deşi n-ai să mai găseşti nimic. Du-te, dar!

Moşneagul plecă, caută în zadar, însă, mirarea lui, nu văzu nimic. Numai o grămadă de coţofene se băteau între ele şi se certau pe căciula lui, de făceau o larmă parcă li s-ar fi întîmplat un lucru cine ştie ce mare. Se-ntoarse la naşu-su şi-l întrebă:

— Naşule, acum simt că sînt în mîinile tale, dacă vrei, spune-mi, de ce se bat şi se ceartă coţofenele aceiea pe căciula mea? Nu pot lua căciula din pricina lor; ce să fie oare asta?

— E, finule, nu sînt acelea coţofene, ci sînt muierile şi soţia ta, care se omoară plîngîndu-te că ai murit.

Inf. Traian Preda, 22 ani, comuna Bogovina, jud. Timoc, 1944.

1. Alexici Bojidar **, 30 ani, 1946, com. Stamnița, plasa Lescoț (Leskovac) pe Mlava, jud. Pojarevaț: *Povestea lu Pipăruș Pătru* (tip. 315).
2. Anghelescu Haralambie *, 65 ani, 1969, com. Gumătarț, jud. Vidin, în prezent, Dudești-București: *Vulpea lu Rogojel* (tip. 545 B), *Cei trei popi*, *Alt șarlatan de popă.*
3. Babici Liuba **, 43 ani, 1946, com. Coroglași (Miloșevo), jud. Craina: *Păcală și popa.*
4. Babici Ruja **, 36 ani, 1965, com. Coroglași (Miloșevo), jud. Craina: *Ursitorile și lupul cu capul de fier* (tip. 934 B+315 B), *Omul însurat cu o piatră.*
5. Balanescovici Ilie **, 45 ani, 1978, com. Urovița, jud. Craina: *Muma Pădurii* (tip. 300).
6. Barbu Dumitru *, 65 ani, 1951, com. Puținci-Malovăț, jud. Mehedinți: *Boierul și slugile.*
7. Bărbulescu (Barbulescović) Panta ***, 1957, com. Coșova, jud. Vidin: *Robinson* (tip. 301+300+302 B).
8. Blaja Constantin Florică ***, 1970, com. Cutova, jud. Vidin: *Lăcomia și prostia.*
9. Bobrece Pascu **, 27 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Două surde.*
10. Breazu Nița lu Sandu **, com. Zlocutea, jud. Craina: *Femeia leneșă.*
11. Breșchici Draghina **, 41 ani, 1946, com. Poiana (Poljana), jud. Pojarevaț: *Floarea grădinarului* (tip. 306).
12. Bucan Ion **, 70 ani, 1945, com. Zlot, jud. Timoc: *Copilul născut cu cartea-n mînă* (tip. 401 B).
13. Burtan Pătru **, 72 ani, 1945, orașul Cladova, plasa Cheia (Ključ): *Stan Fluierătorul.*
14. Chirin Peni ***, 60 ani, com. Coilova: *Broasca-Roasca* (tip. 402).
15. Cilibon Rusen **, 57 ani, 1978, com. Zlocutea (Alexandrovăț — Casa Rea): *Merele de aur* (tip. 414 *).
16. Ciupercă Ion **, 87 ani, 1945, com. Podvrișca, plasa Cladova, jud. Craina: *Frați de cruce*, *Țiganul și catîrul.*
17. Ciurel Dumitru **, 58 ani, 1945, com. Vîrbița Mare, plasa Cladova, jud. Craina: *Fata cea înțeleaptă* (tip. 875).
18. Corcodel (Korkodelović) Miloș **, 89 ani, com. Negotin, jud. Craina: *Fata babii* (tip. 480)
19. Coti Pătru **, 45 ani, 1939, com. Geanova (Dușanovac), jud. Craina: *Cei trei frați împărați.* (tip. 567)
20. Crăineanov Ficu ***, 1937, com. Gînzova, jud. Vidin (Dii): *Fetele din moară* (tip. 312).
21. Dilibaltă Mitru Floarea **, 45 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț-Casa Rea), jud. Craina: *Dreptatea și Strîmbătatea* (tip. 613).

[1] Informatorii notați cu un asterix sînt din R.S. România, cei cu două, din R.S.F.I., cei cu trei, din R.P.B., cei cu patru, din Grecia.

22. Droaie **, Milorad a lu . . . , 80 ani, 1980, lăutar, com. Bordei: *Poveste despre Baba Novac din vremea turcului.*
23. Dumitru Ilie **, 45 ani, 1946, com. Vîrmnița, jud. Morava: *Copilul și fetița* (tip. 720).
24. Dumnezău Marin **, 45 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Împăratul și tîlharul* (tip. 929).
25. Florescu Floarea, 35 ani, 1945, com. Bregova, jud. Vidin: *Cele trei roade de aur* (tip. 408).
26. Găină (Gainovic) Gogă **, 35 ani, 1937, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Țiganul și coliva.*
27. Ganea Floarea ***, 18 ani, 1938, com. Deleina-Fundeni, jud. Vidin: *Fata cea răsfățată* (tip. 901 B *), *Marcu crăișor.*
28. Gîrzoi (Grzoivec) Slavko **, 40 ani, 1978, com. Isnovățal Mare (Vacșina), jud. Craina: *Omul care știe graiul animalelor* (tip. 670).
29. Iacova Severina ***, 22 ani, 1958, com. Pocraina (Cumbair), jud. Vidin: *Dovletele* (tip, 425).
30. Iancovici Stoian **, 65 ani, 1946, com. Gîrliana, jud. Timoc: *Un ochi rîde, altul plînge* (tip. 414 *), *Vaca neagră* (tip. 510+511), *Păcală și hoții.*
31. Iancu Maria **, 75 ani, 1945, com. Pîrlita, jud. Timoc: *Copilul și dracul* (tip. 531+554).
32. Ilie Ion ** (Jovan Ilić), 75 ani, 1946, com. Brestovaț, jud. Timoc: *Împăratul fără copii* (tip. 314).
33. Iovan Ion **, 89 ani, com. Osmicea, jud. Timoc: *Cerbul de la baltă* (tip. 531).
34. Iovan Milan **, 60 ani, com. Mocrani: *Povestea țiganului* (tip. 400+707+425).
35. Lăpădat Maria **, 25 ani, 1938, com. Valea cu anini (Valakonje): *Dinu Făt-Frumos* (tip. 425).
36. Lăpădat Mlăden **, 67 ani, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Capra și lupul.*
37. Lăutaru Ilie **, 29 ani, 1945, com. Laznița-Homole: *Moșul, baba și găina* (tip. 2022 B).
38. Lăutaru Ion ** (Lautarevic Iovan), 45 ani, 1948, com. Toromașța, jud. Craina: *Înțelepciunea ursului.*
39. Lăutaru (Lautarevic) Stana **, 35 ani, 1938, com. Toromașta, jud. Craina: *Ursitorile* (tip. 930).
40. Liubomir Firu **, 39 ani, com. Grobovița, jud. Craina: *Prostu-mpărat,* (tip. 851 A).
41. Manca Dumitru ****, 65 ani, 1960, com. Lumnița, Meglenia-Salonic: *Împăratul cu doi feciori* (tip. 303+516), *Trei flăcăi săraci* (tip. 750), *Împăratul îngrijorat* (tip. 956 B), *Gingărașul* tip. 2014), *Împăratul Constantin cel Mare.*
42. Marcu Ion **, 21 ani, 1945, com. Porodin, jud. Morava: *Măgarul cu doi stăpîni.*
43. Marian Liuba **, 80 ani, 1945, com. Iabucovaț, jud. Craina: *Pasărea Zambilă* (tip. 550 B *)
44. Marinescu Toma ***, 52 ani, 1962, com. Coșava, jud. Vidin; *Bai Giora și fluierul, Bai Giora și cizma.*
45. Marinovici Sava **, 1937, com. Negotin, jud. Craina: *Doctor bun* (tip. 566+301+566)
46. Marințăst Rada Gheorghiță *, 73 ani, 1968, com. Bregova, jud. Vidin, în prezent, în Peciul Nou, jud. Timiș: *Cum a păcălit vulpea lupul.*
47. Martin Bojidar **, 1945, com. Plamna (Plevna): *Împăratul hoț* (tip. 950).
48. Milutin Sandu **, 27 ani, 1945, com. Vrîmbnița, jud. Pojarevaț: *Moșul și baba* (tip. 480), *Moșu și baba* (tip. 480).
49. Minoacă Găluță **, 55 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Păcală cu purcelu.*
50. Moraru Ion (Morarevic Iovan) **, 79 ani, com. Rădoivăț, jud. Craina: *Prostul cu păsărica* (tip. 851 A).
51. Nicolici Ion **, 57 ani, 1945, com. Gamzigrad: *Prințesa de la Gamza.*
52. Niță (Nițici) Petcu **, 65 ani, 1978, com. Zlocutea, jud. Craina: *Poveste de o muiere cu un om* (tip. 332), *Povestea lu Pătru oțu* (tip. 756 B+756 C), *Poveste cu un om sărac și unu bogat.*
53. Păsui Petru **, 1945, com. Șevița, jud. Pojarevaț: *Mîrtanul năzdrăvan* (tip. 545 B).

54. Peichi Petru **, 92 ani, 1945, com. Cămenița Mare, jud. Craina: *Binele și Răul* (tip. 910+613), *Popa și haiducii.*

55. Peniu Vasilca ***, 1936, com. Cusuiul din Vale, jud.Durostor: *Ivanciu cel sărac* (tip. 910).

56. Petri Vlastimir **, 37 ani, 1945, com. Rășanaț (Rasanac), jud. Pojarevaț: *Ura omenească* (tip. 735A).

57. Petrișor Marian **, 52 ani, 1958, com. Leca, Cladova, jud. Craina: *Turcul și munteanul.*

58. Pîrvu Stan (Prvulov Stan) ***, 35 ani, 1937, com. Coșava, jud. Vidin: *Ce doresc copiii*

59. Pop Dioca (Popovici Djoka), com. Iabucovăț, jud. Craina: *Pățania lu taica popa.*

60. Popescu Floranca ***, 72 ani, 1961, com. Coșava, jud. Vidin: *Petrișor cel iubit* (tip. 303+468+313+314), *Lupul* (tip. 550), *Ghiunea Ghiuzel sau Ghina cea frumoasă* (tip. 566), *Doi frați* (tip. 567), *Piaza rea* (tip. 947 F *), *Almeș-Balmeș, Solomon împăratul.*

61. Popovici Atanasie-Furnigă **, 60 ani, 1945, com. Geanova, jud. Craina: *Craleviciu Marcu și Mircea cel Mare.*

62. Prăgoi Dumitru **, 57 ani, 1945, com. Podvrîșca, Cladova, jud. Craina: *Prostia omenească Țiganul păcălit.*

63. Preda Petre (Predici) **, 45 ani, 1947, com. Bogovina, jud. Timoc: *Pătru Făt-Frumos* (tip 300+301), *Povestea cu poarca* (tip. 425).

64. Prunaru Dobrilă ** (fiul celebrului lăutar Sima Prunaru), 48 ani, 1975, com. Zlocutea (Alexandrovăț-Casa Rea), jud. Craina: *Poveste de un moș cu o buturoagă* (tip. 563), *Poveste de băiatul milos* (tip. 981).

65. Raboveanu Florea (Rabovjanovic Flora) **, 76 ani, 1946, com. Zlocutea, jud. Craina: *Ba e tunsă, ba e rasă!*

66. Raboveanu Ion ** (zis Dobîndă, zis Barac), 75 ani, 1973, com. Zlocutea, jud. Craina: *Măgarul cu doi stăpîni.*

67. Raboveanu Pavel (Raboveanov Pavle) ***, 1937, com. Rabova, jud. Vidin: *Trei ciobani* (tip. 539+465).

68. Rădiță Florică (Radicović Cvetko) **, 35 ani, 1966, com. Zlocutea, jud. Craina: *Fiul vacii* (tip. 301), *Judecată dreaptă* (tip. 920 A), *Un om de pe lumea lantă, Ion și peștele, Văcaru și turcu, Înțelepciunea bătrîneții.*

69. Ristea Ion ***, 53 ani, 1953, com. Bilii, jud. Vidin: *Of!* (tip. 325), *Ariciul și vulpea.*

70. Sandu Dumitru (Sandulović Dimitrie) **, 80 ani, 1937, com. Zlocutea, jud. Craina: *Mucea Căcîcea* (tip. 675), *Un șoricel și un prichindel* (tip. 2024 A *).

71. Sandu Gherghina, ** 33 ani, com. Zlocutea, jud. Craina: *Trei fete mari în cînepă* (tip. 707 C *).

72. Sandu Ilie (Sandulović Ilija) **, 33 ani, 1933, com. Zlocutea, jud. Craina: *Iovan Iorgovan* (tip. 300+303), *Snopul de nuiele* (tip. 910 F).

73. Sandu Ioana ***, 89 ani, 1938, com. Deleina-Fundeni, jud. Vidin: *Peștișorul roșu* (tip. 303+300).

74. Sandu Ioniță **, 42 ani, 1946, com. Zlocutea, jud. Craina: *Nastratin Hogea.*

75. Sandu Pătruță **, 27 ani, 1937, com. Zlocutea, jud. Craina: *Pipilcuța* (tip. 510+511).

76. Sandu Petre Călin **, 55 ani, 1933, com. Zlocutea, jud. Craina: *Împăratul Traian cu urechi de țap* (tip. 782).

77. Sandu Ristea **, 55 ani, 1970, com. Zlocutea, jud. Craina: *Peștele de aur* (tip. 555).

78. Sandu Țană **, 66 ani, 1978, com. Zlocutea, jud. Craina: *Povestea lu Chelu cu a Tainii.*

79. Stani Meilă **, 35 ani, 1944, cătunul Ciuloame, plasa Cladova, jud. Craina: *Fata din dafin* (tip. 652 A).

80. Sîrbul Antoniu **, 1945, com. Maidan Pec, jud. Pojarevaț, *Pielea de măgar* (tip. 510 B).

81. Stegaru Milorad al lui Dronie **, 75 ani, 1930, com. Bordeie, jud. Craina: *Andrei* (tip. 465 A), *Galbinu năzdrăvan* (tip. 539 *), *Mustăciosul* (tip. 650).

82. Tabacu Păun, 53 ani, 1945, satul Dealul Gol, plasa Cladova, jud. Craina: *Negel ienicerul.*

83. Tolcea Emilia *, 48 ani, 1967, jud. Timiș: Gîscărița (tip. 510 B).

84. Trailovici Nicola **, 58 ani, com. Isănoua, jud. Morava: *Băiatul fără noroc* (tip. 737 B *).
85. Țăranu Dumitru **, 25 ani, 1945, com. Vîrbița Mare, plasa Cladova, jud. Craina: *Doi feți logofeți* (tip. 707 C *).
86. Țăranu Florea ***, 92ani, 1963, com. Coșava, jud. Vidin: *Stăpînul zgîrcit și măgarul*, *Cadiu și femeia*.
87. Țăranu Ioana **, 1945, com. Vîrbița Mare, plasa Cladova, jud. Craina: *Taina muierii*.
88. Țîru Sofia ***, 50 ani, 1962, com. Coșava, jud. Vidin: *Catrina a leneșă*, *Ghicitoarea sau trei frați*, *Copilul prostuț*, *Femeia leneșă*.
89. Țuțu Ion **, 60 ani, 1945, com. Costol, plasa Cladova, jud. Craina: *Împăratul Traian trece-n țară*.
90. Vasilescu Stan **, 23 ani, 1938, com. Toicmașța, jud. Craina: *Trei frați împărați* (tip. 500 A+518 A *+566).
91. Văduva Dobrilă **, 39 ani, 1974, com. Zlocutea, jud. Craina: *Omul fără năroc* (tip. 947+737 B *).
92. Văduva Stancu **, 75 ani, 1945, com. Zocutea, jud. Craina: *Fiica florilor* (tip. 403).
93. Văituş Nicola ***, lăutar, 62 ani, 1967, com. Vîrf, jud. Vidin: *Picată din cer* (tip. 470 C *+707 C *).
94. Zloici Dionisie ****, 72 ani, 1960, com. Lumnița, Meglenia, Salonic, Grecia: *Cerbul fermecat* (tip. 315), *Geanfichia și cei nouă frați* (tip. 365 E)., *Moara lu Șeban*, *Păcală și taica popa*.

CUPRINSUL

POVEȘTI POPULARE ROMÂNEȘTI

I BASME FANTASTICE

II BASME NUVELISTICE (ŞI ALTE BASME)

III BASME DESPRE ANIMALE

IV SNOAVE

V LEGENDE

Lector: IOAN ŞERB
Tehnoredactor: VASILE CIUCĂ

BUN DE TIPAR: 20.05.1988
Coli. ed. 38,72 Coli tipar 27

Întreprinderea Poligrafică
„ARTA GRAFICĂ" Bucureşti

